Digitized by Google

M.44.529.

mbre 1843

r. à Londres
, à raison de
mag, Diffé
then
Amorti
selles, Diffé
ho
1r Mai 8r
Bruxelles
b 8bre 8r
Différen
Excu
ied Différ
à Liège
er

Solde
r Différen
Herstal
à Liège, Bo
lemont

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MALLEVS MALEFICARVM,

MALEFICAS ET EARVM hæresim frameâ conterens,

EX VARIIS AVCTORIBVS COMPILATVS, & in quatuor Tomos iustè distributus,

QVORVM DVO PRIORES VANAS DÆMONVM versutias, præstigiosas eorum deluſiones, ſuperſtitioſas Strigimagarum cæremonias, horrendos etiam cum illis congreſſus; exactam denique tam peſtiferæ ſectæ diſquiſitionem, & punitionem complectuntur. Tertius praxim Exorciſtarum ad Dæmonum, & Strigimagarum maleficia de Chriſti fidelibus pellendæ; Quartus verò Artem Doctrinalem, Benedictionalem, & Exorciſmalem continent.

TOMVS PRIMVS.

Indices Auctorum, capitum, rerúmque non deſunt.

Editio nouiſſima, infinitis penè mendis expurgata; cuique acceſſit Fuga Dæmonum & Complementum artis exorciſticæ.

Vir ſiue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit ſpiritus, morte moriatur; Leuitici cap. 10.

LVGDVNI,
Sumptibus CLAVDII BOVRGEAT, ſub ſigno Mercurij Galli.

M. DC. LXIX. H 74
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

AVCTORES PRIMI TOMI

I. Fr. Iacobi Sprengeri, & Fr. Henrici Institoris Inquisitorum hæreticæ pranitatis Malleus Maleficarum.

II. Fr. Ioannis Nideri Theologiæ Professoris Formicarium de Maleficis, & earum præstigiis ac deceptionibus.

Digitized by Google

TABVLA
QVÆSTIONVM TOTIVS OPERIS.

PRIMÆ PARTIS.

QVÆST. I. ASSERERE Maleficas esse, an ita sit Catholicum, quòd eius oppositum pertinaciter defendere sit hæreticum. fol. 1

II. Quòd affectum maleficialem semper habet Dæmon cum Maleficio concurrere, vel quòd aliter sine adminiculo alterius talem effectum possit producere. 9

III. An Catholicum sit asserere quòd effectus per Incubos & Succubos Dæmones sic procurantur, quòd etiam veri homines in multiplicationem & originem Maleficorum per tales Dæmones procreantur. 18

IV. An Catholicum sit asserere quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonum, tantummodo infimis spiritibus conueniat. 25

V. An quoquo modo possit catholicè censeri, quòd origo & multiplicatio Maleficorum operum ex influentiis procedat corporum cœlestium absque adminiculo Dæmonum, seu à substantiis separatis, vt sunt motores orbium cœlestium, seu etiam à malitia hominum concurrente ad voces, & verba quæcunque stellarum. 28

VI. Quoad Maleficas cum Dæmonibus concurrentes. 40

Cur mulieres ampliùs inueniantur hac hæresi infectæ quam viri. ibid. Cuiusmodi etiam mulieres præ cæteris sunt inuolutæ, declaratur per quinque sequentes quæstiones. 46

VII. An maleficæ virtute Dæmonum mentes hominum ad odium, vel amorem inordinatum incitare valeant. 47. & de modo proponendi huiusmodi materias in sermonibus ad populum. 51

VIII. An generatiuam potentiam seu actum Venereum impedire, & maleficare possint. 54. Incidentalis quæstio, cui interdum actus ille impediatur respectu vnius, & non respectu alterius personæ. 56

IX. An præstigiosa illusione membra virilia, quasi sint à corporibus euulsa, auferre soleant, cum aliis difficultatibus annexis. 59

X. An homines in bestiales formas possint transmutare, cum alia incidentali quæstione. 63

XI. De obstetricibus Maleficis conceptus in vtero & extra diuersimodè

Digitized by Google

simodè interimentibus. 68
XII. An Diuinam permissionem in operibus maleficare commendare ita sit Catholicum, quòd eius oppositum scilicet illam redarguere omninò sit hæreticum. ibid.
XIII. Super duas diuinas permissiones circa casum Diaboli, & primorum parentum, & quibus cuncta Maleficarum opera iustè permittuntur. 74
XIV. An præmissis non obstantibus peccata Maleficorum grauiora sint peccatis malorum Angelorum, & primorum parentum, & quod grauissimas mereantur pœnas, etiam in præsenti quæstio. de materia tota prædicabilis est. 77
XV. An propter peccata Maleficarum innoxij sæpè maleficentur, & interdum propter peccata propria. 81
XVI. An hæresis Maleficarum omnes alias superstitionis species excedat. 84
XVII. Est declaratiua 14. grauitatem criminis ad peccata quæcunque Dæmone comparando. 87
XVIII. Contra quinque argumenta Laicorum, quòd Deus non permittat tantam potestatem Diabolo, & Maleficis, & annectitur hæc quæstio primum. 89

SECVNDÆ PARTIS.

QVÆST. I. AN quis possit per bonos Angelos ita beneficiari, quòd à Maleficis & Dæmonibus non possit maleficiari, & continet 16. cap. 93
Primum cap. de diuersis mediis, quibus Dæmones ad augmentum illius perfidiæ & alliciunt per Maleficas innoxias & honestas puellas. 101
2. De modo sacrilegæ professionis earum, & de homagio Diabolo præstando. 104
3. De modo, quo de loco ad locum transferuntur. 111
4. De modo, quo se Incubis Dæmonibus subiiciunt. 116
Qualiter ex iis multiplicentur. 119
An semper cum seminis decisione Incubus Maleficam aggrediatur. 120
An potiùs vno, quàm alio tempore aut loco. 121
An visibiliter illas spurcitias agitent cum maiori vel minori venerea delectatione. 122
An Incubi tantummodo mulieres ex eorum spurcitiis procreatas aggrediantur. ibid.
5. De modo generali, quo per sacramenta Ecclesiæ maleficia exercentur, & de sex modis quibus omnibus creaturis (corporibus cœlestibus exceptis) veras infirmitates, licèt non veras sanitates, virtute naturali inferre possunt. 123
6. De modo, quo vim generatiuam impedire solent. 126
7. De modo, quo membra virilia auferre solent per operationis modos, vt scias quæ tacta sunt in quæst. 8. primæ partis potentiam faciendi tangere. 127
8. De modo, quo homines in bestiales formas transmutantur. 131
9. De modo, quo Dæmones intra corpora, & capita sine læsione existunt, dum præstigiosas operantur transmutationes. 134
10. De modo, quo Dæmones per Maleficarum operationes substantialiter homines inhabitant. 138
11. De modo quo omne genus infirmitatis in generali inferre possunt. 144
12. De modo in speciali, quo hominibus grauiores infirmitates inferunt. 148

13. De

Digitized by Google

INDEX QVÆSTIONVM.

13. De modo, quo obstetrices Maleficæ præ omnibus aliis maiora damna inferunt, dum infantes, aut interimendo, aut execrando Dæmonibus offerunt. 151

14. De modo, quo Maleficæ iumentis varia nocumenta inferunt. 156

15. De modo, quo grandines & tempestates concitare, ac fulgura fulminare solent. 159

16. De tribus modis, quibus viri, & non mulieres maleficiis afficiuntur. 162

II. Vtrùm sit licitum maleficia aut per alia, aut per illicita tollere, & continet 8. cap. 169

Primum caput de remedio Ecclesiastico contra Incubos & Succubos Dæmones. 177

2. De remediis pro his, qui circa vim generatiuam maleficiantur. 181

3. De remediis contra maleficiatos superamorem vel odium inordinatum. 184

4. De remediis, cùm præstigiosa arte membra virilia auferuntur, & cùm homines in bestiales formas transmutantur. 187

5. De remediis contra obsessos ex maleficio. 189

6. De Exorcismis Ecclesiæ contra quascunque infirmitates à Maleficis illatas & de modo exorcisandi. 193

7. De remediis contra grandines, & fulmina & pro iumentis maleficiatis. 203

8. De remediis contra quasdam occultas Dæmonum infestationes, & pro illis qui se Dæmonibus, intuitu alicuius commodi temporalis totaliter deuouissent. 208

TERTIÆ PARTIS.

QVæstio generalis & introductoria, quis sit competens Maleficarum Iudex. 210

I. Quis sit modus competens Iudici ad inchoandum processum fidei contra Maleficos. 222

II. De numero testium. 225

III. Vtrùm Iudex possit compellere testes ad iurandum de dicenda veritate in causa fidei & quoties possit examinari. 226

IV. De conditionibus testium. ibid.

V. An inimici capitales ad testificandum admittantur. 227

VI. De continuatione processus & qualiter testes sint citandi & interrogandi. 228

Interrogatoria super testes. 229

Interrogatoria generalia super Maleficum, aut Maleficam. ibid.

Interrogatoria particularia super eosdem. 230

VII. Varia declarans super præmissa interrogatoria, & responsiones negatiuas: & an delata sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa in hæresi Maleficarum sit habenda. 231

VIII. De modo capiendi & incarcerandi. 233

IX. An deponentium nomina sint ei post captionē manifestāda. 234

X. Qualiter defensiones sint concedendæ cum deputatione Aduocati. 236

XI. Quid faciet Aduocatus cùm sibi nomina testium non publicentur. 237

XII. Qualiter inimicitia capitalis, inter delatum & testes inuestiganda. 239

XIII. De his quæ habet Iudex aduertere, ante locum carceris & torturæ, & ne sit facilis ad exponendum Maleficam tormentis torturæ, propter maleficium taciturnitatis. 241

XIV. De modo sententiandi delatam ad quæstiones, & quomodo prima die sit quæstionanda & an possit conseruationem vitæ compromittere. 245

XV. De

Digitized by Google

INDEX QVÆSTIONVM.

XV. De continuatione tormentorum & ſignis: quibus Malefica cognoſcitur, quomodo ſit abradenda & de variis cautelis ſuper maleficium taciturnitatis. 245

XVI. De tempore & ſecundo modo interrogandi, atque de cautelis extremis à Iudice obſeruandis. 249

Qualiter proceſſus aduerſus hæreſim Maleficarum ſit per debitam ſententiam congruo fine terminandus. 251

XVII. Super purgationem vulgarem, & præcipuè ſuper examen candentis ferri, ad quod Maleficæ appellant. 252

XVIII. De his, quæ Iudex obſeruare debet, tam in ſententia interlocutoria, quàm diffinitiua. 254

XIX. Quot modis Iudex poſſit delatum habere ſuſpectum, & ſuper quibus ſententiam ferre poſſit. 255

XX. Quomodo ſit ſententia ferenda ſuper perſonam totaliter immunem. 260

XXI. De ſecundo modo ſententiandi delatum, ſed diffamatum tantummodo. 261

XXII. Super tertium modum ſententiandi diffamatum, & quæſtionibus exponendum. 263

XXIII. Super quartum modum ſententiandi ſuſpectam de hæreſi leuiter. 265

XXIV. De modo ſententiandi vehementer ſuſpectam. 266

XXV. De modo ſententiandi delatum violenter ſuſpectum. 269

XXVI. De modo ſententiandi debitè ſuſpectum, & diffamatum. 272

XXVII. De modo ſententiandi confitentem hæreſim, ſed pœnitentem, & non relapſam. 275

XXVIII. Qualiter ſententianda ſit relapſa probabiliter, ſed pœnitens. 277

XXIX. De ſententia inferenda confeſſæ, ſed impœnitenti non tamen relapſæ. 280

XXX. Super hæreſim confeſſam & relapſam & impœnitentem. 281

XXXI. Super conuictum & deprehenſum omnia tamen negantem. 283

XXXII. Super conuictum, ſed fugitiuum vel ſe contumaciter abſentantem. 286

XXXIII. Super delatam ab alia Malefica incinerata, vel incineranda, qualiter ſit ſententiandum. 289

XXXIV. De modo ſententiandi Maleficam maleficia tollentem, & ſuper Maleficas obſtetrices & Maleficos ſagittarios. 293

XXXV. & VLT. Super modos ſententiandi Maleficos quoſcunque friuolè, aut etiam iuſtè appellantes. 297

PRIMA

Digitized by Google

PRIMA PARS
MALLEI
MALEFICARVM,
TRIA CONTINENS,
QVÆ AD MALEFICIVM
CONCVRRVNT: VT SVNT,
Dæmon, maleficus, & diuina permissio.

QVÆSTIO PRIMA.

An Maleficium sit?

VTRVM asserere maleficos esse, sit adeò catholicum, quòd eius oppositum pertinaciter asserere omninò sit hæreticum? Et arguitur quòd non sit catholicum quicquam de his asserere 26. *quæst. 5. Episcopi.* Qui credit posse fieri, aliquam creaturam aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem, vel similitudinem transformari, quàm ab ipso omnium creatore, pagano & infideli deterior est. Talia autem referuntur fieri à maleficis, ideò talia asserere non est catholicum, sed hæreticum. Prætereà nullus effectus maleficialis est in mundo. Probatur. Quia si esset, operatione dæmonum fieret. Sed asserere quòd dæmones possunt corporales transmutationes aut impedire, aut efficere, non videtur catholicum, quia sic perimere possent totum mundum. Prætereà omnis alteratio corporalis, putà circa infirmitates aut sanitates procreandas reducitur in moto-localem. Patet ex 7. *Physic.* Quorumcumque est motus cæli, Sed dæmones motum cæli variare non possunt. Dionys. *in epistol. ad Policarpum.* Quia hoc solius Dei est. Ergo videtur quòd nullam transmutationem ad minus veram in corporibus causare possint: quòd necesse sit huiusmodi transmutationes in aliquam causam occultè reducere.

Digitized by Google

cere. Præterea ſicut opus Dei eſt fortius quàm opus diaboli, ita & eius factura. Sed maleficium ſi eſſet in mundo, eſſet vtique opus diaboli contra facturam Dei: ergo ſicut illicitum eſt aſſerere facturam ſuperſtitioſam diaboli excedere opus Dei, ita illicitum eſt credere, vt creaturæ & opera Dei in hominibus, & iumentis valeant vitiari ex operibus diaboli. Præterea id quod ſubiacet virtuti corporali, non habet virtutem imprimendi in corpora, ſed dæmones ſubduntur virtutibus ſtellarum, quòd patet ex eo, quòd certi incantatores conſtellationes determinatas ad inuocandum dæmones obſeruant: ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora, & ſic multò minùs maleficæ. Item dæmones non operantur niſi per artem. Sed ars non poteſt dare veram formam. Vnde *in cap. de Mineris.* dicitur: Sciant auctores Alchimiæ ſpecies tranſmutari non poſſe, ergo & dæmones per artem operantes veras qualitates ſanitatis aut infirmitatis inducere non poſſunt, ſed ſi verè ſunt, habent aliquam aliam cauſam occultam abſque opere Dæmonum & maleficorum. Sed contra *in Decret. 33. quæſt. 1.* Si per ſortiarias maleficas artes nonnunquam occulto iuſto Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, &c. Loquitur de impedimento maleficiali quoad actus coniugales tria concurrere: ſcilicet maleficam, diabolum & Dei permiſſionem. Præterea fortius agere poteſt in id quod eſt minus forte. Sed virtus dæmonis eſt fortior virtute corporali Iob. 40. Non eſt poteſtas ſuper terram quæ ei valeat comparari, qui creatus eſt vt neminem timeret. Reſponſio. Hic impugnandi ſunt tres errores hæreticales, quibus reprobatis veritas patebit: Nam quidam iuxta doctrinam. S. Thomæ *in 4. diſtinct.* 24. vbi tractat de impedimento maleficiali, conati ſunt aſſerere maleficium nihil eſſe in mundo, niſi in opinione hominum qui naturales effectus quorum eſſentiæ ſunt occultæ, maleficiis imputabant. Alij, qui maleficos concedũt, ſed ad maleficiales effectus illos tantummodo imaginari, & phantaſticè concurrere, aſſerunt. Tertij qui effectus maleficiales omnino dicunt eſſe phantaſticos & imaginarios, licèt dæmon cum malefica realiter concurrat. Horum errores ſic declarantur & reprobantur. Nam primò omnino de hæreſi notantur per doctores *in 4. Præfata diſtinctione*, præcipuè per S. Thomam *in 3. art.* & *in corpore quæſt.* dicens illam opinionem eſſe omnino contra auctoritates ſanctorum, & procedere ex radice infidelitatis. Quia auctoritas Scripturæ ſacræ dicit quòd dæmones habent poteſtatem ſupra corporalia & ſupra imaginationem hominum, quando à Deo permittuntur, vt ex multis Scripturæ ſacræ locis notatur. Ideò illi, qui dicunt maleficium nihil eſſe in mundo, niſi in exiſtimatione hominum, etiam non credunt eſſe dæmones, niſi in exiſtimatione vulgi, tantùm vt errores, quos homo ſibi ipſe facit, ex ſua æſtimatione imputet dæmoni. Et quòd etiam ex imaginatione vehementi aliquæ figuræ apparent in ſenſu tales quales homo cogitat, quòd & tunc creduntur dæmones videri, vel etiam malefici. Et quum hæc vera fides repudiat, per quam angelos de cœlo cecidiſſe, & dæmones eſſe credimus ideò & fatemur ipſos ex ſubtilitate naturæ ſuæ multa poſſe, quæ nos non poſſumus. Et illi qui eos ad talia inducunt, facienda, malefici vocantur, hæc ibi. Quia verò infidelitas in baptizato, hæreſis nominatur; ideò tales de hæreſi reprehenduntur. Alij duo errores dæmones & eorum naturalem potentiam non negantes, ſed inter ſe quoad effectum maleficialem & ipſam maleficam diſſidentes in quantum vnus concedit maleficam realiter cooperari ad effectum, non tamen verum, ſed phantaſticum. Alter verò per contrarium effectum realem

Digitized by Google

lem in læso concedens, sed maleficam phantasticè putat cooperari. Fundamentum errorum ex *duobus locis canon.* qui habentur 26. *quæst.* 5. *Episcopi sunpserunt*, vbi primò reprehenduntur mulieres, quæ credunt se cum Diana, vel Herodiade nocturnis horis equitare. Inspiciatur *ibi* canon. Et quia sæpè phantasticè & imaginariè talia solummodò fiunt, ideò & illi errantes, de omnibus aliis effectibus ita fieri iudicant. Secundò quia ibi continetur quòd qui credit vel asserit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriúsve immutari aut transformari in aliam speciem, vel similitudinem quàm à Deo omnium creatore, infidelis est, & pagano deterior. Vnde propter hoc, quòd *ibi* dicitur, deteriúsve immutari, dicunt illum effectum non esse realem in maleficiato, sed tantummodò phantasticum. Sed quod hi errores hæresim sapiant, & contra sanum intellectum Canonis militant, ostenditur primò tam per legem diuinam quàm etiam Ecclesiasticam & Ciuilem, & hoc in generali, demum in speciali verba Canon. exprimendo, licèt etiam in sequenti quæstione clariùs hoc deducatur. Nam lex diuina in plerisque locis præcipit, maleficas non solùm esse vitandas, sed etiam occidendas, cuiusmodi pœnas non imponeret si non veraciter & ad reales effectus & læsiones cum dæmonibus concurrerent. Mors enim corporaliter non infligitur sine corporali & graui peccato, sed aliud de morte animæ quæ ex phantastica illusione seu etiam tentatione oriri potest. Hæc est sententia S. Thomæ *in* 2. *distinct.* 7. *in quæstione.* An vti auxilio dæmonum sit malum. Nam Deuter. 18. præcipitur omnes maleficos & incantatores interfici. Leuitici etiam 19. dicitur, Anima quæ declinauerit ad Magos & ad Ariolos & fornicata fuerit in eis, ponam faciem meam contra eam & interficiam eam de medio populi mei. Et iterum 20. Vir vel mulier in quibus pythonicus vel diuinus spiritus fuerit, moriatur, & lapidibus obruent eos. Et dicuntur pythones in quibus dæmon operatur miros effectus. Præterea propter hoc peccatum Ochozias infirmus mortuus fuit. 4. Regum 1. & Saul. 2. Paralipo. 10. Diuinorum denique eloquiorum tractatores quid aliud in eorum scriptis dicunt 2. *distinct.* 7. & 8. cùm tradiderunt de potestate dæmonum & magicis artibus? Eorum scripta inspiciantur & cuiuscunque doctoris super 2. *libr. sent.* inuenies, nullo discrepante, magos & maleficos virtute dæmonum permittente Deo, miros effectus non phantasticos posse producere. Taceo de variis aliis locis, in quibus Sanctus Thomas diffusè de huiusmodi operibus pertractat, vt *in Summa contra genti. lib.* 3. *cap.* 1. & 2. *in prima parte. quæst.* 114. *argum.* 4. Et in *secunda secundæ. quæst.* 92. & 93. Inspiciantur denique postillatores & glossatores de Magis Pharaonis. Exod. 7. Inspiciantur & Dicta Augustini 18. *de Ciuitate Dei, cap.* 17. Et *in* 2. *de doctrina Christiana.* Similiter aliorum doctorum quibus omnibus contradicere valdè absurdum est, nec à vitio hæresis excusari potest. Immò in iure hæreticus censetur quicunque errat in expositione sacræ Scripturæ, 24. *quæst.* 1. *hæresis.* Et quicunque aliter sensit de his quæ fidem concernunt, quam Romana tenet Ecclesia eod. c. & q. Hæc est fides: quod denique contra sanum intellectum Canonis militent ostenditur per legem Ecclesiasticam. Nam & Canones & Doctores *super cap. Si per sortiarias & maleficas artes.* 24. *quæst.* 1. & *extra de frigidis & maleficiatis*, quid aliud portendunt nisi de maleficiali impedimento circa actus coniugales declarare, quomodo dirimit contractum aut contrahendũ matrimonium. Dicũt enim sicut S. Th. *in* 4. *vbi sup.* quòd si maleficiũ superueniat matrimonio ante carnalem copulam, tunc si est perpetuum, impedit & dirimit matrimonium con-

Digitized by Google

tractum, cuiuſmodi ſententia non duretur ſuper illuſorium & phantaſticum effectum, vt de ſe patet. Videatur Hoſtien. *in ſumma copioſa* ſimiliter Gotfrid. & Raymund. qui etiam nullibi leguntur dubitaſſe an talis effectus poſſet cenſeri imaginarius & non realis: ſed hoc tanquam per ſe notum relinquebant, & quomodo poſſet cenſeri perpetuus vel temporalis declarant, ſi poſt triennium duraret, nec dubitabant an imaginariè per maleficam ſeu illuſoriè intromitteretur. Sed quod verè & realiter poteſt talis defectus procurari virtute dæmonis propter pactum cum eo initum, vel etiam per ipſum dæmonem abſque maleficâ, licèt hoc rariſſimè fiat in Eccleſia, vbi ſacramentum Matrimonij meritorium exiſtit: ſed quòd inter infideles hoc contingat, hoc eſt, quia iuſto titulo illos poſſidere ſe cernit, vt Petrus de Palude *in ſuo quarto* recitat, de ſponſo qui deſponſauerat idolum: & nihilominùs contraxerat cum quadam iuuencula, quam tamen cognoſcere non potuit propter Diabolum, qui ſemper ſe in corpore aſſumpto interpoſuerat, cùm tamen in Eccleſia Diabolus conatur potiùs per maleficas propter ſuum lucrum in perditionem animarum tales effectus intromittere, & qualiter hoc facere poteſt, & quibus mediis, inferiùs declarabitur, vbi de ſeptem modis nocendi hominibus per conſimiles effectus tractabitur. Ex aliis etiam quæſtionibus quas Theologi & Canoniſtæ circa hanc materiam mouent, hoc idem patet, diſcutientes quomodo poſſit tolli, & an licitum ſit per aliud maleficium tollere, & quid, ſi malefica mortua ſit, per quam maleficium eſt immiſſum: de quo caſu Gotfrid. *in ſua ſumma* mentionem facit, de quibus in quæſtionibus tertiæ partis patebit. Cur denique tam diligenter Canoniſtæ varias pœnas promulgaſſent, diſtinguendo de occulto & manifeſto peccato maleficorum, ſeu potiùs diuinatorum, cùm noxia ſuperſtitio varias habeat ſpecies, vt ſe notorium ſit, Euchariſtia denegetur. Si occultum, pœnitentiam 40. dierum, *de conſecr. diſtinct. 2. pro diuers.* Item ſi Clericus, quòd deponendus & in Monaſterium detrudendus. Si laïcus excommunicandus. *26. qu. 5. Non oportet.* Item quòd tales infames debeant cenſeri, & qui ad eos concurrunt, immò nec ad accuſationem debent admitti. *2. queſt. 8. Quiſquis nec*; ſed per legem Ciuilem hoc idem oſtenditur. Nam Azo. *in Summa ſuper 9. lib. Codicis. rubrica de Maleficis ad Corneliam, de ſicariis & homicid.* dicit: Sciendum, quòd omnes illi, quos vulgus maleficos vocat, & qui dicunt ſe ſcire aliquem artem diuinandi, patiuntur capitalem pœnam, vt *l. Nemo. Cod. de Maleficis.* Item inferunt pœnam *l. Culpæ, & l. Nullus.* Hæ enim leges his verbis vtuntur, Nemini permittitur diuinare, alioquin ſupplicio capitis ferietur, gladio vltore proſtratus. Et ſubdit: Sunt & alij qui arte magica vitæ innocentum inſidiantur, animos mulierum ad libidinem flectunt, & hi beſtiis ſubiiciuntur. vt *eod. Cod. l. Multi.* Decernunt etiam leges, quòd ad eorum accuſationem quilibet admittatur, ſicut & Canon. *in cap. In fauorem fidei. l. 6. de Hære.* vnde ſubditur *ibidem.* Ad hanc accuſationem quilibet admittitur quaſi in crimine læſæ Majeſtatis: Ipſam enim propemodum pulſant majeſtatem Diuinam. Item quòd quæſtionibus ad interrogandum ſubiiciatur. Subdit: Et quilibet nulla dignitate obſtante quæſtioni ſubiicitur: etiam qui conuincitur, vel ſi denegat facinus ſuum, ſit ęculeo deditus, vngulíſque ſulcantibus latera, perferat pœnas dignas ſuo facinore, vt *eod. Cod. l. Et ſi exceptæ.* Nota quòd olim duplici pœna tales plectebantur capite & vngulis, ad dilacerationem corporis ſeu ad deuorandum beſtiis obiiciendo. Iam autem cremantur forte propter fœmineum ſexum. Item prohibent participationem. Vnde ſubditur.

Sed

Digitized by Google

Sed nec permittuntur tales ad limen alterius accedere, alioquin concremantur: nec aliquis debet eos ſuſcipere vel conſulere: alioquin deportantur in inſulam, & omnia bona publicantur. Hîc notatur pœna exilij cum amiſſione omnium bonorum qui tales conſulunt aut ſuſcipiunt. Has pœnas vbi prædicatores populis, & rectoribus terrarum publicant, plus aduersùs maleficas, quàm ex aliis ſcripturarum allegationibus marceſcunt. Præterea & per leges commendantur qui eorum maleficiis obſtant. Vide *vbi ſuprà, l. Eorum.* Alij autem, qui faciunt id ne labores hominum ventorum grandiniſque lapidatione ſternantur, non pœna, ſed præmio digni ſunt. Qualiter autem ſit licitum talia impedire inferiùs patebit, vt priùs tactum eſt. Omnia autem hæc negare aut friuolè illis reſiſtere, quomodo poteſt ſcrupulo hæreticæ prauitatis carere, iudicet vnuſquiſque, niſi fortaſſis cùm ignorantia excuſabit: ſed vtrùm huiuſmodi ignorantia excuſet, ſtatim inferiùs patebit. Concludendum igitur ex omnibus præmiſſis Catholicam & veriſſimam aſſertionem, quòd malefici ſunt, qui dæmonum auxilio propter pactum cum eis initum, maleficiales reales effectus, permittente Deo, procurare poſſunt, non excludendo quin & præſtigioſos effectus & phantaſticos etiam per media præſtigioſa producere valeant. Sed quia præſens ſpeculatio ſuper maleficiales effectus verſatur, qui plurimùm ab aliis differunt: ideò per hoc nihil ad propoſitum, cùm tales potiùs ſortilegi vel incantatores dicantur, quàm malefici. Demum quia fundamentum ſui erroris capiunt ex verbis Can. præcipuè duo vltimi errores, non loquendo de primo qui ſeipſum condemnat, dum nimium contra veritatem ſcripturæ exorbitat. Ideò ad ſanum intellectum Canonis eſt procedendum. Et primò contra primum errorem dicentis medium eſſe phantaſticum, ſed extrema eſſe realia. Vbi notandum, quòd quatuordecim ſunt ſpecies capitales in genere ſuperſtitionis, quas recitare breuitatis cauſa non expedit: quia clarè recitantur ab Iſidoro, 8. *Etymolog.* Et *ſecunda ſecundæ*, per ſanctum Thomam *quæſt. 92.* Tum etiam quia inferiùs, vbi de grauitate huius hæreſis tractabitur, de ipſis mentio erit, & hoc *quæſtione vlt. huius primæ partis.* Et ſpecies ſub qua huiuſmodi mulieres continentur, vocatur ſpecies pythonum, in quibus dæmon vel loquitur vel mira operatur. Et eſt ſæpiùs prima in ordine. Species autem quâ malefici continentur vocatur ſpecies maleficiorum. Et quia inter ſe plurimùm diſtant, nec oportet quod qui in vna ſpecie laborat, quòd etiam ſub aliis comprehendatur. Ideò ſicut Canon de illis mulierculis mentionem facit & non de maleficis; ita falsè Canonem interpretatur, qui huiuſmodi imaginarias deductiones corporum ad totum genus ſuperſtitionis per omnes ſpecies eius reducere vult, vt ſic illæ mulieres imaginariè ſolùm, ita & omnes maleficè tranſferantur: & peramplius Canonem falſificat qui ex illo arguere vellet maleficam ſolummodò imaginariè ad effectum maleficialem ægritudinis vel morbi concurrere. Prætereà tales ſic errantes peramplius reprehenduntur dum extrema concedunt realia, ſcilicet dæmonem operantem, & effectum morbi realem, medium autem inſtrumenti, ſcilicet perſonam maleficam, dicunt phantaſticè concurrere, cùm tamen medium ſemper naturam participet extremorum. Nec valet, ſi dicatur, quòd etiam phantaſia ſit quid reale, quia ſicut phantaſia vt talis, nil poteſt efficere nec concurrere ad dæmonis operationem niſi per pactum initum cum dæmone, in quo pacto malefica ſe totam obtulit & aſtrinxit Diabolo verè & realiter & non phantaſticè aut imaginariè ſolùm: ita etiam oportet quòd cooperetur Diabolo verè corporaliter. Nam

Digitized by Google

& ad hoc ſunt omnia maleficiorum opera, vbi ſemper aut per viſum aut per locutionem alicuius malefici inſtrumenti repoſiti ſub limine domus operatione ſua maleficia exercent, provt in ſequenti quæſtione patebit. Prætereà ſi quis verba Canonis diligenter inſpexerit, conſiderabit quatuor quæ Prædicatores, & Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas omni cum inſtantia populo prædicare debent, ſcilicet, quòd extra vnum Deum nemo arbitretur aliquid eſſe numinis vel diuinitatis. Secundò, quòd cum Diana vel Herodiade equitare, eſt cum Diabolo (qui ſe ita fingit & nominat) tranſmeare. Tertiò, quòd talis equitatura ſit tunc phantaſtica quando Diabolus mentem per infidelitatem ſibi ſubiectam agitat taliter vt ea quæ ſolo ſpiritu fiunt, corporaliter fieri credátur. Quartò, quòd tali domino habeant in omnibus obedire. Vnde ad maleficiales actus hæc verba extendere eſt abſurdum, cùm ſint diuerſæ ſpecies. An autem malefici etiam localiter transferantur in ſua ſpecie ſuperſtitionis, vel ſolùm imaginariè ſicut Pythones, tractabitur de illo in *cap.* 2. *Partis cap.* 3. Quòd vtroque modo. Et ſic ſecundus error cum primo eliditur quod ad fundamentum & ſanum intellectum Canonis. Tertius inſuper, qui ex verbis Canonis effectum maleficialem aſſerit phantaſticum ex verbis Canonis etiam eliditur: nam in eo, quod dicit, qui credit poſſe fieri aliquam creaturam aut in melius deteriúſve tranſmutari, aut in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem transformari, quàm ab ipſo omnium creatore, &c. Infideli deterior eſt. Hæ tres partes ſi nudè intelligantur, ſunt contra proceſſum Scripturæ & determinationem Doctorum. Nam poſſe fieri aliquas creaturas à maleficis, vtpote vera animalia imperfecta, inſpiciatur ſequens Canon. Nec mirum poſt allegatum Canon. *Epiſcopi*, quod Auguſtinus determinat de Magis Pharaonis, qui virgas in ſerpentes verterunt, inſpiciatur Gloſſ. ſuper illud Exod. 7. *Vocauit Pharao ſapientes.* Inſpiciatur & alia Gloſſa *Strab.* Quòd Dæmones diſcurrunt per mundum, quando per incantationem malefici per eos aliquid efficere conantur & colligunt diuerſa ſemina & ex eorum adaptatione poſſunt corrumpere diuerſas ſpecies. Inſpiciatur & Albertus *in l. De Animalib.* Inſpiciatur & S. Thom. 1. *parte. qu.* 114. *artic.* 4. Quorum dicta breuitatis cauſâ omittuntur. Solum hoc, ſupereſt vt intelligatur ibi *Fieri*, pro *Creari*: ſecundum etiam, quòd in meliùs deteriúſve valeat tranſmutari, intelligatur ſolummodo à Deo auctoritate, & ad corruptionem ſeu etiam punitionem: ſæpiùs tamen iſta miniſterio Dæmonum exercentur: & ſicut de primo dicitur: Dominus percutit & ipſe medetur, & ego occidam & ego viuere faciam. Ita de ſecundo dicitur fieri immiſſionem per Angelos malos, vt *ſuprà* tactum eſt. In præfato denique cap. *Nec mirum.* Inſpiciantur verba Auguſt. quæ dicunt maleficos & eorum operationes hominibus interdum non ſolum infirmitatem, ſed etiam mortem inferre. Tertium etiam ſanè intelligere expedit, cùm moderni malefici ſæpiùs opere Dæmonum tranſformantur in lupos & alias beſtias. Sed Canon loquitur de reali transformatione eſſentiali, & non de præſtigioſa, quæ ſæpiùs fit, de qua etiam Auguſt. 18. *De Ciuitate Dei cap.* 17. Multa refert, vt de famoſiſſima Maga Circe, & de ſociis Diomedis & de patre Præſtantij. De qua materia *in Capitulis ſecundæ partis* patebit, & an ſemper ſint præſentes vel abſentes malefici, & an illam formam Diabolus aſſumat vel ipſe homo per ſe videatur talis, Capitul. 6. & 7.

An ſit hæreſis maleficos aſſerere?

SEd quia ſecunda pars quæſtionis dixit, quòd his appoſitum aſſerere pertinaciter

Digitized by Google

tinaciter sit hæreticum, quæritur, an tales debeant haberi, tanquam manifestè deprehensi in hæretica prauitate, vel solùm vt de hæresi vehementer suspecti: Et videtur, quòd primo modo; nam Bernardus *in Gloss. Ordinaria, in cap. Ad abolendam. §. Præsenti. & vers. Deprehensi. extra de hæret.* Præsenti nihilominùs ordinatione sancimus, vt quicunque manifestè fuerint in hæresi deprehensi, &c. Declarat, quòd tribus modis quis censetur manifestè deprehensus, facti videlicet euidentiâ, quia publicè prædicat hæresim, vel legitima probatione per testes vel ex sua confessione. Et quia tales publicè prædicant seu temerè contra præfata omnia se opponunt asserentes maleficas non esse: aut quòd nullo modo valeant hominibus nocere: ideò tanquam manifestè deprehensi in tali prauitate sub distinctione continentur. Ad eundem etiam sensum est eiusdem Bernard. Gloss. *in cap. Excommunicamus secundò*, super verbo *Deprehensi publicè*. Ad idem etiam facit *cap. Super quibusdam, extra de verborum significatione.* Inspiciat *ibidem* lector *cap. Et reperiet veritatem.* Sed contrà, quia hoc nimis durum videtur, tum propter pœnam annexam quæ notatur *in cap. Ad abolendam. §. In præsenti, extra de hæred.* vbi in Clerico ponitur degradatio & quòd secularis relinquatur arbitrio potestatis secularis animaduersione debita puniendus, tum etiam propter ignorantiam & multitudinem eorum, quia culpabilis in tali errore cernitur, & ex multitudine tali rigor iustitiæ est temperandus, *distinct.* 40. vt constitueretur. Responsio, cùm nostra sit intentio potiùs à vitio hæresis huiusmodi prædicatores pro posse excusare quàm incusare, cùm dicitur *Extra de præsum. cap. literas. §. Quocirca mandamus.* Quatenùs cùm propter solam suspicionem quamuis vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, &c. vbi Gloss. Super condemnari. Procedi potest contra talem sic vehementer suspectum; sed non debet propterea condemnari nisi adsit, vt *ibidem* declaratur, violenta suspicio: attamen, quia suspicionem excludere non possumus, & hoc propter friuolas eorum assertiones contra fidei veritatem, & cùm hoc triplex sit suspicio, leuis, vehemens & violenta, de quibus *in cap. Accusatus*, & *cap. Cum contumacia. l. 6. de hæret.* & per notata per Archidiaconum, & Ioan. Andream super *cap. Accusatus. & verbo vehemens. & de Præsumpt. cap. Literas.* De violenta etiam loquitur Canon. *distinct.* 24. *Quorundam.* Ideò quærendum cuiusmodi suspicioni talia prædicans subiacet. Et quidem cum talia dogmatizantes, non æqualiter se, ad huiusmodi errores habere noscuntur, eò quòd aliqui ex simplici ignorantia iuris Diuini, aliqui etiam sufficienter informati adhuc fluctuant vacillando, & plenè assentire nolunt, & cùm error in mente hæreticum non faciat, nisi adsit pertinacia voluntatis, oportet etiam dicere, quòd ad suspicionem super crimen hæreseos non se æqualiter habeant; attamen quia per ignorantiam putant se posse euadere, aduertant populum, quàm grauiter peccant, qui ex huiusmodi ignorantia delinquunt. Nam licet multiplex sit ignorantia, tamen in rectoribus animarum ignorantia quæcunque sit, non potest dici ignorantia inuincibilis seu ignorantia particularis, secundùm philosophos, quæ à Iuristis & Theologis dicitur facti. Sed censetur in eis ignorantia vniuersalis, quæ est ignorantia iuris diuini, quia est eorum, quæ quis de iure ex lege diuina scire tenetur *dist.* 41. Nicolaus Papa, dispensatio cœlestis seminis nobis iniuncta est. Væ si non asperserimus, væ si tacuerimus. Tenetur enim habere scientiam sacræ Scripturæ, *dist. 36. per totum.* Et hoc ad subditorum animas informandas *eadem dist. cap. 2. §. Ecce.* & *§. Si quis vult.* licèt secundùm Ray. Ho-

Digitized by Google

ſtienſ. Thom. non requiratur quòd habeant ſcientiam eminentem, ſed quòd habeant competentem, id eſt, ſufficientem ad ſuum officium exequendum. Attamen pro illorum aliquali conſolatione, dummodò damna præcedentia lucris ſequentibus deinceps compenſent, eſt eis aduertendum, quòd hîc ignorantia iuris; licèt dicatur interdum affectata & ſupina, dicitur tamen affectata, id eſt voluntaria dupliciter. Quia interdum cum ſcientia intentionis, interdum cum ignorantia intentionis: prima in nullo excuſat, ſed damnat. De qua Pſalm. *Noluit intelligere vt bene ageret*. Secunda tamen diminuit voluntarium ita & peccatum. Quia fit quando quis tenetur aliquid ſcire, ſed neſcit quid teneatur, quæ etiam fuit *in Paulo prima Tim.* 1. Miſericordiam conſequutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. Quo tamen dicitur affectata indirectè, quia propter alias occupationes negligit addiſcere ea quæ ſcire tenetur, nec vult laborare in ſtudio ad ſciendum, illáque excuſat, non à toto, ſed à tanto. Et etiam iuxta Ambroſ. ſuper illud. *Rom.* 2. *An ignoras*, quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? dici grauiſſimè peccas, ſi ignoras, grauiſſimè, id eſt, valdè periculosè. Ideò præſertim iam in temporibus ad ſuccurrendum animarum periculis omnem ignorantiam repellamus, & duriſſimum iudicium, quod nobis imminet, ſuper diſtrictam rationem & talentum nobis creditum ſemper præ oculis habeamus, ne ipſa ignorantia etiam in nobis notetur craſſa vel ſupina, per metaphoram hominis craſſi vel ſupini, qui non videt etiam ea, quæ coram ipſo ſunt. Dicit enim Cancellarius *In floribus regularium moralium, & in ſecunda regula*: quòd culpabilis ignorantia iuris diuini non cadit in facientem, quod in ſe eſt. Ratio eſt, quia Spiritus ſanctus talem hominem de neceſſariis ad ſalutem, quæ vires eius excedunt docere immediatè paratus eſt. Ad primum argumentum ſolutio patet per ſanum intellectum Canonis. Ad ſecundum dicit Pet. de Tharan. Perimeret vtique ea magna ſua inuidia, qua aduerſus hominem agitatur, ſi à Deo permitteretur. Quòd autem Deus permittit ſibi aliqua, & aliqua non, hoc cedit in maiorem ipſius Diaboli contumeliam & diſplicentiam, quòd Deus in omnibus vtitur eo contra ſuam voluntatem ad manifeſtationem gloriæ ſuæ. Ad tertium dicitur, quòd ante rationem ægritudinis aut alterius effectus maleficialis ſemper præcedit aliquis motus localis in quantum dæmon per maleficam colligit determinata actiua, quæ videlicet lædere poſſunt, & apponit determinatis paſſiuis ad inferendum dolorem, vel nocumentum aut actum aliquem ſpurciſſimum. Et ſi quæritur an motus ille rerum à Dæmone localis reducatur in motum cœleſtem, dicendum eſt quòd non. Quia non mouentur ex virtute naturali, ſed mouentur ex obedientia naturali, qua ſubjiciuntur virtuti dæmonis, qui habet hoc ex virtute naturæ ſuæ, quod poteſt ſuprà corpora. Hoc dico, non quòd poſſit influere rebus materialibus aliquam formam, vel ſubſtantialem vel accidentalem, abſque adminiculo alterius rei naturaliter. Sed quia poteſt, Deo permittente, res localiter mouere, & ex rebus coniunctis dolorem vel aliquam qualitatem producere. Vnde effectus maleficialis non ſubiicitur motui cœli, ſicut nec ipſe dæmon, licèt res illæ & infima ſubiiciantur. Ad quartum dicendum eſt: Opus Dei poteſt opere Diaboli omninò vitiari, prout ad præſens loquimur de effectu maleficiali; ſed quia hoc non poteſt niſi diuina permiſſione, ideò non ſequitur quòd Diabolus ſit fortior. Demum, quia non vitiat opera Dei per violentiam, cùm ſic etiam deſtruere poſſit. Ad quintum ſimpliciter notum eſt, quòd corpora cœleſtia non habeant virtutem imprimendi

in

Digitized by Google

in dæmones, cùm nihil agant vltra ſuam virtutem, ſed quòd magis aduocati ſub certa conſtellatione veniunt, duplici ex cauſa hæc facere videntur. Primò quia ſciunt virtutem illius conſtellationis iuuare ad effectum quem magis optant. Secundò faciunt, vt homines inducant ad venerandum aliquod numen in ſtellis, ex qua veneratione etiam ante tempora ritus idololatriæ proceſſit. Ad vltimum, quantum ad terminos argumenti ſuper aurum alchimicum, dicendum ſecundum ſanctum Thomam *in 2. diſt. 6. in ſolutione huius argumenti*, vbi declarat de virtute dæmonum in operando. Quod licèt quædam formæ ſubſtantiales per artem induci poſſint virtute naturalis agentis, vt quando forma ignis inducitur per artem in lingnum, hoc tamen non poteſt fieri vniuerſaliter, eò quòd ars non poteſt inuenire ſemper ſeu coniungere propria actiua propriis paſſiuis, poteſt tamen facere aliquid ſimile, & ſic alchimiſtæ faciunt aliquid ſimile auro, quantum ad accidentia exteriora, ſed tamen non faciunt verum aurum, quia forma ſubſtantialis auri non eſt per calorem ignis quo vtuntur alchimiſtæ, ſed per calorem Solis in loco determinato vbi viget virtus mineralis, & ideò tale aurũ non habet operationẽ conſequentem ſpeciem. Et ſimile eſt de aliis eorum operationibus. Ad propoſitum, Dæmones operantur per artem circa effectus maleficiales, & ideò abſque adminiculo alterius agentis nullam formam ſubſtantialem vel accidentalem inducere poſſunt, & quia non dicimus, quòd maleficia inferant per artem abſque adminiculo alterius agentis, ideò etiam cum tali adminiculo poteſt veras qualitates ęgritudinis aut alterius paſſionis inducere, ſed qualiter hæc adminicula ſeu adminiſtrationes inſtrumentorum habent ad effectum maleficialem cum dæmonibus concurrere, vel non, patebit per ſequentia.

QVÆSTIO II.

An Dæmon cum maleficio concurrat.

AN Catholicum ſit aſſerere, quòd ad effectum maleficialem ſemper habeat Dæmon cum malefico concurrere, vel quòd vnus ſine altero, vt Dæmon ſine malefico, vel è conuerſo talem effectum poſſit producere. Et arguitur primò quòd Dæmon ſine malefico. Auguſt. *lib. 83. quæſt.* Omnia quæ viſibiliter fiunt, etiam per inferiores poteſtates aëris fieri poſſe creduntur. Sed omnia nocumenta corporalia non ſunt inuiſibilia, ſed potiùs ſenſibilia, igitur etiam à dæmonibus fieri poſſunt. Prætereà ex ſcripturis nocumenta Iob illata, vbi ignis de cœlo cecidit, & familiam cum gregibus pecorum vno impetu conſumpſit, & turbo domum dejiciens liberos occidit, Dæmon per ſe abſque maleficis, concurrente tantummodò diuina permiſſione, operatus eſt. Ergo à ſimili in aliis, qui maleficis adſcribuntur, patet, & de ſeptem viris Saræ Virginis, quos Dæmon occidit. Prætereà, quicquid poteſt virtus inferior abſque adminiculo virtutis ſuperioris, poteſt & virtus ſuperior abſque adminiculo virtutis inferioris. Sed virtus inferior poteſt concitare grandines & inducere infirmitates abſque auxilio virtutis ſuperioris. Dicit enim Albertus de Proprietatibus rerum, quòd ſaluia putrefacta, variis modis, vt *ibidem* ponit, ſi proiecta fuerit in fontem, mirabiles concitabit in aëre tempeſtates. Prætereà, ſi dicatur quòd Dæmon vtitur maleficio non propter indigentiam, ſed propter eius quam quærit perditionem. Contra Ariſt. 3. *Ethi.* Militia eſt quid voluntarium, quod probat per hoc, quòd nullus operatur iniuſtè, voluntariè non volens iniuſtum eſſe: & voluntariè ſtuprantem non velle incontinentem eſſe:

Tob. 7. capite.

Digitized by Google

& per hoc etiam legiſlatores puniunt malos quaſi voluntariè mala operantes. Dæmon ergo, ſi operatur per maleficam, operatur tanquam per inſtrumentum, & cùm inſtrumentum dependet à voluntate principalis agentis, non voluntariè agit, ſi concurrit, & non erit ei actio imputanda, nec per conſequens punienda. Sed contrà, quòd nihil poſſit inficere inferior abſque maleficis. Primò de generatione. Omnis actio eſt per contactum: Et quia non eſt aliquis contactus Dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cum eis commune: ergo vtitur aliquo inſtrumento illi influendo virtutem lædendi per contactum. Iuxta hoc etiam, quòd maleficia poſſint fieri abſque opere Dæmonum. Probatur per *textum & Gloſ. ad Gal. 3.* O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit veritati non obedire. Gloſſ. quidam habent oculos virentes, qui ſolo aſpectu inficiunt alios, & maximè pueros. Eſt ad hoc etiam Auicen. *6. Naturalium lib. 3. cap. vltim.* ita dicens: Multoties autem anima operatur in corpore alieno ſicut in proprio, quemadmodum eſt opus oculi faſcinantis & æſtimationis operantis. Et eandem ſententiam etiam ponit Algazal. *lib. 5. Phyſicor. cap.* 10. Putat etiam Auicenna, licèt non teneatur in illo, quòd virtus imaginatiua etiam abſque viſu poſſit extranea corpora immutare, vbi nimis extendit virtutem imaginatiuam, & capimus hîc virtutem imaginatiuam, non in quantum diſtinguitur contra alias virtutes ſenſitiuas interiores, vt eſt ſenſus communis, & Phantaſia & æſtimatio, ſed in quantum includit omnes illas virtutes interiores. Eſt benè verum, quòd talis virtus imaginatiua poteſt tranſmutare corpus coniunctum, ſcilicet illud in quo eſt, ſicut homo poteſt ambulare ſuprà trabem, quæ eſt in medio viæ. Si verò poſita fuerit ſuper aquam profundam non audebit ambulare ſuper eam, eo quod imaginabitur in eius anima forma cadendi vehementer impreſſa, cui obedit materia eius & virtus membrorum eius, & non obediunt eius contrario, ſcilicet ad directè ambulandum. In hoc ergo conuenit hæc immutatio cum oculo faſcinantis in quantum immutatur corpus proprium, primò ſcilicet non corpus alienum, de qua immutatione nunc loquimur. Præterea ſi dicatur quòd talis immutatio cauſatur à corpore viuo, mediante anima in aliud corpus viuum. Contrà. Quia ad præſentiam interfectoris manat ſanguis ex vulneribus occiſi. Ergo etiam abſque virtute animæ, corpora poſſunt mirabiles effectus producere. Item homo viuens, & prope cadauer hominis occiſi tranſiens, etiam non ſentiendo illud, adhuc terrore concutitur. Præterea ſicut res naturales habent quaſdam virtutes occultas, quarum ratio ab homine aſſignari non poteſt ſicut quòd adamas trahit ferrum, & multa quæ Auguſt. enumerat. 20. *de Ciuit. Dei.* Ita mulieres ad immutationes faciendas in corporibus alienis certis rebus vti poſſunt, abſque auxilio Dæmonum, quæ etiam noſtram rationem excedunt. Et quia excedunt, non debemus propterea dæmonibus quaſi ex maleficis in ſimul conuerſantes aſcribere. Præterea malefici certis vtuntur imaginibus & rebus inſtrumentalibus, quas interdum ponunt ſub limine oſtij domus, aut ad certa loca vbi pecudes conueniunt, aut etiam homines qui maleficiantur, & interdum moriuntur. Sed quia huiuſmodi effectus poſſunt euenire ex imaginibus illis, in quantum habent quaſdam influentias à corporibus cœleſtibus receptas, probatur. Nam ſicut corpora naturalia ſubduntur corporibus cœleſtibus, ita & artificialia. Sed corpora naturalia poſſunt recipere quaſdam virtutes occultas, ergo, &c. & artific. Vnde videtur, quod eorum opera poſſent per tales impreſſiones practicari & non per Dæmones. Præterea,

Digitized by Google

tereà, ſi verà miracula poſſint fieri ex poteſtate naturæ, in eo quod operatur, ita & miranda & horribilia & ſtupenda opera ex virtute naturæ, probatur. Nam Greg. dicit 2. *Dial.* Sancti miracula faciunt, aliquando ex prece, aliquando ex poteſtate: Exemplum datur de vtroque. Petrus orando ſuſcitauit Thabitham mortuam: Ananiam, & Sapphiram mentientes, morti increpando tradidit abſque prece. Ergo & homo per virtutem ſuæ animæ poterit materiam corporalem in alteram etiam tranſmutare, ſeu immutare de ſanitate in infirmitatem, & econuerſo. Prætereà, corpus humanum eſt nobilius quàm alia corpora inferiora, ſed propter apprehenſionem animæ humanæ immutatur corpus humanum ad calorem & frigus, vt patet in iraſcentibus & timentibus, immò etiam hæc immutatio pertingit quandóque vſque ad ægritudinem & mortem. Ergo multò magis poteſt ſua virtute materiam corporalem immutare. Sed contra eſt. Subſtantia ſpiritus, non poteſt imprimere aliquam formam, niſi adminiculo alterius agentis, vt ſuprà tactum eſt. Vnde & Auguſt. *in præfato libro*: Non eſt putandum iſtis tranſgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc viſibilium rerum materiam, ſed ſoli Deo. Ergo, multominùs homo ex poteſtate naturali efficere poteſt effectus maleficiales. Reſpondeo quia non deſunt errantes in hac materia, maleficas excuſantes, & Dæmones tantummodò aut inculpantes, aut quibuſdam naturalibus tranſmutationibus earum facta aſcribentes. Ideò horum falſitas oſtenditur, primò per deſcriptionem maleficarum de qua Iſidor. 8. *Etymol. cap.* 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, ſcilicet, mala præ cunctis malefactoribus efficientia, vnde ſubdit: Hi elementa concutiunt, opere ſcilicet Dæmonum, ad grandines & tempeſtates concitandas. Item dicit mentes hominum turbant, intellige ad amentiam, odium & amorem inordinatum. Item ſubdit, hac, ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantum carminis animas interimunt. Ad idem 26. *quæſt.* 5. *c. Nec mirum*, & ſunt verba Auguſtini. *in dict. lib. de Ciuit. Dei.* vbi declaratur qui dicuntur magi & malefici. Magi ſunt, qui vulgò dicuntur malefici, & ob facinorum magnitudinem ſic nuncupantur. Hi ſunt, qui permiſſu Dei elementa concutiunt, hominum turbant mentes, minùs confidunt in Deo, ac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantùm carminis interimunt homines. Vnde & Lucanus, mens hauſti nulla ſanie polluta veneni incantata perit, dæmonibus enim accitis audent ventilare & quouſque ſuos perimant malis artibus inimicos. Ex quibus patet, quòd in huiuſmodi operibus ſemper habent Dæmones cum maleficiis concurrere. Secundò quia cùm quadruplices effectus pœnales aſſignare poſſumus, ſcilicet miniſteriales, noxiales, maleficiales & naturales: & miniſteriales dicuntur qui miniſterio bonorum Angelorum, ſicut noxiales malorum ſpirituum immittuntur. Moyſes enim Ægyptum in decem plagis miniſterio bonorum percuſſit. Vbi Magi in nouem tantùm per malos ſpiritus concurrerunt. Et triduam peſtem propter peccatum Dauid circa numerationem populi commiſſum, & de 72. millibus hominum vna nocte proſtratis per exercitum Sennacherib, vtique hæc per Angelos Domini, id eſt, per bonos Dominum venerantes & cognoſcentes peracta fuerunt. Noxiales verò effectus cùm in ſcripturis nominantur immiſſiones per Angelos malos, ſecundum quas populus ille in deſerto ſæpè percuſſus fuit. Et maleficiales effectus dicuntur, quando Dæmon per Maleficos & per Magos operatur. Sicut & naturales, qui ex influentiis corporum cœleſtium ex iſtis inferio-

Noxiales.

Maleficiales.

Digitized by Google

Naturales. inferioribus circa mortalitates, ſterilitates terrarum & grandines, & hæc ſimilia cauſantur.

Iob plaga. Et inter hos effectus magna fit differentia. Ideò cùm Iob noxiali plagâ fuit à Dæmone percuſſus & non maleficiali, ideò nihil ad propoſitum. Si qui verò curioſus inſtaret ſicut plerunque hæc materia curioſas patitur à maleficarum defenſoribus inſtantias, ſemper in cortice verborum aërem verberantes, & medullâ veritatis nunquam penetrantes: Cur Iob non maleficali affectu per Dæmonem ſicut noxiali percuſſus fuit? His curioſè etiam reſponderi poteſt, quòd Iob fuit percuſſus à Diabolo ſolùm & non mediante Malefico vel Malefica.

Tempore Iob Maleficæ nó erant. Quia hoc genus ſuperſtitionis nondum erat inuentum: Diuina tamen prouidentia voluit, vt poteſtas Dæmonis mundo, ad præcedendum eius inſidias, pro Dei gloria innoteſceret, cùm nihil niſi à Deo permiſſus efficere poſſit.

Magia quando inuenta. Et de tempore quidem, quo primum genus ſuperſtitionis inuentum fuit: dico primum genus, quoad Dæmonum inuocationem, non quoad puram Idololatriam: Dicit Vincentius *in Speculo Hiſtoriali*, allegans plures Doctores, quod primus inuentor artis Magicæ & Mathematicæ fuit Zoroaſtres, qui dicitur fuiſſe Cham filius Noë. Hic ſecundum Auguſtinum *de Ciuitate Dei*, ſolus riſit naſcendo, & hoc non niſi opere Diaboli. Hic etiam cùm eſſet rex, ſuperatus eſt à Nino filio Beli, qui ædificauit Niniuem, vel amplius, ſub quo cœpit regnum Aſſyriorum tempore Abrahæ.

Cham riſit cum naſceretur operãte Diabolo.

Origo adorationis imaginum. Hic etiam Ninus, ob inordinatum amorem patris fecit fieri imaginem patri mortuo, ad quam quicunque confugiebant malefactores, liberi erant ab omni punitione debita. Et ex hoc cœperunt homines imagines adorare, vt Deos, ſed hoc poſt primam ætatem: quia ſub illo tempore non erat Idololatria propter recentem memoriam creationis mundi, vt dicit Sanct. Thom. *in 2. queſt. 95. articul. 4.* Vel etiam incepit à Nembroth, qui cogebat hominem ignem adorare: & ſic in ſecunda ætate incepit. Idololatria, quæ eſt primum genus ſuperſtitionis, ſicut Diuinatio ſecundum, & obſeruantia tertium.

Primum genus ſuperſtitionis idololatria.

Secundũ Diuinatio. Tertium obſeruantia. Maleficorum autem ritus reducitur ad ſecundum genus ſuperſtitionis, ſcilicet ad Diuinationem, quæ fit per expreſſam Dæmonum inuocationem: Cuius etiam ſunt tria genera, ſcilicet, Necromantia, Planetarij, ſeu potiùs Mathematici, & Diuinatio per Somnia.

Diuinationis tria genera. Hæc ideò poſui, vt priùs lector intelligat noxias illas artes non ſubitò, ſed proceſſu temporis fuiſſe inuentas, nec abſonum eſſe aſſerere, Maleficas tempore Iob non fuiſſe. Sicut enim per incrementa temporum, vt Gregor. *in Moralibus* dicit, creuit ſcientia Sanctorum: ita & noxiæ artes Dæmoniorum: Et ſicut iam repleta eſt terra ſcientia Domini, *Eſa.* 11. Ita iam mundi veſpere ad Occaſum declinante, & malitia hominum excreſcente, & charitate refrigeſcente, ſuperabundat omnis maleficiorum iniquitas.

Ipſe tamen Zoroaſtres cùm eſſet intentus illis artibus, ſolummodo conſideratione Aſtrorum à Diabolo ſuccenſus eſt. Hæc vbi *ſuprà*.

Quando Malefici inceperint cum Dæmonibus colludere. De tempore autem quo Malefici leguntur cum Dæmonibus ad maleficia inferenda conueniſſe, tactum eſt *ſuprà*. Et habetur Exodi *libro ſeptimo* quoad Magos Pharaonis, qui in plagis ſuper Ægyptum Dæmonum aſſiſtentia, ſicut Moyſes miniſterio bonorum Angelorum, ſigna plurima perpetrarunt.

Concluſio ſuperiorum Reſponſio ad argumenta. Vnde concluditur veritas Catholica, videlicet, quòd ad effectum maleficialem, licèt non ad effectum noxialem, ſemper habet maleficus cum Dæmone

Digitized by Google

mone concurrere. Et per hæc patet reſponſio ad argumenta.

Nam ad primum non negatur, quin effectus noxiales, qui viſibiliter cernuntur ſuper homines, iumenta, terræ fruges, & qui etiam ex influentiis corporum cœleſtium ſæpè proueniunt, etiam à Dæmonibus, Deo permittente, inferuntur. Dicit enim Auguſt. 4. *de Ciuitate Dei*: Dæmonibus ſubſunt ignis & aër, quantum eis à Deo permittitur: Patet & per Gloſſam ſuper illud: *Immiſſiones per Angelos malos*: quæ dicit, Deus punit per malos Angelos. Ex quibus etiam patet reſponſio ad ſecundum de Iob, & ex his quæ priùs tacta ſunt de initio artis Magicæ. Et ad tertium, de ſaluia putrefacta, & in puteum proiecta dicitur, quòd licet ſequatur effectus noxialis abſque auxilio Dæmonis, licet non abſque influentia corporis cœleſtis. Loquimur autem de effectu maleficiali: Vnde non eſt ſimile. Ad quartum dicitur verum eſſe, quòd Dæmones vtuntur Maleficis tantummodò propter eorum perditionem. Et cùm infertur quòd non eſſent puniendi, quia concurrunt tanquam inſtrumenta, quæ mouentur ad nutum non proprium, ſed principalis agentis. Reſpondetur, quòd ſunt inſtrumenta animata & liberè agentia, & licèt poſt expreſſum pactum, initum cum Dæmonibus non iam ſint ſuæ libertatis, quia vt ex earum faſſionibus accepimus, & loquor de mulierculis combuſtis, ad plurima maleficia coactæ, ſi verbera Dæmonum ſubterfugere volunt, cooperantur, prima tamen profeſſione, quâ ſpontè ſe Dæmonibus ſubiecerunt, manent ligatæ.

Ad alia verò argumenta in quibus probatur, maleficiales effectus poſſe abſque opere Dæmonum à vetulis procurari. Dicendum, quòd ex vno particulari, concludere vniuerſale eſt diſſonum rationi. Et cùm in tota (vt videtur) Scriptura Sacra, non inuenitur tale: niſi hic vbi agitur de faſcinatione ſeu inuultuatione vetularum, ideò non valet per hoc concludere, quòd ſemper habeat ita euenire. Inſuper eſt dubium per Gloſſ. An abſque opere Dæmonum talis faſcinatio fieri poſſit, eò quòd ex Gloſſis ibi elicitur, quòd Faſcinatio capitur tripliciter. Vno modo dicitur ludificatio ſenſuum, quæ fit per artem Magicam, & ſic poteſt fieri miniſterio Dæmonum, niſi prohibeantur à Deo, immediatè mediante, vel miniſterio ſanctorum Angelorum. Secundo modo poteſt dici inuidia, vt ibi Apoſtolus dixit: Quis vos faſcinauit, id eſt, tanto odio perſecutus eſt. Tertiò, quòd ex tali odio fiat immutatio ad malum in corpore alicuius per oculos alterius aſpicientes in eum.

Faſcinatio ſiue inuultuatio triplex.

Et de faſcinatione hoc modo dicta communiter loquuntur Doct. ſecundum quem modum Auicenna & Algazel, vt in argumentis deducitur, loquuti ſunt. Nam & S. Thom. hanc faſcinationem declarat 1. *p. q.* 117. per hunc modum. Et fortè inquit, imaginatione animæ immutatur ſpiritus corporis coniuncti, quæ quidem immutatio ſpirituum maximè fit in oculis, ad quos ſubtiliores ſpiritus proueniunt. Oculi enim inficiunt aërem continuum vſq; ad determinatum ſpatium. Per quem modum ſpecula ſi ſint noua & pura, contrahunt quandam impuritatem ex aſpectu mulieris menſtruatæ. Vt Ariſt. dicit *in lib. de ſom. & vigilia*. Sic igitur, cùm aliqua anima fuerit vehementer commota ad malitiam, ſicut maximè vetulis contingit, efficitur ſecundum modum prædictum. Aſpectus eius venenoſus & noxius, & maximè pueris, qui habent corpus tenerum, & facilè receptiuum impreſſionis. Subdit tamen, quòd poſſibile eſt etiá quòd Dei permiſſione vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad hoc malignitas Dęmonũ, cum quibus Sortilegæ vetulæ pactũ aliquod habent.

Immutatio ſpirituum maximè fit in oculis.

Oculi vetularum nociui.

Digitized by Google

Eſt ergo quæſtio ſuper influentias corporum cœleſtium, in qua tres alij errores reprobantur, & eſt quinta in ordine. Sed pro ampliori præmiſſorum declaratione, etiam obuiandum quibuſcunque prætenſis obiectionibus.

Quæritur de Maleficorum operibus, quoad quintuplicem cauſam, quatuor ex illis reprobando, ex quibus influere non poſſunt, quintam verò concludendo, ſcilicet, virtutem intellectiuam, ex qua fluere habent, quæ & licet bona ſit ſecundum naturam, eſt tamen mala ſecundum voluntatem.

Quatuor autem cauſæ reprobantur contra illos, qui aut Maleficas, aut eorum opera eſſe negant, & ſunt corporum Cœleſtium influentiæ, illorum corporum & orbium motores mouentia, hominum excreſcens malitia, & imaginum ac characterum & verborum efficacia. Prætereà corpora Cœleſtia mouentur à ſubſtantiis ſpiritualibus, ſecundum Theologos & Philoſophos omnes. Sed illi ſpiritus ſunt ſuperiores animabus noſtris, ſicut & corpora Cœleſtia corporibus noſtris, ergo ambo inſimul habent imprimere in animam & corpus hominis ad cauſandam quoſcunque actus humanos.

Sed pro ampliori intellectu ſolutionum, aliqua dubia mouentur, ex quorum ſolutione veritas magis patebit. Videtur enim obſtare primo illud quod *ſuperiùs* dictum eſt. Quòd ſubſtantiæ ſpirituales non poſſunt tranſmutare corpora ad aliquam naturalem formam, niſi adminiculo alterius agentis. Ergo multò minus hoc poterit efficere imaginatiò quantumcunque fortis in anima. Prætereà eſt articulus condemnatus in pleriſque Vniuerſitatibus, præcipuè tamen Pariſienſi, quòd incantator aliquis projicit Camelam in foueam ſolo viſu, eò quòd ſicut intelligentiæ ſuperiores imprimunt inferioribus, ſic anima intellectiua imprimit in aliam & etiam in animam ſenſitiuam. Item ad hoc eſt articulus condemnatus, quòd materia exterior obediuit ſubſtantiæ ſpirituali, ſi intelligatur ſimpliciter, & ſecundum omnem tranſmutationem: Quia ſic ſoli Deo, vt priùs patuit, obedit.

Articuli damnati in Academiis.

His viſis faſcinario de qua loquimur, qualiter ſit poſſibilis, & qualiter non, declaratur. Non enim eſt poſſibile homini, quod per naturalem virtutem animæ ſuæ, per oculos talem virtutem emittat, quæ non mediante tranſmutatione proprij corporis, neque medij, nocumentum inferre poſſit corpori hominis quod aſpicit, maximè cùm ſecundum opinionem communiorem videamus intra ſuſcipientes nihil extra mittentes. Non eſt etiam poſſibile homini, quod per virtutem naturalem animæ ſuæ, pro voluntate ſua tranſmutationem faciat, imaginando in oculis ſuis quæ mediante tranſmutatione medij, ſcilicet aëris, poſſit corpus hominis quem aſpicit in aliquam tranſmutare qualitatem, ſecundum quod ſibi placuerit.

Viſus tranſmutans.

Et quia ſecundum hos duos modos prædictos non poteſt vnus homo alium faſcinare: cùm nulli hominum poteſt ineſſe talis virtus per naturalem virtutem animæ ſuæ. Ideò velle probare, quòd maleficiales effectus poſſent prodire ex naturali aliqua virtute ſuper ad infringendum onera maleficorum, quæ virtute Dæmonum fiunt, eſt plurimum alienum à veritate. Quia etiam ſecundum hos duos modos faſcinatio & maleficatio reprobantur, ſicut & præfati duo articuli.

Aſpectus vt imaginationis mouet cor.

Qualiter tamen ſit poſſibilis, licet ſuperius tactum ſit, tamen clarius ſic deducitur. Poteſt enim contingere, quod homo vel mulier aſpiciens corpus alicuius pueri mouet ipſum, mediante viſu & imaginatione, vel aliqua paſſione ſenſibili. Et quia paſſio ſenſibilis eſt

cum

Digitized by Google

cum quadam immutatione corporali & oculi sunt tenerrimi, propter quod sunt impressionis multùm receptiui. Ideò quandoque contingit quòd per aliquam passionem interiorem transmutantur oculi in aliquam malam qualitatem, maximè cooperante ad hoc aliqua imaginatione, cuius impressio citò redundat in oculos, & propter eorum teneritudinem, & propter vicinitatem radicis sensuum particularium ad imaginationis organum. Cùm autem oculi sunt transmutati in aliquam qualitatem nociuam contingere potest quòd transmutent, ac rem sibi contiguam in aliquam qualitatem malam, & illa pars aliqua & sic vsque ad aërem contiguum, oculis pueri, qui adspicitur: & ille aër contiguus poterit quandoque in materiam, tam dispositam quàm non dispositam, cui cònsonat, transmutare oculos ipsius pueri in aliam qualitatem malam & mediantibus oculis ipsius pueri aliquas alias partes interiores: vnde nec cibum digerere, nec in membris fortificari aut augmentari poterit. Experimentum huius rei manuductiuum est, quia videmus hominem patientem in oculis, quandoque ex aspectu suo lædere oculos eum aspicientis, quod contingit ex hoc, quòd oculi mala qualitate infecti, inficiunt aërem medium, & aër infectus inficit oculos directos ad oculos infirmos, eò quòd secundum rectam lineam infectio illa deriuatur in directum ad oculos inspicientium cooperante ad hæc multùm imaginatione eius qui aspiciendo oculos infirmos imaginatur se lædi. Plura possent exempla manuductiua adduci, quæ breuitatis causa obmittuntur.

Oculi quomodo læsis oculis visis lædatur.

Concordat his quædam Glossa super illud Psalm. Qui timent te, videbunt me: & Læ. dicens, Magna virtus oculis ineſt: quod in naturalibus apparet. Animal enim visum prodest ictericis. Prior videns Lupus vocem aufert: Vel sic, Basiliscus si prior vidit, occidit; si prior videtur, occiditur. Et ratio, quare Basiliscus videndo occidit hominem, nisi quòd ex aspectu & imaginatione excitatur in eius corpore materia venenosa, per quam oculi primò inficiuntur, & demùm aër contiguus. Et sic alia & alia pars aëris vsque ad aërem homini contiguum, quem aërem per aspiratione cum homo attraxerit, intoxicatur, & moritur. Prior autem visus ab homine, vbi homo volens Basiliscum occidere, circummunit, se speculis ex quibus dum Basiliscus inspicit ex reuerberatione aër inficitur, & sic vsque ad Basiliscum pertingit & occiditur. Sed dubium. Cur homo occisor bestiæ non moritur, & hic occultam quandam causam opinari necesse est.

Ictericis prodest

visum animal. Basiliscus quomodo occidat visu.

Hæc sine præiudicio & temeraria assertione dicta sunt, tantummodò dictis Sanctorum inhærentes. Catholicam veritatem concludamus, quod ad maleficiales effectus, de quibus ad præsens loquimur, Maleficos cum Dæmonibus semper concurrere, & vnum sine altero nihil posse efficere.

Conclusio præcedentium.

Ad argumenta, patet responsio de fascinatione ad primum. Ad secundum dicitur iuxta Vincen. *in Spe. Naturali. cap.* 13. quòd vulnus infectum spiritibus interficientis, ex forti imaginatione illud vulnus trahit aërem infectum transeunte iam interfectore sanguis ebulliens extra manat. Quia ad præsentiam interfectoris aër inclusus in vulnere, sicut ab interfectore intrauit, ita ad eius præsentiam commouetur ex qua commotione sanguis erumpit, sunt quidam alias causas allegantes, quasi illa ebullitio sanguis sit eius clamor de terra super homicidam præsentem, & hoc propter maledictionem primi homicidæ Cain: ad illud de horrore dicendum, quod homo transiens propè cædauer hominis occisi horrore concutiatur, licet illud non sentiat: hoc fit ex spiritu.

Responsio ad superiora argumenta.

De mortui sanguinem mittente.

tu quantumcunque infectionem recipiente, & eam animæ repræsentante. Sed hæc nihil concludunt aduersus opera Maleficorum, cum omnia illa naturaliter (vt dictum est, fieri valeant.

Ad tertium, sicut dictum est suprà, Maleficorum ritus deducuntur ad secundum genus superstitionis, quòd dicitur Diuinatio : rebus verò superstitiosè vti in obseruantiis quibusdam reducitur ad tertium genus, ideo argumentū non est simile : demùm etiam, quia reducuntur non ad quamlibet Diuinationem, sed ad illam, quæ fit per expressam Dæmonum inuocationem, & hoc etiam cùm multis modis fieri possit, scilicet per Necromantiam, Geomantiam, & Hydromantiam, &c. Inspiciatur Sesse, *quæst. art. 5.*

Ideò hæc diuinatio Maleficorum, vbi maleficis sunt intenti, sicut supremum gradum in flagitiis tenet, ita & aliud iudicium de eo existit. Vnde quando arguitur, quod quia occultas rerum virtutes cognoscere non possumus, & Malefici etiam occultis rebus intendunt: Dicitur, quòd si intenderent rebus naturalibus ad aliquos effectus naturales ex naturali virtute producendos, hoc licitum foret, vt de se patet. Vel etiam concedendo, quod si intenderent superstitiosè rebus naturalibus, vt potè rebus huiusmodi certos characteres, vel aliqua nomina ignota inscribendo, & illis pro acquirenda sanitate vel amicitia, & pro aliqua vtilitate & non pro nocumento aliquo inferendo vterentur : tunc licèt absque expressa Dæmonum inuocatione, licèt non absque tacita ista fieri possent, & illicita iudicantur.

De obseruantiis vanitatum. Quia tamen hæc & his similia reducuntur ad tertium genus superstitionis, scilicet ad obseruantiam vanitatum, vt dictum est, ideo nihil ad propositum super Hæresim Maleficorum fortificantur. Et iam solutio, quod huic tertio generi quatuor assignantur species: quia vel vtitur quis obseruantiis ad scientiam acquirendam : vel ad coniecturas sumendas fortuniorum vel infortuniorum : vel ad suspensiones sacrorum verborum : vel ad corpora immutanda in melius. Vnde & notanter S. Thom. *in titulo illo quæstionis*, vbi quærit, An obseruationes ordinatæ ad corporum immutationem sint licitæ, *quæst. 96. in summa præfata artic. 2.* addit, puta ad sanitatem. Obseruationes ergo Maleficorumc ùm hic locum non habent, sed vt dictum est sub secundo genere continentur superstitionis, ideo nihil ad propositum.

Ex his etiam ad quartum argument. respondetur quod quia duplices in his obseruantiis fieri possunt imagines Necromanticæ & Astronomicæ : & inter hæc talis est differentia. Quòd in Necromanticis, semper fiunt expresè inuocationes Dæmonum, propter expressa pacta cum eis inita. Inspiciatur solutio secundi argumenti præfatæ quæstionis. In Astronomicis vero sunt pacta tacita, & ideo nulla inuocatio nisi fortassis tacita, puta propter figuratum, figurata & Characterum signa, quæ eis inscribuntur. Et iterum imagines Necromanticæ, vel fiunt sub certis constellationibus, ad recipiendum certos influxus & impressiones corporum cœlestium, etiam certis figuris & Characteribus insigniti, vt in annulo, lapide vel aliqua pretiosa materia. Vel fiunt simpliciter absque obseruantia constellationum, sed indifferenter ex quacunque materia, etiam vili, ad inferendum maleficia, vbi & quando ad aliqua loca reponuntur : & de his effectibus cum suis imaginibus iam sermo est, & non de alijs. Ideo argumentum non facit ad propositum.

Inter imagines Necromanticas & Astronomicas quæ differentia.

Qualiter denique certæ imagines superstitiosæ, de quibus tractatum est, nullam habent efficaciam, in quantum

Imagines vel quo ad materialia, vel

sunt

Imagines vel quoad materialia vel artificialia, efficaces.

sunt artificialia solum, licèt fortè materialia in eis considerata, possunt habere efficaciam, & non in quantum haberent naturalem aliquam virtutem ex impressione corporum cælestium: Si cui placet Doctorem ibidem inspiciat. Semper tamen dicit esse illicitum imaginibus vti. Imagines verò maleficarum absque naturali aptitudine ad effectum fiunt, solummodò autem ex iussu Dæmonum reponunt & applicant, vt manualiter ad effectum concurrant, in maiorem contumeliam creatoris, vt & per amplius irritatus, maláque fieri in flagitiorum talium vindictam amplius permittat: Vnde & sacratioribus anni temporibus huiusmodi fieri procurant.

Ad quintum dicendum, quòd Greg. *ibi* intellexit potestatem gratiæ non naturæ: vnde & ibidem subdit. Qui filij Dei potestate sunt: vt *Ioan.* dicit quid mirum si signa ex potestate faciunt.

Ad vltimam dicendum, quòd similitudo non valet, quia alia est actio animæ circa corpus proprium, & alia circa corpus alienum. Nam quia corpori proprio vnitur anima vt forma, & appetitus sensitiuus est actus alicuius organi corporalis. Ideò ad apprehensionem animæ humanæ potest commoueri appetitus sensitiuus, cum aliqua immutatione corporali, calorem & frigus, vel etiam vsque ad mortem. Ad exteriora verò corpora immutando nulla apprehensio animæ humanæ sufficit, nisi mediante immutatione proprij corporis, sicut de fascinatione dictum est. Vnde & Malefici ex nulla potestate naturali, sed solummodo auxilio dæmonum, & ipsi dæmones adminiculo alicuius alterius rei, vt per spinas, ossa, crines, ligna, ferrum, & huiusmodi, quando intromittunt aut instrumentum aliquod te ponunt, vt successiuè patebit, maleficiales effectus procurant.

Deinde magis in spirituali tenore Bullæ Apostolicæ inhærendum considerandum est de origine Maleficorum, & eorum operum multiplicatione, & primo de ipsis Maleficis, secundo de eorum operibus. Vbi notandum, quòd quia ad huiusmodi effectum tria habent concurrere, scilicet Dæmon, Malefica, & diuina permissio 23. *q.* 1. Si per Sortiarias Augustinus etiam dicit, quòd ex pestifera societate hominum & dæmonum hæc superstitiosa vanitas adinuenta est. Ideò origo & multiplicatio huius Hæresis ex pestifera hac societate sumitur, quòd etiam ex alijs elicitur.

Multiplicatio maleficorum.

Nam attento quod hæc hæresis Maleficorum, non solùm differt ab aliis hæresibus in hoc quòd ipsa per pacta, nedum expressa, verum etiam placita ac fœderata, in omnem creatoris, ac suarum creaturarum contumeliam & nocumentum insanit: cùm tamen omnes aliæ simplices hæreses per nullum pactum tacitum vel expressum, cùm dæmonibus initum licet non absque instinctu satoris omnis inuidiæ erroribus propter difficultatem credendorum assentiunt. Verumetiam differt ab omni noxia & superstitiosa arte, in hoc quòd super omnia genera diuinationum ipsa Maleficorum hæresis supremum obtinet gradum malitiæ, quòd etiam nomen à maleficiendo seu malè de fide sentiendo sibi vsurpat, vt priùs tactum est.

Malefica dicta à malè de fide sentiendo.

Attento etiam, quòd inter alios actus habent pro augmento illius perfidiæ quatuor exercere, videlicet fidem Catholicam in toto, vel in parte ore sacrilego abnegare, seipsos in corpore & anima deuouere, infantes nondum renatos ipsi maligno offerre, spurcitijs diabolicis per carnales actus cum Incubis & Succubis dæmonibus insistere.

Quæ omnia vtinam aliena ab omni

Digitized by Google

veritate & figmenta forent dicenda, dummodò Eccleſia à tanta labe infectionis exiſteret immunis : Cui tamen heu obſtat & Apoſtolicæ Sedis per Bullam determinatio , verum & experientia rerum magiſtra , quæ nos ex propriis eorum faſſionibus ac flagitiis perpetratis in tantum certificauit, quod abſque diſpendio propriæ ſalutis iam ab eorum inquiſitionibus deſiſtere nequimus. Ideò de eorum origine & multiplicatione peſtifera tractaturi, quia laborioſum exiſtit , ideò legentibus ſic ſumma cum diligentia ſingula ſunt perſcrutanda quod & admittenda, quæ rationi conſona & Scripturarum traditionibus non diſſona inueniuntur.

Partitio conſequentium.

Et quia inter omnes actus ad multiplicationem eorum deſeruientibus, duo eorum plurima cooperantur ſcilicet, Incubi & Succubi Dæmones, & infantium ſacrilegæ oblationes. Ideò de ipſis ſpecialiter tractabimus: ita tamen, vt primo de ipſis Dæmonibus, ſecundo de ipſis Maleficis, & tertio de ipſa Diuina permiſſione mentio habeatur. Et quia Dæmones per intellectum & voluntatem operantur, & potius ſub vna conſtellatione quàm ſub altera, ad hoc vt ſemen ad prolis procreationem vigoretur : Inquirendum erit de ipſis conſtellationibus à Dæmonibus obſeruatis.

Et ita principaliter quæruntur tria. Primò, an hæc hæreſis per comparationem ad Dæmones Incubos & Succubos poſſit originaliter multiplicari. Secundò , anne per comparationem ad corpora cœleſtia , quæ autem cauſæ ſunt humanorum actuum, eorum opera poſſunt vigorari. Tertiò anne per oblationes ſacrilegas infantes Dæmonibus offerentes, poſſit ipſa hæreſis argumentari. Tamen infra ſecundam & tertiam tractabitur ſecunda quæſtio principalis , ſcilicet , de Influentiis corporum cœleſtium , & hoc propter decentem continuationem ſuper opera Maleficorum. Circa primum tres erunt difficultates. Vna generalis de Incubis illis Dæmonibus. Altera ſpecialis, à quibus Dæmonibus, huiuſmodi actus exercentur. Tertia ſingularis , quo ad ipſas Maleficas, Dæmonibus ſe ſubiiciétibus.

QVÆSTIO III.

An per Dæmones Incubos & Succubos detur hominum procreatio.

An Catholicum ſit aſſerere per Incubos & Succubos veros homines procreari.

AD primum videtur , quod non ſit Catholicum aſſerere , quòd per Incubos & Succubos Dæmones poſſint homines procreari: Procreatio hominum inſtituta eſt antè peccatum à Deo , in hoc quod homini mulierem in adiutorium de coſta formauit. Quibus & dixit : Creſcite & multiplicamini. *Gen.* 1. Et iterum Adam inſpiratus dixit. Erunt duo in carne vna. *Gen.* 2. Similiter & poſt peccatum in lege naturæ dictum eſt ad Noe : Creſcite, & multiplicamini. *Gen.* 9. In tempore etiam nouæ legis à Chriſto hæc coniunctio confirmata. *Matth.* 15. Non legiſtis, quod ab initio qui fecit homines , maſculum & fœminam fecit eos. Ergo alij modi homines procreandi non debent aſſignari.

Si dicatur , quòd Dæmones concurrunt , non vt principia naturalia, ſed vt artificialia, quando ſtudioſè cooperantur ad naturales conceptus hominum ſemen recipiendo , & iterum transfundendo. Contra. Quia aut hoc poſſet Diabolus in omni ſtatu, videlicet, matrimoniali, & extra: Aut in vno tantùm. Non primo modo ; quia tunc opus Diaboli eſſet fortius quàm opus Dei, qui quemlibet ſtatum inſtituit aut confirmauit, putà continentium & coniugatorum. Nec ſecundo modo: quia de hoc nullibi legitur

legitur in ſcripturis, vt ex vno ſtatu & non ex altero huiuſmodi hominum fieret procreatio.

Dæmones opera vitæ exercere non poſſunt.

Prætereà procreare hominem eſt actus viui corporis, ſed Dæmones aſſumptis corporibus non dant vitam: quia illa tantummodò formaliter fluit ab anima, quæ eſt actus corporis phyſici organici potentia vitam habentis. 2. *de anima*: ergo per huiuſmodi aſſumpta corpora opera vitæ exercere non poſſunt.

Si dicatur, quòd aſſumunt corpus, non vt vitam tribuant, ſed vt ſemen naturale retineant, & transfundant.

Contrà. In operibus Angelorum bonorum & malorum, ſicut nihil eſt ſuperfluum, ita nec in operibus naturæ. Sed cùm Dæmon naturali virtute, qua etiam omnem virtutem corporis excedit, poſſit inuiſibiliter & ſemel colligere & iterum applicare. Igitur aut ratio dabitur, quod non poſſit inuiſibiliter hoc facere, aut ſi poteſt, alterum erit ſuperfluum. Fortificatur ratio. Nam in *libro de cauſis* dicitur, quòd virtus intelligentiæ eſt infinita inferius, quamuis ſit finita ſuperius: ſed omnia corporalia ſunt infra intelligentias. Ergo & infinitate ſuæ virtutis poteſt eam qualitercunque vult immutare. Sed intelligentiæ ſunt Angeli, ſiue boni, ſiue mali. Ergo poſſunt abſque hoc quod corpora aſſumant, tranſmutationes in ſeminibus facere.

Omnia corporalia ſunt infra intelligentias.

Prætereà ſemen recipere ab vno & transfundere in alium fieret per motum localem: Sed Dæmones non poſſunt corpora mouere localiter. Probatur: Anima eſt ſubſtantia ſpiritualis, ſicut & Dæmon: ſed anima non poteſt localiter mouere corpus niſi à ſe viuificatum: Vnde ſi aliquod membrum mortificetur redditur immobile. Ergo & Dæmones aliquod corpus mouere localiter, niſi ab eis viuificatum non poſſunt. Dictum eſt autem, & quaſi per ſe notum, quòd Dæmones non viuificant aliquod corpus, ergo nec ſemen poterunt mouere localiter de loco ad locum.

Dæmones non moueant corpora localiter.

corpora non vidificant.

Prætereà omnis actio eſt per contactum, vt dicitur *primo de generatione*. Non videtur autem quòd poſſit eſſe aliquis contactus Dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cum eis commune. Cùm ergo ſemen immittere & mouere localiter ſit quoddam agere, videtur, quòd Dæmones illa facere non poſſunt.

Prætereà Dæmones non poſſunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine naturæ, vt ſunt cæleſtia, ergo nec alia magis diſtantia. Antecedens probatur. Quia cùm mouens & motum ſunt ſimul, *ſecundo Phyſicorum*. Sequeretur quòd Dæmones mouentes corpora cæleſtia, eſſent in cœlo, quod neque ſecundum nos, neque ſecundum Platonicos habet veritatem.

Sed contra *Aug.* 3. *de Trinit.* Dæmones colligunt ſemina, quæ adhibent ad corporales effectus: Hoc autem ſine motu locali fieri non poteſt: ergo Dæmones poſſunt ſemina recepta ab aliquibus in alios transfundere. Item gloſſa Strabi ſuper illud *Exod.* 7. Vocabit Pharao Sapientes, &c. Item dicit, quòd Dæmones diſcurrunt per mundum, & colligunt diuerſa ſemina, & ex eorum adaptione poſſunt prorumpere diverſæ ſpecies. Videatur etiam gloſſa ibidem ſuper illa verba: Vocauit Pharao. Item *Geneſeos* 6. ſuper illud. Videntes filij Dei filias hominum, &c. gloſ. duo facit primò, quòd per filios Dei, filij Seth intelliguntur, & per filias hominum, filiæ Cain. Secundò dicit, quòd non eſt incredibile ab hominibus, ſed à quibuſdam Dæmonibus, qui mulieribus ſunt improbi huiuſmodi homines, id eſt, Gigantes eſſe procreatos. De quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant ſuper terram. Quia & poſt diluuium corpora non ſolùm virorum, ſed etiam mulierum incredibilis pulchritudinis extiterunt.

Dæmones colligunt ſemina.

Digitized by Google

Gigantes à Dæmonibus procreati. Corpora hominum post diluuium pulchra.

Responsio. Quia de potestate, ac operibus Diaboli circa maleficiales effectus plura oportet breuitatis causa omittere, ideó pio lectori tanquam per se nota relinquuntur, vel ad minus si noscere velit; in scriptis Docto. super. 2. sent. d. 5. singula ad vnguem elucidata inueniet. Conspiciet enim, quòd cuncta opera sua per intellectum & voluntatem Dæmones exequuntur. Item, quòd hæc data naturalia non sunt immutata. Sed iuxta Dion. 4. *c. de di. no.* manserunt integra & splendidissima, quamuis eis vti ad bonum virtutis non valeant.

Dona naturalia Diaboli non sunt mutata. Dæmones triplici scientia vigent.

Inueniet etiam quantum ad intellectum, quòd triplici acumine scientiæ vigent, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum & reuelatione supernorum spirituum. Inueniet etiam in quibus & qualiter conditiones, & naturales hominum impressiones, ex influentiis corporum cœlestium prædominantes agnoscunt. Vnde & eliciunt, aliquos magis esse dispositos ad maleficia exequenda, quàm alios quos etiam præ cæteris ad huiusmodi exequenda infestant.

Quantum verò ad eius voluntatem reperiet ipsam immobiliter malo inhærere, semper peccare peccatis superbiæ, inuidiæ & summæ displicentiæ: quod Deus pro sua gloria eo vtitur contra suam voluntatem. Cognoscet qualiter ex his duobus, scilicet, intellectu & voluntate mira operantur, ita quòd non est potestas in terra, quæ eis potest comparari. *Iob.* 41. Non est super terram potestas, quæ ei valeat comparari, qui factus est, vt neminem timeat. Vbi glossa. Et licet neminem timeat meritis tamen Sanctorum subiacet.

Diabolus meritis Sanctorũ subiacet.

Inueniet etiam qualiter cognoscat cogitationes cordium nostrorum: qualiter etiam possit transmutare corpora adminiculo alterius agentis substantialiter & accidentaliter: qualiter etiam possit mouere corpora localiter, immutare etiam sensus exteriores & interiores ad aliquid cogitandum: qualiter etiam possit immutare hominis intellectum & voluntatem, licèt indirectè.

Quæ omnia licèt ad præsentem nostram deseruiant speculationem, volumus tamen ex illis solummodò eorum proprietates concludere, vt ad quæstionis discussionem procedatur.

Diab. spiritus sunt impuri, sed non immundi.

Sunt autem proprietates Theologis assignatæ, quòd sunt spiritus impuri, licet non immundi ex natura. Quia in eis secundum Dionysium inest furor naturalis, amens cõcupiscentia, phantasia proterua, intellige quò ad peccata eorum spiritualia, scilicet, superbiam, inuidiam, & iram. Vnde sunt humani generis inimici: mente rationales, absque tamen discursu intelligentes, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, semper in fraude noui, immutant sensus, inquinant affectus, vigilantes turbant, dormientes per somnia inquietant, morbos inferunt, tempestates concitant, in lucis Angelos se transformant, semper infernum secum portant, erga Maleficos diuinum cultum sibi vsurpant, magicæ artes per eos fiunt, super bonos dominari appetunt, & amplius pro posse infestant: electis ad exercitium dantur, semper fini hominis insidiantur.

Et licet mille nocendi habeant modos & artes. 16. *q.* 2. vt potè qui conantur à principio ruinæ suæ vnitatem Ecclesiæ rescindere, charitatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem inuidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere & perturbare, potestas tamen eius in lumbis & vmbilico manet. Iob penultimo. Quia, videlicet per luxuriam carnis multum dominantur hominibus: Sedes enim luxuriæ in viris est in lumbis: quia inde deciditur semen, sicut mulieribus ab vmbilico.

Sedes luxuriæ lũbi & vmbilicus.

His præsuppositis ad intellectum quæstionis de Incubis, & Succubis Dæmonibus, dicendum quòd asserere per Incubos & Succubos Dæmones homines

De Incubis & Succubis.

Digitized by Google

mines interdum procreari in tantum est Catholicum, quòd eius oppositum est asserere nedum dictis sanctorum, sed & traditioni Sacræ Scripturæ contrarium, quod sic deducitur. Nam Augustinus hanc quæstionem non quidem quo ad Maleficos, sed quantum ad ipsas operationes Dæmonum, & ad fabulas Poëtarum in vno loco mouet, & sub dubio relinquit. Licet posteà, quantum ad processum Sacræ scripturæ determinat. Nam *lib.3. de ciu. Dei c.2.* dicit. Vtrum poterit Venus ex concubitu Anchisis Æneam parere, in medio relinquamus. Nam penè talis quæstio in scripturis oritur, qua quæritur, vtrum præuaricatores Angeli cum filiabus hominum concubuerint. Vnde natis gigantibus, id est, nimium grandibus & fortibus viris, tunc terra repleta est. Sed *lib.5.c.23.* quæstionem determinat in hæc verba. Creberrima fama est, multíque se expertos, vel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Faunos, (quos vulgus Incubos vocant) improbis extitisse mulieribus ac earum appetisse ac peregisse concubitum. Et quosdam Dæmones, (quos Dusios Galli nuncupant) assiduè hanc immunditatem & tentare & efficere pluries, taléque asseuerant, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.

Gigantes in S. Scriptura ex Incubis.

Siluani & Fauni sunt Incubi. Dusij Dæmones, ab aliis Drusij & Truti siue Druidæ vocantur.

Postea *ibidem* determinat secundam quæstionem, videlicet quòd istud *Gen.* Videntes filij Dei, id est, Seth, filias hominum, id est, Cain, non de Incubis solùm intelligitur. Quod autem Incubos esse non sit credibile. Ad illud ibidem est gloss. quæ sic dicit, vt priùs tactum est. Non est incredibile, non ab hominibus, sed ab Angelis, vel quibusdam Dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, eiusmodi homines, id est gigantes esse procreatos, de quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant super terram, qui & post diluuium, &c. vt supra. Ad idem est gloss. *Esaiæ* 13. vbi Propheta, desertionem Babyloniæ ciuitatis prædicit, & monstra in ea habitanda. Ibi inquit habitabunt Strutiones & pilosi, ibi saltabunt Dæmones, intellige ibi loco pilosi. Vnde dicit gloss. Pilosi sunt siluestres homines, hispidi, qui Incubones vel Satyri, certa genera Dæmonum, & *Esa.34.* super illo vbi prophetat desolationem terræ Idumæorum, qui persequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent Dæmonia. Glossa interlinearis, id est, monstra Dæmonum adinuicem. Et glo. Beati Grego. ibidem. Qui alio pilosi nomine figurantur: non hi quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

Pilosi.

Ad idem est beatus Isidorus, *lib.8. cap. vltimo*, sic dicens Pilosi qui Græcè Paniti, Latinè, Incubi appellantur. Vnde & Incubi dicuntur ab incubando, hoc est, stuprando. Sæpè enim improbi existunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitum, quod Dæmones Galli Dusios nuncuparit: quia assiduè hanc peragunt immunditiam. Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum ficarium dicunt. Ad quem Horatius dixit: Faune Nimpharum fugientium amator, per meos fines & aprica rura lenis incedas.

Incubones Fauni ficarij.

Insuper illud Apostoli, 1. *Cor.11.* Mulier debet habere velamen super caput suum propter Angelos, multi Catholici exponunt, quòd sequitur propter Angelos, id est Incubos. Ad idem est Beda in Historijs Angelorum. Item, Gulielm. *in lib. de vniuerso, par. vltima tract.6.* multipliciter. Præterea hoc determinat S. Doctor *prima par. quæst. 25.* Et *in secundo scripto di.8.* Et *Quolibet.6. quo.* atque super Esaiam *c.13.* & 14. Vnde talia negare, dicit S. Thom. imprudentiæ est. Id enim quod multis videtur, non potest omnino falsum esse, secundum Philosophum, *de somno & vigilia, in fine*, & *in 2. Ethicorum.* Sileo de historijs multis & authenticis

Mulieres velantur propter Incubos.

Digitized by Google

tam Catholicorum quam Ethnicorum, qui Incubos esse palam asserunt.

Cur Dæmones Incubi fiant.

Causa autem quare Dæmones se Incubos faciunt vel Succubos, non delectationis est causa, cùm spiritus carnem & ossa non habeat. Sed hæc est potissima, vt per luxuriæ vitium, vtriusque hominis naturam lædant, corporis videlicet & animæ, vt sic ad omnia vitia homines proniores existant. Nec dubium quin sub certis constellationibus semina vigorare sciunt, sub quibus homines etiam concepti, semper malitijs existunt deprauati.

Vnde enumeratis per altissimum multis luxuriæ vitijs à quibus suum populum mundum esse voluit, & quibus infideles hæretici erant, ait *Leuit.* 18. Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt gentes, quas ego eijciam ante conspectum vestrum, & quibus polluta est terra, cuius scelera ego visitabo. Dicit gloss. *super verb. gentes.*

Diaboli in S. Scriptura dicuntur gentes vniuersæ.

Dæmones, inquit, qui propter multitudinem dicuntur gentes vniuersæ, qui cùm omni peccato gaudent, præcipuè tamen fornicatione & Idololatria, quia in his corpus, & anima maculatur, & totus homo, qui terra dicitur. Omne etiam peccatum quodcunque fecerit homo extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Si cui libet intueri historias de Incubis, & Succubis, inspiciat vt suprà Bedam *in historiis Angelorum*, & Gulielmum Thomam, denique Brabantinum *in libro qui de Apibus inscribitur.*

De impotentia coeundi per Maleficas.

Ad argumenta ad primum de naturali propagatione instituta à Deo, inter marem & fœminam dicitur. Quòd sicut Dei permissione, Sacramentum matrimonij potest opere Diaboli vitiari, per maleficia, vt *suprà* patuit. Ita à simili & fortiori, in quolibet alio actu venereo inter marem & fœminam.

Sed si quæritur, quare potius in actu & super actum venereum Diabolo permittitur maleficia exercere, quàm super alios humanos actus. Dicitur, quòd multiplex causa assignatur à Doctoribus, de quibus inferiùs ab illa parte, vbi de permissione diuina discutitur. Ad præsens sufficit causa, quæ priùs tacta est, scilicet quod potestas Dæmonis est in lumbis hominum. Quia inter omnia certamina duriora sunt prælia certaminis, vbi continua pugna, & rarò victoria. Nec valet, vbi dicitur, quòd tunc opus Diaboli esset fortius opere Dei, cùm actus matrimonialis à Deo institutus posset vitiari: quia non vitiat per violentiam, imò cùm nihil valeat inficere, nisi à Deo permissus: ideò magis per hoc eius impotentia concluditur.

Quomodo Incubi procreent.

Ad secundum verum est, quòd procreare hominem est actus viui corporis. Sed cùm dicitur, quòd Dæmones non possunt dare vitam, quia illa fluit formaliter ab anima, verum est, sed quia materialiter desciditur à nemine, & Dæmon Incubus illud committere potest, Deo permittente, per coitum, & non tanquam ab eo desciscum, sed per semen alicuius hominis ad hoc acceptum (vt dicit Sanctus Thomas *in 1. part. quæst. 51. artic. 3.*) vt potè quòd Dæmon qui est Succubus ad virum, fiat Incubus ad mulierem, sicut etiam aliarum rerum semina assumunt ad aliquarum rerum generationem, vt Augustin. dicit 3. *de Trinitate.*

Succubi fiunt Incubi.

Vnde si quæritur, cuius filius sic natus existit: Patet quòd non est filius Dæmonis, sed filius hominis, cuius est semen acceptum. Sed cùm instatur, quòd nihil est superfluum in operibus Angelorum sicut & naturæ conceditur. Sed cùm infertur, quòd Dæmon potest inuisibiliter semen & recipere & infundere, verum est: hoc autem potiùs operatur visibiliter, vt Succubus & Incubus, vt sic per talem spurcitiam inficiat corpus & animam, & in vtroque homine, mulieris

Ex Incubo natus cuius filius.

Digitized by Google

lieris ſcilicet & viri, vt in corpore quaſi tactum eſt.

Præterea plura poſſent Dæmones inuiſibiliter, qui tamen non permittuntur, etiam ſi vellent exercere viſibiliter, permittuntur autem inuiſibiliter, vel in exercitium bonorum vel in correctionem malorum. Poſſet denique contingere quod loco Dæmonis Succubi alter ſemen reciperet ab eo, & Incubum loco alterius Dæmonis ſe faceret, & hoc triplici ex cauſa. Puta quia Dæmon deputatus mulieri, reciperet ſemen ab altero Dæmone, deputato viro, vt ſic vnuſquiſque circa ſibi à principe Dæmoniorum commiſſum habeat maleficium exercere: cùm vnicuique proprius deputetur Angelus, etiam à malis, vel propter fœditatem actus, quam Dæmon vnus facere abhorreret: Cùm vt in ſequenti quæſtione patebit, certi Dæmones ex nobilitate naturæ, certos actus & ſpurcitias facere aborrerent. Vel quòd inuiſibiliter loco viri ſeminis, ſuum ſemen, id eſt, quod Incubus recepit inuiſibiliter, ſe interponendo mulieri, intromittat. Quam interpoſitionem facere, non eſt contra eius naturam aut virtutem: cùm etiam in corpore aſſumpto inuiſibiliter & incontractabiliter ſe interponere poteſt, ſicut ſuprà de illo iuuene, qui Idolum deſponſauerat, patuit.

Quaſdam ſpurcitias abhorret nobilitas certorum Dæmonũ.

Ad tertium. Hoc quod dicitur, quod virtus Angeli eſt infinita reſpectu ſuperiorum, hoc eſt, quia eius virtus comprehendi non poteſt ab inferioribus, quin ſemper ſuper excedit eam, ita quòd non limitatur ad vnum effectum tantùm. Et hoc ideò, quia ſuprema in entibus habent virtutes maximè vniuerſales. Vnde propter hoc, quod eſt infinita ſuperiùs, non poteſt dici, quòd poſſit indifferenter in omnem effectum illum ad proponendum: quia ſic etiam diceretur infinita inferiùs ſicut ſuperiùs.

Demùm quia inter agens & pariens debet eſſe pròportio, nulla poteſt eſſe proportio inter ſubſtantiam purè ſpiritalem & corporalem: Ideò nec ipſi Dæmones poſſent in aliquem effectum, niſi mediante aliquo alio principio actiuo. Inde eſt, quod ſeminibus rerum vtuntur ad effectus producendos, iuxta Auguſt. 3. *de Trin.* Vnde hoc argumentum redundat in præcedens, nec per illud fortificatur, niſi quis vellet declarationem eius habere, quare intelligentiæ aſſeruntur habere virtutes infinitas ſuperiùs & non inferiùs: & daretur ſibi ex ordine rerum corporalium & corporum cœleſtium, qui ſecundum ſe in plures & infinitos effectus influere poſſent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorum. Concluditur, quòd Dæmones licet abſque hoc quòd corpora aſſumãt, poſſint tranſmutationes in ſeminibus facere, hoc nihil arguit contra hoc quod hic intenditur de Incubis & Succubis, quorum actus exercere non poſſunt niſi in aſſumptis corporibus, ſecundum quod *ſuprà* tactum eſt.

Inter agẽs & patiens debet eſſe proportio.

Cur ſpiritualia corpora virtutes exercent in inferiora, non in ſuperiora.

Ad quartum quòd Dæmones non poſſunt mouere corpora localiter, vnde nec ſemen, &c. Probatúrque ibi de anima per ſimilitudinem. Dicendum, quòd aliud eſt loqui de ſubſtantia ſpirituali ipſius Angeli aut Dæmonis, & aliud de ipſa anima. Hoc enim quod anima non poteſt mouere corpus localiter, niſi viuificatum ab ea, vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum, hoc eſt, quia tenet infimum gradum in ordine ſubſtantiarum ſpiritualium: ex quo etiam contingit, quod illud corpus, quod habet mouere etiam per contactum, oportet quod ſit proportionatum: Non ſic autem eſt de Dæmonibus, quorum virtus omninò corporalem virtutem excedit.

Ad quintum dicendum, quod contactus Dæmonis ad corpus ſeminis, vel cuiuſcunque alterius, non eſt contactus

corpo

Digitized by Google

Cõtactus Dæmonis est virtualis non corporalis

corporalis,sed virtualis,& fit secundum proportionem conuenientem tam mouenti quàm mobili, ita quòd illud corpus,quod mouetur,non excedit proportionem virtutis dæmonis, vt sunt corpora cœlestia, & etiam tota terra vel elementa mundi.Et quare illa excedunt dicere possumus, vt dicit S. Thom. *in quæst. de malo. quæst.*10. de dæmonibus. Quod hoc est vel propter conditionem naturæ, vel propter damnationem culpæ. Est enim ordo rerum sicut secundũ naturam ipsarum:& ita secundũ motum: Et sicut superiora corpora cœlestia mouentur à superioribus substantiis spiritualibus, vt sunt Angeli boni, ita inferiora corpora moueri possunt à substantiis spiritualibus inferioribus, vt sunt Dæmones. Et si quidem hoc contingit eis secundum conditionem naturæ, secundum quam aliqui ponebant Dæmones non esse ex illis superioribus Angelis: Sed ex illis qui perficiuntur à Deo huic terrestri ordini,vt erat Philosophorum opinio. Vel etiam,si contingit ex pœna peccati, vt Theologorum sententia est, tunc à cœlestibus sedibus detrusi in hunc aërem,tanquam ad pœnam, non possunt ipsum aut terram commouere.

Per condemnationem motus Dæmonum alteratus.

Hæc addita sunt propter duo argumenta,quæ tacitè soluuntur, scilicet de corporibus cœlestibus, quòd illa etiam possent mouere, si possent corpora localiter mouere,quia sunt eis magis propinqua,vt etiam vltimum argumentum prætendit.Respondetur enim,quòd non valet: quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum, siquidem prima opinio locum habet:Si verò non, sed secunda, tunc iterum non possunt mouere,propter pœnam peccati.

Idem motus totius terræ,quæ glebæ.

Est etiam ad argumentum, vbi quis obiiceret,quòd idem est motus totus & partis,sicut totius terræ & glebæ. *in* 4. *physic.* Vnde si Dæmones possent mouere partem terræ,possent etiam mouere terram: Non valet,vt patet intuenti distinctionem. Colligere autem semina rerum & applicare ad certos effectus, non excedit eorum virtutem naturalem,Deo eis permittente,vt de se patet.

Summariè concludatur, quòd non obstante, quòd quidam dicunt, Dæmones in assumptis corporibus nullo modo posse generare, & quòd per filios Dei significentur filij Seth, & non Angeli Incubi, sicut & per filias hominum,illæ quæ de stirpe Caïn descenderant. Quia tamen contrarium à multis, vt patuit, asseritur: & quod multis videtur, non potest omninò esse falsum, secundum Philosophum *in 6. Ethic.* & in fine de somno & vigilia. Iam etiam modernis temporibus attestantur facta & dicta Maleficarum talia verè & realiter exequentium.

Filij Seth, dicti filij Dei. Quod multis videtur non potest omnino esse falsum.

Ideò dicimus tria. Primò, quòd per tales Dæmones spurcissimi actus Venerei, non delectationis, sed infectionis animæ & corporum, quibus succubunt aut incubunt causa exercentur. Secundò, quòd per talem actum completa conceptio & generatio à mulieribus fieri potest, inquantum semen humanum apponere possunt, in loco conuenienti ventris mulieris, ad materiam proportionatam ibidem præexistentem. A simili, sicut & semina aliarum rerum colligere possunt ad complendum aliquos effectus.Tertiò,quod Dæmonibus attribuitur in talium generatione, illud tantum,quod est motus localis,non autem ipsa generatio, cuius principium non est virtus Dæmonis aut corporis, ab eo sumpti: sed virtus illius cuius semen fuit, vnde & genitus non Dæmonis,sed alicuius hominis filius est.

Et per hæc patet responsio ad argumenta, vbi quis arguere vellet, quòd Dæmones generare non possent, propter duo. Primò, quod generatio completur per virtutem formatiuam, quæ est in semine corpore viuo resoluto. Et

corpus

Digitized by Google

corpus à Dæmonibus assumptum, quia non est tale, ergo, &c. Patet responsio, quia dæmon virtute seminis formatiuam reponit ad locum debitum, &c. Secundò, si dicatur, quòd semen non habet virtutem generandi, nisi quandiu calor animæ in eo retinetur: quem tamen exhalare necesse est per magnam distantiam delatam. Est enim responsio, quòd dæmones possunt aliqua reponere ad conseruationem seminis, ne calor vitalis euaporet. Vel etiam quia velocissimè mouentur propter victoriam mouentis super rem motam, ideò non poterit euaporari tam faciliter.

Quomodo semen Dæmones integrum asportent.

QVÆSTIO IV.

A quibus Dæmonibus huiusmodi scilicet Incubatus & Succubatus exercentur.

VTrùm Catholicum sit asserere, quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonum conueniant omnibus spiritibus immundis indifferenter & æqualiter. Et videtur quod sic: quia oppositum asserere, esset ordinem quendam bonum inter eos affirmare. Probatur. Sicut ad rationem boni pertinet modus & ordo: August. *in lib. de Natura boni.* Ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sed in Angelis bonis nihil est inordinatum, ergo, & in malis nihil potest esse inordinatum: Vnde indifferenter huiusmodi actibus habent insistere. Inde etiam illud: Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat in terra, videlicet miseriæ & tenebrarum *Iob.* 10.

Ordo inter Angelos.

Præterea, si non omnes indifferenter his actibus insistunt, hoc eis competit vel ex natura, vel ex culpa, vel pœna. Non ex natura, quia possunt peccare omnes indifferenter, vt in præcedenti quæstione tactum est: Sunt enim natura ipsorum spiritus impuri, licet non immundi, quantum ad diminutionem naturalium bonorum, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, per superbiam tumidi, &c. ergo competit eis quoad culpam vel pœnam. Tunc sic: Vbi est maior culpa, ibi maior pœna, sed superiores Angeli magis peccauerunt, ergo in eorum pœnam magis his spurcitijs habent insistere, si hoc non est, dabitur ratio alia, cur non illis actibus indifferenter insistant.

Ex natura peccant omnes Dæmones.

Præterea vbi non est subiectio & obedientia, ibi omnes indifferenter operantur. Sed in Dæmonibus nulla est subiectio & obedientia. Probatur. Quia illa sine concordia haberi non possunt: sed in Dæmonibus nulla est concordia. *Prou.* 13. Inter superbos sẽper sunt iurgia.

Inter Dæmones nulla concordia.

Præterea, sicut æqualiter omnes propter culpam: post diem iudicij in infernum detrudentur, ita & ante illud tempus in aëre caliginoso propter officium eorum detinentur. Nec legitur esse æqualitas ex causa emancipationis, ergo nec æqualitas ex parte officij & tentationis.

Sed contra glossa prima *ad Cor.* 15. Quandiu durat mundus, Angeli Angelis, homines hominibus, Dæmones Dæmonibus præsunt. Item *Iob.* 40. dicitur de squamis Leuiathan, per quas membra Diaboli significantur, quòd vna vni adhæret: ergo inter eos est diuersitas & ordinis, & actionis.

Squamæ Leuiathan quid.

Incidentaliter quæritur: An à bonis Angelis ipsi Dæmones ab huiusmodi eorum spurcitiis exequendis interdum impediantur vel non. Et dicendum, quòd quia potestates dicuntur Angeli, quorum ditioni virtutes aduersæ subiectæ, sunt, vt Gregorius dicit, & Augustinus, 3. *de Trinitate*, Spiritus vitæ, desertor atque peccator, regitur per spiritum vitæ, rationalem pium & iustum. Et sicut illæ creaturæ super alias influentiam habent, quæ sunt perfectiores, & Deo propinquiores: cò quòd totus ordo

Digitized by Google

prælationis, primò & originaliter est in Deo, & participatur à creaturis secundum quod ei magis propinquat. Ideò etiam boni Angeli, qui maximè appropinquant Deo, propter eius fruitionem, quâ Dæmones carent, super ipsos Dæmones habent prælationem, & per eos reguntur.

Ad negligentiam præsidētis pertinent, quæ à subditis malè fiunt.

Et cum instatur, quòd Dæmones præmissis mediis multa mala faciunt, aut ergo non impediuntur, quia non subsunt bonis Angelis, qui eos impedire possent, aut si subsunt, tunc cùm ad negligentiam præsidentis pertinere videntur ea quæ per subditos malè fiunt, videtur quòd in Angelis bonis sit aliqua negligentia. Respondetur, quòd sancti Angeli sunt ministri Diuinæ sapientiæ. Vnde sicut Diuina sapientia permittit aliqua mala fieri per malos Angelos vel homines, propter bona quæ ex eis elicit, ita boni Angeli non totaliter cohibent malos à nocendo siue homines siue Dæmones.

Ordo inter Dæmones.

Responsio: Catholicum est asserere quendam ordinem actionum interiorum & exteriorum, etiam per quandam prælationem esse in Dæmonibus. Vnde & quædam spurcitiæ ab aliquibus infimis perpetrantur, à quibus superiores propter nobilitatem naturæ secluduntur. Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici congruentia, qua talia congruunt eorum naturæ, Diuinæ sapientiæ & propriæ nequitiæ.

Diaboli inter se differunt specie.

Demum magis in speciali: ex natura quidem: Nam constat quod, à principio creationis, semper quidam alij superiores fuerunt ex natura, cùm inter se differant: Nec duo Angeli vnius speciei existant communiorem opinionem sequendo, quæ etiam dictis Philosophorum concordat: & Dionysius, qui ponit 10. *c. Cœlestis Hierarchia*, in eodem ordine esse primos medios & vltimos: cui etiam necessario oportet assentiri: tum ex immaterialitate eorum, tum etiam ex incorporalitate. Inspiciat qui vult dicta Doctoris *in* 2. *di.* 2. Et quia peccatum naturam non tollit, & Dæmones post casum data naturalia non amiserunt, vt *suprà* tactum est, & operationes rerum sequuntur naturales earum conditiones: ideo sicut in natura, sic & in operationibus sunt varij & multiplices.

Congruit etiam hoc Diuinæ sapientiæ, vt ea quæ ab ipso sint, ordinata sint. *Rom.* 13. quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Et quia Dæmones sunt à Deo deputati ad exercendum homines & ad puniendum damnatos. Ideò in exercitiis eorum ab extra quæ ad homines sunt varij & multiplices.

Congruit etiam & nequitiæ ipsorum. Quia enim humano generi aduersentur, ideò cùm ordinatè impugnant magis hominibus nocere æstimant, sicut faciunt. Vnde constat, quòd in spurcitiis nefandissimis non æqualiter insistunt.

Quod etiam magis specificatur tali ratione. Nam cùm operatio sequitur naturam rei, vt dictum est, quorumcunque sint naturæ subordinatæ, oportet etiam quòd operatione sibi inuicem subordinentur, sicut patet in rebus corporalibus. Quia enim inferiora corpora naturali ordinatione sunt infra corpora cœlestia, actiones & motus eorum subduntur actionibus & motibus cœlestium corporum: & quia, vt dictum est, Dæmones naturali ordine inter se differunt: Ideò etiam naturalibus actionibus intrinsecis & extrinsecis, præsertim in huiusmodi spurcitiis peragendis.

Ex quibus concluditur, quòd quia huiusmodi spurcitiæ plurimum præter nobilitatem Angelicæ naturæ exercentur cum etiam in actibus humanis, infirmi & fœdissimi actus in se quidem considerando, non quantum ad officium naturæ, & procreationis reputantur.

Demùm,

Digitized by Google

Ex omnibus choris Angelorũ aliqui cecidisse.

Demùm, cùm, de quolibet ordine aliqui cecidisse creduntur, non est inconueniens asserere, quòd illi Dæmones qui de infimo choro, & iterum illi qui infimi in illo existunt, in his spurcitiis & aliis deputantur & insistunt.

Incubatus horribilior Sodomia.

Hoc etiam plurimum est aduertendum, quòd licèt de Incubis & Succubis mulieribus infestos scriptura tradit, tamen nusquam legitur in vitiis quibuscunque contra naturam loquendo non solùm de Sodomitico, sed etiam de quocunque alio peccato, extra vas debitum perperam agendo, se Incubos & Succubos, fecisse. In quo maxima illorum peccaminum enormitas ostenditur, cum indifferenter omnes Dæmones cuiuscunque ordinis illa peragere abhorrent, & verecundum æstimant. Et hoc videtur, velle glossa super *Ezech.* 29. vbi dicitur: Dabo te in manus Palæstinorum, id est, Dæmonum, qui etiam erubescunt de via tua scelerata: vitium contra naturam intelligens. Et intuenti patet, quod de Dæmonibus oportet auctoritatem intelligere. Nullum enim peccatum tam sæpè Deus reproba morte in multis condemnauit.

Per Palæstinos intelliguntur Dæmones Succubi.

Anni Christi non superantur à Maleficis.

Dicunt etiam nonnulli, & veraciter creditur, quod nullus talis vitij, postquam tempus mortalis vitæ Christi, quod ad annos 33. extenditur, in hoc scelere perseuerans excesserit: nisi speciali gratia redemptoris poterit liberari. Quod ex eo patet quòd octogenarij & centenarij isto crimine inueniuntur sæpè irretiti, quibus tempus Christi, quia vitæ morum disciplina fuit: ideò illo spreto, vix vnquam sine difficultate permaxima ab hoc scelere continebit.

Sed & quòd ordo sit inter eos, etiam ad officia exteriora, quo ad impugnationes, demonstrant eorum nomina. Nam licèt vnum & idem nomen scilicet Diabolus multipliciter exprimatur in scripturis, & hoc propter eorum diuersas proprietates, tamen his immundis operibus vnus præsidere in scripturis traditur, sicut etiam & certis aliis vitiis. Est enim vsus scripturæ & locutionis, quemlibet immundum Spiritum nominare Diabolum, à Dia, quod est duo, & bolus quod est morsellus: quia duo occidit, scilicet corpus & animam. Et secundum etymologiam licèt Græcè interpretetur Diabolus clausus ergastulo: & hoc sibi conuenit, cùm non permittitur sibi nocere quantum vellet. Vel Diabolus quasi defluens: quia defluxit, id est, corruit, & specialiter & localiter. Nominatur etiam Dæmon, id est sapiens super sanguinem, vel sanguineus, scilicet, super peccata, quæ sitit & procurat triplici scientia, qua viget, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione bonorum spirituum. Nominatur etiam Belial, quod interpretatur absque iugo, vel absque domino: quia pro posse pugnat contra eum, cui deberet esse subiectus. Vocatur etiam Beelzebub, quod interpretatur vir muscarum, id est, animarum peccantium, quæ reliquerunt verum sponsum Christum. Item Satanas, id est, aduersarius. Vnde 1. *Pet.* 2. Aduersarius vester Diabolus circuit, &c. Item Behemor, id est, bestia, quia facit homines bestiales.

Diabolus, à Dia & Bolus.

Triplex scientia Dæmonis.

Incubatus & spurcitiei princeps Dæmon vocatur Asmodeus.

Ipse tamen Dæmon fornicationis, & princeps illius spurcitiei, dicitur Asmodeus quod interpretatur factura iudicij: quia propter huiusmodi vitium, factum fuit terribile iudicium super Sodomam, & quatuor alias ciuitates. Sicut & Dæmon superbiæ dicitur Leuiathan, quod interpretatur additamentum eorum: quia & Lucifer tentans primos parentes, de superbia promisit eis additamentum diuinitatis. De quo & per Esaiam Dominus. Visitabo super Leuiathan, serpentem veterem & tortuosum. Et Dæmon auaritiæ & diuitiarum dicitur Mammona, quem &

Etymologia Leuiathan.

Nomina Diabolorum.

Digitized by Google

Christus in Euangelio expressit. *Matt.* 6. Non potestis Deo seruire, &c.

Bonũ sine malo inuenitur, sed non contra.

Ad argumenta. Ad primum: quod quia bonum potest inueniri sine malo, sed malum nunquam inuenitur sine bono, quia fundatur super creaturam: quæ in se bona est. Et ideò Dæmones inquantum habent naturam bonam, ordinati sunt in naturalibus, & in eorum actionibus ad illud *Iob.* 10. Ad secundum potest dici quòd Dæmones ad exercitium deputati non sunt in inferno, sed in isto aëre caliginoso. Vnde hîc habent ordinem inter se, quem tunc in inferno non habebunt. Vnde etiam dici potest, quod etiam omnis ordo in eis cessat, quoad ipsam beatitudinem consequendam, cùm à tali ordine irrecuperabiliter ceciderint. Et dici potest, quòd etiam in inferno erit inter eos ordo potestatis, & pœnarum afflictionis, inquantum aliqui ad affligendum animas deputabuntur: & non alij. Sed hîc ordo magis erit à Deo quàm ab ipsis, sicut etiam & eorum tormenta.

Hîc Dæmones vtuntur ordine, in inferno non vtuntur.

Ad tertium cùm dicitur, quòd superiores Dæmones quia magis peccauerunt, magis puniuntur, etiam his actibus immundis, amplius deberent insistere: Respondetur, Quia culpa ordinatur per pœnam, & non per naturæ actum, seu operationem, ideò non insistunt illis immunditiis propter nobilitatem naturæ, non propter eorum culpam aut pœnam. Et licet omnes sint spiritus impuri, & ad nocendum cupidi, tamen vnus amplius altero, in quantum potiora naturalia sunt obtenebrata.

Vnus Dæmonum altero nocentior.

Ad quartum dicitur: quòd est concordia inter Dæmones, non amicitiæ, sed nequitiæ, ex qua homines odiunt, & Dei iustitiæ repugnant quantum possunt. Talis enim concordia inter impios reperitur, vt eis se adiungãt & subijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potioribus viribus vident.

Dæmonũ concordia est nequitiæ, non amicitiæ.

Ad quintum licèt carceralis manci-patio omnibus æqualiter deputetur, iam in aëre & post in inferno, non tamen ex hoc naturalia in eis sunt æqualiter ad æquales pœnas & officia æqualia ordinata, imò quantò sunt nobiliores in natura & potiores in officio, tanto etiam grauiori subiecti tormento. Vnde *Sap.* 6 Potentes potenter tormenta patientur.

QVÆSTIO V.

Vnde multiplicatio maleficorum operum procedat.

Quæstio super influentias corporum cœlestium

AN possit quoquo modo catholicè censeri, quòd origo & multiplicatio maleficorum operum processerit ex influentiis corporum cœlestium, seu superabundanti malitia hominum, & non ex spurcitiis Incuborum, & Succuborũ Dæmonum: & videtur quod ex propria malitia. Nam Aug. *in lib.* 83. *q.* dicit, quòd ad hominis voluntatem, causa deprauationis eius redit, siue aliquo, siue nullo suadente deprauata sit. Sed Maleficus depravatur per peccatum: ergo causa illius non est Diabolus, sed voluntas humana. Ad idem dicit de liber. arbit. quòd quilibet est causa suæ malitiæ. Quod etiam probatur ratione. Peccatum hominis ex libero arbit. procedit. Sed Diabolus non potest liberum arbitrium mouere, hoc enim libertati repugnaret: Ergo Diabolus non potest esse causa illius, nec cuiuscunque peccati. Prætereà *in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus*, dicitur. Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Quilibet est causa suæ malitiæ.

Demùm quòd ex influentiis corporum cœlestium possint oriri, & non à Dæmonibus, probatur. Sicut omnis multitudo reducitur ad vnum, ita omne multiforme reducitur in aliquod vniforme principium. Sed actus humani

Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme

sunt

sunt varij & multiformes, tam ad vitia, quàm ad virtutes, ergo videtur, quòd reducantur in aliqua principia vniformiter mota & mouentia. Sed talia non possunt assignari, nisi ex motibus cœlestium, qui sunt vniformes, ergo illa corpora sunt talium actionum causæ. Præterea, si cœlestia corpora non essent humanorum actuum ad virtutes & vitia causæ, Astrologi non adeò frequenter vera prædicerent de bellorum euentibus & aliis humanis actibus: sunt ergo aliquo modo causa. Præterea corpora cœlestia possunt imprimere in ipsos Dæmones ad causandum certè maleficia, ergo à fortiori, in ipsos homines.

Exemplū de Lunaticis. Assumptum probatur ex tribus. Nam certi homines qui Lunatici dicuntur; infestantur à Dæmonibus plus vno tempore quàm alio, quod non facerent, sed potiùs omni tempore molestarent, nisi ex certis Lunationibus etiam ipsi Dæmones inquietarentur ad infernum. Huiusmodi probatur etiam ex Necromanticis, qui certas constellationes obseruant, ad inuocandum Dæmones, quod non facerent, nisi scirent, illos Dæmones corporibus cœlestibus esse subiectos.

Dæmonib. imperant inferiora. Probatur etiam ex illo, quòd Dæmones secundum Augustinum *in* 10. *de ciuitate Dei*, quibusdam corporibus inferioribus exercentur, scilicet, herbis, lapidibus, animantibus, & sonis quibusdam certis, & vocibus, & figurationibus. Sed cùm corpora cœlestia sint virtuosiora quàm corpora inferiora: ideò multò magis actionibus corporum cœlestium. Et iterum amplius Maleficij subijciuntur, vt eorum opera ex influentiis illorum corporum, & non ex assistentia spirituum malorum proueniant. Fortificatur argumentum ex 1. *Reg. cap.* 16. vbi, cùm Saül vexabatur; à Dæmones alleviabatur tum quando David cytharam percutiebat coram eo, & quòd recedebat spiritus malus.

Sed contrà. Impossibile effectum sine causa sua producere, sed opera Maleficorum sunt talia, quod non possunt nisi opere Dæmonum fieri, patet ex descriptione operum Maleficorum, ex Isidor. *lib.* 8. *Etym.* Malefici dicuntur ob magnitudinem facinorum: hi enim elementa concutiunt, mentes hominum turbant, & absque vllo veneni hausta sola vi carminum animas interimunt, &c. Huiusmodi autem effectus non possunt ex influentiis corporum cœlestium mediante homine causari.

Anima mouetur per aliquod extrinsecum. Præterea Philosophus Ethic. Difficile inquit, explicare quid sit principium operationis in anima, & ostendit, quòd oportet esse aliquod extrinsecum. Omne enim quod incipit de nouo, habet aliquam causam. Incipit enim homo operari, quòd vult: Incipit autem velle, quia præconsiliatur, si autem præconsiliatur propter aliquod consilium procedens, aut ergo est procedere in infinitū, aut oportet ponere aliquod principium extrinsecum, quod primo mouet hominem ad consiliandū: nisi fortè aliquis dicat, quòd hoc est à fortuna: ex quo sequeretur omnes actus humanos esse fortuitos, quod est absurdū. Principiū ergo in bonis ad bona dicit esse Deū, qui non est causa peccati. In malis autem, cùm homo incipit agere velle, & consiliari ad peccandum oportet quòd huius etiam sit aliqua causa extrinseca, & nō potest esse alia nisi Diabolus, præsertim in Maleficis, vt supra patuit, quia corpus cœleste non potest ad tales actus influere: ergo patet veritas.

Dæmon mouet voluntatem, quæ est causa peccati. Præterea cuius potestati subiacet motiuum, eius potestati subiacet & motus, qui à motiua causatur. Motiuum autem voluntatis est, aliquid apprehensum per sensum vel intellectum, quorum vtrumque subiacet potestati Diaboli. Dicit enim Aug. *in lib.* 83. *q.* Serpit hoc malum, scilicet, quod est à Diabolo per omnes aditus sensuales, dat se esse

Digitized by Google

figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, latet ira & in fallacia sermonis, odoribus se subiicit infundit saporibus, & quibusdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ. Ergo videtur quòd in potestate Diaboli est, mouere voluntatem, quæ est directè causa peccati.

Præterea omnem quod se habet ad vtrumlibet, indiget aliquo determinante ad hoc vt exeat in actum. Sed liberum arbitrium hominis ad vtrumlibet se habet, scilicet ad bonum & malum: ergo ad hoc, quod exeat in actum peccati, indiget quod ab aliquo determinetur ad malum. Maximè autem hoc videtur fieri à Diabolo, præsertim in operibus Maleficorum, cùm eius voluntas est determinata ad malum. Ergo videtur, quòd mala voluntas Diaboli est causa malæ voluntatis, præcipuè in Maleficis. Et potest fortificari ratio, per hoc, quòd sicut bonus Angelus se habet ad bonum, sic malus Angelus ad malum. Sed ille reducit homines ad bonum, ergo iste ad malum. Est enim (dicit Dionysius) ex diuinitatis immobiliter stabilita voluntate, vt ima à summis perficiantur.

Mala voluntas Demonis est causa malæ voluntatis.

Ima à summis perficiuntur.

Responsio. Quia quæstio quoad originem maleficorum operum, fundatur super influentiam luminarium cœlestium, ostenditur per reprobationem trium errorum qui hoc asserere conantur, scil. planetariorum, genethliacorum & fatalium ordinum, ponentium, hoc non esse possibile quoad primum. Nam si quæritur an ex impressione luminarium cœlestium causetur in hominibus vitium Maleficorum: tunc ad diuersitatem motuum attendendo, & veritatem fidei saluando, oportet sub distinctione differere, videlicet quòd mores hominum à sideribus causati possunt intelligi dupliciter. Aut necessariò & sufficienter, aut dispositiuè & contingenter. Si dicatur primo modo, tunc non solum est falsum, imo hæreticum, eò quòd Christianæ religioni adeò repugnat, quòd etiam veritas fidei in tali errore saluari non potest. Ratio. Dum enim ponit omnia à syderibus necessario euenire, iam tollit meritum & per consequens demeritum: Tollit & gratiam, & per consequens gloriam: Tum quia honestas morum & per hunc errorem præiudicium patitur, dum culpa peccantis in sydera refunditur, licentia malefaciendi sine reprehensione conceditur & homo ad orandum & colendum sydera incuruatur.

Quomodo mores hominum causentur ab astris.

Si autem dicantur mores hominum à dispositionibus syderum variari dispositiuè & contingenter sic potest habere veritatem, quia nec rationi nec fidei repugnat. Planum enim est, quòd dispositio corporis varia multum facit ad variationem affectionum & morum animæ, vt plurimùm enim anima complexiones corporis imitatur, vt dicitur in sex principiis. Vnde & cholerici sunt iracundi, & sanguinei sunt benigni, & melancholici sunt inuidi, flegmatici pigri. Hoc autem non est necessarium: anima enim dominatur suo corpori, & maximè quando est adiuta per gratiam. Multos enim videmus cholericos mansuetos, & melancholicos benignos. Quum ergo virtus corporum cœlestium operatur ad mixtionem & qualitatem complexionis, hinc est, quòd per consensus quodammodo operatur ad qualitatem morum, valdè tamen de longinquo. Plus enim facit ad qualitatem complexionis virtus naturæ inferioris, quam virtus syderis.

Sydera cõtingenter variãt mores hominum.

Vnde Augustinus 5. *de ciuitate Dei*, in solutione cuiusdam quæstionis de duobus fratribus, qui simul infirmabantur, & curuabantur, cùm quærebatur, vnde hoc esset, magis commendat rationem Hippocratis quàm Astronomi. Hippocrates enim respondit, quòd hoc erat propter similitudinem complexionis.

Quæstio à S. August. mota contra Astrologos.

Digitized by Google

xionis. Et Astronomus respondit, quòd erat propter identitatem constellationis. Meliùs enim respondit Physicus, quia causam reddit magis propriam, & magis propinquam. Sic ergo dicendum quòd impressiones syderum aliquo modo disponunt ad malitiam. Maleficorum siquidem aliqua influentia in eorum corporibus prædominatur potius ad huiusmodi nefanda, quàm ad alia opera quæcunque vitiosa seu virtuosa: quæ tamen dispositio non debet dici necessaria, proxima & sufficiens, sed remota & contingens.

An Regna per Astra mutentur.

Nec valet, si quis obiiceret Philosophum *libro de proprietatibus elementorum*: vbi dicit, quòd regna vacua facta sunt & terræ depopulatæ apud coniunctionem Iouis & Saturni, arguendo quasi, quia talia ex libero arbitrio deprehendebant hominem, ergo etiam influentiæ luminarium super liberum arbitrium haberent efficaciam. Respondetur enim quòd Philosophus super hoc dictum non vult innuere, quòd homines illi non poterant resistere illius influentiæ constellationis, ad dissensionem inclinantis, sed quia noluerunt: Quia sicut ait Ptolomæus *in Almagest.* Sapiens homo dominabitur astris. Quamvis enim coniunctio Iouis & Saturni, eò quòd Saturnus habet influentiam melancholicam & malam, & Iupiter valdè bonam, potest ad rixam vel discordiam homines inclinare: illi tamen inclinationi homines per libertatem arbitrij possunt resistere, & valdè faciliter cum adiutorio gratiæ Dei.

De Cometis sententia Damasceni.

Nec iterum valet, si quis obiicere dictum Damasc. *lib. 2. cap. 6.* vbi dicit: Constituuntur multoties cometæ & signa quædam mortis regum. Respondetur enim quod etiam sequendo opinionem Damasceni, quæ fuit vt patet in prædicto libro, contrariæ opinionis viæ Philosophicæ: siue non, nihil per hoc concluditur, quò ad necessitatē actuum humanorum. Opinatur enim Damascenus, quòd Cometa, nec naturaliter generatur, nec est vna de stellis in firmamento positis, vnde nec eius signatio est naturalis nec influentia. Dicit enim quod cometæ non sunt ex his, quæ à principio genita sunt astra, sed Diuina iussione secundum ipsum tempus constituuntur & rursus dissoluuntur. Hæc Damascenus. Prænunciat autem Deus per tale signum magis mortem Regis, quàm aliorum, tum quia est persona communis, tum quia potest ex hoc oriri turbatio regni. De cuius custodia magis sollicitantur Angeli, propter commune bonum, quorum etiam ministerio & generantur & dissoluuntur.

Opinio Philosophorū de Cometis.

Sed nec Philosophorum opinio obstat, qui dicunt, quòd stella cometa sit impressio calida & sicca, generata in superiore parte aëris prope ignem, ex cuius vapore calido & sicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus stellæ. Partes autem illius vaporis discontinuatæ circa illum globum & longum protensæ in suis extremitatibus illi globo coniunctæ, sunt quasi eius comites: & secundum hanc positionem significat & causat non per se, sed per accidens mortalitatem prouenientem ex infirmitatibus calidis & siccis. Et quia vt plurimum diuites nutriuntur calidis & siccis; ideò illo tempore multi diuites moriuntur: inter quos mors regum & principum est magis notabilis. Et hæc positio nec distat à positione Damasceni, si quis benè consideret, nisi quo ad operationem & cooperationem Angeli, quam nec Philosophi excludere possunt. Imò vbi vapores nunquam in sua siccitate & caliditate ad generandum cometam currerent, adhuc operatione Angeli sæpè concurrere habent causis prædictis.

Angeli cooperantur Cometis.

Sicut & stella, quæ sancti Thomæ Doctoris transitum indicauit, quæ vtique non ex superis in firmamento positis

Stella præcessit mortem S. Doctor. Thom.

sitis prosiliit, sed operatione Angeli ex materia aliqua præiacente formata, & officio peracto, iterum resoluta fuit.

Vnde videmus, quòd secundum quamcunque istarum opinionum, nullum penitùs habent cœli luminaria dominium super liberum arbitrium. Vnde nec consequenter super malitiam & mores hominum.

Cur Astronomi interdum vera prædicunt.

Nota insuper, quare Astronomi, vt sæpiùs vera prædicunt, & quod eorum iudicia vt plurimum super vnam prouinciam, aut gentem vnius terræ eueniunt. Huius ratio est: quia sua indicia sumunt ex astris, quæ etiam habent maiorem influentiam, capiendo probabiliorem, non necessitatem in actibus tam naturæ quàm voluntatis, & in actibus hominum generalibus, sicut vnius generis vel prouinciæ, quàm in particularibus vnius personæ. Quia maior effectus stellarum imprimitur in totam vnam gentem, quàm in vnum hominem, & quia maior pars gentis vnius, magis sequitur affectus naturales corporis, quàm vnus singularis homo, ideò, &c. Sed hoc incidentaliter est tactum.

Contra Genethliacos.

Secunda via per quam præfata nostra Catholica assertio declaratur, est per reprobationem errorum Genethliacorum, & Deam fortunæ colentium Mathematicorum. De quibus Isidor. 8. *Etymol. cap.* 9. Genethliaci dicuntur propter natalium considerationem syderum, qui vulgò Mathematici dicuntur. Fortuna verò vt *ibidem* dicit *cap.* 2. à fortuitis nomen habere dicitur, quasi Deam quandam, res humanas variis casibus, & fortuitis illudentem. Vnde & cæcam appellant, eo quod passim in quoslibet incurrens, sine vllo examine meritorum; & ad bonos & ad malos venit. Hæc Isid. Sed talem Deam crederent quod læsiones in corporibus, & creaturis, quæ ex Maleficorum operibus inferuntur non ab ipsis maleficis, sed ad ipsa Dea fortunæ prouenirent, sicut est Idololatria, ita & asserere Maleficas ipsas ad hoc esse natas, vt talia per eas in mundo exerceri possint, similiter à fide alienum existit: Imò & à communi Philosophorum traditione. Si cui placet, inspiciat Doctorem Sanctum *l.* 5. *Summa fidei contra gētiles, q.* 87. *& seq.* & inueniet plura. Licet hoc vnicum propter eos, qui fortassis copiam librorum non habent, non videtur omittendum: quod quia in homine tria sunt consideranda, vt ibi notatur, quæ à tribus cœlestibus causis diriguntur: Voluntatis actus, intellectus actus & corporis actus, quorum principium à Deo tantùm & immediatè, secundum ab Angelo, & tertium à cœlesti corpore dirigitur. Nam actiones & voluntates immediatè à Deo in bonis operibus diriguntur, dicente Scriptura: *Prou.* 21. Cor regis, supple, quod maiori potentia videtur posse resistere, eò minùs alij non possunt, quia in manu Domini, & quocunque voluerit inclinabit illud. Et Apostolus, Deus qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.

Tria in homine, quæ à tribus cœlestibus causis diriguntur.

Voluntas.

Fortunam colunt Mathematici.

Cognitio verò humana intellectiua à Deo mediantibus Angelis ordinatur. Ea verò quæ ad corporalia pertinent, siue sint exteriora siue interiora, in vsum hominis venientia, à Deo mediantibus Angelis & cœlestibus corporibus dispensantur. Dicit enim Beatus Dionysius 4. *de Diuinis nom.* quòd corpora cœlestia sunt causæ eorum, quæ in hoc mundo fiunt, non tamen necessitatem inferentia.

Intellectus. Actus corporis.

Et cùm homo sit ordinatus secundùm corpus sub corporibus cœlestibus, secundùm intellectum verò sub Angelis, secundùm voluntatem autem sub Deo, potest contingere, quòd homo spreta inspiratione Dei ad bonum, & illuminatione boni Angeli, ducatur affectio

Angeli possident intellectū in homine. Deus voluntatem, altra corpus.

Digitized by Google

affectione corporali ad ea quæ influentia luminarium cœli inclinant, vt & sic, tam voluntas, quam intellectus malitia & erroribus inuoluantur.

Non est autem possibile huiusmodi erroribus, quibus Malefici irretiti sunt ex influentijs luminarium cœli, inuolui, licèt ad fundendum sanguinem, vel furta, aut latrocinia, vel etiam incontinentias pessimas perpetrandas possit quis ex illis inclinari, sicut etiam alia quædam naturalia.

Oliua à meretrice plantata non fert fruges.

Etiam, vt Gulielmus *in De vniuerso* dicit, quòd per experientiam habetur, si meretrix nititur plantare oliuam, non efficitur fructifera, quæ tamen per castam plantata, fructifera efficitur. Et aliquis etiam Medicus in sanando, & agricola in plantando, & miles in expugnando, aliqua ex impressione cœlesti corporis efficiunt, quæ alij etiam easdem artes habentes efficere non possunt.

Fatum improbatur.

Tertia via sumitur ex reprobatione fatalium effectuum. Vbi notandum, quòd Fatum esse aliquod vno modo Catholicè asseritur. Alio modo asserere, est omnino hæreticum. Si enim Fatum æstimetur esse secundùm æstimationem quorundam Gentilium, & quorundam Mathematicorum, qui putabant, quod ex vi positionis syderum causaretur infallibiliter diuersitas morum, ita quod talis efficeretur necessàrio Maleficus vel virtuosus in moribus, quia talem eum esse causaret vis, quæ in dispositione syderum sub qua talis vel conceptus vel natus esse comprehenderetur. Et istam vim vocaverunt nomine Fati.

Sed quia ista opinio non tantùm est falsa, imo hæretica & omnino detestanda propter inconvenientia quæ necessàrio sequerentur, vt *suprà* tactum est circa reprobationem primi erroris, quia videlicet tolleretur ratio meriti & demeriti, imo gratiæ & gloriæ, & quod Deus malorum nostrorum auctor esset, & plura alia. Ideo Fatum sic omnino refutatur, quia nihil est: Secundum quam acceptionem etiam Gregor. dicit *in Homil. Epiph.* Absit à Fidelium cordibus, vt fatum aliquod esse dicant. Inconvenientia ex Fato.

Et licèt hæc opinio videatur eadem esse, cum prima, quæ est Planetariorum, & hoc propter eadem inconvenientia, quæ vtrobique cernuntur, tamen sunt diversæ, quantum inter se diuersificantur vis syderum & influxus generalis septem Planetarum.

Si autem æstimetur, Fatum esse secundùm quandam dispositionem, siue ordinationem causarum secundarum ad producendum effectus diuinitùs prouisos. Hoc modo Fatum verè est aliquid: eo quod providentia Dei per causas medias exequitur suos effectus: In illis videlicet, quæ secundis causis subduntur, licèt in alijs non, vt est creatio animarum, gloficatio & gloriæ collatio. Angeli cooperantur ad gratiæ infusionem.

Licèt etiam Angeli ad Gratiæ infusionem cooperari possunt, intellectum & voluntatis capacitatem illuminando & disponendo, & sic quædam ordinatio effectuum vna & eadem dicitur providentia & etiam Fatum. Si enim consideratur vt est in Deo, sic dicitur providentia, si autem secundum quod est in causis medijs ordinatis à Deo ad effectus aliquos producendos, sic habet rationem Fati. Et hoc modo Boëtius loquens de Fato 4. *de consol.* dicit: Fatum est rebus mobilibus inhærens dispositio, per quam providentia suis quæque nectit ordinibus. Definitio Fati.

Sed tamen Sancti Doctores hoc nomine vti recusaverunt, propter eos qui illud ad vim positionis syderum retorquebant: Vnde Aug. *c. 5. de Ciuit. Dei*, dicit: Si propterea quisquam res humanas Fato tribuit, quia ipsam Dei voluntatem vel potestatem Fatum vocat, sententiam teneat & linguam corrigat. S. August. sententia de Fato.

Patet etiá ex præmissis tacita responsio ad quæstionẽ: An omnia Fato subdantur:

Digitized by Google

& an etiam Maleficorum opera illi ſubdantur? Quia ſi Fatum dicitur ordinatio cauſarum ſecundarum ad effectus divinitus proviſos, id eſt, vbi Deus diſpoſuit per cauſas ſecundas producere effectus tales: ſic inquantum ſubduntur Fato, id eſt, ſubduntur cauſis ſecundis à Deo ordinatis, vt ſunt influentiæ corporum cœleſtium. Ea verò quæ à Deo immediatè fiunt, vt eſt creatio rerum, glorificatio ſubſtantialium ſpiritualium, & alia huiuſmodi non ſubduntur. Et hoc eſt, quòd dicit Boëtius, *vbi ſuprà*, quòd ea, quæ ſunt primæ Deitati propinqua, fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Vnde Maleficorum opera, quia non ſubſunt ſecundis cauſis, cùm talia præter curſum communem & ordinem naturæ eueniunt: Ideò nec Fato, ſed cauſis alijs, quoad eorum originem neceſſariò ſubduntur.

Excedẽtia Fatum.

A motoribus orbium maleficia non cauſari.

Conſequenter, quòd nec huiuſmodi Maleficorum opera poſſunt oriri, aut cauſari à ſubſtantijs ſeparatis, quæ ſunt motores orbium, ſeu corporum cœleſtium: Cuius opinionis fuit Auicenna, & ſui ſequaces: hac ratione moti, quia enim ſubſtantiæ illæ ſeparatæ, altioris ſunt virtutis animabus noſtris, & ab ipſa anima interdum, cùm fuerit in ſua imaginatione, ad ſolam quandam apprehenſionem interiorem circa aliquod extrinſecum immutatur corpus proprium, interdum etiam alienum ſeu extrinſecum. Verbi gratia: Aliquis ambulans ſuper trabem in alto poſitam cadit de facili, quia imaginatur caſum ex timore, non autem caderet ſi eſſet trabs illa poſita ſuper terram, vbi caſum timere non poſſet. Item ad ſolam apprehenſionem animæ incaleſcit corpus, vt in concupiſcentibus vel iratis, aut etiam infrigidatur, ſicut in timentibus. Poteſt etiam immutari ad aliquam ægritudinem, putà febrem vel lepram, ex forti imaginatione, & apprehenſione ad tales ægritudines. Et ſicut circa corpus proprium, ita circa alienum, vt illud immutetur ad ſanitatem vel ægritudinem, & hîc ponit cauſam etiam faſcinationis, de qua *ſuperiùs* tactum eſt.

Subſtantiæ ſeparatæ ſunt motores orbium.

De vi imaginationis.

Imaginatio alieno corpori noxam dans.

Et quia ſecundùm illam poſitionem effectus Maleficarum haberent reduci ad motores orbium, licèt non præcisè ad ipſa corpora cœleſtia: Ideò vltra illa, quæ *ibi* tacta ſunt, dicamus adhuc, quòd talia ſic contingere eſt impoſſibile. Quia cùm motores orbium ſint ſubſtantiæ intellectuales & bonæ, non tam ſecundùm naturam, quàm ſecundùm voluntatem, quod patet ex earum operationibus ad bonum totius vniverſi. Illa autem creatura, cuius ope magicæ operationes fiunt, & ſi ſit bona ſecundùm naturam, non tamen poteſt eſſe bona ſecundùm voluntatem. Ideò non poteſt idem iudicium de ambabus ſubſtantijs ferri.

Natura bona, creatura mala ſecundùm voluntatem.

Et quòd non poteſt eſſe bona ſecundùm voluntatem, probatur. Nam præſtare patrocinium aliquibus in his, quæ fiunt contrariæ virtuti, non eſt alicuius intellectus benè diſpoſiti: talia autem fiunt in huiuſmodi operationibus Maleficorum: Fiunt enim, vt in ſecunda parte operis patebit, plurima homicidia, fornicationes, puerorum & iumentorum occiſiones, & alia maleficia procurantur. Vnde vtentes his artibus, Malefici à malefaciendo vocantur. Non eſt ergo benè diſpoſita ſecundùm virtutem talis intellectualis naturæ, cuius auxilio huiuſmodi artes Maleficarum innituntur, licèt ſit bona ſecundùm naturam, quia habet eſſe, & illud omnia appetunt, vt cuilibet intuenti patet. Item non eſt intellectus benè diſpoſiti, familiarem eſſe ſceleratis, & eis patrocinium exhibere, & non quibuſdam virtuo-

Non eſt intellectus bene diſpoſiti, familiarem eſſe ſceleratis.

Digitized by Google

Motores orbium inclinant semper ad bona.

virtuosis. Huius autem operibus in artibus Maleficorum vtuntur homines scelerati, quia à fructibus eorum cognoscuntur.

Auxilio autem substantiarum, orbes moventium, in bonum quælibet creatura inclinatur à natura, licèt corrumparut per accidens sæpè: ergo illæ substantiæ non possunt esse originalis causa Maleficarum.

Præterea, intellectus benè dispositi est reducere homines in ea, quæ sunt homini propria bona, quæ quidem sunt bona rationis: abducere ergo ab istis, & pertrahere ad alia minima bona, est intellectus indecenter dispositi. Per huius autem artes non adipiscuntur homines aliquem profectum in bonis rationis, quæ sunt scientiæ & virtutes, sed in quibusdam minimis, vt sunt deprehensiones & exercitia latronum, & mille nocumentorum, ergo origo non est à substantijs separatis, sed ab aliqua virtute non benè dispositа secundùm virtutem.

Malefícia invertunt propria hominis.

Præterea, non est benè dispositus secundùm intellectum, qui per aliqua scelera commissa provocatur ad auxilium alicui ferendum. Hoc autem fit in istis artibus Maleficorum. Nam, vt patebit in executione harum, fidem abnegant, innocentes pueros occidunt. Substantiæ enim separatæ, quæ sunt orbium motores propter suam bonitatem non his maleficis auxilium præstant.

Concludendum ergo, quòd huiusmodi artes, sicut non possunt à corporibus cœlestibus, ita nec ab eorum motoribus oriri: & cùm necesse habent oriri ex aliqua virtute alicui creaturæ collatæ, & illa etiam non potest esse bona secundùm voluntatem, licèt sit bona secundùm naturam, & huiusmodi creaturæ sint ipsi Dæmones, relinquitur quòd eorum virtute huiusmodi fiant.

De malitia

Nisi fortassis adhuc obstat frivola æstimatio, quòd ex hominum malitia concurrente super Maleficorum verba comminatoria, & imagines repositas ad certum locum, virtute quadam stellarum sequerentur, vt v.g. Quando Maleficus diceret imaginem aliquam reponendo, faciam te cæcam, aut claudam, & hoc eveniret. Tunc ideò eueniret, quòd talis à sua nativitate ex virtute stellarum sortiretur præ cæteris hominibus talem virtutem, quantumcunque alij talia verba proferrent, & essent instructi per disciplinam ad proferendum, adhuc tamen efficaces in huiusmodi operibus esse non possent. Ad quæ singula respondendo declarabitur: Primò, quòd ex malitia hominum huiusmodi effectus causari non possunt. Secundò, quòd nec ex vocibus quorumcunque nominum, concurrente quacunque stellatione, etiam ad quascunque imagines.

hominum per verba vel rei efficaci concurrente.

Ex malitia humana maleficia non oriuntur.

Malitia habitualis

DE primo, quòd non ex malitia quantumcunque humana possint oriri huiusmodi Maleficorum opera, sic declaratur. Nam malitia hominis, siue sit habitualis, in quantum ex frequentatis actibus acquirit habitum inclinantem ad perpetrandum peccata non ex ignorantia, nec ex infirmitate: vnde censetur peccare ex malitia. Vel sit actualis malitia, quæ dicitur ipsa mali electio, quæ etiam ponitur peccatum in Spiritum sanctum, nunquam potest circa ipsum maleficum tantum efficere, quòd talia opera, vt sunt immutationes elementorum, & læsiones circa corpora, indifferenter hominum & iumentorum, absque assistentia alicuius altioris virtutis proveniant, quod declaratur primò ex parte causæ, secundò ex parte effectus maleficialis.

Actualis

Nam hoc, quod non potest homo

Digitized by Google

efficere abſque malitia, putà per ſua naturalia imminuta, minùs poteſt per ipſa naturalia iam diminuta. Patet, cùm ſit virtus actiua etiam diminuta. Sed homo per peccata qualitercunque per malitiam commiſſa, diminuitur in bonis naturalibus. Probatur auctoritate & ratione. Nam Dionyſius *4. c. de Diui. nom.* dicit: Malum eſt effectus naturalis habitudinis: & loquitur de malo culpæ. Vnde & nemo noſcens malum operatur.

Nemo qui nouit malum, operatur illud.

Reſpondeo ſic: Sicut ſe habet bonum gratiæ ad malum naturæ, ita ſe habet malum culpæ ad bonum naturæ. Sed per gratiam diminuitur malum naturæ, vt fomes qui eſt inclinatio ad culpam ergo per culpam, à fortiori diminuitur bonum naturæ. Nec obſtat, ſi dicatur de faſcinatione, quæ interdum procuratur ex inſpectione alicuius vetulæ, malitioſè puerum aſpicientis, vnde puer immutatur & faſcinatur. Quia ſicut *ſuprà* tactum eſt, hoc tantùmodò contingere poteſt circa pueros, propter teneram complexionem. Hîc autem loquimur de corporum quorumcunque hominum, & iumentorum ac etiam elementorum ad grandinis immutationes. Si quis velit latiùs intelligere, inſpiciet, Doctorem ſanctum *in quæſtionibus de malo*: Vtrùm peccatum poſſit corrumpere totum bonum naturæ, &c.

Faſcinatio

Ex parte denique effectuum maleficialium declaratur: Nam ex effectibus deuenitur in cognitionem cauſæ. Vnde ſicut illi effectus, quoad nos, qui fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem creatæ nobis ignotæ, licèt non ſint propriè miracula, ſicut illa, quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ: qualia ſecundùm poteſtatem operatur ille, qui eſt ſuprà omnem ordinem totius naturæ creatæ, qui eſt Deus benedictus: Secundùm quam acceptionem dicitur: Tu es qui facis mirabilia magna ſolus. Ita & maleficiales effectus dicuntur miraculoſi, in quantum fiunt ab aliqua cauſa nobis ignota, & præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ. Ex quibus elicitur, quòd virtus corporalis hominis ad huiuſmodi opera cauſanda non ſe extendere poteſt, quæ ſemper hoc habet, vt cauſa cum ſuo effectu naturali nota ſit naturaliter abſque admiratione.

Quomodò maleficiales effectus ſint miracula.

Et quòd effectus maleficiales poſſunt aliquo modo dici miracula, in quantum notitiam humanam excedunt, patet ex ſeipſis, cùm naturaliter non fiunt. Patet, & per omnes Doctores, præſertim Aug. *in li. 83. q.* vbi dicit: Quòd Magicis artibus fiunt miracula plerunque ſimilia illis miraculis, quæ fiunt per ſeruos Dei. Et iterùm *in eodem* dicit: Magi faciunt miracula per priuatos contractus, boni Chriſtiani per publicam iuſtitiam, mali Chriſtiani per ſigna publicæ iuſtitiæ. Quæ omnia ſic declarantur. Nam iuſtitia diuina eſt in toto vniuerſo, ſicut publica in ciuitate. Virtus autem creaturæ cuiuſlibet in virtuoſo ſe habet, vt virtus alicuius priuatæ perſonæ in ciuitate. Ideò boni Chriſtiani in quantum per diuinam iuſtitiam miracula faciunt, dicuntur facere miracula per publicam iuſtitiam. Magus autem, quia operatur ex pacto inito cum Dæmone, dicitur operari per priuatum contractum: quia operatur per Dæmonem, qui ſua naturali virtute poteſt facere aliquid præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem creaturæ nobis ignotæ: & erit miraculum quoad nos, ſed non ſimpliciter, quia non poteſt operari præter ordinem totius naturæ creatæ, & per omnes virtutes creaturarum nobis ignotarum. Sic enim ſolus Deus dicitur facere miracula. Iuxta illud: Tu es Deus qui facis mirabilia magna ſolus. Mali autem Chriſtiani faciunt per ſigna publicæ iuſtitiæ: ſicut inuocando nomen Chriſti, vel exhibendo aliqua Sacramenta. Si cui placet inſpiciat S. Thomam

Chriſtianorum miracula quomodo fiant.

Digitized by Google

S.Thomam *in prima parte quæstion. 111. artic.* 4. Potest etiam attendere ad ea quæ *in 2. parte operis. cap. 6.* deducentur *inferiùs.*

Quòd nec per voces & verba, concurrente virtute stellarum maleficia fiant.

DEmum quòd nec ex vocibus quorumcunque hominum, concurrente quacunque cõstellatione, super quascunque imagines. Nam cùm intellectus hominis huius dispositionis est, quod eius cognitio ex rebus causatur: cùm intelligentem necesse sit Phantasmata speculari: Non est eius conceptio, quòd ex sua conceptione seu intellectuali operatione intrinseca, vbi illam solam per verba exprimeret, res ab extra habeat causare: aut quòd conceptio intellectus expressa per verba haberet corpora immutare. Tales enim homines qui talem haberent virtutem, non essent nobiscum vnius speciei, sed æquiuocè dicerentur homines.

Necesse est intelligentem Phantasmaca speculari.

Præterea si dicatur, quòd illa efficiunt per verba, concurrente virtute stellarum à natiuitate: Vnde contingit quòd præ cæteris hominibus dum proferunt verba, quòd per illa aliquid efficiunt, cùm tamen alij etiam proferentes eadem, non possent aliquam transmutationem efficere, quia virtus stellarum à natiuitate eis non deseruit. Patet ex præcedentibus illa esse falsa, ex reprobatione trium errorum, Planetariorum, Genethliacorum & Fatalem ordinem ponentium.

Corpora cœlestia non possunt imprimere intellectui.

Præterea cùm verba exprimunt mentis conceptum, & corpora cœlestia non possunt imprimere intellectum, nec etiam eorum motores nisi per se, absque motione corporum cœlestium intellectum vellent illuminare: & hoc solummodò fieret ad opera bona, quia ad mala perpetranda non illuminatur intellectus, sed obumbratur, quod non est officium bonorum spirituum, sed malorum. Ideò patet, quòd si verba eorum aliquid efficiunt, hoc non est vigore alicuius corporis cœlestis, sed assistentia alicuius virtutis intellectiuæ: quæ etiam & si sit bona secundùm naturam, non tamen potest esse bona secundùm voluntatem, in quantum semper ad malum machinatur, & talis erit Dæmon, vt *suprà* ostensum est.

Et quòd nec per imagines possint talia efficere, quasi corpora cœlestia super ipsas aliquid influerent: quia huiusmodi imagines, quantumcunque characteribus & figuris sunt insignitæ, sunt effectus hominis operantis per artem. Cœlestia autem corpora effectus causant naturales: cuiusmodi non sunt effectus Maleficorũ, qui dicuntur Maleficiales, vtpotè in malum creaturarum, præter consuetum ordinem naturæ prosilientes: vnde nihil ad propositum.

Imagines constellatiuæ.

Præterea *suprà* ostensum est etiam, quòd duplices sunt imagines, Astrologicæ, & Magicæ, quæ etiam ad bonum aliquod priuatum obtinendum, & non ad corruptionem ordinantur. Maleficorum autem imagines sunt omnino alterius, cùm semper ad nocumentum creaturarum, & ex Dæmonum iussu, ad aliquem locum occultè reponuntur, vt desuper ambulantes, aut dormientes lædantur, vt ipsæ Maleficæ fatentur. Vnde & ab ipsis Dæmonibus efficiunt quicquid causant & non ex corporum cœlestium influentiis.

Differentia imaginũ Astrologicarum, Magicarum, & Maleficarum.

Ad argumenta. Ad primum dictum Augustini est intelligendum, quòd causa deprauationis hominis redit ab hominis voluntate, sicut ad causam effectum perficientem, quæ propriè dicitur esse causa. Non sic autem ad causam effectum permittentem, vel disponentem, vel consiliantem, aut præcipientem, quibus modis scilicet consiliatiuè, dispositiuè, & præceptiuè Diabolus

Causæ deprauationis hominis.

Digitized by Google

dicitur causa peccati & depravationis: Deus autem solummodò permissione, qui mala permittit propter bona. Iuxta Augustin. *in Ench.* Diabolus autem disponit interiùs suggerendo, persuadet interiùs & exteriùs acriùs stimulando. Præcipit autem his, qui ei se totaliter subdiderunt, vt sunt Malefici, quibus non est opus interiùs instigari, sed tantùm exteriùs, &c.

Et per hoc etiam ad secundum, quòd quilibet est causa suæ malitiæ, directè intelligendo, & ad probationes, patet eadem responsio, quia scilicet repugnat libero arbitrio moveri per modum præcipientis, non autem per modum disponentis.

Ad tertium. Motus ad virtutes aut ad vitia dispositivè possunt causari ab influentijs corporum cœlestium, & capitur motus pro quadam naturali inclinatione ad virtutes humanas & vitia: Opera autem Maleficorum, quia excedunt communem ordinem naturæ, ideò illis influentijs subjacere non possunt.

Ad quartum idem patet, quia sunt causæ humanorum actuum corpora cœlestia, sed illa opera non sunt humanitùs adinventa.

Ad quintum, quòd motores orbium possint imprimere in animas, si intelligatur immediatè, sic imprimunt illuminando ad bonum & non ad Maleficia, vt *suprà* tactum est. Si autem intelligatur mediatè: tunc iuxta influentiam corporum cœlestium imprimunt indirectè & dispositivè.

Cur Dæmones ad decremẽta Lunæ homines vexent.

Ad sextum, hoc quòd Dæmones ad certa augmenta Lunæ homines vexant contingit propter duo. Primò quidem ad hoc, vt infament creaturam Dei, scilicet Lunam, vt Hieronymus & Chrysostomus dicunt. Secundò, quia non possent operari nisi mediantibus naturalibus virtutibus, vt *suprà* dictum est. Ideò considerant corporum aptitudines ad effectus inducẽdos, & quia cerebrum est humidissimum omnium partium corporis, vt Aristoteles dicit, & naturales omnes: Ideò maximè subijcitur operationi Lunæ, quæ ex sua proprietate habet movere humores. In cerebro autem perficiuntur vires animales, & ideò Dæmones secundùm certa augmenta Lunæ perturbant hominis Phantasiam, quando considerant cerebrum ad hoc dispositum.

Cerebrum maximè ad Lunam mouetur.

Ad aliud, quòd Dæmones advocati in certis constellationibus adueniunt, faciunt propter duo. Primò, vt homines in hunc errorem inducant, quòd credant aliquod nomen esse in stellis. Secundò, quia considerant, secundùm aliquas constellationes materiam corporalem magis esse dispositam ad effectus pro quibus advocantur.

Cur vocati Dæmones in certis constellationibus adueniant.

Ad tertium, quòd sicut dicit Augustin. 36. *de ciuitate Dei*. Per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum & instrumentorum musicorum Dæmones alliciuntur, non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis, in quantum, scilicet hæc eis exhibentur in signum Divini honoris, cuius ipsi sunt cupidi.

Quomodo Dæmones alliciãtur carminib. Musica, herbis.

Tamen quia sæpè obijcitur, quòd Dæmones possunt impediri per herbas & harmonias à vexatione hominum: vt in argumento allegatur de Saül per harmoniam cytharæ: Vnde nituntur defendere, quòd aliqui possent effectus maleficiales producere per certas herbas & occultas causas, absque auxilio Dæmonum, tantummodò ex influentia corporum cœlestium, quæ plus possunt imprimere in huiusmodi res corporales ad effectus corporales, quàm in ipsos Dæmones, ad producendum huiusmodi effectus maleficiales.

Ideò latiùs cùm sit respondendum, est aduertendum quòd herbæ vel harmoniæ

Digitized by Google

moniæ non possunt sua naturali virtute totaliter excludere vexationem, qua Diabolus possit hominem vexare, si sibi permitteretur à Deo, vel Angelis bonis, possunt tamen illam vexationem mitigare, & ita parua posset esse vexatio illa, quòd possent eam penitùs excludere: sed hoc facerent non agendo in ipsum Dæmonem, cùm sit spiritus separatus, in quem non potest naturaliter agere quodcunque corpus, sed agendo in ipsum vexatum à Dæmone. Omnis enim causa limitatæ virtutis, producere potest effectum intensiorem in materiam dispositam, quàm non dispositam, cui & consonat illud Philos. 2. *de anima*. Actus activorum sunt in patiente prædisposito. Dæmon autem est agens limitatæ virtutis, ergo vexationem intensiorem facere potest Diabolus in homine disposito ad illam vexationem, siue ad illud ad quod Diabolus intendit adducere quàm in homine dispositionis contrariæ. Putà Diabolus, potest vexare intensiùs passione melancholica hominem dispositum ad illam, quàm hominem contrariæ dispositionis.

Quomodo mitigetur Musica Dæmon.

Dæmon est limitatæ virtutis

Certum est autem quòd herbæ & harmoniæ multùm possunt immutare dispositionem corporis, & ex consequenti motus sensualitatis: Hoc patet de herbis, cùm quædam inclinant ad lætitiam, quædam ad tristitiam, & sic de alijs. Hoc etiam patet de Harmonijs per Philosoph. 8. *polit.* vbi vult, quòd diversæ harmoniæ habent provocare diversas passiones in homine. Hoc etiam refert Boëtius *in Musica sua*, & Author *de ortu scientiarum*, vbi loquens de vtilitate Musicæ, dicit, quòd valet ad curandum vel alleviandum diversas infirmitates, & ita patere potest quòd cæteris paribus fit vexatio debilior.

Herbæ & Harmoniæ possunt immutare dispositionem corporis.

Non autem vidéo, quomodo herbæ vel harmoniæ possint in homine dispositionem aliquam causare, propter quam homo nullo modo posset à Dæmone vexari: si tamen permitteretur, quia Diabolus movendo solùm motu locali vaporem & ipso spiritus inordinato motu posset hominem multùm vexare. Herbæ autem vel harmoniæ nullam dispositionem causare possent in homine sua naturali virtute, per quam prohibetur Dæmon prædictam commotionem facere. Contingit tamen quandoque quòd Diabolo non permittitur hominem vexare, nisi vexatione ita parva, quòd per aliquam fortem dispositionem ad contrarium tolleretur totaliter, & tunc aliquæ herbæ vel harmoniæ possent corpus hominis ita ad contrarium disponere, quod illa vexatio totàliter amoveretur, V.G. Diabolus quandoque posset hominem vexare vexatione tristitiæ, ita debiliter, quod per aliquas herbas vel harmonias, quæ haberent causare dilationem & diffusionem spirituum, qui sunt motus contrarij tristitiæ, totaliter amoveretur illa tristitia.

Quod autem Auguſt. *lib. 2 de doctrina Christiana*, condemnat, ligaturas & quædam alia, de quibus *ibi* diffusiùs scribit, hoc attribuens artí Magicæ, hoc est quantum ad illud quod non possunt sua naturali virtute. Quod patet ex hoc, quod dicit sic. Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ atque remedia, quæ Medicorum condemnat disciplina. In quo satis patet quòd illa condemnat quantùm ad vsum, respectu cuius non habent aliquam efficaciam ex sua naturali virtute.

De Ligaturis.

Quantùm autem ad illud quod 1. *Regum cap. 6.* habetur. Quòd Saül, qui vexabatur à Dæmone, alleviabatur quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd spiritus malus recedebat, &c. Sciendum quod benè verum est, quod per tactum cytharæ, virtute naturali illius harmoniæ, alleviabatur aliquantulũ afflictio Saülis, in quantum illa

De Saüle sono cytharæ mitigato.

Digitized by Google

illa harmonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minùs aptus ad illam vexationem. Sed quòd ſpiritus malus recederet quando David cytharizabat, hoc erat propter vim crucis, quod ſatis expreſsè dicitur in gloſſa, vbi ſic dicitur; Erat David in canticis muſicis eruditus, diverſorum ſonorum rationabilis, moderatúſque concentus. Vnitatem eſſentiæ ſignificat, quæ varijs modis quotidiè reſonat. David malignum ſpiritum in cythara compeſcuit, non quia tanta eſſet vis in cythara, ſed in ſigno crucis: quia in ligno crucis & cordarum extenſione, id eſt, venarum gerebatur, quæ etiam tunc Dæmones effugabat.

Vi crucis Dauid cytharam pulſans Dæmonem abegit.

QVÆSTIO VI.

Quoad ipſas maleficas Dæmonibus ſe ſubijcientes.

PRo tertia & annexa difficultate, quoad ipſas Maleficas Dæmonibus ſe ſubijcientes plura ſuper modum aggrediendi huiuſmodi ſpurcitias poſſunt difficultari. Primò ex parte Dæmonis, & corporis ab eo aſſumpti, ex quo elemento ſit illud formatum. Secundò ex parte actus, an ſemper cum infuſione ſeminis ab altero recepto. Tertiò ex parte temporis & loci, an potiùs in vno tempore, quàm in altero exerceat. Quartò, an viſibiliter quoad circumſtantias ſe agitat, ex parte mulierum, an tantummodo illæ, quæ ex huiuſmodi ſpurcitijs procreantur, à dæmonibus frequentantur. Secundò, an illæ quæ ab obſtetricibus tempore partus dæmonibus offeruntur. Tertiò an remiſſior ſit in talibus ipſa Venerea delectatio. Ad quæ omnia ad præſens cum non ſit reſpondendum, eo quòd tantummodo generalitati ſtudemus, & in ſecunda parte operis illa ſingula per eorum opera explanantur: vt patebit *in quarto capitulo*, vbi de ſingulis modis fiet mentio. Ideò ad ſecundum principale tendamus. Et primò, cur in tam fragili ſexu hoc genus perfidiæ invenitur ampliùs quàm in viris. Et erit quæſtio prima generalis quoad conditiones generales mulierum. Secunda ſpecialis, cuiuſmodi mulieres ampliùs inveniuntur ſuperſtitioſæ, & Maleficæ. Tertia ſingularis quoad ipſas obſtetrices, quæ omnes alias in malitia excedunt.

Difficultates in quæſtione de ſuccubis.

Cur magis fœminæ ſuperſtitioſæ reperiantur.

QVò ad primum, cur in ſexu tam fragili mulierum maior multitudo Maleficarum reperitur, quàm inter viros. Et quidem in contrarium argumenta deducere non expedit, cum ipſa experientia, præter verborum & fide dignorum teſtimonia talia facit credibilia. Dicamus ſexum non deſpiciendo, in quo Deus ſemper magna fecit fortia vt confunderet, quòd diverſæ à diverſis ſuper hæc aſſignantur rationes. Semper tamen in principali concordantes, Vnde & pro mulierum admonitione ipſa materia benè eſt prædicabilis, affectántque audire, vt experientia ſæpe docuit, dummodò diſcretè proponatur.

Nam aliqui Doctores hanc rationem tradunt. Dicunt enim tria eſſe in rerum natura, Lingua, Eccleſiaſticus, & Fœmina, quæ medium in bonitate & malitia tenere neſciunt, ſed vbi limites ſuæ conditiones excedunt, ibi quendam apicem & ſupremum gradum in bonitate aut malitia vendicant. In bonitate quidem quando à bono reguntur ſpiritu, vnde & optima ſunt. In malitia vero quando à malo ſpiritu reguntur, vnde & peſſima efficiuntur.

Tria, quæ medium in malitia tenere neſciunt.

De lingua enim patet, cùm eius miniſterio plurima regna fidei Chriſtianæ ſunt ſubiugatæ, vnde & Apoſtolis Chriſti

Linguæ bonitas.

Digitized by Google

Prædicatores habent linguas canum.

Christi in igneis linguis Spiritus sanctus visus est. Patet & in alijs sapientibus Prædicatoribus quotidiè lingua canum, vulnera & vlcera languentis Lazari lingentes. Iuxta illud; Lingua canum tuorum ex inimicis animas eripientes.

S. Dominicus per canem figuratus.

Vnde & dux & pater Prædicatorum ordinis, in figura catuli latrantis, & accensam faculam in ore gestantis præmonstratus est, vt suo latratu vsque ad præsens habeat lupos hæreticos arcere à gregibus ovium Christi.

Patet, & ex quotidiana experientia quod vnius viri prudentis lingua interdum infinitorum hominum strages præpeditur, propter quæ non immeritò in eius commendationem Salo. *Prouer.* 10. plura cecinit. In labijs sapientis inuenitur sapientia. Et iterum: Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo. Iterum: Labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Cuius causa *ibidem* 16. subditur, quia hominis est præparare animum, & Dei gubernare linguam.

Homo præparat animum, sed Deus gubernat linguam.

De mala verò lingua inuenies. *Eccles.* 28. Lingua tertia multos commouit & dispersit illos à gente in gentem, ciuitates munitas destruxit, & domos magnorum effodit. Et dicitur lingua tertia eorum qui inter duas partes contrarias incautè vel maculosè loquuntur.

Malitia linguæ. Quid tertia lingua.

De secundo scilicet Ecclesiasticis, intellige clericos & religiosos in vtroque sexu Chrysost. *super illud*: Eiecit vendentes & ementes de templo. Sicut omne bonum à sacerdotio, ita omne malum ab eo egreditur. Hieronymus *in epistola ad Nepotianum*: Negociatorem clericum, ex inope diuitem ex ignobili glorioſum, quasi quandam pestem fuga. Et beatus Bernardus *homilia* 23. *super Canti. loquens de clericis* dicit. Si insurgeret apertus hæreticus, mitteretur foras & arescerent, si violentus inimicus, absconderent se forsitan ab eo boni.

A sacerdotio omne bonum & omne malum egreditur. Clericus negotiator quasi pestis fugiendus.

Nunc verò quomodò abijcient, aut quomodo abscondent se. Omnes amici, & tamen omnes inimici, omnes domestici, & nulli pacifici, omnes proximi & omnes quæ sua sunt quærunt.

Et *alibi*: Nostri Prælati facti sunt Pilati, nostri pastores facti sunt tonsores. Et loquitur etiam de Prælatis religiosorum, qui onera grauia inferioribus imponunt, digito autem suo minimo non tangerent. Et Greg. *in pasto.* dicit: Nemo ampliùs in Ecclesiâ nocet, quàm qui perversè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet, delinquentem namque hanc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur. De religiosis etiam dicit B. August. *ad Vincentium Donatistam*: Simpliciter fateor charitati vestræ coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam ex quo Deo servire cœpi, quantum difficilè expertus sum peiores, sicut & meliores non posse inueniri, quam qui in monasterijs defecerunt, aut profecerunt.

Prælati facti Pilati, Pastores fiunt tonsores.

Pro reverentia ordinis peccator honoratur.

De mulierum verò malitia differitur *Eccleſiast.* 25. Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris. Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura, quæ sequuntur & præcedunt *ibidem* de muliere nequam, concludit: Brevis est omnis malitia super malitiâ mulieris. Hinc Chry. *super Matt.* 19. Non expedit nubere. Quid aliud est mulier nisi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, malum naturæ bono colore depicta. Ergo si dimittere illam peccatum est, cùm oportet tenere, iam verò tormentum necessarium est, vt aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas habeamus. Tullius deniq. 2. *Rhetorica*

De malitiâ mulierum.

Mulier necessariũ malum.

Digitized by Google

dicit : Viros ad vnumquodque maleficium singulæ, id est, plures cupiditates impellunt, mulieres ad omnia Maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim vitiorum omnium fundamentum est avaritia. Et Seneca *in suis Tragœd.* aut amat aut odit mulier, nisi tertium dedisse est : flere fœminam est mendacium. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarum, veri doloris vnum, insidiarum aliud. Mulier cùm sola cogitat, mala cogitat.

Muliebriũ vitiorum fundamẽtum est avaritia.

De bonis mulieribus tanta laus est, vt etiam beatificasse viros legantur, & saluasse gentes, terras & vrbes: Patet de Iudith, Delbora, & Hester. Hinc Apost. 1. *Cor.* 7. Si qua mulier habet virum, & hîc consentit habitare cum illa, non dimittat virum : sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, Ideò *Eccl.* 26. dicitur : Mulieris bonæ, beatus vir, numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilissima per totum ferè capitulum de excellentia bonarum. Et *Prou. vlt.* de muliere forti.

De bonis mulierib.

Quæ omnia etiam in nouo Testamento in fœminis claruerunt, vt in virginibus, & alijs sanctis fœminis, quæ per fidem gentes & regna ab Idololatriæ cultu ad Christianam religionem deduxerunt. Si quis inspicere velit Vincent. *in spe. histor. lib.* 20. *cap.* 9. de regno Vngariæ per Giliam Christianissimam. Et de regno Francorum per Clotildem virginem, & Clodoveo desponsatam inspiciat, & mira inueniet : Vnde quæcunque vituperationes leguntur, in concupiscentiam carnis interpretari possunt, vt semper mulier pro carnis concupiscentia intelligatur. Iuxta illud: Inveni amariorem morte mulierem, & bona mulier subiecta carnis concupiscentia.

Vituperationes mulierum vt intelligendæ.

Sunt & alij alias rationes assignantes, cur in maiore multitudine reperiantur fœminæ superstitiosæ quàm viri. Prima est, quia pronæ sunt ad credendum: & quia principaliter Dæmon, quærit corrumpere fidem, ideò potiùs eas aggreditur. Vnde & *Eccl.* 19. Qui citò credit, leuis est corde, & minorabitur. Secunda causa est, quia à natura propter fluxibilitatem complexionis facilioris sunt impressionis ad revelationes capiendas per impressionem separatorum spirituum: qua complexione etiam, cùm bene vtuntur, multæ bonæ sunt, cùm malæ, peiores sunt.

Tertia causa, quia lubricam habent linguam : & ea quæ mala arte sciunt, eis comparibus fœminis vix celare possunt séque occultè, cùm vires non habeant, per maleficia vindicare quærunt faciliter. Vnde *Eccl. vt suprà*: Commorari leoni & draconi plus placebit, quam habitare cum muliere nequam. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris. Item potest & addi illa, cùm fluxibiles sunt, sicut & faciunt.

Mulieres sunt incontinentis linguæ.

Sunt & tertij alias rationes assignantes quas prædicatores cautè debent proponere : & dicere quòd licèt in veteri testamento, scripturæ vt plurimùm mala loquuntur de mulieribus, & hoc propter primam prævaricatricem mulierem, scilicet, Evam, & imitatrices eius, tamen & post in novo testamento propter mutationem nominis, vt Eva in Ave (vt ait Hiero.) Totum quod intulit maledictio Evæ, totum abstulit benedictio Mariæ. Vnde plurima & semper laudabilia sunt de ipsis prædicanda.

Eva in Ave.

Sed quia adhuc modernis temporibus hæc perfidia ampliùs in mulieribus, quàm in viris invenitur, vt ipsa experientia docet, curiosus causam investigando, vltra præmissa dicere possumus, quod in omnibus viribus, tam animæ, quàm corporis, cùm sint defectuosæ, non mirum, si plura maleficia in eos, quos æmulantur, fieri procurant.

Quantum enim ad intellectum, seu ad intelligendum spiritualia alterius videntur

Digitized by Google

dentur esse speciei à viris cui auctoritas & ratio cum variis scripturæ exemplis alludit. Terentius ait : Mulieres fermè vt pueri leui sententia sunt. Et Lactantius, 3. *Institutionum.* Numquid aliquam mulierem philosophiam scisse nisi Temesten. Et *Proner.* 11. quasi describens mulierem dicit : est circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.

Mulieres minus valent intelligendo bona quàm viri

Ratio naturalis est, quia plus carnalis viro existit, vt patet in multis carnalibus spurcitiis : Qui etiam defectus notatur in formatione primæ mulieris, cùm de costa curua formata fuit, id est, de costa pectoris, quæ est torta, & quasi contraria viro. Ex quo defectu etiam procedit, quòd cùm sit animal imperfectum, semper decipit. Nam dicit Cato : Instruit insidias lachrymis dum fœmina plorat. Et illud : Dum fœmina plorat decipere laborat. Patet in vxore Samsonis, quæ multùm infestans eum, ad declarandum sibi problema propositum sodalibus ab eo expositum eis reuelauit, & sic decepit. Patet in prima muliere, quod ex natura minorem habet fidem, cùm dixit serpenti interroganti, quare non ederent de omni ligno paradisi. Respondit de omni, &c. ne fortè moriamur : in quo ostendit se dubitare, & fidem non habere ad verba Dei, quæ omnia etiam Etymologia nominis demonstrat. Dicitur enim Fœmina à Fe, & minus : quia semper minorem habet & seruat fidem : Et hoc ex natura, quoad fidelitatem : licèt ex gratia & natura fides in beatissima Virgine nunquam defecerit, cùm tamen in omnibus viris defecisset tempore Passionis Christi.

Ex formâ costæ mulier contraria viro

Eua non credidit Deo, quia dixit Fortè.

Fœmina dicta à Fe, & Minus.

Mala ergo mulier ex natura cùm citiùs in fide dubitat, etiam citiùs fidem abnegat, quod est fundamentum in maleficis.

Mulieres procliuiores ad talia

Quantùm denique ad aliam potentiam animæ, scilicet voluntatem ex natura, cùm odit aliquem, quem priùs amauit, tunc æstuat per iram & impatientiam, & sicut maris æstus semper bullit & currit, sic talis ex tota impatiens. Alludit huic rationi, auctoritas diuersa. *Eccles.* 25. Non est ira super iram mulieris. Et Senec. *Trag.* 8.

Nulla vis flammæ tumidique venti,
Tanta nec teli metuenda torti,
Quanta cùm coniux viduata tadis.
Ardet, & odit.

Patet in muliere quæ falsè accusauit Ioseph, & incarcerare fecit, quia noluit sibi in scelus consentire adulterij, *Genes.* 30. Et revera potissima causa deseruiens in augmentum Maleficarum est dolorosum duellum inter maritatas & non maritatas fœminas, & viros : immò & inter ipsas fœminas sanctas, quid tunc de cæteris : Vides enim *in Genesi* quanta fuit impatientia & inuidia Saræ, ad Hagar postquam concepit. *Genes.* 21. Quanta Rachel ad Liam propter filios, quos non habebat Rachel *Genes.* 30. Quanta Annæ ad Phenennam fœcundam, ipsa sterili existente. 1. *Reg.* 1. Quanta Mariæ ad Moysen. *Num.* 12. Vnde murmurauit, & detraxit Moysi, propter quod & lepra percussa. Quanta Marthæ ad Magdalenam, ipsa sedente, & Martha ministrante. *Luc.* 10. Vnde & *Eccles.* 37. Tracta cum muliere de his quæ æmulatur : quasi dicat non esse tractandum cum ea, quia semper æmulatio, id est, inuidia est in mala muliere. Et quæ inter se sic agitantur, quantò magis aduersus viros.

Stimulatio & impatientia mulierum.

Quare etiam vt narrat Valerius Phoroneus rex Græcorum, die qua mortuus est, dixit Leontio fratri suo, ad summam felicitatem nihil mihi decesset, si mihi semper vxor defuisset. Cui Leontius. Et quomodo vxor obstat felicitati ? Et ille, Mariti hoc omnes sciunt. Et Socrates Philosophus interrogatus, si ducenda esset vxor. Respondit : Si non capies, solitudo erit tibi, excipiet hinc generis interitus, hinc hæ-

Felix per se, felicissimus si cælebs.

Sine vxore solitudo, cum vxore solicitudo.

Digitized by Google

res alienus. Sed si ceperis illam, perpetua solicitudo, conquestus querularum, dotis exprobratio, affinium grave, supercilium, garrula socrus lingua, successor alieni matrimonij, incertus liberorum eventus. Hæc dixi vt expertus. Nam vt ait Hieron. *contra Iouinianum.* Hic Socrates duas habuit vxores, quas ingenti patientia sustinens, non potuit tamen ab earum contumelijs clamoribus & vituperationibus liberari. Vnde quadam die ipsis querulantibus contra eum, ipse domum egressus, vt earum molestias evitaret, cùm ante domum sederet, proiecerunt illæ mulieres super eum aquam immundam: Super quo ipse non perturbatus, quia Philosophus ait, Sciebam quòd post tonitrua pluviæ sequerentur.

De vxore submersa quæsita aduerso flumine.

Et de quodam legitur, cuius vxor submersa erat in fluvio, quòd cùm quæreret cadaver eius ad educendum de aqua ibat per fluvium contra aquam, & interrogatus causam: cùm res graves descendant infrà & non suprà, quare quæreret contra aquam, Respondit: Mulier ista in vita, semper fuit contraria dictis & factis sive mandatis meis, ideò quæro contrario modo, si fortè etiam mortua contrariam voluntatem vltra consuetum tenuisset.

Mulieres sunt vindicabiles.

Et quidem sicut ex primo defectu intelligentiæ abnegationem fidei faciliùs incurrunt: ita ex secundo, scilicet inordinatis affectionibus & passionibus varias vindictas quærunt, excogitant & infligunt, sive per Maleficas, sive alijs quibuscunque modis. Vnde non mirum tantam multitudinem maleficarum in hoc genere existere.

Natura sunt mulieres immorigeræ.

Quantum insuper defectum in memorativa potentia, cùm hoc sit in eis ex natura virium, nolle regi; sed suos sequi impetus, sive quacunque pietate: ad hoc studet, & cuncta memoria disponit. Vnde Theophrastus: Si totam domum ei commiseris ad serviendum, & si aliquid tuo arbitrio reservaveris etiam minimum vel magnam fidem sibi adhiberi non putabit, & iurgia concitabit: nisi citò consulueris, parat venena, aruspices & ariolos consulit: ecce maleficia.

De Gynæcocratia iudicium Ciceronis.

Sed quale sit dominium mulierum, audi Tullium *in paradox.* Nunquid ille liber est cui mulier imperat, leges imponit, præscribit, iubet, vetat quod ei videtur, nec illi imperanti aliquid negare potest vel audet. Ego istum non modò servum, sed nequissimum servorum appellandum puto, licèt amplissima familia natus sit. Vnde & Seneca *in persona furiosæ Medeæ*: Quid ammodo cessas, sequere felicem impetum, pars ista vltionis qua gaudes quota est, &c. Vbi multa ponit, ostendens quòd mulier non vult regi, sed suo impetu procedere etiam in damnum suum: Sicut de multis legitur mulieribus, quæ vel ob amorem, vel dolorem, quia vindictas facere non potuerunt, seipsas occiderunt.

De Laodice & Berenice regi-nis Syriæ.

Sicut de Laodice narrat Hieron. super Danielem: quæ existēs vxor regis Antiochi regis Syriæ, zelans ne plus amaret Berenicem, quam etiā habebat vxorem, Berenicem & filiam eius ex dicto Antiocho priùs fecit occidi, & pòst seipsā veneno occidit. Vnde? Quia non vult regi, sed suo impetu procedere. Ideò Chrysost. non immeritò dicit: O malum omni malo peius, mulier mala, sive illa pauper sit, sive dives. Si enim vxor divitis sit, non cessat nocte & die virum calidis stimulare sermonibus, blanda nequiter, & importuna violenter. Si verò pauperem virum habet, ipsum quoque ad iracundiam & rixas incitare non desinit. Et si vidua sit, ipsa per semetipsam omnes despicit passim, & ad omnem audaciam spiritu superbiæ inflammatur.

Aut blanditijs, aut importunitate instigant viros mulieres.

Omnia ferè mundi Regna propter mulieres eversa.

Quæramus, inveniemus ferè, omnia mundi Regna propter mulieres fuisse eversa. Primum enim quod fuit regnum felix, scilicet Troiæ, propter raptum

vnius

Digitized by Google

vnius fœminæ, ſcilicet Helenæ, deſtructum eſt multis millibus Græcorum occiſis. Regnum Iudæorum multa mala exterminia habuit propter peſſimam Iezabel, & filiam eius Athaliam, reginam in regno Iudæ, quæ occidi fecerat filios filij, vt eo mortuo ipſa regnaret: ſed vtraque occiſa Regum Romanorum multa mala ſuſtinuit propter Cleopatram Reginam Ægypti, peſſimam mulierem. Et ſic de aliis. Vnde non mirum, ſi mundus iam patitur ob malitiam mulierum.

Demùm inſpiciendo corporis ipſius carnalia deſideria: vnde innumera nocumenta vitæ humanæ contingunt: Vt meritò cùm Catone Vticen. dicere poſſimus: Si abſque fœmina poſſet eſſe mundus, conuerſatio noſtra non eſſet abſque Diis. Cùm reuera, ſi mulierum non eſſent nequitiæ, etiam tacendo de maleficiis, adhuc ab innumeris periculis mundus remaneret exoneratus. Valerius ad Rufinum: Chimæram mulierē eſſe neſcis, ſed ſcire debes: quod monſtrum illud triforme inſigni venuſtetur facie leonis olentis, maculetur ventre capræ, virulenta cauda viperæ armetur, vult dicere: Quod aſpectus eius pulcher, tactus fœtidus, conuerſatio mortifera.

Mundus ſine mulieri. eſſet conuerſatio Deorum.

Mulierem eſſe Chimæram.

Audiamus, & aliam proprietatem per vocem. Nam ſicut eſt mendax in natura, ſic & in loquela, nam pungit, & tamen delectat. Vnde & earum vox cantui Syrenarum aſſimilatur, quæ dulci melodia tranſeuntes attrahunt, & tamen occidunt. Occidunt quidem, quia ex marſupio euacuant, vires auferunt, & Deum perdere cogunt. Iterum Valerius ad Rufinum: Hæc loquens placet delectatio: & pungit delictum, flos veneris roſa eſt, quia ſub eius purpura multi latitant aculei. *Prouerb.5.* Nitidius oleo guttur eius, id eſt, locutio nouiſſima eius amara quaſi abſynthium.

Voces fœminarum mortiferæ.

Audiamus & aliam in eius inceſſu, ſtatu & habitu, ibi eſt vanitas vanitatum. Non eſt homo in mundo, qui tantum ſtudeat placere Deo benigno, quantum mulier etiam mediocris, ſuis vanitatibus ſtudet hominibus placere. De quo exemplum in vita S. Pelagiæ, quando dedita mundo diſcurrebat per Antiochiam ornata nimis: quam Sanctus pater, Nominus nomine videns; flere cepit, & dixit ſociis: quod toto tempore vitæ ſuæ tantam diligentiam nunquam adhibuerat Deo placere, &c. quæ demùm orationibus eius conuerſa eſt.

De inceſſu & habitu mulierum. De S. Pelagia.

Hæc eſt de qua *Eccl.7.* & de qua iam Eccleſia lamentatur propter ingentem multitudinem Maleficarum. Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus eſt venatorum, ſagena cor eius, vincula ſunt manus eius, qui placet Deo, fugiet illam, qui autem peccator eſt, capietur ab ea. Amarior eſt morte, id eſt, Diabolo: *Apoc.6.* Nomen illi mors: Nam licèt Diabolus duxit Euam ad peccandum, Eua tamen ſeduxit Adam. Et ſicut peccatum Euæ non induxiſſet nobis mortem animæ & corporis, niſi ſubſequuta fuiſſet culpa in Adam, ad quam induxit Eua, & non Diabolus, ideò amarior morte.

Cur mulier amarior morte.

Euæ peccatum nō induxiſſet mortem, niſi culpa Adam ſuccesſiſſet.

Iterum amarior morte, quia hæc naturalis, & interimit tantùm corpus, ſed peccatum à muliere inchoatum occidit animam, priuando gratia, & corpus ſimiliter in pœnam peccati ducit.

Iterum amarior morte, quia mors corporalis, eſt inimicus manifeſtus & terribilis, ſed mulier inimicus blandus & occultus.

Et ideò amarior & periculoſior laqueus iam non dicitur venatorum, ſed Dæmonum. Quia iam capiuntur homines non ſolùm per carnalia deſideria, eas videndo & audiendo cùm earum facies ſit ventus vrens, & vox ſerpentis ſibilus. Iuxta Ben. Verum etiam innumeros malefaciēdo homines, & iumēta. Sagena dicitur cor eius, i. inſcrutabi-

Mulierum facies eſt ventus vrens.

Digitized by Google

Sagena cor mulierum, manus sunt vincula.

lis, malitia, quæ in cordibus earum regnat. Et manus sunt vincula ad detinendum, vbi manum ad malefaciendum creaturæ apponunt, tunc diabolo cooperante, hoc efficiunt quod prætendunt.

Concludamus. Omnia per carnalem concupiscentiam, quæ quia in eis est insatiabilis. *Prouerb. penultimo*, Tria sunt insatiabilia, &c. & quartum quod nunquam dicit, Sufficit, scilicet nos vuluæ. Vnde & cum Dæmonibus, causa explendæ libidinis se agitant. Plura hæc deduci possent, sed intelligentibus satis apparet, non mirum quòd plures reperiuntur infectæ hæresi maleficorum mulieres quàm viri. Vnde & consequenter hæresis dicenda est non maleficorum, sed maleficarum, vt à potiori fiat denominatio. Et benedictus altissimus, qui virilem speciem à tanto flagitio vsque in præsens præseruat: in quo vtique cùm sic pro nobis nasci & pari voluit, ideò & ipsum priuilegiauit.

Quatuor insatiabilia.

Dicendũ hæresis Maleficarum, non Maleficorum.

Priuilegium viri à Maleficio.

Cuiusmodi mulieres præ cæteris inueniuntur superstitiosæ, & maleficæ.

QVò ad secundum, cuiusmodi mulieres præ cæteris inueniuntur superstitiosæ & maleficiis infectæ. Dicendum, quòd ex præcedenti quæstione patuit, quòd quia tria generalia vitia, scilicet, infidelitas, ambitio & luxuria: præcipuè in malis mulieribus, regnare videntur. Ideò illæ præ cæteris maleficiis intendunt, quæ præ cæteris illis vitiis deditæ sunt. Iterum quia inter illa tria vltimùm ampliùs prædominatur, ideò quia insatiabile, &c. Ideò & illæ inter ambitiosas ampliùs infectæ sunt, quæ pro explendis suis prauis concupiscentiis ampliùs inardescunt, vt sunt adulteræ, fornicariæ, & magnatorum concubinæ.

Tria præcipua vitia mulierum.

Magnatorum concubinæ.

Et hoc ex septemplici maleficio, vt in bulla tangitur. Venereum actum & conceptus in vtero variis inficiendo Maleficiis. Primò, mentes hominum ad inordinatum amorem, &c. immutando: Secundo, vim generatiuam impediendo. Tertiò, membra illi actui accommoda auferendo. Quartò, homines præstigiosa arte in bestiales formas mutando. Quintò, vim generatiuam, quo ad fœmellas destruendo. Sextò, aborsum procurando. Septimò infantes Dæmonibus offerendo, absque alijs animalibus & terræ frugibus, quibus varia nocumenta inferunt: de quibus in sequentibus tractabitur. Sed ad præsens, de nocumentis hominum demus rationes.

Septem maleficia ad actum. Venereum pertinentia.

Et prima conclusio, super eos, quos maleficiunt ad amorem vel odium inordinatum. Et post eadem materia pro maiori intelligentia sub difficultate est discutienda. Conclusio autem hæc est. Nam sanctus Thomas *in 4. dist.* 34. de impediméto maleficiali pertractans, sicut ostendit quare permittitur Diabolo à Deo maior potestás maleficij super actus Venereos hominis, quàm super alios: rationes assignando. Ita dicere à simili oportet, quòd hæ mulieres ampliùs infestantur, quæ his actibus ampliùs deseruiunt.

Quare Dæmon plus mali potest in actibus Venereis.

Dicit enim, quòd quia corruptio peccati prima, per quam homo factus est seruus diaboli, in nos per actum generantem deuenit: Ideò maleficij potestas permittitur Diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in alijs. Sicut etiam in serpentibus magis ostenditur virtus Maleficorum, vt dicitur, quàm in alijs animalibus, quia per serpentem Diabolus tanquam per suum instrumentum mulierem tentauit. Vnde etiá, vt posteà subdit, licet matrimonium sit opus Dei, tanquam ab eo institutum, adhuc per opera Diaboli interdum destruitur. Non quidem per violentiam, quia censeretur sic fortior Deo: sed ex Diuina permissione, procurando impedimentum

Cur circa Serpentes magis vis Maleficorum versetur.

Digitized by Google

dimentum actus coniugalis, vel temporale, vel perpetuum.

Ex quibus hoc quod experientia docet dicamus, quòd propter huiusmodi spurcitias explendas, tam erga se, quàm & sæculi potentes, cuiuscunque etiam status & conditionis, innumera Maleficia pertractant, eorum animos ad amorem illicitum, vel Philocaptionem adeò immutando, vt nulla confusione, aut persuasione ab eis desistere valeant. Ex quibus etiam & exterminium fidei, seu periculum intolerabile quotidie imminet, quòd eorum animos immutare taliter sciunt, quòd eis nullum nocumentum siue per se, siue ab alijs fieri permittant, sícque quotidie crescunt. Et vtinam experientia nos minimè edocuisset, imò & odia talia etiam in Sacramento matrimonij coniunctis suscitata per maleficia, & similiter per infrigidationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant. Sed quia amor, & odium in anima existunt, quam etiam Dæmon intrare nequit, ne alicui hæc quasi incredibilia videantur: sub quæstione sunt discutienda: cùm etiam oppositа iuxta se posita magis elucescunt.

Philocaptio.

QVÆSTIO VII.

An malefici mentes hominum ad amorem, vel odium valeant immutare.

QVæritur an Dæmones per ipsas maleficales, mentes hominum ad amorem, vel odium inordinatum mutare, & incitare valeant, & arguitur, quòd non secundùm præmissa. Tria sunt in homine, voluntas, intellectus, & corpus. Primum Deus sicut habet per se regere (quia cor regis in manu Domini,) ita secundum per Angelum illustrare, & ipsum corpus per influxus cœlestium corporum dirigere. Præterea intra corpora Dæmones non possunt esse illa immutando, ergo minus intra animam, eius potentijs odium vel amorem immittendo. Patet consequentia: quia ex natura maiorem habet potestatem supra corporalia, quàm supra spiritualia. Et quidem quòd non possunt immutare, suprà patuit in plerísque locis: Quia nullam formam substantialem vel accidentalem inducere possunt, nisi adminiculo alicuius alterius agentis, sicut etiam quilibet alius artifex. Est etiam ad idem *cap. 26. quæstione quinta, episco. in fine.* Qui credit aliquam creaturam posse transmutari in melius, vel in deterius nisi ab ipso omnium creatore, infideli & pagano deterior est.

Præterea omne agens ex proposito, cognoscit suum effectum. Si igitur Diabolus posset mentes hominum immutare ad odium, vel amorem, posset internas cogitationes animæ videre, quod est contra illud, quòd in libro de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur: Diabolus internas cogitationes non potest videre. Et iterum ibidem: Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Diabolus non est scrutator cordium.

Præterea amor & odium, sunt circa voluntatem, quæ radicatur in anima, ergo non possunt causari à Diabolo quacunque arte. Tenet consequentia: quia illabi animæ, (vt dicit Aug.) illi soli est possibile, qui eam creauit.

Nemo illabitur animæ, nisi eius creator.

Præterea si dicatur, quòd post mouere sensitiuas interiores, & sic consequenter voluntatem, non valet: Quia vis sensitiua est dignior, quàm vis nutritiua. Sed Diabolus non potest formare actum virtutis nutritiuæ, vt formet carnem aut os, ergo etiam non potest causare aliquem actum interiorum virium animæ.

Digitized by Google

Diabolus causat etiam circa animã.

Sed contra. Diabolus non solùm visibiliter, sed etiam inuisibiliter homines tentare dicitur: hoc autem falsum esset, nisi interiùs circa animam, & eius potentiam aliquid causare posset. Præterea Damasc. *in suis sententiis* : Omnis malitia & omnis immunditia à Diabolo excogitata sunt. Et Dionys. 4. *cap. de Diui. nom.* Multitudo Dæmonum, causa omnium malorum, & sibi & alijs.

Responsio : hic primò danda est distinctio de causa : & secundò qualiter potest interiores potentias animæ immutare, dicuntur Sensitiuæ interiores, & sic tertiò concludetur propositum.

Causa alicuius dicitur dupliciter.

Quò ad primum, considerandum est: quòd causa alicuius potest aliquid dici dupliciter. Vno modo directè, alio modo indirectè. Indirectè quidem, sicut cùm aliquid agens, causat aliquam dispositionem ad aliquem effectum, dicitur esse occasionaliter & indirectè causa illius effectus. Sicut si dicatur, quòd ille, qui secat ligna est occasio combustionis ipsorum : Et hoc modo dicere possumus, quòd Diabolus est causa omnium peccatorum nostrorum: quia ipse instigauit primum hominem ad peccandum : ex cuius peccato consequuta est in toto genere humano quædam pronitas ad omnia peccata. Et sic intelligenda sunt verba Damasceni & Dionysij.

Directè autem dicitur aliquid esse causa alicuius, in quantum operatur directè ad illud, & hoc modo Diabolus non est causa omnis peccati, Non enim omnia peccata committuntur Diabolo instingante, sed quædam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione.

Etsi Diabolus non esset, Venereas agrarent homines.

Quia vt Origines dicit : Etiamsi Diabolus non esset, homines haberent appetitum cibi, & Venereorum & huiusmodi. Circa quæ inordinationes multæ contingunt, nisi per rationem talis appetitus refrenetur. Refrenare autem in ordine huiusmodi appetitum, subiacet libero arbitrio, super quem etiam Diabolus minùs habet potestatis.

Sed quia per hanc distinctionem non possumus discernere, qualiter interdum amor illicitus, seu philocaptio procurari potest, est vlteriùs aduertendum, quòd Diabolus, licèt non possit esse causa illius inordinati amoris, directè cogendo hominis voluntatem, potest tamen esse per modum persuadentis. Et hoc iterum dupliciter, scilicet visibiliter & inuisibiliter. Visibiliter, sicut cùm in alia specie hominis sensibiliter etiam apparet ipsis Maleficis, & eis sensibiliter loquitur, & persuadet peccatum. Sicut tentauit primos parentes in Paradiso in specie serpentis, Christum in deserto in aliqua specie ei visibiliter apparens.

Per modũ persuadentis cogit Diabolus voluntatem.

Et quia non est putandum, quòd solùm sic persuadeat hominem, quia sequeretur, quòd nulla alia peccata fierent ex instructione Diaboli, nisi quæ Diabolus visibiliter apparens persuaderet. Ideò dicendum est, quòd etiam inuisibiliter instigat hominem ad peccandum. Quod quidem sit dupliciter, per modum persuasionis, & per modum dispositionis. Per modum persuasionis, sicut cùm proponitur aliquid virtuti cognitiuæ vt bonum. Et hoc potest fieri tripliciter: Quia vel proponitur quantùm ad intellectum, vel quantùm ad sensum interiorem, vel exteriorem. Quantùm ad intellectum quidem : quia intellectus humanus potest adiuuari ab Angelico intellectu bono, vel aliquid cognoscendum per modum illuminationis cuiusdam, vt Dionysius dicit : Ratio, quia sicut intelligere, secundùm Philosophum, est quoddam pati : Ideò potest imprimere in intellectum aliquam speciem, vnde actus intelligendi elicitur.

Intelligere est aliquod pati.

Et si dicatur, quòd diabolus etiam hoc

Digitized by Google

hoc facere posset sua virtute naturali, quæ non est diminuta, vt patet ex præcedente. Dicendum, quòd non potest per modum illuminationis, sed per modum persuasionis. Ratio, quia intellectus hominis, est istius conditionis, quòd quantò magis illuminatur, tantò magis cognoscit verum, tantò magis potest sibi cavere à deceptione. Et quia hanc deceptionem Diabolus finaliter intendit, ideò quæcunque eius persuasio non potest dici illuminatio, licèt possit dici revelatio in quantum, per impressionem quandam in vires sensitivas interiores, aut exteriores, vbi visibiliter persuaderet, aliquid imprimeret: vnde intellectualis cognitio persuaderetur ad aliquem actum exercendum.

Perfuasio Diaboli dicitur revelatio non illuminatio.

Quod qualiter fieri potest, videlicet, vt in vires interiores aliquid imprimere possit. Advertendum est, quòd quia corporalis natura nata est naturaliter moveri localiter à spirituali. Patet hoc in corporibus nostris, quæ ab animabus moventur: Similiter in corporibus cœlestibus. Non est autem apta, nata formari ab ea immediatè, & loquimur præcipuè de formis à foris manendo, non ab informando. Vnde oportet, quod concurrat aliquod corporale agens, vt probatur *in 7. metaph.* Materia corporalis naturaliter obedit bono vel malo Angelo ad motum localem: Quo stante, quia Dæmones sic per motum localem semina colligere possunt & coniungere, seu adhibere aliquibus effectibus mirabiliter faciendis: Vt de Magis Pharaonis contigit, vbi produxerunt serpentes, & vera animalia: vbi debita activa debitis passivis coniungebant. Ideò quæcunque ex motu locali materiæ corporali accidere possunt, nihil prohibet per Dæmones fieri, nisi divinitùs impediantur.

Magi Pharaonis vetos serpentes produxerunt.

Quo iterum statuto, sic volumus intelligere, quomodo potest phantasiam hominis & interiores potentias sensitivas incitare ad apparitiones & impuetuosos actus per motum localem. Notandum quòd sicut Philosophus in libro de somno & vigilia, assignat causam apparitionis somniorum per motum localem: ex eo quòd cùm animal dormit, descendente plurimo sanguine ad principium sensitivum, simul descendunt motus sive impressiones, relictæ ex sensibilium motionibus præteritis, & quæ conservatæ fuerunt in spiritibus, sive virtutibus sensibilibus interioribus, quæ sunt Phantasia seu imaginatio: quæ idem sunt, secundùm sanctum Thomam, vt patebit.

De Apparitionibus.

Est enim Phantasia, seu imaginatio quasi thesaurus quidam formarum per sensus acceptarum. Vnde contingit, quod ita movet principium apprehensivum, id est, potentiam conservatoriam specierum, quòd apparent in Phantasijs ita recenter: ac si tunc principium sensitivum à rebus ipsis exterioribus recenter immutaretur.

Phantasia quid.

Verum est, quòd non omnes hæc intelligunt, sed si quis se occupare vellet, considerare haberet numerum & officium sensuum interiorum: qui secundùm Avicennam *in libr. de animâ*, licèt dicas esse quinque, scilicet, Sensum communem, Phantasiam, Imaginativam, Æstimativam, Memoriam: Tamen secundùm B. Thom. *in prima parte quæst. 79.* dicit, esse quatuor tantùm, eò quòd potentiam imaginativam, & phantasiam ponit vnam. Timetur prolixitas, ideò obmittitur declaratio, eò quòd etiam quia in plerísque locis de his pertractatur.

Quinque officia sensuum.

Tantummodò hoc quod dictum est, phantasiam esse thesaurũ formarum, & alicui videretur memorativam esse huiusmodi, distingue, quia phantasia est thesaurus, seu conservatorium formarum per sensum acceptarum, memoria autem thesaurus intensionum, quæ

Digitized by Google

Memoria est thesaurus intentionum.

per sensum non accipiuntur. Quis enim videns Lupum, fugit non propter indecentiam coloris, aut figuræ: quæ sunt formæ receptæ à sensibus exterioribus, & repositæ in Phantasia, sed fugit quia inimicus naturæ. Et hoc habet per quandam intentionem, & apprehensionem existimativa, quæ apprehendit vt nocivum, & canem vt amicum. Sed conservatorium illarum intentionum est memoria: quia recipere & retinere, in corporalibus reducuntur ad diversa principia: nam humida benè recipiunt, & malè retinent, è contrario autem est de siccis.

Somniorũ apparitiones.

Ad propositum. Hoc quod contingit in dormientibus de apparitionibus somniorum ex spirituum, id est, specierum in conservatorijs repositarum motu, & ex hoc naturali motu locali propter cõmotionem sanguinis & humorum, ad principia illa, id est, ad virtutes sensitivas interiores: & dicimus motu locali intrinseco in capite & in cellulis capitis.

Hoc etiam potest accidere ex consimili motu locali per Dæmones procreato. Et non tantùm in dormientibus, sed & vigilantibus: in quibus Dæmones possunt admovere & commovere interiores spiritus & humores, vt species conservatæ in conservatorijs educantur de thesauris ad principia sensitiva, id est, ad virtutes illas Imaginativam & Phantasticam, vt res aliquas habeat talis imaginariè: & talis dicetur interior tentatio.

Et non mirum, quòd Dæmon hoc possit sua naturali virtute, cùm quilibet homo per se vigilans, & vsum rationis habens, vel voluntariam commotionem specierum conservatarum educere potest de suis thesauris, scilicet conservatorijs huiusmodi species, vt res aliquas ad suum placitum imaginetur, quo stante iam clarè intelligitur materia de amore illicito.

Ligatio rationis à

Nam quia Dæmones, vt dictum est, commovere possunt huiusmodi species, &c. faciunt ista dupliciter. Aliquando absque ligamine vsus rationis, vt de tentatione dictum est, & per exemplum de voluntaria adhæsione, quæ interdum fit. Aliquando autem quòd totaliter vsus rationis ligetur. Et hoc etiam possumus exemplificare per naturales quosdam defectus: vt in phreneticis, & ebrijs: ergo non mirum, quòd Dæmones sic ligare possunt, Deo permittente, vsum rationis: & tales dicuntur Arreptitij: & inde Arreptitius, ab arripio arripis, quia arreptum à Dæmone. Et hoc dupliciter, vel absque Malefica, & maleficio, vel cum ea absque maleficio. Quia vt Philosophus in præfato libro dicit, quòd aliquis in passione existens, à modica similitudine movetur, sicut amans ex modica similitudine amati, & sic odium habens. Ideò Dæmones, qui per actus hominum experiuntur, quibus passionibus magis subduntur, illos ad huiusmodi amorem vel odium inordinatum instigant eo fortiùs, in eorum imaginationem & efficaciùs imprimendo hoc, quod contendunt, quantò etiam id faciliùs possunt. Faciliùs autem possunt, quantò etiam amans faciliùs speciem reservatam ad principium sensitivum, id est, imaginationẽ educit, & in eius cogitatione delectabilius moratur.

Dæmonibus.

Arreptitij.

Quomodò odium vel amor per Dæmones excitetur.

Cum malefico verò, quando talia per Maleficas, & ad Maleficarum instantiam propter pactum initum cum eis procurat: de quibus enumerare præ multitudine tam in spiritualibus, quàm in sæcularibus non est possibile. Quòd enim adulteri pulcherrimas vxores dimittentes in fœdissimas alias inardescunt.

Novimus vetulam, tres successivè Abbates, vt publica omnium fratrum fama in illo monasterio etiam in hodiernum diem refert, non solùm in his maleficiasse, sed & interemisse, quartum iam simili modo dementasse. Quòd & ipsa

Vetula quatuor Abbates interimẽs amore.

ipſa publica voce fatetur nec veretur dicere, feci & facio: nec deſiſtere à meo amore poterũt, quia tantùm de meis ſtercoribus comederunt, quantitatem per extenſum brachium demonſtrando. Fateor autem, quia nobis non aderat vlciſcendi & inquirendi ſuper eam facultas, ideò adhuc ſupereſt.

Vſus ſtercorũ amorem operatur.

Et quia dictum fuit in principio diſtinctionis, quòd inuiſibiliter inſtigat Diabolus hominem ad peccandum, non ſolùm per modum perſuaſionis, vt dictum eſt, imò etiam per modum diſpoſitionis, licèt non deſeruiat ad propoſitum, tamen ſic declaratur: Per conſimilem enim admonitionem, mouendo ſpiritum & humorem, facit aliquos magis diſpoſitos ad iraſcendum vel concupiſcendum, vel ad aliud huiuſmodi. Manifeſtum eſt enim, quòd corpore aliqualiter diſpoſito, eſt homo magis pronus ad concupiſcentiam, & iram, & huiuſmodi paſſiones: quibus inſurgentibus, homo diſponitur ad conſenſum. Sed quia præcedentia difficile prædicare, ideò faciliori modo pro populi auiſamento ſunt declaranda. Et à quibus remediis poſſint tales maleficiati liberari, tractatur in tertia parte.

Diab. inſtigat inuiſibiliter per modũ diſpoſitionis.

Modus proponendi præmiſſa de amore illicito in ſermonibus ad populum.

An Maleficæ valeant ad amorem corda ſuccendere.

PRædicator de ſupra dictis ſic mouet quæſtionem, An Catholicum ſit aſſerere, quòd Maleficæ valeant ad amorem alienarum fœminarum inordinatum mentes hominum immutare, & eorum corda ſic ſuccendere, vt nulla confuſione, plagis, verbis aut factis, ad deſiſtendum valeant cogi: & ſimiliter ad odium inter matrimonialiter coniunctos incitare, vt nec redditionis, nec exactionis debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant: quinimò interdùm eos oportet currere ad amaſias, intempeſtiuæ noctis ſilentio, per multa terrarum ſpatia.

Super quæ, ſi voluerit, argumenta aliqua ex præcedenti quæſtione ſumat. Si non dicat tantummodò quòd quæſtiones iſtæ patiuntur difficultates propter amorem & odium, qui cùm fundantur in voluntate, quæ in ſuo actu ſemper libera eſt, nec cogi poteſt per aliquam creaturam, niſi à Deo, qui eam regere poteſt, vnde nec Dæmõ, vel Malefica eius virtute ad amorem vel odiũ voluntatem cogere videtur. Item, quia voluntas, ſicut & intellectus, ſubiectiuè exiſtunt in anima & illabi animæ illi ſoli eſt poſſibile qui eam creauit, ideò difficultatem patitur quæſtio, quoad veritates enucleandas in ſuis partibus.

His tamen non obſtantibus. Dicendum eſt primò ſuper Philocaptionem & odium, ſecundò ſuper Maleficium generatiuæ potentiæ. De primo, quòd licèt in intellectum & voluntatẽ hominis immediatè Dæmon nequeat operari, tamen ſecundùm omnes Doctores Theologos *in 2. ſentent.* de virtute Dæmonis in operando in corpus, & in potentias corporis, ſiue corpori alligatas, ſiue ſint ſenſus interiores, ſiue exteriores, permittente Deo, agere valent. Hoc probatur auctoritate & ratione ex præcedenti quæſtione, ſi placet inuenit, ſi non dicat auctoritatem & rationem *Iob.* 2. Dæmoni dixit Deus: Ecce in manu tua, id eſt, poteſtate, eſt Iob. Et hoc erat quò ad corpus, quòd patet, quia in animam noluit dare. Vnde dicit: Verumtamen animam eius ſerua, id eſt, illæſam ſerua. Ratio qui enim dedit corpus, dedit etiam ſuper omnes potentias corpori alligatas, vt ſunt quinque exteriores, & quatuor interiores, ſcilicet ſenſus cõmunis, phantaſia ſiue imaginatiua, æſtimatiua, & memoratiua.

De Philocaptione.

Deus dedit poteſtatem Diabolo in corpus Iob. non in animã.

Per memoratiuã porci redire ſciunt.

Si non poteſt aliter declarari, detur de porcis & ouibus exemplũ: vbi porci per memoratiuã redire ſciunt, & oues

Digitized by Google

lupum & canem discernunt ex naturali imaginatione, vnum tanquam inimicum alterum tanquam amicum suæ naturæ.

Necessariò intelligens phantasias speculatur.

Consequenter cùm omnis nostra cognitio intellectiua ortum habet à sensu (cum intelligentem, iuxta philosophum *in 2. de anima*, necesse sit phantasmata speculari.) Ideò sicut Dæmon potest interiorem phantasiam immutare, sic etiam intellectum obtenebrare. Et hoc quidem non erit immediatè agere in animam, sed mediantibus phantasmatibus. Item, quia nihil amatur nisi cognitum.

Dentur exempla ad placitum de Auro, quod amat auarus, quia intelligit eius virtutem, &c. Ideò obtenebrato intellectu, obtenebratur, & sua volũtas in suis affectionibus. Hoc autem potest facere Dæmon absque Malefica & cum Malefica, imò & accidere possunt ex sola incautela oculorum Et de singulis trademus exempla. Nam vt *Iac. 1.* dicitur. Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò, cùm consummatum fuerit, generat mortem. Sic Sichem cùm vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata est anima eius cum ea. *Genes. 34.* & secundùm gloss. Inermæ animæ sic accidit, quando postpositis propriis vt Dina negotia aliena curat, seducitur consuetudine, & fit vna vnitate sensus cum illicitis.

Concupiscentia mater peccati.

De secundo, quòd etiam absque maleficis oriuntur interdum, & tentationes Dæmonum principaliter, sic declaratur. Nam Ammon sororem suam Thamar speciosissimam adamauit, & deperierat in eam valde, ita vt propter eius amorem ægrotaret, *2. Reg. 13.* Non enim in tãtùm facinus stupri quis prosiliret, nisi in toto corruptus, & à Diabolo grauiter tentatus. Vnde glossa *ibidem*. Hoc monet nos, & ideò Deus permisit, vt semper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur, & princeps peccati, qui falsam pacem periclitantibus spondet, nos paratos inueniens improuisè trucidet.

Sancti etiã amore mulierum tentati.

De hoc secundo genere amoris refertus est liber sanctorum Patrum, qui fert, quòd licèt omnem tentationem carnalis concupiscentiæ sibi subtraxissent, tamen vltrà quam credi potest tenebantur aliquoties amore mulierum. Vnde & *2. Corinth. 12.* Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet, *vbi glossa*. Tentando per libidinem datus est mihi. Tentatio autem, cui non consentitur non est peccatum, sed materia exercendi virtutem. Et hoc intelligitur, de tentatione, quæ ab hoste, non à carne, quæ semper est ad minus peccatum veniale, etiamsi ei non consentiatur. Poterit prædicator aliqua exempla deducere, si placuerit.

Stimulus carnis S. Pauli fuit amor mulierum.

Tentatio cui non consentitur, nõ est peccatũ.

Quomodo discernẽdum, an amor ex Diabolo, vel maleficio procedat.

De tertio, quòd amor illicitus proueniat ex maleficiis Dæmonum, discussum est suprà, & de hac loquimur tentatione.

Et si quis diceret, quomodo posset discerni, quòd non ex Diabolo, sed solum ex maleficio talis amor inordinatus procedit. Dicendum quòd ex multis. Primò, si taliter tentatus pulchram & honestam habeat vxorem, & oppositum constat de altera, &c. Secundò, si iudicium rationis omnino ligatur, quod nullis plagis: seu verbis, aut factis, aut etiam confusionibus ad desistendum ab ea induci valeat. Et tertiò potissimè, quando se continere non potest, quin interdum inopinatè se etiam per longum spatium, non obstante asperitate itineris (provt ex talium confessione quisque sentire potest) se transferre habeant, siue de die siue de nocte. Nam sicut dixit Chrysost. *super Matth. 20.* de Asina quam Christus equitauit: quòd cum Dæmon voluntatem hominis peccato possidet, quasi

Digitized by Google

quasi ad libitum trahit quod placet. Exemplum dans de naui in mari, perdito gubernaculo, quæ ad libitum venti proiicitur: & sicut qui equo potenter insidet, & Rex Tyranni habens possessionem. Quartò discernitur in eo, quòd inopinatè & subitò vehuntur, & immutantur interdum, vt nihil eis obstare possit. Elicitur etiã ex ipsius personæ infamia. Et antequam ad vlteriorem quæstionem, de maleficis, circa potentiã generatiuã, procedamus, quæ etiã annexa est: primò soluenda sunt argumenta.

Sequuntur solutiones argumentorum.

Voluntas regitur à Deo, sicut intellectus ab Angelo.

AD argumenta autem respondendo. Ad primum, quòd voluntas hominis regatur à Deo, sicut intellectus ab Angelo bono. Patet solutio. Intellectus enim sicut tantummodò illustratur ab Angelo bono ad cognitionem veri: vnde sequitur amor boni: quia Verum & Ens

Verum & Ens conuertũtur.

conuertuntur. Ita & intellectus potest à malo obtenebrari in cognitionem veri apparentis: & hoc per confusionem specierum, principiis sensitiuis, i. virtutibus & potentiis sensitiuis interioribus repræsentatis: vnde sequitur amor inordinatus apparentis boni: putà corporalis delectationis, quam & tales quærunt.

Quomodo Dæmones mutationes in corporibus operentur.

Ad secundum argumentum, quòd intra corpora non possunt esse illa immutando, partim est verum, & partim non, & hoc quo ad triplicem immutationem. Non enim possunt illa immutare, quantùm ad eductionem alicuius formæ, siue substantialis, siue accidentalis: Quæ etiam potiùs dicenda est productio quàm immutatio, siue adminiculo alicuius alterius agentis, aut etiam siue Diuina permissione. Si autem loquamur de immutatione qualificatiua, vt de sanitate & infirmitate, sicut ex præcedentibus patet, possunt varias infirmitates etiam vsque ad ligamen rationis immittere, & sic odium & amorem inordinatum procurare.

Potest etiam addi tertia immutatio, quæ fit, quando Angelus bonus, vel malus illabitur corpori, sicut dicimus, quòd Deus tantummodo illabitur animæ, id est essentiæ animæ. Sed vbi dicimus, quòd Ang. illabitur corpori, præcipuè malus, vt in obsessis, ibi non illabitur infra terminos essentiæ corporis, quia sic ille solummodò, qui dat esse, scilicet Deus creator, illabi potest, & continetur, tanquam qui habet intrinsecam operationem animæ. Dicunt tamen illabi corpori, quando aliquid operatur circa corpus: Quia ibi est vbi operatur, vt dicit *Damasc.* & tunc operatur infra terminos corporalis quantitatis: & infra terminos essentiæ corporis.

Quomodo Diabolus illabatur obsessis. Diab. est vbi operatur.

Vnde elicitur, quòd corpus habet terminos duplicis rationis, quantitatis & essentiæ. Et est distin. sicut inter suppositum & naturam. Vnde sicut corpori illabi possunt, ita & potentiis affixis organis corporalibus, & per consequens, possunt impressiones facere in potentias: Vnde per accidens, talis operatio & impressio resultat in intellectum, cùm eius obiectum sit phantasma, sicut color visus, vt dicitur *in 3. de anima.* Et consequenter per accidens vsque ad voluntatem. Quia voluntas suum obiectum recipit ab intellectu sub ratione boni, secundùm quod intellectus apprehendit aliquid in ratione boni, veri & apparentis.

De cogitationibus cognoscendis.

Ad tertium argumentum, cognoscere cogitationes cordis est dupliciter, vel in suo effectu, vel vt sunt in intellectu. Primo modo non solùm Angelus, sed & homo cognoscere potest: licèt Angelus subtiliùs, vt patebit. Nam interdum cogitatio cognoscitur, non solùm per actum exteriorem, sed etiam per immutationem vultus. Et etiam Medici aliquas affectiones animi per pulsum cognoscere possunt. Vnde Aug. *in lib. de Diuin. Nom.* dicit: quod aliquando hominum dispositiones, nõ solùm voce

Digitized by Google

prolatas, ſed etiam cogitatione conceptas, quæ vt ſigna quædam ex animo, exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcunt. Quamvis *in lib. Retractationum* hoc dicat non eſſe aſſerendum, quomodò hoc fiat: exiſtimo quod retractat, ſi quis diceret eum ſenſiſſe, quòd cogitationes Dæmon cognoſceret in intellectu.

Alio modo poſſunt cognoſci cogitationes, provt ſunt in intellectu, & affectiones provt ſunt in voluntate, & ſic ſolus Deus cogitationes cordium & affectiones voluntatum cognoſcere poteſt. Cuius ratio eſt: quia voluntas creaturæ rationalis ſoli Deo ſubjacet, & ipſe in eam ſolus operari poteſt, qui eſt principale eius objectum & vltimus finis. Et ideò ea, quæ in voluntate ſunt, vel ex voluntate ſola dependent, ſoli Deo ſunt nota. Manifeſtum eſt autem quòd ex ſola voluntate dependet, quòd actu aliquis aliqua conſideret. Quia cùm aliquis habet habitum ſcientiæ, vel ſpecies intelligibiles in eo exiſtentes, vtitur eis cùm vult.

Voluntas hominis ſoli Deo ſubjacet.

Probatur etiam ex his quæ dicta ſunt, quia Angelus non poteſt illabi animæ, ergo non poteſt per naturam videre ea, quæ ſunt in anima, & quamdiu ſunt in intimo animæ. Vnde quando arguitur: Dæmon non poteſt videre cogitationes cordium, ergo non poteſt corda ſeu mentes hominum ad amorem vel odium incitare. Dicitur, quod ſicut cognoſcit, ſcilicet per effectus & ſubtiliori modo quàm homo: ita etiam ſubtiliori modo poteſt immutare ad odium vel amorem, commovendo phantaſmata, & intellectum obtenebrando.

Angelus non cognoſcit ea quæ ſunt animæ.

Conſolatio pro meticuloſis.

Eſt etiam aliquid timoroſis conſcientijs & virtuoſis, pro eorum conſolatione, advertendum quòd immutatio ſenſibilis exterior, & corporalis, quæ concomitatur cogitationes hominis, quandoque eſt ita exilis & indeterminata, quòd Diabolus per eam incertam cognitionem cogitationis venire non poteſt, præſertim quando ſtudijs, aut bonis operibus vacant interpellatim, & tales tunc in ſomnis plus vexat: experientia hoc docet. Quandoque eſt ita fortis & determinata, quòd per illam poteſt cognoſcere cogitationem, quantùm ad ſpeciem: vt quòd cogitat de invidia, vel de luxuria. Sed an per eam poſſit certitudinaliter cognoſcere quantùm ad omnes circunſtantias, vt videlicet ſuper talem, vel talem, ſub dubio dimittamus, ſicut & reperimus. Niſi quod verum eſt, quòd tales circumſtantias ex actibus poſtmodum cognoſcere poteſt.

Diabolus vexat pios in ſomnis.

Ad quartum, quia licèt illabi animæ tantùm conveniat Deo, tamen illabi corpori, & per conſequens potentijs affixis corpori modo ſuprà tacto, hoc poteſt convenire Angelo ſive bono, ſive malo: vnde amor & odium in tali homine accuſari poſſunt. Ad aliud quod virtus ſenſitiva ſit dignior quàm nutritiva, quæ tamen non poteſt immutari ab eo. Dicendum, quòd imò ſuper vim nutritivam etiam poſſet, ita vt aliquid citiùs vel tardiùs dirigatur in os vel in carnem: ſed ad illud non cooperatur, ſicut ad impediendum vel agitandum vires ſenſitivas interiores, vel exteriores, & hoc propter ſuum lucrum quod ex ſenſuum deceptione & intellectus illuſione plurimùm procurat.

Senſitiva dignior nutritiva.

QVÆSTIO VIII.

An generativam potentiam, ſeu actum Venereum Malefici impedire poſſint: quod Maleficium in bulla contineatur.

SEcundò, eadem veritas, ſcilicet, quòd adulteræ, fornicariæ, &c. amplius exiſtunt maleficijs, oſtenditur per impedimen-

Digitized by Google

pedimentum maleficiale ſuper actum generativæ potentiæ. Et vt veritas magis eluceſcat, arguitur primò, quòd non ſit poſſibile. Quia ſi tale maleficium eſſet poſſibile, poſſet etiam maritatis contingere: quod ſi conceditur, tunc cùm matrimonium ſit opus Dei, & maleficium opus Diaboli, fortiùs erit opus Diaboli opere Dei. Si verò conceditur, quòd tantummodò fornicarijs & non maritatis, tunc redibit opinio, quod maleficium nihil ſit in re, ſed tantùm in opinione hominum: cuius oppoſitum in prima quæſtione tactum eſt. Aut dabitur ratio cur iſtis & non illis contingere poſſunt, & cùm non videbitur ſubeſſe alia ratio, niſi quia opus Dei, Matrimonium exiſtit. Et iſta ratio ſecundùm Theologos, non concludit vt patet *in* 4. *diſt.* 34. de impedimento maleficiali, manet adhuc argumentum quòd opus Diaboli erit fortius opere Dei. Et cùm hoc ſit inconveniens aſſerere, ergo etiam inconveniens eſt aſſerere per maleficium poſſe impediri actum Venereum.

An per Maleficia impediantur res Venereæ.

Item Diabolus non poteſt impedire actus aliarum virium naturalium, vt comedendi, ambulandi, erigendi, quod videtur eſſe verum ex eo, quia interimere poſſent totum mundum.

Præterea, cùm actus Venereus æqualiter ſe habet ad omnem mulierem ſi impeditur: impeditur etiam ad omnem mulierem, ſed hoc eſt falſum: ergo & primum. Quod falſum ſit docet experientia, cùm tales qui dicunt ſe maleficiatos, ſunt potentes ad alias, licèt non ad illas quas cognoſcere non poteſt: quia videlicet non vult, vnde nihil poteſt in re.

In contrarium & pro veritate eſt *cap. Si per ſortiarias*, 33. *q.* 8. Item omnium Theologorum & Canoniſtarum ſententia, vbi tractant de maleficiali impedimento matrimonij.

Quod homo poteſt, Diabolus ſubtiliter poteſt.

Item ratio alludit, cùm maior ſit poteſtas Dæmonis quàm hominis: & homo impedire poteſt potentiam generativam, ſive per herbas frigidiſſimas, ſive per alia impedimenta, &c. vt quiſque imaginari poteſt: ergo & Dæmon qui acutioris ſcientiæ exiſtit facere per amplius poteſt.

Reſponſio: ex duobus quæ ſuprà tacta ſunt, veritas ſatis patere poteſt, licèt modus impediendi non ſit ſpeculativè declaratus. Nam tactum eſt, quod maleficium non eſt ſolum opinione hominum, quaſi nihil in re, imò effectus innumeri maleficiales accidere poſſunt verè & realiter Deo permittente. Oſtenſum eſt etiam quod Deus amplius permittit, ſuper vim generativam propter maiorem eius corruptionem, quàm ſuper alios actus humanos. Sed de modo, quo tale impedimentum procuratur, eſt advertendum, quod non procurat ſolùm circa vim generativam, ſed etiam circa vim imaginativã ſeu phantaſiam.

Quinque modi impediendi Venerem.

Et ſuper hoc notat Petrus de Palude *in ſuo* 3. *diſtin.* 34. quinque modos; Dicit enim, quod quia Dæmon, ex hoc quod eſt ſpiritus, habet poteſtatem ſuper creaturam corporalem, ad motum localem prohibendum vel faciendum. Ideò poteſt corpora impedire ne ſibi appropinquent directè vel indirectè, interponendo ſe quandoque in corpore aſſumpto. Sicut accidit ſponſo, qui deſponſaverat Idolum, & nihilominùs contraxerat cum iuvencula, nec propter hoc poterat eam cognoſcere. Secundo modo hominem inflammare ad actum illum, vel etiam refrigerare ab actu illo, adhibendo occultè virtutes rerum, quas optimè novit ad hoc validas. Tertio modo turbando æſtimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exoſam: Quia poteſt, vt dictum eſt, in imaginationem imprimere. Quartò reprimendo directè rigorem membri fructificationi congruentis, ſicut etiam motum localem reprimere poteſt.

Deſponſans Idolum.

Quintò

Digitized by Google

Quintò prohiberi missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiva : quasi intercludendo vias seminis: ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excidat, vel emittatur, & multis alijs modis.

Et subdit de hoc, quod suprà tactum est ab alijs Doctoribus, concordando dicens. Plus enim permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur quàm super alios actus humanos: Sicut & super serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Et post pauca dicit: Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, vt exosum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittit se cognosci.

Serpentes magis incantationibus obnoxij.

Pòst vult dare rationem, quare plus maleficiantur viri circa talem actum, quàm mulieres; & dicit, quòd quia tale impedimentum fit interdum per obstrusionem vasis, vel etiam per motum localem, reprimendo rigorem membri, quæ potiùs & faciliùs in viris contingere possunt, ideò plures viri maleficiantur, quàm mulieres. Posset etiam quis dicere, quod idcò, quia plures mulieres superstitiosæ sunt, quam viri, & potiùs allicere cupiunt viros quàm mulieres. Vel etiam in dispunctum hoc faciunt mulieris coniunctæ, vt vtrobique faciãt occasionem adulterandi, dum vir alias cognoscere potest, & non propriam: & similiter vxor etiam alios habeat quærere amores.

Cur in Venereis magis maleficiantur viri quàm fœminæ.

Addit etiam, quòd Deus permittit ampliùs sævire in peccatores quàm in iustos. Vnde Angelus dixit Tobiæ: In illos qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatem. Sed etiam aliquando in iustos, sicut in Iob: Sed non circa vim generativam, propter quæ debent facere confessiones & alia bona. Ne ferro manente in vulnere, frustra sit medicinam apponere. Hæc Petrus. Sed de amotione talis effectus patebit in tertia parte operis.

Incidentaliter aliqua dubia, in quæstione de impedimento cohabitationis matrimonialis, declarantur.

INcidentaliter verò si quæritur: Quare actus ille aliquando impeditur respectu vnius mulieris, & non respectu alterius. Respondet secundùm Bonaven. hæc est: Vel quia Sortilegus, seu Malefica ad hoc respectu personæ determinatæ Diabolum immutavit: vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire non permittit. Occultum enim Dei iudicium hîc latet, vt patet in vxore Tobiæ. Et addit.

Actus carnalis cur respectu vnius, & non alterius mulieris impeditur. Modi impediendi vim generativam.

Si quæritur, quomodo Diabolus hoc facit, dicendum quod impedit generativam vim non impedimento intrinseco, lædendo organum, sed extrinseco, impedimento vsum, vnde quia est impedimentum artificiale, non naturale, ideò potest impedire ad vnam, quod non ad alias: Vel tollendo excitationem concupiscentiæ ad illam & non aduersus aliam, & hoc per virtutem propriam, vel herbam, vel lapidem, vel per aliquam naturam occultam. Et hæc conveniunt cum dictis Petri de Palude.

Prætereà cùm impotentia talis actus quandoque ex frigiditate naturæ seu naturali defectu contingit. Si quæritur, quomodo potest discerni, quòd ex maleficio vel non maleficio contigerit? Respondit Host. *in Summa* (licèt hoc non sit prædicandum publicè) quando virga nullatenùs movetur, & nunquam potuit cognoscere, & hoc est signum frigiditatis. Sed quando movetur & & erigitur, perficere autem non potest, est signum maleficij.

Quomodò frigiditas naturæ à Maleficio dignoscatur.

Notandum insuper, quòd non solùm fit maleficium, ne quis actum illum exercere valeat, sed etiam aliquando fit ne mulier concipiat, vel vt abortum faciat.

Sed

Digitized by Google

Impotentes faciẽtes sunt homicidæ.

Sed nota secundùm Canonum sanctiones, quòd quicunque propter vindictæ libidinem explendam, vel propter odium aliquid fecerit viro vel mulieri propter quod non posset generare vel concipere, reputatur homicida. Extra: de homicid. Si aliquis. Et nota, quòd communiter loquitur Canon de amatoribus sæculi, qui suis amasiis per pocula, ne confusionem incurrant, talia procurant: vel etiam per certas herbas, naturam nimium infrigidantes, absque auxilio dæmonum. Vnde pœnitentes sicut homicidæ sunt puniendi. Maleficæ, per maleficia talia procurantes, sunt secundùm leges vltimo supplicio puniendæ, vt suprà in prima quæstione tactum est.

An maritatis possit impotentia machinari.

Et pro solutione argumentorum, vbi difficultatur, an matrimonialiter coniunctis talia contingere possint. Est vlteriùs aduertendum, quòd licet ex his quæ tacta sunt non pateat super hoc veritas, tamẽ verè & realiter illis in matrimonio, sicut & extra, contingere possunt. Et prudens lector, qui copiam librorum habet, inueniet, tam apud Theologos; quàm Canonistas, præcipuè. Extra: & in materia de frigidis & maleficiatis, & *in* 4. *dist.* 34. mutuò concordantes, & duos errores reprobantes: præsertim circa matrimonialiter coniunctos qui sentire videbantur, quod tale maleficium non posset contingere inter matrimonialiter coniunctos, moti illis rationibus, quòd diabolus non posset opera dei destruere.

Maleficiũ esse reuera non in opinione.

Et primus error, qui ab eis reprobatur, est contra illos, qui dicebant, maleficium nihil esse in mundo, sed tantùm esse in opinione hominum, qui ex ignorantia causarum occultarum, & quas etiam nullus hominum scire poterit aliquos effectus naturales maleficiis imputabant, quasi illos efficerent non occultæ causæ, sed dæmones per se vel maleficos. Hic error, licèt ab omnibus aliis doctoribus sub simplici falsitate reprobetur, tamen à Sancto Thoma acrius impugnatur, vbi ipsum tanquam hæresim condemnat, dicens, quæ hic error ex radice infidelitatis procedit: Et quia infidelitas in Christiano hæresis dicitur, ideò tales vt Hæretici meritò suspecti sunt. De qua tamen materia etiam in 1. quæstio. tactum est, licèt ibi non taliter sit declaratum. Nam si quis alia dicta Doctoris Sancti in aliis locis considerat rationes, inueniet, quare asserit talem errorem extra radicem infidelitatis procedere.

Nam in quæstionibus de malo, vbi tractat de Dæmonibus, & in quæst. prima. An Dæmones habeant corpora naturaliter sibi vnita: Inter alia quæ ibi recitantur, mentio de illis, qui singulos effectus referebant ad virtutes cœlestiũ corporum: quibus & subesse dicebant occultas causas effectuum inferiorum: dicens: Considerandum est quod Peripatetici, Aristotelis sectatores, non posuerunt Dæmones esse, sed ea quæ attribuuntur Dæmonibus, dicebant prouenire ex virtute cœlestium corporum & aliarum naturalium rerum. Vnde August. *dicit* 10. *de ciuit. Dei.* Porphyrium visum fuisse quæ herbis, & lapidibus, & animantibus, ac sonis certis ac vocibus, ac figurationibus atque figmentis quibusdam, etiam obseruatis in cœli conuersione motibus syderum, fabricari in terra ab hominibus potestates syderum idoneas variis effectibus exequendis. Ex quibus apparet error quòd omnia reducebant in causas occultas syderum, & Dæmones tantum modò fabricarentur ex opinione hominum.

Peripateticorum opinio de Dæmonibus.

Sed quòd hæc positio sit falsa, manifestè probat S. Thomas, ex hoc ibidẽ quæ reperiuntur aliquæ operationes Dæmonum, quæ nullo modo possunt ex aliqua naturali causa procedere, putà quòd aliquis obsessus à Dæmone loquatur linguam ignotam: & multa alia

Digitized by Google

inueniuntur opera Dæmonum, tam in Arreptitiis quàm Necromanticis artibus, quæ nullo modo possunt nisi ex aliquo intellectu procedere, ad minus bona secundum naturam, licèt mala secundum voluntatem. Et ideò coacti fuerunt propter inconuenientia tacta alij Philosophi ponere Dæmones esse. Licèt pòst se varios errores inciderunt, aliis putantibus animas hominum à corporibus exeuntes Dæmones fieri. Vnde & multi Aurispices pueros occiderunt, vt animas eorum suos cooperatores haberent, & plures alij errores recitantur.

Animas hominum Dæmones fieri.

Vnde patet, quòd non immeritò doctor Sanctus dicit talem opinionem ex radice infidelitatis procedere. Si cui placet, legat Aug. *in* 8. *&* 9. *de ciu. Dei*, super varios errores infidelium, circa naturam Dæmonum. Quare etiam communis ratio omnium Doctorum, quæ in præfata distinctione allegatur, contra huiusmodi errantes, scilicet maleficium aliquod esse negantes, magnæ est efficaciæ in sententia, licèt breuis sit in verbis: vbi dicunt, quod qui maleficium nihil esse in mundo asserunt, contrariantur omnium Doctorum sententiis, & sacræ scripturæ, declarantes Dæmones esse, & Dæmones habere potestatem supra corpora & supra imaginationes hominum, Deo permittente: Vnde & per eos Malefici ipsorum Dæmonum instrumenta, & ad quorum instantiam Dæmones interdum ad creaturam nocumenta operantur, Malefici dicuntur.

Et quidem quòd per reprobationem huius primi erroris, à Doctoribus, non fit mentio de matrimonialiter coniunctis, tamen per reprobationem secundi erroris hoc patet. Dicunt enim, quod aliorum error erat, quòd licet maleficium esset & abundaret in mundo, etiam contra carnalem copulam, tamen quia nullum tale maleficium potest censeri perpetuum, ideò nunquam dirimeret matrimonium iam contractum. Ecce quòd mentio fit de matrimonialiter coniunctis. Improbando autem hunc errorem, (licèt declarare hoc non deseruiat ad propositum, tamen propter eos qui copiâ librorum non habent) notandum, quòd improbant per hoc, quòd talia asserere dicunt esse contra experimentum, & contra iura antiqua & noua.

Quando maleficiata impotentia matrimonia dirimat.

Vnde dant talem Catholici Doctores distinctionem, quòd impotentia ex maleficio procreata, aut est temporalis aut perpetua. Si temporalis, tunc non impedit. Tunc autem præsumitur esse temporalis, quando infra spatium trium annorum cohabitantes, & quantum possunt operam dantes, siue per Ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanentur aliquo remedio, ex tunc præsumitur esse perpetua: Et tunc aut præcedit matrimonij contractionem & consummationem, & sic impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum. Aut sequitur matrimonij contractionem, sed non consummationem: & sic etiam, vt dicunt aliqui, dirimit matrimonium iam contractum. (Dicitur enim. 33. q. 1. c. 1. quòd coniugium confirmatur officio, scilicet, carnis, *vt dicit gl.*) Aut sequitur matrimonium consummatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit. Plura *ibi* notantur: Extra, *de frigid. &c.* per Host. & Godfred. & Doct. etiam Theologos, *vbi suprà*.

Impotentia temporalis vel perpetua.

Coniugia confirmatur officio.

Ad argumenta. Ad primum satis patet ex his quæ dicta sunt. Nam primò quòd Dei opera possunt destrui per opera Diaboli, si maleficium posset inter coniugatos contingere, non valet instantia, imò oppositum patet, cùm nihil possit Diabolus nisi Deo permittente. Item quia non per violentiam destruit vti tyrannus, sed per quandam artem extrinsecam, vt suprà patuit, ad secundum patuit suprà, quare potiùs Deus permittit super hunc actum Venereum,

Digitized by Google

nereum, quàm ſuper alios actus. Poteſt etiam ſuper alios quando Deus permittit. Vnde non valet quòd perimat mundum. Ad tertium ſimiliter patet ex dictis.

QVÆSTIO IX.

An Maleficæ præſtigioſa illuſione operentur circa membra virilia, quaſi illa omninò ſint à corporibus euulſa.

TErtiò, eadem veritas declaratur per Diabolicas operationes, circa membrum virile, cuius rei Veritas vt magis eluceſcat, quæritur: An maleficæ valeant membra virilia virtute Dæmonum verè & realiter, vel ſolummodo præſtigioſa apparitione auferre: & arguitur quòd verè & realiter, per argumentum à fortiori. Maiora poſſunt Dæmones, vt homines occidere, vel localiter transferre, vt ſuprà patuit *de Iob. & Tobiæ.* 7. viris occiſis: ergo etiam poſſunt membra hominis verè & realiter auferre.

An maleficæ reuera auferant virilia.

Prætereà gloſſa ſuper illud Pſal. Immiſſiones per Angelos malos: Deus punit per malos Angelos, ſicut populum Iſraëliticum ſæpè puniuit variis languoribus, verè & realiter corporibus immiſſis: Ergo & huiuſmodi infirmitates circa membrum tale immittere poteſt.

Si dicatur quòd poteſt Diuina permiſſione, tunc ſic in præcedentibus dictum eſt, quòd Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiari, propter primam corruptionem peccati, quæ per actum generantem in nos deuenit, ergo etiam ampliùs permittit ſuper membrum illius potentiæ generatiuæ, vt ipſum totaliter auferat.

Vxor Loth à Diabolo fuit conuerſa in ſtatuam ſalis.

Prætereà maior fuit conuerſio vxoris Loth in ſtatuam ſalis. *Gen.* 19. quàm auferre membrum virile, ſed illa fuit vera & realis, & non apparens conuerſio, (quia adhuc viſibiliter, vt dicitur, ſupereſt illa ſtatua.) Et factum fuit per malum Angelum, vt coacti à bonis, qui priùs cæcitate eos percuſſerant, vt oſtium domus inuenire non poſſent. Sicut etiam aliæ punitiones Gomorrheorum. Quia & gloſſa ibidem aſſerit ipſam etiam illo vitio infectam: ergo, & iſta facere poſſunt.

Prætereà, quicunque poteſt inducere formam naturalem, poteſt & illam auferre. Sed Dæmones formas naturales pluries induxerunt, vt patet de Magis Pharaonis, qui virtute Dæmonum ranas & ſerpentes fecerunt. Item Aug. *in lib.* 83. *q.* dicit quòd omnia quæ viſibiliter fiunt etiam per inferiores poteſtates aëris, hæc non abſurdè fieri poſſe creduntur: Sed hoc poſſunt facere homines, vt aliqua arte vel inciſione membrum auferatur, ergo & Dæmones iſta facere inuiſibiliter, quòd alij viſibiliter poſſunt.

Sed contrà Aug. 18. *de Ciuit. Dei.* Non eſt credendum, etiam hominis corpus Dæmonum arte vel poteſtate in beſtialia lineamenta poſſe conuerti: ergo etiam à ſimili, non poteſt auferre hoc quod ad veritatem corporis humani deſeruit. Item 3. *de trin.* dicit: Non eſt putandum, iſtis tranſgreſſoribus Angelis ad nutum ſeruire hanc viſibilium rerum materiam, ſed ſoli Deo.

Quomodo membrum virile plànè auferatur.

Reſponſio. Nulli dubium, quin maleficæ quædam mira operentur circa membra virilia, vt ex viſis & auditis plurimorum, imò & ex ipſa publica fama conſtat de hoc quòd per ſenſum viſus, aut tactus veritas illius membri cognoſcebatur. Quod qualiter fieri poteſt dicendum: quòd licèt dupliciter fieri poſſit, ſcilicet, verè & realiter, vt argumenta prima tetigerunt, & præſtigioſa operatione. Ea tamen, quæ à maleficis fiunt circa huiuſmodi, non fiunt niſi præſtigioſa illuſione: quæ tamen illuſio non habet locum in imaginatione patientis: Quia imaginatio eius poteſt verè

Digitized by Google

& realiter æstimare aliquam rem non esse præsentem, licèt per nullam operationem sensus exterioris, scilicet, visum, aut tactum percipit esse præsentem.

Vnde potest dici vera ablatio membri ex parte imaginationis patientis, licèt non ex parte rei, quod qualiter fiat, sunt plura notanda. Primò, duo modi, quibus ista fieri possunt. Non mirum, quod Diabolus sensus humanos exteriores decipere potest, qui interiores, de quibus *suprà* tactum est, illudere potest, formas reservatas educendo ad principalia sua sensitiva. Decipit autem eos in sua naturali operatione, vt quod visibile est, sit illis invisibile, tangibile intangibile, audibile inaudibile, & sic de alijs. Hæc autem veritas ita nihil ponit ex parte rei, quod omnia fiunt ex immutatione organorum destruentium visum, auditum, &c. vt sunt oculi & manus, quibus immutatio iam fallitur, sensus, iudicium.

Possumus ista ex naturalibus quibusdam demonstrare, nam sicut vinum dulce, propter infectionem linguæ in febricitante, videtur amarum, vnde gustus decipitur, non ex parte rei, sed ex parte humorum. Ita & ibi nulla deceptio ex parte rei, quin ibi sit virga adhærens, sed deceptio ex parte organi sensus.

De illusione Satanæ. Iterum, sicut suprà dictum est de vi generativa, illam impediendo per impositionem alicuius alterius corporis eiusdem coloris & apparentiæ, ita & aliquod corpus planum figuratum colore carneo interponere possunt inter visum aut tactum oculorum & manuum, & inter ipsum verum corpus patientis, ita quod suo iudicio nihil valeat videre & sentire, nisi corpus planum, & nullo membro interruptum. Videantur dicta S.Tho. *in 2.dist.8. art.5.* de præstigiosis illusionibus & similiter secunda secundæ.*q.91.& in quæstionibus de malo.* Frequenter allegans illud Augustini, *in lib. 83.q.* Serpit hoc malum Dæmonis per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus.

Præterea alludit ratio, quòd non solùm per interpositionem alicuius corporis plani, non membrati talis illusio præstigiosa in vidente & tangente fiat, imò & per modum, quo certi spiritus seu species reservati educuntur ad sua principia sensitiva interiora, scilicet ad imaginationem & phantasiam, vnde contingit aliquid imaginari, ac si primò eliciatur ex sensu interiori. Nam vt in præcedenti quæstione tactum est, Dæmones virtute propria possunt localiter corpora mutare: Ex transmutatione autem spirituum & humorum, etiam secundùm naturæ operationem, contingunt. Aliqua secundùm imaginationem vel sensum videri naturaliter dico: quia & Philosophus in de *som. & vig.* assignans causam apparitionis somniorum dicit, quòd cùm animal dormierit descendente plurimo sanguine ad principium sensitivum, simul descendunt motus sive impressiones relictæ ex sensibilium motionibus, quæ in spiritibus sensibilibus conservantur. Termini fuerunt superiùs declarati: ita quòd tunc aliqua appareant, ac si tunc primo à rebus exterioribus sensus immutarentur. Et quia hoc natura facere potest, à fortiori Diabolus formas seu species corporis plani, & non membro virili organizato, educere potest ad vim phantasticam & imaginativam, vt in se sensus iudicent, ac si in rerum veritate ita esset. Per hunc etiam modum, vt patebit inferiùs, homines videntur animalia, cùm tamen non sint in rerum veritate.

Causa apparitionis somniorū.

Secundò notandi sunt alij modi faciliores ad intelligendum & prædicandum. Nam quia præstigium nihil aliud est secundùm Isid. 8. *Ethy. cap.9.* quàm

Præstigiū quid.

sensuum

ſenſuum quædam deluſio & præſertim oculorum. Vnde & dicitur à perſtringo, quia aciem oculorum perſtringit vt res videantur aliter eſſe quàm ſint. Et vt Alexander de Alexandro dicit, *Par.* 2. Præſtigium propriè ſumptum, eſt illuſio Dæmonis, quæ non habet cauſam ex parte mutationis rei, ſed ſolummodò ex parte cognoſcentis qui deluditur, ſive quantùm ad interiores ſenſus, ſive quantùm ad exteriores.

Triplex ars præſtigioſa.

Vnde in genere loquendo, etiam de humana præſtigioſa arte dicamus. Tribus modis poteſt fieri. Vna abſque Dæmonibus, & illa potiùs dicitur deluſio, quia artificialiter fit agitatione hominum, oſtendentium vel occultantium aliquas res ſicut fit in traiectionibus

Ioculatores.

per Ioculatores vel per Mimos. Alius modus fit etiam ſine virtute Dæmonum, vtpotè naturaliter virtute corporum naturalium, vel etiam mineralium, quæ qui habent, poſſunt ſecundùm quandam virtutem, huiuſmodi rebus inditam rem oſtendere, vel facere apparere non ſic vt eſt. Vnde Thom. 1. *par. q.* 114. *ar.* 4. & ſecundùm alios plures, quædã herba ſuccenſa, ſeu accenſa, fumigans, facit trabes apparere ſerpentes.

Trabes apparent ſerpentes.

Tertius modus deluſionis eſt, qui fit per Dæmones, Deo tamen permittente. Habent enim Dæmones ex natura, vt patuit, quandam poteſtatem ſuper quaſdam res inferiores, quas poſſunt exercere circa illas, quando Deus ſinit, vt tunc etiam res appareant aliter quàm ſint.

Pro quo notandum tertiò, quod Dæmon poteſt quinque modis illudere aliquem, vt iudicet rem aliter quam eſt. Primò artificiali traiectione, vt dictum eſt: quia quicquid homo ſcit per artem, ipſe meliùs ſcire poteſt. Secundo modo naturali applicatione alicuius rei, provt dictum eſt, per interpoſitionem alicuius corporis, vt alterum occultetur, vel etiam ex phantaſijs hominum illas perturbando. Tertio modo, vt quando in aſſumpto corpore oſtendit ſe eſſe aliquam rem quæ non eſt, ſicut Gregorius *in primo Dialo.* narrat, de Moniali, quæ comedit lactucam, quæ tamen, vt ipſe Dæmon faſſus fuerat, non lactuca, ſed Dæmon in lactucæ ſpecie, aut in iſta lactuca erat. Vel etiam vt contigit Antonio, in maſſa auri, quam in deſerto reperit. Vel etiam quando hominem verum tegit, & facit vt brutum animal videatur, provt iam dicetur. Quarto modo, vt quando turbat organum viſus, vt videatur res nubiloſa quæ eſt clara, vel è converſo vt vetula videatur iuvencula. Nam & poſt fletum apparet aliter lumen quàm antè. Quinto modo, vt in imaginatiuam potentiam operando, & tranſmutationem ſpecierum ſenſibilium, per commotionem humorum, vt *ſuprà* tactum eſt faciendo, vt tunc quaſi recentes, & nouæ apparitiones in ipſis potentiis ſenſitiuis cauſentur. Et ſic tribus vltimis modis Dæmon illudere poteſt præſtigioſa arte ſenſus hominis: ac etiam ſecundo modo. Vnde nulla difficultas, quin membrum virile occultare præſtigioſa arte valeat. Evidens indicium ſive experimentum, quod nobis in officio Inquiſitionis exiſtentibus revelatum fuit, infrà ponetur, vbi de his & alijs factis plura recitantur in ſecunda parte tractatus.

Monialis lactucam pro Dæmone comedit.

S. Antonius in maſſa auri reperit Dæmonẽ.

Poſt fletũ aliter apparet lumen.

Quomodò maleficium à defectu naturali poteſt diſcerni.

INcidentalis quæſtio, cum certis alijs difficultatibus: quod ſequitur. Petro ablatum eſt membrum, ignorat autem an per maleficium, ſeu aliàs Divina permiſſione, per Dæmonis potentiam ſit ablatum? Suntne modi cognoſcendi, & diſcernẽdi inter iſta? Reſponderi poteſt quod ſic. Primò, quòd tales, quibus accidunt vt plurimùm ſunt adulteri, ſeu aliàs fornicarij. Vnde dum amaſijs non ad nutũ ſerviunt, ſeu eas relinquere volunt, alijs adhærendo, tunc in vindictam

Digitized by Google

& realiter æstimare aliquam rem non esse præsentem, licèt per nullam operationem sensus exterioris, scilicet, visum, aut tactum percipit esse præsentem.

Vnde potest dici vera ablatio membri ex parte imaginationis patientis, licèt non ex parte rei, quod qualiter fiat, sunt plura notanda. Primò, duo modi, quibus ista fieri possunt. Non mirum, quod Diabolus sensus humanos exteriores decipere potest, qui interiores, de quibus *suprà* tactum est, illudere potest, formas reservatas educendo ad principalia sua sensitiva. Decipit autem eos in sua naturali operatione, vt quod visibile est, sit illis invisibile, tangibile intangibile, audibile inaudibile, & sic de alijs. Hæc autem veritas ita nihil ponit ex parte rei, quod omnia fiunt ex immutatione organorum destruentium visum, auditum, &c. vt sunt oculi & manus, quibus immutatio iam fallitur, sensus, iudicium.

Possumus ista ex naturalibus quibusdam demonstrare, nam sicut vinum dulce, propter infectionem linguæ in febricitante, videtur amarum, vnde gustus decipitur, non ex parte rei, sed ex parte humorum. Ita & ibi nulla deceptio ex parte rei, quin ibi sit virga adhærens, sed deceptio ex parte organi sensus.

De illusione Satanæ. Iterum, sicut suprà dictum est de vi generativa, illam impediendo per impositionem alicuius alterius corporis eiusdem coloris & apparentiæ, ita & aliquod corpus planum figuratum colore carneo interponere possunt inter visum aut tactum oculorum & manuum, & inter ipsum verum corpus patientis, ita quod suo iudicio nihil valeat videre & sentire, nisi corpus planum, & nullo membro interruptum. Videantur dicta S. Tho. *in 2. dist. 8. art. 5.* de præstigiosis illusionibus & similiter secunda secundæ *q. 91. & in quæstionibus de malo.* Frequenter allegans illud Augustini, *in lib. 83. q.* Serpit hoc malum Dæmonis per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus.

Præterea alludit ratio, quòd non solùm per interpositionem alicuius corporis plani, non membrati talis illusio præstigiosa in videnti & tangente fiat, imò & per modum, quo certi spiritus seu species reservati educuntur ad sua principia sensitiva interiora, scilicet ad imaginationem & phantasiam, vnde contingit aliquid imaginari, ac si primò eliciatur ex sensu interiori. Nam vt in præcedenti quæstione tactum est, Dæmones virtute propria possunt localiter corpora mutare: Ex transmutatione autem spirituum & humorum, etiam secundùm naturæ operationem, contingunt. Aliqua secundùm imaginationem vel sensum videri naturaliter dico: quia & Philosophus in de *som. & vig.* assignans causam apparitionis somniorum dicit, quòd cùm animal dormierit descendente plurimo sanguine ad principium sensitivum, simul descendunt motus sive impressiones relictæ ex sensibilium motionibus, quæ in spiritibus sensibilibus conservantur. Termini fuerunt superiùs declarati: ita quòd tunc aliqua appareant, ac si tunc primo à rebus exterioribus sensus immutarentur. Et quia hoc natura facere potest, à fortiori Diabolus formas seu species corporis plani, & non membro virili organizato, educere potest ad vim phantasticam & imaginativam, vt in se sensus iudicent, ac si in rerum veritate ita esset. Per hunc etiam modum, vt patebit inferiùs, homines videntur animalia, cùm tamen non sint in rerum veritate.

Causa apparitionis somniorū.

Secundò notandi sunt alij modi faciliores ad intelligendum & prædicandum. Nam quia præstigium nihil aliud est secundùm Isid. 8. *Ethy. cap. 9.* quàm sensuum

Præstigiū quid.

Digitized by Google

sensuum quædam delusio & præsertim oculorum. Vnde & dicitur à perstringo, quia aciem oculorum perstringit vt res videantur aliter esse quàm sint. Et vt Alexander de Alexandro dicit, *Par.* 2. Præstigium propriè sumptum, est illusio Dæmonis, quæ non habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis qui deluditur, sive quantùm ad interiores sensus, sive quantùm ad exteriores.

Triplex ars præstigiosa.

Vnde in genere loquendo, etiam de humana præstigiosa arte dicamus. Tribus modis potest fieri. Vna absque Dæmonibus, & illa potiùs dicitur delusio, quia artificialiter fit agitatione hominum, ostendentium vel occultantium aliquas res sicut fit in traiectionibus per Ioculatores vel per Mimos. Alius modus fit etiam sine virtute Dæmonum, vtpotè naturaliter virtute corporum naturalium, vel etiam mineralium, quæ qui habent, possunt secundùm quandam virtutem, huiusmodi rebus inditam rem ostendere, vel facere apparere non sic vt est. Vnde Thom. 1. *par.* q. 114. *ar.* 4. & secundùm alios plures, quædã herba succensa, seu accensa, fumigans, facit trabes apparere serpentes.

Ioculatores.

Trabes apparent serpentes.

Tertius modus delusionis est, qui fit per Dæmones, Deo tamen permittente. Habent enim Dæmones ex natura, vt patuit, quandam potestatem super quasdam res inferiores, quas possunt exercere circa illas, quando Deus sinit, vt tunc etiam res appareant aliter quàm sint.

Pro quo notandum tertiò, quod Dæmon potest quinque modis illudere aliquem, vt iudicet rem aliter quam est. Primò artificiali traiectione, vt dictum est: quia quicquid homo scit per artem, ipse meliùs scire potest. Secundo modo naturali applicatione alicuius rei, provt dictum est, per interpositionem alicuius corporis, vt alterum occultetur, vel etiam ex phantasijs hominum illas perturbando. Tertio modo, vt quando in assumpto corpore ostendit se esse aliquam rem quæ non est, sicut Gregorius *in primo Dialo.* narrat, de Moniali, quæ comedit lactucam, quæ tamen, vt ipse Dæmon fassus fuerat, non lactuca, sed Dæmon in lactucæ specie, aut in ista lactuca erat. Vel etiam vt contigit Antonio, in massa auri, quam in deserto reperit. Vel etiam quando hominem verum tegit, & facit vt brutum animal videatur, provt iam dicetur. Quarto modo, vt quando turbat organum visus, vt videatur res nubilosa quæ est clara, vel è converso vt vetula videatur iuvencula. Nam & post fletum apparet aliter lumen quàm antè. Quinto modo, vt in imaginatiuam potentiam operando, & transmutationem specierum sensibilium, per commotionem humorum, vt *suprà* tactum est faciendo, vt tunc quasi recentes, & nouæ apparitiones in ipsis potentiis sensitiuis causentur. Et sic tribus vltimis modis Dæmon illudere potest præstigiosa arte sensus hominis: ac etiam secundo modo. Vnde nulla difficultas, quin membrum virile occultare præstigiosa arte valeat. Evidens indicium sive experimentum, quod nobis in officio Inquisitionis existentibus revelatum fuit, infrà ponetur, vbi de his & alijs factis plura recitantur in secunda parte tractatus.

Monialis lactucam pro Dæmone comedit.

S. Antonius in massa auri reperit Dæmonem.

Post fletũ aliter apparet lumen.

Quomodò maleficium à defectu naturali possit discerni.

INcidentalis quæstio, cum certis alijs difficultatibus: quod sequitur. Petro ablatum est membrum, ignorat autem an per maleficium, seu aliàs Divina permissione, per Dæmonis potentiam sit ablatum? Suntne modi cognoscendi, & discernẽdi inter ista? Responderi potest quod sic. Primò, quòd tales, quibus accidunt vt plurimùm sunt adulteri, seu aliàs fornicarij. Vnde dum amasijs non ad nutũ serviunt, seu eas relinquere volunt, alijs adhærendo, tunc in vindictam

Digitized by Google

talia procurant, aut aliàs potentiam illius membri amputant. Secundò, cognoſcitur per hoc, quod non eſt durabile. Nam ſi non ſit ex maleficio, tunc non eſt durabile, ſed quandoque redibit.

An impotentia non durabilis, ſit ex maleficio.

Sed hic iterùm ſuboritur dubitatio, an hoc ſit ex natura maleficij, quod non ſit durabile. Reſpondetur, quòd poteſt eſſe perpetuum, & durare vſque ad mortem, ſicut etiam de impedimento maleficiali in matrimonio iudicant. Canoniſtæ Theologi quòd repetitur temporale perpetuum. Nam dicit Godfre. *in Summa*: Maleficium non poteſt ſolvi ſemper per illum qui fecit, vel quia eſt mortuus, vel quia neſcit delere ipſum, vel quia maleficium eſt perditum. Vnde à ſimili dicere poſſumus, quòd maleficium Petro illatum erit perpetuum, vel quia illa malefica, quæ fecit, non poteſt eum ſanare.

Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt.

Maleficæ triplices.

Sunt quædam maleficæ quæ ſanare item poſſunt.

Sunt enim maleficæ in triplici genere. Nam quædam ſanant & lædunt: quædam lædunt, ſed ſanare nequeunt: quædam tantummodò ſanare videntur, id eſt, læſiones amovere, vt inferiùs patebit. Sic enim nobis contingit. Nam duæ maleficæ mutuò rixantes, dum vna alteri improperaret vna dixit: Non ſum tam peſſima ſicut tu, quia quos lædo, ſanare ſcio. Vel etiam durabit, vbi ante eius ſanationem malefica diſcederet, vel locum mutando, vel ab hac vita diſcedendo. Nam *& S. Thom.* dicit Maleficium quodlibet ita poteſt eſſe perpetuum quòd non poteſt habere humanum remedium: quia & ſi habet remedium, non eſt tamen hoc homini notum, vel licitum: licèt Deus poſſit præſtare remedium per S. Angelum, vel per Dæmonem, licèt non maleficam cogendo.

Pœnitentiæ Sacramentum eſt remedium contra maleficia.

Veruntamen ſummum remedium contra maleficium eſt Pœnitentiæ Sacramentum. Extra de frigi. Nam & infirmitas corporalis ſæpè provenit ex peccato. Extra *de pœnit.* cùm infirmitas. Qualiter etiam maleficia ſint auferenda, patebit in tertia parte tractatus, & in ſecunda part. *cap.* 6. tres aliæ differentiæ tanguntur.

Solutiones argumentorum.

PAtet ad primum: quòd nulli dubium, quin ſicut Deo permittente, occidere poſſunt homines, ita vt membrum illud ſeu alia auferre poſſint verè & realiter. Sed tunc Dæmones non operantur per maleficas, de quibus iam mentio habetur. Et per hæc etiam ad ſecundum patet ſolatio. Sed ad illud: quòd quia Deus ampliùs permittit vim generativam maleficiare propter, &c. ergo etiam permittitur vt illud membrum verè & realiter auferatur. Non valet vt ſemper hoc fiat. Quia non eſſet per modum maleficij hoc fieri: nec etiam Maleficæ hoc affectant, dum talia operantur, quòd non habeant poteſtatè reſtituendi membrum quando volunt & ſciunt. Ex quo patet, quod non verè, ſed præſtigioſa arte aufertur. Ad tertium, de converſione vxoris Loth dicimus: vera fuit & non præſtigioſa arte: nunc autem loquimur de arte præſtigioſa. Ad quartum, quòd Dæmones poſſunt inducere aliquas formas ſubſtantiales, ergo etiam, auferre. Dicitur quantùm ad magos Pharaonis, quòd fecerunt veros ſerpentes, & poſſunt Dæmones circa aliquas imperfectas creaturas, adminiculo alicuius alterius agentis, aliquos effectus producere, quæ non poſſunt circa homines, de quibus Deo magis eſt cura, iuxta illud: Nunquid Deo cura eſt de bobus? Poſſunt tamen ſemper, vt dictum eſt, Deo permittente, hominibus etiam nocere verè & realiter, aut etiam præſtigioſa arte, & per hæc etiam patet ſolutio ad vltimum argumentum.

Vxoris Loth converſio vera fuit, non præſtigioſæ.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO X.

An malefica operentur circa homines, in beſtiales formas præſtigioſa arte illos tranſmutando.

An homines tranſformentur in beſtias.

QVartò ipſa veritas declaratur: vel etiam homines transformant in beſtias, quod qualiter fiat, arguitur quod non ſit poſſibile hoc fieri. 29. q. 5. Epiſcopi ex Concilio Acquirenſi. Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem vel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, proculdubio infidelis eſt & pagano deterior.

Et vtamur argumentis S. Thom. *in* 2. *ſent. diſt.* 8. An Dæmones poſſunt imprimere in ſenſus corporales, præſtigijs illudendo. Vbi primò arguitur quòd non. Nam illa forma beſtiæ, quæ videtur, oportet quòd ſit alicubi: ſed non poteſt eſſe tantùm in ſenſu: quia ſenſus non habet aliquam ſpeciem niſi à rebus acceptam, & ibi non eſt vera beſtia: Per auctoritatem Gen. allegatam. Nec iterum poteſt eſſe in re quæ videtur, ſicut quòd mulier videatur beſtia: quæ duæ formæ ſubſtantiales non poſſunt eſſe in eodem ſimul & ſemel: Ergo tùm illa forma beſtiæ, quæ videtur, nullibi poſſit eſſe, ideò nulla præſtigioſa illuſio in oculo videntis fieri poteſt: cùm viſio per aliquam formam neceſſario habeat terminari.

Aër non eſt ſuſceptivus alicuius figuræ.

Prætereà ſi dicatur, quòd forma illa ſit in aëre circunſtante, hoc non poteſt eſſe: tum quia aër non eſt ſuſceptivus alicuius formæ ſeu figuræ, tum etiam quia non ſemper vnus & idem aër circa perſonam propter fluxibilitatem manere poteſt, præcipuè quando movetur: Tum etiam quia ſic videretur ab omnibus talis transformatio, quod tamen non fit: quia dæmones non videntur ad minus ſanctorum virorum viſiones decipere.

Dæmones ſanctorum virorum oculos nō decipiunt.

Prætereà ſenſus, viſus, ſeu potentia viſiva eſt potentia paſſiva: ſed omne paſſivum movetur ab activo ſive proportionato: Activum autem proportionatum ſenſui eſt duplex. Vnum quaſi originans actum, ſcilicet obiectū. Aliud autem quaſi deferens, ſicut medium: Sed forma illa quæ videtur non poteſt eſſe objectum ſenſus, neque etiam medium quaſi deferens: De primo, ſcilicet, quòd non poteſt eſſe objectum, quia à nulla re ſumi poteſt: vt in præcedenti argumento tactum eſt, cùm non ſit in ſenſu à re accepta, nec in ipſa re, nec & etiam in ipſo aëre quaſi in medio differente, vt priùs tactum eſt in tertio argumento.

Prætereà, ſi dæmon movet vim cognitivam interiorem, aut hoc facit ſe objiciendo virtuti cognitivæ, aut hoc facit immutando ipſam: Non autem hoc facit ſe ei objiciendo: quia oporteret quod vel aſſumeret corpus, & ſic non poſſet interius ingredi ad organum imaginationis. Cùm duo corpora non ſint ſimiliter in eodem loco: neque in aſſumendo phantaſma, quod etiam eſſe non poteſt: quia phantaſma non eſt ſine quantitate.

Phãtaſma non eſt ſine quantitate.

Similiter etiam non poteſt hoc facere immutando: Quia, aut immutaret alterando, quod videtur non poſſe facere quia omnis alteratio fit per qualitates activas, quibus dæmones carent: Aut immutaret tranſmutando ſive localiter movendo, quod videtur eſſe inconveniens, duabus rationibus. Primò quidem, quia tranſmutatio organi non poſſet fieri ſine ſenſu doloris. Secundò, quia ſecundùm hoc dæmon non oſtenderet huiuſmodi niſi nota: cùm tamen Auguſt. dicat, quòd oſtendit huiuſmodi formas & notas & ignotas. Ergo videtur,

Digitized by Google

deret huiusmodi nisi nota: cùm tamen Augustin. dicat, quòd ostendit huiusmodi formas & notas & ignotas. Ergo videtur, quòd Dæmones nullo modo possunt imaginationem vel sensum hominis decipere.

Apparet solum homines bestias factos.

Sed contra Aug. 18 *de Ciuit. Dei*, dicit, quòd transmutationes hominum in animalia bruta, quæ dicuntur arte Dæmonum factæ, non fuerunt secundùm veritatem, sed solùm secundùm apparentiam. Hoc autem fieri non posset si Dæmones humanos sensus transmutare non possent. Præterea alludit & auctoritas Aug. *in l.* 83. quæ etiam prius allegata fuit: Serpit hoc malum Dæmonis per omnes aditus sensuales, &c.

Responsio. Si lector voluerit super modum transmutandi inspicere, inueniet *in 2.p.operis, c.* 8. varios modos. Ad præsens tantummodò scholasticè procedendo, dicamus trium Doctorum sententias concordantes, in eo quod Diabolus potest phantasiam hominis decipere, vt homo verè animal videatur. Inter quas etiam vltima subtilior cæteris, quæ S. Thom. est, & prima est D. Antonini 1.*p. summe, tit.* 5. *c.* 5. *§. declarantis*: quòd Diabolus phantasiam hominis ad decipiendum quandóque operatur: & præcipuè circa illusionem sensuum, & declarat naturali ratione, canonis auctoritate, & experimentorum multiplicitate.

Diabolum phantasiã hominis operari.

Primum sic: Corpora naturaliter subduntur & obediunt naturæ Angelicæ quantùm ad motum localem. Angeli autem mali, etiamsi amiserunt gratiam, non tamen virtutem naturalem, vt sæpiùs suprà tactum est. Cùm autem potentia phantastica, sine imaginatiua sit corporalis, id est, affixa organo corporeo, naturaliter subditur etiam malis, vt possint eam transmutare, causando varias phantasias ex descensione humorum, & spirituum, ad principium sensitiuum procurata ab eis. Hæc ille: & subdit: Patet & ex hoc Canone, 26. *q.* 5. *Episcopi*. Illud non est omittendum, quòd quædam sceleratæ mulieres post Satan retro conuersæ, Dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur, cum Diana horis nocturnis Dea paganorum, vel cum Herodiade, & cum innumera mulierum multitudine equitare, super quasdam bestias, & multa terrarum spatia, intempestæ noctis silentio pertransire: & infra. Quapropter sacerdotes prædicare debent populo Dei, vt nouerint omninò hæc falsa esse, & non à Diuino, sed à maligno spiritualia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipse Satanas transformat se in diuersarum personarum species atque similitudines, & mentem, quam captiuam tenet, in somnis deludendo per deuia quæque deducit.

Et quidem intellectus huius Canonis *in* 1. *quæst.* tactus est; quoad quatuor quæ prædicanda sunt. Sed quod non valeant etiam vehi, vbi hoc affectant & non impediuntur Diuina virtute, sic non esset verus intellectus: quia sæpissimè homines inuiti & non malefici per multa terrarum spatia corporaliter transferuntur.

Sed quia vtroque modo potest fieri, sequitur in præfata summa, & in c. nec mirum, ea. q. Augustin narrat, quod in libris Gentilium legitur de quadam maga dicta Circe quæ socios Vlyssis mutauerat in bestias: quod magicis præstigiis potiùs fingebatur, quàm in rerum veritate compleretur, alterando phantasias hominum, vt patet hoc etiam per plura exempla.

Circe non reuera mutauit socios Vlyssis.

Legitur enim in Vita Patrum, quòd quædam iuuencula, quia assentiri noluit cuidam iuueni, de turpitudine eam sollicitanti, ipse iuuenis turbatus ex hoc, à quodam Iudæo procurauit maleficium fieri contra illam, quo peracto mulier conuersa est in equam. Quæ conuersio

non

Digitized by Google

non fuit ſecundum rei veritatem, ſed ſecundum ludificationem Dæmonis immutantis phantaſiam, & ſenſum ipſius mulieris, & aſpicientium eam, vt videretur equa, quæ erat vera mulier. Vnde ducta ad beatum Macharium, non potuit Diabolus ita operari, quod illuderet ſenſus eius ſicut aliorum, propter ſuã ſanctitatem: nam ſibi videbatur mulier vera, non equa: cuius tandẽ oratione liberata eſt ab illa illuſione: dicẽs hoc ſibi accidiſſe, quia non vacabat diuinis, nec frequentabat ſacramenta, vt dicebat: ideò diabolus poteſtatem habuerat ſuper eã, & ſi aliàs eſſet honeſta.

S. Macharius curat virginem viſam equam.

Poteſt igitur Diabolus, per commotionem interiorum ſpirituum & humorum, operari ad immutandum actum & potentiam, nutritiuæ, ſenſitiuæ & appetitiuæ, & cuiuſcunque potentiæ corporalis organo vtentis ſecundum B. Th. 1. *p. q.* 91. Sicut credi poteſt fuiſſe geſtum ſuper Simonem Magum in incantationibus ſuis, quæ de eo narrantur. Sed nihil horum poteſt Diabolus facere, niſi Deo permittente, qui cum Angelis ſuis bonis frequenter reprimit malitiam eius, decipere nos & nocere quærentis. Vnde dicit Auguſt. loquens de Maleficis. Hi ſunt, qui permiſſu Dei elementa concutiunt, hominum mentes perturbant minus confidentes in Deo. 26. *q.* 5. nec mirum.

Simonis Magi artes.

Horum etiam operatione per maleficã artem fit quandoque, vt vir non poſſit videre vxorẽ, & è conuerſo: Et hoc per immutationem phãtaſiæ, repræſentando ei talem, vt rem odibilem & horribilem. Ipſe etiã Diabolus vigilantibus, & dormientibus, ſuggerit repræſentationes turpium phantaſiæ, ad decipiendũ, & inducendũ ad malũ. Verùm quia peccatũ non conſiſtit in imaginatione, ſed in volũtate, ideò ex huiuſmodi phãtaſiis per Diabolum ſuggeſtis, & alterationibus variis, homo non peccat, niſi voluntate propria peccato aſſentiat.

Vir Vxorẽ non videre ſuſtinens.

Peccatum non conſiſtit imaginatione, ſed voluntate.

Secunda ſententia ad idem modernorum Doct. declarans: Primò quid ſit præſtigium, & quot modis Dæmon poteſt huiuſmodi illuſiones cauſare. Hic nota quod Anto. allegat ea quæ *in præs. q.* 9. tacta ſunt, vnde non eſt opus ea renouare.

Tertia ſententia eſt S. Th. & eſt reſponſum ſuper argumentum, quo quæritur, vbi ſit illa forma beſtiæ quæ videtur, aut in ſenſu, aut in re, aut in aëre circunſtante: & eſt talis, quòd illa forma beſtiæ, quæ videtur, non eſt niſi in ſenſu primò interiori, & per fortem imaginationem reſultat in ſenſum exteteriorem quodammodo. Et quòd ibi ſit, poteſt per Dæmonis operationem contingere dupliciter.

Vno modo, vt ſpecies animalium, dicamus, quæ ſunt in theſauro imaginationis reſeruatæ, fluant operatione Dæmonum ad organa ſenſuum interiorum: Sic etiam in ſomno contingit, provt ſuprà declaratum eſt. Et ideò quando illæ ſpecies contingunt organa ſenſus exterioris, putà viſus, videntur ac ſi eſſent res præſentes extra & actu ſentirentur.

Imaginando.

Alius modus poteſt eſſe ex immutatione organorum interiorum, quibus mutatis, fallitur ſenſus iudicium, ſicut apparet in eo qui habet guſtum corruptum, cui omnia dulcia videntur amara, & parum differt à primo. Hoc autem facere poſſunt, etiam homines virtute quarundam rerum naturalium, ſicut ad vaporationem cuiuſdam fumi, trabes domus videntur ſerpentes, & multa experimenta huius inueniuntur, vt *ſuprà* tactum eſt.

Senſus recipiendo.

Solutiones argumentorum.

AD argumenta patet ad primum, quòd textus ille ſæpè allegatur, & malè intelligitur. Nam quod ad hoc, quod loquitur de trãsformatione in aliã ſpeciem vel ſimilitudinem, declaratum

Digitized by Google

est qualiter hoc fieri potest præstigiosa arte. Sed quoad hoc quod dicit, quòd non possit fieri aliqua creatura virtute Dæmonis, si capitur Fieri pro Creari, manifestum est. Quod si verò non capitur fieri pro naturali productione, sic certum est quòd non possunt facere aliquas creaturas imperfectas. Quod qualiter sit, declarat S.Th. *vbi suprà*. Nam dicit, quòd omnes transmutationes corporalium rerum, quæ possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent semina, quæ in elementis huius mundi inueniuntur, putà in terra, vel aquis, sicut relinquunt sua semina serpentes & ranæ, & his similia possunt fieri per operationes Dæmonum, huiusmodi seminibus adhibitis. Sicut cùm aliqua res transmutatur in serpentes, vel ranas, quæ per putrefactionem generari possunt.

Fiunt à Dæmonibus creaturæ, at non creãtur.

Ex seminibus creat Diabolus.

Illæ verò transmutationes corporalium rerum, quæ non possunt virtute naturæ fieri, nullo modo operatione Dæmonum, secundum rei veritatem, perfici possunt: Sicut quòd corpus humanum mutetur in corpus bestiæ, aut quòd corpus mortui reuiuiscat. Quod si fieri videntur, apparentia est præstigiosa, aut Diabolus in assumpto corpore se agitat coram hominibus.

Quæ natura trãsmutare potest, eadem etiã Diabolus.

Fortificantur ista. Nam Albertus *in lib. de animal.* vbi quærit: An Dæmones, seu etiam dicamus Malefici, possint facere verè animalia. Respondit quòd sic, Deo permittente, & hoc quòd ad imperfecta animalia. Sed non possunt in instanti, sicut Deus facere, sed motu quodam, licèt subitò, sicut patet de Maleficis. *Exod.* 7. super ista: Vocauit Pharao sapientes: dicit Dæmones discurrunt per mundum & colligunt diuersa semina, & eorum adaptatione possunt prorumpere diuersas species. Et gl. *ibid.* sic dicit: Dum per incantationem Dæmonum malefici aliquid efficere conantur, discurrunt per mundum, & semina subitò eorum, de quibus hoc afferunt, & sic ex illis permittente Deo nouas species producunt. Hæc etiam superiùs tacta sunt.

An Diaboli facta miraculosa dicantur.

At vbi difficultas suborietur: An talia facta Dæmonum essent opera miraculosa dicenda. Responsio patuit ex præcedentibus, quòd etiam Dæmones aliqua vera miracula facere possunt, ad quæ virtus naturæ particularis se extendere potest. Et licèt talia sint vera, non tamen ad veri cognitionem ab eo fiunt: secundum quem sensum opera Antichristi possunt dici signa mendacia, quia ad seductionem hominum fiunt. Patet & solutio ad aliud argumentum de subiecto formæ, dicamus, Bestiæ forma, quæ videtur, non est in aëre, nec in ipsa re, vt patuit, sed in ipso sensu, provt ex sententia S.Thom. vt superiùs declaratum est.

Antichristi miracula quæ lia.

Ad illud, quòd omne passiuũ mouetur ab actiuo sibi proportionato, conceditur. Et quando infertur, quòd forma illa, quæ videtur, non potest esse obiectum originans actum, seu eliciens, eò quòd à nulla re sumatur: Dicitur quòd imò à re: quia à specie sensibili in imaginatione reseruata, quam educere potest, & imaginationi, seu etiam sensitiuæ potentiæ offerre potest, vt dictum est *suprà*.

Ad vltimum dicendum, quòd Dæmon non immutat potentiam sensitiuam & imaginatiuam, se ei obiiciendo, vt ostensum est, sed eam transmutando, non quidem alterando, nisi quantum ad motum localem: Quia non potest de se imprimere nouas species, vt dictum est. Immutat autem transmutando, id est, localiter mouendo: Et hoc iterum facit non substantiam organi diuidendo, vt sic consequatur sensus doloris: sed mouendo spiritus & humores.

Nouum dupliciter dicitur.

Quod autem vlterius obiicitur, quòd sequeretur, quòd secundùm hoc Dæmon non possit aliquid noui homini demonstrare,

Digitized by Google

monstrare, secundùm imaginatiuam visionem. Dicendum est, quod nouum aliquod potest intelligi dupliciter. Vno modo totaliter nouum, & secundùm se, & secundùm sua principia, & secundùm hoc dæmon non potest aliquid nouum homini secundùm visionem imaginariam demonstrare: Non enim potest facere quòd cæcus natus imaginetur colores, vel quòd surdus natus imaginetur sonos. Alio modò dicitur aliquid nouum, secundùm speciem totius, putà si dicamus esse nouum, in imaginatione, quod aliquis imaginetur montes aureos quos nunquam vidit, quia tamen vidit & aurum & montem, potest naturali motu imaginari phantasmata aurei montis: & hoc modo potest Dæmon aliquid noui imaginationi offerre.

Aureos montes imaginarios.

Quid de lupis, interdum homines & pueros ex cunabilis rapientes & comedentes sentiendum sit, an etiam præstigiosa arte per maleficas fiat.

INcidentalis quæstio de lupis, interdum homines & pueros è domibus rapientes & comedentes, & cum magna astutia discurrentes, ita vt neque aliqua arte aut potentia lædi aut capi valeant. Dicendum est, quòd hoc interdum habet naturalem causam, interdum verò præstigiosam artem, dum per maleficas contingunt. De primo Albertus *de animal.* dicit, quòd ex quinque causis prouenire potest. Aliquando propter famis augmentum, sicut & cerui aliquando & aliæ bestiæ hominibus appropinquant. Aliquando propter ferocitatem virium, & hoc in regionibus frigidis, & etiam quando habent catulos. Sed quia de his nihil ad propositum, dicimus, quòd Dæmonum illusione fiunt, quando Deus propter peccata punit aliquem populum, iuxta illud *Leuit.* 16. Si non feceritis mandata mea, mittam in vos bestias agri quæ consumant vos, & pecora vestra. & *Deut.* 32. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore, &c.

Ex quinque causis contingit animalia infesta esse hominibus.

Animalia mox fiunt pœnæ Diuinæ.

Per quem autem modum. An sint veri lupi, vel Dæmones in formis sic apparentibus: dicitur quòd sunt veri lupi, sed obsidentur à Dæmonibus: Vel agitantur duplici modo. Vno modo absque maleficorum operatione, sicut quadraginta duobus pueris contigit, à duobus vrsis de sylua exeuntibus, quos iugulauerunt, propter irrisionem factam Heliseo prophetæ dicendo, ascende Calue. &c. Et de leone, quis Prophetam Dei iussum non implentem occidit. 3. *Reg.* 13. Et historia de Episcopo Viennensi, qui Litanias minores instituerat ante Ascensionem Domini, eò quòd lupi ciuitatem intrantes homines vorauerunt publicè.

Litaniæ institutæ Viennæ contra lupos.

Alio modo & maleficorum illusione. Sicut Guil. *vbi suprà*, narrat, de quodam viro, qui se conuerti putabat in lupum, certis temporibus, quibus in antris latitabat. Illuc enim certo tempore iuit, & sibi interim, cùm fixus maneret, videbatur quòd lupus ipse factus circumiret pueros deuorando, & cum illud realiter solum Dæmon quendam lupum possidens faceret, putabat falsò se somnians circumire. Et sic tamdiu dementatus fuit, quousque inuentus est iacere in sylua raptus. Delectatur in his Dæmon, vt paganorum errorem qui homines & vetulas in bestias mutari credebant, inducat. Vnde discernitur quòd ex singulari Dei permissione, & Dæmonum opere talia eueniunt, & non ex naturali aliquo defectu, quando nulla arte, aut potentia lædi aut capi possunt. Sicut etiam Vincen. *in speculo hist. lib. 6. cap.* 40. narrat: In Gallia, inquit, ante Christi incarnationem, & ante bellum Punicum lupus Vigilibus vagina gladium abstulit.

Exemplū de Lycanthropo.

Lupus vigilibus gladium surripuit.

Digitized by Google

QVÆSTIO XI.

Quod obſtetrices Maleficæ, conceptus in vtero diuerſis modis interimunt, aborſum procurant, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus natos infantes offerunt.

QVintò, ſextò, & ſeptimò inſimul veritas ſuprà dicta probatur per quatuor horrendos actus, quos, circa infantes in vtero & ex vtero matris exercent. Quæ cùm per mulieres Dæmones exercere habent & non per viros, ideò potius mulieres quàm viros ſibi aſſociare ille homicida ſatagit, & ſunt huiuſmodi opera.

Nam Canoniſtæ plus quam Theologi de maleficiali impedimento tractantes, *vbi ſuprà*, dicunt quod maleficium fit, non ſolùm ne quis actum carnalem exercere valeat, de quo *ſuprà* dictum eſt, ſed etiam fit, ne mulier concipiat, vel ſi concipit quod tunc aborſum faciat. Et additur tertius modus cum quarto, quòd tunc aborſum non procurant, quod tunc infantem conſumunt vel Dæmoni offerunt.

De primis duobus modis non eſt dubium cùm per naturalia homo abſque Dæmonum auxilio, vt per herbas, vel alia impedimenta procurare poſſit, quod mulier non poſſit generare, vel concipere, vt *ſuprà* tactum eſt. Sed de aliis duobus: quòd etiam à Maleficis procurantur, diſſerendum eſt: nec opus eſt argumenta deducere, vbi euidentiſſima indicia, & experimenta hæc reddunt credibiliùs.

Et de primo quòd certæ Maleficæ contra humanæ naturæ inclinationem, imò aduerſus omnium beſtiarum conditiones, lupina, duntaxat ſpecie exceptа infantes deuorare, & comedere ſolent. Eſt Inquiſitor Cumanus, de quo ſuprà mentio habita eſt, qui hæc nobis retulit, quòd ea de cauſa ab incolis Comitatus Burbiæ vocatus ad inquiſitionem faciendam, eò videlicet, quòd quidam cùm puerum ex cunis amiſiſſet, & explorando conuentionem mulierum nocturno tempore vidiſſet & perpendiſſet infantem occidi, & liquore ebibito deuorare. Ideò, vt prius tactum eſt, vnico anno, qui & fuit annus proximè elapſus, quadraginta & vnam Maleficam igni tradidit, certis aliis ad Dominum Archiducem Auſtriæ Sigiſmundum fugam capientibus. Adſunt pro confirmatione huius ſcripta quædam Io. Nider in ſuo Formicario, cuius vtique & eorum quæ ſcripſit recens memoria ſupereſt, vnde non incredibilia, ſicut apparent, exiſtunt. Sed & hoc, quòd maiora damna in his omnibus obſtetrices Maleficæ procurant, provt Maleficæ pœnitentes nobis & aliis ſæpius retulerunt, dicentes, Nemo fidei catholicæ ampliùs nocet, quàm obſtetrices: Vbi enim pueros non interimunt, tunc quaſi aliquid acturæ foris extra cameram infantes deferunt, ſurſum in aëre eleuantes, Dæmonibus offerunt. Modus autem in huiuſmodi flagitiis qui obſeruatur, in ſecunda iam parte patebit: *& cap. 7.* quam & aggredi neceſſe eſt, prius vnicam dumtaxat deciſione quæſtionis de permiſſione Diuina præmiſſa. Dictum eſt enim à principio, tria neceſſariò ad maleficialem effectum concurrere. Dæmonem cum Malefica & diuinam permiſſionem.

Exempla mulieres infantes vocare.

XLI. Maleficæ combuſtæ.

Io. Nider Formicarium.

Obſtetrices Maleficiſſimæ.

QVÆSTIO XII.

An Dei permiſſio concurrat ad Maleficia.

DEinde conſiderandum eſt de ipſa permiſſione Diuina, circa quam quatuor quæruntur. Primò an neceſ-

ſarium

sarium sit ipsam permissionem ad maleficialem effectum concurrere. Secundò, quòd Deus iustè permittit creaturam ex natura peccabilem, etiam actum maleficialem & alia horrenda flagitia perpetrare, aliis duabus permissionibus præsuppositis. Tertiò, quòd maleficiorum flagitia, cuncta mala, quæ Deus fieri permittit excedunt. Quartò, qualiter hæc materia sit populo publicanda.

Circa tertium principale huius primæ partis tangens Diuinam permissionem, quæritur, An Diuinam permissionem in his operibus maleficorum commendare ita sit Catholicum, quòd eius oppositum, scilicet redarguere illam, omninò sit hæreticum. Et arguitur, quòd non sit hæreticum asserere, quòd Deus tantam potestatem non permittat Diabolo in huiusmodi maleficiis. Refutare enim illa, quæ in contumeliam creatoris possunt cedere, est Catholicum & non Hereticum. Sed asserere, quòd Diabolo non permittatur talis potestas nocendi hominibus, est Catholicum. Probatur, quia oppositum asserere, videtur cedere in contumeliam creatoris. Nam sequeretur quòd non omnia sint subiecta Diuinæ prouidentiæ, eò quod omnis sapiens prouisor excludit defectum & malum, quantùm potest ab his quorum curam gerit: Cùm autem ea, quæ per maleficia fiunt, si à Deo permittuntur, ab eo non excluduntur: & si ab eo non excluduntur, non erit sapiens prouisor ipse Deus, & sic non subsunt omnia suæ prouidentiæ, quòd quia falsum est, ideò hoc falsum quòd Deus permittat.

Prætereà ille aliquid permittit fieri: quod posset impedire, si vellet, aut quod non potest impedire etiam si vellet, sed neutrum illorum Deo potest conuenire. Non primum, quia talis iudicatur inuidus, non secundum, quia talis iudicatur impotens. Tunc quæritur incidentaliter. Hoc maleficium Petro accidit, & Deus potuit impedire, & non fecit, ergo Deus est inuidus, seu non habet curam de omnibus. Si verò non potuit impedire etiam si vellet, tunc non est omnipotens: Quæ omnia sicut inconueniens est asserere. s. Deum non habere curam omnium, &c. ergo & hoc quod maleficia ex Dei permissione contingunt.

Prætereà, quicunque dimittitur sibi, & est dominus actuum suorum, non subest permissioni aut prouidentiæ alicuius gubernantis. Sed homines sibi ipsis dimittuntur à Deo, secundum illud *Eccle.* 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. Specialiter etiam mali in suis operibus relinquuntur, secundum illud: Dimisit eos secundùm desideria cordis eorum. Igitur non omnia mala diuinæ permissioni subduntur. *An Deus sinat hominē suo arbitrio viuere.*

Prætereà Augustinus dicit *in Enchiridio*, sicut etiam Philosophus *in nono meta.* Melius est quædam nescire quàm scire, vt vilia, sed omne quod est melius, est Deo attribuendum. Ergo Deus non impedit se de illis viliſſimis maleficiorum operibus vt illa permittat vel non. Ad idem Apostolus 2. *Corinth.* 9. *c.* Non est Deo cura de bobus. Et eadem ratione de aliis irrationalibus creaturis. Vnde quando maleficiantur vel non est Deo cura, nec etiam eius permissioni, quæ ex eius prouidentia procedit, subduntur. *Vilia non sunt scienda.* *Non est Deo cura de bobus. Necessitas non requirit prudentiam.*

Prætereà, quæ ex necessitate contingunt, prouidam permissionem non requirunt, sicut nec prudentiam. Patet hoc per Phi. 2. *Eth.* Prudentia est recta ratio contingentium, de quibus est consilium & electio. Sed plures effectus maleficiales ex necessitate contingunt. Putà quando ex aliqua causa, & influentia corporum cœlestium accidunt infirmitates, vel aliqua alia quæ nos iudicamus maleficia: vnde non semper subduntur diuinæ permissioni.

Digitized by Google

Prætereà si permissione Divina homines maleficiantur, tunc quæritur: Cur potiùs super vnum quàm super alium. Si dicatur, quòd propter peccata quæ magis abundant in vno quàm in altero, hoc videtur esse falsum, quia tunc maiores peccatores ampliùs maleficerentur, cuius contrarium apparet, eò quòd minus in mundo puniuntur. Iuxta illud. Benè est omnibus qui prævaricantur: ita etiam maleficiantur. Patet denique ex eo, quòd innocentes pueri: & alij iusti ampliùs maleficiantur.

Benè est impijs.

Deus permittit mala, & non vult.

Bona & mala pulchritudine conkituunt.

Sed contrà, Deus permittit, licèt non velit malum fieri, & hoc propter perfectionem vniversi. Dion. 3. *c. de div. nom.* Erit malum ad omnes, id est, perfectionem vniversi conferens. Et August. *in Ench.* Ex omnibus bonis & malis consistit vniversitatis admirabilis pulchritudo. In quantum etiam illud, quod malum dicitur, benè ordinatum, & in loco suo positum, eminentiùs, comedat bona, vt illa magis placeant & laudabiliora sint, dum comparantur malis. Item S. Thom. improbat opinionem illorum, quòd licèt Deus non velit mala quia neque creatura aliqua appetit malum sive appetitu naturali, sive animali, sive intellectuali, quæ est voluntas cuius obiectum est bonum, vult tamen mala esse, vel fieri, hoc dicit esse falsum. Quia Deus neque vult mala neque vult fieri, mala non fieri, sed vult permittere mala fieri, & hoc est bonum propter perfectionem vniversi.

Malũ fieri est bonum propter perfectionem vniversi.

Quare autem sit erroneum dicere, Deus vult mala esse, vel fieri propter bonum vniversi: dicit. Quia nihil est iudicandum bonum, nisi secundùm id quod competit ei per se, & non per accidens: Sicut virtuosus iudicatur bonus in intellectuali creatura, & non animali. Malum autem non ordinatur ad bonum per se, sed per accidens: quia præter intentionem eorum qui malum operantur, resultat bonum: sicut præter intentionem maleficorum, aut præter intentionem tyrannorum, fuit quod ex eorum persecutione claresceret patientia martyrum.

Responsio. Quæstio quanto vtilior ad prædicandum tantò etiam difficilior ad intelligendum existit. Est enim inter argumenta hoc principium non tam Laicorum, quàm & quorundam Sapientum: Maleficia tam horrenda vt superiùs tacta sunt non permitti à Deo: causas Divinæ permissionis huius ignorantes. Ex qua etiam ignorantia, quia Maleficæ non supprimuntur per vltionem debitam, iam totam Christianitatem depopulare videntur: Vt ergo ad vtramque viam, iuxta Theologorum sententiam, docto & indocto satisfiat, per discussiones duarum difficultatum est respondendum: & primò. Quòd mundus Divinæ providentiæ ita subiacet, quòd ipse immediatè omnibus providet. Secundo quòd vniversitatem malorum, quæ fiunt sive in malis culpæ, sive pœnæ, sive damni ex duabus primis permissionibus, circa casum Angelorum, & primorum parentum, iustè permittit. Vnde & patebit, quòd in his diffidere pertinaciter hæresim sapit: cum erroribus infidelium talis se implicat.

Quoad primum notandum, quòd præsuppositio illo, quod providentia Deo conveniat, iuxta illud *Sap.* 14. Tu autem pater, gubernas omnia providentia: oportet etiam asserere, quòd omnia sunt ita subiecta suæ providentiæ, quòd etiam omnibus immediatè prouideat. Quod vt pateat, ostendamus primò per reprobationem cuiusdam contrarij erroris. Nam super illud *Iob.* 22. Nubes latibulum eius, & circa cardines cœli perambulat, nec nostra considerat. Quidam opinati fuerunt iuxta doctrinam S. Thom. 1. *p. q.* 22. ponere tantummodò incorruptibilia subiacere

Incorruptibilia solùm subiacere Diuinæ prouidentiæ putantes.

ſubjacere Divinæ providentiæ, provt ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, & corpora cœleſtia, cum ſpeciebus rerum inferiorum, quæ etiam ſunt incorruptibilia: Individua verò ſpecierum, quia ſunt corruptibilia, dicebant non ſubjacere. Vnde ſic Divinæ providentiæ dicebant ſubjacere omnia inferiora, quæ in mundo aguntur, in vniverſali tantùm, & non in particulari ſeu ſingulari. Sed quia hoc alijs videbatur inconveniens, vt de homine non eſſet amplior Deo cura quàm de alijs animalibus, ideò Rabbi Moſes, volens medium tenere, dixit, concordando cum primis: Corruptibilia omnia ſicut ſunt individua rerum, omninò non ſubjacere Divinæ gubernationi, ſed tantummodò vniverſalia, & alia quæ tacta ſunt. Hominem verò ab illa generalitate corruptibilium excepit: & hoc propter ſplendorem intellectus quo participat cum ſubſtantijs ſeparatis. Et ſic ſecundùm iſtam opinionem, quidquid hominibus accideret in maleficijs, eſſet ex permiſſione Dei: non autem quicquid animalibus, aut alijs terræ frugibus eveniret.

Rabbi Moſis mala opinio de providentia.

Et hæc opinio, licèt veritati propinquior, quàm illa quæ omnino providentiam Dei de rebus mundi negabat, aſſerens mundum caſu eſſe factum: ſicut fuerunt Democritus & Epicurei: Tamen non caret magna falſitate eò quod neceſſe eſt dicere, omnia diuinæ prouidentiæ ſubiacere, non in vniuerſali tantum, ſed in particulari, quod non ſolum maleficio hominum, ſed & iumentorum, & terræ frugum; ex Diuina & prouida permiſſione eueniunt. Quod ſic patet. Ad tantum ſe extendit prouidentia & ordinatio rerum in finem, quantum ipſa cauſalitas ſe extendit: Sicut à ſimili in rebus alicuius dominio ſubiectis, quæ in tantum ſubiacent eius prouidentiæ, in quantum ſibi exiſtunt ſubiectæ. Cùm autem cauſalitas Dei, quæ eſt primum agens, extendit ſe ad omnia entia, non ſolum quantum ad principia ſpeciei, ſed etiam quantum ad principia indiuidualia, & non ſolùm incorruptibilium. Ideò ſicut omnia habent eſſe à Deo, ita omnia ſunt prouiſa ab eo, id eſt, ad aliquem finem ordinata.

Prouidentia eſt ordinatio ad finem aliquem.

Et hoc tangit Apoſtolus *ad Rom.* 13. Quæ à Deo ſunt ordinata ſunt: quaſi dicat, ſicut omnia à Deo ſunt, ita etiam omnia ab ipſo ordinata ſunt, & per conſequens prouidentiæ eius ſubiecta. Quia prouidentia Dei nihil aliud noſcitur, quàm ratio, id eſt, cauſa ordinis rerum in finem. Omnia ergo in quantum participant deeſſe, in tantum etiam ſubduntur Diuinæ prouidentiæ. Item Deus omnia cognoſcit, non ſolùm in vniuerſali ſeu vniuerſalia, imò & in particulari ſeu particularia. Et tum Dei cognitio comparatur ad res creatas, ſicut cognitio artis ad artificiata: Ideò ſicut omnia artificiata ſubduntur ordini & prouidentiæ artis, ita omnia ſubduntur & ordini & prouidentiæ Dei.

Omnia creata ſũt ordinata.

Sed quia per hoc non ſatisfit, vt intelligatur, quod Deus iuſtè permittat mala fieri; & maleficia in mundo, licet intelligamus hoc, quod ipſe ſit prouiſor, omnia gubernans, quod quia conceditur, ideo etiam deberet omne malum ab his quorum curam gerit, excludere. Inter homines enim videmus ita fieri, quod ſapiens prouiſor excludit defectum & malum, quantum poteſt ab his quorum curam gerit: Ideò ad intelligendum iſta, cur non omnia mala Deus excludit: Notandum, quod aliud eſt loqui de prouiſore particulari, & aliud de prouiſore vniuerſali. Prouiſor enim particularis neceſſe habet malum excludere quantum poteſt, quia non poteſt ex malo elicere bonum. Deus autem cùm ſit vniuerſalis prouiſor totius mundi & poteſt ex particularibus malis plurima bona elicere, ſicut ex perſecutione Tyrannorum patientiam mar-

Deus poteſt ex malis particularibus bona plurima elicere.

Digitized by Google

tyrum, & ex operibus maleficorum purgationem seu probationem fidei iustorum, vt patebit: Ideò non habet Deus omnia mala impedire, ne multa bona deesse contingat vniuerso. Vnde Aug. *in Enchid.* Adeò misericors est omnipotens Deus, quod non sineret aliquod malum esse in operibus suis, nisi adeò esset omnipotens & bonus, vnde beneficeret etiam de malo.

Et huius exemplum etiam habemus in actionibus rerum naturalium. Nam corruptiones & defectus qui accidunt in rebus naturalibus, licèt sint contra intentionem naturæ particularis illius, videlicet, cui talis corruptio contingit, vt quod suspendatur, vel quod animalia in cibum hominis occidantur: sunt tamen de intentione naturæ vniversalis, vt videlicet conserventur homines in vita & in bonis: vt & sic bonum vniversi conservetur. Vt enim species rerum conserventur oportet vt corruptio vnius sit conservatio alterius. Occisiones enim animalium conservant vitam leonum.

Vt species rerum cõserventur oportet vt corruptio vnius sit conservatio alterius.

Declaratur super permissionem divinam, quòd Deus non potuit conferre creaturæ, vt ex natura esset impeccabilis.

QVoad secundum, quòd vniversitatem malorum, sive in culpis, sive in pœnis iustè Deus permittat, & præsertim iam refrigescente, & mundo ad occasum declinante, declaratur ex duabus propositionibus necessariò præsupponendis. Quarum prima, quòd Deus non potest facere (sive melius, vt cum timore Dei loquamur) non est est possibile, vt natura creata, vt est Homo vel Angelus, haberet hoc quod ex conditione suæ naturæ peccare non posset. Secunda, quod Deus iustè permisit hominem peccare, vel tentat. Quibus stantibus cùm ad Divinam providentiam pertineret, vt vnaquæque creatura in sua natura relinquatur dicere, oportet ex præmissis impossibile esse, quòd Deus non permittat maleficia fieri virtute Dæmonum.

Deus non potest facere creaturam ex sui natura impeccabilem.

Et primum quidem, quòd non fuit possibile creaturæ communicare quod peccare non posset ex conditione naturæ, ostenditur à Doctore sancto *in 2. dist. 23. art. 1.* Quia si hoc fuisset communicabile alicui creaturæ, Deus vtique communicasset: eò quod omnes aliæ communicabiles bonitates & perfectiones creaturarum sunt communicatæ, saltem in genere: Vt vnio personalis duarum naturarum in Christo, maternitatis & virginitatis in Maria, vnio gratuita in viatoribus, vnio beatifica in electis & sic de alijs. Cur ergo non legimus hoc alicui creaturæ communicatum: Quia nec homini nec Angelo: Iuxta illud. Et in Angelis suis reperit pravitatem. Certum est quia homini à Deo non potest communicari hoc quod ex natura sit impeccabilis, licèt hoc per gratiam inveniat.

Omnes communicabiles perfectiones creaturarum Deus communicavit.

Secundò ad idem, quòd si esset communicabile, & non communicaretur, vniversum non esset perfectum. Cuius perfectio in hoc consistit, vt omnes bonitates creaturarum communicabiles in genere sint communicatæ.

Nec valet argumentum, quòd Deus, cùm sit summè potens, & ad suam similitudinem homines & Angelos creauit, quòd etiam hoc conferre potuerit, quòd creatura ex conditione suæ naturæ haberet, quòd peccare non posset. Vel etiam quòd faceret, vt habitus ille gratiæ, qui confirmationem in bono causat, esset pars essentialis naturæ Angeli vel hominis, vt sic secundum naturale suum principium & naturalem conditionem haberet confirmationem in bono, vt peccare non posset.

Non derogare potestati Dei ipsũ quædam non posse.

Nam primum argumentum non concludit, quia licèt Deus sit summè potens, sicut & summè bonus, non tamen hoc

hoc conferre poteſt : Non ex imperfectione ſuæ potentiæ, ſed ex imperfectione creaturæ. Quæ imperfectio conſideratur primo, quod hoc recipere non poteſt, nec potuit homo vel Angelus. Ratio, quia cùm ſit creatura, eſſe ſuum dependet à creatore, ſicut cauſatum à cauſa ſui eſſe : Et creare eſt aliquid ex nihilo facere, ideo ſi ſibi relinquitur, deficit ; conſeruatur autem quandiu cauſæ influentiam recipit. Exemplum, ſi vis, de candela, quæ tamdiu lucet quandiu habet ceram. Quo ſtante, notum eſt, quod Deus creauit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui. *Eccleſ.* 17. Et ſimiliter Angelum à principio creationis. Et hoc factum eſt per liberum arbitrium, cuius ſicut proprium eſt facere, vel omittere, ita proprium eſt à ſuo caſu recedere, & non recedere. Et quia hoc eſt poſſe peccare, poſſe ex libertate arbitrij à Deo recedere, ideo non potuit hoc homo vel Angelus recipere, nec ei potuit à Deo communicari, vt ex natura haberet libertatem arbitrij, & etiam ex natura haberet non poſſe peccare.

Liberum arbitrium eſt peccabile.

Alia imperfectio, ex qua hoc non potuit homini, vel Angelo communicari, eſt, quia implicat contradictionem : quæ quia in ſe non ſunt factibilia, dicimus, Deus non poteſt illa facere, ſed potiùs dicendum, quod creaturæ non poſſunt iſta recipere, vt videlicet aliquid ſit viuum, & mortuum ſimul & ſemel. Ita etiam implicat, vt aliquis habeat, liberum arbitrium, ex quo poſſit cauſæ ſuæ inhærere, & quod poſſit non peccare : quaſi ſi non poteſt peccare, non poteſt cauſæ ſuæ inhærere : Cùm peccatum ſit, ſpreto incommutabili bono rebus mutabilibus inhærere. Spernere autem, vel non ſpernere, eſt ex libertate arbitrij.

Peccare eſt mutare commutabilia mutabilibus.

Secundum etiam argumentum non valet, puta ſi gratia confirmationis veteretur creatura in naturam, ita quod ex principiis eſſentialibus haberet non poſſe peccare, tunc non haberet ex aliquo dono accidentali & gratia, non poſſe deficere & peccare, ſed haberet hoc per naturam, & tunc eſſet Deus, quod eſſet abſurdum. Hanc ſolutionem tangit S. Thom. vbi *ſuprà*, in ſolutione vltimi argumenti, cùm dicit, quod quandocunque alicui creaturæ conuenit aliquod accidens, quod ex influentia ſuperioris tantummodo ineſt non poteſt inferior natura illud accidens per ſe habere, niſi efficeretur naturæ ſuperioris. Sicut ſi aër illuminatur in actu per ignem non poteſt eſſe, quod ſit de natura ſua lucidus in actu, niſi fiat ignis.

Dico ergo, quod cùm confirmatio inſit creaturæ rationali ſolùm per gratiam, quæ eſt quoddam ſpirituale lumen, & ſimilitudo increati luminis, non poteſt eſſe, quod aliqua creatura ex natura ſua confirmationem habeat vel gratiam niſi efficeretur Diuinæ naturæ per eſſe, dicamus, eiuſdem naturæ, quod eſt omnino impoſſibile. Concludamus, quod non poſſe peccare, per naturam Deo tantummodo conuenit, eo quod ſicut abeſſe deficere non poteſt, cùm dat omnibus eſſe, ita nec à rectitudine bonitatis deficere, cùm hoc ei conueniat per conditionem ſuæ naturæ. Omnibus autem aliis, qui hoc habent, vt peccare non poſſint, confertur ex hoc, quod confirmantur per gratiam in bono : ex quo filij Dei efficiuntur, & quodammodo Diuinæ naturæ conſortes.

Gratia eſt quoddam ſpirituale lumen & ſimilitudo increati luminis.

Digitized by Google

QVÆSTIO XIII.

Declaratur quæstio super duas permissiones Diuinas, quas Deus iustè permisit, videlicet, Diabolum auctorem omnis mali peccare, simul & primos parentes cadere ex quibus Maleficorum opera iustè permittuntur.

De Angelorum & hominum lapsu.

SEcunda quæstio simul & propositio, quòd Deus iustè permisit quasdam creaturas Angelicas, quas aliter condere non potuit, nisi quod peccare possent, etiam actu peccare. Et quasdam simili modo creatas, per gratiam præseruare, & hoc absque præuia tentatione. Hominem verò iustè permittit & tentare & peccare, quæ omnia sic declarantur. Nam ad prouidentiam Diuinam pertinet, vt vnumquodque in sua natura relinquatur, & in suis naturalibus operibus non omnino impediatur, quia vt Dion. dicit *in 4. c. de diuin. nom.* Prouidentia non est corruptiua naturæ, sed saluatiua. Quo stante, cùm manifestum sit, quòd sicut bonum gentis diuinius est, quàm bonum vnius, 1. *Ethic.* Ita & bonum vniuersi excedit bonum particulare cuiuscunque naturæ creati in particulari. Ideò etiam attendere oportet, quòd si peccatum hominum impediretur, per hoc multi gradus tollerentur perfectionis. Tollerentur enim natura illa, quæ potest peccare & non peccare: Quod si dicatur, tamen habuisset homo ex conditione naturæ, vt *priùs* tactum est.

Nisi peccatum veniisset, lateret gratia

Respondetur, si nullum peccatum fuisset subsecutum in actu, sed statim confirmatio tunc semper lateret quid gratiæ deberetur in bonis erga Deum, & quid potestas peccandi potuisset, & plura alia, quibus ablatis vtique vniuerso multùm detraheretur. Decuit etiam vt nullo suggerente ab extra peccaret, nempè occasionè peccandi ex seipso suscipere quod & fecit, vbi Deo æqualis esse voluit. Quod est intelligendū non similiter & directè, nec indirectè, sed solùm secundū quid & hoc declaratur propter auctoritatem. *Esaiæ* 34. In cœloascendam, & similis ero Altissimo. Non enim simpliciter & directè, quia sic habuisset intellectum ligatum & erroneum: appetendo aliquid quod sibi erat impossibile. Cognouit enim se esse creaturam, & à Deo creatum, & ideò æqualem fieri creatori, cognouit hoc sibi esse impossibile. Nec etiam indirectè, quia cùm totum bonum Angeli & creaturæ est in hoc quod Deo subest: sicut tota claritas aëris est in hoc quod subiicitur radiis Solis: ideò hoc ab Angelo non potuit appeti, quia appetiisset contra bonum naturæ. Sed appetiit Dei æqualitatem non absolutè, sed secundum quid: hoc sic est, cùm Deus habet per naturam suam duo, beatitudinem & bonitatem, & aliud, & quod ab ipso omnis creaturæ beatitudo & bonitas transfunditur. Videns Angelus dignitatem naturæ suæ, quæ à creaturis cūctis præeminebat, voluit & appetiit à se in omnia inferiora beatitudinem & bonitatem deriuari. Et hoc per sua naturalia, ita quod ipse primò illa ex natura haberet, & sic aliæ creaturæ, ex nobilitate suæ naturæ acciperent. Et quod etiā illa appetiit à Deo, & sub Deo volens esse, dummodò ista haberet. Et ideo nec etiam quantùm ad modum habendi Deo æquiparari voluit, sed tantummodò secundum quid.

Quomodo Angeli lapsi voluerint Deo æquales esse.

Diabolus voluit sub Deo esse, sed ipse inferioribus Deus esse.

Nota insuper, quòd quia suum desiderium attentauit vt ad actum perduceret, ideo subitò suum desiderium aliis exposuit: Et quia subito etiam fuit aliorum Angelorum visio desiderij, & consensus peruersus sui desiderij. Ideo peccatum primi Angeli aliorum peccata excessit & præcessit quantitate culpæ, & causalitate, non tamen duratione. Ita quod illud. *Apoc.* 12. Draco de

cœlo

Digitized by Google

Primi Angeli peccatum, aliorum Angelorũ excessit.

cœlo cadens, traxit tertiam partem stellarum. Et in figura Seuiathan habetur. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Et rex secundùm Philosophum 5. *Meta.* dicitur principium, inquantum mouet per suam voluntatem & imperium sibi subiectos. Ideo & suum peccatum aliorum occasio peccandi fuit, ita quod ipse primus à nullo extrinseco tentatus alios extrinsecè tentauit.

Et quidem quod dictum est, quod instantanea operatio in omnibus illis fuit, exemplificatur hoc ex sensibilib. Nam simul tempore sunt illuminatio aëris, visio coloris, & discretio rei visæ.

Hæc ad longum posui, vt considerando tam stupendam permissionem Diuinam super nobilissimas creaturas, propter vnum duntaxat peccatum ambitionis, quomodo non particulares permissiones super Maleficorum opera, propter maiora peccata, quantum ad aliquas circunstantias admittet. Nam Maleficorum peccata in varijs circunstantijs peccatum Angeli, & primorum parentum excedunt, vt in secunda quæstione patebit.

Maleficorum peccata primorum parentum peccata excedunt. De lapsu Adæ.

Sed & hoc quod prouidentia Dei iustè permisit primum hominem tentari & peccare, ex his quæ dicta sunt de transgressoribus Angelis satis patere potest. Sicut enim ad eundem finem homo & Angelus creati fuerunt, & in libertate arbitrij relicti: propterea vt beatitudinis præmium non absque merito perciperent. Ideo sicut Angelus à casu nõ fuit præseruatus, vt potestas peccandi ex vno, & potestas gratiæ confirmationis ex altero ad decorem vniuersi patesceret, ita & circa hominem seruari oportuit.

In peccato Deus apparet laudabilis.

Vnde & S. Thom. *in 2. dist. 20. art. 2* illud ex quo Deus apparet laudabilis non debet penitus impediri, sed in peccato etiam Deus apparet laudabilis, cùm per misericordiam parcit, & per iustitiã punit, ergo non debuit peccatum impedire. Tantummodo breuiter & recapitulando ad propositum redeamus, dicamus quod in iusta Dei prouidentia, homo in his permissus est multis rationibus. Prima, vt ostendatur Dei potentia, qui solus inuertibilis est, omnis autem creatura mutabilis. Secunda autem ratio, vt declaretur Dei sapientia, qui ex malo scit elicere bonum, quod non potuit fieri nisi Deus creaturam peccare permisisset. Tertia, vt manifestetur Dei clementia, in qua Christus per mortem suam hominem perditum liberauit. Quarta, vt ostendatur Dei iustitia, quæ non solùm reddit bonis præmia, sed & malis supplicia. Quinta, vt homo non sit peioris conditionis quàm aliæ creaturæ, quas omnes sic Deus administrat, vt eas agere proprijs moribus sinat. Vnde & hominem proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta est laus humana; laus enim viri iusti, quod potuit transgredi, & non est transgressus. Septima est decor vniuersi, quia sicut triplex malum culpæ, pœnæ, & damni inuenitur, ita ex opposito triplex bonũ, scilicet, honestum bonum, delectabile & vtile decoratur. Nam culpa decoratur honestas, per pœnam delectabilitas, per damnum summa vtilitas. Et per hæc patet responsio ad argumenta.

Iustè à Deo hominem in peccato permissum esse.

Triplex malum & bonum.

Solutiones argumentorum.

IAm ad primum, vbi dicitur: Asserere quod diabolo permittatur potestas nocendi hominibus sit hæreticum. Oppositum potius patet, quia sicut asserere quod Deus non permittat hominem ex libertate arbitrij peccare quando vult, est hæreticum. Ita asserere, quod Deus peccatum dimittat inultum. Hoc autem fit per potestatem nocendi hominibus in vindictam malorum, & decorem vniuersi. Iuxta illud Aug. *in lib. Soliloquiorum.* Iustisti Domine & ita est, vt nunquam dedecus culpæ sit sine decore vindictæ.

Digitized by Google

Nunquam dedecus culpæ, est sine decore vindictæ.

Probatio denique argumenti non valet de sapiente prouisore, qui excludit defectum & malum quantum potest. Quia aliud est de Deo, qui habet curam particularem, & de prouisione vniuersali. Nam prius ex malo non potest elicere bonum, sicut vniuersalis prouisor facit, vt per præcedentia patuit.

Ad secundum patuit, quòd tam potentia quàm bonitas & iustitia Diuina patescunt in hoc, quod mala permittit. Vnde quando dicitur: Aut Deus potest mala impedire, aut non, dicitur quod potest impedire, sed non debuit rationibus prætactis.

Deus permittit mala fieri propter perfectionem vniuersi.

Neque valet instantia, si dicatur, ergo vult mala fieri, cùm potest impedire, & non vult quia, vt in argumentis pro veritate tactum est, Deus non potest velle mala, neque vult mala fieri, neque vult malum non fieri, sed vult permittere malum fieri, & hoc propter perfectionem vniuersi.

Ad tertium Aug. & Philosoph. loquuntur de cognitione humana cui melius est non cognoscere mala & vilia, duplici de causa. Primo, quia per ea impeditur interdum à consideratione malorum, & hoc contingit, quia non possumus simul multa intelligere. Etiam & ea de causa: quod cogitatio malorum peruertit interdum voluntatẽ in malum. Hæc autem in Deo locum non habent, quia intelligit omnia opera hominum & Maleficorum absque aliquo defectu.

Ad quartum: Apostolus curam Dei à bobus remouit, vt ostendat, quod quia creatura rationalis habet per liberum arbitrium dominium sui actus: vt dictum est: ideo vt ei imputetur aliquid ad culpam, vel ad meritum, & reddatur ei iuxta hoc pœna vel præmium, habet Deus specialem de eo prouidentiam, secundùm quæ irrationabilia non prouidentur.

Velle autem asserere, quod individua irrationabilium creaturarum ex illa auctoritate non pertinerent ad Diuinam prouidentiam, esset hæreticum: quia esset asserere: quod non omnia subjecta essent Diuinæ prouidentiæ, contra Scripturæ sacræ commendationem super Diuinam sapientiam, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, & esset error Rabbi Mosis, vt in argumentis pro veritate patuit.

Ad quintum, quia homo non est institutor naturæ, sed vtitur naturalibus operibus artis & virtutis ad suum vsum. Ideo prouidentia humana non se extendit ad necessaria, quæ ex natura proueniunt, vt quod cras Sol oriatur. Ad quæ tamen se extendit prouidentia Dei, eò quòd ipse est actor naturæ. Vnde & defectus naturales, etiamsi ex cursu rerum naturalium prouenirent, adhuc Diuinæ prouidentiæ subiacerent. Quare & Democritus, & alij Philosophi naturales errauerunt, attribuentes soli necessitati materiæ, quicquid inferioribus accideret.

Necessitati materiæ attribuere prouidentiam.

An maioribus peccatoribus maiora maleficia infligantur.

Ad vltimum licèt omnis pœna infligitur à Deo propter peccata, non tamen semper maioribus peccatoribus maleficia infliguntur, vel quia Diabolus non vult, vt illos affligat & tentet, quos iusto titulo possidere se cernit, vel ideò vt non ad Deum accelerent. Iuxta illud: Multiplicatæ sunt infirmitates, postea acceleraverunt, &c. Et quod omnis pœna infligitur à Deo, propter peccata, patet ex sequentib. quia iuxta Hieronymum: Quicquid patimur, peccatis nostris meremur.

Nunc declaratur, quod peccata maleficorum grauiora sunt peccatis malorum Angelorum & primorum parentum. Vnde sicut innocentes puniuntur ex culpis parentum, ita etiam plures innoxij damnificantur, & maleficiuntur propter peccata Maleficorum.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO XIV.

Enormitas Maleficorum consideratur, & est tota materia prædicabilis.

SEd super enormitatem criminum quæritur, an maleficorum flagitia cuncta mala, quæ Deus fieri finit, & vsque in præsens à principio mundi fieri permisit, tam in culpis, quàm in pœnis & damnis excedant. Et videtur quòd non, præcipuè quoad culpam. Nam peccatum quod quis committit, quod faciliter vitare potuisset, excedit peccatum, quod alter committit, quod ita faciliter vitare non potuit. Patet per Augustum. *in lib. de ciuit. Dei.* Magna est in peccando iniquitas, vbi est tanta in non peccando facilitas. Sed Adam & plures qui ex aliquo statu perfectionis, seu etiam gratiæ peccauerunt, faciliùs propter assistentiam gratiæ, peccata vitare potuissent, præsertim Adam, qui in gratia creatus fuerat: quàm plures Maleficæ, quæ huiusmodi dona non perceperunt, Ergo illorum peccata omnia Maleficorum flagitia excedunt.

Prætereà quoad pœnam, maiori culpæ maior pœna debetur: sed peccatum Adæ grauissimè punitum fuit, in hoc, quòd, vt patet, in omnes posteros eius pœna cum culpa ostenditur in transfusione originalis peccati. Ergo eius peccatum grauius est omnibus aliis peccatis.

Prætereà quoad damnum. Nam iuxta August. Ex hoc aliquid est malum, quia adimit bonum, ergo vbi plus de bono amittitur, ibi maior culpa præcessit. Sed peccatum primi parentis maius damnum tam in naturalibus, quàm in gratuitis intulit, vbi nos innocentia & immortalitate priuauit, quòd nullum aliorum frequentium peccata intulit, ergo, &c.

Sed econtra, id quod plures rationes mali includit, magis est malum, sed peccata Maleficarum sunt huiusmodi. Nam omnia mala in bonis naturæ & formæ procurare possunt, Deo permittente, vt ex Bulla Papæ deducitur. Prætereà Adam peccauit solummodò faciendo illud quod est vtroque modo malum, quia prohibitum, & quod non erat malum secundùm se: Sed Malefici, & alij peccatores peccant faciendo illud quod est vtroque modo malum & secundum se, & prohibitum, vt homicidia & alia multa prohibita. Vnde eorum peccata grauiora sunt aliis peccatis.

Probatur Maleficorum peccata, Adæ peccato enormiora.

Prætereà peccatum quod fit ex certa malitia, est grauius peccato quod est per ignorantiam. Sed Maleficæ ex magna malitia contemnunt fidem & sacramenta fidei, provt plures confessæ sunt.

Innuit, ac si Adam ignorātia peccarit.

Responsio, quòd mala quæ à modernis Maleficis perpetrantur cuncta alia mala, quæ Deus vnquam fieri permisit, secundùm quod *in titulo quæstionis* tangitur, excedunt. Et hoc quoad peccata, quæ contingunt in peruersitate earum, licèt secus sit de peccatis, quæ opponuntur & aliis virtutibus Theologicis. Potest ostendi triplici via. Primò in generali, comparando eorum opera indifferenter ad quæcumque flagitia mundi. Secundò in speciali, comparando ad species superstitionis, ex quocumque pacto cum Dæmonibus inito. Tertio, comparando illa ad peccata malorum Angelorum aut etiam primorum parentum.

Primum sic. Nam cùm triplex sit malum, videlicet culpæ, pœnæ, damni: eò quod triplex sit bonum, cui illa opponuntur, scilicet honestum, delectabile, & vtile. Et culpæ opponitur honestum, pœnæ delectabile, damno vtile.

Bona & mala triplicia.

Quod culpa Maleficarum excedit cuncta alia peccata; sic apparet. Nam iuxta doctrinã S. Th. *in 2. dist. 22. art. 2.*

Digitized by Google

Licet in peccato multæ possint considerari ex quibus peccati grauitas, vel etiam leuitas trahi potest. Vnde & contingit, quòd idem peccatum, quod secundùm vnum eorum est grauius, secundùm aliud leuius inueniatur: provt dicere possumus, In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit. Tamen illa simpliciter grauiora sunt, quæ plures & potentiores habent, non dico circunstantias solùm, sed in specie & quantitate peccati essentiali peccati grauitatem.

In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit.

Et si dicere possumus, quòd licèt peccatum Adæ, quantum ad aliquas circunstantias grauius sit omnibus aliis peccatis, quantum ad hoc quòd minori tentatione pulsatus cecidit, quia videlicet tantùm ab intrinseco. Et etiam quia facilius resistere potuisset, propter originalem iustitiam in qua creatus erat. Tamen quantum ad speciem & quantitatem peccati, & etiam quantum ad alias circunstantias, quæ peccatum magis aggrauant, sicut multa grauiora peccata sunt secura, ita & inter illa omnia Maleficorum excedunt: quod etiam clariùs ex duobus deducitur.

Maleficorum peccata grauiora originali peccato.

Nam sicut vnum peccatum dicitur maius altero, vel causalitate, vt peccatum Luciferi, vel generalitate, vt peccatum Adæ, vel deformitate, vt peccatum Iudæ, vel difficultate remittendi, vt peccatum in Spiritum sanctum, vel periculo, vt peccatum ignorantiæ, vel inseparabilitate. Vt peccatum cupiditatis. Vel pronitate vt peccatum carnis. Vel Diuinæ maiestatis offensione, vt peccatum Idololatriæ & infidelitatis. Vel expugnandi difficultate, vt superbia, vel mentis cæcitate, vt ira. Ita & post peccatum Luciferi, omnia, alia peccata, Maleficorum opera excedunt tam in deformitate, crucifixum abnegantes, quàm & pronitate, spurcitias carnis cùm Dæmonibus exercentes, ac mentis cæcitate, in omne nocumentum tam animarum quàm corporum, hominum & iumentorum, toto malignitatis spiritu debacchantes, provt ex supradictis patuit.

Quot modis peccatum dicitur maius altero.

Post peccatū luciferi nullum maius Maleficorum peccato.

Quod etiam secundum Isidorum nomen ostendit. Dicuntur enim Maleficiob facinorum magnitudinem, &c. vt *suprà* patuit.

Deducitur & ex isto. Nam duo sunt in peccato, auersio, & conuersio, iuxta illud Augustt. Peccatum est, spreto incommutabili bono, rebus mutabilibus inhærere. Et ipsa etiam auersio à Deo fit tanquam formale, sicut ipsa conuersio tanquam materiale. Ideò tantò aliquod peccatum est grauius, quantò magis homo per ipsum à Deo separatur. Et quia per infidelitatem homo maximè à Deo elongatur, ideò & maius omnibus peccatis maleficium infidelitatis existit. Et hoc declaratur per nomen Hæresis, quod est etiam Apostasis à fide simul, & quod tota earum vita peccatum est.

Quid sit peccatū.

De primo: nam cùm peccatum infidelitatis consistit in renitendo fidei. Et hoc potest dupliciter fieri, vel quia renititur fidei nondum susceptæ, aut susceptæ. Si primo modo tunc est infidelitas Paganorum seu Gentilium: Si secundo modo, tunc iterum dupliciter, quia aut renititur Christianæ fidei susceptæ in figura, aut in ipsa manifestatione veritatis. Primo modo est infidelitas Iudæorum. Secundo modo infidelitas Hæreticorum.

Quomodo Maleficæ fidem abnegent.

Tres species infidelitatis.

Vnde patet, quod hæresis Maleficarum inter tres species infidelitatis grauissima existit, quod etiam ratione & auctoritate comprobatur. Nam 2. *Pet.* 2. dicitur. Melius erat illis viam veritatis non cognoscere, quàm post cognitam, retrorsùm conuerti. Ratio. Nam sicut grauiùs peccat, qui non implet quod promisit, quàm ille qui non implet hoc quod nunquam promisit. Ideò infidelitas Hæreticorum, qui profitentur

Digitized by Google

tur fidem Euangelij, & tamen ei reniti-tuntur, corrumpentes ipſam, grauius peccant, quàm Iudæi & Pagani.

Et iterum, Iudæi grauiùs peccant quam Pagani, quia ſuſceperunt fidei Chriſtianæ figuram in veteri Lege, quam malè interpretantes corrumpunt, quod Pagani non faciunt: ideò etiam eorum infidelitas eſt grauius peccatum, quàm infidelitas Gentilium qui nunquam fidem Euangelij ſuſceperunt.

Apoſtaſia multiplex.

De ſecundo quòd & Apoſtatæ nuncupantur. Nam ſecundum D.Th. *ſecunda ſecundæ, q.* 12. Apoſtaſia importat quandam retroceſſionem à Deo & religione, quæ fit per diuerſos modos, quibus homo coniungitur Deo vel per fidem, vel per ſubiectam ad obediendum voluntatem, vel per religionem & clericatum. Secundùm quod dicit Raymun. & Hoſtien. quòd Apoſtaſia eſt temerarius à fidei ſtatu, vel obedientiæ vel religionis exceſſus. Et cum remoto priori, remouetur poſterius, ſed non è conuerſo. Ideò & prima alias duas excedit, ſcilicet, Apoſtaſia à fide, procedit à religione, de qua 48. *diſt. quantumlibet.* 16. *q.* 1 *leg. non debet.*

Quis Apoſtata ſeu fugitiuus habendus.

Tamen ſecundùm Raymundum non iudicatur Apoſtata ſeu fugitiuus, etiam ſi ad longinqua diu euagetur, niſi poſtquam ſic viuit, quòd animum redeundi ſe depoſuiſſe oſtendit. *ff. de re milit. l. deſertorem.* Et hoc fieret ſi vxorem, duceret, vel ſimile tale. Similiter & Apoſtaſiam inobedientiæ, vbi quis ſponte contemnit præcepta Eccleſiæ, & Prælatorum, de qua 3. *q.* 4. *alieni.* Qui etiam infamis efficitur, repellitur à teſtimonio, & debet excommunicari, 11. *q.* 3. *Si autem.*

Clericus vxorem ducens Apoſtata eſt.

Apoſtaſia perfidiæ Maleficarum.

Vnde & Apoſtaſia, de qua loquimur ſuper Apoſtaſiam Maleficarum, dicitur Apoſtaſia perfidiæ, quæ & tantò grauior, quàtò & cũ inimico fidei rationis ſalutis per pactum expreſſum peragitur. Hoc enim habent facere Maleficæ & hoc inimicus ille exegit in toto vel in parte. Repertæ ſũt enim per nos Inquiſitores, quæ omnes fidei articulos abnegauerãt, quaſdã verò certos in numero, ſemper tamẽ confeſſionem, verã & Sacramentalem habebant abnegare. Vnde & Iuliani Apoſtatæ perfidia non videtur tanta fuiſſe, licèt in aliis aduerſus Eccleſiam maiora exercuiſſet, de qua & *ſecundo. q.* 7. *non poteſt.*

Iuliani Apoſtatæ perfidia minor Apoſtaſia Maleficarum.

Si quis verò incidentaliter quæreret, Quid ſi mente & corde fidem tenerent, quorum ſcrutator ſolùm Deus eſt, & non quæcunque Angelica creatura, vt *ſuprà* patuit: faceret tamen reuerentiam & obedientiam Diabolo per actus exteriores. Dicendum videtur, quod cum Apoſtaſia perfidiæ dupliciter poteſt fieri, per actus infidelitatis exteriores, abſque expreſſo pacto cum Dæmone inito, ſicut qui in terris infidelium Mahumeticam vitam aſſumeret: aut in terris Chriſtianorum cum expreſſo pacto, &c. Primi, vbi mente retinent fidem: actu tamen exteriori negant, licet non ſunt Apoſtatæ, nec Hæretici, tamen mortaliter peccant. Sic enim Salomon diis ſuarum vxorum reuerentiam exhibuit. Nec enim aliquis excuſatur, ſi ex metu hoc faceret, quia ſecundùm Aug. Sanctius eſt mori fame, quã veſci idololatricis, (aliqui habent ſatius) 33. *q.* 3. *Satius.* Maleſici autem quantumcunque fidem retinent corde, & abnegant ore. Apoſtatæ tamen iudicantur eo quod fœdus cum morte, & pactum cum inferno pepigerunt. Vnde & S.Thom. *in* 2. *diſt.* 4. *art. vlt.* Loquens de ſimilibus operibus magicis. Et qui quocunque modo auxilium petunt à Dæmonibus, dicit: In omnibus eſt apoſtaſia à fide, propter actum initum cum Dæmone, vel verbotenus ſi inuocatio interſit, vel facto aliquo, etiamſi ſacrificia deſint. Non enim poteſt homo duobus dominis ſeruire.

Hypocritæ non ſũt Apoſtatæ. Salomon fuit Hypocrita.

Maleſici pactũ cum inferno pangunt.

Ad

Digitized by Google

Vtrum magi & astronomi sint apostatæ.

Ad idem Albertus *vbi suprà dist.* 8. vbi quæritur: Vtrum Magicis, & Mathematicis intendere sit peccatum & apostasia à fide. Ita respondit: In talibus est semper apostasia verbi vel operis. Si enim inuocationes fiant tunc apertum pactum initur cum Dæmone, & tunc est aperta apostasia verborum. Si autem non fit nisi opere simplici, tunc est apostasia operis. Et quia in his omnibus semper est fidei contumelia, quia expectatur à Dæmone quod expectandum est à Deo, ideò semper apostasia iudicatur. Ecce quam clarè duplicem apostasiam ponunt, tertiam subintelligentes, scilicet, cordis: quæ si desit, tamen Maleficæ verbis & operibus apostatrices iudicantur. Pœnis ergo, vt patebit, & Hæreticorum & Apostatarum subiacere debent.

Quando expectatur à Dæmone quod expectandū à Deo, est apostasia.

Et est tertia criminis enormitas præ cunctis aliis hæresibus in eis. Nam si iuxta Aug. omnis infidelium vita peccatum est. 18. *q.* 1. §. 2. & est glossa super illud *Roman.* 14. Omne quod non est ex fide, peccatum est. Quid iudicandum est de tota vita, id est, de omnibus aliis operibus Maleficarum, quæ tamen non ad complacentiam Dæmonum fiant, sicut ieiunare, Ecclesias frequentare, communicare, & sic de aliis. In omnibus enim peccant mortaliter, quod sic declaratur. Tanta est enim labes huius peccati, quod facultatem resurgendi licèt non ex toto amputant, eò quòd peccatum nō corrumpit totum bonum naturæ, & lumen naturale in eis remanet. Tamen propter præstitum homagium, nisi ab illo absoluantur, omnia eorum opera etiam de genere bonorum sunt potiùs de genere malorum, quod in aliis infidelibus non cernitur.

Peccatum non corrumpit totum bonū naturæ.

Nam secundùm Thomam *secunda secundæ, quæst.* 10. An omnis actio infidelis sit peccatum? dicit quod quamuis opera infidelium, quæ sunt de genere bonorum, vt ieiunia, eleemosynæ & huiusmodi non sint eis meritoria, propter infidelitatem, quæ est grauissimum peccatum: tamen quia peccatum non corrumpit totum bonum naturæ, sed remanet in eis lumen naturale. Ideo non omnis actus eorum est mortale peccatum, sed actus procedens ex ipsa infidelitate, vel relatus ad ipsam etiam si sit de genere bonorum: puta, Sarracenus ieiunat, vt seruet legem Mahumeti de ieiunio mandantem: Indæus seruat suas festiuitates, & huiusmodi in his est mortale. Et sic intelligitur illud Augustini *suprà* allegatum: Omnis infidelium vita peccatum est.

An omnis actio infidelis sit peccatum.

Quod Maleficæ grauissimas merentur pœnas vltra omnes flagitiosos mundi.

DEnique Maleficiorum flagitia, cuncta aliorum peccata excedunt: quantum ad demeritum pœnæ, declaratur. Primo quo ad pœnam Hæreticis infligendam. Secundo, quo ad pœnam Apostatis inferendam. Nam Hæretici duplici pœna puniuntur, secundùm Raymun. scilicet excommunicatione, depositione, rerum ablatione & corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet *super primum, de sentent. excommunic. Nouerit & super secundum.* 24. *q.* 1. *Qui contra pacem, & tertium, dist.* 8. *quo iure.* 23. *q.* 7. *c.* 1. *& seq. super* 4. *eod. tit. scilicet de Hæreticis, Excommunicamus.* 1. *&* 2. Imo & grauissimas incurrunt pœnas credentes, receptatores, fautores & defensores. Nam vltra pœnam excommunicationis illis infictam. Hæretici cum fauoribus & defensoribus suis, & receptatoribus, & ipsorum filij, vsque ad secundam generationem per lineam paternam, per lineam vero maternam, vsque ad primum gradum, ad nullum beneficium, vel officium Ecclesiasticum admittuntur: vt eodem tit. quicunque, & cap. statutum. lib. 6.

Hæreticorum pœna multiplex.

Pœna hæreticorum in hæredes vergit.

Sed

Digitized by Google

Sed ſuper tertiam pœnam, ſi Hæretici habent filios Catholicos, priuantur paterna hæreditate in deteſtationem criminis, & ſuper quartam pœnam, ſi poſt deprehenſionem erroris continuò non velit reuerti, & hæreſim abiurare, ſubitò debet comburi, ſi laicus eſt. Falſarij enim pecuniæ ſtatim morti traduntur, quantò magis falſarij Fidei? Si verò clericus: poſt ſolennem degradationem relinquitur curiæ ſeculari occidendus. Si autem reuertatur ad fidem, detrudi debet in perpetuum carcerem: de hæreticis. Excommunicamus, primo & ſecundo, & hoc de rigore iuris. Mitiùs tamen agitur cum eis poſt abiurationem, quam ad arbitrium Epiſcopi & Inquiſitoris facere debent, prout in tertia parte operis patebit, vbi de variis modis ſententiandi tales tractatur, quis etiam dicatur deprehenſus & conuictus, etiam relapſus.

Proceſſus ad ignem.

Maleficæ auſterius quàm Hæretici puniendæ.

His autem modis mulctare maleficas non videtur ſufficere, cùm non ſint ſimplices hæreticæ, ſed apoſtatæ, & vltra hoc quòd in ipſa apoſtaſia non hominibus propter metum, carnis oblectamenta, fidem abnegant, vt *ſuprà* tactum eſt: Sed ipſis Dæmonibus vltra abnegationem, homagium, corpora, & animas offerendo præſtant. Ex quibus ſatis probabile videtur, quòd quãtumcunque pœniteant, & ad fidem reuertantur, non debent ſicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, ſed vltimo ſupplicio puniri: & hoc etiam propter damna temporalia, hominibus & iumentis variis modis illata leges imperant, vt patet *C. de maleficiis. l. nullus. l. nemo. & l. culpa.* Et eſt ſimilis culpa prohibita diſcere & docere. Et loquuntur leges ſuper ſortilegos: quantò magis ſuper maleficos: vbi dicunt, quòd pœna illorum eſt bonorum publicatio & decapitatio. Et ſi quis tali arte mulierem ad luxuriam prouocauerit, vel è conuerſo, beſtiis exponitur, vt dicitur *ibidem. l. multi.* Et de his in prima quæſtione tactum eſt.

QVÆSTIO XV.

Declaratur, quòd propter peccata Maleficarum innoxij ſæpè maleficantur, etiam interdum propter peccata propria.

SEd hoc, quòd Diuina permiſſione plures innoxij damnificantur & puniuntur in præmiſſis nocumentis, propter aliena peccata Maleficarum, & non propter culpas proprias. Nec alicui hoc videatur inconueniens oſtendit S. Thom. *ſecunda ſecundæ, q. c.* 8. Hoc fieri iuſtè à Deo: loquendo de pœnis præſentis vitæ triplici ratione. Primò quidem, quòd vnus homo eſt res alterius, & ſicut quis punitur in rebus, ita & in pœnam alterius aliquis puniri poteſt. Nam filij ſecundum corpus, ſunt quædam res patris, & ſerui & animalia, res dominorum, & ſic filij puniuntur quandoque pro parentibus. Sicut filius natus ex adulterio Dauid mortuus fuit quam citius: Et animalia Amalechitarum iuſſa ſunt interfici. Quamuis & in huiuſmodi ſit ratio myſtica, vt habetur 1. *q.* 4. §. *paruulos.*

Tripliciter modo punitur quis iuſtè ob aliena peccata.

Secundò, quia peccatum vnius deriuatur in alterum, & hoc dupliciter. Per imitationem, ſicut filij imitantur peccata parentum, & ſerui & ſubditi peccata dominorum, vt audacius peccent: vt ſit in rebus malè acquiſitis, in quibus filij ſuccedunt, ſerui in latrociniis & guerris iniuſtis: vnde ſæpius interficiuntur. Et ſubditi prælatorum audacius peccant, dum eos peccare cernunt, etiamſi eadem peccata non committunt, vnde & iuſtè puniuntur.

Peccatores imitãtes puniũtur cum imitatoribus.

Digitized by Google

Deriuatur etiam peccatum vnius in alterum per modum meriti, vt subditorum in malum prælatum, id est, quod peccata subditorum merentur peccatorem prælatum, secundum illud *Iob*: Regnare facit Hypocrita propter peccata populi.

Deriuatur etiam peccatum, & consequenter pœna per aliquem consensum vel dissimilitudinem. Hoc est, quando superiores peccata non redarguunt, tunc sæpissimè boni cum malis puniuntur, vt dicit Aug. *in primo, de ciuit. Dei.* Exemplum: vbi inter nos inquisitores vnius reperit quoddam oppidum mortalitate hominum quasi destitutum, & vbi fama volabat, quod quædam mulier sepulta, linteamen, in quo sepulta erat, successiuè deglutiret, & quod pestis cessare non posset, nisi ex integro linteamen deglutiendo ad ventrem consumpsisset. Habito consilio desuper, Scultetus cum præfecto ciuitatis sepulchrum effodientes, inuenerunt quasi dimidietatem linteaminis per os & collum vsque in ventrem immissam & consumptam. Quo viso, motus Scultetus, gladium extraxit, & caput amputando extra foueam proiecit, sícque subitò pestis cessauit. Ex quibus vtique, diuina permissione, peccata illius vetulæ super innoxios, propter dissimulationem præcedentium punita fuerunt. Nam præhabita inquisitione repertum fuit, ipsam longo tempore vitæ suæ sortilegam & magam fuisse. Exemplum etiam de punitione Dauid in enumeratione populi per pestem.

De muliere mortua, quæ linteamen deglutiẽdo, pestem procurauit.

Tertiò fit Diuina permissione, vt humanæ societatis vnio commenderetur, ex qua vnus homo debet pro alio sollicitus esse, vt non peccet, & ad detestationem peccati, dum scilicet pœna vnius redundat in omnes, quasi omnes sint vnum corpus. Exemplum de peccato Achan, *Iosuë* 7.

Puniuntur coniũctim homines, vt videãt eosdẽ esse omnes.

Possumus adhuc addere duos modos: prout puniuntur mali interdum per bonos, interdum etiam per alios malos. Nam vt Gratian. dicit 23. q. 5. §. *vltim.* Aliquando Deus punit malos per legitimam potestatem gerentes ex mandato suo & hoc dupliciter. Interdum cum merito punientium, sicut puniuit peccata Chananæorum per populum suum: Interdum absque peccato punientium, sed etiam in ipsorum pœnam, sicut tribum Beniamin puniuit & deleuit vsque ad paucos. Aliquando punit etiam per populos suos, iussu seu permissione excitatos, non tamen intendentes Deo obsequi, sed suæ satisfacere cupiditati, & ideo cum sui damnatione sicut iam punit populum suum per Turcas, & sæpiùs ante per alienigenas etiam in Veteri lege.

Pro flagellis vtitur Deus opera infidelium.

Sed nota quòd quæcunque de causa quis puniatur, si non sustinet patienter pœnas, tunc sunt flagella, non ad satisfactionem, sed ad vindictam tantùm, id est, punitionem. Iuxta illud *Deuter.* 32. Ignis scilicet pœnæ temporalis succensus est in furore meo, id est, in punitione: (cùm tamen in Deo aliàs furor non sit) & ardebit vsque ad inferni nouissima, id est, vindicta hic incipiet & ardebit vsque ad extremam damnationem, vt exponit Aug. & habetur *de pœn. dist.* 4. § *auctoritas.* Sed si patienter ferantur ipsa flagella, & sint patientes in statu gratiæ, habent locum satisfactionis, vt dicit S. Th. *in* 4. Etiamsi quis puniretur à Iudice propter maleficium commissum vel etiam maleficia, & hoc secundùm plus & minus, secundum deuotionem patientis & qualitatem criminis.

Sustinens patienter pœnas satisfacit pro culpa.

Mors autem naturalis cùm sit vltimum terribilium non tamen est satisfactoria, quia per naturam inoleuit in pœnam originalis peccati. Licet secundum Scotum etiam voluntariè & cum deuotione expectata, & Deo oblata in sua amaritudine, possit fieri aliquo modo satisfa

Mors vltimum terribilium.

Digitized by Google

Mors fit etiam satisfactoria.

satisfactoria. Mors tamen violenta, siue quis eam metuit siue non, semper est satisfactoria, si patienter sustineatur & in gratia. Et hæc quidem, quoad pœnas propter aliorum peccata inflictas.

Propter propria autem etiam Deus flagellat in vita præsenti, & specialiter circamaleficia inferenda. Nam *Tobiæ* 7. Super illos qui libidini deseruiunt, Diabolus accipit potestatem: quod etiam ex præcedentibus patuit, declarando maleficia circa membra, & potentias generatiuæ potentiæ quæ Deus amplius permittit maleficiari.

Attamen ad prædicandum populo notandum, quòd præmissis punitionibus non obstantibus, secundùm quos Deus pro culpis alienis, siue propriis punit, hanc regulam iuris pro fundamento teneat, & populo proponat, quæ dicit: Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus. *Extra. de reg. iur.* Et hæc regula locum habet in iudicio poli, id est, Dei, & in iudicio fori, id est, in foro humano, siue seculari, siue Ecclesiastico.

Sine culpa nisi subsit causa nemo est punitus.

Declara de iudicio poli. Nam Deus duplici pœna spirituali &, temporali punit. In prima inuenitur, quòd nunquam sine culpa. In secunda inuenitur, quòd interdum benè sine culpa, sed non sine causa. De prima spirituali pœna, quæ cum est triplex, scilicet subtractio gratiæ, vnde sequitur obduratio in præstitis, non fit sine culpa propria. Secunda pœna damni, id est, priuationis gloriæ, hæc etiam nunquam infligitur sine culpa propria, vt in adultis, vel contracta, vt in paruulis in originali decedentibus. Tertia pœna sensus, id est, cruciatio ignis infernalis, etiam patet. Vnde quod dicitur *Exod.* 20. Ego dominus zelotes, visitans peccata parentum in filios vsque in tertiam & quartam generationem, intelligitur de imitationibus paternorum scelerum, vt exponit Gratianus, 1. *quæst.* 4. §. *quibus*. Vbi etiam dat alias expositiones. De secunda autem pœna temporali punit Deus.

Pœna subtractionis gratiæ, pœna priuationis gloriæ.

Primò propter culpam alterius, vt *suprà* tactum est, triplici ratione, vel etiam sine culpa aliena & propria, sed non sine causa, vel etiam ex culpa propria & non aliena: Quòd si vis scire causas propter quas Deus punit, & tamen absque culpa aliena & propria, videas quinque modos, quos ponit Magister *in* 4. *dist.* 17. *c.* 2. Et recipe tres primas causas: Reliquas duas accipe, pro culpis propriis.

Quinque causæ cur Deus flagellet.

Nam dicit, quinque de causis Deus hominem flagellat in vita præsenti, siue pœnas infert. Primo, vt Deus glorificetur. Et hoc fit, quando miraculosè remouetur pœna siue flagellum. Exemplum de cæco nato. *Ioan.* 9. de Lazaro resuscitato. *Ioan.* 11.

Deus punit vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ.

Secundò, si primum defit, immittitur tamen vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ, ac etiam vt virtus latens intus, aliis manifestetur. Exemplum *in Iob* 1. *& Tobiæ* 2.

Tertiò, vt virtus conseruetur per humiliationem flagellorum. Exemplum in Paulo, qui de se dicit 2. *Cor.* 12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ. Angelus Satanæ: Qui stimulus secundum Remi, fuit hæc infirmitas corporalis. Hæ sunt causæ sine culpa.

Quartò, vt æterna damnatio hic inchoetur, vt scilicet aliqualiter ostendatur, quid in inferno patietur. Exemplum in Herode, *Act.* 12. & in Antiocho. 2. *Machab.* 9.

Quintò, vt homo purificetur, vel per expulsionem culpæ, cùm scilicet, ea flagellis conteritur. Exemplum de Maria sorore Aaron. *Num.* 13. lepra infecta, & Israëlitis prostratis in deserto, secundùm Hieron. 23. *q.* 4. quid ergo. Vel ad satisfactionem pœnæ. Exemplum in Dauid, qui post remissionem

Digitized by Google

Originale est causa omnium causalitatum.

adulterij commissi, quòad culpam in pœnam fuit expulsus de regno, vt patet *in 2. Regum.* Quod notat Gregor. *de pœn. dist. 1. si peccatum Dauid.* Posset etiam dici, omnem pœnam quam patimur procedere ex culpa nostra, saltem originali, cum qua nascimur, quia ipsa est causa omnium causalitatum. *ar. dist. 5. ad eius.*

Sed & tertia pœna, quæ & damni, loquendo de illa quoad æternam damnationem, quam in futuro sustinebunt nemo ambigat, quin super omnes damnatos in pœnis super sensibilibus cruciabuntur. Sicut enim gratiæ visio in patria, ita mortali culpæ pœna in inferno succedit. Et sicut gradus beatitudinis in patria commensurantur iuxta gradus charitatis, & gratiæ in via, ita & mensura suppliciorum in inferno iuxta mensuram criminum in via. Hoc est, quòd *Deuter. 25.* dicitur. Pro mensura peccati, erit & plagarum modus. Et sic hoc in aliis peccatis omnibus, tamen in speciali Maleficis hoc conuenit, quòd ad *Heb. 10.* tangitur: Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est. Hæc sunt propria Maleficarum, fidem abnegantium, & per diuinissimum sacramentum plurima maleficia, vt iam in secunda parte patebit exercentium.

QVÆSTIO XVI.

Declaratur in speciali Veritas præmissa: comparando opera maleficarum ad alias superstitionis species.

PRæmissa denique veritas, quoad enormitatem criminum in maleficijs probatur per comparationem ad alia opera Magorum & Diuinatorum. Nam cùm quatuordecim sint species circa opera superstitiosa, ex triplici genere Diuinationum. Quorum primum fit per manifestam Dæmonum inuocationem. Secundum per tacitam solam considerationem dispositionis, vel motus alicuius rei, vt syderum, dierum, horarum & huiusmodi. Tertium, per considerationem alicuius actus humani, ad inquirendum aliquid occultum, quæ Sortium nomen habent.

Species expressæ inuocationis Dæmonũ.

Et species primi generis diuinationis, quæ fit per expressam Dæmonum inuocationem, sint præstigium, Diuinatio somniorum, Necromantia, Diuinatio pythonica, Geomantia, Hydromantia, Acromantia, Pyromantia, & aliorum cultus. S. Thom. *secunda secundæ, q. 95. & 26. q. 5. igitur. & q. 5. nec mirum.* Species denique secundi generis Genethliaci, Aruspices, Augures, Omen obseruantes, Chiromantia, & Spatulamantia.

Spatulamantia.

Species etiam tertij generis variantur, secundum omnia illa quæ Sortium nomen habent, ad inquirendum aliquid occultum, scilicet, per considerationem punctorum, festucarum, figurarum in plumbo liquefactarum. Et de his S. Thom. *vbi suprà, & 26. quæst. 2. & q. 4. per totam.*

Figuræ in plumbo liquefactæ.

Tamen hæc omnia crimina, maleficarum flagitia excedunt: quod de præstantioribus speciebus deducitur: Vnde & de minoribus non difficultatur.

Quod maleficiæ fiunt Præstigiatrices.

Nam in prima specie, vbi aliqui præstigiosi quibusdam apparitionibus sensus humanos decipiunt, vt res corporalis aliter sentiatur per sensum visus aut tactus, vt in præcedentibus tactum est de modo præstringendi. Maleficæ his non contentæ circa membra generatiuæ potentiæ, illa interdum præstigiosa apparitione auferendo, licet non in rerum veritate, etiam ipsam generatiuam potentiam pluries auferunt, ne mulier concipere

Digitized by Google

concipere aut vir actum exercere valeat, etiam remanente membro: absque præstigiosa illusione post conceptum, etiam aborsum procurant, sæpéque procurant cum innumeris aliis malis: in diuersis etiam formis bestiarum apparent, vt *in superioribus* patuit.

Maleficos esse Necromanticos.

In secunda denique specie, quæ & Necromantia dicitur, & fit per mortuorum apparitionem, vel locutionẽ, cùm vt dicitur *3 lib. Ethic.* Nekros Græcè, *mors* dicitur Latinè, *mantia* verò *diuinatio*. Faciunt autem talia per sanguinẽ hominis, aut alicuius animalis, super quibusdam characteribus, scientes Dæmonem sanguinem amare, id est, eius effusionem, & peccata. Vnde fit vbi mortuos ab inferis se vocare putant, ad respondendum ad interrogata, Dæmones in eorum similitudinibus apparentes, talia exercent. Et huiusmodi artis erat illa magna Pythonissa, de qua *1. Reg.* 28. quæ ad instantiam Saulis Samuelem suscitauit.

De Pythonissa Saulis.

Nec ex hoc putet quis talia esse licita, quòd Scriptura commemorat animam iusti Prophetæ ab inferis vocatam, Sauli euentum futuri belli, etiam per mulierem Pythonissam apparuisse. Quia vt August. dicit *ad Simplicianum*: Non est absurdum credere aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non dominante arte magica, vel potentia, sed dispensatione occulta, quæ Pythonissam & Saulem latebat, se iusti spiritus ostenderet regis aspectibus, diuina cum

De apparitione Spiritus Samuelis.

sententia percussurus. Vel non verè spiritus Samuëlis à sua requie est excitatus, sed aliquod phantasma, & illusio Dæmonum imaginaria Diaboli machinationibus est facta, quam appellat Samuëlem scriptura, sicut imagines solent suarum rerum nominibus appellari. Hæc ex responsione cuiusdam argumenti, super quæstionem, An diuinatio, quæ fit inuocatione Dæmonum, sit illicita *2. 2. q. 95. art. 4. Ad secundum.* Sed si lectori placet, videat responsionem super vltimum argumentum quæstionis, An gradus prophetiæ, sint in beatis *in eadem summa, q. 174.* Inspiciat etiam dictum Augustini *26. q. 5. Nec mirum.* Sed hæc parum ad maleficarum opera, quæ nullam in se retinent speciem pietatis, vt intuenti eorum opera patet, sanguinem innocentem fundere non cessantes, occulta quæque Diabolicis instructionibus manifestantes, nec viuis aut mortuis parcunt, vbi animas cum corporibus interimunt.

In tertia denique specie, quæ & somniorum diuinatio dicitur, dupliciter obseruatur. Primò, quando quis vtitur somnis, vt valeat aliquid occultum inuestigare ex reuelatione malorum spirituum, cum quibus habentur pacta expressa, quando scilicet ad hoc inuocantur. Secundò verò, quãdo quis vtitur somnis ad cognoscẽdum futura, secundum quòd somnia procedũt ex reuelatione diuina, vel ex causa naturali intrinseca, vel extrinseca, quantũ potest se extendere talis virtus, non erit illicita diuinatio. Hæc Thomas *vbi suprà*.

Angelicæ reuelationes.

Pro cuius intelligentia, vt Prædicatores nucleum ad minus habeant, notandum ad primum de Angelis, quòd cùm Angelus sit limitatæ virtutis efficacius reuelare potest aliquid futurorũ animæ dispositæ quàm indispositæ. Dispositio autem fit post sedationem motuũ exteriorum & interiorum, vt quãdo silentes sunt noctes, & sedati sunt motus fumositatum, & hoc fit circa auroram, quando digestio est completa: & hoc dico de nobis peccatoribus similibus quibus Angeli ex diuina pietate ad prosecutionem officij aliqua reuelant, aut tempore studij in aurora intellectum de occultis scripturarum informãte. Præsidet enim Angelus bonus intellectui, sicut Deus volũtati, & corpora cœlestia nostris corporibus, aliis autem perfectioribus quibuscunque potest

De anima disposita ad reuelationes.

Digitized by Google

& quacumque hora reuelare vigilando, & dormiendo. Quamuis & iuxta Philosophum *in lib. de somn. & vigil.* sunt magis aptæ recipere reuelationes, vt dictum est, vno tempore, quàm altero, provt cæteri Magi facere consueuerunt.

Naturales reuelationes.

Ad secundum nota, quòd ex naturali sollicitudine naturæ de regimine corporis contingit, quòd quædam futura habent causam naturalem in homine somniante: & tunc illa somnia seu visiones, sunt tantummodò signa, & non causæ sicut ex parte Angeli dictum est, & hoc accidentium futurorum in homine, vt sanitatis, vel ægritudinis, vel periculi, &c. Et hæc est sententia Aristot. *vbi suprà.* Quia natura repræsentat in somniis animæ aliquas dispositiones, quæ sunt in corde: ex quibus posteà contingit infirmitas, vel aliud, vt si quis somniat de occupationibus igneis, signum est quod in eo prædominatur cholera: si de aëris, vt de volatu & huiusmodi, signum est sanguinis: si aquæ, vel alterius liquoris aquei, signū est phlegmatis: si de terrenis signū est melancholiæ. Et ideò per somnia quandoque iuuantur Medici, ad cognoscendum dispositiones corporis: vt etiam dicit Philosophus *in eod. lib.*)

Somnia secundum complexiones.

Somnia Maleficarum.

Sed hæc itetum leuia sunt, per comparationem ad somnia à maleficis superstitiosè obseruata. Nam si corporaliter, vt *suprà* tactum est, nolunt transferre, sed tantum imaginariè cernere, quæ à consodalibus maleficis perpetrantur, reponere se habent ad sinistrum latus in nomine sui Diaboli & omnium Dæmoniorum. Vnde fit, vt eis singula imaginaria visione repræsentétur à simili. Si aliqua occulta scire pro se vel aliis hominibus volunt à Dæmonibus, per somnia instruuntur, non per tacita, sed per expressa cum eis pacta inita. Nec iterum per quodcunque pactum, quocunque modo per aliquod sacrificium alicuius animalis, seu sacrilegæ deprecationis, aut cultus etiam latriæ exhibitionis, sed se ipsas in anima, & corpore Dæmonibus offerentes, fidem penitùs sacrilego ore abnegantes. Nec his contentæ, etiam proprios aut alienos infantes Dæmonibus offerunt, aut interimunt, de quibus *suprà* habitum est.

In quarta denique specie quæ per Pythones, à Python, Apolline, iuxta Isidorum, qui auctor diuinandi dicitur fuisse, exercetur, nō per somnia, aut per mortuorum allocutionem, sed per viuos, vt in arreptitiis, qui sic arrepti à Dæmonibus, vel voluntariè, aut inuoluntariè, ad prædicendum tantummodò futura, & non ad alia flagitia perpetranda agitantur, qualis fuit illa puella de qua *Act. 16.* clamando post Apostolos, quòd essent veri serui Dei. Vnde indignatus Paulus, impetranit spiritui exire ab ea: Patet quòd modica fit comparatio per respectum ad maleficas & eorum opera, quæ vtique sic ob magnitudinem facinorum, & enormitatem criminum, iuxta Isidor. vt *suprà* habitum est, nuncupantur.

Oracula.

Pythonissa in Actis Apostolorum.

Vnde causa breuitatis de aliis minoribus speciebus diuinationum hæc probare non expedit, vbi maiores excedere noscuntur. Nam vbi prædicatori placet applicare alias species, potest, vt Geomantiam, quæ fit circa corpus terrestre, vt in ferro vel lapide polito. Hydromantiam, quæ fit in aqua vel crystallo. Aëromantiam, quæ fit in aëre. Pyromantiam, quæ fit in igne, Arioloum, quæ fit in viscenibus animalium immolatorum in aris Dæmonum. Licèt hæ omnes per expressam Dæmonum inuocationem fiant, nulla tamen est comparatio ad maleficia. Maleficarum, cùm ad nullum nocumentum hominum, iumentorum & terræ frugum tendunt directè, sed ad futurorum præcognitionem. De aliis etiam speciebus

Geomantia. Hydromantia. Aëromantia. Pyromantia. Arioli.

diuina

Digitized by Google

diuinationum, quæ cum tacita inuocatione, & etiam per tacitum, vt sic pactum erga Dæmones practicantur, vt
Genethliaci. sunt Genethliaci, seu Astrologi, sic dicti propter natalium considerationes.
Auruspices. Auruspices, qui dies & horas obseruant.
Augures. Augures, qui gustus & garritus auium, &
Omina. Omen, quo verba hominum obseruant.
Chiromantici. Et Chiromantici, qui ex lineamẽtis manuum aut spatulis animalium diuinant. Si cui placet, inspiciat præceptorem Nider, circa secundum præceptum, & plura inueniet, quomodo sint licita, & quomodo non. Maleficarum verò opera nunquam sunt licita.

QVÆSTIO XVII.

Declaratiua quarta decima, grauitatem criminis ad peccata quæcumque Dæmonum comparando.

SEd & tanta est eorum facinorum magnitudo, quòd etiam malorum Angelorum peccata & ruinam excedunt. Et si in culpis, quomodo non, & in infernalibus suppliciis. Et hoc quidem ad culpas demonstrare, non est difficile variis rationibus. Primò: nam licet eorum peccatum sit irremissibile, hoc tamen non est propter magnitudinem criminis, habendo respectum ad eorum naturalia, & præcipue secundum opinionem illorum, qui dicunt, eos tantùm in naturalibus & nunquam in gratuitis fuisse creatos. Et quia bonum gratiæ, excedit bonum naturæ, ideò illorum peccata, qui à statu gratiæ cadunt, provt maleficæ fidem susceptam in baptismo abnegantes existunt, eorum vtique peccata excedunt. Si verò dicamus eos in gratia fuisse creatos, licet non confirmatos, sic etiam maleficæ, licet non creatæ in gratia tamen à gratia sponte ceciderunt, sicut & illi volentes peccauerunt.

Maleficas peccato Diabolis pares.

Diabolos solùm in naturalibus, non in gratuicis fuisse creatos.

Secundò demonstratur, nam licet eorum peccatum sit irremissibile variis de causis aliis, puta secundum Augustinum quia nullo suggerente peccauerunt, ideò nullo reparante redire debent. Vel secundum Damasc. contra Dei formam intellectu peccauerunt: & cognitio, quantò est nobilior, tantò peior est error. Seruus enim sciens voluntatem domini sui, &c. Vel iterum secundum eundem Damasc. quia Angelus malus non est susceptibilis pœnitentiæ, ideò nec veniæ, & hoc ex natura sua, quæ quia spiritualis tantummodò semel est vertibilis, eò quòd se totam conuertit: quod in homine non fit, vbi caro semper repugnat spiritui. Vel iterum, quia excelso loco peccauit, vt in cœlo, homo autem in terra.

Cur Diaboli peccatum irremissibile.

Diabolus semel tãtùm vertibilis.

His tamen non obstantibus eius culpa in multis aliis minoratur comparatiuè ad maleficarum flagitia. Primò, in hoc, quòd ille iuxta Anselmum, in quadam oratione nulla, præcedente delicti vindicta superbiens peccauit. Maleficæ verò post tantas pœnas sæpè multis aliis Maleficis inflicta, imò & post pœnas, quas percipiunt in Ecclesia, Diabolo occasione suæ ruinæ inflictas, omnia hæc contemnunt, & non ad minima peccata mortalia, vt cæteri peccatores, qui ex infirmitate aut malitia absque habitu malitiæ peccant, sed ex profunda cordis malitia ad horrenda flagitia properant.

Diabolus nullo metu pœnæ peccauit.

Secundò, quia licet triplex sit status mali Angeli, innocentiæ culpæ, & miseriæ seu pœnæ, ipse tamen sic ab innocentia semel tantùm cecidit, vt ad illam nũquam restitutus fuerit. Peccator autem ad innocentiam per baptismum restitutus iterum ab illo cadens multum profundatur. Et super omnes ipsæ maleficæ, vt earum flagitia demonstrant.

Tertiò ille contra creatorem, nos autem, & super omnes ipsæ maleficæ contra creatorem & redemptorem, &c.

Satan non peccauit in redemptionem.

Quartò

Quartò ille dereliquit Deum permittentem, videlicet eum peccare, & non pietate eum prosequentem, nos autem, & super omnes ipsæ maleficæ, peccatis elongamur, à Deo permittente, & ex pietate nos continuò prosequente, & beneficiis plurimis nos præueniente.

Quintò ille præstat in malitia Deo reprobante, & suam gratiam non apponente, nos miseri currimus in illam malitiam, Deo continuè reuocante.

Sextò, ille manet obduratus ad punientem, nos obdurati ad blandientem. Et si ambo contra Deum, tamen ille contra se requirentem, nos contra pro nobis morientem, quem vt præmisimus, super omnes maleficæ dehonestantes offendunt.

Solutiones argumentorum etiam declarant veritatem per comparationem.

AD argumenta. Ad primum patet responsio per ea, quæ in principio quæstionis tacta sunt. Vnde videlicet aliquod peccatum debet censeri grauius altero, & quomodo peccata Maleficarum grauiora cunctis, quoad culpam existunt. Et aliud quoad pœnam. Dicendum, quòd sicut culpa Adæ, ita & eius pœna dupliciter consideratur. Vel quoad personam, vel quoad naturam totam, videlicet posteritatem ex eo sequutam. Primo modo sicut maiora peccata fuerunt post eum perpetrata, quia videlicet ipse solummodò peccauit, faciendo illud quod erat malum, non secundum se, sed quia prohibitum. Fornicationes verò, adulteria, & homicidai, vtroque modo mala sunt, scilicet secundum se, & quia prohibita, ideò etiam granior pœna eis debetur.

Cur Adæ peccatum maximũ.

Secundo verò modo, licet maxima pœna primum peccatum sequuta est, hoc tamen est per indirectum, inquantum videlicet per eum tota posteritas originali peccato fuit infecta, eò quòd ipse primus parens omnium, pro quibus omnibus solus filius Dei satisfacere potuit potentia ordinata. Pro suo autem personali medietate diuina gratia pœnituit & saluatus per solutionem factam per Christum. Imcomparabiliter aut peccata Maleficarum excedunt in grauitate, non contentæ de suis personalibus peccatis, & perditionibus, cùm etiam innumeras alias post se continuè trahunt.

Ad tertium dicendum ex prohibitis, quòd hoc fuit per accidens in peccato Adæ, quod maiorem læsionem intulit: hoc videlicet, quòd naturam integram inuenit, & quòd corruptam necessariò non voluntariè transfundere habuit, vnde non sequitur, quòd ipsius peccatum simpliciter grauius cæteris fuit. Tum etiam, quia hæc idem etiam sequentia peccata fecissent, si talem naturam inuenissent: sicut & secundum mortale peccatum non grauat gratiam, eò quòd illam non inuenit, priuaret, autem si illam inueniret. Hæc est solutio S. Thom. *in 2. dist. 21. art. 2. in solutione secundi argumenti*, quam solutionem si quis ad plenum vult intelligere, habet considerare, quòd Adam originalem iustitiam si præstitisset, non transfudisset in posteros, provt Anselm. opinabatur: quia etiam aliquis tum peccare potuisset. Videantur dicta Doct. *dist. 20.* An pueri mox nati, fuissent in gratia confirmati.

Adæ peccatum nõ excedit maleficarum crimen.

Adam si non peccasset, an qui nunc saluantur, saluati fuissent.

Item *quodlib. 10.*

An idem qui nunc saluantur homines, saluati fuissent si Adam non peccasset.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XVIII.

Sequitur modus Prædicandi, contra quinque argumenta laicorum, quibus probare videntur ſparſim quòd Deus non permittat tantam poteſtatem Diabolo, & maleficis, circa huiuſmodi maleficia inferenda.

SIt denique prædicator prouidus ſuper certa argumenta laicorum, vel etiam peritorum quorundam, qui in tantum Maleficas eſſe negant quòd licet malitiam & potentiam Dæmonis, ad inferendum ex ſuo deſiderio huiuſmodi mala, concedant, diuinam tamen permiſſionem ſibi condeſcendentem negant, nec volunt quòd Deus tanta fieri permittat. Et licet modum arguendi non habeant, & in tenebris ſicut cæci palpitent, iam vnum, iam alterum medium tangendo, opus tamen eſt eorum aſſertiones ad quinque argumenta reducere. Ex quibus vtique omnes eorum cauillationes procedere poſſunt. Et primò, quòd Deus non permittat Diabolo ſub tanta poteſtate ſæuire in homines.

Vtrum ad maleficialem effectum à Dæmone per Maleficam procurandum, ſemper habet concurrere diuina permiſſio. Et arguitur quinq; argumentis quòd Deus non permittit, vnde etiam maleficium nihil eſt in mundo. Et primum ſumitur ex parte Dei, ſecundum ex parte Diaboli. Tertium ex parte Maleficæ. Quartum ex parte morbi. Quintum ex parte Prædicatorum & Iudicum, qui talia contra eas prædicant, & iudicant, vtique nunquam ſecuri eſſent.

Impoſſibilitas ex parte Dei.

Primò ſic, Deus punire poteſt hominem propter peccata, & punit gladio, fame, & mortalitate. Item diuerſis aliis infirmitatibus variis & innumeris, quibus humana conditio ſubiacet, vnde quia opus ei non eſt adiungere alias punitiones, ideò non permittit.

Ex parte Satanæ.

Secundò ſic. Ex parte Diaboli, ſi vera eſſent quæ prædicantur quod videlicèt vim generatiuam impedire poſſet, vt videlicet mulier non concipiat, vel ſi concipiat, quòd aborſum faciat vel ſi non aborſum, quòd etiam poſt natos interficiant vtique ſic perimere poſſent per totum mundum, & iterum poſſet dici; quòd opera Diaboli eſſent fortiora operibus Dei, ſcilicet ſacramento matrimonij quod eſt opus Dei.

Ex parte Maleficæ.

Tertiò ex parte hominis; nam videmus quòd ſi maleficiũ debet eſſe aliquid in mundo, tunc aliqui homines plus aliis maleficientur. De quo ſi quæritur, vtique dicitur, hoc eſſe propter punitionem peccatorum, ſed hoc eſt falſum, ergo & illud quod maleficia ſint in mundo. Falſitas autem probatur ex eo, quia tunc maiores peccatores amplius punirentur, hoc eſt falſum, cùm minus puniantur quam alij interdum iuſti: quod etiam cernitur in pueris innocentibus: qui aſſeruntur maleficiati.

Quartò poteſt addi & aliud argumentum ex parte Dei hoc quod quis impedire poſſet, & non impedit, ſed fieri permittit, vtique iudicatur ex ſua voluntate proceſſiſſe. Sed Deus cùm ſit ſummè bonus non poteſt velle malum, ergo non poteſt permittere vt fiat malum, quod ipſe impedire poteſt.

Ex parte Maleficiorum.

Item ex parte morbi: defectus & infirmitates quæ dicuntur maleficiales, ſimiles etiam ſunt defectibus & infirmitatibus naturalibus, id eſt, quæ ex naturæ defectu procedunt. Quòd enim aliquis claudicat, excæcatur, vel rationem perdit, vel etiam moritur, ex defectu naturæ contingere poſſunt. Vnde non poſſunt ſecurè maleficis aſcribi.

Ex parte Iudicum & prædicatorum.

Vltimò ex parte iudicum & prædicatorum, qui cùm talia aduerſus Maleficas prædicant & practicant; vti-

Digitized by Google

que propter ingens odium à Maleficis contra eos conceptum, nunquam essent securi.

Quomodo Deus sinat malum fieri.

Sed contra argumenta sumantur ex quæstione prima: super tertium principale primæ partis tractatus, & proponantur illa quæ sunt magis ad populum, quomodo videlicet Deus permittit mala fieri, licet non velit malum fieri, permittit autem propter admirabilem perfectionem vniuersi, quæ consideratur in hoc, quòd bona commendantur eminentius & magis placent, & sunt laudabiliora, dum comparãtur malis: habẽtur ibi auctoritates. Item, profunda Dei diuinæ sapientiæ, iustitiæ & bonitatis relucent, quæ aliàs essent occulta.

Deus iustè permisit Angelos & primũ hominem cadere.

Breuiter pro decisione quæstionis possunt colligi ex his, quæ ibi tanguntur varia documenta, pro informatione populi, videlicet, quòd Deus iustè duos casus permisit, scilicet Angelorum, & primorum parẽtum: qui cùm sint maiores omnibus aliis casibus non mirum si alij minores permittantur. Qualiter autem sint maiores, quoad causalitatem, non quoad alias circunstantias, secundum quas peccata Maleficarum, vt in quæstione tangitur, & malorum Angelorum & primorum parentum peccata excedunt, & quare Deus iustè permisit illos primos casus, tangitur *in* 2. *q.* ex quibus plura colligere & dilatare potest ad suum placitum.

Deo non conuenit Diaboli malitiam impedire.

Sed ad respondendum super argumenta. Nam ad primum cùm dicitur: Deus sufficienter punit per naturales infirmitates mortales, gladio & fame. Respondetur ex tribus. Primò, quòd Deus non limitauit suam virtutem ad naturalem processum, aut etiam ad influentias corporum cœlestium, vt videlicet præter illa agere non possit, ideò & præter illa sæpissimè egit in punitionem peccaminũ, mortalitates & alia inferendo: præter omnem influentiam corporum, sicut in punitione peccati superbiæ in Dauid super mortalitatem inflictam populo, propter populi numerationem, &c.

Secundò hoc vtique congruit diuinæ sapientiæ, quæ cum rebus omnibus sic administrat, vt eas propriis motibus agere sinat. Ideò sicut nõ conuenit malitiam Dæmonis omninò impedire, sed potiùs decet ipsam permittere, vt agat quantum ad bonum vniuersi spectare potest, licèt continuò etiam refrenatur per bonos Angelos, vt non tantum noceat, quantum nocere vellet. Ita etiam non conuenit malitiam humanam refrenare super ea, ad quæ ex libertate arbitrij potest, vt est fidem abnegare, & seipsum Dæmoni deuouere, quæ vtique facere in potestate sunt voluntatis humanæ. Ex quibus etiam duobus, cùm Deus maximè offenditur, iustè permittit ea quæ à Malefica desiderantur, & propter quæ fidem abnegauit, & ad quæ Diaboli potentia se extendit, vt est hominibus iumentis, & terræ frugibus posse nocere.

Etiã malis Diabolus torquetur.

Tertiò Deus iustè permittit illa mala fieri, per quæ Diabolus etiam per indirectum maximè torquetur, & summam recipit displicentiam. Sed per illa mala, quæ à Maleficis virtute Dæmonum fiunt per indirectum Diabolus maximè torquetur, dum contra suam volũtatem Deus omnibus malis ad gloriam sui nominis, ad fidei commẽdationem, ad electorum purgationem, & cumulum meritorum vtitur. Certum est enim, quod inter omnes displicentias, quas Diabolus ex superbia, quæ semper contra Deum exigit, iuxta illud, Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper, hæc præcipua est, quia sibi displicet, quod Deus omnia sua machinamenta in sui gloriam, &c. conuertit. Iustè ergo Deus cuncta permittit.

Ad secundum superius responsum est: & debet respondere ad duo, quæ includuntur in argumento scilicet, quòd non

dicitur

dicitur Diabolus fortior Deo, nec eius factura, imò cernitur quod minimæ virtutis exiſtit, cùm nihil poſſit niſi permiſſione diuina, vnde eius virtus poteſt dici minima, comparando ad diuinam permiſſionem, licet ſit maxima comparando ad virtutes corporales, quas naturaliter excedit, iuxta illud ſæpè allegatum. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari. *Iob* 41.

Cur generatiuam vim Deus permittat impedire.

Alterum ad quod reſpondendum. Cur videlicet Deus potiùs ſuper vim generatiuam permittit maleficia fieri quam ſuper alios actus humanos. De quibus etiam *ſupra* tactum eſt in materia de permiſſione diuina, ſub titulo, Quomodo Maleficæ vim generatiuam, & actum, Venereum impedire poſſunt: Eſt enim hoc propter fœditatem illius actus. Et quia originale peccatum inflictum ex culpa primorum parentum, per illum actum transfunditur: & exemplificatur etiam de ſerpente, qui primum inſtrumentum Diaboli fuit, &c.

Cur Diabolus plus affectat lædere bonos quàm malos.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut intentio & appetitus Diaboli maior eſt ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tentati magis tentat malos quàm bonos, ideſt, quòd amplior habilitas eſt in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis, quàm ſit in bonis. Ita etiam plus affectat lædere bonos, quàm malos, licet maiorem habilitatem lædendi inueniret in malis quàm in bonis. Et huius eſt ratio, quia ſecundum Greg. quantò crebrius, quis Diabolo ſe ſubiicit, tantò intolerabiliorem ſibi facit, vt ei reluctari non poſſit. Sed cum mali crebrius ſe ſubiiciant Diabolo, eis fit tentatio magis intolerabilis & frequentior, cùm non habeat ſcutum fidei formatæ, quo ſe tueantur. De quo ſcuto Apoſt. *Eph.* 6. in omnibus ſumẽtes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. Sed ex alia parte, magis poſſideat & acrius impugnat bonos, quàm malos. Et ratio, quia

Scutum fidei formatæ.

cum iam malos, non autem bonos, ideò magis conatur per tribulationem trahere ad ſui dominium iuſtos, quos non habeat, quam peccatores poſſeſſos: ſicut aliquis princeps terrenus magis inſurgit contra illum, qui plus aufert de iure ſuo, vel qui plus nocet regno, quàm cõtra illos, qui non ſibi contrariantur.

Quomodo Deus volit & permittat mala.

Ad quartum, quòd Deus permittit mala fieri, non vult tamen mala fieri, vltra præmiſſa, quæ tacta ſunt: Prædicator declarare poteſt per quinque ſigna voluntatis diuinæ, quæ ſunt, præceptum, prohibitio, conſilium, operatio, & permiſſio. Vide S. Thomam præcipuè *in prima parte* quia *ibi* planius declarat. *q.* 19. *art.* 12. Nam licet vna ſit volũtas in Deo quæ eſt ipſe Deus, ſicut & vna eius eſſentia: tamen per reſpectũ ad eius opera, iudicatur & ſignificatur nobis eius voluntas multipliciter, ſecundum quod Pſalmus dicit: Magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates eius. Vnde voluntas in Deo diſtinguitur non ex parte rei, ſed ex parte ſuorum effectuum, ita vt voluntas propriè dicta, dicatur voluntas beneplaciti: & voluntas metaphoricè dicta, dicatur voluntas ſigni: inquantum videlicet per ſigna & metaphoras indicatur nobis Deum hoc velle.

In Deo voluntas beneplaciti & ſigni.

A ſimili. Sicut paterfamilias vnam habens in ſe voluntatem, demonſtrat illam quinque modis, ſcilicet per ſe, & per alium. Per ſe dupliciter, directè, & & indirectè. Directè, cùm aliud operatur, & tunc eſt operatio. Indirectè autem, quando non impedit operantem, ſicut & *in* 4. *Phyſic.* dicitur. Remouens & prohibens, eſt mouens per accidens. Et quantum ad hoc, dicitur ſignũ permiſſio. Per aliud autem declarat ſe paterfamilias aliquid velle tripliciter. Vel inquantum ordinat aliquem ad aliquid faciendum neceſſariò, & prohibendo contrarium, & ſic ſunt præceptio in præceptis, & prohibitio in affirma-

Quinque modis declarat homo volũtatem.

Digitized by Google

tiuis & negatiuis præceptis. Vel inquantum ordinat aliquem persuasiue ad aliqua consiliatiuè, & hoc pertinet ad consilium. Et sicut voluntas humana manifestatur per hæc quinque, sic & ipsius Dei. Quòd enim præceptum prohibitio & consilium dicatur voluntas Dei, patet per illud *Matth.6.* Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra, id est, vt in terra impleamus eius præcepta, vitemus prohibita, & impleamus pro posse consilia. Et similiter quòd permissio & operatio dicatur Dei voluntas. Patet per Aug. qui dicit *in Ench.* Nihil fit nisi omnipotens Deus fieri velit, vel sinendo vt fiat, vel faciendo.

Ad propositum, cùm dicitur illud, quòd quis impedire posset, & non impedit, iudicatur ex sua voluntate processisse, verum est. Sed cum infertur, Deus est summè bonus, ergo non potest velle mala fieri: verum est, voluntate beneplaciti, & per quatuor signa huius voluntatis, quia non potest operari mala, nec percipere mala, nec vt non prohibeat mala, & persuadeat bona supererogationis, potest autem velle permittere mala fieri.

Quomodo dignoscãtur morbi maleficiales & naturales.

Ad aliud, quomodò cernuntur infirmitates ab inuicem, vt vna sit maleficialis, altera naturalis, puta ex defectu naturæ. Respondetur quòd variis modis. Primò medicorum iudicio. *26.q.5. Non licet. & q.2. illud*, vbi verba Aug. ex secundo de doctrina Christ. Ad hoc genus superstitionis, pertinent omnes ligaturæ & remedia, quæ medicorum disciplina contemnat, in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis. A simili: vbi medici ex circunstantiis, videlicet ætate, complexione sana, & subitò quasi in actu oculi immutata, & quod non ex defectu sanguinis, stomachi, aut labe, infirmitas acciderit. Indicant illam non ex defectu naturæ, sed ab extrinseco accidisse. Et ab extrinseco, vbi non ex venenosa infectione quia sic

Medicorũ iudicia.

sanguis & stomachus malis humoribus esset repletus tunc ex sufficienti diuisione iudicant effectum esse maleficalẽ.

Item secundò, cum eis existit incurabilis, vt nullis medicaminibus æger potest reuelari, imò potiùs cernunt ipsum aggrauari. Tertiò, quia sic subitò interdum accidit, quòd iudicium infirmi super hoc contingit.

Res gesta vni ex nobis innotuit. Nam quidam de optimatibus ciuitatis Spirensis, nimis ceruicosæ voluntatis, vxorem habuit in tantum, vt cùm ipse libens in omnibus complacere studeret, tamen in cunctis ferè suis effectionibus ei recalcitrabat, & verbis contumeliosis semper ipsum molestare satagebat. Accidit inde vt domum ingressus quadam die cùm mulier solito more contra se rixanti verbis opprobriosis, & iræ locum dare, & domo exire volebat, ipsa ostium per quod exire habebat, cursu veloci anticipando obseruauit, & vociferando contestabatur, quod nisi eam verberaret, nulla probitas aut honestas sibi inesset. Ad quæ verba grauia, ille manum non animo lædendi extendit, & ipsam expansis digitis, super spatulam leuiter tangendo, subito ad terram collisus, omnem sensum perdidit, & per plures septimanas in lecto decumbens grauissima infirmitate detentus fuit: Qua in re videri potest, illam infirmitatem non ex naturali defectu, sed per maleficium mulieris sibi accidisse. Plura imò quasi innumera consimilia acta sunt, & multis innotuerunt.

Alias habe Briganti.

Practica cognoscendi morbos maleficiales.

Sunt quidam qui per certam practicam experientiam rei capiunt per hunc modum. Nam plumbum liquefactum super infirmum tenent, & in scutellam plenam aquæ infundunt & si imago aliqua condensata cernitur, tunc infirmitatem ex maleficio accidisse iudicant. Et quidam an talis imago opere Dæmonum an naturali virtute erumpat vbi interrogantur talia practicantes, respondere

Digitized by Google

dere solent quod virtute Saturni super plumbum, quia alias malus existit, sicut Sol super aurum maleficium sua virtute ostendere solet. Sed quid de his sentiendum sit an videlicet practica licita sit an non, circa tertium principale huius tractatus tractabitur : Canonistis enim videtur licitum, vt vana vanis confundantur, licet Theologis omnino contrarium videatur, cùm non sint facienda mala, vt eueniant bona.

Ad vltimum vbi diuersa quæruntur. Primo, cur maleficæ non ditantur. Secundo, cur principibus eis fauentibus, ad perniciem omnium inimicorum ipsorum non cooperantur. Tertio, cur Prædicatoribus & aliis eos persequentibus non nocere valeant. Ad primum dicendum quod ideo vt plurimum Maleficæ non ditantur, vt iuxta complacentiam Dæmonis, in contumeliam creatoris, quantum possibile est, pro vilissimo pretio emantur. Et secundo ne in diuitiis notentur.

Cur Maleficæ non ditentur.

Cur Maleficæ principibus non noceant.

Ad secundum, cur principibus non nocent, causa est manifesta, quia quantum in ipsis est, hoc fit, vt ipsos in amicitia retineant. Et si quæritur, cur eorum inimicis non noceant. Respondetur, quia bonus Angelus ex altera parte hoc maleficium impedit. Iuxta illud Danielis : Princeps Persarum restitit mihi viginti vna diebus. Vide Doctorem in secundo sententiarum. An inter bonos Angelos sit pugna & qualiter. Ad tertium dicitur quod ideo nec Inquisitoribus, aut aliis Officialibus nocere possunt, quia publica iustitia vtuntur. Exempla varia ad hoc possunt adduci, sed temporis prolixitas non patitur.

SECVNDA PARS
MODVM IN Maleficijs inferendis, atque amouendis feliciter pertractans.

Duabus solùm quæstionibus, multis tamen capitibus diuisis, absoluta.

QVÆSTIO PRIMA.

Quibus maleficus nocere non potest.

SECVNDA Pars principalis huius Operis, quia est de modo procedendi, qui à maleficis pro maleficijs inferendis obseruatur. Et per decem & octo capitula distinguntur : cum duabus duntaxat difficultatibus : Quarum vna in principio super remedia præseruatiua, vt videlicet quis maleficiari non possit, altera in fine super remedia mouentia maleficia, & per quæ maleficiati curari possunt. Cum secundum Philosophum *in* 4. *Physic.* remouens & prohibens concidunt, & sunt causæ per accidens, ideo vt per hæc totale fundamentum huius horrendæ hæresis habeatur.

Partitio subsequentis secundæ huius partis.

Circa duo principaliter insistendum erit. Primo circa introitum earum, & professionem sacrilegam. Secundo circa progressum in modum operandi, & horrendam obseruantiam. Tertio, impedimenta salubria, contra

Digitized by Google

earum maleficia, & remedia præseruatiua. Et quia in mortali iam laboramus materia, vnde argumentis variis & declarationibus insistere opus non est, cùm ea quæ per capitula sequentur sint per præcedentes quæstiones sufficienter discussa. Ideò precamur in Deo lectorem, ne demonstrationem in omnibus quærat vbi accommodata sufficit probabilitas, ea deducendo, quæ constant, aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus esse vera.

Circa primum autem duo principaliter tangentur. Primò diuersi modi ipsius Dæmonis allliciendi. Secundò diuersi modi ipsarum hęresim profitendi. Circa secundum vero sex per ordinem tangentur, quoad modum procedendi & curandi. Quia primo de his, quæ à maleficis pro se & suis corporibus practicātur. Secundo de his, quæ erga alios homines operantur. Tertio de his quæ erga bestias. Et quarto de his quibus terræ frugibus nocent. Quinto de maleficio tātummodo virorum, quibus videlicet maleficiis tantūmodo viri, & non mulieres insistunt. Sextò de quæstione super maleficia admouenda, & quibus modis curantur maleficiati. Est ergo prima quæstio, per decem & octo capitula distincta, cùm totidem modis in suis ritibus variantur & multiplicantur.

De custodia Angelorum.

Vtrum qui possit per bonos Angelos ita beneficiari, quòd à Maleficis per quoscunque infra scriptos modos non valeant maleficiari. Et videtur quòd non, eo quòd per præcedentia declaratum est, etiam innoxios & innocentes, & iustos pluries à Dæmonibus affligi, vt *Iob*, & plures pueri innocentes, qui cernuntur maleficiari, cum aliis multis iustis licet non æqualiter vt peccatores, eo quòd non in perditionem suarum animarum quamuis bonis fortunæ, & corporum affligantur. In contrarium est maleficarum fassio, quòd videlicet non omnes lædere valeant, sed tantummodò illos, quos cernunt ex informatione Dæmonum, diuino auxilio destitutos. Responsio.

Tria genera hominum tuti à maleficis. Cæremonias Ecclesiæ obseruantes tuti.

Tria sunt genera hominum beneficiati à Deo, quibus illud pessimum genus suis maleficiis nocere non potest. Et primi sunt qui publicam contra eos iustitiam exercent, aut officio aliquo publico aduersus eos insistunt. Secundi, qui ritibus Ecclesiæ seruatis & veneratis, vt per aquæ benedictæ asperſionē, per salis consecrati sumptionem, per candelabrum in die purificationis, & frondium, in die palmarum consecratorum, vsum licitum, cùm ad hoc talia Ecclesia exorcizat vt vires Dæmonis imminuant, se muniunt, de quibus modis patebit. Tertij sunt, qui per sanctos Angelos variis & infinitis modis beneficiantur.

Cur magistratus à maleficiis tutus.

De primis ratio datur, & per varia acta & gesta comprobatur, quia enim omnis potestas à Deo est, & gladium tenet iuxta Apostolum, in vindictam malorum & retributionem bonorum, non mirum, quod tunc Angelica potestate Dæmones arcentur, quando iustitia in vindictam illius horrendi criminis exercetur.

Præfixa potestas Diaboli.

Notant ad idem Doctores, quòd quia potestas Dæmonis quinq; modis impeditur, in toto vel in parte. Primò per terminum suæ potestatis à Deo impositum, de quo *Iob.* 1. & 2. tangitur. Et de illo, de quo *in Formic. Nider* legitur, qui Iudici fassus fuerat, quod dum quidam ipsum innocasset, vt inimicū suum vita priuaret aut in corpore læderet: vel ictu fulminis interimeret, cū vocassem Dæmonem, ait, vt eius auxilio talia perpetrarem. Respondit mihi quòd neutrum facere posset, habet, inquit, fidē bonam, & diligenter se signo crucis munit, idcirco non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet ei nocere possum.

Fidę muniti, sunt signo crucis muniti.

Secundò

Digitized by Google

Secundò impeditur per impedimentum exterius adhibitum, vt in Asina Balaam. *Nu.* 22. Tertiò per miraculum possibilitatis exterius factum. Et sunt qui ex singulari priuilegio beneficiantur: De quo tertium genus hominum, quòd & maleficiari non potest, iam inferius patebit. Quartò per Dei iudicium singulariter disponentis per obstaculum boni Angeli, vnde Asmodeo interficiente sponsos Saræ virginis, non autem Tobiam.

Quintò interdum per cautelam sui ipsius: quia non vult interdum Diabolus lædere vt peius inde sequatur, vt cùm excommunicatos vexare posset, sicut & Corinthum, quem vexauit excommunicatum. 1. *Cor.* 5. tamen non facit, vt fidem Ecclesiæ in clauium potestate eneruet. Ideò à simili etiam dicere possumus, quòd etiamsi diuina virtute non arcerentur, quando publica iustitia exercetur, adhuc tamen sæpè manum seu protectionem à maleficis voluntariè retrahunt, quia vel timent earum conuersionem, vel quia desiderant & accelerant earum damnationem.

Maleficarum artes eneruantur, quam primùm à magistratu capiuntur.

Actis deniq; & gestis hæc comprobantur. Nam & præfatus Doctor refert, quòd malefici verbo & experientia testimonium dederunt, quòd eò ipso, quo per Reipublicæ iustitiæ officiales capiuntur, statim omnis maleficorum eneruatur potestas. Vnde & quidam Iudex Petrus nomine, de quo & *suprà* mentio facta est, cùm quemdam maleficum Staldin nomine, per suos famulos capere voluisset, tantus tremor eorum manibus incussus fuit, & naribus tam malus fœtor illapsus, vt ferè desperarent an maleficum inuadere auderent. Quibus dum Iudex imperasset, securè miserum inuadite, quia publica tactus iustitia, omnes vires perdet suæ nequitiæ: & ita rei probauit euentus: nam captus & incineratus fuit propter plurima ab ea perpetrata maleficia, quæ sparsim hinc inde posita sunt & accommodata diuersis materiis.

Inquisitoribus maleficæ non possunt nocere.

Sed & plura, quæ nobis inquisitoribus in officio inquisitionis laborantibus contigerunt, si recitare expediret, vtiq; animum lectoris in admirationem verterent. Sed quia laus in ore proprio sordescit, potiùs expedit silentio præterire, quàm notam inanis gloriæ incurrere: illis duntaxat exceptis, quæ adeò in lucem prodierunt, quod celari non possunt.

Indeuotæ orationes Clauistrarum.

In oppido nempè Rauenspurg. dum à consulibus maleficæ incinerandæ interrogarentur, cur nobis inquisitoribus aliqua maleficia, sicut aliis hominibus non intulissent. Respondebant: Licet pluries hoc facere attentassent, non tamen potuerunt. Et de causa inquirentibus respondebant se nescire, nisi quòd à Dæmonibus informatæ fuissent. Quoties enim nocturnis & diurnis temporibus nobis infesti fuerunt, enarrare non sufficimus, iam vt simiæ, cum iam vt canes, aut capræ suis clamoribus & insultibus nos inquietarent de nocte, ad orationes, licet indeuotas, surgentibus, extra fenestram loci, quæ tamen in tanta altitudine erat, quòd nisi per longissimas scalas quis adire potuisset: ictu validissimo quasi ad caput de directo percutiebat, acus linteo, quo caput regebatur inferentes: sic etiam à nobis surgentibus reperiebantur, quasi illos capiti nostro immittere voluissent. Sed laus altissimo, qui sua pietate, absque meritis nostris, nos tanquam publicos iustitiæ fidei indignos famulos præseruauit.

De secundis verò ratio in se patet. Nam ad hoc exorcizantur ab Ecclesia, & omnino sunt efficacissima remedia ad præseruandum se ab insultibus Maleficarum.

Quod si quæritur, per quem modum quis se munire debeat dicendum primò de his quæ absque allegationibus sacrorum verborum, fuerint, & demum de

Digitized by Google

de ipsis sacris carminibus. Nam de primis licitum est aqua benedicta etiam quæcunque honesta loca hominum & iumentorum cum inuocatione Sanctissimæ Trinitatis, & Oratione Dominica, in saluationem hominum & iumentorum aspergere. Sic enim in Exorcismo dicitur, vt vbicunque aspersa fuerit, careat omni immunditia, liberetur à noxa, non illic resideat spiritus pestilens, &c. Homines enim & iumenta saluat Dominus, iuxta Prophetam, vnumquodque pro modulo suo.

Aqua benedicta ad quid ordinetur.

Secundò, sicut primum de necessitate, ita hoc secundum, licet cereum benedictum accendere est de congruitate, aspergere videlicet cum tali cereo loca inhabitantia. Tertiò herbas consecratas adiungere, vel fumicare, cum illis habitaculis in aliquo loco occulto coniungere plurimum expedit.

Cereum benedictum.

Sic enim in ciuitate Spirensi, anno eodem, quo hic liber est inchoatus, contigit, quòd dum quædam deuota mulier, cum quadam suspecta malefica verba habuisset, iuxta morem mulierculariū mutuo rixantium rixosa, de nocte tamen cum paruulum lactantem cunis imponere voluisset, & mente reuoluens ea quæ de die eum suspecta malefica peregisset timens de periculo pueri herbas benedictas puero supposuit, aqua simili aspersit, sal exorcizatum ori parum immisit, eúmque signo crucis muniuit, & cunabulum diligenter alligauit. Et ecce circa medium noctis vagientem puerum audiuit, & dum iuxta morem, puerum contrectare, & cunabulum in altum prope lectum positum mouere voluisset, cunabulum quidem mouit, sed puerū contrectare, quia aberat, non potuit: tremens paupercula, & de pueri amissione vehementer dolens, lumine accenso, paruulum vagientem sub lectica & in angulo, sine tamen læsione reperit.

Herbæ consecratæ.

Qua in re perpendi potest, quanta insit exorcismis Ecclesiæ aduersus insidias Diaboli virtus. Liquet insuper omnipotentis Dei clementia & sapientia, quæ attingit à fine vsque ad finem, fortiter disponit etiam, istorum pessimorum hominum & Dæmonum maleficia suauiter, vt vbi quærunt fidem imminuere & infirmare, eandem in multorum cordibus firment, & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex huiusmodi malis prouenient: vbi sic fides roboratur, Dæmonis malitia inspicitur, Dei misericordia, & potestas manifestatur, homines ad sui custodiam actuantur, & ad reuerendum Christi passionem, & cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

Illis etiam diebus Scultetus cuiusdam villæ *Viesenthal* grauissimis doloribus & torsionibus corporis esset maleficiatus, & quòd per maleficia sibi contigisset, non tam ab aliis Maleficis, quantum & per experientiam edoctus fuit. Dixit enim quòd singulis Dominicis diebus se munire cum sumptione salis, & aquæ benedictæ solebat, & quia vno die propter cuiusdam celebrandas obmiserat nuptias, eodem etiam die maleficiatus fuit.

Vis salis benedicti.

Quid denique de illo in Rauenspurg cùm à Diabolo in forma vnius mulieris, ad carnalem actum sollicitaretur, ille plurimum anxius, dum desistere nollet Diabolus, illi pauperi, in mentem venit, vt sumptione salis prout in prædicatione audierat, se munire deberet: vnde cum ad introitum stubæ sal benedictum sumpsisset mulier totuo vultu eum inspexit: & quis Diabolorum ipsum de hoc docuisset imperando, subito disparuit. Vbi diabolus per se in effigie Maleficæ: aut cum præsentia corporali maleficæ affuerat, tum vtrunque facere, Deo permittente, potest.

Stubam hypocaustum intelligi.

Sed & illi tres socij per viam ambulantes,

Missę operatio.

Digitized by Google

lantes, duo eorum ictu fulminis percussi fuerant, & tertius territus, cùm voces in aëre clamantes audisset. Percutiamus & illum, altera vox cùm respondisset. Non possumus, quia hodiè Verbum caro factum est audiuit: intellexerat quòd ea de causa, quòd Missã audierat, & in fine Missæ, Euangelium Ioan. In principio erat Verbum, &c. audiuisset ideò præseruatus fuisset.

Sed & per sacra verba corpori alligata, quod miro modo sunt præseruatiua, dummodo septem conditiones in ipsis seruentur. De quibus & *in vltima quæstione huius secundæ partis* mentio fiet: eo quòd ibi de remediis sanatiuis, sicut hic de remediis præseruatiuis tractabitur. Et illa sacra verba non solum ad præseruandum, sed etiam ad curandum maleficiatos tendant.

Plurimum autem sunt præseruatiua locorum, hominum & iumentorum, verba tituli triumphalis nostri Saluatororis, dum scilicet per quatuor partes loci, in modum crucis inscribuntur: Iesus†Nazarenus†, Rex†Iudeorum†, vel etiam iungendo nomen virginis Mariæ, aut Euangelistarum aut verba Ioannis, Verbum caro factum est.

Vis tituli crucis.

Custoditi loci ab Angelis.

Tertium vero genus quod à maleficis lædi non potest, est singularissimũ, vt pote præcipua angelica custodia munitum interius & exterius. Interius, per gratiæ infusionem, exterius per cœlestium virtutum, id est, permotores orbium cœlestium protectionem. Et hoc quidem genus in duabus speciebus Electorum diuersificatur: quia vel minuitur contra omnia genera Maleficorum, ita quòd in nullo lædi possunt vel quòd præcipuè circa generatiuam potentiam, ita castificentur ab ipsis bonis Angelis, sicut mali spiritus quosdam malos homines vel inflammant circa vnam, vel infrigidant circa aliam, per sua maleficia.

Primum de interiori & exteriori protectione quoad gratiam, & quoad influentias corporum cœlestium sic declaratur. Nam licet Deus per se gratiã infundat menti nostræ, ita quòd nulli creaturæ potestas ad talem infusionem se extendere potest, iuxta illud: Gratiã & gloriam dabit Dominus: tamen dispositiuè, vt tradit S. Thom. *in quodam loco super tertium sent.* quando Deus aliquam notabilem gratiam vult infundere, Angelus bonus cooperatur.

Angeli cooperantur ad gratiæ infusionem.

Et hoc est id quod Dionysius prætendit, 4. *cap. de Diuinis nominibus.* Hæc est lex Diuinitatis immutabiliter stabilita, vt ima à summis per media perficiantur, ita quòd quicquid boni, à fonte totius bonitatis in nos emanat, totum per ministerium bonorum Angelorum. Habemus exempla cum rationibus. Nam licet ad verbi Dei conceptionem, in virgine beatissima per quam Deus homo factus est, sola diuina virtus efficienter affuerit, tamen Angelico ministerio mens virginis per salutationem, & per intellectus conformationem & informationem multùm exercitata, & ad bonum prædisposita fuit. Ratione: nam & præfati Doctoris sententia est quod in homine sunt tria, vt videmus, vt scilicet, voluntas, intellectus, & potentiæ, aliæ interiores & exteriores affixæ membris & organis corporalibus. In primum solus Deus agere valeat: quia cor Regis in manu Domini dispositione Angelus bonus, inquantum intellectum ad veri & boni agnitionem amplius illuminat, ita quòd in secundum & Deus & Angelus bonus agere possunt illuminãdo. Et in tertium similiter bonus Angelus ad bonum, & malus Angelus licet Deo permittente, immissiones malas imprimere potest. Tamẽ in potestate humanæ voluntatis est, tales immissiones factas acceptare, vel refutare, quas etiam semper homo cum Dei inuocata gratia potest propulsare.

Angelus prædispositus S. Mariam in conceptionem Christi.

Digitized by Google

Custodia exterior Angelorum.

De exteriori etiam custodia, quæ per motores orbium à Deo communicatur, est communis traditio, & magis consona tam sacræ Paginæ, quàm Philosophiæ naturali, quòd omnia corpora cœlestia mouentur virtute Angelica, & dicuntur motores orbium à Christo, & ab Ecclesia Virtutes cœlorum vocantur, & consequenter à cœlestibus influentiis, omnia huius mundi corporalia reguntur, teste Philo. 1. *metaph.* Quare & dicere possumus, cùm Deus singularem habet prouidentiam de suis electis, licet quosdam malis huius vitæ, scilicet pœnalitatibus subiicit, quosdam tamen ita præseruat, quòd in nullo lædi possunt. Et hoc donum recipiunt vel ab Angelis bonis, ipsis ad custodiam à Deo deputatis, vel ex influentiis cœlestium corporum, seu à motoribus ipsorum orbium.

Quid sint motores orbium & virtutes cœlorum.

Castificati ab angelis.

Insuper notandum, quod licet aliqui contra omnia maleficia muniantur, aliqui verò contra aliqua, & non contra omnia, sunt tamen aliqui, qui singulariter à bonis Angelis super vim generatiuam ita castificantur, quòd nullo modo à malis maleficiari circa illam potentiam possunt. Sed de his scribere videtur in parte superfluum, licet in parte foret necessarium, propter hoc, quòd isti qui circa potentiam generatiuam maleficiuntur, ideò destituuntur Angelica custodia, quòd vel semper sunt in mortali peccato, vel nimis libidinoso affectu illis spurcitiis insistunt. Vnde etiam in prima parte operis tactum est, quòd Deus amplius permittit potentiam illam maleficiari, nedum propter eius turpitudinem, quantum etiam propter hoc, quòd corruptio primi parentis, sub originali contagione, in totum genus humanum traducitur.

De S. Sereno ab Angelo castificato.

Dicamus tamen pauca, qualiter bonus Angelus interdum viros iustos & sanctos beneficiet, & præcipuè circa vim generatiuam. Nam ita factum est de S. Sereno Abbate, de quo refert Cassianus *in collation. patrum, collatione abbatis Sereni prima.* Hic, inquit, pro interna cordis atque animæ castitate, nocturnis diuinisque precibus, ieiuniis quoque atque vigiliis infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ, tandem per diuinam gratiam, se extinxisse percepit. Deinde, maiori zelo castitatis succensus, præfatis vsus remediis à Deo Optimo, Maximo petiit, nimirum, vt interioris hominis castitas in suum corpus redundaret, Dei dono. Postremò autem veniens ad eum Angelus Domini in visione nocturna, eiúsque velut aperiens ventrem, quandam ignitam carnis strumam de eius visceribus euellens, suísque omnia vt fuerant locis intestina restituens: Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem, iuxta votum, quo poposcisti, vt ne ipse quidem naturali motu, qui etiam in parulis atque lactentibus excitatur, vlterius pungaris.

Des. Equitio ab Angelo eunuchato.

Sic etiam de beato Equitio abbate, dicit beatus Gregor. 1 *lib. dialog.* Hunc, inquit, cùm iuuentutis suæ tempore ac re certamen carnis incentiua fatigaret, ipsum suæ tentationis angustiæ, ad orationis studium solertiorem fecerunt. Cúmque hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam adsistente Angelo eunuchari se vidit, eiúsque visione, apparuit, quòd hominem motum ex genitalibus membris abscinderet: atque ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac si sexum non haberet in corpore. Ecce, quale beneficium castificationis, qua virtute fretus, ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris ante præerat: ita cœpit postmodum fœminis præesse.

Ita in vitis patrum eorum, quos S. Hera

Digitized by Google

S. Heraclidis Paradisus.

S. Heraclides vir religiosissimus collegit, *in libro suo* quem *Paradisum* nominat, meminit cuiusdam S. Patris, & monachi quem Heliam vocat, hic misericordia motus, trecentas fœminas in monasterium collegit, & regere cœpit. Transacto autem biennio, iam triginta annos habens vitæ, tentatus à carne in eremum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vespere igitur somnus ei irrepsit, & tres Angelos ad se venire vidit, quibus, quærentibus, cur à monasterio virginum fugisset, nec ille præ verecundia respondere auderet, dixerunt Angeli. Si liberaberis, non redibis earum fœminarum gerendo? Respondit ille quòd libens. Tunc illi iuramentum ab eo excipientes, quod exegerant, eum emunxerunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula, testiculos eius visus est abscindere: non quòd ita verè esset, sed quia ita esse videbatur, quærentibúsque an remedium sentiret, respondit ille se plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per quadraginta annos quibus superuixit, nec pristinæ tentationis deinceps scintillam sensit.

Abbas trecentarum monialiũ castratur ab Angelis.

S. Thomas Doctor cingulo castitatis ab Angelis inducitur.

Non minus beneficium collatum esse legimus beato Thomæ Doctori nostri Ordinis, qui à consanguineis propter ingressum dicti Ordinis incarceratus, vt per meretricem seduceretur, ad seculum tentatus est, quæ per consanguineos immissa veste, & ornatu comptissimo, cùm Doctor eam intuitus fuisset, ad matetialem ignem concurrit, titionem ignitum arripuit & suggestricem ignitæ libidinis è carcere fugauit, & oratio ne statim pro castitatis dono prostratus, obdormiuit, vbi duo Augeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei ex parte te cingimus cingulo castitatis, quod nulla possit de cætero impugnatione dissolui, & quod humana virtute meritis non acquiritur, ex parte Dei confertur ex dono. Sensit igitur cincturam, scilicet, tactus cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincépsque tanto munere castitatis se dotatum sensit, vt ab eodem tempore omnem abhorreret luxuriam, vt nec sine necessitate fœminis colloqui posset, sed perfecta castitate polleret. Hæc ex *Formicario* Nider.

Distributio eorum quæ sequentur.

His igitur tribus generibus hominum redemptis nemo securus à maleficis: quin ex decem & octo modis infrà scriptis, aut maleficiatur, aut ad maleficium tentatur & incitatur, de quibus per ordinem primò est differendum, vt post clarius, quibus remediis maleficiati possint releuari discutiatur, & vt eò clarius pateat ipsi decem & octo modi, per totidem capitula deducentur: vt primo circa maleficarum introitum pateant diuersi modi, per quos ipsæ maleficæ innoxias iuuenculas in augmentum illius perfidiæ attrahunt. Secundò, de modo sacrilegæ professionis earum, vbi & quædam declaratio homagij præstandi ipsi diabolo inducitur. Tertiò, de modo quo localiter transferuntur in corpore, vel in spiritu. Et quarto quomodo se incubis Dæmonibus subiiciunt. Quintò de modo genetali provt per Sacramenta Ecclesiæ sua maleficia exercent, & in speciali de modo, quo demptis corporibus cœlestibus, quascumque creaturas, Deo permittente, inficere solent. Sextò, de modo quo vim generatiuam impedire solent. Septimò, super modum, quo membra virilia auferre præstigiosa arte solent. Octauò, super modum quo homines in bestiales formas transmutare solent. Nonò, super modum quo Dæmones intra capita sine læsione existunt, quando præstigiosas apparitiones operantur. Decimò, super modum quo Dæmones operatione maleficarum, homines interdum substantialiter inhabitant.

Digitized by Google

bitant. Vndecimò, quòd omne genus infirmitatis inferre ſolent, & hoc in generali. Duodecimo, de quibuſdam infirmitatibus in ſpeciali. Decimo tertio, ſuper modum quo obſtetrices maleficæ, maiora damna inferunt, dum infantes aut iterimunt, aut Dæmonibus execrãdo offerunt. Decimo-quartò, ſuper modum quo iumentis varia nocumenta inferunt. Decimoquintò ſuper modum quo grandines & fulgura fulminare & ſuper homines, iumenta ſolent. Decimo ſextò, decimoſeptimò, & decimooctauò, ſuper tres modos quo tantùm viri, & non mulieres maleficiis ſunt intenti. Poſt hæc ſequetur quæſtio ſuper modos tollendi huiuſmodi maleficia.

Nec æſtimat, quis funditus horum notitiam capere, pro eò quòd varij modi ſuper varia maleficia inferenda recitantur. Hoc enim & modicum vtile, imò fortaſſis & nocere poſſet: neque enim prohibiti libri Necromantiæ hic inferuntur, cùm hoc genus ſuperſtitionis, non libris aut à doctis, ſed omninò ab imperitis practicentur: vnum habens fundamentum, dum illud non exprimitur, aut practicatur, impoſſibile ſit aliquem maleficis vt maleficum inſiſtere.

Libri Necromantici.

Recitantur autem hic modi in ſuperficie, vt eorum opera non incredibilia videantur, ſicut hucuſque in magnam fidei contumeliam, & ipſorum maleficorum augmentum actum eſt. Quòd ſi aliquis ex præhabitis, cum dictum eſt, aliquos præſeruari per influentias corporum cœleſtium, vt maleficiari nullo modo poſſint, velit hoc etiam attribuere illis influentiis, dum aliqui maleficiantur, quaſi quædam neceſſitas ibi ſit, ſiue ad præſeruandum à maleficiis, ſiue ad inferendum ab illis, talis non rectè mentem Doctorum ſaperet variis reſpectibus.

An influentiæ aſtrorum præſeruent à maleficiis.

Primò, quia enim tria ſunt, quæ à tribus cœleſtibus cauſis dirigi poſſunt, ſcilicet, voluntatis, intellectus actus, & corporalia. Et primum, vt *ſuprà* tactum eſt à ſolo Deo, & immediatè dirigitur. Secundùm verò ab Angelo. Tertium à cœleſti corpore, licèt dirigitur, non tamen neceſſitatur.

Secundò, quia ex dictis manifeſtum eſt, quòd electiones & voluntates immediatè à Deo, diriguntur iuxta Apoſtolum: Deus eſt, qui operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate: & cognitio humana intellectiua, à Deo, mediantibus Angelis ordinatur. Ideò etiam corporalia quæcunque, ſiue ſint interiora, vt virtutes & ſcientiæ acquiſitæ per corporales potentias interiores ſiue ſint exteriores, vt ſanitates & ægritudines à cœleſtibus corporibus, mediantibus Angelis diſpenſentur: Quod Dionyſius tangit in *quarto capite de diuin. nominibus* quòd corpora cœleſtia ſunt cauſæ eorum, quæ in hoc fiunt, tamen hæc ſunt intelligenda quoad ſanitates, & ægritudines naturales. Hæ autem ægritudines, cùm ſint ſupernaturales, propter Dæmonis potentiam quæ illas Deo permittente infert, ideò non poſſumus dicere, quòd ex influentiis corporum cœleſtium contingat, quòd aliquis maleficiatur, ſicut benè dici poteſt, quòd ex influentiis corporum cœleſtium eſt, quòd aliquis maleficiari non poteſt.

Et ſi dicitur, quòd oppoſita habent fieri circa idem & ſicut propoſitum in propoſito, ita oppoſitum in oppoſito. Reſpondetur quòd vbi aliquis præſeruatur virtute corporum cœleſtium ab infirmitatibus his ſuper naturalibus, hoc non fit virtute corporum cœleſtium immediatè, ſed virtute Angelica, quæ illam influentiam confortare poteſt, vt inimicus ſuis maleficiis

non

non possit super eam prævalere: & virtus illa angelica potest deriuari, vel à motore orbis cœlestis: vt si iam in puncto quis mori deberet, super periodo naturali, Deus sua potentia, qui semper per medias causas huiusmodi operatur, hoc immutare potest, virtutem conseruatiuam pro defectiua naturæ immittendo, & eius influentiæ: Ita & dicere possumus de eo qui maleficari posset, quòd etiam tali modo à maleficiis præseruatur, vel fit talis præseruatio ab Angelo ad custodiendum deputato, quæ etiam præcipua est inter omnes custodias.

Iustus sterilis quis.

Et quod dicitur *Hierem.* 22. Scribe virum iustū sterilem, qui in diebus suis non prosperatur. Hoc intelligitur quantum ad electiones voluntatis, in quibus homo vnus prosperatur, alius non: quòd etiam contingere potest ex influentiis corporum cœlestium. Verbi gratia, Aliquis inclinatur ex impressione corporum cœlestium ad aliquas electiones vtiles, vt de ingressu religionis vel huius. Et cum ex lumine illuminatur eius intellectus ad eadem agenda, & ex diuina operatione inclinatur eius voluntas ad hoc prosequendum, talis dicitur bene prosperari: vel etiam quando quis inclinatur ad aliquam artem, vel ad aliquid vtile practicandum. Econtrà dicetur malè fortunatus, quando ex superioribus causis ad contraria eius electio inclinatur.

De quibus sententiis & multis aliis loquitur sanctus Thomas, *in sum. contra Gentil. libro* 3. & in plerisque aliis locis, quomodo differt dicere aliquem esse benè, vel malè natum, benè vel malè fortunatum, benè vel malè gubernatum & custoditum, Quia ex dispositione relicta à corpore cœlesti, dicitur aliquis benè vel malè natus, & sic etiã fortunatus, secũdum verò quod ab Angelo illuminatur, dicitur benè custoditus, & non malè, vbi sequuntur illuminationes. Sed secundum quòd à Deo in bonum, & illud prosequitur, dicitur benè gubernatus. Quæ tamen electiones hic non habent locum, quia, de ipsis non intendimus, sicut de præseruatione à maleficis inferendis. De qua ad præsens sufficiat, aggrediendo earum cæremonialia, quæ ab eis practicantur, & primò quibus modis innoxios ad earum perfidiam alliciunt.

CAPVT I.

De diuersis modis, quibus Dæmones attrahunt & alliciunt innoxios per maleficas ad augmentum illius perfidiæ.

Tædio damni accepti fiunt quædam maleficæ.

SVnt autem tres modi præ cæteris quibus Dæmones per maleficas innoxios subuertunt. Et ex quibus continuè illa perfidia augmentatur. Et primus est per tædium ex importuna temporalium damnificatione. Nam sicut *S. Gregorius* dicit: Diabolus frequenter tentat, vt saltem tædium vincat. Intelligas hoc tamen infra vires tentati. Vt super diuinam permissionem, declara quòd Deus permittit ne homines ignauia torpeant. In cuius figura *Iudicum* 2. Has gentes non deleuit Deus vt erudiret Israël in eis, & loquitur de finitimis nationibus Chananæorum, Iebusæis & aliis. Et iam Hussitæ, & alij Hæretici permittuntur,

Hussitæ Chananæis comparati.

vt deleri non valeant: ita & Dæmones per maleficas tantis afficiunt damnis in temporalibus, vicinos & innoxios vt quasi coacti, maleficarum suffragia primò habeant implorare, & demum earum consiliis se submittere, experientia sæpè nos edocuit.

Nouimus in diœcesi Augustensi hospitem, cui infra annum 44. qui successiuè dum fuissent maleficiati, vxor tædio affecta, maleficas consulit,

Digitized by Google

& iuxta eorum cõsilia vtique non salubria, alios quos ex pòst emerat, quia vector erat, à maleficiis præseruauit.

Quantæ denique mulieres in officio inquisitionis nobis existentibus conquestæ fuerunt, quòd dum propter damna vaccis, ex priuatione lactis, & aliis iumentis illata, suspectas maleficas consuluissent, etiam remedia oblata percepissent, dummodò aliquid vni spiritui promittere voluissent, & illis inquirentibus, quidnam promittendum foret, respondebant parum hoc esse, dummodò informationibus illius magistri assentirent, super certas obseruantias, tempore diuinorum in Ecclesia, aut in confessionibus faciendis sacerdotibus aliqua subticendo assentirent.

Vbi notandum, quòd vt *suprà* tactum est, ille artifex, à minimis & paucis inchoat, vt quòd tempore eleuationis corporis Christi, in terram spuant aut oculos claudant, quòd aliqua verba inutilia proferant, sicut & nouimus eam, quæ adhuc supereſt, seculari brachio defensa, quando infra Missarum solemnia, sacerdos populum salutat, dicendo Dominus vobiscum, ita semper subiungit, vulgari sermone, kehr mir die zunge im arss vmb. Aut quòd in confessione post absolutionem factam etiam similia proferant, aut quòd nunquam ex integro confiteãtur, præcipuè mortalia peccata, sícque ad omnimodam fidei abnegationem, & sacrilegam, professionem paulatim perducuntur.

Et hic modus, seu etiam quicunque consimilis obseruatur à maleficis, erga honestas matronas, vitiis carnalibus minus deditas, magis autem terrenis commodis inhiantibus. Sed erga iuuenculas, ambitioni & voluptatibus corporis magis deditas alium modum obseruant, scilicet, per carnalia desideria, & voluptates corporis.

Vbi notandum, quòd sicut intentio & appetitus Diaboli maior est ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tentatorum magis tentat malos, quàm bonos, id est, quòd amplior habilitas reperitur in malis, ad recipiendum tentationem Dæmonis, quàm sit in bonis. Ita & Diabolus sanctiores quasque virgines & puellas, magis seducere conatur: cui experientia superest, & etiam ratio. Bonis Diabolus magis insidiatur.

Nam cùm malos iam possideat, non autem bonos, ideò magis conatur seducere ad sui dominium iustos quos non habet, quàm possessos malos. Sicut etiam aliquis princeps terrenus magis insurgit contra illum, qui plus aufert de iure suo, quàm contra quosvis alios, qui non sibi contrarientur.

Experientia. Nam in oppido Rauenspurg, ex duabus incineratis, provt etiam *inferiùs* patebit, vbi de modo quem obseruant, concitando tempestates tangetur, vna illa Balneatrix inter alia, quæ fassa fuerat, hoc etiam recitauit, se multas à Diabolo fuisse perpessam iniurias, ea de causa, quòd virginem quandam deuotam, & filiam cuiusdam prædiuitis, (quem nominare non opus est, cùm & ipsa iam defuncta sit, disponente diuina clementia, ne malitia deprauaret cor eius,) seducere deberet, taliter vt ipsam festiuo aliquo die inuitaret, vt ipse Dæmon in specie iuuenis, cum ea sua colloquia habere posset. Addiderat etiam quòd licet sæpissimè hoc facere attentasset, semper tamen vbi iuuenculam fuisset allocuta illa signo sanctæ crucis se muniuit. Et hoc vtique ex instinctu sancti Angeli, ad effugandum opera Diaboli processisse nemo dubitat. De balneatrice Rauenspurgensi seductrice filiarum.

Est & alia virgo in diœcesi Argentinensi constituta, quæ vni ex nostris confessa, asserit, quòd die quadam Dominica dum solitaria in domo paterna incederet, vetula quædã illius oppidi ipsam

Digitized by Google

ipsam visitandi gratia accessit, & inter alia scurrilia verba quæ protulerat, hæc vltimatim subintulit, vt eam si placeret, ad locum vbi iuuenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarentur, deduceret. Et dum ait, virgo, assensum præbuissem & ipsam subsequuta ad domum venissem, vetula subintulit, Ecce per gradus ad cameram superiorem ascendimus, vbi iuuenes morantur, sed caueas ne signo crucis te munias, quod dum me facturam asseruissem, illa præcedente, ego per gradus sequendo, occultè me signo crucis munini. Vnde contigit, quòd in summitate graduum, & ante cameram pariter constitutæ, illa vetula horribili vultu, & stomachato animo se vertendo, & me aspiciendo dixit: En maledicaris, cur signo crucis te signasti? ab hinc, in nomine Diaboli recedas: sícque ad propria redij illæsa.

Qua ex re colligitur, quantis versutiis antiquus ille hostis in seductionem animarum debacchatur. Præfata denique balneatrix incinerata, per hunc modum asseruit, ab aliqua quadam vetula se seductam, cum tamen eius consodalis differenti modo: quia videlicet Dæmonem in via in specie humana inuenisset, cùm & ipsa intentionis fuisset, amasium suum fornicationis causa visitare: & vbi à Dæmone Incubo cognita fuisset, & interrogata, an eum agnosceret, & ipsam se eum minimè agnoscere assereret. Ille respondit. Dæmon sum, & si volueris ad tuum beneplacitum semper ero paratus, nec in quibuscunque necessitatibus te deseram. Ad quæ illa dum annuisset, decem & octo annis vsque videlicet ad vltimum vitæ, spurcitiis illis diabolicis inseruiuit, cum fidei tamen omnimoda abnegatione.

Modus alliciēdi per mœstitiam & paupertatem.

Et est tertius modus alliciendi per viam mœstitiæ, & paupertatis. Nam corruptis iuuenculis, & spretis ab amatoribus, quibus se nubendi gratia, ad eorum promissa impudicitiæ copulauerant vt iam omni frustrantur confidentia, & se vndique infamatas considerant, etiam ad quæcunque diabolica præsidia se conuertunt, aut ratione vindictæ, illum maleficiando amatorem, seu illam cui se coniunxit, aut alia, omnibus spurcitiis se submittendo, machinantur. Et sicut talium iuuenculatum non est numerus, vt hey experientia docet: ita nec numerus maleficarum, ex eis insurgentium. Pauca ex multis referamus.

Est locus in diœcesi Brixin. vbi iuuenis super vxorem sibi maleficatam, talem casum deposuit: Me enim tempore iuuentutis, quandam ait adamando, dum ipsa ingiter instaret, vt eam matrimonio copularem, & ego eam spernendo, aliam ex alio dominio duxissem in vxorem, volens tamen amicitiæ gratia ei complacere, ipsam ad nuptias inuitabam. Qua veniente, dum aliæ mulieres honestæ suas propinas, seu oblationes præsentarent, illa quæ inuitata fuerat, manum eleuans, cæteris mulieribus, quæ circumstabant audientibus, dixit: Paucos dies sanos post hanc diem habebis. Et sponsa territa, cùm eam non cognosceret eò, vt præmissum est, quòd ex alio dominio copulata fuerat, dum interrogaret circumstantes, quænam esset, quæ ei huiusmodi minas intulisset. Aliæ ipsam vagam & dissolutam mulierem existere affirmabant: non minùs tamen ea quæ prædixit, & eo ordine subsequuta fuerunt. Nam post paucos dies adeò maleficata fuit, & omnibus membris destituta, quòd etiam vsque in præsens, vltra annos decem, in suo corpore maleficia cernantur. Si ex quæ in vno dumtaxat oppido illius diœcesis reperta sunt, inferenda essent, liber integer foret conficiendus, conscripta autem & posita sunt apud eundem Episcopum Brixin.

De Comite in Vesterich. maleficato. & post triennium sanato.

Digitized by Google

Brixin. & vtique ſtupenda & inaudita, vt teſtis idem exiſtit.

Nec ſilentio prætereundum putamus rem ſtupendam & inauditam. Nam Comes quidam præclarus genere, Vueſtraſienſis territorij in confinibus Argentinenſis diœceſis iuuenculam ſimili genere præclaram, duxit vxorem, quam tamen poſt celebratas nuptias, vſque ad tertium annum, carnaliter cognoſcere non poterat, maleficiali impedimento, vt rei probauit euentus præpeditus: anxius, & quid ageret ignorans, & Sanctos Dei iugiter interpellans, accidit vt ad ciuitatem Metenſem, ob negotiorum quorundam expeditionem applicaret: In qua dum per vicos & plateas, ſeruis & familia vallatus incederet, quandam mulierem, quæ ante illos annos concubina ſua fuerat, obuiam haberet, qua viſa, dum ſuper maleficia ſibi illata minimè cogitaret, improuisè eam blandè ex antiqua amicitia contracta alloquitur, & quæliter ſe haberet, vt valeret inueſtigat. At illa cernens Comitis pietatem, viceverſa. Comitem de valetudine ſui corporis & ſtatus, diligenter inueſtigauit, quo reſpondente, quod benè, & proſpera cuncta ſibi ſuccederent: Illa attonita paululum ſiluit. Et Comes cernens eam attonitam, amplius verbis blandis, eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de ſtatu vxoris inueſtigando, ſimile reſponſum accipit, quòd benè in omnibus ſe haberet. Tunc illa anne pueros generaſſet inquiſiuit. Et Comes: tres mihi, ait, ſunt pueri maſculi, quolibet anno vnum genui. Tunc amplius illa ſtupefacta paululum ſiluit, Et Comes, rogo te chariſſima, cur tam diligenter inquiris indica, nec enim dubito, quin meæ felicitati congratuleris. Tunc illa. Verè congratulor, ſed maledicatur illa vetula, quæ obtulit ſe corpus veſtrum velle maleficiare, vt carnalem actum cum vxore veſtra exercere minimè haberetis. In cuius ſignum puteus qui eſt in medio curiæ veſtræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem, quæ ea de cauſa *ibidem* poſita fuit, vt quandiu ibidem contineretur, tandiu coëundi impotentia vobis adeſſet, ſed ecce omnia vana ſunt de quibus gaudeo, &c. Nec Comes diu diſtulit, ad domum regreſſus, puteum exhauriri fecit ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditam ſubitò recuperauit. Vnde Comitiſſa denuò nobiles quaſque ad nuptias nouas inuitauit, affirmans ſe iam dominam illius caſtri & dominij, quæ tanto tempore virgo permanſiſſet Caſtrum & dominium, propter honorem Comitis non expedit, nominatim exprimere, hoc enim ipſum recta ratio perſuadet & vt ſubſtantia facti in deteſtationem tanti criminis detegatur.

Ex quibus patent varij modi à maleficis vſitati, in augmentum ſuæ perfidiæ. Præfata enim mulier, quia ab vxore Comitis expulſa, hoc maleficium Comiti ex alterius maleficæ informatione tulerat, qua de cauſa innumeri effectus maleficiales ſequuntur.

CAPVT II.

Sequitur de modo ſacrilegæ profeſſionis.

MOdus autem ſacrilegæ profeſſionis, ſuper expreſſum pactum fidelitatis cùm Dæmonibus varius exiſtit, vt potè cùm & ipſæ maleficæ variis exercitiis circa maleficia inferenda inſiſtunt. Pro cuius intellectu eſt primò aduertendum, quòd ſicut in genere triplices apparent Maleficæ, vt *in* 1. *par. tractatus* tactum eſt, ſcilicet lædentes, ſed curare non valentes. Curantes & ex aliquo ſingulari pacto cum Dæmone inito non lædentes & curantes. Triplices maleficæ.

Ita

Digitized by Google

Summæ maleficæ & earum opera.

Ita & inter lædentes vnum genus exiſtit ſupremum, in quo genere exiſtentes, omnia alia maleficia, quæ aliæ ſparſim exercent perpetrare valent. Vnde profitendi vbi deſcribitur, ſatis, declarat de aliis ſpeciebus. Sunt autem hæ, quæ contra humanæ naturæ inclinationem, imò omnium ferarum, propriæ ſpeciei infantes vorant, & comedere ſolent.

Et hæc eſt ſuprema ſpecies in maleficis exercendis: ſunt enim quæ ad innumera nocumenta alia tendunt. Hæ enim grandines & auras læſiuas cum fulminibus exagitant, ſterilitatem in hominibus & iumentis procurant. Infantes quos non deuorant, Dæmonibus (vt *ſuprà* patuit) offerunt, aut aliàs occidunt. Sed Hoc circa infantes, non renatos fonte baptiſmatis, quos autem deuorant renati ſunt vt patebit, ſed non niſi Deo permittente. Sciunt & infantes, prope aquas ambulantes, in ipſas, nullo vidente, in aſpectu parentum proiicere: equos ſub inſeſſoribus phreneticos facere, de loco ad locum per aëra, vel corporaliter, vel imaginariè tranſmeare, Iudicum & præſidentium animos ne eis nocere valeant immutare taciturnitatem ſibi & aliis in tormentis procurare in ſe capientium manus & animos tremorem magnum incutere occulta aliis manifeſtare, & quædam futura, ex Dæmonum informatione, quæ videlicet aliquam cauſam poſſunt habere naturalem prædicere. Vide quæſtionem, an Dæmones valeant futura præcognoſcere, *in* 2. *ſen. diſtin.* 12. abſentia velut præſentia conſpicere, ad amorem vel odium inordinatum mentes hominum immutare, ictu fulminis nonnunquam quem volunt, ſeu etiam aliquos homines & iumenta interimere: vim generatiuam, aut etiam potentiam coëundi auferre, aborſum procurare; infantes in vtero matris ſolùm exteriori tactu interimere, ſolo etiam viſu abſque tactu interdum homines & iumenta maleficiare & mortem inferre, proprios infantes Dæmonib. dedicare, & breuiter omnia vt præmiſſum eſt, peſtifera, quæ aliæ Maleficæ ſparſim procurare ſciunt, quòd Dei iuſtitia talia fieri permittit. Hæc in illo genere ſupremo exiſtentes perpetrare ſciunt, non autem è conuerſo.

Baptiſati infantes non vocantur.

Maleficæ animos immutant.

Hoc tamen eſt commune omnium, ſpurcitias carnales cum Dæmonibus exercere, ideò & ex illorum modo profitendi, qui in ſupremo genere exiſtunt, aliarum maleficarum modum faciliter quis capere, poteſt.

Fuerunt autem tales, dudum, ante triginta annos in confinibus Sabaudiæ, verſus dominium Bernenſium vt recitat. Nider *in ſuo Formicario*: Nunc autem in confinibus Lombardiæ, verſus dominium ducis Auſtriæ: vbi & inquiſitor Cumanus, vt in præcedente parte tactum eſt, vno anno quadraginta & vnam Maleficam incinerari fecit, & fuit anno domini, 1485. qui etiam adhuc continuè inquirendo laborat.

41. Maleficæ incineratæ.

Modus autem profitendi duplex eſt: Vnus ſolennis perſimilis ad votum ſolenne. Alius priuatus qui ſeorſim Dæmoni quacumque hora fieri poteſt Solennis inter eos fit, vbi maleficæ in certam concionem ſtatuto die veniunt: & Dæmonem in aſſumpta effigie vident hominis, qui dum ſuper ſeruandam ſibi fidelitatem, cum temporalium proſperitate, & longitudine vitæ hortatur, illæ quæ adſunt nouitiam ſuſcipiendam ſibi commendant. Et Dæmon ſi de abneganda fide, & cultu Chriſtianiſſimo, & de extenſa muliere, ſic enim & beatiſſimam virginem Mariam nuncupant, & ſi de ſacramentis nunquam venerandis: inuenerit nouitiam ſeu diſcipulum voluntarium, tunc Dæmon manum extendit, & vice verſa diſcipulus ſeu

Modus profitendi duplex.

Extenſam mulierem vocant Mariam.

Digitized by Google

nouitia, stipulata manu illa seruare promittit & Dæmon habitis præmissis, statim subiungit hæc non sufficere: & vbi discipulus quænam alterius sint facienda inquirit, Dæmon homagium petit, quòd continet, vt in anima & corpore, sibi æternaliter pertineat, & pro posse alios quoscunque vtriusque sexus sibi associare velit. Adiungit denique, vt certa vnguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiant per quæ cunctas suas voluntates explere cum sua assistentia poterunt.

Hunc modum nos inquisitores (experientia teste) percepimus in oppido Brisaco Basilienſis diœcesis!, plenam informationem capiendo ab vna iuuencula malefica, sed conuersa cuius & matertera in diœcesi Argentinensi incinerata fuerat, quæ etiam addiderat quòd postmodum, quo eius matertera ipsam primitus seducere tentasset, talis erat.

Equites Germani.

Qualem enim die secum per gradus ascendere iubebat, & eius iussu cameram intrare, vbi cum vidisset quindecim iuuenes in vestimentis viridis coloris, ad modum quo Reutheri incedere solent, matertera sibi dixit: Elige ex his iuuenibus, & eum quem volueris, tibi tradam, & ipse te sibi in sponsam assumet: & cum illa nullum se velle habere asseruisset, grauiter vulnerata tandem acquieuit, modum exprimens præmissum: Asseruit etiam quòd sæpiùs per longa terrarum spatia, de nocte secum translata fuerat, etiam ab Argentina vsque Coloniam.

An reuera maleficæ de loco ad locũ transferantur.

Hæc est illa, cuius occasione in prima quæstione præmissum est, nos velle declarare, an Maleficæ verè & corporaliter à Dæmonibus transferantur de loco ad locum: & hoc propter verba *Canonis. 6. q. 5. Episcopi*, vbi textus sentit quòd solummodo imaginariè, cùm tamen interdum etiam verè & corporaliter transferantur.

Interrogata enim an solum imaginariè & phantasticè sic incederent per Dæmones illusæ. Respondit quòd vtroque modo: provt etiam veritas se habet, vt inferiùs de modo transferendi localiter declarabitur. Asseruit etiam quòd maiora damna ab obstetricibus inferuntur, quia vt plurimum infantes, aut habent interimere: aut Dæmonibus offerre, ab ipsa etiam matertera asseruit se grauiter fuisse verberatam, eo quod ollam quandam occultatam discooperiendo plurimorum infantium capita reperisset. Et plura alia retulit prius præstito pro dicenda veritate iuramento, vt decuit.

Olla plena capitum infantium.

Eius denique verbis super modum profitendi fides in dubia accomodatur, etiam per ea quæ in suo Formicario præfatur Ioan. Nider. Doctor præclarus, qui etiam nostris temporibus miris claruit scripturis, recitat, hoc ex relatu Inquisitoris Eduensis Diœcesis, qui etiam in ipsa Diœcesi multos de Maleficiis reos inquisierat & incinerari fecerat.

Formicarium Doctoris Nider.

Dicit enim, præfato Inquisitore, mihi referente, percepi quòd in Lausanienſi ducatu quidam malefici proprios natos infantes coxerant, & comederant. Modus autem discendi talem artem fuit, vt dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum verisimiliter Dæmonem in assumpta imagine viderunt hominis, cui discipulus habebat necessario dare fidem de abnegando Christianissimo & de Eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem ibi latenter valeret.

Infidiatur maleficæ infantibus.

Sequitur aliud exemplum ab eodem. Fuit insuper fama communis Petro Iudice in Botilgem referente, quòd in terra Bernensi tredecim infantes deuorati essent à Maleficis: quamobrem

Digitized by Google

Alij habēt Boltingen.

rem etiam publica iustitia satis durè exerceatur in tales parricidas. Cùm autem Petrus quæsiuisset à quadam capta Malefica, per quem modum infantes comederent: illa respondit,

Esus infantium qualis apud maleficas.

Modus iste est: nam infantibus nondum baptizatis præcipuè insidiamur, vel etiam baptizatis præsertim quando signo crucis non muniuntur, & orationibus (Lector aduerte quòd ideo non baptizatis) præcipuè insidiantur instinctu Diaboli, vt non baptizentur, hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentum, cæremoniis nostris occidimus: quos postquam putantur oppressi esse, vel aliunde mortui, & de tumulo clàm furto recipimus, & in caldari decoquimus, quousque euulsis ossibus tota caro efficitur benè potabilis, de solidiore materia vnguentum facimus, nostris voluntatibus & artibus, ac transuectionibus accommodis: de liquidiore vero humore flasconem vt vtrem replemus de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cæremoniis, statim conscius efficitur & magister nostræ sectæ.

Sequitur ad idem modus alius magis distinctus & clarus. Nam iuuenis quidam cum vxore malefica captus, in Bernensi iudicio, seorsim ab eadem & in distincta turri repositus, dixit: Si meorum facinorum veniam consequi possem, omnia quæ de Maleficis scio libens patefacerem, mori enim video me oportebit. Cúmque per literatos circunstantes audisset omnimodam posse consequi veniam, si verè pœniteret, tunc lætè se morte obtulit, & modos

Vis aquæ benedictæ.

primæve infectionis deseruit, Ordo inquit, talis est, quo etiam seductus sum. Oportet primò vt Dominico die antequam aqua benedicta consecratur, discipulum futurum cum magistris Eccle-

Diabolus vocatur magisterulus.

siam introire, & *ibidem* abnegare coram eis Christum, eius fidem, baptisma, & vniuersalem Ecclesiam. Deinde homagium præstare magisterulo, id est, paruo magistro, ita enim Dæmonem, & non aliter vocant. Vbi notandum, quòd iste modus cum aliis recitatis concordat. Nec obstat, quòd Dæmon interdum præsens est, vbi homagium sibi præstatur interdum verò non: dolosè enim tunc operatur, cernens dispositionem futuri discipuli, quem fortassis ob suam præsentiam tanquam nouitium retraheret timoris causa, cùm tamen aliàs per sibi notos & familiares facilius æstimat eum assentitire. Ideóque eum & tunc magisterulum vocant, cùm absens est, vt minore terrore, ex parua æstimatione magistri concutiatur. Sequitur postremò: de vtre bibit supradicto quo facto, statim se in interioribus sentit imagines nostræ artis concipere & retinere super principales ritus huius sectæ. In hunc modum ait, seductus sum. Et vxor mea: quam tantæ pertinaciæ esse credo, vt potiùs incendium sustineat, quam minimam fateri velit veritatem: sed heu ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis, ita veritas per omnia reperta est, nam præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est. Vxor verò testibus conuicta, nihil veritatis, nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte: sed incendio præparato per lictorem, eidem verbis pessimis maledixit, & sic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus profitendi eatum solemnis.

Priuatus modus profitendi maleficarum

Alius verò modus priuatus fit diuersis mediis. Interdū enim viris aut mulieribus, aut aliqua alia corporali, seu tēporali afflictione inuolutus Dæmon assat interdum visibiliter, interdum per medias alloquitur personas: & si secundum sua consilia agere velint, omnia profutura pollicetur ad nutum: à paruis tamen, vt in primo capitulo tactum est inchoando, vt ad maiora paulatim perducat. Varia possent adhuc deduci acta & gesta, per nos in inquisitione re-

Digitized by Google

perta, ſed quia difficultatem hæc materia non patitur, breuitati ſtudendum eſt cùm vlteriori declaratione.

Pro declaratione homagij præſtandi aliqua ſunt aduertenda.

Dæmon differt homagium.

VErùm ſuper hoc, quòd Diabolus homagium recipit, aliqua ſunt aduertenda, qua videlicet de cauſa, & quàm differenter hoc faciat, & primò. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorem offenſionem Diuinæ maieſtatis, creaturam ei dicatam ſibi vſurpando, & ob maiorem certitudinem futuræ illius damnationis, quam ſummè affectat. Tamen ſæpè repertum eſt à nobis, tale homagium ad certos accepiſſe annos ſimul cum profeſſione. Interdum profeſſionem tantùm & homagium ad certos annos diſtuliſſe.

Et dicamus profeſſionem conſiſtere in fidei totali, aut partiali abnegatione. Totali, vt *ſuprà* tactum eſt, cùm fides ex integro abnegatur. Partiali, cum ex pacto inito, habet cæremonialia quædam contra ſtatuta Eccleſiæ obſeruare, vt Dominicis diebus ieiunare, aut ſextis feriis carnibus veſci; aut certa crimina in confeſſione celare, vel aliquid ſimile perpetrare. Homagium verò dicamus conſiſtere in corporis & animæ traditione.

Dominica die ieiunare eſt diabolicū.

Qua de cauſa autem talia practicantur, poſſumus aſſignare quatuor caſus ex parte Dæmonis. Cùm enim, vt ſuprà in prima parte tractatus declaratur, circa ſecundum principale: An Dæmones ad odium vel amorem, mentes hominum poſſint immutare, patuit, quòd intima cordis non poſſint penetrare, cùm hoc ſoli Deo conueniat. Ex coniecturis tamen in illorum cognitionem deuenit, vt etiam iam inferius patebit. Ideò verſutus ille hoſtis, ſi conſiderabit nouitiam in aggreſſu difficilem ad conſenſum, tunc blandè eam aggreditur, pauca exigens, vt paulatim ad maiora perducat.

Secunda cauſa, nam cùm inter abnegantes fidem, diuerſitas credenda eſt, cùm quædam ore, ſed non corde, quædam ore & corde: Diabolus experiri volens an corde ſicut ore ſibi profiteantur, certos annos deputat, vt eo in tempore ex operibus & conuerſatione mentem eorum inueſtiget.

Tertia cauſa; nam ſi per tantum temporis ſpatium, cognoſcet ipſam ad quæcunque exequenda minus voluntariam, & quòd iam ore, & non corde ſibi adhæreat: præſumítque diuinam miſericordiam ei propter Angeli boni cuſtodiam, quam Dæmon in multis experiri poteſt profuturam: tunc ipſam abiicere, & temporalibus afflictionibus exponere conatur, vt vel ſic ex deſperatione eius lucrum habere valeat.

Cur quædam in tormentis nihil fateantur.

Huius veritas patet: nam ſi cauſa quæritur, vnde eſt, quòd certæ maleficæ, ſub quibuſcunque tormentis etiam maximis, nec minimam veritatem fateri volunt, vbi tamen aliæ faciliter ad quæcunque interrogata, ſua crimina fatentur. Item vnde hoc, quòd ſibi ipſi, poſtquam faſſæ ſunt, vitam auferre ſuſpendio conantur. Reuera enim dici poteſt, quòd vbi diuina coactio per ſanctum Angelum ad hoc non concurrit, vt malefica cogatur fateri veritatem, & maleficium taciturnitatis abſcedere, quòd tunc opere Dæmonum fit quodcunque euenit, ſiue taciturnitas, ſiue criminum confeſſio. Primum fit ſuper illas, quas ore & corde nouit fidem abnegaſſe, & ſimili modo homagium præſtitiſſe: de quarum etiam perſeuerantia certus eſt, vbi per oppoſitum aliàs relinqueret non tuendo, eò quòd nouit illas ſibi minimè proficuas.

Experientia nos ſæpè docuit, cùm omnes quas incinerari fecimus ex earum

Digitized by Google

rum confessionibus patuit, ipsas fuisse inuoluntarias circa maleficia inferenda. Nec hoc sub spe euadendi dicebant, cùm ex plagis & verberibus eis à Dæmonibus illlatis, vbi ad eorum nutum non seruiebant, veritas constabat, sæpissimè visæ cum faciebus tumidis & liuidis. Et similiter, quòd post confessionem criminum sub tortura, semper seipsas vita priuare laqueo satagunt: veritas ex nostra practica habetur: tum semper post criminum confessionem, custodes deputantur singulis horis, super talia attendens: vbi etiam ex negligentia interdum, custodum ad corrigias vel pepla reperiebantur suspensæ: inimico vtique, vt dictum est, hoc procurante, nec per contritionem, aut sacramentalem confessionem veniam consequerentur. Et quas corde allicere nunquam poterat, quo etiam facillimè gratiam apud Deum inuenissent: iam vltimò per temporalem confessionem & horribilem mortem, in desperationem deducere conatur. Quamuis & per Dei gratiam maiorem, vt piè est credendum, veniam per veram contritionem, & puram confessionem consequuta sit vbi non voluntatiè illis spurcitiis inhæserunt.

Laqueo gulam tãgentes.

Quomodo maleficæ taciturnitatẽ procurent.

Patent ex his quæ per diœceses Argentinensem, Constantiensem, & oppidum Haganoæ Rauenspurg. acta sunt, vix annis tribus euolutis. In primo namque oppido, vna vili peplo & fragili suspendit. Altera nomine Vualtpurgis, de maleficio taciturnitatis miro modo fuit notata, alias mulierculas informando, qualiter talem taciturnitatem per puerum masculum, & primogenitum, in fornace decoctum, procurare deberent. Acta & gesta adhuc præ manibus habentur: & similiter de aliis in secundo oppido incineratis, sparsim hinc inde deducentur.

Et est quarta causa, cur Dæmones homagium recipere super certas differunt, super alias verò minimè, eò videlicet quòd cùm periodum hominis cognoscere subtilius, quàm Astronomi possunt, facilius eis terminum vitæ vel præfigere, vel terminum naturalem per casualem, modo quo dictum est, præuenire poteſt.

Hæc breuiter per acta & gesta maleficarum declarantur. Primò Dæmonis astutiam in talibus deducendo. Nam quia secundum Aug. *in lib. de nat. Dæm.* assignantur. VII. causæ, vnde etiam probabiliter coniecturant futura contingentia non quòd illa scire certitudinaliter valeant. Prima est quia vigent subtilitate naturali, quoad operationem intellectus ipsorum: Vnde & sine discursu, qui necessarius est in nobis, rationis intelligunt. Secunda quia propter experientiam temporum, & reuelationem supernorum spirituum plura sciunt quàm nos. Vnde ex Isid. allegatur sæpiùs à Doctoribus triplici acumine scire vigent Dæmones, Subtilitate naturæ. Experientia temporum, & Reuelatione supernorum spirituum. Tertia est propter celeritatem motus, vnde quæ in Oriente fieri habent, præcedere possunt mira celeritate ad Occidentem. Quarta, quia sicut sua potentia, cùm Deus permittit, possunt inducere morbos, aërem inficere, & famem inducere, ita possunt & illa prædicere. Quinta, quia per signa possunt subtilius prædicere mortem, quàm Medicus videndo vrinam & pulsum. Nam sicut ille per signa videt aliqua in infirmo, quæ simplex non considerat, ita & Dæmon ea quæ nullus homo videt naturaliter. Sexta, quia ex signis quæ præcedunt ab animo hominis, coniecturant ea quæ sunt, vel erunt in anima, astutius prudenti viro. Sciũt enim qui instincti sunt verisimiliter secuturi, & consequẽter cuiusmodi opera. Septima, quia acta Prophetarum,

Causę vnde futura sciant Dæmones.

Digitized by Google

Dæmones: ex Prophetis prædicere possunt futura.

& scripta noscunt melius quàm homines, & ex illis multa futura dependent, ideò ex illis multa futura prædicere possunt. Hæc etiam tanguntur 26. q. 4. sciendum. Vnde non mirum si periodum hominis scire potest naturalem, licet secùs sit de termino casuali, quòd fieret per incinerationem, quam Dæmon finaliter procurat, quando vt dictum est ipsas inuoluntarias reperit, timens de earum reditu & conuersione: cùm tamen aliàs, quas nouit voluntarias, etiam ad naturalem, & sic vsque ad mortem defendit.

Demus ex vtraque parte exempla, quæ à nobis reperta sunt, & acta. Nam in Basilienſi diœceſi; villa ſuper Rhenum ſituata nomine *Vberruiler* plebanum conuersatione honestum habuit, illius tamen opinionis seu potiùs erroris, maleficium nihil esse in mundo, sed tantùm in opinione hominum, qui eiusmodi effectus mulierculis attribuebant, quem taliter à suo errore Deus purgare voluit, quòd etiam & alia Dæmonum super præfigendis terminis vitæ maleficis commercia patefierent. Nam dum festinè pontem, ob cuiusdam negotij expeditionem pertransire vellet, obuiam sibi importunitate quandam vetulam habuit, cui dum in pontis accessu locum vt præiret dare noluisset, sed importunè incederet casu vetulam luto intrusit, vnde indignata, in verba contumelioſa prorupit, eíque dixit *Pfaff* impunè non transibis. Sed ille licet verba parum aduerteret, de nocte infra cingulum, vbi surgere è lecto volebat, se maleficiatum sensit, ita vt brachiis hominum aliorum sustentari semper habuit; vbi Ecclesiam visitare volebat, sicque per triennium mansit sub cura tamen domestica matris carnalis. Quibus expletis, dum vetula illa ægrotaret, quam etiam propter verba contumelioſa, quibus minata fuerat, semper suspectam de maleficio sibi illato habuerat, accidit tamen, vt pro confessionis audientia, infirmata ad eum mitteret. Et sacerdos licet importunè diceret: confiteatur Diabolo suo magistro: ad instantiam tamen matris per duos villanos sustentatus inter brachia domum accessit, & ad caput lecti in qua malefica iacebat, sedit. Duo illi villani ab extra auscultare volebant prope feneſtram, sic enim stuba in plano erat situata, an maleficium illatum plebano confiteretur: vnde contigit, vt licet intra confessionem mentionem nullam de maleficio illato feciſſet, ipsa tamen confessione peracta, dixit: Scis ne tu *Pfaff* quis te maleficiauit? Et dum blandè ille responderet, se nescire, illa subintulit: Tu habes me suspectam, & benè, scias me tibi intuliſſe tali de causa, vt *suprà* tactum est. Et dum ille pro sua liberatione instaret, dixit: Ecce tempus statutum aduenit, & mori habeo, sed ita disponam, vt paucis diebus euolutis post mortem meam saneris, ita & euenit. Nam illa iuxta statutum à Dæmone terminum obiit, & infra 30. dies quadam nocte sacerdos ex integro se sanum reperit, Nomen sacerdotis dicitur *Pfaff Hæslin*, iam in diœceſi Argentinen.

Simile in diœceſi Basilienſi, villa *Buchel* prope oppidum *Gervell* contingit. Mulier quædam capta & tandem incinerata, sex annis Incubum Dæmonem habuerat, etiam in latere viri dormientis in lecto. Et hoc ter in septimana sabbatis, quintis & tertiis feriis, aut aliis noctibus sacratioribus. Tale autem homagium præstiterat Diabolo, vt post septimum annum, in corpore & anima perpetuò sibi dedicata esset. Piè tamen dispensauit Deus. Nam in sexto capta, & igni adiudicata, verè & integrè confessa, veniam creditur à Deo percepisse. Plurimum enim voluntaria ad mortem extitit asserens, quod & si liberari

liberari posset, mortem tamen amplius præeligeret dummodò potestatem Dæmonis euaderet.

CAPVT III.

De modo, quo localiter transferuntur de loco ad locum.

Contra transuectionem maleficarum, quòd sit impossibilis.

NVnc autem aggrediendum est de earum cæremoniis, & quibus in suis operibus procedunt modis. Et primò de his, quæ erga se & proprias personas operantur. Et quia transferri de loco ad locum corporaliter, est de præcipuis earum actionibus, carnalibus etiam spurcitiis cum Incubis Dæmonibus insistere. De singulis aliqua deducemus, & primo de earum corporali transuectione. Vbi notandum est, quòd hæc transuectio patitur difficultatem, vt sæpiùs tactum est, ex vno duntaxat processu scripturæ, puta 26. q. 5. *Episcopi.* vbi dicitur, ex consilio acquirendi. Illud non est admittendum, quod quædam sceleratæ mulieres post Satan retrò conuersæ. Dæmonum illusionibus, & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana horis nocturnis, Dea paganorum, vel, cum Herodiade, & innumera multitudine mulierem æquitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia in tempestate noctis silentio pertransire, eíque tanquam Dominæ in omnibus obedire, &c. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, vt nouerint omninò hæc esse falsa, & non à Diuino, sed maligno Spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipse Satanas transformat se in diuersarum personarum species atque similitudines: Et mentem quam captiuam, in somnis deludendo, per deuia quæque deducit, &c.

Et ad hoc prædicantur interdum à quibusdam exempla publicè de S. Germano, & de quodam alio, qui filiam suam super hoc obseruauit, quasi omninò hæc sint impossibilia fieri: Et indiscretè applicantur ad maleficas & earum opera, tanquam vt & singula earum facta in læsionibus hominum, iumentorum, terræ frugum, non sint eis applicanda, eo quòd sicut phantasticè in transuectionibus ita & circa creaturarum læsiones illudantur.

Probatur quòd possint malef. corporaliter transferri.

Quæ quidem opinio, cùm in prima quæstione tanquam hæretica sit reprobata: vtpotè contra Diuinam permissionem super Diaboli potentiam, quæ ad maiora vt sic se extendere potest militans similiter, & contra sacræ Scripturæ intentionem, & ad Ecclesiæ sanctæ intolerabile damnum, vbi iam multis annis impunè ex hac pestifera opinione permanserunt, seculari brachio puniendo facultatem amputando. Vnde & in immensum sic creuerunt, vt iam non sit possibile eas eradicare. Ideò diligens lector, ea quæ ibi posita sunt in destructionem illius opinionis considerabit, & ad præsens qualiter transferantur, & quibus modis hoc sit possibile, aduertet, cum responsionibus super exemplæ quæ ab eis ita medium deducuntur.

Campsione, intelligit permutationes, *Dei nechs flinder selt.*

Quòd igitur corporaliter possint transferri, variis modis ostenditur. Et primò ex aliis magorum operationibus. Nam si non possent transferri, hoc esset, vel quia Deus non permitteret, aut quòd Diabolus hoc facere non posset, eò quòd creaturæ repugnaret. Non primum quia vbi maiora, vtique & minora Dei permissione fieri possunt: Sed maiora tam in pueris, quàm in hominibus sæpissimè facta sunt, vtpotè iustis & in gratia constitutis patet.

Nam vbi quærunt. An campsiones puerorum opere Dæmonum fieri possint,

Digitized by Google

Possint, & an Dæmon localiter possit transferre aliquem hominem de loco ad locum, etiam inuitum. Ad primum respondet quod sic, nam & Guilielmus Parisiensis in vltima parte de vniuerso dicit: Campsiones puerorum fieri possunt, ita quòd Deo permittente Dæmon vicem infantis gerere potest, vel etiam translationem facere: Tales enim pueri semper sunt miseri eiulantes. Et licet quatuor aut quinque matres vix sufficerent ad lactandum, nunquam tamen impinguantur, sed vltra modum ponderosi existunt. Mulieribus tamen propter nimium terrorem, quem concipere possent, nec affirmanda sunt nec neganda, instruendæ sunt vt literatorum iudicia quærant. Permittit enim Deus propter peccata parentum, cum interdum viri imprægnantibus vxoribus maledicunt: Vellem inquientes vt Diaboli portares, vel similia. Et similiter impatientes mulieres sæpè similia proferunt: De aliis etiam hominibus, interdum iustis, exempla plurima reperiuntur.

Nam Vincent. in spec. hist. lib. 26. c. 43. ex recitatione Petri Damiani, refert de puero quinquennij cuiusdam nobilissimi viri, qui puer pro tunc monachus factus, à monasterio nocte illatus est pistrino clauso, vbi maximè repertus, & interrogatus, dixit se per quosdam ad magnum conuiuium delatum & vt comederet iussum: Et pòst per superiora pistrino immissum.

Quid denique de his magis qui vsitato vocabulo à nobis Necromantici nuncupantur, & per aëra sæpè à Dæmonibus ad longinqua terrarum spacia quandoque vehuntur. Qui etiam aliis interdum hoc idem suadentes eos secum super caballum qui vtique non verus equus, sed Dæmon in tali forma existit, vehunt, & vt loquuntur nec vt signo crucis se muniant, hortantur.

Magi caballo per aera equitantes.

Et licet duo simus hunc tractatum scribentes vnus tamen ex nostris sæpissimè tales vidit & reperit. Nam scholaris quidam pro tunc, nunc verò sacerdos Frisyngensis diœcesis adhuc superesse creditur, qui & referre solitus est semel, se corporaliter à Dæmone fuisse per aëra subuectum, & ad remotas partes illatum.

Supereſt ſacerdos alius *Vuerdorff.* oppido prope Lantzhutam, qui pro tunc consodalis illius existens, oculis propriis illam subuectionem vidit: Et qualiter extensis brachiis, in altum clamando, & non eiulando translatus fuit. Causa autem vt idem retulit hæc erat: Nam conuenientibus quadam die multis scholaribus, in potagiis ceruisiæ, omnes in hoc consenserant vt ille qui ceruisiam afferret, nil exponere haberet: & sic vnus ex sociis dum pro ceruisia apportanda exire volebat, ostium aperiendo, nebulam densam ante ostium intuitus fuit, vnde territus rediit, & quòd potum adferre nollet causam apperiendo eis insinuauit. Tunc idem qui illatus fuerat, indignatus, dixit: Et si Diabolus adesset potum apportabo. Et sic exiens, aliis omnibus tunc videntibus, per aëra subuectus fuit.

Scholaris ex potagio ceruisiæ apportatus.

Verùm quidem, quòd non solùm vigilantibus, sed dormientibus talia accidere possint, fateri necesse est: vt videlicet dormiendo per aëra localiter & corporaliter transferantur.

Dormientes etiam transferuntur.

Quin somno tecta scandunt.

Patet & de quibusdam qui super tegulas domorum & ædificia altissima, somniando incedunt: nec quicquam eis obstare potest ad eorum transitum, tam in altum, quàm in profundum: Et si propriis nominibus ab aliis circumstantibus vocantur, statim ad terram quasi collisi ruunt.

Hæc vtique opere Dæmonum fieri plures arbitrantur, & non absque ratione. Nam cùm Dæmones sint in multiplici differentia: Aliqui de inferiori choro Angelorum, qui etiam exiguis pœnis vltra pœnam damni, quam æterna

Diaboli ex inferiori choro.

Digitized by Google

æternaliter patientur, tanquam pro paruis delictis cruciantur: qui etiam neminem possunt lædere, saltem grauiter, sed solùm principaliter ioculationes exercere. Vbi etiam alij Incubi sunt vel Succubi punientes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos. Non mirum si etiam his trufis insistunt.

Procuratores Dæmones.

Potest deduci veritas ex dictis Cassiani. *collat.* 1. vbi dicit, tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia, non dubiè comprobatur. Nam nonnullos eorum quos etiam Paganos vulgus appellat, nos verò *Grollen*: & abundant in regno Noruegiæ, aut *Schretel* ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certa quæque loca, vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis prætereuntes lædere possunt derisu tantummodo & illusione contenti, fatigare eos potiùs studeant, quàm nocere. Quosdam verò solummodò innociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios itaque esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora, quos suppleuerint, atroci dilatione vexare, sed etiam irruere superemines transeuntes, atque affligere illos sæuissima cæde festinent. Vult dicere, quod non tantùm obsident, imò etiam horribiliter cruciant, quales illi *in Euangelio, Matth.* 8. describuntur.

Schretel Grollen in Noruegia quas aliàs, Paganos vocant.

Ex quibus concludere possumus primum quod non est dicendum maleficas non transferri localiter, eò quòd Deus non permittat. Si enim iustos & innocentes, aut etiam super Magos permittit, quomodo non super illas ex toto se Diabolo deuouentes? Et vt cum timore loquamur: Nónne Diabolus Saluatorem nostrum sustulit, & du[illegible] & statuit hinc inde, vt Euangelium testatur.

Christus à Diabolo in primam templi sublatus.

Nec etiam secundum suffragatur aduersariis, quia si Diabolus hoc facere non possit: cui, vt in supradictis patuit, tanta inest virtus naturalis, omnia corporalia excedens, quòd nulla virtus terrena ei comparari potest. Iuxta illud: Non est potestas super terram, &c. Imò ipsi Lucifero tanta naturalis inest potestas seu virtus, qua maior etiam inter Angelos bonos in cœlo non existit. Sicut enim omnes Angelos in naturalibus excessit: & naturalia per casum non sunt imminuta, sed tantummodò gratuita, ideò adhuc in eo remanent, licet obscurata & ligata. Vnde glossa *ibidem* super illud: Non est potestas super terram, &c. Et si omnia superat, meritis tamen sanctorum subiacet.

Luciferi potestas æqualis potestati bonorum Angelorum.

Diabolus meritis subiacet sanctorum.

Nec valet si quis duo obiiceret. Primo, quòd anima hominis posset resistere, & quòd textus videtur sentire de vno in singulari, scilicet, Lucifero, cùm in singulari loquatur. Et quia hic fuit, qui Christum in deserto tentauit, & primum hominem seduxit, iam autem religatus sit, & alij Angeli non sint tantæ virtutis, cùm ipse omnes excedat. Ideò alij malos homines transferre localiter per aëra non possunt.

Non valent instantiæ. Primò dicamus de Angelis. Nam minimus Angelus omnem humanam virtutem incomparabiliter excedit. Rationes sumuntur ex pluribus. Primò, quia virtus spiritualis fortior virtute corporali, sicut virtus Angeli, aut etiã animæ superior quàm virtus corporalis. Secundò quoad animam: Quia cùm omnis forma corporalis est forma indiuidua per materiam, & determinata per hæc, & nunc provt iam anima nostra existit: formæ autem immateriales sunt absolutæ & intelligibiles. Vnde etiam potestatem habent absolutam, & vniuersaliorem. Ideò anima coniuncta non potest ita subitò transferre corpus suum localiter, nec in altum eleuare. Benè autem faceret, cùm esset separata,

Digitized by Google

Deo permittente : quæ omnia à fortiori poteſt ſpiritus omninò immaterialis : provt eſt Angelus tam bonus, quàm malus. Sicut etiam Angelus bonus tranſtulit Abachuc in momento à Iudæa in Chaldæam. Et ex hac ratione etiam concluditur, quòd illi qui de nocte in ſomnis per alta ædificia vehuntur, non feruntur à propriis animalibus, nec ex influentiis corporum cœleſtium, ſed ab aliqua excellentiori virtute. vt *ſuprà* patuit.

Translatio Abachuc.

Tertiò, quòd ſicut natura corporalis, nata eſt moueri immediatè à natura ſpirituali, ſecundum locum : tum quia motus localis eſt primus motuum. 8. *Phyſic.* tum quia perfectior eſt inter omnes motus corporeos, vt *ibidem* probat Philoſophus ea ratione, quia mobile ſecundum locum, non eſt in potentia ad aliquid extrinſecum, inquantum huius, ſed ſolùm ad aliquid extrinſecum.

Vnde etiam non tam à Doctoribus ſanctis, quàm & Philoſophis concluditur, quòd ſuprema corpora, ſupple cœleſtia, mouentur à ſubſtantiis ſpiritualibus, & ſeparatis bonis & ſecundum naturam & voluntatem. Tum etiam quia videmus quòd anima primò & principaliter mouet corpus motu locali.

Corpora cœleſtia mouentur ab intelligentiis.

Ideò dicere oportet quod ratio corporis humani, nec quantum ad ipſum corpus, nec quantum ad ipſam animam obſtare poteſt, quin vtrunque moueri poſſit ſubitò, Deo permittente, de loco ad locum à ſpirituali ſubſtantia bona ſecundum voluntatem & naturam, quandiu boni & in gratia conſtituti transferuntur, aut bona ſecundum naturam, non autem ſecundum voluntatem, quando mali transferuntur. Si cui placet videre S. Thom. *in* 1. *part. q.* 90. *per tres ibidem articulos*, aut etiam *q. de malo*, ſeu etiam *in* 2 *ſent. diſt.* 7. *de poteſtate Dæmonũ ſuper effectus corporales.*

Modus autem transferendi talis eſt: Nam vt ex præcedentibus patuit, vnguentum ex membris puerorum, præcipuè interemptorum ab eis ante baptiſmum conficere habent ad Dæmonis inſtructionem, ſedile aliquod, aut lignum inungere, quo facto, ſtatim in aëra feruntur, & hoc ſiue de die, ſiue nocte, viſibiliter, ſeu etiam, ſi id volunt inuiſibiliter, ſecundum quòd Dæmon & obſtaculum alicuius corporis, alterum corpus occultare poteſt, vt in prima parte tractatus, de præſtigioſa apparitione operum Dæmonum patuit. Verum licet Dæmon per tale vnguentum, vt plurimum huiuſmodi practicat, in finem, vt baptiſmi gratia infantes priuet & ſaluatione, tamen & abſque his pluries efficere viſus eſt vbi per animalia, quæ vtique non animalia vera, ſed Dæmones ſub formis illis exiſtentes, ipſas tranſuexerunt : aut etiam aliquo ſine exteriori adminiculo ſolummodò Dæmonis virtute viſibiliter operante, interdum transferuntur.

Vnguenta ad transferendum præparata.

Res Geſta de viſibili & diurna trãſuectione : In oppido *Baldshut* ſuper flumen Rhenum, Conſtantienſis diœceſis, malefica quædam oppidanis cùm eſſet plurimùm odioſa, & ad quaſdam celebrandas nuptias non fuiſſet inuitata, cùm tamen benè omnes oppidani illis intereſſent, ipſa indignata, vindicare ſe æſtimans, Dæmonem aduocat, & ſuæ triſtitiæ cauſam aperit, vt grandinem excitare vellet, & cunctos de chorea diſpergere petit : quo annuente, ipſam ſubleuauit, & per aëra ad montem prope oppidum, videntibus certis paſtoribus tranſuexit, & vt poſtmodum faſſa fuerat, cùm aqua ſibi deeſſet ad fundendum in foueam, (quem modum, vt patebit, vbi gradines excitant, obſeruant,) ipſa in foueam, q[illegible] paruam fecerat, vrinam loco aq[illegible] immiſit, & cum digito, more ſuo, aſtante Dæmone mouit, & Dæmon ſubitò illum

Exẽplũ de Vualdhotenſi Venefica, quæ viſibiliter tranſlata fuit.

Digitized by Google

illum humorem ſurſum eleuans grandinem vehementem in lapidibus ſuper chorizantes tantummodò & oppidanos immiſit. Vnde ipſis diſperſis, & de cauſa illius mutuò conferentibus, malefica oppidum poſteà ingreditur, vnde ſuſpicio magis aggrauatur. At verò, cùm paſtores ea quæ viderant recitaſſent, ſuſpicio vehemens in violentiam creuit. Vnde capta, & faſſa, quòd ea de cauſa, nimirum quia inuitata non fuerat, talia perpetraſſet: ob multa etiam alia maleficia ab ea perpetrata, incinerata fuit.

Et quia publica fama de huiuſmodi tranſuectionibus etiam apud vulgares continuè volat, non expedit plura ad hoc probandum de his hic inſerere. Tantummodò hæc ſufficiant aduerſus illos, qui huiuſmodi corporales tranſuectiones aut omninò negant, aut quòd ſolummodò imaginariè & phantaſticè fiant, affirmare conantur. Qui vtique in ſuo errore ſi relinquerentur, parum eſſet, imò nec aduertendum, dummodò in fidei contumeliam ipſorum error non vergeret. Attento autem, quòd illo errore non contenti, etiam alios inſerere & publicare in maleficarum augmentationem, & fidei detrimentum non verentur: dum afferunt quòd omnia maleficia, quæ eis inſtè, tanquam inſtrumentis Dæmonum, verè & realiter imputantur, eis tantummodò imaginariè & illuſoriè, tanquam innoxiis eſſe imputanda, ſicuti & ipſa tranſuectio phantaſtica. Vnde & pluries impunè in magnam creatoris contumeliam, & grauiſſimum iam ipſorum augmentum remanſerunt.

Nec argumenta etiam à principio adducta eis ſuffragari poſſunt. Nam primum cùm allegant *capitulum Epiſcopi. 26. q. 5.* Vbi aſſeritur, quod tãtùm phantaſticè & imaginariè transferantur, quis tam inſipiens, qui velit concludere, quòd non poſſint etiam corporaliter transferre. Sicut enim ex fine illius capituli, vbi ponitur, quod qui credit poſſe hominem in melius vel in deterius tranſmutari, aut in aliam ſpeciem transformari, infideli & pagano deterior ſit cenſendus: quis poſſit concludere quòd non poſſint homines in beſtias præſtigioſa illuſione transformari, aut etiam de ſanitate in infirmitates tanquam meliori in deterius tranſmutari. Iam talis, qui ſic in cortice verborum canonis laboraret, vtique contra mentem omnium Doctorum Sanctorum, imò & contra Scripturæ Sacræ proceſſum ſentiret.

Transformatio in deterius.

Ex quibus multipliciter oppoſitum apparet, vt ex ſupradictis in pleriſque locis circa primam partem tractatus deductum eſt. Oportet ergo ad nucleum verborum attendere, iuxta quod in prima quæſtione primæ partis tractatus tactum eſt hoc circa ſolutionem ſecundi erroris inter tres, qui ibi reprobantur: quòd quatuor iniunguntur prædicatoribus populo ad prædicandum, transferuntur enim & corporaliter, & phantaſticè. Iuxta quòd ex earum propriis confeſſionibus patet, non tam illarum quæ incineratæ fuerunt, quàm etiam aliarum, quæ ad fidem & pœnitentiam redierunt.

Inter quas & illa in oppido Briſiaco interrogata à nobis, an ne phantaſticè & illuſoriè aut corporaliter poſſent transferri: reſpondit quòd vtroque modo. Si enim caſu aliquo nollent corporaliter transferri, ſcire tamen vellent omnia quæ in concione illa ab earum conſodalibus agerentur, tunc talis ab eis ſeruaretur modus, vt illa in nomine omnium Diabolorum ad latus ſiniſtrum ſe reponeret ad cubitum: ex tunc quaſi vapor quidam glaucus ex eius ore procederet. Vnde ſingula quæ ibi agerentur perlucidè conſiderarent, ſi verò corporaliter transferri vellent, modum ſupradictum ſeruare neceſſe eſſet.

Vtroque modo & illuſoriè & verè tranſferuntur.

Digitized by Google

Prætereà in casu, quo Canon ille nudè absque omni declaratione intelligendus esset, quis tam stolidus, vt propter ea omnia eorum maleficia & nocumenta esse phantastica & imaginaria affirmaret, cum ad sensum omnibus appareat contrarium? Eo præcipuè, quòd plures sint superstitionum species: vtpote quatuordecim: Inter quas maleficarum species, supremum in maleficiis & nocumentis continet gradum: & species Pythonum, ad quam reduci possunt, qui phantasticè vehuntur minimum gradum.

Legenda S. Germani.

Demum nec exempla ex Legenda Sancti Germani, aut aliorum quorumcumque eis suffragantur. Vtique quia possibile erat Dæmonibus, vt seipsos ad latera, viri dormientis, tempore intermedio, quo scrutinium de vxoribus fiebat, applicarent, quasi viris condormirent: quod tamen factum fuisse propter honorem Sancti non asseritur: census tamen ponitur, vt non credatur esse impossibile: oppositum illius quòd in Legenda ponitur.

A simili responderi potest ad quascumque alias obiectiones, quia sicut inueniuntur, quòd quædam tantummodò imaginariè, ita etiam reperiuntur in scriptis Doctorum, plures fuisse corporaliter translatas. Si cui placet, Thomam Brabantinum *in libro suo de Apibus* inspicere, mira inueniet, tam de imaginaria, quàm etiam corporali hominum transuectione.

Tho. Brabantini Apiarium

CAPVT IV.

Sequitur de modo, quo se Incubis Dæmonibus subijciunt.

SEd quantum ad modum, quo maleficæ Dæmonibus Incubis se subiiciunt, sex sunt videnda. Aliqua ex parte Dæmonis & corporis ab eo assumpti, ex quo elemento sit illud formatum. Secundò ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertiò, ex parte temporis & loci, an potius vno quam altero tempore se exerceat. Quartò, an visibiliter se agitet ex parte mulieris, & an tantummodo illæ, quæ ex huiusmodi spurcitiis procreantur à Dæmonibus frequententur. Quintò, an illæ quæ ab obstetricibus tempore partus Dæmonibus inferantur. Sextò, an remissior vel intensior sit in talibus ipsa Venerea delectatio: & primò super assumpti corporis materia & qualitate.

Ex quo elemento Incubi formẽtur.

Dicendum quòd aëreum corpus assumit, & quod aliquo modo est terrestre, in quantum habet terræ proprietatem per condensationem, quòd sic declaratur. Nam quia aër in se non est figurabilis, nisi secundum figurationem corporis alterius in quo includitur: vnde etiam minimè suis terminis terminatur, sed tantummodò alienis, & vna pars aëris alteri continuatur. Ideò simpliciter, vt sic, non potest corpus aëreum assumere.

Attento autem, quòd aër est maximè trãsmutabilis & vertibilis in quodcumque: cuius signum est, quòd quidam nitentes corpus à Dæmone assumptum scindere gladio, vel perfodere, id efficere non valuerunt: quia partes aëris diuisi statim continuantur de nouo: Ex quo patet, quòd in se aër benè est competens materia, sed quia non potest figurari, nisi aliquid aliud terrestre sibi adiungatur, ideò oportet quòd aër ille sit aliquo modo inspissatus, & ad proprietatem terræ accedens, seruata tamen aëris veritate. Et hanc condensationem facere possunt Dæmones, & animæ separatæ per vapores grossos ex terra eleuatos, & per eorum motum localem eos congregando

Nitentes dæmones vulnerare.

Digitized by Google

gando & figurando, in quibus manent tanquam motores tantùm, & non vt infamatores, vitam illi corpori formaliter influentes: quia sic fluit ab anima in corpus coniunctum. Sunt autem in suis sic assumptis & figuratis corporibus, sicut nauta in naui, quem ventus mouit.

Anima est vt nauta in naui.

Vnde quando quæritur, quale sit corpus? Quantum ad materiam à Dæmone assumptum. Dicendum, quòd de eo aliud est loqui quantum ad principium assumptionis, & aliud quantum ad terminum. Quia quoad principium, sic est aër, quantum ad terminum, est aër inspissatus, ad proprietatem terræ accedens. Hæc autem omnia possunt Dæmones, Deo permittente, ex natura, cùm natura spiritualis sit superior natura corporali. Vnde & necesse habet sibi obedire, quò ad motum localem, non autem quò ad formarum naturalium, tam accidentalium quam & substantialium susceptionem, nisi in aliquibus paruis creaturis: & hoc adminiculo alicuius alterius agentis, vt *suprà* tactum est. Per motum autem localem, nulla forma ponitur in remota: vnde sic ad nutum mouere possunt cum aliis circumstantiis.

De corporibus Angelorum assumptis naturaliter:

Ex quibus tamen si quis incidentaliter quæret, quid sentiendum vbi angelus bonus, vel malus aliqua opera vitæ exerceret per corpora vera naturalia & non aëreâ, sicut in asina Balaam, per quam Angelus loquebatur, & vbi Dæmones in obsessis corporibus agitantur. Dicendum, quòd illa corpora non dicuntur esse assumpta, licet tamen occupata. Inspiciantur dicta Doctoris *in 2. distinctio.* 8. An Angeli corpora assumant. Sed maneamus in proposito.

Dæmones in assumptis corporibus, cum Maleficis loquuntur, vident, audiunt, comedunt & generant, quomodo hæc sunt intelligenda: & hæc est secunda pars huius primæ difficultatis.

Ad voces quæ requirãtur.

Dicendum ad primum, quòd ad veram locutionem tria requiruntur, scilicet pulmo cum retractione aëris, quæ non solùm propter vocem, sed propter refrigerium est cordis, vnde & muti habent attractionem necessariam.

Secundò requiritur, quòd formetur ex percussione corporis in aëre, cum quis ligno percutit in aëre vel campana sonum facit magnum vel paruum: quia materia in se sonorabilis, cùm percutitur cum sonabili instrumento, redditur sonus secundum quantitatẽ corporis & recipitur in aëre, & multiplicatur vsque ad aures audientis, qui si est remote post spatium, vt videtur præuenire habet.

Tertiò requiritur vox: & dici potest, quòd sonus in corporibus inanimatis, dicitur vox in animatis corporibus: & ibi est lingua, quæ aërem respiratum & iterum emissum percutit in instrumento & vase fuso à Deo & viuo naturaliter, quod non est campana: Ideo quia ibi sonus, hic vox dicitur. Et hoc tertium potest exemplificari per secundum, vt patet, & hæc ideò posui, vt prædicatores habeant modum tradendi populo.

Quartò requiritur, vt ille qui vocem format, conceptum mentis vult alteri per vocem exprimere, vt ipse intelligat, ideò illam vocem organizat, id est, distinguit successiuè in ore per linguam dentes percutiendo, & per labia claudendo & aperiendo, percussum aërem in ore ad aërem extrinsecum emittendo, vt sic multiplicando successiuè vsque ad aures audientis, qui tunc intelligit conceptum mentis.

Ad propositum. Dæmones carent pulmone & lingua, quam tamen artificatam ostendere possunt, iuxta corporis conditionem, sicut & dentes &

Quomodo Dæmones loqui possint.

Digitized by Google

labia: vnde non verè & propriè loqui possunt. Sed quia intelligunt, & intellectum mentis vbi exprimere volunt, tũc non per voces, sed per sonos, qui habent quandam similitudinem vocum, aërem non respiratum, & attractum, vt in hominibus, sed inclusum in corpore assumpto percutiunt, & ad aërem extrinsecum articulatim emittunt vsque ad aures audientis. Et quòd absque aëre attracto & non respirato possit fieri vocis similitudo, patet per cætera animalia non respirantia, quæ dicuntur vocare, & certa alia instrumenta, vt dicit Philos. *in 2 de Anima.* Hulec enim dum capitur, extra aquam subitò vocem emittit, & moritur.

Possunt hæc applicari ad ea quæ sequuntur vsque ad vim generatiuam, exclusiuè tamen ad bonos Angelos: Si quis velit vlterius speculari de locutione Dæmonum in obsessis corporibus: Ibi enim vtuntur corporalibus instrumentis veri corporis obsessi: quia illis illabuntur sic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis, & non infra terminos essentiæ, neque corporis, neque animæ. Da differentiam inter substantiam, & quantitatem, seu accidens: sed de his nihil ad propositum. Si cui autem placet, inspiciat Sanctum Thom. *in 2. sentent. dist. 8. art. 5.*

Dæmones in obsessis quomodo loquãtur.

Consequenter autem qualiter vident & audiunt dicendum: quòd quia duplex est visio, Spiritualis & Corporalis. Et prima in infinitum excedit alteram, tum quia penetrat, tum quia per distantiam non impeditur, iuxta luminis facultatem quod sibi deseruit. Ideò dicendum, quod nullo modo videt Angelus, siue bonus, siue malus per oculos corporis assumpti, nec aliquid corporale sibi deseruit, sicut tamen in locutione deseruit sibi aër, & percussio aëris ad sonum procurandum, & vlterius ad multiplicandum vsque ad aures audientis: Vnde oculi eorum sunt oculi depicti. Libenter autẽ sub his similitudinibus hominibus se offerunt, vt eis eorũ proprietates, quas naturaliter habent, & loqui, spiritualiter per huiusmodi opera manifestent.

Quomodo Angeli & Dæmones videant.

Angelorũ oculi sunt oculi picti.

Ideò enim & Patribus sancti Angeli sæpè apparuerunt ex Dei ordinatione & eius permissione Malis hominibus sese manifestant, vt homines eorum proprietates cognoscentes, illis se associent, hic in culpis & alibi in pœnis.

Vnde Dionysius *Cœlestis Hierarchia in fine* dicit: Ex omnibus partibus humani corporis docet Angelus suas proprietates cõsiderare: concludendo, quòd corporalis visio, cùm sit operatio corporis viuentis per organum corporale, quibus Dæmones in se carent, ideò in assumptis corporibus, sicut similitudines membrorum habent, ita & similitudines operationum.

Cur Angeli impiis appareant.

Et similiter dicere possumus de eius auditu, qui multùm nobilior corporali, eò quòd conceptum mentis & animæ locutionem subtiliùs cognoscere potest quàm homo, audiendo conceptum mentis per verba corporalia expressum. Vide Sanctum Thomam *in 2. sentent. distinct. 8.* Si enim in vultu hominis legitur secreta eius voluntas, & ex motu cordis & qualitate pulsus, à Medicis passiones animæ cognoscuntur, à fortiori per Dæmones.

Auditus Angelorum.

Sed quoad comestionem dicamus, quod completa ratio comestionis quatuor habet. Diuisionem cibi in ore, & traiectionẽ in corpus, virtutẽ corporis potentis digerere: & quartum, conuertere necessarium nutrimentum, & superfluum eiicere. Angeli, quicunque prima duo in assumptis corporibus comedendo faciunt, tertium & quartum non possunt, sed loco virtutis digestiuæ & eiectiuæ, adest eis virtus alia, quæ cibis dissoluitur subitò in præiacentem materiam. In Christo etiam fuit vera comestio in omnibus, quia habuit virtutem nutritiuam

Comestio Angelorũ qualis.

Christus quomodo comederit.

&

& conuersiuam, non autem conuertendo in suum corpus quia illæ virtutes fuerunt glorificatæ, sicut & corpus: vnde etiam resolnebatur cibus in corpore subitò, sicut qui aquam in ignem proijceret.

Quomodo, maleficæ actus carnales cum Incubis Dæmonibus exercent, & qualiter ex his multiplicantur.

SEd quoad actus carnales de quibus principaliter intenditur, quos etiam cum maleficis tanquam Incubi, in assumptis corporibus exercent, nulla subest difficultas ex præmissis, nisi fortasis, quis dubitaret, An præsentes maleficæ huiusmodi spurcitiis intenderent: & an originem maleficæ ex his spurcitiis sumpserunt.

Vetus familia maleficarũ.

Ad has duas dubitationes respondendo: dicamus ad primam quidquid de præcedentibus Maleficis ante annos incarnationis Dominicæ mille & quadringentos, Vel circa iter actum sit. An videlicet his spurcitijs inseruiebãt sicut ab illo tẽpore modernæ maleficæ hoc ignoratur eo quòd nusquam hoc quòd experientia iam edocuit, historia disseruit, maleficos enim semper fuisse, & ex eorũ prauis operibus plurima nocumẽta hominibus iumentis, & terræ frugibus euenisse, sicut & Incubos & Succubos Dæmones, nemo qui historias peragrat dubitare potest, cùm traditiones Canonũ & Sacrorũ Doctorũ plurima à multis centenis annorũ de ipsis in posterũ reliquerunt & tradiderunt. Licet in hoc sit differentia, quòd Incubi Dæmones in retroactis temporibus infesti fuerunt mulierculis contra ipsarum voluntatem, provt Nider *in suo Formicario, & in libro de vniuersali bono*, siue *de Apibus* Thomas Brabantinus plurima recitat.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Huic autem positioni, qui asseritur, præsentes maleficas huiusmodi spurcitiis Diabolicis esse infectas, non nostra sententia intantum adhæret, quantum ipsarum maleficarum experta testimonia, quæ cuncta illa reddiderunt credibilia non iam, vt hactenus, inuitis animis, sed sponte pro voluntate fœtidissima miserabili seruituti se subijcẽtes. Quotquot enim à nobis seculari brachio ad puniendum relictæ fuerunt in variis Diœcesibus, præcipuè in Cõstantiensi, & in oppido Rauenspurg. multis annis his inhæserunt spurcitiis certis sub vigesimo, aliis sub duodecimo, aut sub trigesimo anno, & sẽper cũ fidei abnegatione, in toto vel in parte: testes sunt *ibidem* omnes incolæ. Demptis enim secretè pœnitentibus, & ad fidem reuersis, non minus quàm quadraginta & octo in quinque annis igni traditæ fuerunt: nec tamen illis accommodata rides, quantum sponte reuersis ad pœnitentiam, credulitas adhibita fuit: omnibus in hoc concordantibus, quòd huiusmodi spurcitiis in augmentum huius perfidiæ habent insistere. De quibus etiam sigillatim *in secunda parte operis*, vbi eorum particularia opera describentur, tractabitur, obmittendo ea, quæ & socius noster, Inquisitor Cumanus in Comitatu Burbię peregit, qui & in spatio vnus anni, qui fuit Millesimus quadringentesimus octuagesimus quintus, quadraginta & vnam maleficam comburi fecit: Et omnibus publicè asserentibus, vt dictum est, illis spurcitiis Diabolicis inhæsisse. Constant ergo omnia, aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus.

48 Maleficæ combustæ.

In confirmatione perfidiæ concubũt maleficæ cum Dæmonibus.

41. Maleficæ combustæ.

Quoad secundum, vbi difficultatur, an ipsi malefici ex his spurcitiis originẽ sumpserũt. Dicamus secundum Augustinum, hoc vtique verum esse, omnes superstitiosas artes ex pestifera societate hominum & Dæmonum originẽ sumpsisse. Sic enim dicit *libro 1. de doct. Christ.* & habetur *26. q. 2. illud quòd est.* Omnes artes huiusmodi, vel nugatoriæ

An malefici ex Incubis & Succubis sint.

Vnde noxiæ artes.

riæ vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & Dæmonum, quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta, penitus ſunt repudiandæ. Illo attento, manifeſtum eſt, quòd ſicut diuerſæ ſunt ſpecies ſuperſtitionis, ſeu magicæ artis, ita & diuerſæ ſunt eorum ſocietates: & ſicut ſpecies maleficorum inter quatuordecim illius artis ſpecies peſſima exiſtit, quia non per pactum tacitum, ſed expreſſum, vltra hoc, quòd cultum latriæ per fidei abnegationem ipſis Dæmonibus habent exhibere: Ideò & peſſimam cum ipſis conuerſando retinent ſocietatem: iuxta mulierum, quæ ſemper vanis delectantur, conditiones. Attento inſuper iuxta Doct. S. Thom. *in 2. ſentent. diſt. 4. art. 4. in ſolutione vnius argumenti*, vbi quærit.

Geniti ex Dæmonibus ſunt potentes.

An gentiti ex huiuſmodi Dæmonibus modis peractis, ſint maioris virtutis quàm alij homines? Reſpondet hoc verum eſſe, non ſolùm ex textu ſcripturæ, *Gen. 6.* Iſti ſunt potentes à ſeculo, &c. Sed etiam ea ratione, quòd Dæmones poſſunt ſcire virtutem ſeminis deciſi. Primò, ex diſpoſitione eius à quo deciſum eſt. Secundò mulierem proportionatam ad ſeminis illius ſuſceptionem.

Multiplicatio ex Incubonatorum.

Tertiò, conſtellationem iuuantem ad effectum corporalem. Et quartum addere poſſumus, etiam ex ſuis verbis, ſcilicet ipſius geniti complexionem optimam, ad effectus illi proportionatos. Ex quibus omnibus ſic concurrentibus concluditur, quòd tales ſic geniti, ſunt fortes & magni corpore.

Ideò ad propoſitum, cum quæritur: An malefici ex his ſpurcitiis originem ſumpſerint, dicamus. Originem ſumpſerunt vtique ex peſtifera mutua ſocietate, vt ex primo notabili patuit. Multiplicationem verò non ſumpſiſſe ex illis ſpurcitiis, nemo negare poteſt ex ſecundo notabili, cùm non delectationis, ſed corruptionis cauſa illius Dæmones intendunt. Erit ergò talis ordo, quod Succubus Dæmon ſi ab homine ſcelerato ſemen decidat, qui eſt proprius illi homini deputatus, & noluerit ſe Incubum facere ad maleficam, tradit illud ſemen Dæmon mulieri ſeu maleficæ deputat: & ille ſub certa conſtellatione ſibi deſeruiente, vt talis genitus, vel genita fortis viribus ad peragenda maleficia perſiſtat, ſe Incubum maleficæ faciet.

Nec obſtat quòd illi, de quibus textus loquitur, non fuerunt malefici, ſed tantummodo gigãtes, & viri & famoſi & potentes, quia vt ſuperius dictum eſt, maleficia non fuerunt perpetrata tempore legis naturæ, & hoc propter recentem memoriam creationis mundi: Vnde Idololatria locum habere non potuit; iam autem malitia hominum excreſcente, Diabolus maiorem ad ſeminandum hoc genus perfidiæ reperit opportunitatem. Sed neque illi termini in bonum virtutis intelligi poſſunt, vbi illi aſſeruntur, fuiſſe viri famoſi dicebantur.

Non fuerunt malefice ante Noam.

An ſemper cum deciſione ſeminis Incubus Dæmon maleficam aggreditur.

AD illud etiam vbi quæritur. An ſemper cum infuſione ſeminis, &c. Reſpondetur cùm mille nocendi habeat modos & artes, vtpotè quia principio ruinæ ſuæ conatur Eccleſiæ vnitatem reſcindere, & humanum genus omnibus modis euertere. *16. q. ſecunda.* Ideò de iſtis regula infallibilis non poteſt dari, ſed probabilis diſtinctio: videlicet, quòd aut maleficæ annoſa eſt, & ſterilis, aut non. Si ſic tunc vtique abſque ſeminis deciſione, cum ad nihilum valeret, & Dæmon in ſuis operibus etiam quantum poteſt ſuperfluitatem ſubterfugit, ſicut & natura maleficam aggreditur. Vel etiam ſi ſterilis

Digitized by Google

tilis non sit, tamen delectationis causa, ex parte maleficæ causandæ ipsam aggreditur. Si verò ad imprægnationem disposita, tunc si commode semen à viro decisum habere potest, cum illo ipsam aggredi ob infectionem prolis non differt.

Differt semen emissum & semen decisum.

Verùm si quis quæreret: An semen emissum per nocturnam pollutionem, ita colligere possit, sicut decisum per actum carnalem. Ad hoc probabilis potest dari ratio, quòd non: licet aliis videri potest oppositum. Nam attento quòd Dæmones, vt præmissum est, virtutem seminis generatiuam attendunt, & talis vis in semine per actum carnalem amplius effunditur & conseruatur scinditur semen per pollutionem nocturnam, emissam tantummodò ex superfluo humore & non cum tanta vi generatiua descinditur. Ideò cum eo seminus exercere ad generationem prolis creditur, nisi fortassis vim illam adesse semini intelligeret.

Dæmones fœtum in vtero inficiunt.

Sed & hoc omninò negare non possumus, quòd malefica maritata, & per maritum imprægnata, etiam per commixtionem alterius seminis Incubis Dæmon cõceptum inficere potest.

An potius vno tempore quàm altero Incubus se exerceat & similiter de loco.

AD illud, an obseruet tempora & loca. Dicendum quòd vltra obseruantiam temporum, quoad constellationes quas obseruat, quando ad prolis infectionem operatur. Obseruat etiã certa tempora, quando non infectionis, sed venereæ voluptatis causa, ex parte maleficæ exercendæ agitatur: & sunt sacratiora totius anni tempora: vt natalis Christi, Paschatis, & Pentecostes solẽnitatibus & aliis festiuis diebus.

Et hoc faciunt triplici ex causa. Primò, vt sic malefici non solùm perfidi per apostasiam à fide, verùm etiam Sacrilegi vitium incurrant, in quibus ipsi Dæmones vt ipse creator amplius offendatur, & grauius in propriis animalibus maleficæ condemnentur.

Cur Sathan ad exercenda sua maleficia sacratos festos dies eligat.

Secunda causa, quòd cùm Deus sic grauius offenditur, eis maiorem potestatem sæuiẽdi in homines & puniendi illos, siue in rebus, siue in corporibus, etiam innoxios relinquat. Quòd enim dicitur: Filius non portabit iniquitatem patris, &c. intelligitur quoad æternam punitionem, temporali autem sæpissimè innoxij propter aliorum facinora afflictione puniuntur. Vnde & alibi Deus clamat: Ego Deus fortis & zelotes, visitans peccata parentum in tertiam & quartam generationem. Talis punitio patuit in filijs Sodomitarum submersis, propter parentum scelera.

Quomodo filius portet iniquitatem patris.

Tertia causa, vt maiori opportunitate plures ruere faciant, præsertim iuuenculas, quæ festiuis diebus otio & curiositatibus dum amplius insistũt, eò faciliùs à maleficis vetulis seducantur: prout in terra natiuitatis vnius ex his Inquisitoribus, (cùm duo simus hoc opus colligentes) contigit.

Festiui dies ad otiosã curiositatem conducit.

Nam iuuencula quædam & virgo deuota sollicitata festiua die ab vna vetula, vt secum per gradus ad cameram ascenderet, eò quod certi iuuenes pulcherrimi ibidem essent inclusi & dum illa annueret, ascendentibus simul, vetula præcedente, iniunxit iuuenculæ, ne se signo crucis muniret. Et licet illa annuisset, occultè tamen signo illo se munisset: qua ex re cõtigit, vt dum ascendissent & virgo neminem conspexisset, eò quòd Dæmones ibidem existentes suam præsentiam in assumptis corporibus illi virgini nequibant ostendere. Vetula maledicendo virgini dixit: Vadas in nomine omnium diabolorum, cur te signasti? Hæc ex confessione pura illius virginis collegi.

Digitized by Google

Poteſt & addi quarta cauſa, vt ſic facilius homines ſeducant qui dū ſic conſiderant, quòd talia à Deo ſacratioribus temporibus fieri permittuntur, non æſtiment illa tam grauia eſſe, ſicut ſi illis temporibus nequirent facere.

De loco exercitij Incubi.

De loco verò, an plus in locis certis ſe exerceant, dicendum, quòd ex verbis factíſque maleficarum conſtat, quòd ſpurcitias illas omninò in locis ſacris exercere non poſſunt. Qua in re perpenditur efficacia Angelicæ cuſtodiæ, ob reuerentiam illius loci. Et quod amplius eſt, aſſerunt, ſe nunquam habere pacem, niſi tempore diuinorum, cùm præſentes fuerint in Eccleſia: & ideò citius & tardius ingrediuntur & egrediuntur. Licet alia peſſima certa cæremonialia habent ad inſtructionem Dæmonum obſeruare, ſcilicet tempore eleuationis in terram ſpuere, ſeu cogitationes nefandiſſimas per verba, aut ſine verbis proponere: vt vtinam eſſes in tali, vel tali loco, provt iam in ſecunda parte tangetur.

Maleficæ tardius egrediuntur templo.

An viſibiliter, ſicut ex parte maleficæ, ita etiam quoad circunſtantes ſe mutuò agitant Incubi & Succubi.

AD illud, an viſibiliter vel inuiſibiliter huiuſmodi ſpurcitias agant mutuò, dicendum quantum experientia nos edocuit, quòd licet ſemper viſibiliter ex parte maleficæ Dæmon Incubus operetur, ita quòd non eſt neceſſarium inuiſibiliter propter fœderatum pactum expreſſum ei appropinquare. Tametſi quoad circunſtantes, ſæpius ipſæ maleficæ ſupinæ iacentes in agris, ſeu ſyluis viſæ ſunt, & denudatæ ſupra vmbilicum, & iuxta diſpoſitionem illius ſpurcitiæ coaptatis membris, tibiis & cruribus ſe agitantes. Dæmonibus Incubis, inuiſibiliter ibidem quoad circumſtantes cooperantibus: licet in fine actus, vapor nigerrimus in longitudine hominis ſurſum à malefica in aëre eleuabitur, ſed hoc rariſſimè. Et qua de cauſa nouit ille artifex, vt iuuencularum circunſtantium, vel aliorum hominum mentes valeat aut allicere, aut immutare. De quibus geſtis & qualiter in pleriſque locis, tam in oppido *Rauenſpurg.* quàm etiam in dominio Nobilium de *Rappolſtein*, & certis aliis terris talia ſunt peracta in ſecunda parte patebit.

Viſibiles Incubi.

Sed & hoc contigiſſe certum eſt, quòd maritis viſibiliter interdum cernentibus Incubos Dæmones, quos tamen non Dæmones, ſed viros putabant, cum eorum vxoribus talia peragere dum arma arriperent, & transfodere volebant, ſubitò, Dæmon diſparuit, ſe inuiſibilem faciendo: Vnde & mulieribus manus & brachia obiicientibus, licet interdum læſi fuiſſent, ipſos tamen viros obiurgantes, anne oculos haberent, aut ſi à Dæmonibus obſeſſi forent, derideb.nt.

Quòd non ſolùm Dæmones Incubi mulieres ex eorum ſpurcitiis procreatas, aut eis obſtetricibus oblatas infeſtant, ſed quaſcunque, indifferenter cum maiori vel minori venerea delectatione.

FInaliter verò concludendo, dici poteſt ipſos Dæmones Incubos, non tantùm mulieribus ex eorum ſpurcitiis progenitis, aut eis ab obſtetricibus oblatis fore infeſtos, ſed toto conatu in quaſcunque ſanctiores virgines illius terræ, aut oppidi, per ipſas maleficas ſeductrices aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia, rerum magiſtra, edocuit: vbi in oppido *Rauensburg.* certæ combuſtæ ante finalem ſententiam huic ſimilè aſſeruerunt, quòd eis ab earum magiſtris iniunctum fuiſſet, omni conatu debere in ſubuerſionem ſanctarum virginum & viduarum laborare.

An maior ex coitu Dæmonis quàm viri Maleficæ ſit voluptas.

Et

Digitized by Google

Et de venerea delectatione, an maior sit vel minor cum Incubis Dæmonibus in corpore assumptis, quàm cæteris paribus cùm viris in corpore vero: dicendum videtur, quod licet naturalis ordo hoc minus excusset quin maior sit, vbi simile suo simili alludit, tamen ille artifex vbi debita actiua debitis passiuis, licet non in natura, tamen sub qualitatibus in calore vel temperamento aliquo coniugis vtique non minorem excitare videtur concupiscentiam, sed de his in sequentibus latius quoad conditionem sexus fœminei declarabitur.

CAPVT V.

De modo generali, quo per Sacramenta Ecclesiæ sua maleficia Maleficæ exercent. Et de modo quo vim generatiuam impedire solent, seu etiam alios defectus super quascunque creaturas demptis corporibus cœlestibus.

NVnc autem, qualiter alias creaturas in vtroque sexu & terræ fruges inficiant, plures sunt super modos agendi aduertenda. Et primò qualiter homines, deinde qualiter bestias. Tertiò, qualiter terræ fruges. Ex parte hominis, primò qualiter vim generatiuam, seu etiam actum Venereum, ne mulier concipere, aut vir actum exercere valeat, maleficiis impediunt. Secundò, qualiter actus ille impeditur respectu vnius mulieris interdum & non alterius. Tertiò, qualiter membra virilia auferũtur, quasi omninò sint à corporibus euulsa. Quartò, quomodo, si aliquid præmissorum contingeret potentia Dæmonis inferente per se: non per Maleficam posset discerni. Quintò, quomodo maleficæ, homines vtriusque sexus in bestias præstigiosa arte transmutant. Sextò, quomodo obstetrices Maleficæ conceptus in vtero matris diuersis modis interimunt, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus infantes offerunt. Et ne hæc quasi incredibilia putarentur, ideò in prima parte operis per quæstiones & argumentorum solutiones sunt decisa, ad quas, si opus sit, dubius lector pro inuestiganda veritate recurrere potest.

Ad præsens tantummodò acta & gesta per nos reperta siue etiam ab aliis conscripta in detestationem tanti criminis sunt deducenda ad priores quæstiones, si fortassis alicui difficiles ad intelligendum forent. Ex his quæ in hac secunda parte traduntur fidem capiat, & ab errore resiliat, quo nullam maleficam esse, aut nullum maleficum posse fieri in mundo æstimauit.

Vnde primò notandum, quod cùm sex modis lædere possunt absque modis, quibus alias creaturas lædunt. Et vnus sit, quo amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem, vel mulieri ad virum. Alius est, quo odium vel inuidiam, in aliquo seminare procurant. Tertius in his, qui maleficiati dicuntur ne vi generatiua vti valeant ad fœminam: vel viceuersa fœmellæ ad virum: vel etiam aliis modis abortum procurando, vt *suprà* tactum est. Quartus, cùm in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus, cùm vita priuant. Sextus, cum vsum rationis auferunt.

Et fateri cum hoc oportet, quòd in omni genere rerum demptis corporibus cœlestibus, veros defectus & veras infirmitates ex virtute naturali inferre possunt, & hoc ex potenti virtute naturali & spirituali, qua corporali quacunque eminent virtute. Nam etiam infirmitas cum altera concordat, seu etiam defectus naturalis, vbi infirmitas desit: ideò diuersis modis vtique ad diuersas infirmitates &

Digitized by Google

defectus procedunt. De quibus aliqua, quantum neceſſitas poſtulat, in medium producamus.

Cur corpora cœleſtia immutari nõ poſſunt.

Prius tamen, ne animus lectoris maneat ſuſpenſus, cur ſupra corpora cœleſtia aliquam immutationem facere non poſſint, dicemus triplicem eſſe cauſam. Prima, quia ſuper eas, etiam quoad locum pœnalem, exiſtunt: qui locus eſt aër caliginoſus: & hoc propter ipſorum officium eis deputatus. Vide *ſuprà in prima parte tractatus, in quæſtio.* 2. vbi dicitur de incubis & ſuccubis Dæmonibus.

Secunda cauſa, quia corpora cœleſtia mouentur à bonis Angelis. Vide in pleriſque locis de motoribus orbium, præcipuè S. Thomam *in prima parte, q.* 99. In quo concordant Philoſophi cum Theologis.

Miraculoſæ immutationes.

Tertia cauſa, propter vniuerſale regimen & commune bonum Vniuerſi, cui detraheretur in generali ſi malis permitteretur ſpiritibus in illa corpora cœleſtia aliquas immutationes cauſare. Vnde & illæ immutationes miraculosè factæ in veteri aut in nouo Teſtamento, à Deo per eorum motores ſeu Angelos bonos factæ ſunt, vt in ſtatione Solis ſub Ioſuë, retrogradatione ſub Ezechia, obſcuratione innaturali in paſſione Chriſti. In omnibus autem ex poſt elementis & elementatis ſua maleficia Deo permittente, & per ſe abſque maleficis & cum maleficis exercere poſſunt, & de facto exercere non ceſſant, vt patebit.

Abuſus Sacramẽtorum ad maleficia.

Secundò notandum, quod in omnibus modis maleficiandi, vt plurimum ſemper maleficas informant, vt inſtrumenta ſuæ maleficiæ per Sacramenta, ſeu ſacramentalia Eccleſiæ vel per quæcunque diuina ſeu Deo conſecrata efficiant: vt quando imaginem ceream ſub palla altaris ad tempus ponunt, vel per Chriſma ſacrum filium trahunt, vel ex quibuſcunque rebus conſecratis & hoc quidem triplici ratione.

Sicut etiam quòd ſanctioribus anni temporibus, & præcipuè circa aduentum Domini, & feſta natalia ſua maleficia exercere ſolent. Primò, vt non ſolùm homines per talia perfidi fiant, ſed etiam ſacrilegi, diuina quantum in eis eſt contaminando, & vt ſic plus Deum creatorem ſuum offendant, intimius, animas proprias condemnent, & plures in peccata ruere faciant. Abuſus feſtorum ſacrorum ad maleficia.

Secundò, vt Deus ſic grauiter per homines offenſus, Dæmoni maiorem poteſtatem in homines ſæuiendi relinquat. Sic etiam Gregorius dicit, quòd malis interdum iuxta eorum deſideria & petitiones concedit iratus, quæ aliis denegat propitius. Tertiò, vt ſic ſub ſpecie boni apparentis plures ſimplices facilius decipiat quando peractis diuinis rebus putant aliquid numinis à Deo obtinuiſſe, vbi ſolum peccata maiora ſunt commiſſa.

Poteſt & addi quarta ratio ſuper ſacratiora tempora & principium anni. Nam quia feſta plus franguntur peccatis mortalibus quam mœchanicis operibus, iuxta Auguſt. *in lib. de decem chordis.* Superſtitio autẽ & maleficia de maximis ſeruilibus operibus Dæmonis eſt contra diuinam reuerentiam. Ideò, vt dictum eſt, homines profundius cadere facit, & creator amplius offenditur.

Et ſuper principium anni dicere poſſumus, iuxta Iſido. *lib.* 8. *Etym. c.* 2. quòd ſicut Ianus, à quo Ianuarius menſis dictus eſt, qui & in die Circũciſionis incipit, Idolum fuit diuerſis faciebus conflictum, vna tanquam eſſet finis anni præcedentis, & alia tanquam eſſe principium futuri, & imminentis anni eſſet protector, & fortunatus auctor, in eius reuerentiam, ſed potiùs Dæmonis, in Idolo faciebant pagani varias commotiones luxurioſas, & ſtrenuas, & iocula ſibi mutuo tradiderunt, choreas varias duxerunt. Ethnicæ cæremoniæ in nouo anno.

Digitized by Google

duxerunt, mensas præparauerunt: de quibus mentio fit per B. August. *in multis locis*, & ferè per totum locis recitantur. *26. q. variis.*

Vnde Bachanalia Christianorum.

Et sicut iam mali Christiani has corruptelas imitantur, licet, quòd ad lasciuiam sint translata ab eis ad tempora carnispriuij quando cum laruis, & ludis & aliis superstitionibus discurrunt, ita & nunc maleficæ his persuasionibus à Dæmonibus, in ipsorum complacentiã circa principium anni, quoad diuinum officium & cultum, vt festum Andreæ, & festa natalia Christi existunt, sua maleficia exercent.

Quomodo per sacramentalia maleficia fiant.

Et quidem iam in speciali qualiter per sacramenta primò. Demum qualiter per sacramentalia talia exercent aliqua nouiter facta, & à nobis per inquisitionem reperta referamus.

Oppidum, quod nominare non expedit, quia ordo charitatis & rationis imperat & suadet: vbi Malefica corpus Dominicum sumpsit, & declinans subitò, vt detestabilis modus est mulierum, peplum ori adhibuit, & in panniculum Dominicum corpus extrahendo inuoluit, & in ollam, in qua bufo erat, sic à diabolo informata, proiecit, & sub terra in stabulum prope horreum domus suæ occultauit cum aliis plurimis rebus adiunctis, ex quibus sua maleficia exercere habuisset. Sed assistente diuina pietate, tantum facinus detectum ad lucem peruenit. Nam sequenti die, mercenario quodam, causa sui laboris, propter stabulum iter faciente, vocem quasi cuiusdam infantis eiulantis audiuit & quando propius accessit, vsque dum ad pauimentum sub quo olla abscondita erat, peruenisset, tanto clarius audiuit, & æstimans infantem aliquem à muliere subtumulatum, sculcetum, seu præsidentem accessit, & rem gestam, sua æstimatione à parricida perpetratam narrauit, qui citò missis seruitoribus ita esse vt ille narrauerat, repertum est. Exhumare autem puerum nolebant, sed potius vt custodes à remotis positis, si qua mulier accederet, sano vsi consilio attendere haberent. Nec enim Dominicum corpus ibi absconditum esse nouerant: vnde & contigit, vt eadem Malefica locum accederet, & sub pallio aliis occultè cernentibus ollam abscondit. Vnde capta & quæstionibus exposita facinus detexit, asserens Dominicum corpus cum bufone fuisse in olla absconditum, vt ex his pulueribus sua ad libitum nocumenta hominibus seu aliis creaturis inferre posset.

De Dominico corpore in ollam cũ bufone incluso quod vt infans eiulauit.

Insuper aduertendum, quòd hanc obseruant Maleficæ communicantes consuetudinem, vt, si absque nota efficere valeant, Dominicum corpus sub lingua: & non supra recipiant, rationibus his, vti æstimari potest, vt abnegationis fidei remedium nunquam percipere velint: nec per confessionem, nec per Sacramenti Eucharistiæ perceptionem. Secundo, vt eò facilius ex ore Dominicum corpus accipiatur, pro earum, vt dictum est, vsibus applicandum, in maiorem Creatoris offensam.

Malefica corpus Dominicũ sub lingua occultat.

Quare & omnium Ecclesiæ rectoribus & populum communicantibus semper iniungitur summam adhibere diligentiam, vt plurimum aperto ore, & lingua benè extensa, cùm amotione pepli, mulieres communicent. Et quantò maior adhibetur diligentia, tantò plures maleficæ per hunc modum notantur.

Cum extensa lingua corpus Christi sumendum.

De aliis rebus sacramentalibus innumeras exercent superstitiones. Interdum imagines cereas, quandoque res aromaticas sub palla altari, vt *suprà* tactum est, ponentes, sub limine domus occultant, vt per transitum ille, pro quo positum est, maleficiatur. Innumera possent deduci, sed hæc minima per maiora maleficia approbantur.

Digitized by Google

CAPVT VI.

De modo, quo vim generatiuam impedire solent.

DE modo autem, quo vim generatiuam impedire solent, tam in hominibus quam iumentis, etiam in vtroque sexu potest lector ex his quæ suprà tacta sunt scire in quæstione. An Dæmones per ipsas maleficas mentes amorem vel odium immutare valeant. Vbi post solutiones argumentorum specialiter fit declaratio de modo quo vim generatiuam impedire valeant, Deo permittente.

Duplex intrinsecũ & extrinsecum impedimentum.

Vbi tamen notandum, quod tale impedimentũ ab intrinseco & extrinseco practicatur, intrinsecè autem fit ab eis dupliciter: Primò, vbi rigorem membri pro fructificatione accommoda directè reprimunt. Nec hoc videtur impossibile, cùm & motum alias naturalem in aliquo membro impedire possunt. Secundò, vbi missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua, prohibent, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Extrinsecè procurant interdum per imagines, vel ex herbarum comestionibus: interdum per alias res exteriores, puta ex gallorum testiculis. Non tamen credendum est, quòd virtute illarum rerum vir impotens reddatur, sed occulta virtute Dæmonum, illudentium huiusmodi Maleficas, per huiusmodi vim generatiuam: ne videlicet vir coire, aut mulier concipere valeat, maleficare possunt.

Cur vereus actus facilius maleficatur.

Cur serpentibus facilius incantentur.

Et huius ratio est, quòd plus permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos. Sic & super serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Vnde & pluries à nobis, & ab aliis inquisitoribus repertum est, quòd per serpentes aut per huiusmodi impedimenta intulerunt.

Nam quidam captus Maleficus fassus fuerat, quòd multis annis sterilitatem tam in hominibus quàm iumentis quandam domum inhabitantibus per maleficium intulisset. Nider insuper vbi *suprà* refert, quendam maleficum nomine Stadlin, in diœcesi Lausanensi captum, qui & fassus fuerat, quòd in certa domo vbi vir & vxor simul permanebant, per sua maleficia successiuè, in vtero vxoris vir septem infantes occidit, ità vt semper abortum fecerit fœmina annis multis. Simile fecerat in eadem domo omnibus pecoribus & iumentis fœtosis, quorum nullum viuum partum edidit in eisdem annis. Et cùm maleficus quæstionaretur, qualiter talia procurasset, aut quomodo reus esse posset, facinus aperuit, dicens. Subter limen ostij domus serpentem posui, qui si amouebitur, fœcunditas inhabitantibus restituetur, & sicut prædixit, ita euenit. Nam licet serpens non fuisset inuentus, quia in puluerem redactus, terram tamen omninò asportabat, & eodem anno vxori & omnibus iumentis fœcunditas restituta fuit.

Procuratio abor tus.

Aliud denique factum in *Ruchofen* paucis & vix quatuor annis elapsis contigit. Famosissima quædam malefica erat, vtpotè quæ solo tactu, & omni hora maleficiare & abortum procurare sciebat. In quo dum vxor cuiusdam potentis impręgnata esset & obsui custodiam quandam obstetricem ad se recepisset, monitaque ab eadem obstetrice fuisset, ne castrum exiret & quod præcipuè à colloquio & conuersatione illius maleficæ dictæ sibi caueret. Post aliquas septimanas immemor

Digitized by Google

mor illius monitionis, castrum exiens, quasdam mulieres congregatas in quodam conuiuio visitandi gratia accessit, vbi cùm paululum resedisset, malefica superuenit, & ipsam dominam quasi salutationis gratia super ventrem ambabus manibus tetigit, & subitò puerum se dolorosè mouentem persensit. Vnde territa, vbi ad propria rediit, & rem gestam obstetrici narrasset. Heu, inquiens, iam puerum perdidistis, exclamauit: & vt prædixit in partu contigit. Nam nec abortum integrum, sed paulatim frusta iam capitis, iámque pedum & manuum peperit. Magna vtique ex diuina permissione castigatio in pœnam eius videlicet mariti, qui tales maleficas punire, & iniurias creatoris vlcisci deberet.

Fuit & in oppido *Mersburg* Constantiensis diœcesis quidam iuuenis in tantum maleficiatus quòd nullum actũ carnalem cum aliqua dempta vna, exercere poterat. Multis etiam audientibus retulit, quòd sæpissimè dum eam declinare, & alias terras inhabitare, & fugam capere volebat: adhuc interdum nocturno tempore assurgere, & festinè cursu velocissimo, iam per terram: iam per aërem quasi volando redire volebat.

CAPVT VII.

De modo quo membra virilia auferre solent.

SEd & hoc, quod membra virilia auferre solent, non quidem in rerum veritate corpora humana illis spoliando, sed præstigiosa arte occultando, vt *suprà in quæstione de super tacta* declaratum est, aliqua gesta in medium producamus.

In oppido namque *Rauenspurg* iuuenis quidam iuuenculæ adhæsit, quã relinquere volens, membrum virile perdidit, præstigiosa vtique arte: vt nihil videre aut tangere præter planum corpus posset. Anxius inde, cellarium quendam adiit, vt vinum emeret: & paululum residens mulieri cui alteri superuenienti causam tristitiæ suæ aperiendo singula enarrauit, & ita esse in corpore demonstrabat. Astuta illa, an aliquam suspectam haberet, inquisiuit. Et ille vtique: talem ipsam denominando, & rem gestam narrando manifestauit. Et illa, expedit vt per violentiam aliquam, vbi beneuolentia tibi non suffragatur, pro acquirenda sanitate ipsam inducas. At iuuenis in crepusculo noctis, viam, qua transire malefica solebat, obseruauit, & ipsam reperiens, dum pro sanitate corporis sibi reddenda supplicaret. Et illa, se innoxiam, nec quicquam scire assereret, ipsam inuadendo, manutergium quoddam ad collum fortiter comprimendo, strinxit: Nisi mihi sanitatem restituas, manibus meis peribis. Vnde illa quia clamare non poterat, & iam facies tumefacta nigrescebat. Sine, inquit, me liberam, & te sanabo. Et iuuenis dum nodum & strictura laxasset, malefica manu ipsum inter fœmora seu coxas tetigit, dicens: iam habes quod desideras. Et iuuenis, vt postmodum referebat, notabiliter persensérat, antequam visu aut tactu seipsum certificasset, membrum sibi ex tactu dumtaxat maleficæ fuisse restitutum.

Violentia vel beneuolentia vincuntur maleficæ.

Simile venerãdus quidam pater: honestæ vitæ, & scientia præclarus in ordine, è conuentu Spirensi referre solebat. Quadã, inquit, die, dum confessionis audientiæ instarem, iuuenis quidam accessit, & inter verba confessionis, membrum virile lamentabiliter se perdidisse asseruit. Admirans ergo pater

Spirensis sacerdos consulit maleficiato in membro virili

ter, & verbis ſuis faciliter credere nolens, eò quòd leuis corde qui facilè credit, à ſapiente iudicatur. Experientia didici per viſum, nihil cernendo, dum iuuenis locum, veſtes detegendo, demonſtraſſet, meo ſanóque viſus eſt conſilio. An ne aliquam haberet ſuſpectam, quæ ei tale maleficium intuliſſet, inquiſiui. Et iuuenis, vnam ſe habere ſuſpectam, ſed abſentem & in Vvormatia reſidentem aſſeruit. Tunc ego, hoc tibi iniungo, quantò citius ipſam accedas, & promiſſionibus ac blãdis verbis pro poſſe ipſam emolliri ſtudeas, quod & fecit. Nam poſt paucos dies reuerſus eſt, gratias mihi referens, ſe ſanum & cuncta recuperaſſe aſſeruit, & ſic verbis credidi, experientia tamen & viſu certificatus denuò.

Membra occultari, non ſegregari.

Sunt tamen & hîc aliqua notanda, ad intelligendum clarius quæ *ſup. à* de eadem materia tacta ſunt. Primò, quòd nullo modo credendum eſt, talia membra euelli aut ſegregari corporibus, ſed arte præſtigioſa, per Dæmonem, vt nec videri, aut tangi valeant occultari. Et hoc auctoritate & ratione, licet ſupra tactum ſit: vbi Alexander de Ales *parte ſecunda* dicit: Præſtigium propriè ſumptum eſt illa illuſio Dæmonis, quæ non habet cauſam ex parte mutationis rei, ſed ſolummodò ex parte cognoſcentis, qui deluditur, ſiue quantum ad interiores ſenſus, ſiue quantum ad exteriores.

Super hæc tamen verba notandum, quòd hic illuduntur duo ſenſus exteriores, ſcilicet, viſus, & tactus, & non interiores, vt ſunt ſenſus communis, phantaſia, imaginatiua, æſtimatiua, & memoria. Licèt ſanctus Thomas tantummodò ponat quatuor, vt ſuprà tactum eſt, eò quòd phantaſiam & imaginatiuam ponit vnam: & benè; panca enim differentia eſt inter imaginari & phantaſiari. S. Thom. *in prima parte, queſt.* 79. Et hi ſenſus immutantur, &

Imaginari & phantaſiari quid ſint.

non exteriores ſolùm, quãdo nihil occultatur vel manifeſtatur, vel vigilando, vel dormiendo.

Senſus quomodo præſtigietur.

Vigilando, vt dum res aliter videtur quàm in ſe ſit, vt cùm quis videt aliquem equum cum aſſeſſore deuorantem, aut in beſtiam eſſe hominem transformatum, aut ſeipſum beſtiam eſſe, & cum beſtiis debere incedere æſtimantem: tunc enim ſenſus exteriores deludũtur, & occupãtur per interiores: quia virtute Dæmonum, ſpecies ſenſibiles dudum reſeruatæ in theſauro ſpecierum ſenſibilium, vt eſt memoria, non illa intellectiua, in qua ſpecies intelligibiles conſeruantur, ſed memoria, quæ eſt conſeruatrix ſpecierum ſenſibilium, quæ etiam eſt in poſteriori parte capitis, educuntur virtute Dæmonum, Deo interdum permittente, ad ſenſum communem imaginatiuum. Et tam fortiter imprimuntur, quòd ſicut neceſſe habet imaginare equum vel beſtiam per impetuoſum actum, quo Dæmon educit de memoria ſpeciem equi vel beſtiæ: ita neceſſe habet æſtimare, ſe videre per oculos exteriores tantùm talem beſtiam, quæ in re ab extra non eſt beſtia: ſed per impetuoſam Dæmonis operationem mediantibus illis ſpeciebus, ſic videtur.

Memoriã etiam Dæmon perrumpit.

Nec mirum videatur, quòd Dæmones hoc poſſint, cùm & natura hoc facere poteſt etiam defectuoſa, vt patet in phreneticis, melancholicis, maniacis, & ebriis aliquibus, qui non poſſunt diſcernere. Et Phrenetici putant ſe mira vidiſſe, & videre beſtias & alia horrenda, cùm tamen nihil videant in rerum veritate. Vide *ſuprà in queſtione*: An maleficæ mentes hominum ad amorem vel odium poſſint immutare, vbi plura notantur.

Eſt demùm & ratio in ſe clara. Nam cùm Dæmon habeat quamdam poteſtatem ſuper quaſdam res inferiores,

exci

excipiendo tantummodo animam Ideò
Varia præstigia. potest & circa istas res aliquas immutationes facere, quando Deus sinit, vt res appareant, aliter quam sint. Et hoc, vt dixi, aut turbando, aut illudendo organum visus, vt res clara videatur nubilosa. Sicut etiam post fletum, propter humores collectos, lumen aliter apparet quàm ante. Vel operando in imaginatiuam potentiam per transmutationem specierum sensibilium, vt dictum est. Vel humores varios mouendo, vt appareant ignea vel aquea, quæ sunt terrestria vel sicca: Vt quidam faciunt, quòd omnes inhabitatione aliqua habent se vestimentis exuere & denudare, putantes se in aquis natare.

An pij etiã præstigiẽtur. Vlterius autem super modum præfatum sic quæritur, An huiusmodi illusiones indifferenter bonis & malis accidere possint: sicut, vt *inferiùs* patebit, corporales aliæ infirmitates etiam in gratia existentibus inferri à maleficis possunt. Super quo inhærendo verbis Cassiani *col. 2. Abbatis Sireni.* dicendum est, quòd non. Vnde omnes isti qui sic illuduntur, præsumuntur in peccatis mortalibus esse. Dicit enim, vt ex verbis Antonij patet, Dæmonem nullatenus posse mentem cuiuscumque vel corpus inuadere, nec habere facultatem aliquam in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primò destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam, nudámque reddiderit.

Munitio contra præstigias Concordat cum eo, quod Philo. 2. *de con. ad Boëtium* tangit: Talia tibi cõtuleramus arma, quæ nisi prior abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur.

De S. Antonio. Vnde Cassia. *ibidem* refert de duobus Maleficis paganis qui differentes in malitia, successiuè per sua maleficia Dæmones miserunt ad cellam B. Antonij, vt eum tentationibus exinde fugarent, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidie confluebat. Qui Dæmones licet amarissimis cogitationum stimulis eum pulsarint, illos tamen repulit signo crucis, fronti & pectori impresso, & orationum incubationibus insistendo.

Ita dicere possumus, quòd omnes, qui sic à Dæmonibus ludificantur, absque aliis infirmitatibus corporalibus, vtique diuina gratia inhabitante carent. Vnde & illud *Tob. cap. 6.* Qui libidini deseruiunt, in eos Diabolus accipit potestatem.

Concordat & illud, quod *supra circa primam partem tractatus, in quæstione,* An maleficæ operentur circa homines in bestiales formas illos transmutando tactum est, vbi iuuencula conuersa fuit in equam, sua æstimatione, & omnium eam aspicientium, dempto S. Machario, cuius sensus Diabolus illudere non poterat, ad quem ducta pro sanitate, cùm iam veram mulierem & non equam aspiceret, & è conuerso omnes alij acclamarent quòd equa eis videretur, ipse sanctus suis orationibus eam & alios à tali illusione liberauit, asserens hoc ei accidisse, quia diuinis non vacasset, nec sacramenta, vt dicebat, sanctæ confessionis & Eucharistiæ frequentasset. Vnde iuuenis qui eam de turpitudine sollicitauerat, licet renuisset ex honestate, tamen Iudæus maleficus, quem iuuenis ea de causa, vt iuuenculam maleficaret, accersserat, virtute Dæmonis eam in equam conuerterat.

De S. Machario.

A simili de læsione bonorum fortunæ.

Summariè concludamus, quòd in bonis fortunæ, sicut sunt res exteriores, vt bona temporalia, fama & sanitas corporis, licet boni per Dæmones & sua membra lædi possint in eorum meritum & probationem: sicut de beato Iob patuit, qui in talibus per Dæmonem læsus fuit: Tamen eis inuitis, sicut in nullum peccatum per ma-

Digitized by Google

leficia trahi possunt aut violentari, licet ad intra & in carne ab extra valeant tentari. Ita etiam nec huiusmodi illusiones phantasticas actiuè & passiuè inferre possunt.

Actiuè, vt eorum sensus haberent Dæmones illudere sicut aliorũ in charitate non existentium. Passiuè, vt eis eorum membra præstigiosa illusione haberent auferre. Hæc enim duo, beato Iob nunquam Diabolus inferre potuisset: præsertim passiuum nocumentum, super actum Venereum, qui tantæ continentiæ erat, vt dicere posset: Pepigi fœdus cum oculis meis, ne quidem cogitarem de virgine, à fortiori, de muliere aliena: cùm tamen super peccatores Dæmon magnam noscitur (ex verbis Euangelij. *Luce* 11. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet) habere potentiam.

Continẽtia Iob.

Verùm ex his si quis quæreret, circa illusiones membri virilis, quòd licet illam illusionem non posset Dæmon existenti in gratia inferre passiuè, anne posset actiuè: vt scilicet existens in gratia illuderetur in suo visu, quia videret membrum annexum, cùm tamen ille, qui sibi existimaret ablatum, non videret annexum, nec etiam alij circunstantes. Quod si conceditur, videtur esse contra prædicta. Potest dici, quòd quia non tanta vis existit in dãno actiuo sicut passiuo: capiendo actiuũ non qui actiuè intulit, sed qui damnum ab extra videt, vt de se patet. Ideò existens in gratia, licet posset videre damnum alterius, & in illo Dæmon sensus eius illuderet: non tamen posset sibiipsi tale damnum inferre passiuè, vt scilicet suo membro priuaretur, cùm libidini non deseruit, sicut per oppositum, vt Angelus dixit Tobiæ: Qui libidini vacant, Dæmonium accipit potestatem super eos.

Quid denique sentiendum super eas maleficas, quæ huiusmodi membra in copioso interdũ numero, vt viginti vel triginta membra insimul ad nidũ auium vel ad aliquod scrinium includunt, vbi & quasi ad viuentia membra se mouẽt, ad auenam vel pabulum consumenda, provt à multis visa sunt, & communis fama refert. Dicendum, quòd Diabolica operatione & illusione cuncta exercentur: sic enim sensus videntium illudũtur, modis *suprà* tactis. Retulit enim quidam, quòd dum membrum perdidisset, & quandam maleficam causa recuperandæ suæ sanitatis accessisset. Illa, vt quandam arborem ascenderet, infirmo iniunxit, & vt de nido in quo plurima erant membra, si quid vellet, accipere posset, indulsit. Et cum ille magnum quoddam accipere attentasset, non, ait malefica, illud accipias: &, quia vni ex plebanis attineret subiunxit.

Virilia membra auena saginata.

Plebani membrum maximũ.

Hæc omnia vtique præstigiosa illusione fieri à Dæmonibus modis supra tactis, organum visus per transmutationem specierum sensibilium in imaginatiuam potentiam turbando. Nec enim oportet asserere, quòd Dæmones sint in assumptis sic mẽbris ostendentes, quẽadmodum solent in assumptis corporibus ex aëre, maleficis, & interdum hominibus apparere, & cum eis conuersari. Ratio est, quia faciliori modo, videlicet per motum interiorem localem specierum sensibilium ex conseruatoria seu memoratiua potentia ad imaginatiuam ista facere possunt.

Obiectio.

Et si quis dicere vellet, quòd etiam simili modo facere possent, vbi in assumptis corporibus asseruntur maleficis aut alijs hominibus conuersari, vt videlicet tales apparitiones facerent per transmutationem specierum sensibiliũ in imaginatiuam potẽtiam: vt homines dum putarent Dæmones in assumptis corporibus esse præsentes, tunc non essent nisi tales specierum sensibilium in interio

Digitized by Google

interioribus potentiis immutationes.

Respõsio. Dicendum, quòd si nil altius Dæmõ ostendere vellet, nisi tantummodò humana effigie præsentationem, tunc vtique opus non esset ei in assumpto corpore apparere, cùm sufficiẽter per præfatam transmutationem hoc efficere posset. Non autem, quia altiora habet exercere puta loqui, conuesci, & aliis spurcitiis intendere: Ideò & ipsum, præsentem esse oportet, ab extra visui realiter in assumpto corpore se obiiciendo: Quia virtus Angeli ibi est, vbi operatur secundum Doctor.

Virtus Angeli ibi est vbi operatur. In quæstione verò, qua quæritur, quid si Dæmon per se absque malefica membrum virile alicui auferret, an aliqua sit differentia inter vnam ablationem & alteram. Dici potest vltra illa quæ tanguntur *in prima parte tractatus in quæstione*: an maleficæ membra virilia possint auferre: quod vbi Dæmon per se membrum auferret, tunc verè & realiter aufert, & verè & realiter restitueret quandocunque restituere haberet. In secundo, sicut non absque læsione, ita non absque dolore auferret. Tertiò, quòd nunquam nisi coactus per bonum Angelum hoc faceret eò quod materiam sui lucri amputare haberet; nouit enim plura maleficia super illum actum exercere, quàm super alios humanos actus. Sicut enim Deus plus permittit illum actũ maleficiare, quàm alios humanos actus vt *suprà* tactum est, quæ singula locum non habent vbi per maleficas, Deo permittente, operatur.

Quid si Dæmon per se sine malefica membrum auferat.

Et si dubitatur, an magis Dæmon pios affectet homines & creaturas per seipsum lædere quàm per maleficas, dici potest quod nulla est cooperatio. In infinitũ enim plus affectat per maleficas lædere. Tum quia maiorem infert Deo cõtumeliam, creaturã sibi dicatam vsurpando. Secundo, quia cum Deus amplius offenditur, amplius sibi nocendi hominibus potestas permittitur. Tertiò propter sui lucrum, quod in perditionem statuit animarum.

Lucrum Dæmonis quid sit.

CAPVT VIII.

De modo, quo homines in bestiales formas transformant.

SEd hoc, quod maleficæ homines in bestiales formas virtute Dæmonũ, quia talia principaliter operatur, transformant, licet *in 1. part. oper. q. 10.* an talia maleficæ valeant efficere, satis sit declaratum; quia tamen aliquibus illa quæstio sub suis argumentis & solutionibus nimis posset esse obscura, præsertim cùm acta & gesta super hæc nõ sunt deducta, modus etiam, quo seipsas sic transformant, non est expressus, ideò præsens addenda est declaratio per solutiones plurimorum dubiorum.

De Canon. Episcopi. Et primò quod Canon ille *26. q. 3. Episcopi*, non est sic nudè intelligendus circa hanc materiam, provt plures etiam docti, sed vtinam benè docti, decipiuntur, & qui publicè in eorum sermonibus asserere non verentur, huiusmodi transmutationes præstigiosas nullo modo etiam virtute Dæmonum posse fieri. Et hoc vtique in magnum fidei detrimentum, vt sæpè tactum est, maleficarum conformationem, quæ & multum de talibus congaudent sermonibus.

Contigit autem hoc huiusmodi Prædicatoribus, eo quod in cortice & non in medulla verborum Canonis laborant, vt supra tactum est. Cùm enim dicit: Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius aut in deterius transmutari, aut transformari in aliam speciem vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, procul dubio infidelis est.

Digitized by Google

Hic prius lector attendat ad duo principalia. Primò ſuper verbum fieri. Secundò ſuper verba, in aliam ſimilitudinem conuerti. Super primum ſit reſolutũ, quod fieri capitur dupliciter, videlicet, pro creari, & pro naturali productione alicuius rei. Primo modo ſoli Deo conuenit, vt notum eſt, qui ſua infinita potentia aliquid ex nihilo creare poteſt.

Fieri dupliciter ſumitur.

Secundo modo diſtinguendum eſt de creaturis: quia aut ſunt creaturæ perfectæ, vt homo, & aſinus, &c. aut ſunt imperfectæ, vt ſerpentes, ranæ, mures, &c. quæ ideò dicuntur imperfectæ, quia ex putrefactione generari etiam poſſunt. Licet enim ſemper de primis loquitur Canon, non de ſecundis quod poteſt patere, eò quòd Albertus *in libro de animalibus*, vbi quærit: An Dæmones poſſint facere vera animalia. Et reſpondit quod ſic, ſed hoc quoad imperfecta animalia: etiam cum ea differentia, quod non in inſtanti, ſicut Deus operatur, ſed motu quodam licet ſubito, ſicut patet de maleficis, *Exod.* 7. Si placet vide aliqua quæ *in notata quæſtione* tanguntur: *circa primam partem operis*, & *in ſolutione primi argumenti*.

Perfectæ & imperfectæ creaturæ.

An Dæmõ vera animalia faciat.

Super ſecundum vbi tangitur, quòd non poſſunt aliquam creaturam transmutare. Dicas quòd eſt duplex transmutatio, ſubſtantialis & accidentalis: & hæc accidentalis, iterum duplex, quia per formam naturalem & inhærentem rei quæ videtur, vel per formam non inhærentem rei, quæ videtur, ſed inhærentẽ organis & potẽtiis ipſius vidẽtis. De primis loquitur Canõ, & præcipuè de formali ſeu quidditatiua tranſmutatione, provt vna ſubſtãtia in aliã tranſmutatur, cuiuſmodi ſolus Deus qui talium quidditatum creator exiſtit, facere poteſt. Loquitur etiam & de ſecunda, licet illam Dæmon efficere poſſit, in quantum per infirmitates diuina permiſſione immiſſas, aliqua forma accidentali corpori inducitur. Vt vbi leproſa facies appareret, vel huius ſimile.

Multiplex tranſmutatio.

Sed quia propriè de his non loquitur, ſed de præſtigioſa apparitione, ſecundùm quam videntur res tranſmutari in alias ſimilitudines: Dicimus, quòd has tranſmutationes allegatum cap. excludere non poteſt: quòd auctoritate, ratione, & experientia inſimul, ex his quæ ſupra certa experimenta quæ Aug. *lib.* 18. *c.* 17. *de Ciu. Dei*, refert deducuntur, & per varias quæſtiones illa etiam declarando. Nam inter alias præſtigioſas transformationes refert, quòd famoſiſſima maga Circe mutauerit ſocios Vlyſſis in beſtias. Et quòd quædam ſtabulariæ mulieres conuertiſſent hoſpites ſuos in iumenta onera portantia. Refert etiam ſocios Diomedis in aues conuerſos & quòd poſteà longo tempore circa templum Diomedis volaſſent. Et quod præſtantius narraſſet de patre ſuo veraciter: quòd ipſe pater dixiſſet ſe caballum fuiſſe, & annonam cum aliis animalibus baiulaſſe.

Ouidius Metamorphoſes & Apuleius.

De primo namque quòd ſocij Vlyſſis fuiſſent in beſtias mutati, vbi vtique ſola apparentia fuit & oculorum deceptio, ita quod forma illa beſtialis educta fuit de conſeruatorio ſeu memoria ſpecierum ad ipſam vim imaginatiuam: vnde & viſio imaginaria cauſabatur, & conſequenter ex forti impreſſione in potentias alias, & organa videns æſtimabat ſe beſtiam videre, modo quo *ſupra in præced. cap.* tactum eſt. Sed quomodo iſta fieri poſſint virtute Dæmonis ſine læſione, infrà patebit. De ſecundo verò, vbi hoſpites in iumenta, onera portantia à ſtabulariis conuertebantur: & ſimiliter hoc quòd Præſtantij pater ſe equum fuiſſe & bladum portaſſe narratur. Notandum, quòd ibi tres fuerunt deceptiones.

De ſociis Vlyſſis mutatis.

Prima,

Digitized by Google

Prima, quòd illi homines præstigiosa arte videbantur conuersi in iumenta, quæ conuersio facta fuit modo *suprà* tacto. Secunda, quòd illa onera, vbi exercebant vires portantium, Dæmones inuisibiliter illa attulerunt. Tertia, quòd illi, qui aliis videbantur transmutati in species, sibi ipsis etiam videbantur se in bestias conuersos, sicut Nabuchodonosor contigit, vbi septem tempora super eum fuerunt immutata, vt fœnum quasi bos comederet.

Nabuchodonosoris conuersio.

De sociis Diomedis conuersis.

De illo autem quòd socij Diomedis fuissent in aues conuersi, & circa templum volasse: dicendum, quòd ille Diomedes, quia in exitu Græcorum circa obsidionem ciuitatis Troïæ fuerat vbi ad propria redire volebat, in mari cum sociis submersus fuit. Ideò cum suggestione cuiusdam Idoli, templum sibi, quasi inter Deos annumeratus esset, constructum fuerat: Dæmones in confirmationem erroris longo tempore tanquam aues loco eorum volabant: quare & illud genus superstitionis à prædictis præstigiis ibi fuit: quia videlicet non per reductionem specierum sensibilium ad vim imaginatiuam, sed in assumptis corporibus tanquam aues volantes se oculis aspicientium ingerebant.

Quòd si quæritur, An etiam prædicto modo per reductionem specierum sensibilium aspicientes illudere potuissent, vt Dæmones, non in assumptis corporibus ex aëre, tanquam volantes aues se ingessissent. Dicendum quòd sic.

Nam & opinio quorundam fuit, (vt recitat S. Thom. *in 2. sentent. distinct.* 8. *art.* 2.) quòd Angeli quicunque siue boni, siue mali, nunquam assumerent corpora, sed quòd omnia, quæ de eorum apparitionibus leguntur in scripturis, facta fuerint in præstigiis, vel secundùm visionem imaginatiuam.

Angeli nunquam assumunt corpora.

In quibus verbis notatur à Doctore sancto differentia inter præstigium & imaginariam visionem. Quia præstigium potest habere rem ab extra corporali visui se obiicientem, licet aliter videatur quàm sit. Imaginaria autem visio non hoc necessariò requirit, vt videlicet res ab extra obiiciatur, sed potest fieri absque illa exteriori obiectione, tantummodò per illas interiores species sensibiles, vbi ad vim imaginariam reducuntur.

Differentia inter præstigium, & imaginariam visionem.

Vnde illorum opinionem sequendo, socij Diomedis non fuerunt repræsentati per Dæmones in assumptis corporibus & similitudinibus auium, sed tantummodò phantastica & imaginaria visione, per illarum videlicet specierum sensibilium reductionem, &c. vt *suprà*.

Sed quia Doctor sanctus opinionem illam vt errorem & non vt opinionem simplicem reprobat (licet non vt hæresim fortè, vt piè creditur) cùm etiam tales apparitiones imaginariè interdum à bonis & à malis Angelis fuerint absque corporibus assumptis visitata. Ideò, vt ibidem dicit, cùm sancti communiter dicunt, Angelos etiam corporali visione apparuisse: & talis apparitio sit in assumptis corporibus. Textus etiam scripturæ sacræ super tales corporales apparitiones plus concordat, quàm super imaginarias aut præstigiosas. Ideò ex his ad præsens dicere possumus etiam super quascunque visiones consimiles illis de sociis Diomedis: quòd licet illi socij imaginaria visione videntium potuissent opere Dæmonum videri modo quo dictum est, tamen potius præsumitur, quòd per Dæmones in assumptis corporibus ex elemento aëris, tanquam aues volantes fuerint visi: aut quòd aliæ aues naturales, à Dæmonibus agitatæ illos repræsentauerint.

Digitized by Google

CAPVT IX.

Qualiter Dæmones intra corpora & capita existunt sine læsione, , quando præstigiosas operantur transmutationes.

QVòd si vlterius super modum præstigiosæ transmutationis quæritur : An intra corpora & capita tunc existant , & an tales sint tanquam obsessi à Dæmonibus æstimandi : & qualiter fieri possit , vt absque læsione potentiarum & virium interiorum possit species ab vna potentia interiori ad aliam deducere. Et vtrum tale opus debeat censeri miraculosum, factum, aut non.

Ad primum oportet distinguere de præstigiosa illusione, eò quòd vt dictum est, illa illusio fit interdum super sensus exteriores , interdum super interiores, vsque ad sensum exteriorem.

Prima ergo licet possit fieri absque hoc quòd Dæmones intrent potentias exteriores illas occupando, sed tantum exterius deludendo, vbi corpus aliquod occultare vellet, per interpositionem alicuius alterius corporis, vel alio quocunque modo, aut vbi per se corpus assumeret & se visui obiiceret.

Secunda tamen non potest fieri, nisi ipsum caput & potentias principaliter occupet. Et hoc ostenditur auctoritate & ratione.

Duo spiritus non possũt esse in vno & eodem loco.

Nec obstare potest, quòd duo spiritus creati , non possunt esse in vno & eodem loco, & anima sit in qualibet parte corporis. Est autem auctoritas super hoc Damasceni. Angelus ibi est, vbi operatur. Ratio S. Thom. 2. *sent. dist.* 7. *art.* 5. Omnes Angeli boni & mali, ex virtute naturali, quæ præstantior vtique est quacunque corporali, habent potestatem transmutandi corpora

Tota machina mũdi, & eius contenta reguntur per Angelos.

Patet hoc nedum propter præstantiam & nobilitatem naturæ, sed & ideò, quia tota machina mundi & creatura corporalis administratur per Angelos. Gregor. 4. *Dialog.* In hunc mundum visibilem nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest : Vnde omnia corporalia reguntur per Angelos, sicut & motores orbium asseruntur, non solùm à Doctoribus sanctis, sed etiam à Philosophis omnibus. Patet, & ex eo quòd omnia corpora humana mouentur ab animabus, sicut omnia alia per corpora cœlestia & per ipsorum motores. Si cui placet, videat S. Thom. 1. *p. q.* 90. *art.* 1.

Dæmones animæ illabuntur.

Ex quo concluditur, quòd quia Dæmones vbi operantur ibi sunt, ideò quando phantasias & interiores potentias perturbant, tunc etiam ibi existunt.

Item, licet illabi animæ illi sit tantum possibile, qui eam creauit, tamen Dæmones etiam illabi possunt , Deo permittente, corporibus nostris. Et quia pro tunc possunt impressiones facere in potentias interiores affixas organis corporalibus. Ideò & per illas impressiones, sicut immutantur organa, ita immutantur operationes potentiarum modo quo dictum est : quod educere possunt species reseruatas in vna potentia affixa organo : sicut ex memoria , quæ est in vltima parte capitis , educit speciem equi : localiter mouendo illud phantasma vsque ad mediam partem capitis, vbi est cellula virtutis imaginatiuæ : & demum consequenter vsque ad sensum communem cuius residentia est in anteriori parte capitis. Et omnia subitò sic immutare & perturbare possunt, vt formæ tales necessario æstimentur, ac si exteriori visui obiicerentur: Exemplum patuit ex naturali defectu in Phreneticis & aliis maniacis.

Quomodo sine dolore capitis spiritus caput intret.

Quòd si quæritur , quomodo hoc absque dolore capitis efficere possit? Facilis est respon-

sio. Primo quia enim organa

Digitized by Google

gana non diuidit, nec immutat quoad ipſorum ſubiectum, ſed tantummodo ſpecies mouet. Item ſecundo, quia non alterat immittendo aliquam qualitatem actiuam, vnde neceſſariò paſſio ſequatur, cùm & ipſe in ſe Dæmon omni qualitate corporali careat ideò ſine alio talia operari poteſt. Item tertiò, quia vt dictum eſt, tantummodo facit tranſmutationes per motum localem, ab vno organo ad illud, & non per alios motus, ex quibus alterationis læſiuæ interdum cauſantur.

Vt aranea in medio telæ, ſic anima in corde.

Illud ergo quòd difficultatem facit, quod quia duo ſpiritus non poſſunt eſſe in eodem loco, puta diffinitiuè, & anima exiſtit in capite, quomodo tunc Dæmones *ibidem* exiſtere poſſunt? Dicendum, quod reſidentia animæ aſſignatur centro cordis, in quo vitam influendo omnibus membris communicat. Exemplum datur de aranea in medio telæ, quæ ſentit tactum ex omni parte.

Tamen quia dictum Auguſtini *in libro de ſpiritu & anima*, quod eſt tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Ideò dato, quòd ſit in capite, adhuc Dæmon ibi operari poteſt: quia alia eſt eius operatio ab operatione animæ: cùm operatio animæ in corpore eſt, vt informet & vitam influat: vnde eſt ibi ſicut forma in materia, non ſicut in loco. Dæmon autem ſicut in tali parte corporis, & tali loco, immutando & operando circa ſpecies ſenſibiles. Vnde quia nulla confuſio operationum eſt inter eos, ideo vtrumque ſimul in eadem parte corporis eſſe poſſunt.

An Dæmõ mutando phantaſias in homine obſideat.

Ad illud. An tales ſint tanquam obſeſſi & arreptitij, id eſt, à Dæmonibus arrepti æſtimandi: quia ſpecialem hoc vult habere declarationem: an videlicet hoc poſſibile ſit, vt opere Maleficorum aliquis vt obſeſſus à Dæmone, id eſt, quod Dæmon eum poſſideat verè & corporaliter. Ideò de tali materia ſpeciali tractabitur modus in capitulo ſequenti; habet enim & hoc ſpecialem difficultatem, An operibus Maleficorum id fieri valeat.

An mira opera Dæmonum & maleficorum habeantur pro miraculis.

Ad illud tantummodo, An temporalia opera maleficorum & Dæmonum ſint ad modum miraculoſorum operum cenſenda: ita quod debeant opera miraculoſa æſtimari. Dicendum, quòd ſic, in quantum fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ per creaturam nobis ignotam: licet non ſint propriè miraculoſa ſicut illa, quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ qualia ſunt miracula Dei & ſanctorum. Vide, quæ in prima parte operis, ſub quinta quæſtione & reprobatione tertij erroris, tacta ſunt.

Vltra quæ addenda ſunt, hæc propter eos qui huiuſmodi opera impugnare poſſent, quaſi non debeant cenſeri opera miraculoſa, ſed ſimpliciter opera Diabolica, eò quòd cùm miracula ſint data in confirmationem fidei, nõ debent concedi fidei aduerſario. Tum etiam, quia ſigna Antichriſti dicuntur ab apoſtolo ſigna mendacia. Finis miraculorũ.

Sed dicendum ad primum, quod miracula facere eſt donum gratiæ gratis datæ. Vnde ſicut per malos poſſunt fieri homines, ita & per malos ſpiritus, in his videlicet, ad quæ eorum virtus extendere ſe poteſt.

Differẽtia inter bonorum & malorum miracula.

Vnde etiam diſcernuntur miracula per bonos facta ab illis, quæ per malos fiunt ad minus tripliciter. Primò, ex efficacia virtutis operantis, quia ſigna facta per bonos diuina virtute fiũt, in illis etiam, ad quæ virtus actiuæ naturæ ſe nullo modo extendit, ſicut ſuſcitare mortuos, & huiuſmodi, quæ Dæmones ſecundum veritatem facere non poſſunt, ſed in præſtigiis tantùm: vt Simon Magus de mortuo, cuius caput agitabat, quæ diù durare non poſſunt. Secundo ex vtilitate ſignorum, quia ſigna per bonos facta ſunt de rebus vtilibus, vt in curationibus infirmi

Digitized by Google

infirmitatum, & huiuſmodi. Signa autem per maleficas facta, ſunt de rebus nociuis vel vanis : ſicut quòd volent in aëre, vel reddant membra hominum ſtupida & huiuſmodi. Et hanc differentiam aſſignat Beatus Petrus in itinerario Clementis.

S. Petrus in itinerario Clementis.

Tertia differentia eſt, quantum ad fidem : quia ſigna bonorum ordinantur ad ædificationem fidei & bonorum morum. Sed ſigna malorum ſunt in manifeſtum nocumentum fidei & honeſtatis.

Et iam quantum ad modum operandi differunt, quia boni operantur mirabilia per inuocationem diuini nominis piè & reuerenter. Sed malefici & mali quibuſdam deliramentis, & Dæmonum inuocationibus.

Antichriſtus facit etiam vera miracula.

Aliud etiam non obſtat quod videlicet Apoſtolus opera Diaboli & Antichriſti nominat ſigna mendacia: quia tunc mirabilia, quæ fiunt ab eo diuina permiſſione ſunt vera, & etiam falſa diuerſis reſpectibus. Vera in illis, quæ fiunt virtute Dæmonis, ad quæ eius virtus ſe extendere poteſt. Falſa, quãdo faciet ea ad quæ ſua virtus ſe nõ poteſt extendere, vt ſuſcitare mortuos, illuminare cæcos. Quia in primo, vbi facere attentabit, aut intrabit corpus defuncti, aut illud amouebit, & loco illius, ipſe in aſſumpto corpore ex aëre ſe præſentabit, & ſic in ſecundo præſtigioſa arte viſum aufert, aut infirmitates alias & ſubitò ſanabit à læſione ceſſando, non qualitates interiores teſtificando, ſicut in legenda Bartholomæi ponitur. Poſſunt etiam omnia mirabilia opera Antichriſti & Maleficarum dici ſigna mendacia in quantum ſolummodo ad decipiendum fiunt : iam & tunc operabitur Antichriſtus. Hæc Thomas *diſt.* 8. *de virtute Dæmonum in operando.*

Differentia inter mirum & miraculum.

Poſſet etiam hic adduci differentia miraculorum, quæ ponitur in compendio Theologicæ veritatis : & inter mirum & miraculum, quia cùm miraculum propriè quatuor requirat, ſcilicet quòd ſit à Deo, & quòd ſit præter exiſtentiam naturæ, contra cuius ordinem ſit : & tertiò quòd ſit euidens: & quartò quòd ad fidei corroborationem: quia origo in operibus maleficarum quoad primum & vltimũ ad minus deficiunt, ideo mira opera, non autem miracula dici poſſunt.

Et etiam ratione, quia etſi aliquo modo miracula dici poſſunt, quia tamen quædam ſunt ſupra naturã, quædam contra naturam, quædam præter naturam. Et ſupra naturam ſunt illa, in quibus non eſt ſimile in natura nec eius potentia, vt virginem parere. Contra naturam, vt quæ fiunt vſu contrario naturæ : terminatur autem ad conforme naturæ, vt cæci illuminatio. Et præter naturam, vt quæ fiunt ordine ſimili naturæ, vt in mutatione virgarum in ſerpentes, quòd natura facere potuiſſet per longam putrefactionem propter rationes ſeminales, ſic etiam opera Magorum dicentur mirabilia.

Virgæ naturaliter mutantur in ſerpentes.

Res geſta mira de mulieribus ſub felium figura verberatis.

Rem geſtam narrare expedit, & paululum eius declarationi inſiſtere. Eſt oppidum in diœceſi Argentinenſi, cuius nomen occultare ordo charitatis & honeſtatis poſtulat. In quo laborator quadam die, dum ligna ad comburendum dumtaxat in domo ſecaret, catus quidam non paruæ quantitatis ipſum moleſtare ei importunè ſe obiiciendo viſus eſt, quem abigendo, ecce alius maioris quantitatis ſimul cum priori acrius ipſum aggrediuntur, quos iterum vbi repellere volebat, ecce tres pariter, & iam verſus vultum ſaliendo: iámque inter tibias morſibus lacerando ipſum aggrediuntur. Perterritus inde, &, vt retulit, maiori anxietate nunquam perplexus, ſigno crucis ſe muniendo, & opus prætermittendo, per inciſa ligna catos infeſtos, & modo ad faciem, modò ad

Digitized by Google

dò ad guttur denuò ſaltantes, iam vnam mulierem ad caput, iam alteram ad pedes, aut ſuper dorſum percutiendo vix abegit. Et ecce poſt horæ ſpatium, dum iterum ſuo operi inſiſteret, duo famuli oppidi conſulum, tanquam malefactorem ipſum capientes, ad præſentiam Baſilici ſeu Iudicis ducere volebant: qui Iudex à longè ipſum aſpiciens, nec audientiam ſibi præſtare volens, imperat vt ad profundum cuiuſdam turris ſeu carceris, vbi plectendi includebantur ad mortem, proiiceretur. Eiulans ille, & cur talia pateretur, cùm in nullo crimine ſe conſcium agnoſceret, per triduum cuſtodibus carceris querulosè lamentabatur. Et hi quidem quantò pro audientia ſibi præſtanda amplius inſtarent, tantò acrius Iudex ita ſæuiebat, verbis contumelioſis aſſerens, qualiter & quomodo tantus maleficiator adhuc reatum ſuum non agnoſceret, aut quomodo ſe innocentem proclamaret, cum euidentia facti eius flagitia horrenda demonſtrarent. Et cùm nihil proficerent, tamen ſuaſu aliorum conſulum Iudex inductus audientiam ſibi præſtare habuit. Eductus itaque de carcere, cùm ante Iudicem ſtaret, & Iudex ipſum intueri renueret, pauper genibus aliorum circunſedentium prouolutus, petiit vt cauſa ſuæ calamitatis ſibi aperiretur: ſicque Iudex in hæc verba prorupit. Tu ſceleſtiſſimus hominum, quomodo tua flagitia non recognoſcis? Ecce tali die, & tali hora, tres matronas præcipuas huius ciuitatis vulneraſti, vt in lectis decumbentes, nec ſurgere aut mouere ſe valeant. Refocillatus pauper, & de die & hora, ac de euentu rei apud ſe ruminans, dixit: In diebus vitæ meæ mulierem nunquam percuſſi aut verberaui, & quòd tali die & hora ſectioni lignorum inſtiti, teſtium legitima productione probabo. Sed & veſtri familiares ſequenti hora huic operi me inſiſtentem compererunt. Tunc iterum furibundus Iudex. Ecce, ait, quomodo ſcelera ſua palliare nititur. Mulieres verbera deplangunt, demonſtrant, & quòd eas percuſſerit, publicè teſtantur. Tunc pauper amplius ſuper euentum rei ruminans. Illa, inquit, hora creaturas me percuſſiſſe recolo, non autem mulieres. Attoniti circumcedentes, cuiuſmodi creaturas percuſſerit referari cupiunt. Tunc ille rem geſtam (& prout *ſuprà* tactum eſt,) omnibus ſtupentibus recitauit. Et intelligentes opus Dæmonis fuiſſe, pauperem ſolutum & illæſum abire, & quòd negotium nulli reuelaret præcipiunt. Sed nec à fidei latoribus, qui interfuerant, euentus occultari potuit.

Quomodo Maleficæ in catos mutentur.

Super quem modum aliqua diſſerendo. An ne Dæmones in aſſumptis ſic effigijs abſque præſentia maleficarum apparuerunt, aut earum corporalis præſentia præſtigioſo artificio in beſtiales illas formas tranſmutata fuerit. Reſpondendo concludere oportet, quod licet vtrumque virtute Dæmonum fieri poſſit, ipſum tamen ſecundùm factum fuiſſe amplius præſumitur. Nam per motum localem, vbi Dæmones in effigiis catorum laboratorem inuaſerunt, etiam laboratoris ictus & verba catis illata, mulieribus in domo reſidentibus ſubitò, & per aërem inferre potuiſſe, & hoc propter pactum mutuum dudum initum, nemo dubitat. Sic enim & læſionem vel puncturam, quam inferre volunt, ſciunt aliqua imagine depicta vel fuſa, vbi aliquem maleficiare volunt, quòd non illam imaginem, ſed illum quem præſentare habet, iuxta puncturas ſuper imagines factas lædunt: Varia ſuper hunc modum geſta deduci poſſent.

Quomodo per imagines fuſas homines vulnerentur.

Nec valet inſtantia ſi quis obiiceret, illas mulieres ſic læſas fortaſſis fuiſſe innocentes eò quòd & per exempla tacta ſunt, læſiones etiam innocenti-

bus posse contingere patet, Dum aliquis ignoranter per imaginem artificialem à malefica læditur: Instantia nõ valet, quia aliud est à Dæmone per maleficam lædi, & aliud per ipsum Dæmonem absque malefica: quia Dæmon per se in effigie animalis tunc verbera suscipit, quando alteri sibi per pactum coniuncto infert. Et quando cum eius consensu, ad talem apparitionem sub tali forma & modo se ingessit. Vnde sic tantummodo noxiis, & sibi per pactum coniunctis nocere potest, & nullo modo innocentibus. Per maleficas autem, vbi Dæmones lædere quærunt, tunc etiam innocẽtes permissione Diuina in vltionem tanti criminis sæpè affligunt.

Verùm quòd etiam Dæmones per se interdum (Deo permittente,) & innocentes lædunt & dudum Iob sanctissimum leserunt, sed ibi non fuerunt, nec vsus fuit Diabolus huiusmodi prestigiosis apparitionibus provt in tali facto & per tale phantasma, cati quod animal perfidorum est appropriatum signum, sicut canis Prædicatorũ in scripturis. Vnde semper mutuo sibi insidiantur. Et ordo Prædicatorum sub figura catuli latrantis, in primo fundatore aduersus hæreses præmõstratus fuit.

Monachi Prædicatores cõparantur canibus, Hæretici catis.

Præsumitur autem, quòd per secundum modum maleficæ illæ tres laboratorem inuaserũt, tum quòd primus modus non tantùm eis placuisset, tum quia secundus earum curiositati magis congruit.

In quo etiam talis ordo circa tria seruatus fuit. Primò quoad Dæmonum instantiam sollicitatæ super hoc fuerunt, & non Dæmones ad instantiam maleficarum. Sic enim sæpissimè ex earum fassionibus repertum est à nobis, quòd ad instantiam Dæmonum, eas continuè ad mala perpetranda infestantes, plura habent facere, & verisimile, quod de se non cogitassent, pauperem molestare.

Causa autem quare Dæmones ad hoc sollicitabant, sine dubio extitit, quòd quia benè noscunt, vbi crimina manifesta, impunita remanent, amplius Deus offenditur, fides catholica dehonestatur, & ipsarum numerus amplius augmentatur. Secundò, habito earum consensu, Dæmones earum corpora localiter transtulerũt, ea facilitate, qua & spiritualis virtus præstantior corporali existit. Tertiò, quòd præstigiosa apparitione modo quo supra tactum est, in formas illas bestiales conuersæ ipsum laboratorem inuadere habuerunt, nec defensæ à verberibus, sicut vtique ea facilitate qua translatæ fuerant, eas defendere potuissent, sed verberari & verberatorem manifestari permiserunt, scientes illa flagitia per effœminatos viros, nullum zelum fidei habentes, remanere ob causas prætactas impunita.

Alludit quod legitur de quodam sancto viro, qui dum semel prædicantem Diabolum in forma sacerdotis deuoti in Ecclesia reperisset, & per spiritum ipsum Dæmonem agnouisset, esse verba sua obseruauit, & an benè vel malè populum informare attendebat: Et dum ipsum irreprehensibilem, & potius criminum obiurgatorem perpendisset, finito sermone accersito, dum causam super his quæreret, respondit: Ecce veritatem dico, sciens quòd dum auditores sint verbi & non factores, amplius Deus offenditur, & lucrum meum augmentatur.

Diabolus in forma sacerdotis prædicat.

CAPVT X.

De modo, quo Dæmones per maleficarum operationes homines interdum substantialiter inhabitant.

QVia in præcedenti capitulo tactũ; qualiter Dæmones etiam capita hominum, aut alias partes corporis occupare & intrare & species interiores de loco

Digitized by Google

de loco ad locum mouere possunt. Dubitare quis posset, Anne ex toto homines ad instantiam maleficarum obsidere possent. Et de diuersis modis obsidendi absque maleficarum instãtia. Vnde pro harum declaratione tria sunt declarãda.

Primò de diuersis modis possidendi. Secundò, quòd ad instantiam maleficarũ diuina permissione Dæmones interdũ omnibus illis modis possidẽt. Tertiò, acta & gesta super hæc sunt deducẽda.

De obsessis à Diabolo ob peccata.

Quoad primum, secluso illo generali modo, quo Diabolus in homine, cum quolibet peccato mortali habitat. De quo modo S. Thomas *quolib. 3. quæst. 3. sub dubio:* An Diabolus semper substantialiter habitet in homine quandocumque peccat mortaliter. Causa dubitationis eius sit, quòd cùm Spiritus Sanctus semper habitet in homine cũ gratia, iuxta illud *1. ad Corinth. 3.* Templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis: & gratiæ opponitur culpa, & oppositа habent fieri circa idem.

Diabolus non potest illabi in animam.

Vbi etiam declarat, quòd quia inhabitare in homine, potest intelligi dupliciter. Vel quantum ad animam, vel quantum ad corpus. Et primo modo, cùm non est Diabolo possibile habitare in anima, eò quòd solus Deus menti illabitur. Nec iterum Diabolus ita est causa culpæ, sicut Spiritus Sanctus efficit in anima per se operando, ideò similitudo non valet.

Impiorum mens est sicut nauis sine gubernatore.

Quantum vero ad corpus, dicere possumus, quòd dupliciter Diabolus potest habitare in homine, sicut etiam dupliciter homines reperiuntur, vel in peccato, vel in gratia existentes. Primo modo, dicere oportet, quia ex quolibet peccato mortali homo seruituti Diaboli addicitur, in quantum Diabolus interdum exterius suggessit peccatũ, vel quantum ad sensum, vel quantũ ad imaginationem, ideò dicitur habitare in affectu hominis, cùm ad quemlibet motum tentationis mouetur, sicut nauis in mari sine gubernatore.

De arreptitiis.

Potest etiã Diabolus in homine substantialiter habitare, sicut patet in Arreptitiis: Et quia hoc magis pertinet ad rationẽ pœnæ quàm culpæ, vt patebit, & pœnæ corporales non semper cõsequuntur culpam, sed quandoq; peccantibus, & non peccantibus inferuntur. Ideò & in gratia & extra gratiã existentes, secundum altitudinẽ incomprehẽsibilium iudiciorũ Dei inhabitare substantialiter possunt: & hic modus possidendi, licet nõ sit nostræ speculationis, ponitur tamen, ne alicui impossibile videatur, quòd etiam, Dei permissione, homines, à Dæmonibus ad instantiam maleficarum substantialiter interdum inhabitantur.

Possumus ergo dicere, quòd sicut quinq; modis Dæmones per se absque maleficis homines lædere, & possidere possũt, ita & omnibus illis modis ad instantiam maleficarũ, cùm ex tunc, sicut amplius Deus offenditur, ita & maior sæuiendi in homines per maleficas Dæmoni permittitur facultas. Et modi perfunctoriè recitando hi sunt, dempto eo quod vexant aliquando in bonis formæ exterioribus: quòd aliquando etiam aliquos in propriis lædunt tantummodò corporibus: aliquando in corporibus simul & in potentiis interioribus. Aliquãdo solùm tentant intus & extra. Alios vsu rationis ad tempus priuant. Alios velut bestias irrationales reddunt. De singulis dicamus.

Quinque causæ cur homines à Dæmonibus obsideantur.

Sed prius, quinque causas, propter quas Deus permittit homines possideri, præmittamus, quia ordinẽ seruare, materia postulat. Nam aliquando quis possidetur pro maiori suo merito. Aliquando pro alieno leui delicto, aliquãdo pro suo veniali peccato, aliquando pro graui peccato alieno, aliquando pro magno facinore proprio. Et his omnibus de causis nullî dubium, quin & Deus ad instantiam maleficarum

Digitized by Google

Dæmones per epistolas & cilicium ereti. S. pater orat Deum vt à Diabolo posſideatur.

per Dæmones etiam ſimilia interdum permitttat: & ſingula ex ſcripturis, & non per noua geſta tantùm probare expedit, cùm ſemper noua per antiqua roborantur.

Nam de primo patet in Dialogo Sueri, beati Martini chariſſimi diſcipuli, vbi fertur quendam Patrem ſanctiſſimæ vitæ tanta dotatum gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis propriis fugarentur, ſed etiam eiuſdem Patris epiſtolis & cilicio, & cùm coram mundo, Pater eſſet celeberrimus, ſe tentari ſenſit vana gloria, cui vitio licet viriliter reſiſteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordiis Deum precabatur, quatenus quinque menſibus à Dæmone poſſideretur, quod & factum eſt. Nam eum ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat, & omnia applicare ſibi Dæmoniacis communia. Finito autem quinto menſe, prorſus & ab omni vana gloria, & à Dæmone liberatus eſt. Sed quòd hac de cauſa quis per maleficium alterius poſſet à Dæmone poſſideri, ſicut factum fuiſſe non legitur, ita nec ad præſens affirmatur: licet vt præmiſſum eſt, incomprehenſibilia ſint Dei iudicia.

De ſecundo autem, quòd ex alieno leui delicto aliquis poſſidetur, ponit exemplum beatus Gregorius *de beato Eleutherio Abbate*, viro ſimpliciſſimo, qui cùm prope monaſterium virginum pernoctaret, & ignoranti ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulum puerum qui omni nocte vexabatur à Dæmone. Sed eadem nocte Dæmone liberatus eſt ad patris præſentiam. Hic cùm rem didiciſſet geſtam, & puer iam poſitus eſſet in monaſterio ſancti viri, & tranſactis multis diebus paulò immoderatè lætus de liberatione pueri, ait, ad confratres ſuos, Diabolus ſibi cum illis ſororibus iocabatur. Sed vbi ad ſeruos Dei venit, puerum vexare cœpit. Et per lachrymas & ieiunia ſancti viri, & confratrum difficulter, ſed eodem die liberatus fuit. Et quidem vbi ex alieno & leui delicto, quis innocens poſſidetur, non mirum ſi propter veniale proprium, aut propter graue alienum peccatum, aut etiam propter proprium facinus, aliqui etiam ad maleficarum inſtantiam per Dæmones poſſidentur.

Ob ſuperbiam S. Eleutherij alius pleditur.

Nam & de proprio veniali peccato patet per Caſſianum collatione abbatis Sereni primâ, dicentem de Moſe. Moſes, inquit, in eremo, cùm ſingularis & incomparabilis vir eſſet, ob reprehenſionem vnius ſermonis, quem contra abbatem Macharium diſputans, paulò durius protulit, quadam ſcilicet opinione præuentus, diro confeſtim traditus eſt Dæmoni, vt humanas egeſtiones ori ſuo ab eo ſuppletus ingereret. Quod flagellum purgationis gratia Dominus intuliſſe videtur, ne ſcilicet in eo vel momentanei delicti macula reſideret, patuit ex miraculoſa curatione. Nam continuò abbate Machario in oratione ſubmiſſa citius nequam ſpiritus ab eo fugatus abceſſit.

Monialis non ſignãs ſe cruce in eſu lactucæ à Diabolo poſſidetur

Simile videtur huic, quòd Gregorius *primo Dial.* refert de moniali, quæ lactucam comedit, non prius ſigno crucis ſe muniens, & per beatum Equitium patrem liberata.

De quarto etiam, videlicet pro alieno graui peccato aliquem poſſideri, ibidem refert beatus Gregorius *de beato Fortunato Epiſcopo*, qui dum Diabolum ab obſeſſo homine propulſaſſet, ſerò idem Dæmõ in ſpecie peregrini per plateas ciuitatis clamare cœpit: O virũ ſanctum Fortunatum Epiſcopum, Ecce de hoſpitio me peregrinum proiecit, nec vbi quieſcam inuenio. Tunc quidam cum vxore ſua & filio ſedens, peregrinum inuitauit ad ſuum hoſpitium, & quærendo cauſam expulſionis, eſt gauiſus ſuper derogatione ſancti viri, quam à peregrino fictè audiuit. Exinde au

Digitized by Google

de autem Diabolus puerum inuasit & prunis iniecit: ac animum eius excussit. Sicque pater miser primum quem recepisset hospitio intellexit.

Et de quinta causa proprij facinoris magni, communiter tam in sacra scriptura, quàm in sanctorum passionibus legimus. Nam & sic 1. *Regum* 15. Saul inobediens Deo possessus est. Quæ omnia (vt diximus) tacta sunt, ne impossibile cuiquam videatur, ne ob facinorum maleficarum, vt aliqui etiam ad earum instantiam possideantur. Super quo vt diuersos modos possidendi intelligere valeamus, quoad secundum rem gestam in medium producamus.

Res gesta de maleficato obsesso.

Tempore siquidem Pij Papæ secundi, ante iniunctum inquisitionis officiū, vnicè duobus Inquisitoribus talis accidit casus. Bohemus quidam de Dachono oppido, filium vnicum & sacerdotem sæcularem ob liberationis gratiam, quia obsessus erat. Romam vsque perduxit. A casu autem dum ego vnus ex Inquisitoribus, hospitium refectionis gratia intrassem, contigit, vt tanquam commensalis idem sacerdos cum patre ad tabulam pariter mecum consederet. Conuenientes autem, & mutuò (vt moris forensium est,) conferentes, idem pater pluries suspirans, & quòd prosperum iter compleuisset, à Deo omnipotenti optabat: cui ex intimis compatiendo, quænam sui itineris & causa tristitiæ esset, inquirere cœpi. Tunc ille, filio audiente, qui & mihi collateralis in mensa erat, respondit, Heu filium habeo à Dæmone obsessum, quem ob liberationis gratiam magnis laboribus & impensis hucvsque perduxi. Et ego, vbi nam filius esset, dum inquirerem, quòd mihi collateralis esset, indicauit. At territus ego paululum, & diligenter ipsum intuens, quòd cum tanta modestia cibū sumeret, & ad quæque interrogata piè respōderet, hæsitare animo cœpi, quòd obsessus non esset, sed infirmitatis causa sibi aliquid accidisse obieci. Tunc filius rem gestam per se narrans, & qualiter quantoque tempore obsessus fuisset, indicauit. Mulier, inquit, quædam malefica hanc mihi infirmitatem contulit; rixanti enim contra eam ratione cuiusdam disciplinæ circa regimen curiæ, cùm eam durius increpassem, quia ceruicosę volūtatis erat, dixit, quòd post paucos dies haberem intendere his quæ mihi contingerent. Sed & Dæmon in me habitans hoc idem refert, quod maleficium sub quadam arbore positū sit à malefica, quod nisi amoueatur, non potero liberari, sed nec arborē vult indicare. At ego nec minimam suis dictis fidem adhibuissem, nisi experientia me protinus edocuisset. Nam interrogatus à me de interuallo temporis, vt præter consuetum modum obsessorum tantæ suæ rationis esset capacitas, respondit: Vsu rationis tantummodò priuor, quādo diuinis aut vacare aut sacra loca visitare voluero: Præcipuè autem Dæmō ex suis verbis per me prolatis dixit. Quòd sicut maiorem displicentiam hactenus in sermonibus ad populum sibi feciſſet, ita vt nullo modo me prædicare sineret, Gratiosus enim ex relatu patris prædicator extitit, & omnibus amabilis. At ego Inquisitor cùm de singulis certificare volebam per quindenam & vltrà ad varia sanctorum lumina ipsum deducere decreui. Præcipuè autem ad Ecclesiam Sanctæ Praxedis virginis, vbi pars statuæ marmoreæ, cui in sua flagellatione saluator noster alligatus fuerat, & ad locum in quo Petrus Apostolus crucifixus fuerat, in quibus locis horribiles eiulatus, dum exorcizabatur, emittebat iam asserens se velle exire, post paululum verò minimè. Et vt præmissum est, in omnibus moribus manſit sacerdos compositus, & sine omni nota, nisi dum exorcismi incipiebant, & illis finitis, dum stola de collo amouebatur, ex tunc iterum nec

Digitized by Google

minimum irrationabilem, aut inhoneſtum motum demonſtrabat. Hoc dempto, dum Eccleſiam aliquam pertranſeundo genua pro ſalutatione virginis glorioſæ flectebat: tunc Diabolus eius linguam in longum extra os ſuum emittebat: Et interrogatus, an non ab illo poſſet continere: reſpondit, hoc facere minimè valeo: ſic enim vtitur omnibus membris & organis collo, lingua, pulmone, ad loquendum vel eiulandum, dum ei placet. Audio quidem verba, quæ ſic per me & ex membris meis loquitur, ſed reſiſtere omninò non valeo, & quando deuotiùs orationi alicui inſiſtere affecto, acriùs me impugnat, linguam emittendo. Et quoniam columna in Eccleſia ſancti Petri exemplo Salomonis circumlata exiſtit, per cuius virtutem plures licet à Dæmonibus obſedi, liberantur, eò quòd & Chriſtus prædicando in templo illi ſe appodiaſſet, hic tamen occulto Dei iudicio liberari non potuit, alium modum pro ſua liberatione ſibi diſponendo. Licet enim per integrum diem & noctem circa columnam incluſus manſiſſet, tamen ſequenti die, poſt varios exorciſmos ſuper eum perlectos, dum circunſtaret populus, & magnus fieret concurſus: interrogatus, in qua parte columnæ ſe Chriſtus appodiaſſet, tunc dentibus mordendo columnam, locum demõſtrabat eiulans. Hic ſtetit, hic ſtetit. Vltimatim tamen dixit. Nolo exire. Cùm interrogaretur, qua de cauſa? reſpondit, Propter Lombardos: Et interrogatus denuò, cur propter Lombardos egredi nollet. Tunc reſpondit in Italica lingua, (cùm autem infirmus ſacerdos illud idioma ignoraret,) dicens: Omnes faciunt ſic & ſic, nominando peſſimum vitium luxuriæ. At ſacerdos poſt hoc me interrogando dixit Pater, quid ſibi volunt hæc verba Italica, quæ ex ore meo protuli? cui, cùm indicaſſem, reſpondit: verba quidem audiui, ſed intelligere non potui. Et quia, vt rei probauit euentus, hoc dæmonium erat de genere illo, de quo Saluator in Euangelio, Hoc genus dæmoniorum non eiicitur niſi in oratione & ieiunio: Ideò quidam venerabilis Epiſcopus per Turcas, vt fertur, à ſede expulſus, piè illi compatiens, per totum quadrageſimale tempus in pane & aqua, ieiuniis & orationibus, & exorciſmis quotidie inſiſtens, ipſum per Dei gratiam tandem liberauit, & ad propria cum gaudio remiſit.

Coumn Salomonis Romæ.

Diabolus monſtrat locum vbi Chriſtus accliuauerit docendo.

Super quo licet ſine miraculo nullus in hac vita poſſit ſufficienter diſſerere, quibus & quot modis Dæmon homines poſſideat, vel etiam lædat: poſſumus tamen dicere, quod quinque modis, dempto eo quod in rebus fortunæ exterioribus aliquando tamen lædunt. Nam aliqui in propriis tantummodò vexantur corporibus; aliqui in corpore ſimul, & in potentiis interioribus, aliqui in potentiis tantũmodò interioribus ad aliqui caſtigationem eorũ, tempus tantummodò vſu rationis priuantur, aliqui verò velut beſtiæ irrationabiles redduntur. Præfatũ ſacerdotem quarto modo poſſeſsũ fuiſſe declaratur. Nam nec in rebus fortunæ, nec in proprio vexatus corpore fuit, provt cõtigit B. Iob, vbi Deus Dęmonẽ licẽtiaſſe manifeſtè ſcriptura ſuper hoc tradit, dicẽs ad Satan. Ecce, vniuerſa quæ habet in manu tua ſunt, tantum in eum ne extendas manum tuam, & hoc in res exteriores, in corpus verò poſtmodum ait: Ecce in manu tua eſt: veruntamen animam eius ſerua, id eſt, vitam eius ne auferas.

Quot modis Dæmõ poſſidẽdo vexet.

Poteſt etiam dici, quòd tertio modo, ſcilicet in potentiis animæ interioribus ſimul & corpore vexatus fuit, cum dicebat, vt *Iob.* 2. habetur: Ad Dominum ſi dicitur, conſolabitur me lectulus meus, & releuabor, loquens mecum in ſtrato meo terrebis me per ſomnia,

Iob etiam in anima à Satana affligebatur.

Digitized by Google

ſomnia, & per viſiones horrore concuties, Dæmone ſcilicet procurante, ſecundum Lyram & ſecundum *Thomam*. Terrebis me per ſomnia quæ ſcilicet dormienti apparent, & per viſiones, quæ ſcilicet apparent vigilanti ab vſu exteriorum ſenſuum alienato. Solent enim phantaſmata, informata diurnis cogitationibus, eſſe in terrorem dormientium. Et hæc reprobatur in eo ex infirmitate corporis. Vnde ſic conſolatione vndique ſecluſa, nil remedij videbatur Iob euadendi tot anguſtias niſi per mortem: horrore inquit concutiẽs. Quibus modis & maleficas homines lædere per Dæmones nemo dubitat, provt in ſequentibus patebit, qualiter per grandines in rebus fortunæ, & in corpora animalium & hominum læſiones inferunt.

Et tertius etiam modus lædendi eſt in corpore, & in interioribus potentiis, abſque priuatione vſus rationis. Patet ex earum operationibus, vt *ſuprà* tactum eſt, adeò mentes hominum ad illicitas affectiones incendunt quod neceſſariò etiam nocturno tempore ad amaſias per longa terrarum ſpatia currere habent, viſco carnalis amoris nimis illaqueati.

Poteſt adduci & illud quod in Haſſia oppido *Marburg*, contigiſſe dicitur de quodam obſeſſo etiam ſacerdote, dum in exorciſmis Dæmon interrogaretur, quanto tempore ſacerdotem inhabitaſſet. Reſpondiſſe fertur, ſeptem annis. Et cum exorciſta obiiceret: cùm vix per tres menſes eum vexaſti, reliquo tempore vbi eras? Reſpondit: In corpore ſuo me occultabam. Et ille, In qua parte corporis, vbi inquirebat, reſpondit, vt plurimùm in capite. Et denuò vbinam fuiſſet quando diuina celebraſſet, & ſacramentum ſumpſiſſet, requiſitus, dixit: Sub lingua eius me occultaui. Et ille miſer: qua temeritate ad præſentiam creatoris tui non aufugiſti, Tunc Dæmon. Nunquid ſub ponte ſe vnquam quis occultare poteſt, donec de ſuper vir ſanctus pertranſibit, dummodò greſſus non fixerit. Diuina tamẽ cooperante gratia liberatus fuit, ſiue verum ſiue fictitium protulerit cùm mendax ſit, & pater eius.

Vbi Dæmon lateat, quando Dæmoniacis præbetur ſacramentum.

Quartus modus applicatur ad præfatum poſſeſſum Romæ liberatum, ſub hac declaratione, quod Dæmon poſſit illabi corpori, licet non animæ, cum hoc ſoli Deo ſit poſſibile illa etiam corpori, non tamen infra terminos eſſentiæ corporis: hoc inquam declarat terminos eſſentiæ corporis.

Solus Deus poteſt animæ illabi.

Hoc inquam declarando habetur modus quo Dæmones ſubſtantialiter interdum in homine habitant & ad tẽpus tantum vſu rationis priuant. Et quidem hoc ſic declaratur. Nam dicere poſſumus, quod corpus habet terminos duplicis rationis, ſcilicet quantitatis & eſſentiæ. Vnde quando Angelus quicunque bonus vel malus operatur infra, terminos corporalis quantitatis, & ſic illabitur corpori operando circa potentias quantitatiuas, ſic etiam boni Angeli etiam imaginarias in bonis viſiones operantur. Nunquam autem dicuntur illabi eſſentiæ corporis qua non poſſunt illabi vt pars, neque ſicut virtus. Non ſicut pars, quia alia & alia eſt eſſentia vtrobique. Non ſicut virtus, quaſi dans eſſe quia ſuum eſſe habet pro creationem à Deo. Vnde & ipſe ſolus habet intrinſecam eſſentiæ operationem & conſeruationem quandiu placitum fuerit ſuæ pietati conſeruando.

Quomodo boni & mali ſpiritus animæ illabãtur aut circa eam operẽtur.

Vnde concluditur, quod aliæ omnes perfectiones ſeu defectus loquendo de bonis, quoad perfectiones, de malis quoad defectus, quando operantur, ſi operantur circa corpus & partes eius, vt circa caput illa

Digitized by Google

illabuntur tali corpori ſuper terminos, videlicet quantitatis & quantitatiuas potentias.

Si verò circa animam, tunc iterum vterque extrinſecè operatur, ſed modis diuerſis. Et dicuntur operari circa animam, phantaſmata illa ſeu ſpecies intellectui repræſentando, & non ſolùm ad iudicium ſenſus communis & ſenſum exteriorem. Ex quibus operationibus ſequuntur tentationes à malis Angelis & affectiones & cogitationes malæ per indirectum operando verſus intellectum. A bonis autem Angelis ſequuntur illuſtrationes phantaſmatum ad cognoſcendum reuelando ab eis: vnde & talis diuerſitas eſt quod boni Angeli etiam directè poſſunt imprimere in intellectu phantaſmata illuſtrando. Mali autem neque illuſtrare dicuntur phantaſmata, ſed prius obfuſcare. Item nec directè imprimere poſſunt, ſed tantummodò indirectè, in quantum intelligentem neceſſe eſt phantaſmata ſpeculari.

Per hæc tamen etiam Angelus bonus non dicitur illabi ànimæ, licet eam illuminet: ſicut nec dicitur ſuperior Angelus illabi in inferiorem, licet eum illuminet, ſed tantummodo extrinſecè operatur, & cooperatur modo, quo dictum eſt, vnde multò minus malus illabi poteſt.

Iudicium de priore obſeſſo ſacerdote.

Et per hunc modum Dæmon ſacerdoti corpus in tribus occupauit. Primò, quòd ſicut illabi ſuo corpori potuit infra videlicet terminos corporalis quantitatis, ita caput ſuum occupauit ſubſtantialiter illud inhabitando. Secundò quod circa animam eius extrinſecè operari potuit, obfuſcando intellectum, vt rationis vſum perderet. Ita etiam potuit vt ſine intermiſſione, vel etiam interpellanti eum, quoad miſſionem rationis, vexare. Licet etiam dici poteſt, quòd ex dono Dei hoc habuerit ſacerdos, vt non ſine intermiſſione à Dæmone vexaretur. Tertiò quòd licet omnibus mentibus organis ad loquendum & voces ad formandum priuaretur, ſemper tamen ad verba, licet non ad ſententiam verborum aduertentiam habuit. Qui modus obſiſtendi plurimùm ab aliis obſidendi modis differt, cum communiter obſeſſi leguntur ſine intermiſſione à Dæmonibus affligi vt patet *in Euangelio*, tam de lunatico, cuius pater dixerat ad Ieſum: Domine miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur. *Matth.* 17. quàm etiam de muliere illa, quam Satanas alligauerat 18. annis & erat inclinata, nec omninò poterat ſurſum aſpicere. *Luce* 13. quibus etiam modis indubiè Dæmones diuina permiſſione ad iuſtitiam maleficarum vexare poſſunt.

CAPVT XI.

De modo, quo omne genus infirmitatis inferre poſſunt, & hoc in generali de grauioribus.

SEd & hoc, quòd non ſit aliqua infirmitas corporalis, quæ à maleficis (Deo permittente) inferri non poſſit etiam ſi ad lepram vel epilepſiam ſe extendere habeat: Probari poteſt per hoc propter doctores nullum genus infirmitatis excipitur. Nam diligenter ea quæ ſuperius tacta ſunt, tam de virtute Dæmonum, quam ad malitiam maleficarum conſiderantur, nullam patitur hoc difficultatem. Nam & Nider, tam in ſuo *Preceptorio*, quàm etiam *Formicario*, vbi quærit: An malefici poſſint veraciter ſuis maleficiis homines lædere.

Et eſt quæſtio abſque exceptione alicuius infirmitatis, etiam quantumcumque incurabilis. Et vbi reſpondet, quòd ſic, quærit conſequenter, quibus modis, & quibus rebus.

Et

Digitized by Google

Et quoad primum respondet, vt supra ex prima quæstione primæ partis tractatus patuit. Probatur etiam per Isid. describentem maleficarum operationes 8. *Etym. cap. 9.* Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, hi enim elementa concutiunt, scilicet opere Dæmonum ad tempestates concitandas, mentes hominum turbant, modis videlicet suprà tactis, vsum rationis, vel omnino impediendo, aut grauiter obfuscando. Subdit, & absque vllo veneni hausiu, violentia tantum carminis animas interimunt, vitam videlicet auferendo.

Probatur etiam per S. Thom. *in 2. sent. circa dist. 7. & 8.* Et *in 4. dist. 34.* Et communiter per omnes Theologos *ibidem* scribentes, quòd malefici omnibus modis possunt procurare læsiones in hominibus & eorum rebus, cooperante Dæmone, in quibus Dæmon potest solùm lædere vel decipere, videlicet in rebus, fama, corpore, vsu rationis, & in vita: vult dicere, quod in illis, in quibus Dæmon per se absque malefica possit lædere, possit etiam cum maleficа: imo ampliori facilitate propter maiorem Diuinæ maiestatis offensionem, vt *suprà* tactum est.

Satan se transformat in Siluanum Nazarenũ Episcopũ.

De rebus namque patet *Iob. 1. & 2.* vt *suprà* patuit. De fama patet in Legenda B. Hieronymi, vt refert Ioan. Andr. *in Hieronymiano*, quod Diabolus se transformauit in formam S. Siluani Episcopi in Nazareth, amatoris Hieronymi. Qui Dæmon primò fœminam nobilem nocte in lecto procare & pronocare cœpit ad luxuriam verbis, & deinde factis sollicitauit ad malum quæ cum clamaret. Dæmon sub specie sancti Episcopi sub lecto fœminæ se abscondit, vbi requisitus & inuentus per luxuriosa verba se mentitus est esse Episcopum Siluanum. In crastinum ergo sanctus vir, disparente Diabolo diffamatus est grauissimè: quæ diffamia tandem circa sepulchrum S. Hieronymi fatente Diabolo in obsesso corpore purgata est.

Iob fuit leprosus.

De corpore patet in Beato Iob, qui percussus fuit à Dæmone vlcere pessimo, quod exponitur de lepra. Refert etiam Sigisbertus & Vincent. *in spe. histo. lib. 25. c. 37.* quòd tẽpore Ludouici secundi Imperatoris in parochia Moguntina quidam Dæmon primò sæpè lapides iecit, & quasi malleo ad domos percussit. Et deinde publicè loquendo, furta prodendo, & discordias seminando plures inquietauit: deinde omnes contra vnum irritauit, cuius hospitium vbicunque manebat incendit: & ob illius peccata omnes pati affirmauit. Vnde tandem agros pro hospitio habere oportuit: propter quod cum presbyteri Litanias celebrarent, multos iactibus lapidum Dæmon vsque ad cruentationem læsit, aliquando quieuit, aliquando sæuiit, & per triennium ista continuauit quousque omnia ædificia ibi incendio consumpta sunt.

Item de nocumento vsus rationis, & vexatione interiorum sensuum, probatur ex professis & arreptitiis per Euangelicas etiam historias. Item de morte, & quòd de vita etiam quosdam priuat. Patet *Tobiæ 6.* de septem viris Saræ virginis occisis, qui propter luxuriosum affectum, & effrenem appetitum in virginem Saram eiusdem non erant digni matrimonio. Quare concluditur, quòd sicut per se, ita & amplius per maleficas, in omnibus nihil dempto hominibus nocere possunt.

An læsiones Satanæ, vel maleficis ministris eius sine adferiendæ.

Verum vbi quæritur, an huiusmodi læsiones sint potius Dæmonibus, aut maleficis imputandæ: Respondetur, quòd sicut propria & immediata actione Dæmones operantur, infirmitates immittendo, ita & ipsis principaliter sunt imputandæ; sed quia in contemptum & offensam creatoris simul & in perditionem animarum quærunt huiusmodi

Digitized by Google

modi per maleficas exercere, ſcientes quòd per talem modum: ſicut Deus amplius irritauit, ita & amplius permittit eis poteſtatem ſæuiendi. Quia & de facto innumera maleficia perpetrantur, quæ non permitterentur Diabolo inferre hominibus, ſi per ſe ſolùm affectaret homines lædere quæ tamen permittuntur, iuſto & occulto Dei iudicio per maleficas propter earum perfidiam & Catholicæ fidei abnegationem.

Scopis aquam ſpargere excitat pluuiam.

Vnde & eis iuſto iudicio talia imputantur ſecũdariò, quantumcunque Diabolus ſit actor principalis Scopa ergo, quam mulier intingit aquæ vt pluat & ſurſum in aërem aquam ſpargendo, licet in ſe non cauſet pluuiam, nec poſſet mulier inde reprehendi, quia tamen ex pacto cum Dæmone inito, vbi iam vt malefica talia facit, licet Dæmon ſit qui pluuiam cauſat ipſa tamen merito inculpauit, eò quòd mala fide & opere Diabolo ſeruit, eius obſequiis ſe tradendo.

Per imaginem in aqua vel plumbo aliquem lædere.

Sic etiam quando imaginem ceream, vel ſimile ad maleficiandum aliquem maleficus facit: vel quando maleficio alicuius in aqua vel plumbo imago apparet, quicquid moleſtiæ infertur tali imagini, cùm tale experitur fieri imaginato, id eſt, homini maleficiato, puta punctura vel alia læſura quacumque licet læſio realiter inferatur imagini per maleficam vel alium hominem, & inuiſibiliter Dæmon maleficiatum hominem eodem modo lædit, meritò tamen maleficæ imputatur: quia ſine ea Deus nunquam læſionem inferre Diabolo permitteret, nec Diabolus per ſe lædere ipſum attentaſſet.

Quomodo Dæmones famã hominum lædant.

Sed quia dictum eſt de fama, in qua Dæmones per ſe homines lædere poſſunt, abſque maleficarum cooperatione: poſſet in dubium verti, an etiam Dæmones per ſe poſſent honeſtas mulieres infamare, vt tanquam maleficæ reputarentur, cum in earum effigie ad maleficandum aliquem apparerẽt, vnde cõtingeret talem innocenter infamari.

Reſponſio: aliqua ſunt præmittenda. Primò, quia dictum eſt, Dæmonem nihil poſſe efficere abſque Diuina permiſſione, vt *in 1. part. operis, circa vltimam queſtion.* patuit: etiam tactum eſt, quòd non eſt tanta permiſſio ſuper iuſtos, & in charitate exiſtentes, ſicut ſuper peccatores, in quos vtique ſicut maiorem habent poteſtatem, iuxta illud: Cùm fortis armatus, &c. ita vtique plura permittuntur à Deo in eorum afflictionem quàm ſuper iuſtos. Demum licet iuſtos in rebus exterioribus, vt fama & ſanitate corporis, lædere poſſunt, Deo permittente, quia tamen ſciunt hoc eis cedere in augmentum meritorium, ideò minus eos lædere affectant.

Ex quibus dici poteſt, quod in hac difficultate reſpectus poteſt haberi ad diuerſa. Primò, ad diuinam permiſſionem. Secundò, ad hominem, qui cenſetur honeſtus, cum tales non ſemper ſunt in charitate exiſtentes, ſicut ſunt ſub honeſtate reputati. Tertiò ad facinus, in quo innocens debet infamari: quia illud ex ſua radice cuncta flagitia mundi excedit. Ideo dicendum, licet ex Diuina permiſſione quilibet innocens, ſiue in gratia conſtitutus, ſiue lædi non poſſit in rebus fortunæ & familia: habendo tamen reſpectum ad ipſum facinus & grauitatem criminis, (cum malefici ſic nuncupantur ob facinorum magnitudinem iuxta Iſid. ſæpè allegatum) dici poteſt, quòd hoc vt aliquis innocens prædicto modo à Dæmone infametur, fieri non eſt benè poſſibile, iterùm multis reſpectibus.

Nemo innocens infamatur.

Primò, quia cùm infamare in vitiis, quæ abſque peccato expreſſo vel tacito inito cum Dæmone perpetrantur, vt ſunt furta, latrocinia, & actus carnales. Aliud ſit ab infamia ſuper vitia, quæ nullo modo poſſunt homini imputari, aut ab eo perpetrari, niſi ſuper actum expreſſum

Digitized by Google

expressum cum Dæmone inito: qualia sunt opera maleficarum: quæ nisi virtute Dæmonum à maleficis perpetrantur, vt vbi homines, iumenta, aut terræ fruges maleficiantur, vnde & eis aliter imputari non possunt. Ideò licet Dæmon possit hominem de aliis vitiis infamare, de tali tamen vitio infamare, quod sine eo non potest perpetrari, non videtur benè possibile.

Præterea hucvsque nunquam actum est, nec repertum, vt aliquis innocēs sit per Dæmonem taliter infamatus & sic propter talem infamiam morti fuisset adiudicatus. Imò vbi tantummodò infamia laborat, talis nulla pœna punitur, nisi quod Canonica purgatio sibi indicitur, vt *in 3. p. operis circa secundum modum sententiandi maleficas* patebit.

Canonica purgatio.

Et licet ibi cōtineatur, quòd in casu, dū in purgatione deficeret, pro reo esset habendus, adhuc tamen adiuratio sibi indiceretur antequam vlterius super pœnam relapsis debitam procederetur. Sed quia circa contingentia laboramus, quæ actu nunquam fuerunt perpetrata, nulli dubium quin & in posterum Diuina permissio fieri non permittat.

Præterea & à fortiori, propter angelicam custodiam, quæ non permittit insontes in aliis criminibus minoribus infamari, vt in latrociniis & huiusmodi, minus permittet, imò fortius suæ custodiæ deputatum ab infamia talium flagitiorum præseruabit.

Nec valet, si quis acta per S. Germanum obiiceret, quando Dæmones in assumptis corporibus, & ad mensam consedentibus alias mulieres viris suis condormientibus, repræsentabant, hospitem illudentes, quasi illæ mulieres in propriis corporibus semper edentes & bibentes aduentarent, de qua etiam *suprà* mentio habita est. Quia nec ibi illæ mulieres excusantur, quasi innocentes omninò, sed quòd talia mulieribus sæpè accidunt: quod iuxta *cap. 26. q. 2. Episcopi* notatur. Vbi reprehenduntur tales, quòd dum in imaginaria solummodo illusione transferantur, putant se veraciter & corporaliter transferri, licet (vt *suprà* tactum est) etiam interdum corporaliter à Dæmonibus vehuntur.

Sed quod corporales infirmitates alias omnes, nulla dempta, Diuina permissione inferre possunt, de illo est præsens speculatio. Concludendo ex prænotatis, quòd sic: cùm nulla sit à Doctoribus exceptio, cui & ratione assentire oporteat: cùm aliàs Dæmones sua naturali virtute cuncta corporalia excedunt, vt sæpè tactū est. Acta denique & gesta per nos reperta hæc affirmant. Nam licet maior difficultas fortassis circa lepram aut epilepsiam oriri possit, an videlicet talia inferre possent, eò quòd huiusmodi tantummodò ex diuturnis præuiis interiorum dispositionibus & defectibus soleant oriri, nihilominus per maleficia interdum esse illata repertum est. Nam in Diœcesi Basilien si in confinibus partium Lotharingiæ Alsatiæ, cùm quidam honestus laborator quædam verba data contra rixosam quandam mulierem protuliisset, illa indignata minas adiecit quòd in breui se de eo vindicare vellet. Et ille licet parui pendisset, eadem tamen nocte sibi pustulam collo accreuisse sensit, fricando tamen paululum & tangens totam faciē inflatā & tunc factā cum collo persensit, in tantum vt horribilis specie lepræ etiam per totum appareret corpus, qui non distulit, sed quanto citius amicis & consulibus accersitis, rem gestam super comminatoria verba mulieris narrauit, & quòd sic mori ea fide & suspicione vellet, quod illa sibi arte magica eadem malefica intulisset. Quid plura? mulier capitur, quæstionibus exponitur, & crimen fatetur. At Iudex de modo & causa diligentius inquirens, respondit: Cùm [illud] verbis opprobriosis

Lepram epilepsiā à maleficis inferri.

Digitized by Google

Diabolus plus mali perpetrat quàm maleficæ iubeant.

homo ille aggreſſus fuiſſet, ego ita ſuccenſa, cum ad domum veniſſem, malignus ſpiritus cauſam triſtitiæ meæ inquirere cœpit, cui cùm ſingula enarraſſem, & vt me vindicare poſſem eidem inſinuando inſtarem. Ille inquiſiuit, dicens: Quid ergo vis, vt ei faciam? At ego reſpondi: Vellem vt inflatam faciem ſemper retineret: & ſic ille abſceſſit, & illam infirmitatē vltra quàm petij homini intulit: ego enim quòd tali leprā eum percuteret, minimè ſperaſſem vnde & incinerata fuit.

In diœceſi denique Conſtantienſi, inter Briſiacū & *Irenburg* leproſa quædam mulier multis referre ſolebat, niſi debitum vniuerſæ carnis iam ab annis duobus perſoluerit, quod ſimili de cauſa controuerſiæ, quæ inter ipſam & quandam aliam mulierem mota fuiſſet, cùm de nocte domū egreſſa ante oſtiū quid operis agere tentaſſet, ventus quidam calidus à domo alterius mulieris, quæ ex oppoſito domus ſuæ fuerat, eius faciem repentè inſufflauit, vnde & ſubitò in lepram quam geſtabat ſe incidiſſe aſſeruit.

Sufflando in faciem maleficæ leprā libidinem infecit.

In diœceſi denique eadem & territorio Nigræ ſyluæ, malefica dum per lictorem ſuper ſtruem lignorum pro incendio ſibi parato à terra eleuaretur, dixit: Dabo tibi mercedem: & ſic inſufflando in eius vultum, ſtatim lepra horribili per totum corpus percuſſus, paucis ex pòſt ſuperuixit diebus. Horrenda eius facinora breuitatis cauſa obmittuntur: ſicut & alia quaſi innumera, ſuper hæc recitari poſſent. Epilepſiam namque ſeu caducum morbum certis

Oua cum mortuis tumulata.

inflixiſſe per oua cum mortuorum corporibus ſubtumulata, præcipuè ex earum ſecta ex inhumatis, cum aliis earum cæremoniis, quæ recitanda non ſunt: vbi in potu, vel cibo, aliqui præbuerunt, ſæpius à nobis repertum eſt.

CAPVT XII.

Super modum, quo alias conſimiles infirmitates in ſpeciali hominibus inferre ſolent.

ALias denique infirmitates inflixiſſe, vt cæcitatem, vel acutiſſimos dolores & torſiones in corporibus hominum, quis enumerare poteſt? Tamen ex his, quæ oculis noſtris perſpeximus, & quæ vni ex Inquiſitoribus innotuerunt, aliqua in medium producamus.

Eo in tempore, quo in oppido *Iſburg* Regalis inquiſitio ſuper Maleficas fieret, hic inter alios deductus fuit caſus. Nam honeſta quædam perſona, & vni ex familiaribus Archiducis matrimonio copulata in præſentia notarij, &c. ſecundùm formam iuris depoſuit: & cum tempore ſuæ virginitatis cuidam ex ciuibus famularetur, accidit vt vxor illius graui dolore capitis langueret, proeuius curatione cùm quædam mulier acceſſiſſet, & ſuis carminibus & certis practicis mitigare dolorem haberet: Ego, inquit, eius practicam diligenter obſeruabam, perſpexíque quod contra naturam aquæ fuſæ in ſcutellam quandam, ipſa aqua in ollam aliam aſcendiſſet, cum aliis cæremoniis quæ recitare opus non eſt, conſideránſque quòd ex illis dolor capitis in domina non mitigaretur, aliqualiter indignata, hæc verba ad Maleficam protuli: Neſcio quid agitis, vos non facitis niſi ſuperſtitioſa, & hoc propter commodum veſtrum. Tunc malefica ſtatim ſubiunxit, an ſim ſuperſtitioſa vel non, tertia die tu ſenties: quod rei probauit euentus. Nam tertia die manè me ſedente, & fuſum apprehendente, tantus dolor ſubitò corpus meum inuaſit, Primò in interioribus vt non eſſet pars

corpo

corporis, in qua non punctiones horribiles sentirem : Secundò non aliter mihi videbatur, nisi quòd continuè igniti carbones capiti meo superfunderentur : Tertiò in cute corporis, à vertice vsque ad plantas pedum, non fuisset spatium ad punctum acus, vbi non fuisset pustula alba sanie repleta, sicque in his doloribus eiulando, & tantummodò mortem optando vsque ad diem quartum restiti. Tandem maritus dominæ meæ, vt stabulum quoddam intrarem mihi iniunxit. At ego paulatim incedendo, eo præcedente, dum ante ostium stabuli eramus, Ecce, inquit ad me, pecia panni albi super ostium stabuli. At ego : Video. Tuncille: Quantum potes, remoue, quia fortè melius habebis. Tunc ego quantum potui vno brachio me ad ostium tenente, cum altero peciam apprehendi. Aperias, (inquit dominus) & considera diligenter ibi reposita. Tunc vbi peciam solui, plura ibidem inclusa reperi, præcipuè autem grana quædam alba, ad modum quo pustulæ inerant corpori meo, semina quoque & legumina quorum similia nec edere poteram aut intueri cum ossibus serpentum, & aliorum animalium intuita sum. Et sic stupefacta, dum inquirerem à domino, quidnam agendum foret, vt in ignem cuncta proiicerem iniunxit. Proieci. Et ecce subitò non post horæ spacium, aut quartale, sed in momento, vt in ignem res illæ fuerant proiectæ, omnem sanitatem pristinam recuperaui. Et quia plura contra vxorem illius cui famulabatur fuerunt deposita, per, quæ suspecta non tam leuiter quàm & vehementer fuit habita, & præcipuè propter magnam familiaritatem cum maleficis habitam. Vnde præsumitur, quòd conscia de maleficio repositio, hoc viro indicauit, & deinceps modo præmisso, publicatum, sanitatem ancilla recuperauit.

Insuper aliud maleficium cuiusdam personæ, etiam mulieris, illatum in eodem oppido referre in detestationem tanti criminis expedit. Mulier quædam maritata, & honesta accessit, & iuxta iuris formam, vt suprà disposuit. Retrò domum, inquit, habeo viridarium (est & illi ortus contiguus vicinæ meæ.) Vnde cùm quadam die transitum fieri ex horto vicinæ ad viridarium meum, non absque damno perspexissem, stans in ostio viridarij, & apud me ipsam cõquerendo, & querulando, tam de transitu quàm & de dãno, vicina subitò superuenit, & an suspectam haberem, inquisiuit. At ego territa propter malam eius famam, nil aliud nisi hæc verba protuli. Gressus in graminibus damna demonstrant. Tunc illa indignata, quia ad eius fortassis beneplacitum me litigiosis verbis cum ea implicare nolebam, abscessit cum murmure, & verba quæ protulit licet audirem, tamen intelligi non potui. Post paucos verò dies ingens infirmitas mihi accidit cum doloribus ventris & acutissimis torsionibus à latere sinistro versus dextrum & viceuersa, quasi duo gladij aut cultri essent pectori infixi, & sic die noctúq; clamoribus omnes vicinos alios inquietani : & confluentibus hinc inde pro consolatione, accidit vt lutifigulus, præfatam vicinam & maleficam adulterino flagitio habens in amasiam, simili modo visitationis gratia accedens, & infirmitati meæ compatiens, post verba consolatoria abcessit. Sequenti tamen die festinè rediit, & inter alia consolatoria subiunxit: Experimentum capiam, an ex maleficio ex vobis infirmitas acciderit, quòd si sic repertum fuerit, sanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto, & me in lecto decumbente, plumbum in scutellam aqua plenam supra corpus meum appodiãdo infudit, & vbi quædam imago & figuræ diuersarum rerum ex plũbo congelato apparuissent : Ecce in-

Quomodo probetur an aliqua sit maleficiata.

Digitized by Google

quit, ex maleficio, hæc vobis contigit infirmitas. Et ſuper limen oſtij domus vna pars inſtrumentorum maleficij continetur. Accedamus ergo & illis amotis melius ſentietis. Sicque maritus meus cum eo pariter ad tollendum maleficium accedunt: & lutifigulus limen eleuans, marito iniunxit, vt manum in foueam, quæ apparuerat, mitteret: & quæcunque inueniret, extraheret: quod & fecit: Nam primò imaginem quandam ceream in longitudine vnius palmæ, vndique perforatam, habentem duos acus ex aduerſo per latera, ad modum quo ipſa punctiones à ſiniſtro latere, vſque ad dextrum, & è conuerſo perſenſerat extraxit. Demùm pecias panniculorum diuerſas ac plurimas, tam in granis, quàm in ſeminibus, & oſſibus continentes, ſicque illis in ignem proiectis, ego quidem conualui, ſed non ex toto. Nam licet torturæ & punctiones ceſſaſſent, appetitúſque comedendi rediiſſet ex integro, tamen priſtinæ ſanitati vſque in præſens minimè ſum reſtituta. Vnde hoc, quòd priſtina ſanitas non rediret, Reſpondit: Sunt & alia inſtrumenta alibi abſcondita, quæ inuenire non valeo. Et qualiter tunc prima inſtrumenta repoſita agnouiſſet, dum inquirerem. Reſpondit; ex amore quo amicus amico reuelare ſolet, hæc cognoui: vnde dum alteram procabat, & mihi vicinam agnoui, ideò argumentum ſuper eam cœpi ſuſpicionis: hæc ægrota recitabat.

Sed ſi ſingula, quæ in illo duntaxat oppido reperta ſunt, recitare vellem, liber vtique foret conficiendus. Quanti enim cæci, claudi, aridi, & diuerſis irretiti infirmitatibus, iuxta formam iuris, ex vehementi ſuſpicione ſuper maleficas eis huiuſmodi infirmitates, in genere vel in ſpecie prædicentes, & quòd talia in breui ſentire haberent, vel ad dies vitæ, vel ad mortem ſtatim percipiendam. Et quòd ſecundum eorum dicta & auiſamenta cuncta accidiſſent, vel ad ſpecificatam infirmitatem, vel ad mortem aliorum. Quia enim terra illa vaſallis & armigeris abundat, & otia dant vitia: vbi interdum mulieres procabant, dum illas procatas abiicere, & alias honeſtas matrimonio ſibi copulare diſpoſuerunt, rarò ſine vindicta ſuper maleficium inferendum, aut viro aut vxori, dum ſe ſpretas cernebant: thorus coniugalis perſeuerabat, non autem viris tantum quantum mulieribus: eò vt piè æſtimari poteſt illis interemptis, aut arefactis, priores amaſias procare haberent. Nobiles Tirolenſes tarat.

Nam & cocus quidam Archiducis, dum iuuenculam honeſtam & alienigenam duxiſſet, malefica eius amaſia in publica via aliis honeſtis perſonis audientibus, iuuencülæ maleficium & mortem prædixit, extenſa manu dicens. Non diù de tuo marito gaudebis. Statímque ſequenti die lecto decubuit, & poſt paucos dies debitum vniuerſæ carnis perſoluit, in extremis conteſtando. En ſic morior, quòd illa ſuis maleficiis, Deo permittente, me interemit, & vtique pro meliori Deo ſibi alias nuptias in cælo diſponente.

Sic denique per maleficia miles quidam, vt publica fama teſtatur, interemptus fuit, ſic & alij plures, quos recitare omitto.

Inter quos & domicellus quidam, dum ad nutum amaſiæ ſecum pernoctare volebat, & per famulum ſuum, quòd ea nocte ſecum certis negotiis præpeditus, pernoctare non poſſet, ei indicaſſet. Illa indignata famulo iniunxit. Dicas domicello, non diu me vexabit: ſicque & ſequenti die infirmatus, poſt paucos dies ſepultus.

Sunt & tales maleficæ quæ Iudices ſolo aſpectu & oculorum intuitu maleficare ſciunt, quòd etiam nullam moleſtiam eis inferre publicè ſe iactantes: ſed vt quibuſcunque pro crimi Oculi maleficarum Iudices corrumpunt.

Digitized by Google

criminalibus cauſis detentis, & grauiſſimis tormentis pro dicenda veritate expoſitis, taciturnitatem inferre ſciunt, quòd nunquam eorum facinora detegere poterunt.

Sunt & quæ imaginem crucifixi flagellis & cultris impingendo, ob maleficia perpetranda, cum turpiſſimis verbis, contra glorioſiſſimæ virginis Mariæ puritatem, & noſtri Saluatoris ex eius intemerato vtero natiuitatem dehoneſtauerunt: Verba illa, & ſingulos actus recitare non expedit, cùm nimis ſint piorum aurium offenſiua in ſcriptis tamen redacta & repoſita ſunt: prout baptizata quædam Iudæa & alias inuenculas induxerat, quarum vna Vvalburgis nomine eodem anno in extremis poſita, dum à circunſtantibus ad confeſſionem peccaminum hortaretur exclamauit: Corpus & animam tradidi Diabolo, nec ſpes mihi adeſt veniæ, & ſic defuncta.

Proteſtatio authoris.

Singula hæc non ad ignominiam, ſed ad laudem & gloriam illuſtriſſimi Archiducis conſcripta ſunt, cùm reuera vti Catholicus princeps & præcipuus zelator in exterminium earum cum aſſiſtentia reuerendiſſimi Ordinarij Brixienſis, non mediocriter laborauit. Recitata autem potius in deteſtationem & odium tanti criminis, vt quæ iniurias hominum vlciſci non deſiſtunt: quomodo iniurias creatoris & fidei contumelias, etiam non habendo ad temporalia damna reſpectum, ſufferre poſſunt. Omnium enim eorum hoc præcipuum fundamentum fidei videlicet abnegatio exiſtit.

CAPVT XIII.

Super modum, quo obſtetrices maleficæ maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrando offerunt.

NEc prætereundum eſt de nocumentis à maleficis obſtetricibus pueris illatis. Et primò, quomodo interimunt. Secundò, quomodo Dæmonibus offerendo execrant. In diœceſi namque Argentinenſi & oppido Zabernio mulier quædam honeſta, ac beatiſſimæ virgini Mariæ plurimùm deuota, hunc caſum referre ſibi accidiſſe, ſingulis eius hoſpitium quod publicè tenet, nigram habens Aquilam pro interſigno, frequentantibus commemorat. A viro, inquit, legitimo, ſed iam defuncto imprægnata, vbi dies pariendi appropinquarent, mulier quædam obſtetrix, vt ipſam ad obſtetricandum puerum acceptarem, importunè inſtabat. At ego conſcia de eius infamia, licet aliam mihi aſſumere decreuiſſem, verbis tamen pacificis, quaſi ſuis annuere vellem petitionibus, me ſimulabam. Adueniente autē tempore partus, cùm aliam obſtetricem conduxiſſem, illa prior indignata, quadam nocte cameram meam, euolutis vix octo diebus, cum duabus aliis mulieribus ingreditur, & lecto appropinquantes, in quo iacebam, cùm maritum meum, qui in altera dormiebat camera vocare voluiſſem, ſingulis membris, & lingua ita remanſi viribus diſtituta, quòd dempto viſu cum auditu, nec perdicam mouere potuiſſem. In medio ergo illarum duarum ſtans malefica, hæc verba protulit: Ecce, hæc peſſima mulierum, quia in obſtetricem me recipere noluit, impunè non tranſibit. Et cùm aliæ duæ à latere ſtantes, pro ea ſupplicarent, dicentes: tamen nunquam

Res geſta tabernis Alſaticis.

Digitized by Google

alicui ex noſtris nocuit: malefica ſubiunxit: Hanc mihi quia diſplicentiam fecit, ſuis inteſtinis aliqua immittere volo, ſic tamen, quòd infra dimidium annum nullos propter vos dolores ſentiret, ſed illo euoluto ſatis cruciabitur: acceſſit ergo & ventrem cum manu tetigit, mihíque videbatur quaſi inteſtinis extractis, certas res, quas tamen videre non potui, intromittere. Illis ego abeuntibus, cùm vires ad clamandum recuperaſſem maritum quam ocius vocaui, & rem geſtam denudaui. Cùm autem ille cauſam puerperio aſſignare vellet, dicens: Vos puerperæ plurimis illuſionibus & phantaſiis laboratis: nec quoquomodo dictis meis fidem adhibere volebat, adiunxi: Ecce ſpatium pro anno dimidio mihi donauit, quo elapſo, ſi nulli cruciatus ſuperuenient, dictis tuis fidem adhibebo. Conſimilia denique verba filio clerico, qui & pro tunc Archidiaconus ruralis erat, protulit, cùm & ipſe viſitationis gratia illo die eam frequentaſſet. Quid plura? ſex menſibus ad punctum euolutis, internorum viſcerum tortura ſubitò ipſam tam dira inuaſit, vt nec diebus, nec noctibus, à clamoribus omnes inquietando abſtinere potuiſſet. Et quia (vt præmiſſum eſt deuotiſſima virgini & reginæ miſericordiæ extitit: in pane & aqua, ſingulis Sabbatinis diebus ieiunando, & ideò & per ipſius ſuffragia credidit ſe liberari. Vnde & quadam die, vbi opus naturæ perficere volebat tunc omnis illa immunditia à corpore prorupit: & aduocans maritum cum filio, dixit: Suntne res iſtæ phantaſticæ? nónne dixi, poſt dimidij anni ſpatium veritas cognoſcetur? Aut quis vidit vnquam ſpinas, oſſa, ſimul etiam ligna me comediſſe? Erant enim ſpinæ roſarum, in longitudine vnius palmæ, cum aliis variis innumeris rebus immixtæ.

Maleficæ figũt acus incapita infantum.

Inſuper (vt *in prima parte operis*) ex illius famulæ reductæ ad præſentiam in Briſiaco confeſſione patuit, maiora damna fidei circa hanc hæreſim maleficarum ab obſtetricibus inferri, quod etiam quarundam confeſſio, quæ poſtmodum incineratæ fuerunt, luce clarius demonſtrauit.

Nam in diœceſi Baſilienſi, & oppido *Dann*, quædam incinerata faſſa fuerat, vltra quadraginta pueros necaſſe, per modum talem, vt quando ex vtero egrediebatur, acum capitibus eorum per verticem vſque in cerebrum infigeret.

Altera deniqne in diœceſi Argentinenſi, pueros abſque numero, puta quia de numero non conſtabat, ſe interemiſſe faſſa fuerat: taliter autem fuit deprehenſa. Nam vbi ex vno oppido in aliud, cauſa obſtetricandi mulierem quandam vocata fuiſſet, officio ſuo completo, dum ad propria redire volebat, vbi portam oppidi exiuit, caſu brachium pueri recenter nati ex linteo, quo præcincta erat, cui & inuolutum brachium fuerat, ad terram cecidit, quo viſo ab eis qui infra portam ſedebant, dum illa præteriſſet, leuatam è terra, vt putabant, peciam carnis, cautius intuebantur, & cùm non petiam carnis, ſed brachium pueri per articulos membrorum agnouiſſent, conſilio cũ præſidentibus habito, & inuento, quòd infans ante baptiſmum deceſſerat, brachióque careret, malefica capitur, quæſtionibus exponitur, & crimen detegitur, ſícque, vt prædictum eſt, abſque eius numero, ſe infantes interemiſſe cognouit.

Ma'efica obſtetrix brachia natis infantibus auſert.

Qua autem de cauſa vtique præſumendum quod ad inſtantiam malignorum ſpirituum etiam eis interdum inuitis talia facere coguntur. Nouit enim Diabolus, quòd ab introitu regni cœleſtis, propter pœnam damni, aut originale peccatum tales pueri ſequeſtrantur. Vnde etiam diutius finale iudicium protrahitur,

Infantes non baptizati ſequeſtrantur à regno cœlorum.

Digitized by Google

protrahitur, ſub quo æternis cruciatibus deputabuntur, cum eo tardius numerus electorum completur, quo completo mundus conſummabitur: & vt in præmiſſis tactum eſt, ſuaſu Dæmoniorum ex huiuſmodi membris vnguenta, earum vſibus accommoda, conficere habent.

Vnguenta ex carnibus infantum.

Sed & hoc horrendum facinus ſilentio prætereundum in deteſtationem tanti criminis non eſt. Nam vbi infantes non interimunt, tamen illos Dæmonibus execrando per hunc modum offerunt. Nato enim infante obſtetrix, vbi puerpera malefica per ſe non exiſtit, tunc quaſi quid operis pro infantis refocillatione actura, ipſum extra cameram deportat, & ſurſum eleuans principi Dæmoniorum, ſcilicet, Lucifero & omnibus Dæmonibus immolat: & hoc in loco coquinæ ſuper ignem.

Malefici infantes offerunt Diabolo.

Et (vt quidam retulit) cùm perpendiſſet vxorem ſuam tempore partus, præter conſuetum modum puerperarum nullam ad ſe ingredi mulierem permitteret, niſi duntaxat filiam propriam, quæ obſtetricandi officium gerebat, cauſam huiuſcemodi experiri volens, latenter ſe illo in tempore in domo occultabat. Vnde & ordinem ſacrilegij, & Diabolicæ immolationis, modo prædicto perpendit: cum eo quòd, vt ſibi videbatur, per appendiculi inſtrumentum, in quo ollæ ſuſpenduntur, infans non fultus humano auxilio, ſed Dæmonum, ſurſum vehebatur. Vnde mente conſternatus, cum & horrenda verba per Dæmonum innocationem, & alios ritus nefandiſſimos perſenſiſſet, ſubitò vt infans baptizaretur acriùs inſtitit & cùm ad aliam villam, in qua parochialis erat Eccleſia, deferendus eſſet, & per pontem ſuper flumen quoddam pertranſire haberent, ille euaginato gladio ſuper filiam, quæ infantem gerebat, irruit, dicens, aliis duobus ſibi adiunctis audientibus: Nolo vt infantem per pontem deferas, quia aut per ſe pontem gradietur, aut tu in flumine ſubmergeris. Quia perterrita, cum aliis quæ aderant mulieribus, & anne compos eſſet rationis inquirentes, (res enim geſta cunctos alios latebat, demptis duobus viris ſibi coniunctis.) Tunc ille: Peſſima mulierum, arte tua magica ſcandere pendiculum infantem feciſti, fac & iam, vt nullo deferente pontem pertranſeat, aut in flumine te ſubmergam. Sícque coacta, puerum ſuper pontem poſuit: & arte ſua Dæmonem inuocans, ſubitò ex altera parte pontis infans cernitur. Baptizato ergo puero, & ad propria rediens cùm iam per teſtes filiam de maleficio conuincere poterat, provt plurimum facinus oblationis minimè probare potuiſſet, eò quòd ipſe vnicus illi ſacrilego ritui interfuiſſet, apud Iudicem poſt tempus purgationis, filiam cum matre accuſat, & pariter incinerantur, & facinus de ſacrilega oblatione, quod per obſtetrices fieri ſolet, detegitur.

Cur malefici offerant infantes Diabolo.

Sed hic dubium oritur: Quid ne operis aut efficaciæ talis ſacrilega oblatio in huiuſmodi pueris efficere valeat. Ad quod dici poteſt, quòd ſicut triplici ex cauſa Dæmones efficiunt, ita & ad tria nefandiſſima hæc eis deſeruiunt. Nam primò ex ſuperbia eorum, quæ quia ſemper aſcendit, iuxta illud, Superbia eorum qui te oderunt, aſcendit; ſemper quærunt quantum poſſunt, diuinis, rebus & cæremoniis ſe conformare, vt ſic ſub ſpecie boni apparentis facilius decipiant. Sic enim & virgines, pueros, mares vel fœminas expetunt à magis, vbi in ſpeculis vel vnguibus maleficorum furta ſublata, vel alia occulta habent manifeſtare, licet per corruptos idem oſtendere valerent, ſed tamen vt fingat, ſe falsè caſtitatem amare, quam tamen odit. Cùm

Digitized by Google

Cur Satan odio habeat virginitatem.

castissimam virginem summè odit, eò quòd caput eius contriuit. *Gen.* 3. Vnde sic animas maleficorum & eius credentium per infidelitatis vitium, sub specie virtutis decipiunt. Tertiò, vt ipsa perfidia maleficarum amplius in sui augmentum crescat, dum à cunabulis sibi dicatas maleficas seruant.

Ex his efficit hæc sacrilega oblatio tria in puero. Primò, quòd sicut exterior oblatio fit in rebus sensibilibus Deo, puta in vino, pane, terræ frugibus, & hoc in signum debitæ subiectionis & honoris, iuxta illud *Eccl.* 25. Non apparebis in conspectu Domini Dei tui vacuus. Quæ etiam res aliis postmodum profanis vsibus nullo modo applicari debent, nec possunt. Vnde & 10. q. 1. Damas. Papa dicit, oblationes quæ intra Ecclesiam offeruntur, sacerdotibus tantummodò pertinere, sic tamen, vt non solùm eas in suos vsus conuertant, sed vt fideliter dispensent, partim ad ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, & partim etiam in vsus pauperum conuertant. Ita & talem puerum Diabolo in signum subiectionis & honoris oblatum, Diuinis vsibus applicari, dignæ & fructuosæ subiectionis causam, pro se quàm pro aliis, quomodo est possibile hoc à Catholicis fieri.

Quomodo liberi portent peccata parentũ.

Quis enim dicere potest, materna scelera seu aliena peccata, quoad punitionem, non redundare in filios. Fortassis ille qui dictum propheticum attendit: Filius non portabit iniquitatem patris. Sed quòd de illo passu. *Gen.* 20. Ego Dominus zelotes, visitans peccata patrum in filios, vsque in tertiam & quartam generationem? Est enim hæc vtriusque sententia, vt prima intelligatur de pœna spirituali in iudicio poli siue Dei, & non in iudicio fori. Et est pœna, quæ principaliter tangit animam, siue sit pœna damni, vt primatio gloriæ, siue pœna sensus, id est, crucificationis ignis infernalis. His enim pœnis nunquam punitur aliquis sine culpa propria, vel contracta, quantum ad originale, vel commisso quantum ad actuale peccatum.

Secunda verò auctoritas, quia intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum, vt Gratianus exponit 1. q. 4. §. *quibus*. Vbi etiam dat alias expositiones, ideò aliis pœnis quibuscunque in iudicio Dei punitur quis, non solùm pro culpa sua commissa, vel committenda, vt scilicet euitetur, sed etiam pro culpa alterius.

Nec valet si dicatur, quòd tunc punitur sine causa, & sine culpa, quæ debet esse causa pœnæ. Quia iuxta regulam iuris sine culpa nisi subsit causa, non aliquis puniendus. Vnde & dicere possumus, semper quòd supersit causa etiam iustissima, licèt nobis ignota. 24. q. 4. Augustinus. Et si super actionem facti profunditatem iudiciorum Dei penetrare non possumus verumtamen verum scimus esse, quod dixit, & iustum esse quod fecit.

Et tamen distinctio in pueris oblatis eò, quòd loquendo de innocentibus, quia non per matres maleficas, sed per obstetrices Dæmonibus offeruntur, & rapiuntur occultè, vt dictum est suprà ab amplexibus & vtero honestæ matris, quòd tales innocentes non adeò deseruntur, vt imitatores efficiantur tantorum scelerum, sed imitatores paternarum virtutum, hoc piè credendum est.

Secundum quod efficit hæc sacrilega oblatio est, quòd sicut in oblatione, qua homo seipsum Deo offert in sacrificium, recognoscit Deum suum principium & finem: quod quidem sacrificium dignius omnibus sacrificiis aliis exterioribus ab eo impensis, iuxta illud: Sacrificium in Deo spiritus contribulatus, &c. Et hoc quoad principium creationis & finem glorificationis.

Digitized by Google

nis. Ita & ipſa maleficia puerum offerens Diabolo, eius animam & corpus, tanquam ſuo principio & fini damnationis æternæ commendat, vnde & non niſi miraculosè à ſolutione tanti debiti liberari poterit.

Solet & quædam hiſtoria, imò & plures recitari, de pueris ex materno vtero Dæmonibus improuisè, ex aliqua paſſione, & commotione mentis à matribus oblatis, & qualiter cum maxima difficultate in adulta ætate à Dæmonum iuriſdictione, quam Diuina permiſſione ſibi vſurpauit, liberari poterunt, de quibus liber exemplorum beatiſſimæ virginis Mariæ refertus noſcitur. Specialiter & de illo, qui per ſummum Pontificem, dum liberari è vexationibus Dæmonum non poterat; miſſus tandem ad quemdam virum ſanctum in Orientalibus partibus degentem, cum magna adhuc difficultate per interceſſionem ipſius glorioſiſſimæ virginis, ab illa iuriſdictione ereptus fuit.

Quomodo oblati Dæmonibus liberentur.

Liber exemplorum Beatæ Mariæ.

Vnde ſi in vltionem vnius improuiſæ non dico oblationis, ſed exhibitionis, vbi mater ex indignatione duntaxat, ſuper copulam carnalem viro exhibendam cum dixiſſet maritus, ſpero inde fructum pronẽturum, & illa replicans: Sit fructus ille Diabolo datus, tanta ſeueritas diuinæ punitionis patuit: quanta creditur ſæuire, vbi tantæ Diuinæ maieſtatis cernitur offenſa.

Tertium quod hæc ſacrilega oblatio efficit, eſt habitualis inclinatio ad huiuſmodi maleficia hominibus, iumentis, & terræ frugibus inferenda. Huius ratio aſſignari poteſt ex his, quæ ſecundum Thom. *in* 2. *q.*108. ſuper punitionem temporalem, qua aliqui propter alienas culpas puniuntur, deducuntur. Dicitur enim quòd quia filij ſunt ſecundum corpus res quædam patris, & ſerui & animalia, res dominorum. Et cùm aliquis ſit puniendus in rebus ſuis omnibus, ideò & filij pluries pro parentibus.

Cur filij pro parẽtibus puniantur.

Et differt hæc ratio ab illa, quæ ſuprà tacta fuit de peccatis patrum: quia Deus viſitat filios vſque in tertiam & quartam generationem, quia (vt ibi tactum eſt) hoc intelligitur de imitatoribus paternorum ſcelerum. Hæc autem ratio concludit de punitione filiorum pro parentibus, vbi non imitantur paterna ſcelera in actu per mala opera, ſed tantum in habitu. Sic enim & filius, natus ex adulterio Dauid, mortuus fuit quàm citius: Et animalia Amalechitarum iuſſa ſunt interfici. Quamuis & huiuſmodi ſit ratio myſtica, vt habetur 1.*part.q.*4.§.*parvulos.*

De oblationibus liberorum Deo vel Dæmoni.

Ex quibus omnibus non inconuenienter dicitur, quòd huiuſmodi pueri ſemper ad maleficia perpetranda vſque in finem vitæ inclinantur. Sicut enim Deus ſuam oblationem ſanctificat, vt ſanctorum geſta demonſtrant, vbi parentes ſobolem ex eis procreandam Deo dicaſſent: vtique & Diabolus ſuam oblationem inficere non ceſſat: Ex veteri & nouo Teſtamento quaſi innumera poſſent geſta deduci. Sic enim plures Patriarchæ & Prophetæ, vt Iſaac, Samuël, Samſon. Sic etiam Alexius, Nicolaus, & alij innumeri, gratiis plurimis ad ſanctitatem vitæ fuerunt prouenti.

Maleficæ totã progeniem inficiunt.

Experientia denique demonſtrat, ſemper filias maleficarum cum conſimilibus tanquam imitatrices maternorum ſcelerum eſſe diffamatas: imò & totam quaſi progeniem eſſe infectam. Et huius quidem & omnium præcedentium ratio, quia ſuperſtitem ſemper habent relinquere, & in augmentum illius perfidiæ ſummis conatibus ex pacto cum Dæmone inito tendere. Vnde enim contingere poſſet, quòd ſæpiſſimè repertum eſt, puellas impuberes, octo vel decem annorum tempeſtates & grandines concitaſſe,

Digitized by Google

nisi ex tali pacto sub tali oblatione sacrilega Diabolo per matrem Maleficam infantem execrasse. Nec enim per se pueri talia ex fidei abnegatione provt adultæ maleficæ principio facere habent, efficere possent : cum nec alicuius fidei articuli fortassis notitiam habent. E quibus gestis aliqua in medium producamus.

De puella octo annorum, sciente pluuias & grandines excitare.

In partibus enim Sueuiæ, dum quidam villanus segetes in campis cum filia paruula vix octo annorum conspicere decreuisset, & propter siccitatẽ terræ pluuiam apud se ruminans & conferens optasset dicens : Heu quando veniet pluuia ? Puella audiens verba patris, ex simplicitate animi dixit : Pater si pluuiam desideras, faciam quòd citò veniet. At pater : Vnde hæc tibi, noscisne pluuiam procurare. Respondit puella : vtique, & nedum pluuiam, sed & grandines, & tempestates concitare scio. Et patet : Quisnam te docuit ? Respondit mater mea, verùm quod mihi inhibuit ne alicui indicarem. Tunc iterum pater. Et quomodo te docuit ? Respondit, me misit vni magistro, quẽ omni hora, ad quæcunque petita habere possum. At pater, Vidistine illum ? Respondit, vidi interdum viros introeuntes & exeuntes ad matrem & cum interrogassem ; quinam essent respondit. Sunt nostri magistri quibus & te tradidi & commisi, magni fautores & diuites. Territus pater anne illa hora grandinem excitare posset, inquisiuit. Et puellam. Vtique si modicum aquæ habuero, faciam. Tunc pater puellam per manum ad torrentem deduxit, Fac, inquit, sed tantummodo super agrum nostrum. Tunc puella manus in aquam misit, & in nomine sui magistri, iuxta doctrinam matris mouit : Et ecce tantummodo pluuia agrum illum perfudit. Quod cernens pater, fac, inquit & grandinem, sed tantummodo super vnum ex agris nostris. Quod cum iterum puella fecisset, pater de experientia certificatus, vxorem apud Iudicem accusauit quæ capta & conuicta, incinerata fuit, & filia reconciliata & Deo dicata, amplius illa efficere non potuit.

CAPVT XIV.

Sequitur super modum quo iumentis maleficæ varia nocumenta inferunt.

Numquid : Deo cura de bobus.

VTique à fortiori, cum Apostolus dicat, Nunquid Deo cura est de bobus, volens per hoc innuere, quòd licet omnia subsint diuinæ prouidentiæ, tam homines, quam iumenta, vtrosque iuxta modulum suum seruans, vt *Psal.* ait : Filij tamen hominum sub regimine & protectione alarum amplius gubernantur. Si inquam, homines Diuina permissione, per maleficos affliguntur, innocentes, iusti, & peccatores, parentes denique in filiis quæ res sunt pertinentes ad eos. Cum etiam iumenta terræque fruges, similiter de rebus hominum existant vtique & super illos varia nocumenta posse à maleficis inferre nemo dubitare Diuina permissione concurrente præsumat, Sic denique nec minima reperitur villula, vbi mulieres mutuò vaccas inferre, lacte eas priuare, & sæpissimè interimere non cessant.

Quomodo maleficæ lacte priuent.

A minimo autem nocumento inchoando, quod de priuatione lactis æstimari potest. Si de modo, quo id efficere valeant, quæritur : Responderi potest, quod quia secundum Albertum 3. *de anima.* Lac de natura sit menstrui in quolibet animali : sicut etiam fluxus alius in fœmina, vbi non restringitur talis fluxus aliqua infirmitate, tunc restringitur aut aufertur interdum maleficiali opere : Ex conditione autem naturali lac restringitur post conceptum fœtum. Ex infirmitate vero

vero accidentali, ſicut pluries ex comeſtione alicuius herbæ quæ ex natura lac reſtringere habet & vaccam alterare.

Ex maleficio autem talia procurant variis modis. Quædam enim nocturnis temporibus & ſacratioribus, vtique ex inductione Diaboli, ob maiorem offenſam diuinæ maieſtatis, in quocunque angulo domus ſuæ ſe collocant, vrcetum inter crura habentes, & dum cultrum vel aliquod inſtrumentum in parietem aut columnam infigunt, & manus ad mulgendum apponunt, tunc ſuum Diabolum, qui ſemper eis ad omnia cooperatur, inuocant, & quod de tali vacca; & tali domo, quæ ſanior, & quæ magis in lacte abundat, mulgere affectat, proponit, tunc ſubitò Diabolus ex mammillis illius vaccæ lac recipit, & ad locum vbi malefica reſidet, & quaſi de illo inſtrumento fluat, reponit.

Ex cultro lac mulgere.

Hæc quidem populo prædicando, nemo propterea ex eis informatur: quia quantumcumque quis Dæmonem inuocare, & per nudam inuocationem hæc ſe poſſe efficere æſtimaret, ſeipſum deciperet, quia caret fundamento illius perfidiæ, quia ſcilicet homagium non præſtitit, & fidem non abnegauit. Hæc ideò poſui, cum plures hæc & alia, quæ poſita ſunt, æſtimant populo non eſſe proponenda propter periculum informationis cum ſit impoſſibile, aliquem per prædicatorem poſſe informari ratione tacta. Potiùs autem ſunt in deteſtationem tanti criminis, & vt Iudices in vltionem tanti ſceleris ſcilicet, fidei abnegationis, amplius inardeſcant ſunt prædicanda: Licet non ſemper: plus etiam ponderant ſeculares huiuſmodi temporalia damna, cùm magis terrenis implicantur affectionibus quàm ſpiritualibus, vnde & cum eis talia poſſe fieri affirmantur, in punitionem ipſorum amplius ſæuiunt: ſed tamen aſtutiam Diaboli quis explicare poteſt.

Noui illos in quadam ciuitate conſtitutos, qui dum tempore Maij butyrum Maicum comedere affectarent, eis in itinere exiſtentibus & in prato circa torrentem conſedentibus, vnus ex eis, qui pacto cum Dæmone per antea ſiue tacito ſiue expreſſo inito, dixit. Ego optimum butyrum Maicum procurabo. Et ſtatim depoſitis veſtimentis & torrentem intrans non ſtando, ſed ſedendo contra aquæ fluxum dorſum vertebat, & cæteris conſpicientibus, ipſe dum certa verba protuliſſet, & aquam manibus poſt tergum mouiſſet, poſt paululum butyrum formatum ad modum quo villanæ tempore Maij vendere in foro ſolent, in magna quantitate apportauit, & aliis guſtantibus, optimum fuiſſe butyrum affirmarunt.

Butyrum Maicum ex aqua formare.

Qua ex re colligitur, primò hunc de ſua practica fuiſſe certum, vel quia merè Maleficus per expreſſum pactum cum Dæmone initum, vel quia per tacitum pactum nouerat ſibi Diabolum ad vota affuturum. Siquidem primùm tunc non indiget diſcuſſione, quin verus Maleficus fuerit. Si autem ſecundùm: tunc vſus ſuffragio Diaboli fuit, eò quòd ſibi oblatus & execratus à matre vel obſtetrice fuerit.

Quòd ſi quis obiiceret, Diabolum fortaſſe apportaſſe butyrum ſine aliquo pacto tacito vel expreſſo ac etiam, abſque oblatione aliqua. Reſpondetur, quòd nunquam aliquis vtitur ſuffragio Diaboli in conſimilibus operibus ſine eius inuocatione: quia ipſo facto, cum quis Dæmonis auxilium petit contra fidem vt apoſtata agit. Iuxta determinationē Doctoris *in ſens. diſt. 8. ſuper difficultatem*: Vtrum auxilio Dæmonum vti, ſit apoſtaſia à fide. Nam licet cum aliis Doctoribus Albertus Magnus cōcordet, tamen magis expreſsè dicit, quòd ſemper in talibus eſt Apoſtaſia verbi vel operis. Si enim inuocationes, coniurationes, fumigationes, & adora-

Apoſtata etiam quis ſine homagio efficitur.

Apoſtaſia verbi vel operis.

Digitized by Google

tiones fiant, tunc apertum pactum initur cum Dæmone, absque hoc videlicet, quòd aliquis corpus & animam cum fidei abnegatione, in toto vel in parte tradat. Quia per hoc quòd ipsum inuocat, iam committit apostasiam verborum apertam. Si autem non fit inuocatio verborum, sed solummodo fit opere simplici, quia scilicet tale opus facit, quòd non nisi Dæmonum auxilio effectum sortiri potest. Tunc siue faciat illud inchoando in nomine Diaboli, siue per alia verba ignota, siue absque omni verbo, illa tamen intentione, vt dictum est, tunc subdit Albertus, est apostasia operis: quia illud opus expectatur à Dæmone. Cùm autem expectare aliquid à Dæmone, vel aliquid percipere per ipsum, semper est fidei contumelia, & ideò apostasia.

Vnde & hîc concluditur, quòd quocunque modo præfatus magus hoc procurauit, vtique per pactum tacitum vel expressum procurauit. Et verisimiliter, si absque pacto expresso, quòd tunc vt maleficæ facere solent, per tacitum & occultum pactum, vel ex se, vel à matre, aut obstetrice initum talia effecit. Et dico ex se quia tantummodò opus exercuit, effectum à Diabolo expectans.

Secundum quod colligitur ex illa vel consimili practica, est, quòd quia Diabolus nouas rerum species condere non potest: ideò vbi tam subitò naturale butyrum ex aqua prorupit, virtute Dæmonum, non aquam in lac mutando, sed vel butyrum alibi ex loco repositò accepit, & illi ad manus tradidit: Vel ex lacte naturali, hoc est, ex naturali vacca recipiendo, & subitò sic coagulando in naturam butyri. Quia quòd ars mulierum per spacium temporis efficit butyrum formando, hoc ipse in breuissimo tempore efficere nouit, & tunc sibi obtulit.

Vinum quomodo comparet Maleficæ.

Ad idem reducitur modus, quo aliqui superstitiosi vinum aut alia necessaria non habentes, nocturnis temporibus tantummodò flasconem aut aliud vasculum recipiunt, & dum per vicum aliquem incedunt, subitò vas vino impletum reportant. Tunc enim Diabolus vinum naturale, ex aliquo vase recipiendo, illi flasconem impleuit.

Quâ malefici animalia interimant.

Super modum autem quo animalia, & iumenta malefici interimunt, dicere oportet quòd sicut homines, ita & iumenta vel tactu & visu, vel visu tantum, vel vbi subter limen ostij ipsius stabuli, vel vbi solent adæquari, maleficium aliquod, seu instrumentum maleficij reponunt.

Sic enim & istæ in Rauenspurg. incineratæ, de quibus & infra patebit, semper ad instantiam Dæmonum, vbi meliores equi, aut pinguiora iumenta erant, maleficare habebant. Et dum interrogatæ fuissent, per quem modum talia efficerent? respondit vna nomine Agnes, quòd subter limen ostij ipsius stabuli certas res occultarent. Et interrogata cuiusmodi res? respondit: Diuersarum specierum animalium ossa. Et vlterius. In cuius nomine hoc facerent, interrogata, respondit? in nomine Diaboli & omnium aliorum dæmoniorum. Sed & altera nomine Anna, quæ dum vni ex ciuibus succedisset, viginti tres equos maleficasset, quia victor erat, vltimatim dum vigesimum quartum emisset & ad iam extremam paupertatem deuenisset, vector stans in ostio stabuli, dixit ad maleficam quæ in ostio domus suæ stabat: Ecce iam emi equum, promitto Deo & suæ matri, si equus ille moritur; quod ego te manibus meis propriis interficiam: sicque territa malefica equum sibi intactum reliquit. Dum autem capta & interrogata fuisset, per quem modum talia effecisset? respondit,

Viginti tres equos vna malefica interimit.

Digitized by Google

respondit, nil se aliud nisi, foueam
Diabolus solùm per media sæuit. fecisse, qua facta, Diabolus certas res imposuisset sibi ignotas. Qua ex re colligitur, quòd tantummodò aut manum, vel visum apponere habent: & hoc vt quoquo modo malefica cooperetur. Alia enim Diabolo sæuiendi in creaturas facultas non permitteretur, vbi malefica non concurreret, vt prius tactum est, & hoc contingit propter maiorem offensam diuinæ maiestatis.

Sæpissimè etiam à pastoribus visum est, quod certa animalia in campis, dum tres aut quatuor saltus in aërem fecissent, subitò in terram collapsa interierunt. Et hoc vtique, Dæmonum ad instantiam maleficarum virtute.

In diœcesi Argentinensi inter oppidum *Fiessen* & montem Ferrerium, quidam prædiues asseruit, sibi & aliis
Quadraginta iumẽta maleficiis interempta. vltra quadraginta iumenta in bobus & vaccis, in Alpibus fuisse maleficata, & hoc intra anni spacium, non peste aut aliqua infirmitate præcedente. Et pro inter signo dixit, quod peste aut alia casuali infirmitate moriuntur non subitò, sed paulatim, & successiuè deficiunt. Illud autem maleficium subitò abstulit omnem vigorem, ita quòd ab omnibus iudicabantur illa maleficiis fuisse interempta. Verùm talem annotaui numerum: æstimo tamen, quòd ampliorem expressit. Hoc tamen verissimum, quòd in patribus, & præcipuè in Alpibus plurimum iumenta asseruntur maleficari: quod genus etiam maleficij vndique diffusum noscitur. Aliqua similia infrà in capitulo de remediis adhibendis contra maleficia iumentorum discutientur.

CAPVT XV.

Super modum, quo grandines & tempestates concitatæ ac etiam fulgura super homines, & iumenta fulminare solent.

DEnique quòd Dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, & grandinibus & tempestatibus concitare possint, & hoc accepta potestate à Deo, quoad Dæmones: seu eius permissione, quoad ipsius discipulos, sacra Scriptura *Iob* 1. & 2. testatur, vbi accepta potestate à Deo statim Dæmon procurauit, vt Sabæi quinquaginta iuga boum, & quingentas asinas auferrent, & deinde ignis de cœlo descendens septem millia camelorum consumeret, tandem etiam septem filij, & tres filiæ per vehementem ventum, & lapsum domus occumberent, & insuper pueri, id est, famuli multi, vno qui nunciaret, dempto, interierunt: denique vlcere pessimo sancti viri corpus percuteretur, & vxor & tres amici eius vt seipsum vexarent, graniter procurauit.

Vbi & *S. Thom.* in postilla sua super Iob ita loquitur: Necesse est confiteri, quòd Deo permittente, Dæmones possunt perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis non obediat ad nutum Angelis, neque bonis, neque malis ad susceptionem formarum, sed soli Deo creatori; tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturæ obedire. Cuius iudicium in homine apparet: nam ad solum imperium voluntatis, quæ subiectiuè est in anima, mouentur membra, vt opus à voluntate dispositum, prosequantur. Quæcunque igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutem, non solùm
Natura corporalis non obedit Angelis, nisi quoad motum localem

boni,

Digitized by Google

boni, sed etiam mali facere possunt, nisi diuinitùs prohibeantur. Venite autem & pluuiæ, & aliæ huiusmodi aëris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt, vnde ad huiusmodi procreanda, naturalis virtus Dæmonis sufficit. Hæc Thom.

Dæmones & malefici Dei sunt tortores.

Mala enim quæ nostris peccatis exigentibus in mundo fiunt, Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet infligere, vnde *& gl. super illud Ps.* 104. Vocauit famen super terram, & omne firmamentum panis contriuit, dicit sic: Hæc mala permittit Deus per Angelos malos qui talibus præpositi sunt. Vocat ergo famem, id est, Angelum fami præpositum.

Angelus fami præpositus.

Possent & illa, quæ suprà notata sunt circa quæstionem, An semper malefici circa maleficia inferenda habent concurrere cum Dæmonibus, vbi de triplici nocumento, & quomodo interdum Dæmones sine maleficis mala nocumenta inferunt. Cum maleficis autem Dæmones plus affectant hominibus nocere, quod eo cùm Deus amplius per hoc irritatur, vnde eis maior facultas puniendi & affligendi conceditur.

Qualis locus Dæmonum naturæ & culpæ cõueniat.

Deseruiunt & illa, quæ Doctores super 2. *sent. dist.* 6. An locus sit conuenienter, deputatus malis Angelis in aëre caliginoso, mouent. Quia cùm tria considerantur in Dæmonibus, natura, officium & culpa. Sicut naturæ corresponderet cœlum empyreum, culpæ verò inferius, ita eorum officio, cùm tortores sint & ministri, vt suprà tactum est, in punitionem malorum, & exercitium bonorum, competit aër caliginosus, ne videlicet nimis nos infestarent, si in mundo inferiori circa nos habitarent, vnde & in aëre, & circa sphæram ignis actiua passiuis coniungere sciunt, vbi à Deo permittuntur, & ignem de cœlo cadere, seu fulgura fulminare procurant.

Narratur in Formicario de quodam capto per Iudicem, dum interrogaretur, quomodo ad grandines & tempestates concitandas procederent, & an facilè hoc eis foret procurare? respondit: Faciliter grandines procuramus, sed ad libitum lædere non valemus, propter custodiam bonorum Angelorum. Vnde addidit: Eos tantummodò lædere possumus, qui Dei destituti sunt auxilio: Et qui signo crucis se muniunt, illos lædere non possumus. Est autem hic noster modus. Primò verbis certis, in campis, principem omnium Dæmoniorum imploramus, vt ex suis mittat aliquem, qui à nobis designatum percutiat. Deinde veniente certo Dæmone, eidem in biuio pullum nigrum immolamus, eundem in alto proiiciendo in aëra, quo à Dæmone sumpto obedit, & statim aërem concitat, attamen non semper in loca destinata à nobis, sed iuxta Dei viuentis permissionem grandines & fulmina proiicit.

Modus ciendarũ tempestatum.

Pulli nigri immolantur Diabolis.

Magus Staufus in muri sese mutare potest.

Narratur etiam ibidem de quodam auctore seu hæresiarcha Maleficorum, Staufus dictus, qui in Bernensium territorio & locis adiacentibus constitutus, publicè de hoc gloriari andebat, quod quandocunque vellet, ipse se in omnium æmulorum oculis velut murem facere vellet, & elabi manibus inimicorum suorum letalium: & ita etiam capitalium suorum inimicorum manibus sæpius euasisse. Diuina tamen iustitia, cùm terminum suæ malitiæ facere voluit, per hostes suos in stuba quadam propè fenestram quandam sedere dum cautius explorabatur à sibi insidiantibus, gladiis & hastis inopinatè transfixus, ob sua facinora miserabiliter obiit: superstitem tamen discipulum, qui Hoppo vocabatur, reliquit, qui & supradictum Staldin, de quo in capitulo sexto mentio fit, magistrum fecit.

Scierunt hi duo, quandõ eis placuit,

Digitized by Google

cuit, tertiam partem fimi, fœni vel frumenti, aut cuiuscunque rei, de vicino agro, nemine vidente, ad proprium agrum deferre grandines vinaciſſimas & auras læſiuas cum fulminibus procurare, in aſpectu parentum infantes prope aquam ambulantes in ipſam nullo vidente proiicere, ſterilitatem in hominibus & iumentis efficere, occulta aliis manifeſtare, in rebus & corporibus modis quibuſcunque lædere, ictu fulminis nonnunquam quem vellent interimere, & multa alia peſtifera procurare, vbi & quando Dei iuſtitia hæc fieri permiſit.

Ad ea tamen, quæ per nos reperta ſunt, expedit diſcurrere. In diœceſi namque Conſtantienſi, ab oppido Rauenſpurg. viginti octo milliaria Teutonicalia verſus Saltzburgam, grando ſæuiſſima excitata, cunctas fruges, ſegetes & vineta adeò in latitudine vnius milliaris contriuerat, quòd tertius annus vix iudicabatur frugiferus in vinetis. Vnde res geſta cùm per notarium inquiſitionis innotuiſſet, & quòd propter clamorem populi inquiſitione opus eſſet, dum cæteri per maleficia, imò omnes penè oppidanæ talia contigiſſe iudicarent. Quare conſulibus ad id conſentientibus, per quindenam iuxta iuris formam, ſuper hæreſim duntaxat maleficarum à nobis inquiritur, non ad duas dumtaxat perſonas præ aliis, quæ tamen in paruo numero non erant, diffamatas peruenitur: nomen vnius Agnetis Balneatricis: alterius *Annæ de Mindelheym*: quibus captis, & ſeorſim ad diſtinctos carceres poſitis, ignorante penitus vna de altera, ſequenti mane Balneatrix quæſtionibus leuiſſimis à rectore ſeu ciuium magiſtro, fidei zelatore, Gelre cognominato, & ab aliis ex conſulibus ſibi adiunctis in præſentia notarij exponitur: & licet maleficium taciturnitatis indubiè penes ſe habuiſſet de quo & ſemper iudicibus timendum eſt, eò quòd in primo aggreſſu, non iam muliebri, ſed virili animo ſe innoxiam affirmabat, diuina tamen fauente clementia, ne tantum facinus impunè tranſiret, ſubitò liberè à vinculis abſoluta, licet in loco torturæ, cuncta flagitia ab ea perpetrata detexit. Nam à Notario inquiſitionis interrogata ſuper articulos & depoſitione teſtium, circa nocumenta hominibus & iumentis illata, ex quibus iam violenter reddebatur, tanquam maleficа ſuſpecta, cùm nemo teſtis de fidei abnegatione ac carnali ſpurcitia cum Dæmone Incubo aduerſus eam depoſuiſſet, eò quòd illa ſecretiſſima. Attamen vbi poſt nocumenta animalibus & hominibus illata, vt ea reſpondiſſet, cætera omnia de fidei abnegatione, & ſpurcitiis diabolicis cum Incubo Dæmone peractis, interrogata publicè fatebatur: aſſerens ſe vltra decem & octo annos illi Incubo cum omnimoda fidei abnegatione ſuccubuiſſe.

Quibus expletis, vbi ſuper grandinem præfatam, an ne aliquid de illo ſciret, inquireretur? Reſpondit quòd ſic. Et interrogata quomodo & qualiter? Reſpondit, In domo eram & hora meridiei Dæmon me accerſiuit, & vt ſuper campum ſeu planitiem *Ruppel* (ſic enim nominatur) paululum aquæ mecum deferendo, me transferrem iniunxit: & dum interrogaſſem, quidnam operis in aqua explere vellet, pluuiam ſe velle cauſare reſpondit: portam ergo ciuitatis exiens, ipſum Dæmonem ſub arbore ſtantem reperi. Interrogata autem à Iudice ſub qua arbore? Reſpõdit: Sub illa ex oppoſito illius turris, ipſam denotando. Et interrogata quid ſub arbore egiſſet? reſpondit. Dæmon vt foueam paruam foderem, & illi aquam infunderem iniunxit. Et interrogata, an ne pariter conſediſſent? Reſpondit: Me ſedente ipſe Dæmon ſtabat. Interrogata demum quibúſne verbis aut

Maleficiũ taciturnitatis.

Digitized by Google

Duæ maleficæ eodem tempore opera diuersorũ Dæmoniorũ super eundem locum grandinẽ inuehunt.

modis aquam mouisset? respondit digito quidem moui, sed in nomine ipsius Diaboli & omnium aliorum Dæmoniorum. Et rursum Iudex, quid actum fuisset de aqua? Respondit: disparuit, & sursum in aëra Diabolus duxit. Et demùm, an ne aliquam haberet sociam interrogata: respondit: ex opposito sub tali arbore aliam captam maleficam Annam videlicet Mindelheym nominando, consodalem habui, quid autem egerit ignoro. Et finaliter interrogata balneatrix de interuallo temporis ab aquæ assumptione vsque ad grandinem, respondit: Tanta dilatio fuit, quovsque ad domum peruenissem.

Sed & hoc mirabile, cùm sequenti die altera quæstionibus leuissimis exposita primò fuisset, vtpotè digito vix à terra eleuata, post liberè soluta, præfata omnia, non discrepando in minimo, nec quoad locum, provt altera fassa fuerat, quia videlicet sub tali arbore, & alteram sub alia: nec quoad tempus, quia hora meridiei: nec quoad modum, quia per motionem aquæ in foueam immissæ, in nomine Diaboli & omnium Dæmoniorum: nec quoad interuallum temporis, quia dum eius Diabolus aquam accepisset, in sublime eleuando regressa ad domum, superueniisse grandinem affirmabat, singula detexit. Sicque tertia die incinerantur: & balneatrix contrita & confessa, plurimùm se Deo commendauit, asserens se libenti animo mori, vt Dæmonis iniurias posset euadere, crucem in manibus tenendo & amplexando: quam tamen altera spernebat: quæ etiam vltra viginti annos Incubum Dæmonem cum omnimoda fidei abnegatione habuerat, primam in multis maleficiis, hominibus iumentis, & terræ frugibus illatis excedens, vti processus ad consulatum repositus demonstrat.

Sufficiant ista, cùm reuera quasi innumera circa huiusmodi maleficia illata recitari possent: Sed & de ictu fulminis, quòd sæpissimè aut homines solum, aut cum bestiis, aut cum Dæmonibus & horreis consumpserint, licet occultiorem & magis ambiguam videatur habere causam, eò quòd talia diuina permissione, sæpè contingant absque maleficarum videlicet cooperatione, tamen vbi spontè ex earum fassionibus talia eas fecisse, seu procurasse repertum est, super quæ etiam varia acta & gesta, præter ea quæ suprà tacta sunt, deduci possent, ratio etiam suffragatur cum ea facilitate, qua grandines, sic & fulmina procurare possunt in mari etiam tempestates, ideò omnis ambiguitas tollitur.

Fulmina grandines eandem habent causam.

CAPVT XVI.

Super tres modos, quo viri & non mulieres reperiuntur maleficiis infecti, per tria capitula, & primò de sagittariis maleficis.

De sagittariis maleficis.

VLtimum ad præsens genus maleficij, quo viri inficiuntur in tribus speciebus. Notandum est primò de grauitate criminis, quoad maleficos sagittarios, in septem horrendis maleficiis. Nam primò sacratiori die Dominicæ passionis, sexta videlicet feria Paraseues, vt fertur, infra missarum solemnia habent sacratissimam crucifixi, imaginem, tela quasi ad metàm sagittando. O quanta crudelitas & iniuria Saluatoris. Secundò licet sub dubio vertitur, an aliam apostasiam verbo, vltra illam apostasiam operis habent cum Dæmonibus inire, tamen quocunque modo fiat, maior contumelia non potest à Christiano irrogari fidei; cùm certum sit, quòd si infideles consimilia perpetrarent, nullius forent efficaciæ: in nullo etiam tanto complacere aduersario salutis opere potest. Vnde miseri talis fidei Catholicæ veritatem,

Sex fines cur Maleficitela in ligna crucis irrogant.

Digitized by Google

veritatem, & efficaciam potius perpendere deberent: qua etiam de causa Deus huiusmodi flagitia iustè permittit.

Tertiò, quòd tres aut quatuor iactus totidem tela habet infigere, & ex consequenti tot secundùm eundem numerum homines qualibet die poterit interimere. Quartò quòd sic de præmissis certificantur à Dæmonibus: quòd tamen corporali visu illum occidendum prius habent conspicere, & cordis voluntatem, vbi ex integro illum ad interimendum flectunt, talis quocumque loco inclusus tueri non poterit, quin tela emissa ferantur & per Diabolum ei infigantur.

Quintò, quòd sub tali certitudine sagittam emittere valent, vt in casu, quo denarium à capite per sagittam deponere, absque capitis læsione voluerint, hoc ipsum efficere valeant: simili modo & per bombardam quantumcunque magnam. Sextò, quòd super hæc efficienda, homagium tale cum corporis & animæ perditione Diabolo præstare habent: super quibus aliqua gesta in medium perducamus.

Intelligit de Eberhado Barbato, primo Duce Vvirtenbergensi. De Puncleto sagittario malefico.

Nam princeps quidam Rheni, Barbatus cognominatus, eò quòd barbam nutriebat, cùm ante annos sexaginta, adiunctis sibi terris Imperialibus, quoddam castrum *Lendenbrunnen* propter rapinas, quas Castrenses inde faciebant, obsidendo circumuallasset, habuit in suo Comitatu quendam huiusmodi maleficum, *Puncler* nomine, qui in tantum Castrenses molestabat, quòd vno dempto, omnes successiuè sagittis interimit: Talémque modũ, seruauit vt eum quem intuitus fuisset, quocunque se diuertisset, per emissam sagittam lethaliter vulneraret, & occideret, taléque tractus quolibet die tres duntaxat in sua potestate habebat, eò videlicet quòd tres sagittas imagini Saluatoris infixerat. Cur tamen Diabolus ternarium numerum præ aliis eligit, æstimari potest, quòd in abnegationem sanctissimæ Trinitatis hoc efficiat. Illis autem tribus emissis tractibus, non nisi in sortem vt cæteri sagittas emittebat. Accidit demùm, vt cùm quidam ex castrensibus deridendo ad ipsam clamasset, *Puncler*, nónne circulum in porta pendentem illæsum permittes? & respondente illo ab extra nocturno tempore, non, sed ipsum die captionis castri auferam: hoc idem quod prædixit adimpleuit. Nam omnibus, vt præmissum est, dempto vno, interemptis, castrum capitur: & ipse circulum domui suæ in *Rorbach* Vvormatiensis diœcesis appendit, & sic appensus in hodiernum diem cernitur: qui etiam pòst à rusticis, quibus plurimũ molestus erat quodam sero cum fossoriis eorum instrumentis occiditur, & in peccatis suis moritur.

Puncleri circulus in Rorbach.

Fertur denique de ipso, quòd quidam de optimatibus, dum artis suæ experientiam certam capere voluisset, eidem proprium filium paruulum ad metam posuit, & pro signo super bireto pueri denarium, ipsíque mandauit, vt denarium siue bireto per sagittã amoueret. Cùm autem maleficus id se facturum, sed cum difficultate, assereret, libentius abstinere, ne per Diabolum seduceretur in sui interitum: verbis tamen principis inductus sagittã vnam collari suo circa collum immisit, & alteram baliſtæ supponens, denarium bireto pueri sine omni nocumento excussit. Quo viso, dum ille maleficum interrogasset, cur sagittam collari imposuisset? respondit. Si deceptus, per Diabolum puerum occidissem, cùm me mori necesse fuisset, subitò cum sagitta altera vos, transfixissem, vt vel sic mortem meam vindicassem.

Hoc vergit in ignominiam Vvilhelmi Tell, Helueticæ libertatis assertoris quasi quoque magis fuisset.

Et quidem licet diuina permissione mala huiusmodi in probationem & castigationem fidelium fieri sinit: ex aduerso tamen in confortationem

Digitized by Google

& gloriam fidei potiora miraculosa clementia Saluatoris operatur.

Imago Saluatoris cruorem mittit.

Nam in diœcesi Constantiensi, prope castrũ *Hohenzorn*, ac Monasterium monialium, Ecclesia quædam iam de nouo cernitur constructa, in qua huiusmodi imago Saluatoris cum sagitta infixa, ac cruore effuso cernitur, cuius miraculi veritas tali ordine patuit. Miser enim quidam dum iuxta ordinem prænotatum, super tres aut quatuor tractus balistæ ad interitum aliorum à diabolo certificari cuperet, in biuio quodam imaginem crucifixi sagitta petit, & modo quo vsque in præsens cernitur, transfixit: & dum cruor miraculosus erumperet miser immobiliter diuina virtute gressu percussus figitur. Et vbi à prætereunte quodam, cur ibi fixus maneret interrogaretur, miser caput agitabat, brachiisque ac manibus, quibus balistam tenebat, ac toto corpore tremens nil respondere poterat: & alter hinc inde circumspiciens, dum imaginem crucifixi intuetur, & sagittam cum cruore effuso speculatur. Pessime, inquit, nequam, imaginem Domini nostri transfixisti: & alios conuocans, attendite, inquit, ne fugam capiat, dum tamen vt præmissum est, se de loco mouere non poterat: ad castrum cucurrit, & rem gestam narrauit, qui concitè descendunt, & miserum in eodem loco persistentem reperiunt, & inquirentibus de casu, dum crimen fassus fuisset, ex contactu publicæ iustitiæ de loco mouetur, & dignam pro commissis vltionem per miserabilem mortem recepit.

Magici sagittarij & sclopetarij in aliis principum fouentur.

Sed heu, quod cogitatu horribile existit, nec his humana peruersitas terretur; vt à similibus flagitiis se contineat! Nam in curiis optimatum vndique vt fertur, tales sustentantur de suis flagitiis publicè in contemptum fidei, & grauem offensionem Diuinæ maiestatis, & contumeliam nostri Redemptoris gloriari, & se iactari de talibus permittuntur.

Receptatores & fautores maleficorum puniendos esse.

Vnde & tales vtique & receptatores, defensores, & fautores nedum Hæreticorum, sed Apostatarum à fide iudicandi sunt, & pœnis plectendi subscriptis: & hoc est septimum. Nam primò ipso iure excommunicati sunt, & fauentes clerici, ab omni officio & beneficio deponuntur, & priuantur, nec ad illa restituuntur absque speciali Apostolicæ sedis indulto. Item præfati receptatores, postquam fuerint publicati, si in excommunicatione steterint per annum animo pertinaci, velut Hæretici sunt condemnandi.

Quæ singula sic probantur. Nam in *Canon. vt inquisitionis. §. prohibemus, libro 6.* tangitur de non impediendo directè vel indirectè processum, iudicum diœcesianorum & inquisitorum in causis fidei: vbi tangitur prædicta pœna infigenda post annum. Nam dicitur primò, prohibemus districtius potestatibus, dominis temporalibus & rectoribus, eorumdem Officialibus, &c. si cui placet capitulum perlegat.

Denique quòd & ipsi malefici eorum receptatoribus, sint ipso iure excommunicati patet de ipsis hæreticis maleficis *in cap. ad abolendam, in prin. & in Can. excommunicamus, primò.* Et præsertim breuiùs *in cap. excommunicamus, 2. d. hæresi*, vbi sic dicitur: Excommunicamus & anathematizamus vniuersos hæreticos, catharos, paterinos, & infra & alios, quibuscunque nominibus censeantur, &c. Et nota super quibuscumque nominibus de credẽtibus, aut receptatoribus, & cæteris supradictis habetur *in cap. excommunicamus, 1. §. credentes*, vbi sic dicitur: Credentes prætereà, receptatores, defensores, & fautores talium excommunicationi decernimus subiacere, &c. *& in cap. excommunicamus.*

Tangun

Digitized by Google

Pœnæ irrogatæ de iure Canonico receptatoribus maleficorum.

Tanguntur plures pœnæ, quas incurrunt intra annum cum ipsis clericis, vbi sic dicitur: Receptatores, fautores & defensores, excommunicationi decernimus subiacere, vt postquam quibus talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit, infra annum ex tunc ipso iure sit infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittantur: sint etiam intestabiles, nec testandi liberam habeant facultatem, nec ad hæreditatis successionem accedant, nullus prætereà ipsis super quocunque negotio respondere cogatur. Quòd si fortè Iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam proferantur. Si fuerit Aduocatus, nullatenus eius patrocinium admittatur: si tabellio, instrumenta confecta nullius sint momenti, sed eorũ auctore damnato damnentur & in similibus idem præcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo grauior est culpa, maior exerceatur vindicta. Si qui tales, aut postquam ab Ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia vsque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica Sacramenta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ, nec eleemosynas aut oblationes eorum recipiant, alioquin suo priuentur officio, ad quod nequaquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali.

Sunt denique & aliæ pœnæ quamplures super prædictos, etiam si non persistant per annum animo pertinaci, super eorum videlicet filios & nepotes: quia ab Episcopo & Inquisitore possunt priuari, seu priuatos denunciare dignitatibus, personatibus, & omnibus honoribus ac beneficiis ecclesiasticis, & officiis publicis quibuscunque: iuxta *Canon. vt commissi §. priuandi de hæret. lib. 6.* Intelligitur tamen si impœnitentes extiterint, vt *in cap. statutum felici, eodem lib. & tit.* Item quòd etiam ipsorum filij vsque ad secundam generationem, sunt priuati omni beneficio ecclesiastico, & officiis publicis, vt *in cap. quacunque, §. hæretici, eodem libr.* Intelligendum tamen qui per paternam & non maternam lineam descenderent, & etiam de impœnitentibus, vt in *illo cap statutum.* Item quòd illis, supple cedentibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum sit appellationis & proclamationis beneficium interdictum, patet in *capitul. vt inquisitionis, eodem libro.* Vbi tamen Archidiaconus super *capitul. eod.* intelligit, vt postquam per sententiam esse tales sunt declarati, tunc non possunt ante sententiam, si in aliquibus aggrauantur, seu indebitè fatigantur, appellare. Plura alia possent deduci, sed ista sufficiant.

Iniusto bello an liceat malorum operâ vti.

Pro ampliori tamen præmissorum intelligentia, aliqua sunt discutienda. Primò, quid si princeps vel secularis potestas, iuxta prænotata gesta, ad deuastationem alicuius castri iusto bello aliquem huiusmodi maleficum secum recipiat, & eius assistentia tyrannidem malorum compescat, numquid totus exercitus vt fautores, & receptatores talium, sunt iudicandi, & prædictis pœnis mulctandi? Respondendum videtur, quòd quia propter multitudinem rigor iustitiæ est temperandus, *dist. 40. constituerentur.* Ideò licet principalis, & eius assessores, & consiliarij talia fouentes, omninò sint ipso iure pœnis præfatis innodati, vbi moniti ab eorum ordinarijs nõ destiterint cùm iam vt receptatores, fautores iudicantur, vnde & ipsis pœnis subiiciuntur: reliquus tamen exercitus, cùm

Digitized by Google

absque eorum consilio & fauore talia fiant, imò pro defensione Reipublicæ sua corpora exponere sunt parati, licet fortassis in factis maleficis complacentiam habeant, tamen censuram illam excommunicationis euadunt, licet reatum illum in eorum confessione agnoscere habeant debita cautione accepta super omnimoda huiusmodi detestatione in perpetuum à confessore absolui, & quantum in ipsis est, ab eorum finibus huiusmodi maleficos expellere.

Si verò quæritur, à quibus possint præsidentes, vbi resipiscant absolui, an ab eorum ordinarijs, aut inquisitoribus. Respondetur: vtique absolui possunt, & ab ordinarijs ac alijs inquisitoribus si resipiscant. Habetur *in cap. vt officium in princip. de hæresi, libro 6.* vbi sic dicitur vt officium: & infra contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, nec non contra infamatos de hæresi vel suspectos, secundum sanctiones canonicas, hominum metu, diuina tempore postposito procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad Ecclesiæ vnitatem, iuxta formam ecclesiasticæ absolutionis beneficium impendatis.

Quando Princeps dicatur resipiscere.

Si denique instatur, quando dicetur princeps vel alius resipiscere. Respondetur, quando maleficium propter iniuriam creatoris illatam puniendum tradit vnde & vt ipsum à dominio tantummodò expellat, non est malefici seu Hæretici manifestè deprehendi in hæretica prauitate, vt *suprà* patebit, pœna debita, & vt de præteritis doleat, & tales nunquam de cætero fouere, vti Catholicum decet principē firmiter in animo suo statuat.

Quòd si quæritur, cui tradendus, & & quo ordine puniendus & an vt manifestè deprehensus in hæresi sit iudicandus. Ad primum specialis tangetur difficultas in principio tertiæ partis, an videlicet eorum punitio tantummodo ad Iudicem secularem & non ecclesiasticum pertineat. Manifestum est enim per *cap. vt inquisitionis, §. prohibemus, lib. 6.* quòd potestatibus & damnis temporalibus interdicitur, ne de crimine hæresis quoquo modo iudicent absque Episcoporum seu inquisitorum, aut saltem alterius eorumdem licentia. Sed quia ratio quæ ibi assignatur circa Maleficos non videtur habere locum, quia dicitur ibi, quòd ideò non debent iudicare, eò quòd crimē hæresis est merè ecclesiasticum, maleficorum autē crimen non videtur merè ecclesiasticū, sed etiā ciuile, propter damna tēporalia, quicquid autem sit, vt *infrà* patebit, licet Iudicis ecclesiastici sit cognoscere & iudicare, tamē Iudicis secularis est exequi & punire, vt patet extrà. de hæret. capit. ad abolēdum, & c. vrgentis, & c. excōmunicamus vtrique. Vnde & Iudex secularis si tradat talem Ordinario ad iudicandū, habet tamē per se eundem punire, postquam ab Episcopo sibi traditur aut relinquitur, vel etiam ex consensu Episcopi secularis Iudex vtrumque facere potest, scilicet iudicare & punire.

An Iudicibus secularibus iure concedatur hęreticos & maleficos punire.

Nec valet si dicatur, quòd tales malefici non sunt Hæretici, sed potius Apostatæ, quia cùm vtrumque contingat circa fidem, tamen sicut hæreticus circa illam tantummodò dubitat, & hoc in toto vel in parte: ita & apostatæ malefici ratio etiam per se dictat. Cùm enim grauius est corrumpere fidem, per quem est animæ vita, quàm falsare pecuniam, per quam vitæ corporali subuenitur. Vnde si falsarij pecuniæ, vel alij malefactores, statim per seculares potestates iustè morti traduntur, multo magis tales hæretici & apostatæ statim quando conuincuntur possunt iustè occidi.

Maleficos non esse Hæreticos, sed apostatas.

Fides est vita animæ.

Vnde

Digitized by Google

Vnde & per hæc responsio ad secũdũ, quo scilicet ordine, & à quo Iudice sit puniẽdus, sed clarius de illo tractabitur in tertia parte operis circa modos sententiãdi, qualiter deprehẽsus manifestè in hæresi sit sententiãdus circa 8. & 12. modum, & super dubiũ, quid si pœniteret, an adhuc esset occidendus.

An hæreticus vel maleficus conuersus occidendus sit.

Reuera enim, si hæreticus simplex relapsus quantumcunque pœniteat, est occidendus in cap. ad abolendam allegato, & hoc rationabiliter secundùm Thomam: cum per hoc prouideatur bono communi quasi hæretici reuersi sæpè reciperentur, vt in vita conseruarentur, & aliis temporibus bonitati, posset hoc esse in præiudicium salutis aliorum, tum quia si relaberentur alios inficerent: tum etiam, quia si sine pœna euaderent, alij securius in hæresim relaberentur: ex relapso etiam ipsorum præsumitur de inconstantia eorum circa fidem & ideò iustè occidendi. Quare & hic dicere oportet, quòd si propter suspicionem solam inconstantiæ dictus ecclesiasticus Iudex relapsum habet tradere curiæ seculari ad occidendum, à fortiori igitur si non velit tradere apostatã aut Maleficam quamcunque curiæ seculari propter pœnitentiam, & eius conuersionem, tamen licet relinquere habet talem & non impedire cum Iudex secularis propter damna temporalia ipsorum maleficum vult occidere secundum leges: licet ecclesiasticus Iudex prius habeat pœnitentem maleficum absoluere ab excõmunicatione, quàm propter hæresim maleficarum incurrit: cum & hæreticus sit excommunicatus, iuxta *cap. excommunicamus*, 1. & 2. & ad gremiũ Ecclesiæ recipere, vt spiritus saluus fiat, vt dicitur 11. *q.* 3. *audiui*. Aliæ rationes assignãtur inferius circa quæstionẽ primã tertiæ partis, sufficiãt ista ad præsẽs: tantũmodo aduertant animũ rectores quàm dura & districta exigetur ab eis ratio à tremendo Iudice, cum reuera iudicium durissimum iis qui præsunt, ac vbi tales in iniuriam creatoris viuere permittunt.

Iudicium durissimũ ijs qui præsunt.

Sequitur de duobus alijs maleficorum generibus: nam ad idem genus maleficij reducuntur & illi qui per incantationes & carmina sacrilega arma quæcunque incantare sciunt, vt eis nullo modo nocere valeant, vnde nec etiam vulnerari possunt, hi enim diuersificantur. Nam aliqui sunt qui cum prædictis sagittariis maleficis concordant, in eo quod etiam circa imaginem crucifixi & contumelia illi illata, talia addiscunt: Gratia exempli. Cui vult vt non valeat lædi in capite aliquo ferro aut ictu, habet caput imaginis auferre, qui circa collum, auferat collum, qui circa brachium auferat seu comminuat brachium, & sic continenter. Interdum supra cingulum, aut infra interdum ex toto comminuunt. Et in huius signum vix inter decem imagines in biuio aut in campis repositas vna integra reperitur.

De Incantatoribus armorum & telorũ.

Cur tot imagines crucifixi reperiantur ruptæ.

Aliqui verò sunt qui certa brachia secum deferunt aliqui verbis interdum sacris, aut etiam ignotis talia procurant? inter quæ hæc æstimatur diuersitas. Nam primi licet in contumeliam fidei circa dehonestationem imaginis Saluatoris cum præfatis maleficis sagittarijs concordant, vnde & veri apostatæ reputandi & iudicandi, vbi fuerint deprehensi: alio tamen respectu sagittariorum, nec etiam in malum proximi manifestum, provt in tuitionem proprij corporis supra cingulum vel infra, aut etiam totius corporis seruire videntur: ideò tanquam Hæretici pœnitentes & non relapsi vbi sunt malefici conuicti & pœnitent, sunt iudicandi, & iuxta octauum modum pœnitendi, cum adiuratione & inclusione, vt in tertia parte operis tangetur.

Pro secundis verò, qui per carmina arma

Digitized by Google

arma incantare nituntur, & ſuper illa nudis plantis incedere, & ſimilia exercere. (Incantatores enim dicuntur iuxta Iſidorum 8. *Etym.* qui artem aliquam verbis peragunt,) diſtinguendum, quia interdum incantationes fiunt per verba ſacra, aut per carmina ſcripta ſuper infirmos & hæ quidem incantationes licitè fieri poſſunt ſeptem conditionibus ſeruatis, vt inferius patebit circa modos curandi maleficiatos infirmos. Incantationes autem quæ fiunt ſuper arma per aliqua verba, aut vbi talia carmina ſcripta deferuntur, hoc Iudicibus attendendum quod ſibi ſunt nomina incognita. Item characteres & ſignaturæ aliæ præter ſignaculum crucis, tunc alia ſunt omnino refutanda & attendendi ſunt homines piè à talium crudelitate. Quòd ſi deſiſtere nollent, tunc tanquam leuiter ſuſpecti, ſunt iudicandi: de quibus in ſecundo modo ſententiandi inferius patebit. Non enim tunc carent ſcrupulo hæreticæ prauitatis: imo quia talia omnino opere & auxilio Dæmonum habent fieri, cuius vt ſuprà patuit, qui auxilio vtitur, Apoſtata à fide iudicatur: licet etiam propter ignorantiam & emendationis gratiam, mitius quàm cum ſagittariis maleficis ſit agendum.

Incantatores ſũt, qui artem aliquam verbis peragunt

Et quia plurimum commune cernitur apud clientes & mercatores ſecum deferre huiuſmodi carmina & benedictiones, quæ incantationis ſpeciem habere videntur, expedit omnino ſiue in foro pœnitentiæ per confeſſorem, ſiue in foro contentioſo per eccleſiaſticum Iudicem huiuſmodi eliminare: cùm tacitum pactum propter verba ignota, & characteres ſignati cum Dæmone initur, & Dæmon occultè ſe ingerit, & optata procurat, vt tandem ad peiora alliciat. Vnde vbi in foro contentioſo talis debet adiurare iuxta ſecundum modum ſententiandi, vbi in foro conſcientiæ cõfeſſor debet carmina inſpicere, ſi nolit omninò proiicere, debet tamen nomina ignota & characteres delere, reliqua verò, vt Euangelica verba, & ſignacula crucis permittere.

quomodo incantationes & benedictiones ad non vulnerandum ſunt probanda.

Signacula crucis concedit auctor geſtanda ad prohibitionem vulnerũ.

Super quibus omnibus, & præcipuè ſuper maleficis ſagittariis notandum quia ſupra tactum eſt, an vt manifeſtè deprehenſi in hæretica prauitate iudicãdi ſint, de qua materia etiam prius tactum eſt in prima quæſtione primæ partis. Et quidem quòd ſic, patet *ibidem*. Nam vt dicit Bernardus *in glo. ordinaria in cap. abolendam*, §. *præſenti & ver. deprehenſi*. Tribus modis de iure quis pro manifeſtè deprehenſo in hæretica prauitate habetur, puta facti euidentia, vt in ſimplici hæreſi, quando publicè prædicant hæreſim, *ff. de ritu nupt. palam*, §. *vlt.* vel legitima probatione per teſtes, vel ex ſua confeſſione. Et eiuſdem Bern. *gloſſ. in cap. excommunicamus* 2. ſuper verba deprehenſi publicè, ita quòd notorium ſit illis etiam, quia condemnati ſunt. Ad idem videtur ferre ſuper *cap. ſuper quibuſdam, extra de verbor. ſign.* provt patuit in prima quæſtione primæ partis huius operis.

Ex quibus patet, quòd malefici ſagittarij, ſimiliter & alia arma incantantes, pro manifeſtè deprehenſis in hæretica prauitate per aliquod pactum expreſſum cum Dæmone initum propter manifeſta ipſorum opera, quæ non niſi diabolica virtute fieri poſſunt, habendi ſunt.

Patet & ſecundò, quia eorum fautores, receptatores, & defenſores, vt manifeſtè tales pro talibus habendi ſunt, & pœnis præſcriptis manifeſtè ſubiacere, ita quòd non iam ſub dubio, aut tanquam ſuſpecti receptatores, leui aut graui, vel violenta ſuſpicione iudicandi, provt plures alij exiſtere poſſunt: vnde & ſemper grauiſſimè contra fidem delinquunt, & ſemper

Digitized by Google

per mala morte à Deo percutiuntur.

Exẽplum pœne iniustè mouẽtis bellum.

Nam vt fertur, quidam princeps, cùm consimiles foueret maleficos, & cum his quandam ciuitatem in certis negotijs indebitè aggrauaret, dum hoc sibi à quodam familiari obijceretur, ille omni timore Dei postposito respondit: Det Deus, quòd in hoc loco moriar, si iniustè à me illi aggrauentur. Ad quæ verba subitò diuina vltio subsecuta, subitanea morte expirauit, reuera in vindictam non tam iniustæ aggrauationis, quantum & fautoriæ hæresis.

Patet & tertiò, quòd Prælati quicunque & Rectores, vbi huiusmodi flagitijs, & eorum auctoribus & fautoribus, iuxta omnem possibilitatem non resistunt, etiam tanquam manifesti fautores, & quòd præscriptis pœnis manifestè subiacere debeant, iudicantur.

QVÆSTIO SECVNDA

Principalis, Secundæ partis præmittendo difficultatem.

Modi tollendi, & curandi maleficia.

Solùm Dæmonum auxilio tolli maleficia

VTrùm licitum sit, maleficia per alia maleficia, vel per aliqua illicita tollere. Et arguitur, quòd non: Quia vti auxilio Dæmonum non est licitum, vt suprà patuit *in 2. sentent. dist.* 8 & à Doctoribus communiter determinatur; quia videlicet est apostasia à fide. Et quidem quòd sine auxilio Dæmonum non possit dissolui: Probatur, quia aut dissoluitur humano artificio, aut diabolica aut diuina potentia. Non primum: quia inferior potestas non potest infringere superiorem, cùm nihil agat vltra suam virtutem. Non etiam diuina, quia hoc esset opus miraculosum: & cum illa Deus ad suum nutum operatur, & non ad instantiam hominum. Sicut & Christus, matri petenti miraculum de subuentione necessitatis vini, vt Doctores exponunt, quòd hoc miraculum conuentionis desiderabat: Christus respondit: Quid mihi & tibi mulier, scilicet commune, in opere miraculoso? Apparet etiam, quòd rarissimè liberantur, quantumcunque diuinum auxilium & suffragia sanctorum implorent: Ergo non nisi auxilio Dæmonum liberari possunt: quod tamen non est licitum quærere.

Præterea hoc quod communiter toleratur, in vsu practicatur, licet sit illicitum, sed hoc communiter practicatur, quòd tales maleficiati currunt ad mulierculas superstitiosas, à quibus sæpissimè liberantur, & non per sacerdotes aut exorcistas. Ergo practica ostẽdit, quòd auxilio Dæmonum maleficia tolluntur, cuius tamen auxilium quærere cum sit illicitum, etiam non est licitum maleficia tollere, sed patienter sufferre.

Præterea secũdùm Thomam & Bonauenturã *in 4. dist.* 34. de impedimẽto maleficiati, maleficiũ est ita perpetuũ, quod non potest habere humanum remedium. Quia si haberet remediũ, non est homini notũ vel licitum. In quibus verbis dant intelligere, quòd sit quasi infirmitas incurabilis, & perpetuò inhærẽs. Vnde subdunt, licet Deus præstare possit remedium Dæmonem cogendo, & Dæmone desistente, ille curaretur, tamen curatio non erit humana. Ergo nisi Deus dissoluerit, per se non est licitum eius dissolutionem quocunque modo quærere.

Maleficium manet perpetuò.

Præterea *in eadem dist. & quæst.* dicunt, quòd etiam per aliud maleficium adhibere remedium est illicitum. Vnde dicunt, & si posset per aliud maleficium adhiberi remedium, nihilominus reputaretur perpetuum, licet amoueretur maleficium. Quia nullo modo est licitum, per maleficium inuocare Dæmonis auxilium.

Digitized by Google

Exorcismi Ecclesiæ quando conducant.

Prætereà exorcismi Ecclesiæ non valent ad reprimendum Dæmones semper, quoad omnes molestias corporales, hoc Dei iudicio exigente: semper tamen valent contra illas Dæmonum infestationes, contra quas principaliter sunt instituti, sicut contra obsessos, vel circa pueros exorcizandos.

Prætereà non oportet, quòd si propter peccatum Diabolo sit potestas in aliquem data, cessante peccato cessat potestas. Quia interdum cessante culpa, remanent peccata. Ex quibus verbis videntur præfati duo Doctores sentire, quòd non sit licitum maleficia tollere, sed permittere illa, sicut permittuntur Domino Deo, qui illa tollere potest ad suum placitum.

Deus & Natura nec abúdant in superfluis, nec deficiunt in necessariis.

In contrarium est, quòd sicut Deus & natura non abundant in superfluis, ita non deficiunt in necessariis: quare & necessariò fidelibus contra huiusmodi insultus Dæmonum sunt data non solùm remedia præseruatiua (de quibus in principio huius secundæ partis tactum est:) verùm etiam remedia curatiua, cùm alias non sufficienter fidelibus à Deo prouisum esset, & opera Diaboli viderentur fortiora operibus Dei.

Prætereà glossa super illud *Iob 61.* Non est potestas super terram, &c. dicit, omnia humana superat: etsi meritis sanctorum subiacet. Vnde & meritis sanctorum virorum in hac vita subiacent.

Maleficia sanctorũ meritis subiacẽt.

Prætereà à S. August. de moribus Ecclesiæ: non est Angelus, cùm inhæremus Deo, mente nostra potentior. Nam si potestas virtus est in hoc mundo, toto mundo sublimior est mens Deo inhærens. Vnde ex talibus dissolui possunt opera Diaboli. Responsio. Hæ sunt duæ solemnes opiniones sibi inuicem, vt videtur, contrariantes.

Sunt enim quidam Theologi & Canonistæ inuicem concordantes, quòd licitum est maleficia tollere, etiam per opera superstitiosa & vana. Et huius opinionis sunt Scotus, Hostiens. & Goffre. & communiter omnes Canonistæ. Aliorum Theologorum opinio, & præcipuè antiquorum, & quorundam Modernorum, vt Thomæ, Bonauenturæ, Alberti, Petri de Palude, & aliorum multorum est, quòd nullo modo sint facienda mala vt eueniant bona, & quòd potius homo mori debeat, quàm in talia consentire, vt scilicet per opera superstitiosa & vana liberaretur.

Non est Angelus pij mente potẽtior.

Sed quia vnica distinctione poterunt eorum dicta concordari, videndæ sunt prius eorum sententiæ. Nam Scotus in suo 4. *dist.* 34. de impedimento maleficiali, siue de frigidis & maleficiatis, reputat fatuitatem asserere, quod etiam per vana & superstitiosa non debeant maleficia tolli: dicit enim, nec in hoc est infidelitas aliqua, qua destruens non assentit operibus Diaboli, sed credit eum posse & velle fatigare, dum durat tale signum, quia ex pacto non assistit ad hoc, nisi dum illud durat. Et sic destructio illius signi, imponet finem tali vexationi. Vnde & dicit quòd est meritorium opera Diaboli delere. Et quia loquitur de signis, ponamus exemplum.

Ex quibus signis dignoscantur maleficæ.

Sunt quædam mulieres, quæ tali signo notant maleficas, vt si vacca vbertate lactis ex maleficio priuatur, tunc vrceum lactis super ignem appendunt, & certis verbis superstitiosis insistendo, vrceum cum baculo percutiunt: & licet flasculum mulier percutiat, tamen omnia verba Diabolus ad dorsum maleficæ defert, per quæ sic Diabolus cum malefica fatigatur. Facit tamen illa Diabolus, vt percutientem Catholicam ad peiora alliciat: vnde periculosum non existit, aliàs non

Digitized by Google

non videtur opinio tanti Doctoris habere difficultatem : possunt & alia exempla adduci.

Maleficia relegantur ad Medicos.

Hostiensis ad idem in summa copiosa de frigidis & malef. & tit. de impotentia communi *in gl super c. litera.* §. mulierem autem dicit, quòd in hoc defectu recurrendum est ad remedia medicorum. Et licet quædam remedia cõtra hæc scripta vana seu superstitiosa videantur: tamen cuilibet auctori in sua arte credendum est. Sed & satis tolerare potest Ecclesia retundere vana vanis.

Vbertinus denique in suo quarto præfata distinctione iis vtitur verbis. Possunt maleficia aut per orationes, aut per artem per quam facta sunt, destrui.

Ad idem Goffred. in summa sua eod. tit. Maleficium non potest solui semper per illum qui fecit, vel quia est mortuus, vel quia nescit delere ipsum, vel quia maleficium est perditum : Si autem sciretur, licitè posset soluere. Et loquitur cõtra illos qui dicebant, quòd per maleficia non posset copulæ carnali præstari impedimentum : eò quòd nullum tale esset perpetuum, vnde non dirimeret matrimoniũ iam contractũ.

Præterea illi, qui fuerunt moti asserere quòd nullum maleficium sit perpetuum, mouebantur his rationibus, quia putabant omne maleficium posse moueri, vel per aliud maleficium, vel per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendum vim Dæmonũ, vel per veram pœnitentiam, cum Diabolus non habeat potestatem nisi super peccatores. Vnde quoad primum concordabat cum opinione aliorum, quod ad minus per superstitiosa possunt tolli. Contrariæ autem opinionis est S. Thom. *in suo 4. præfata dist.* sic inquiẽtis. Quòd si maleficium non possit reuocari, nisi per aliud illicitum, vt per Dæmonis auxilium, vel huius, etiamsi sciretur posse sic reuocari, nihilominus perpetuum iudicatur : quia remedium non est licitum.

Ad idem Bonauentura, Petrus, Albertus, & communiter omnes Theologi : vbi cùm breuiter tangunt Dæmonis auxilium tacitè vel expresè inuocandum, videntur sentire, quòd per nil aliud nisi per licitos exorcismos vel per veram pœnitentiam, vt in Can. si per sortiarias, allegatur, tãgitur, remoueri debeãt, moti, vt apparet, rationibus in principio quæstionis annotatis.

De maleficio volente concordare opiniones.

Et quia tantos Doctores in eorum dictis quantum possibile est, expedit concordare, & hoc vnica distinctione fieri potest: Ideò notandum, quòd maleficium aut tollitur per alium maleficum simul, & per aliud maleficium: aut tollitur, non quidem per maleficium, sed per maleficiales ritus & illicitos. Et hoc iterum dupliciter : Quia vel per illicitos & vanos ritus insimul, vel per vanos & non illicitos.

Primum remedium est omninò illicitum, tam ex parte auctoris, quàm & ipsius remedij. Sed tamen quia fit dupliciter, quia aut cum nocumento illius qui maleficium intulit, aut sine nocumento, fit tamen per maleficiales ritus & illicitos, tunc comprehenditur sub secundo modo, videlicet vbi maleficium tollitur, non per maleficum alium, sed per maleficiales ritus & illicitos, tunc iterum illicitum iudicatur licet non tantùm sicut primum.

Vnde summariè dicere possumus, quòd per tria & tribus modis remedium redditur illicitum, quando scilicet tollitur per maleficum alium, & per maleficia alia, videlicet virtute Dæmonis alicuius. Secundò, quando non per maleficium, sed honestam personam tollitur, sic tamen quod superstitiosis remediis maleficium, quod vni personæ aufertur, alteri infertur, & hoc iterum illicitum. Tertiò, quando auferetur sine eo

Digitized by Google

quòd alteri infertur vtitur tamen Dæmonum inuocatione expressa vel tacita, tunc iterum illicitum.

Et secundum hos modos dicitur à Theologis, quòd potius mors sit præeligenda, quàm in talia consentire. Aliis verò duobus modis vltimis tollere maleficium potest esse vel licitum vel non vanum, secundum Canonistas: & quod tolerari possunt, vbi remedia Ecclesiæ prius attentata sunt, vt cum exorcismi Ecclesiæ, suffragia sanctorum implorata, aut vera pœnitentia nihil effecissent. Et vt clarior habeatur intellectus de singulis sunt aliqua gesta & acta per nos reperta recitanda.

De Episcopo maleficiato à concubina sua.

Romæ tempore Nicolai Papæ, Episcopus quidam ex Alemaniæ partibus certa expediturus negotia aduenerat, cuius nomen occultare ordo charitatis postulat, licet iam vniuersæ carnis debitum persoluerit. Hic cùm quandam iuuenculam adamando, & ipsam ad suam diœcesim destinare, cum duobus famulis ac rebus aliis, & clenodiis disposuisset, iuuencula auiditate fœminea, super clenodia quæ pretiosa erant, decepta, modum excogitare cœpit, vt ea in itinere existēte, Episcopus maleficiis interiret, iámque habebat in sua clenodia possessione. Et ecce sequenti nocte Episcopus subitò infirmabatur: & ne fortassis veneno intoxicatus esset, à medicis percunctatur, & à famulis dolenter dubitatur: tam ingens enim calor inerat pectori, vt non nisi gargarismis per aquā frigidam continuè haberet refocillari. Tertia igitur die cùm iam nulla spes vitæ haberetur, vetula quædam ingressum ad Episcopum instanter petiit, & quòd causa suæ sanitatis aduenisset, aperuit. Ingressa igitur Episcopum alloquitur, & sanitatem promittit, dummodò suis acquiescere suasionibus velit. Episcopus verò quidnam foret, cui acquiescere pro recuperanda sanitate, quam summè affectabat, vbi inquirit, vetula respondit: Ecce hæc infirmitas maleficio vobis accidit, & non nisi per aliud maleficium liberari poteritis: vt videlicet ipsa malefica, quæ vobis intulit, moriatur, & eadem vestra infirmitate inficiatur. Stupefactus Episcopus, & quòd alio modo liberari non posset vbi persensit, nil tamen temerè volens agere, Papam consulere per supplicationem decreuit. At Pontifex cùm eum tenerrimè diligeret, & quòd non nisi per mortem maleficæ liberari posset, cùm didicisset, annuit, vt inter duo mala minus permitteretur, & super hoc supplicationem signauit. Vnde denuò vetula accersita & quomodo tam ipse, quàm summus Pontifex in mortem maleficæ consentirent, dummodò pristinæ sanitati restitueretur, disseruit: sicque quod vetula absceſſit, & quod sequenti nocte liberaretur promisit. Et ecce circa medium noctis, vbi se sanum, & ab omni infirmitate liberatum persensisset, nuncio misso, quidnam de iuuencula foret, perscrutatur: & ecce aderat quæ ipsam circa mediam noctem in latere matris dormientem infirmatam fuisse subitò affirmabat. Qua in re dabatur intelligi, quòd eadem hora & momento infirmitas Episcopum relinquendo, maleficam iuuenculam per aliam maleficam vetulam inuasit, & sic spiritus malignus à læsione Episcopi cessando, ipsum sanitati per accidens restituere videbatur, cùm tamen propriè sanitatem non immittebat, quam tamen occupare Deo permittente poterat, & propter pactum cum malefica altera initum, quæ fortunæ alterius inuidebat, ipse Dæmon magistram iuuenculam inficere habebat. Et benè æstimari potest, illa duo maleficia non per vnum Dæmonem duabus personis, sed à duobus Dæmonibus duabus maleficis seruientibus fuisse inflicta, ne in isto Dæmones sibi inuicem contrarientur, cùm semper in perditionem animarum quam summè & concor

Malefica malificam necat.

Pontifex dispensat super maleficio, maleficio vellendo.

Digitized by Google

concorditer affectant, singula operentur. Episcopus denique cùm pietatis causa visitare proponeret, cameram ingrediens, horribilibus maledictionibus susceptus fuit, exclamando: Tu cum tua, quæ te talia docuit, & te liberauit, maledicamini in æternum. Et Episcopus emollire eius animum ad pœnitentiam, & quòd omnem offensam ei remisisset vbi tentabat, illa vultum auertendo, clamabat: Exeas maledicte, hîc nulla spes veniæ, sed animam meam omnibus Dæmonibus commendo, & miserabiliter interiit: & Episcopus cum gaudio ad propria remeauit.

Aliud signum dignoscendi maleficium.

Vbi etiam notandum, quòd quia priuilegium vnius non facit legem communem, ideò dispensatio Papæ in hoc casu non arguit omnibus sic licere.

Ad idem refert Nider in suo Formicario: dicit enim Modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in maleficio talis practicatur interdum. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad maleficam sciscitans scire malefactorem, tunc malefica plumbum liquefactum aliquoties fundebat in aquas quousque opere Dæmonis in plumbo imago aliqua videretur. Qua visa, malefica quæsiuit ab explorante, in qua parte vis lædi maleficum tuum, & in eodem vulnere cum agnosceret, eúmque explorator locum eligeret: statim malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locum, vbi reum inueniret, indicauit, nomen tamen nullatenus manifestauit, sed experientia teste maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea demõstrabat. Hæc inquam remedia, & similia indicãtur illicita, quamuis humana fragilitas sub spe veniæ consequendæ à Deo, sæpius his inuoluitur, plus æstuans pro sanitate corporis quam animæ.

Secundum verò remedium, de ipsis maleficis, maleficia dissoluentes sub expresso pacto cum Dæmone inito, absque nocumento personæ; & quidem de eis quid agendum sit, & qualiter cognoscuntur, infrà in sexdecimo modo sententiandi patebit. Hæ enim quàm plures existunt, & semper infra vnum aut duo milliaria Teutonicalia reperiuntur, in quo spatio, quicquid aliæ maleficæ lædunt, hoc illæ curare videntur: quas etiam curationes aliquæ simpliciter, quoad omne tempus; aliquæ verò tantùm à proxima angaria læsos maleficiis curare se iactitant: aliquæ verò non nisi in consensum maleficæ quæ maleficium intulit, curare possunt.

De maleficis, ex pacto cum Dæmonibus maleficia tollentibus.

Et hæ notantur super expressum pactum cum Dæmone initum, propter hoc quòd occulta manifestare solent illis qui causa sanitatis recuperandæ ipsas accedunt. Ipsis enim causas suæ calamitatis subitò manifestant, dicentes, quòd propter rixas cum vicina, vel alia muliere, aut viro habitas, læsa fuerit in se vel in suis attinentibus. Quæ etiam ad occultandum sua flagitia, interdum peregrinationes vel alia pietatis opera iniungunt. Quas quidem accedere pro recuperanda sanitate, tantò pernicioſius existit, quantò præ illis, qui solùm per pactum tacitum curare videntur, in contumeliam fidei amplius delinquunt.

Maleficæ iis quos curant, etiam sacras peregrinationes iniungunt.

Hi enim dum ex vna parte sanitatem corporalem Deo præponunt, ex altera parte sibiipsis in vindictam criminis vitam Deo percutiente abbreuiant. Sic enim in Saul diuina sæuit vltio, cùm primò magos & Ariolos abstulisset de terra; posteà consuluit, vnde & in bello occisus cum filiis suis, 1. *Reg.* 28. & culpa tangitur, 1. *Paralip.* 10. Propter hoc etiam Ochosias infirmus mori habuit 4. *Reg.* 1.

Consulentes maleficos de sanitate, accersunt sibi mortem.

Tales etiam visitatores maleficarum sunt infames: vnde nec ad accusatio-

nem debent admitti ſecundo quæſtionum, octauo. Quiſquis nec, &c. Item tales ſecundùm leges debent pœna capitis plecti, vt in prima quæſtione operis tactum eſt.

Exorciſmi olim in uſu.

Sed heu Domine Deus, cum omnia iudicia tua iuſta ſint, quis liberabit pauperes maleficiatos, & in continuis doloribus eiulantes, peccatis noſtris exigentibus, inimicus nimis prævaluit, vbi ſunt qui licitis exorciſmis illa opera Diaboli diſſoluere valeant? Hoc vnicum ergo ſupereſſe videtur remedium, vt Iudices eorum inſultus ad minus refrenent variis pœnis auctrices maleficas caſtigando: vnde & infirmis facultas viſitandi maleficas amputabitur. Sed heu nemo percipit corde, omnes quæ ſua ,, non quæ Ieſu Chriſti ſunt, quærentes.

Illa enim malefica in *Richshofen* de qua ſuprà mentio facta eſt, adeò aſſiduis frequentabatur pro recuperanda ſanitate maleficiatis, quòd Comes caſtri Telonei lucrum habere voluit, ita quòd quilibet maleficiatus in ſe, vel in ſibi attinentibus denariũ vnum introitu portæ ſolnere habebat. Vnde magnum exinde ſe habuiſſe prouentum aſſeruit.

Telonium impoſitum contra maleficã.

Teſte etiam experientia didicimus plurimas tales maleficas per diœceſim Conſtantienſem exiſtere: non quòd ipſa præ aliis diœceſibus ſit infecta. cum hoc genus infidiæ ſerpat per omnes diœceſes, & heu totum mundum infeciſſe videtur: ſed quia ipſa diœceſis amplius elaborata fuit: Et quidam *Hengſt* nomine repertus, qui maiorem concurſum & quotidianum à maleficiatis pauperculis habere cernitur: quem etiam concurſum ſic oculis noſtris perſpeximus in villa quadam *Eningen*: quod ſine dubio ad quæcunque loca Beatiſſimæ virginis, ſiue Aquiſgrani ſiue ad Eremitas tantus pauperum concurſus non exiſtit ſicut ad eundem ſuperſtitioſum hominem. Nam hyemali & frigidiſſimo tempore, dum præ abundantia niuium omnis via regia & publica obſtruitur, adhuc à circumiacentibus terris ad duo vel tria milliaria, cum magnis hominum fatigationibus frequentatur, quibuſdam remedia percipientibus, aliis verò minimè: vt reor quòd non æquè omnia maleficia diſſolui propter varia, vt ſuprà tactum eſt, obſtacula poſſunt. Et hi quidem ſub expreſſa Dæmonum inuocatione maleficia diſſoluentes, quoad ſecundum remedium illicitum, non tamen ſicut primum.

Exẽplum concurſus maleficiatorum ad malefi-cum.

Remedia ſuperſtitionibus conſtantia contra maleficia.

Tertium verò remedium, quòd quibuſdam cæremoniis ſuperſtitioſis practicatur: non tamen in nocumentum alicuius perſonæ, aut per manifeſtos maleficos agitatur, experientia teſte per hunc modum.

In ciuitate Spirenſi mercator quidam forenſis hunc caſum ſibi accidiſſe propoſuit. In partibus, inquit, Sueuiæ, in caſtro quodam nobilium me degente quadam die dum peracto prandio, aſſociatus duobus domicellis, ſolatij cauſa ſuper pratum incederem, quædam mulier obuiando, dum à remotis adhuc incederet, & à duobus domicellis agnita fuiſſet, vnus eorum ad me hæc verba protulit: munias te citò ſigno crucis, & ſimiliter ad idem aliud ab alio latere hortabatur. At ego cauſam huius timoris inquirens, reſponderunt. En peior malefica totius prouinciæ iam nobis obuiam fit: ipſa enim ſolo viſu maleficare homines nouit. Tunc ego ſtomachando, nunquam tales timuiſſe me iactitabam: ecce vix verba compleui, & me grauiter in pede ſiniſtro læſum perſenſi, ita vt ſine graui dolore de loco figere pedem non potui aut greſſum: vndè & alij concitò è caſtro per nuncium mihi equum deſtinandum ad illud reducunt, doloribus

Etiam nõ timentes maleficas, maleficiantur.

bus autem per triduum augmentatis.

Præfati incolæ, intelligentes maleficio me infectum, quendam ruſticum ad ſpatium vnius milliaris accedunt, & caſum proponunt, quem nouerant per artem quandam maleficia tollere. Qui concitò veniens, & pedem proſpiciens, ſi, inquit, ex vobis contigit naturali defectu, experimentum capiam, & ſiquidem ex maleficio accidit, cum Dei adiutorio curabo; ſin autem ſecùs, remediis naturalibus opus erit inſiſtere. At ego: Si abſque ſuperſtitione & cum Dei adiutorio curari potero, libens acceptabo: quoniam cum Dæmone nihil commune habere volo, nec eius adiutorium affecto. Ad idem & ipſe villanus reſpondit, ſe non velle niſi licita remedia, & cum Dei adiutorio adhibere & curare, dummodò experientia didiciſſet, hoc per maleficium mihi contigiſſe: Ad quæ duo aſſenſi: Ille plumbum, vt ſupra de alia malefica tactum eſt, liquefactum in cochlearij ferreo ſupra pedem tenuit, & in ſcutellam aqua plenam fudit, & ſubitò diuerſarum rerum ſpecies proruperunt, ac ſi ſpinæ, vel pili, aut oſſa ſimilia fuiſſent intromiſſa. Iam, inquit, video, quòd infirmitas hæc non ex naturali defectu, ſed maleficio vobis contigit. At ego, quomodo talia ex plumbo liquefacto ſcire poſſet, dum inquirerem. Ecce, ſeptem ſunt metalla, ex ſeptem Planetis, & quia Saturnus dominatur plumbo, eius proprietas eſt, vt ſi plumbo ſuper maleficiũ aliquod fuſum fuerit, per ſuum influxum maleficium demonſtrabit: & benè, inquit, actum eſt, vt citò remedium adhibeatur, quod tot diebus vos viſitare habeo, quot ſub maleficio ſtetiſtis. Et interroganti quot dies elapſi fuiſſent, iam triduo falſus ſum. Vnde & ipſe ſingulis diebus per triduum me viſitando, & pedem inſpiciendo ſolùm & tangendo, & cuncta verba penes ſe ruminando integræ ſanitati fugato maleficio me reſtituit.

Qua de cauſa plũbum liquefactũ, quod ſupra maleficiatu adhibetur prodat maleficiũ.

Hic certè modus actorem non monſtrat maleficum, ſed modum ſuperſtitioſum. In eo enim quòd Dei adiutorio & non opere Diaboli ſanitatem promiſit, & hoc, quòd Saturni influxum ſuper plumbum, tanquam ex eius dominio cauſatum allegauit, irreprehenſibilis extitit, & potius commendãdus fuit. Sed qua virtute maleficium fugatur, & ſpecies rerum in plumbo cauſauit, ſub dubio relinquitur. Nam cum maleficium nulla virtute naturali poſſit amoueri, licet mitigari valeat, vt inferius de obſeſſorum remediis patebit, potius videtur, quòd per aliquod pactum, ad minus tacitum, cum Dæmone initum, hoc practicauerit. Et dicitur hoc pactum tacitum, quando ad minus auctor tacitè in aſſiſtentiam Diaboli conſentit. Per quem modum innumera ſuperſtitioſa opera practicantur: licet differenter quoad diuinam offenſam, cum in vno opere maior ſit creatoris offenſa quàm in altero. In eo enim quod de ſanitate procuranda cœtus fuit, & in eo, quod tot diebus quot ſub infirmitate extiterat, ipſum viſitare habuit, nec aliquibus medicaminibus naturalibus vſus fuit, & tamen iuxta præmiſſa ægrotum ſanitati reſtituit, non tam ſuſpectus, quàm vt manifeſtè deprehenſus, ad minùs licet non ſuper expreſſum initum cum Dæmone pactum, tamen iudicatur, & tanquam pro conuicto haberi, & pœnis ad minus in ſecundo modo ſententiandi infrà contentis, ſed puniri debet cum adiuratione ſolemni niſi leges, quæ in contrarium ſentire videntur, ipſum ſuſtentarent: in quo caſu quod ordinarium ſit faciendum, in ſolutione argumentorum patebit poſteà.

Quid ſignificet pactum tacitum.

Quartum verò remedium tolerandum, & de quo Canoniſtæ ad minus intendunt

Vanum remedium toleratur.

intendunt cum certis Theologis, dicitur vanum tantùm, & præcisè, puta, quia solùm superstitiosum, & non sub aliquo pacto expresso, vel tacito, ex intentione & proposito practicātis operatum. Et dico ad minus: quia fortassis si velint etiam tertium remedium huic quarto adiungere, potiùs videntur nobis eorū assertioni cedere, quàm contentionibus deseruire. Et hoc quidem remedium vanum superius exemplificatum de mulieribus quæ vrceolum super ignem positum percutiunt, in finem, vt erat malefica quæ vaccam vbertate lactis priuauit verberetur, licèt fortassis talia in nomine Diaboli facere habebant, aut fortassis sine eius permissione.

Ad idem possunt & alia eorum gesta adduci. Nam interdum vbi vaccas huiusmodi læsas, ad pascua emittere volunt explorare etiam ipsam maleficam nituntur, tunc braccam viri, vel aliud immundum super caput, aut dorsum vaccæ ponentes: & hoc potiùs festiuis diebus & sacratioribus ipsam vaccam cum baculo fortassis iterum sub tali, vt suprà, expressione percutiendo expellunt, & tunc vacca recto tramite ad domum maleficæ properat, & cornua in eius ostium vibrat cum magno eiulatu continuè pulsando, & hæc vtique Diabolus in vacca operatur tamdiu, quòd per alia maleficia sedatur.

Bracca viri cornibus vaccæ maleficiatæ imposita prodit maleficū.

Renera secundùm præfatos Doctores talia sunt toleranda, non tamen memoria vt quidam asserere conantur, existunt. Cùm enim iuxta Apostolum omnia quæ in verbo aut opere facimus, in nomine Domini nostri Iesu Christi facere præcipimur: licet ibi non sit expressa Dæmonis inuocatio, & tamen eius nominis expressio: & iterum licet ibi non sit intentio per actum aliquod tacitum vel expressum talia facere, quia fortassis dicet, volo hoc facere siue Diabolus intromittat se, siue non ipsa temeritas, quia diuinum timorem posponit, Deum offendit, vnde & Diabolo potestatem talia faciendi permittit. Inducendi ergo tales sunt ad pœnitentiam, & hortandi, vt potius desistant, & ad remedia infrà scripta, vt superius etiam in parte tacta, per vsum videlicet aquæ benedictæ & salis exorcizati, &c. recurrant.

Intestinis cadauerum intestina maleficarum affiguntur.

Simili modo iudicandum de illis, quibus, dum aliquod iumentum maleficio interimitur, & explorant maleficum, aut etiam si naturali defectu vel maleficio sit interemptum, vbi nituntur ad loca, vbi cadauera bestiarum exorcizantur, properant, & intestina cadaueris super terram trahendo vsque ad domum deferunt, non autem intrò domum per ostium super, sed sub limine domus ad coquinā trahunt, & igne facto super cratem intestina ponunt, & tunc vt exrelatu talia practicārium sæpissimè informati sumus, sicut intestina calefiunt & ardent, ita intestina maleficæ calore & doloribus crucientur: aduertunt ergo exploratores, vt ostiū domus optimè sit obstrusum, eò quòd præ doloribus malefica ad introitum habebit carbonem de igne auferre, & tunc omnis cruciatus effugatur. Repertum denique sæpius nouimus, vbi introitum habere non poterant, ex tunc denssissimis tenebris domum intus & extra vallabant, cum commotione tam horribili & strepitu, vt ex ruina domus omnes se tandem interimi putarent, nisi ostium aperiretur.

Puerorum pertinacei indicant maleficas.

Ad idem etiam certa experimenta reducuntur. Nam certi volentes è multitudine mulierum in Ecclesia existentium experiri maleficas, quæ etiam sine eorum consensu Ecclesiam diuinis peractis exire non valeant, tali experimento insistunt. Nam die Dominica Sotularia iuuenum axungia, seu pinguedine porci, vt moris est, pro restauratione fieri, perungunt, & sic vbi Ecclesiam

Digitized by Google

cleſiam intrant, tandiu maleficæ exire Eccleſiam non poterunt, quoad vſque exploratores, aut exeunt aut illis licentiam ſub expreſſione, vt ſupra, exeundi concedunt.

Simile ſit etiam per certa verba, quæ annotare non expedit, ne quis per Diabolum ſeducatur. Nam nec Iudices aut Præſidentes his infallibilem fidem aut opinionem accommodare debent, niſi talis perſona alias plurimum eſſet diffamata, cum ſub tali prætextu ille mille artifex etiam innoxias infamare poſſet. Vnde potius auertendi ſunt homines à talibus experimentis, & ſalutares pœnitentiæ iniungendæ, licet interdum tolerentur.

Leges ciuiles tolerant maleficia maleficiis pelli.

Per hoc patet reſponſio ad argumenta, quæ concludunt maleficia non eſſe tollenda, quia primis duobus modis omninò illicitum eſt tollere tertium remedium ſecundùm leges, & ſi toleratur, tamen non paruam ſuper hoc eccleſiaſticus Iudex debet habere aduertentiam. Nam quod leges videntur tolerare patet *C. de maleficis, l. eorum*, vbi ſic habetur. Alij autem qui faciunt id ne labores hominum ventorum grandinéſque lapidatione ſternantur, non pœna, ſed præmio digni ſunt. Et Antonius in ſumma de legibus in quibus ius Canonicum & Ciuile diſcrepant, hoc idem allegat. Ex quo videtur, quòd concedunt leges pro conſeruatione frugum & iumentorum, & in omnem euentum poſſe certos homines talia practicantes non ſolùm tolerare, ſed & præmiare. Erit ergo Eccleſiaſtici iudicis aduertere, ſi tantummodo iuxta mentem legis contra grandines & aëris temperiem modis congruis, vt inferius patebit, aut etiam quibuſdam ſuperſtitioſis procedit. Et tunc, dum inde nullum ſequitur ſide ſcandalum, etiam tolerare: ſed reuera hoc non erit iuxta tertium, ſed quartum modum, & quintum de quo conſequenter tractandum erit de eccleſiaſticis & licitis remediis inferendo interdum de ſuperſtitioſis ad quartum modum pertinentibus, & hoc per capitula ſequentia.

CAPVT I.

Remedium Eccleſiaſticum contra Incubos & Succubos Dæmones.

QVia verò in præcedentibus capitulis primæ quæſtionis ſuper modos maleficiandi homines iumenta & terræ fruges, tacta ſunt ante omnia ea, quæ ipſæ maleficæ erga proprias perſonas practicant, qualiter videlicet innoxias iuuenculis in augmentum ſuæ perfidiæ alliciunt, qualis etiam modus ſit profitendi earum & homagij præſtandi, qualiter etiam infantes proprios aut alienos Dæmonibus offerunt & quomodo localiter transferantur. Hæc inquam & ſimilia remediare, quia non eſt poſſibile, niſi vt per ſuos Iudices de medio tollantur, aut ad minus in exemplum omnium futurorum puniantur, ideo de huiuſmodi remediis non ad præſens, ſed in vltima parte operis, vbi viginti modi procedendi & ſententiandi contra & ſuper maleficarum perſonas elucentur tractabitur.

Quæ remediari in maleficiis non poſſint.

Ad præſens tantum ſuper remedia contra earum maleficiales effectus tendere oportet, & primò qualiter homines maleficiati remediantur, demum qualiter beſtiæ, & vltimò qualiter fruges terræ conſeruantur. De hominibus verò maleficiatis, quoad Incubos Dæmones vel Succubos, quia ſunt in triplici genere, ſcilicet, earum quæ ſe voluntariè Dæmonibus Incubis ſubiiciunt, vt ſunt maleficæ, quia de Succubis quoad viros non ita voluntariè practicatio reperitur, cùm ex naturali

Triplex genus Incubuum.

Digitized by Google

turali vigore rationis quo viri mulieribus præeminent talia plus abhorrent.

Est & eorum qui à maleficis cum Incubis aut Succubis contra eorum voluntatem involuuntur, & est tertium genus ad hoc præcipuè virginum quarundam quæ contra earum omninò voluntatem ab Incubis Dæmonibus molestantur, de quibus etiam sæpè præsumitur, quòd à maleficis sic maleficiantur, puta quia Dæmones ad instantiam maleficarum, sicut sæpissimè alias infirmitates immittere solent, ita & Incubos illis personis se facere habent, vt vel sic eos ad suam perfidiam allicere valeant: demus exempla.

Succubi ex maleficio immissi.

Est in ciuitate Confluentiæ pauper quidam sic maleficiatus, quòd in præsentia vxoris omnem actum Venereum prout viri cum mulieribus agere solent etiam repetitis vicibus per se exercet, nec ab illis ad instantiam & eiulatum mulieris auerti potest, quia vno aut tribus actibus expletis verba replicat, volumus iterum de nouo inchoare, cùm tamen nulla persona corporali visu cernatur ei succumbere, fitque vt post diutinas huiusmodi vexationes, pauper ille collisus in terram omnibus viribus destituitur, & dum post aliquarum virium recuperationem interrogatur, quomodo & qualiter ista sibi contingant, & an ne personam succubantem habuerit. Respondere solet, se nihil videre, sed ita mente captiuatum, vt omninò abstinere non valeat: Et quidem super hoc maleficium mulier quædam plurimùm habetur suspecta, quòd ei intulerit, eo quòd illi pauperi minata fuerit per verba contumelioſa, quòd ipsum propter displicentiam sibi factam expedire vellet.

Sed leges & executores iustitiæ non adsunt qui saltem super diffamiam & grauem suspicionem in vindictam tanti criminis procederent: putantes neminem debere condemnari, nisi qui confessione propria, aut trium testium productione legitima conuincatur; quasi indicia facti, aut euidentia super graues aut violentas suspiciones nullas meretur pœnas: de quibus tamen, modis sententiandi inferius vt præmissum est patebit.

Quomodo hi, qui ab Incubis vexantur, curentur.

De secundo verò genere, quo puellæ ab Incubis Dæmonibus molestantur etiam nostris temporibus, referre nimis longum foret, cùm historiæ certæ de similibus existunt refertæ. Sed cum quanta difficultate alia remediari possint, patere potest ex iis, quæ Tho. Brabantinus circa finem operis sui de apibus de quadam in hunc modum refert.

Vidi, inquit, & ex confessione audiui virginem quandam in religioso habitu quæ primò dixit se nunquam in concubitum consensisse, per hoc tamen dat intelligere se cognitam fuisse: at ego non credens, arctaui eam rationibus & duris comminationibus, sub periculo animæ suæ: tandem cum lachrymis confessa est, se prius corruptam mente quàm corpore, & cùm posteà doleret quasi ad mortem, confiteretur omni die cũ lachrymis, non potuit tamen ingenio, studio vel arte ab Incubo Dæmone liberari, nec signo crucis, nec aqua benedicta, quæ tamen specialiter ad fugandos Dæmones ordinantur, nec etiam sacramento Christi corporis, ipsis quoque Angelis terrifico, donec post plures annos oratione & ieiunio piè peractis fugaretur.

Et est credibile (saluo meliori iudicio) quòd postquam de peccato suo dolens confitebatur, potius ei concubitus Dæmonis pœna culpæ quàm culpa fuit.

Hæc etiam cum in vigilia Pentecostes querularetur apud Christianam in valle Duciſſæ Brabantiæ, monialem deuotam, quæ mihi hoc retulit, quòd non auderet cõmunicare propter Dæmonis

Digitized by Google

monis importunam vexationem compatiens dixi ei, Christina: Vade, quiesce secura, communicatura cras Dominico corpori; in me enim recipiam pœnam tuam. Recedens illa gaudens dormit in pace, ad orationem de nocte surgit mane, cum omni tranquillitate sacramenta suscepit. Christina autem susceptam in se pœnam non ponderans, vespere quieti se dans, audit in statu suo quasi procellam commouentem se, & inquietius agitãtem, nec suspicans Dæmonem, arrepto collo fugare nititur quicquid esset. Decumbit iterum, sed pauida vexata surrexit, & hoc pluries tandem sensit: & vidit euersis ferè straminibus, quòd Dæmonis nequitia vexaretur. Dimisso ergo lecto noctem ducit insomnem, & orare volens, Dæmonis cruciabatur insultu, & vt dixit, nunquam talia passa fuerat. Vnde prædictæ mulieri mane, Renuncio, inquit renuncio pœnæ tuæ: vix enim fine vitæ discrimine, violentiam tentatoris pessimi euasi. Qua ex re perpenditur, difficile esse huiusmodi remediare, siue maleficio, siue absque eo contingat.

Sunt tamen adhuc aliqua per quæ fortassis ipsi Dæmones fugantur, de quibus & Nider in suo Formicario. Licet enim, vt ibi fertur; quinque modis valeant puellæ & viri liberari, videlicet per sacramentalem confessionem & sanctam exercitationem in crucis consignatione, vel Angelica salutatione, tertio per exorcismorum applicationem, quarto per certi loci mutationem & per cautam sanctorum excommunicationem. Et ex præmissis patuit, quòd prima duo moniali non profuerunt, non tamen propterea omittenda sunt; quod enim vni est remedium, non propter hoc sequitur quòd & alteri, ita è conuerso. Nam & Incubos sæpè per orationem Dominicam, aut aquæ asperſionem, vel etiam per Angelicam salutationem fuisse repulsos historiæ tradunt.

Incubi pelluntur Angelica salutatione.

Refert enim Cæsarius *in dialogo suo*, quòd sacerdos quidam postquam se suspenderat; eius concubina Monasterium intrauit, & per Incubum ad luxuriam prouocata est, quem tamen per crucis consignationem repulit, & per aquæ benedictæ asperſionem, licet statim postea rediit. Quando autem Angelicam salutationem dicebat, longè velut sagitta disparuit & recessit, sed interdum rediit, licet propè eam accedere non auderet.

Item de tertio, videlicet per sacramentalem confessionem, patet per eundem Cæsarium, qui dicit, quòd concubina antedicta, cùm iam confessa esset purè, in toto derelicta est ab Incubo. Refert idem, quòd quidam vir in Leodio passus Incubum, confessione sacramentali finita localiter liberatus est.

Ponit insuper exemplum de quadam inclusa, quam Incubus nec oratione, nec confessione, nec propter aliud spirituale exercitium reliquit, quin eius lectum ascenderet, sed cùm ad informationem cuiusdam viri religiosi diceret, Benedicite, statim eam Dæmon reliquit.

Vis verbi Benedicite.

De quarto, videlicet loci mutatione, dicit qui prius, quòd filia cuiusdam sacerdotis stuprata per Incubum, & facta ex dolore phrenetica, trans Rhenúmque elongata, ab Incubo dimissa est, sed pater eius, quia à loco filiam disposuerat, à Dæmone percussus est, adeò vt moreretur in triduo.

Mutatio loci mutat Incubos.

Fit & mentio de quadam, quæ pet Incubum crebrò in lecto vexata proprio, consociam deuotam petiit, vt loco vexatæ iaceret, quod cum fecisset, tota nocte quasdam inquietudines grauissimas sensit, & prior tunc quieta fuit. Notatur etiam à Guillelmo, quòd

Digitized by Google

Puellæ pulchros crines habentes magis sentiunt incubos.

Incubi plus vexare videntur mulieres, & puellas pulchros crines habentes, ideo quia aut curæ aut ornatui crinium incumbunt huiusmodi, aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel consueuerunt, aut quia in eis inaniter gloriantur, aut quia diuina bonitas hoc permittit, vt terreantur mulieres viros inflammare per ea, quæ etiam Dæmones inflammari viros volunt.

De quinto, de excommunicatione, quæ fortassis aliquãdo eadem est exorcizationi, patet *in legenda sancti Bernardi*. In Aquitania siquidem mulier ab Incubo sex annis incredibili abusu libidinis vexata adiuit sibi Incubum, ne ad virum sanctum, qui venturus erat, appropinquaret minãtem, Nihil, inquit, tibi proficiet: sed eo recedente, tuus crudelissimus ero persequutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quæ cùm virum sanctum Bernardum inuocaret, respondit. Tolle meum baculum, & lecto tuo infige, & faciat malignus, quod potest. Hoc cùm fecisset, Dæmon, cameram fœminæ non est ausus intrare, sed foris minabatur atrocissimè; se eam velle persequi, Bernardo recedente. Quo per fœminam audito, conuocat populum B. Bernardus, omnes iubet accensas candelas gestare in manibus, & Dæmonem cum vniuerso, qui aderat cœtu, excommunicauit, ac ne ad illam, vel aliam deinceps accessum habeat, interdixit, & ita ab illa pœna liberata est.

Baculus S. Bernardi liberat ab Incubo.

De potestate clauium, Petri quæ sonat super terrã.

Verum hîc notandum, quòd potestas clauium concessa Petro & suis successoribus, quia sonat super terram, & tantum pro viatoribus hæc iurisdictionis potestas, sit in remedium Ecclesiæ concessa, mirum videtur, quòd & aëreæ potestates hac iurisdictione valeant arceri. Sed dici potest, quòd quia personæ quæ à Dæmonibus molestantur sunt sub iurisdictione Papæ & clauium, non mirum, si per indirectum huiusmodi potestates vigore clauium arceantur, sicut etiam indirecta animas potestate clauium à pœnis purgatorij ignis absoluere potest: non obstante, quòd potestas illa sonat super terram, & animæ sunt sub terra.

De potestate etiam clauium concessa capiti Ecclesiæ, scilicet vicario Christi, non est tutum disputare, cùm notum sit, quòd tanta potestas sit à Christo Ecclesiæ & eius vicario concessa, quanta puto homini concedi à Deo potuit, & hoc in vtilitatem Ecclesiæ.

Piè etiam æstimari potest, quòd si ægritudines à maleficis virtute Dæmonum inflictæ excommunicarentur cum ipsis Maleficis auctoribus, & Dæmonibus, non adeò in ipsos infirmos sæuirent, & quòd citius liberarentur adhibitis super hoc & aliis exorcismis licitis.

Locustæ arcentur excõmunicatione

In partibus denique Athisis vulgaris est narratio simul & aliis in locis, quòd dum diuina permissione locustæ volantes cum ingenti multitudine vineta, frondes, segetes, & cuncta virentia eradicarent, huiusmodi excommunicatione & maledictione fugatæ, & subitò interemptæ fuerunt. Quòd si sanctificato viro quis ascribere velit, & non virtuti clauium, sit in nomine Domini: vnum pro certo habemus, quòd nec virtus miraculorum, nec potestas clauium gratiam gratum facientem de necessitate præsupponunt: cùm vtrumque ex gratia gratis data procedat.

Est & iterum notandum, quòd vbi nullum prædictorum remediorum iuuat, quòd tunc ad exorcismos licitos sit recurrendum: de quibus inferius patebit. Quia etsi hi ad fugandum Dæmonis nequitiam non sufficiant: tunc reuera talis vexatio Dæmonis est pæna pro peccatis satisfactoria, si pro-

vt

Digitized by Google

vt oportet ſuſtineatur in charitate, ſicut & alia mala huiuſmodi, quæ nos hîc premunt, ad Deum ire compellant.

Mulieres mirabilia imaginantur.

Verùm etiam aduertendum, quòd interdum aliquæ in veritate per Incubum non vexantur, ſed tantummodò ita ſe vexari putant: & hoc quòd mulieribus præcipuè, & non viris, cùm aliàs ſint timidæ, & mirabilium formarum in imaginatione ſuſceptiuæ.

Vnde & Guilhelmus ſæpè allegatus. Multæ, inquit, de apparitionibus phãtaſticis, ex morbo melancholico in multis fiunt, & in mulieribus maximè, ſicut apparet de viſionibus & reuelationibus. Et cauſa in hoc eſt, vt norunt Medici, ipſa natura muliebrium animarum, eò quod longè facilioris & leuioris impreſſionis ſunt, quam animæ viriles: Et ſubdit *Ibidem*, Scio me vidiſſe mulierem, quæ credebat ſe agnoſci ab intus a Diabolo, & talia incredibilia ſe ſentire dicebat.

Nonnunquam etiam impreghatæ ſibi videntur mulieres ab Incubis, & intumeſcunt vehementer ventres earum, & cùm partus tempus aduenerit, ſola emiſſione multæ ventoſitatis detumeſcunt. Nam de ouis formicarum in potu ſumptis, incredibilem ventoſitatem & tumultum in ventre generant hominis. Similiter de granis catapuciæ, & de granis arboris, quæ dicitur nigra pinus, conſimilia in ventre fiunt. Facillimum eſt autem Dæmoni ſimilia & maiora in ventribus hominum procurare. Hæc addita ſunt, vt non facillimè quis mulierculis fidem adhibeat, ſed illis duntaxat, ſuper quibus experimenta fidem fecerunt, vt de illis, qui didicerunt in propriis lectis, vel alio modo condormientibus, per experientiam talia vera eſſe.

Ouæ formicarum faciunt intumeſcere aluũ.

Cap. 11.

Remedia proillis qui circa vim generatiuam maleficiuntur.

Viri plus maleficiuntur quàm fœminæ.

Licet mulieres in maiori numero ſint Maleficæ quàm viri, vt prima parte operis oſtenſum eſt, tamen viri plus maleficiuntur: & huius ratio eſt: quia cùm Deus plus permittit ſuper actum Venereum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm ſuper alios actus humanos: ſicut & per ſerpentes, quæ magis incantationibus deſeruiunt quàm alia animalia, eò quòd fuerit Diaboli primum inſtrumẽtum: & cùm actus ille Venereus plus & faciliori modo poteſt maleficiari in viro quàm in muliere: ideò. Et quidem patet quod tactum eſt, nempè cùm quinque modis Dæmon in generatiuam potentiam poſſit agere, & illi modi citius procurantur in viris.

Remedia adhibenda ſuper vnumquemque modum iuxta poſſibilitatem ſunt deducenda: & ille, qui vitiatus eſt in tali potentia, attendat ſub quo modo ſuum maleficium contineatur. Sunt autem quinque modi iuxta Petrum de Palude *in ſuo 4. diſtin. 34. in proceſſu huius maleficij.*

Nam Dæmon ex hoc, quòd eſt ſpiritus, habet poteſtatem ſuper creaturam corporalem, Deo permittente, & ex conditione naturæ ſuæ, præcipuè ad motum localem, vt illum prohibeat, vel vt promoueat: Vnde per hanc poteſtatem poſſunt corpora viri & mulieris impedire, ne ſibi appropinquent, & hoc directè vel indirectè. Directè quando vnum elongaret ab altero, vel non ſineret ad alterum appropinquare. Indirectè, quando aliquod impedimentum procuraret, vel quando ſe interponeret in corpore aſſumpto: ſicut cuidam iuueni pagano acciderat,

quidam deſponſat idolum.

Digitized by Google

qui Idolum desponsauerat, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere, vt suprà patuit.

Secundo modo, vbi hominem inflammaret erga vnam, refrigeraret erga aliam, & hoc posset occultè procurare per applicationem quandam herbarum aut aliarum rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.

Tertio modo, vbi æstimationem viri aut mulieris turbaret, qua redderet vnam personam alteri exosam, quia vt suprà patuit in prima parte operis, potest imaginationem imprimere.

Quarto modo, reprimendo vigorem membri, qui ad fructificationem necessariò requiritur, sicut & motum localem cuiuscunque organi reprimere potest.

Quinto, prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis ne ad vasa generationis descendant, vel ne ab illis viis recedat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Quomodo potentia coëundi internoscenda.

Quòd si quis dicat, nescio sub quo modo maleficium mihi illatum contineatur, vnum scio, quòd generatiua potentia erga vxorem meam careo. Respondeti potest, si potens est ad alias mulieres, non autem ad propriam, tunc sub secundo modo: quia de primo modo certificaretur Succubum Dæmonem, id est, quòd per Dæmones Incubos & Succubos deluderetur. Item si vxorem non habet exosam, & tamen non potest ipsam agnoscere, sed benè alias, tunc iterum manet sub secundo modo: si autem habet exosam, & non potest agnoscere, tunc sub secundo & tertio modo continetur. Item si non habet exosam, vellet autem cognoscere, sed non habet vigorem membri, tunc sub quarto modo. Si verò haberet vigorem membri, sed non haberet excisionem seminis, tunc sub quinto modo. Modus ergo curandi patebit, vbi declaratur, si æqualiter in charitate & extra charitatem existentes, his maleficiari valeant: & quidem quòd non: dempto quarto modo, qui tamen etiam rarissimè. Accidere enim potest, qui in gratia & charitate existit sic declaratur, tamen lectori præsupponitur, quòd loquimur de actu coniugali inter matrimonialiter coniunctos, quia aliàs implicaretur: cùm omnis actus Venereus extra matrimonium est peccatum mortale, & non nisi ab his, qui extra charitatem existunt, exercetur.

Nam cum asserere oporteat ex totius Scripturæ sacræ traditione, quòd Dæmones magis permittuntur à Deo sæuire in peccatores quàm in iustos. Licet legatur ipsum iustissimum Iob fuisse percussum, hoc tamen non fuit singulariter super potentiam generatiuam, nec etiam directè: ideò dicere oportet, quod quibuscunque talia maleficia inter matrimonialiter coniunctos contingunt, signum est, quòd vel ambæ personæ, vel altera extra charitatem existat, & quidem fundamentum huius ex scripturis deducitur, auctoritate & ratione. Nam Angelus dixit Tobiæ: In illos, qui libidini vacant, accipit dæmon potestatem: Effectus demonstrauit, vbi septem viros virginis Saræ occiderat.

Contra libidinosos accepit Diabolus potestatem.

Item Cassianus *collat. patrum* definit & B. Antonius, nullatenus posse Dæmonem mentem cuiusque vel corpus inuadere, nisi eam prius destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam nudámque reddiderit. Hæc verba vt quæ applicari possunt super maleficium corporis, vniuersaliter super totum corpus, cùm Iob tali maleficio percussus, non tamen nudus diuina gratia fuit, sed

particu-

Digitized by Google

particulariter, quando videlicet particulare maleficium ratione alicuius peccati accidit corpori: Et hoc quidem non potest esse, nisi peccatum incontinentiæ. Ratio. Nam vt dictum est, propter foeditatem illius actus, & quia per ipsum primum peccatum diffunditur; Deus plus permittit super ipsum, quàm super alios humanos actus: ergo & inter matrimonialiter coniunctos, vbi diuino auxilio propter peccatum destituuntur, amplius circa illam vim generatiuam maleficiari à Deo permittuntur.

Quòd si quæritur, cuiusmodi sint illa peccata, dici potest: quòd peccata incontinentiæ quæ inter cognatos cùm varia sint, iuxta illud Hieronymi, & habetur in textu: Adulter est in propriam amator ardentior, simul & huiusmodi amatores amplius in prædictis maleficiuntur.

Remedia ergo Ecclesiastica sunt duplicia: Vnum in foro contentioso, alterum in foro conscientiæ practicatur. Primum, si in iudicio allegatur impotentia ex maleficio illata, tunc distinguendum est: quia talis impotentia, aut est temporalis, aut est perpetua. Si temporalis, non impedit. Tunc autem præsumitur esse temporalis, quando infra spatium trium annorum cohabitantes, & quantum possunt operam dantes, siue per Ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanetur aliquo remedio, ex tunc præsumitur esse perpetua.

Impotētia aut est tēporalis, aut perpetua.

Item aut præcedit matrimonij contractionem & consummationem, & sic impedit contrahendum, & dirimit iam contractum, & sequitur matrimonij contractionem, sed non consummationem. Et est communis modus maleficiandi viros, quando spernunt amasias: tunc enim quia sperabant se matrimonialiter copulare & defraudātur, inferunt maleficia viris, vt ne aliis commisceri valeant. In tali enim casu, vt aliqui dicunt, dirimitur matrimonium iam contractum, nisi sub continentia cohabitare velint, vt Maria & Ioseph. Et habet pro se Can. *dicitur enim* 23. q. 1. quòd coniugium confirmatur officio, s. carnis, vt dicit gl. Et parum pòst dicitur, antequam confirmetur impossibilitas officij soluit vinculum coniugij. Aut sequitur matrimonium confirmatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit. Plura alia à Doctoribus notantur, sed quia non præcisè sunt præsentis speculationis (notantur autem in variis scriptis Doctorum, vbi de maleficiali impedimento tractant, ideò hîc est supersedendum.

Quæ impotentia matrimonium dirimat.

Tantummodò, si quis difficultaret, quomodo actus ille possit impediri respectu illius mulieris, & non respectu alterius. Respondit Bonauent. hoc est, vel quia sortilegus ad hoc respectu personæ determinatæ Diabolum inuitauit, vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire non permittit. Occultum iudicium Dei hîc latet, vt in vxore Tobiæ. Qualiter autem Diabolus hoc facere possit, patet ex præmissis. Dicit tamen hîc Bonauent. quòd impedit generatiuam, non impedimento intrinseco lædendo organum, sed extrinseco impediendo vsum: & est impedimentum artificiale & non naturale: & ita potest impedire ad vnam, & non ad alias: vel tollendo exercitationem concupiscentiæ ad illam vel aliam: & hoc per virtutem propriam, vel per herbam, vel per lapidem, vel per aliquam creaturam occultam, & satis concordat cum dictis Petri.

Remedium verò Ecclesiasticum in foro conscientiæ traditur 33. q. 8. *Si per sortiarias*, vbi sic dicitur: Si per sortiarias atque maleficas artes nonnunquam occulto iusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante concubitus sequitur,

Ecclesiasticum remedium optimum.

Digitized by Google

quitur, hortandi sunt, quibus ista eueniunt, vt corde contrito & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusis lachrymis, & largioribus eleemosynis & operationibus atque ieiuniis Domino satisfaciant.

In quibus verbis notatur, quòd tantummodo propter peccata & extra charitatem existentibus talia contingunt. Sequitur & per exorcismos ac cætera Ecclesiasticæ medicinæ munimina ministri Ecclesiæ, tales quantum annuerit dominus, qui Abimelech & domum eius Abrahæ orationibus sanauit, sanare procuret.

A brahæ precatio sanat impotentiã Regis Abimelech.

Vnde summariè dicere possumus, quòd quinque sunt remedia; quæ talibus sic maleficiatis licitè applicari possunt, videlicet sanctorum aliquorum licita peregrinatio, & ibidem peccatorum suorum cum contritione vera confessio, signi crucis, orationis deuotæ multiplicatio, per verba sobria licita exorcizatio, quæ qualiter fieri debent, inferius patebit. Et cauta maleficij oblatio facit ad hoc, quòd suprà de Comite tactum est, qui per triennium sibi matrimonialiter copulatam virginem cognoscere non potuit.

CAPVT III.

Remedia contra maleficiatos super amorem, vel odium inordinatum.

SIcut maleficium in potentia generatiua, ita & philocaptio & odium, in voluntate causantur. Expedit primo de eius causa, & tantum, quantum possibile est, de eius remediis transcurrere.

De Philocaptione.

Philocaptio igitur seu amor inordinatus vnius ad alterum, triplici ex causa oriri potest. Aliquando ex sola incautela oculorum, aliquando ex tentatione Dæmonum solùm, aliquando ex maleficio Necromanticorũ, & Maleficarum simul & Dæmonum.

De primo dicitur *Iacob.* 1. Vnusquisque tentatur, à concupiscentia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem. Sic Sichem, cùm vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis illius, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum ea, & conglutinata est anima eius cum ea. Et *Gen.* 34. *secundum gl.* infirmæ animæ sic accidit, quando postpositis propriis aliena negotia curat, seducitur consuetudine, & fit vna vnitate consensus cum illicitis.

1. Concupiscentia est mater peccati.

De secundo quòd oriatur ex tentatione Dæmonum principaliter: Sic Amon sororem Thamar speciosissimã, adamauerat, & deperierat in ea validè, ita vt propter amorem eius ægrotaret. 2. *Reg.* 14. Non enim in toto tam corruptus esse potuit mente, vt in tantum facinus stupri prosiliret, si non graviter à Diabolo tentatus fuisset. De hoc etiam genere amoris refertus est liber sanctorum Patrum, qui refert, omnem tentationem etiam carnalis amoris sibi in eremis subtraxisse. Quidam tamen, vltra quàm credi potest, amore mulierum tentabuntur aliquoties, vnde & 2. *Cor.* 12. Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet, vbi *glos.* tentando per libidinem, datus est mihi stimulus.

2. De eodem iisdem verbis supra pag. 117.

S. Paulus libidinibus stimulatus.

Aiunt quidam, tentatio autem cui non consentitur, non est peccatum, sed materia exercendæ virtutis, hoc intelligitur de tentatione, quæ ab hoste non à carne: quia peccatum est veniale, etiamsi ei non consentiatur. De his varia exempla leguntur in variis locis.

De tertio, quòd amor inordinatus proue

3. Amor hæreos unde proueniat, per Hæreos Græcum Epos intelligunt, quod amorem designat.

proueniat ex maleficiis Dæmonum & Maleficarum, possibilitas huius maleficij suprà in quæstionibus primæ partis, an Dæmones per Maleficas mentes hominum ad amorem vel odium immutare, & incitare valeant, ad longum deducitur, per varia etiam gesta, & acta à nobis reperta comprobatur: imò inter omnia maleficia nimium propter sui generalitatem reputatur.

De insanis amoribus.

Quòd si quæritur: Petrus philocaptus amore talis, &c. nescitur an primo, secundo aut tertio modo. Respondetur, odium inter coniugatos cum crimine adulterij, etsi operatione Dæmonum fieri possit, vbi tamen visco carnalis concupiscentiæ amoris quis adeò inuolnitur & succenditur, vt nulla confusione, verbis, plagis, aut factis, ad resistendum cogi valeat. Item vbi quis sæpè pulchriorem dimittit vxorem & turpissimæ adhæret. Item vbi nocturno tempore nec quiescere valent, sed ita dementantur, vt per deuia quæque incedere habeant. Optimates, prælati & alij diuites sæpissimè his miseriis inuolnuntur. Et quidem hoc tempus muliebre, de quo Hildegardus (vt Vincen. *in spec. histor.* refert) prædixit, quòd non tandiu durabit, quantum hucvsque perstitit: cùm iam mundus plenus sit adulterij, præcipuè in optimatibus. Et quid opus scribere de remediis, qui remedia abhorrent? Tamen vt pio lectori satisfiat, aliqua breuiter tangamus super philocaptionem sine maleficio.

Hodiernũ seculum fertur muliebre.

Remedia contra amorẽ nõ prouenientẽ ex maleficio.

Auicenna septem remedia ponit, quando videlicet personam ægrotare facit, sed parum ista nostræ speculationi, nisi quantum mysticè animæ languenti deseruiunt. Dicit enim *lib. 3.* quòd ex variatione pulsus, & ad nominationem amati, cùm ibi radix ægrotationis habetur, tunc si lex sustinet, fiet copula per matrimonium: quia sic sanantur cùm obeditur naturæ: Aut fiat applicatio medicinalium, de quibus ibidem tractat & docet: Aut vt ægrotus amorem suum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, quod prior præeligere debet, & ita fugere præsentiam, quia sic distrahitur animus. Aut etiam si corrigibilis est, tribuletur & dehortetur, quòd opus amoris est maxima miseria. Vel dirigãtur ad ipsum, qui quãtum cum veritate & Deo possunt, vituperent corpus & dispositionem delicti, & mores cum transfiguratione facierum turpi seu difformi. Vel saltem vltimo, vt occupentur in rebus arduis, & distractiuis officiis.

Reuera sicut animalis homo per huiusmodi remedia sanatur, ad spiritualem singula capiendo interiorem hominem reformabunt: obediatur legimentis potius quàm naturæ, conuertat amorem suum ad certas delicias, recordetur, quàm momentaneum sit quod delectat, & æternum quod cruciat, quærat delicias in illa vita, vbi sic inchoantur, quòd nunquam finiuntur, cuius qui amator esse voluerit, & istam perdet, & illam modo inueniet, & æternis ignibus deputabitur, ecce tria damna irrecuperabilia ex amore insano prouenientia.

Amore capti sunt exorcizandi.

Super philocaptionem verò ex maleficio remedia *in precedenti capitulo* tacta, non inconuenienter & hîc applicari possunt: præcipuè autem exorcizatio per sacra verba, quam sibi ipsi facere taliter maleficiatus potest. Quotidie autem Angelum sanctum sibi ad custodiam à Deo deputatum inuocet, puta confessione, sanctorum limina, præcipuè autem beatissimæ virginis frequentet, & sine dubio liberabitur.

Virtutum armis illiciti amores sunt debellãdi.

Sed quam vituperabile, vt barbari homines donis naturalibus, & virtutum armis abiectis, seipsos tueri renuunt: cùm puellulæ sæpissimè inuicta infirmitate huiusmodi maleficia his armis propulerunt, in quorũ commendationẽ vnum è multis in medium producamus.

Digitized by Google

Exemplũ sacerdotis, qui virginem frustra maleficiis ad amorẽ propellit.

Fuit in rurali villa quadam prope Lindauliam Conſtan. diœceſis, virgo adulta, facie pulchra, & elegantior moribus, in huius aſpectu captus quidam vir leuis moribus, clericus ferè ſolo nomine, vtinam non ſacerdos, qui vulnus ſuæ mentis vltra celare non valens, venit ad laboratorium dictæ virginis, & honeſtis verbis ſe rete Dæmonis exhibens primò tandem ad amorem ſui virginis auſus eſt, verbis duntaxat prouocare animum, quod illa diuino inſtinctu percipiens, intacta mente & corpore, reſpondit viriliter: Domine cum verbis talibus domum meam nolite frequentare, alioquin repulſam ſuſtinebitis, verecundia mediante. Cui ille: Et ſi me diligere modò renuis verbis dulcibus monita, nunc poſt modicum coacta operibus me amabis, tibi promitto. Erat vir ille ſuſpectus incantator, & de maleficio. Sed verba hæc virgo pro vento habuit nec ſcintillam amoris carnalis ad virum in ſe ſenſit pro tunc, ſed euoluto non multo tempore, imaginationes amoroſas de viro illo prædicto cœpit habere. Quod illa percipiens, diuinitus inſpirata, ad matrem miſericordiæ confugit, & pro auxilio à filio impetrando deuotiſſimè imploranit, & ſtatim honeſtam ſocietatem requirens, peregrinari cœpit ad locum Eremitarum; ſic enim nominatur Eccleſia in honorem ipſius genitricis miraculosè conſecrata in præfata diœceſi. In qua ſacramentaliter confeſſa, ne in ea aliquid inuenire poſſet malignus ſpiritus, & ad ipſam matrem pietatis precibus fuſis, protinus omnis ceſſauit hoſtis machinatio, ita vt eam poſtmodum nunquam tangeret.

Superſunt tamen adhuc & cordati viri, à Maleficis mulierculis importunè ſuper huiuſmodi ſollicitati, quaſi nequaquã à philocaptione earũ ſe continere poſſent, qui tamen viriliter reſiſtentes, quantum ſe vltrò pulſare illecebris imaginationibus ſentirent, tamen etiam per præſidia præmiſſa cuncta machinamenta Diaboli ſuperarent. Exemplũ conſtantis caſti iuuenis.

Et verè ſpeculum huius pugnæ quidam iuuenis prædiues in oppido *Iſbrug* qui quantum à maleficiis pulſatus fuit, nec calamo exarare quis poſſet, ſemper virilem animum gerens, per præfata remedia intactus euaſit. Quare & meritò concluditur, præfata remedia contra huiuſmodi morbum eſſe certiſſima, item quod certiſſimè liberentur, quicunque his armis vtuntur.

Et quòd de amore inordinato hoc, & de odio inordinato, cùm oppoſitorum eadem ſit diſciplina, intelligendum eſt. Licet æqualis in modo maleficiandi cùm ſit differentia, etiam aliud remedium illa perſona, quæ odio habetur requirere debet. Ipſe enim qui odio habet & in corde defert, non de facili, ſi adulter eſt, ad amorem vxoris, etiam per quaſcunque peregrinationes flectitur.

Et quia relatu Maleficarum compertum eſt, quòd per ſerpentes huiuſmodi maleficia ad odium procurantur, eò quòd dum primum inſtrumentum erat Diaboli, & in ſui maledictionem recepit inimicitiam inter ipſum & mulierem: ideò & tales inimicitias ex ipſis procurare ſatagunt, ponendo pellem aut caput ſerpentis ſub limine oſtij cameræ, aut domus, vnde & omnes anguli domus ſunt perquirendi & innouandi, quoad inhabitationes, quantum poſſibile eſt: vel alienas inhabitare domos. Maleficí procurant odia per ſerpentes. Migratio in alias ædes amouet maleficia.

Et quidem cùm dictum ſit, quòd ſeipſos maleficiati exorcizare valeant, intelligitur quòd verba ſacra, benedictiones & carmina, ſecum deferre in collo poterunt, ſiquidem legere, aut ſeipſos benedicere, neſcirent, quæ tamen qualiter facienda ſint, in ſequentibus patebit. Carmina in collo geſtanda.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT IV.

Remedia super eos, quibus virilia membra præstigiosa arte auferuntur, & vbi interdum in bestiales formas homines transmutantur.

SVper eos, qui præstigiosa arte illuduntur, & se virili membro carere, aut in bestiales formas transmutatos esse putant, quibus remediis subleuari valeant, ex præmissis satis euidenter elicitur. Nam cùm tales omninò diuina gratia destituantur, quod præcipuum in maleficiatis existit fundamentum, non possibile, vt ferro manente in vulnere, emplastrum curatiuum apponatur. Expedit ergo vt per veram confessionem Deo ante omnia reconcilientur. Demùm quia, vt *suprà, in secunda parte operis, in capitulo septimo tactum est*, talia membra nunquam in veritate euelli, aut segregari à corporibus, sed tantummodo præstigiosa arte occultari ad sensum tactus & visus. Patuit etiam, quòd huiusmodi illusiones in gratia constitutis, non ita faciliter, nec actiuè, nec passiuè contingunt, vt videlicet eis membra auferantur, aut quòd in eorum visiua potentia, quasi aliis sint ablata deludantur: ideò & remedium in eodem capitulo exprimitur cum ipso morbo, vt videlicet quantum possibile sit, cum ipsa Malefica amicè se componant.

De transmutatione hominum in bestias.

Super eos denique, qui in bestiales formas se transmutatos esse putant, sciendum quòd hoc genus maleficij, non ita in occidentalibus sicut orientalibus regnis practicatur: intellige quoad secundas personas, licet quoad proprias Maleficarum personas, hoc sæpius apud nos visum fuerit: ipsas videlicet Maleficas in effigiis animalium oculis intuentium se obiecisse, vt *supra capitulo octauo deductum*; quare & remedia quæ in tertia parte operis deducentur, super exterminium videlicet Maleficarum per seculare brachium forent applicanda.

Et quidam quomodo orientales huiusmodi illusiones remediare solent, sic deducit. Nam ex militaribus fratribus ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani in Rhodis veridica relatione plura de his percepimus. Præcipuè autem quod in ciuitate Salamina regni Cypri talis casus accidit. Nam cùm ibi portus sit maris, & nauis quædam onusta mercimoniis applicando peregrinis nauim exeuntibus, vt quisque victualibus se muniret, iuuenis quidam ex eis robustus domum cuiusdam mulieris extra ciuitatem supra littus maris situatam accessit, & an oua haberet ad vendendum à muliere suscitabatur. At mulier cernens iuuenem robustum, forensem & alienum à patria, vnde minor de eo suspicio apud intraneos super eius perditionem oriri possit: expecta, inquit, paululum, & iuxta optata singula recipies. Et dum moram faceret, clausa in interiori parte domus, iuuenis ab extra, vt eum quantocyus expediret, ne nauem eum negligere contingeret, clamare cœpit: tũc mulier aliqua oua attulit, iuueni tradidit, & in casu quo nauem neglexisset, ad eam rediret, ipsi iniunxit. Veloci igitur cursu ad nauem quæ in littore maris erat, properauit, & ante ingressum eò, quòd necdum alij socij omnes conuenerant, oua comedere & seipsum reficere studuit: Et ecce post horam mutus, effectus, & quasi mente destitutus: vt post ipse referre solitus erat, de seipso admirans, quidnam sibi accidisset, coniicere non poterat: Volens ergo nauim intrare ab immorantibus baculis verberatus repellitur, cunctis acclamantibus: Ecce, ecce, quidnam in asino? maledicaris bestia, num & tu nauim intrabis? Repulsus sic iuuenis, & verba illorum, qui ipsum asinum affirmabant, intelligens, apud se rumi-

Quomodo mutati in bestias se saluent in oriente.

Mira res gesta, de homine in asinum mutato.

Digitized by Google

nabat, & quod maleficio mulieris infectus esset, cogitare cepit, præcipuè in eo quod nullum verbum formare poterat, cum tamen ipse omnes intelligebat: Et dum rursum nauim ascendere tentaret grauioribus cæsus verberibus, ipsum amaro corde remanere, & recessum nauis conspicere opus erat. Huc illúcque discurrens cùm omnes ipsum asinum æstimabant, necesse erat, vt tanquam bestia ab omnibus tractaretur. Compulsus igitur ad domum mulieris rediit, cui ad placitum pro conseruatione vitæ suæ vltra triennium seruiuit, nil operis faciens manibus, nisi necessaria domus in lignis & bladis apportans: etiam quæ exportanda erant tanquam iumentum deportabat, hoc consolationis relicto, vt licet ab omnibus aliis iumentum reputaretur, ab ipsis tamen Maleficis coniunctim vel diuisim morantibus, vt verus homo humanitus conuersando in incessu, statu & habitu agnoscebatur.

quomodo hominibus in iumenta conuersis onera imponantur.

Quòd si quæritur, quomodo onera ipsi tanquam iumento imponebantur. Dicendum quòd sicut narrat Augustinus de mulieribus stabulariis, quæ hospites conuertebant in iumenta onera portantia. *lib. decimo octauo, cap. 17. de ciuitate Dei:* & de patre Præstantij qui se caballum seu equum fuisse, & annonam cum aliis animalibus baiulasse narrauit, vtique ex illis actis de præsenti iudicamus: ita quòd triplex deceptio præstigiosa arte fiebat.

Prima quoad homines, iuuenem non vt hominem, sed vt asinum intuentes. Quod qualiter Dæmones faciliter procurare possint, supra 8. *cap. patuit.* Secundò quod illa onera non fuerunt illusoria, sed vbi vires iuuenis excedebant, Dæmon inuisibiliter deferebat: Tertiò quod sibi dum inter alios conuersabatur, iuuenis etiam iumentum videbatur in imagine dumtaxat & æstimatiua potentia, quæ sunt affixæ organis corporalibus: non autem in ratione quæ non adeò erat ligata quin se hominem sciebat, sed arte magica delusum, vt tanquam bestia æstimaretur: sicut & de Nabuchodonosor idem exemplificatur.

Triennio igitur sic elapso, in quarto scilicet, dum quodam die ante meridiem ciuitatem prædictam intrasset, & mulier à longè sequeretur: contigit quandam Ecclesiam, in qua diuina celebrabantur, iuuenem sic maleficiatum præterire audiens nolam campanæ, (cum more Latinorum & non Græcorum in illo regno diuina peragantur) pro eleuatione corporis Christi ad Ecclesiam se conuertit & intrare dum propter verba & expulsionem non auderet, à foris genua & crura posteriora in terram fixit, & anteriores pedes, id est, manus, simul iunctas eleuans ex capite asinino, vt putabatur, sacramentum in eleuatione intuetur. Quod prodigium dum certi tunc nsis mercatores conspexissent, mirantes asinum sequuntur, & inter se de miro opere conferentes, ecce Malefica cum baculo asinum insequitur. Et quia, vt præmissum est, huiusmodi maleficia illis in partibus plurimum practicantur, ad instantiam mercatorum per Iudicem asinus cum Malefica capitur, interrogata & quæstionibus exposita, crimen fatetur, vt ad domum redire valeat, iuuenem restituere suæ formæ promisit: dimissa igitur & domum regressa, iuuenis ad pristinam formam reducitur, & ipsa denuò capta debitam vltionem pro commissis suscepit, & iuuenis ad propria cum gaudio remeauit.

Missæ cóspectio immutat Asinum in hominem.

Hoc est Genuêles.

CAP.

Digitized by Google

Cap. v.

Remedia contra obſeſſos ex maleficio.

QVòd interdum ex maleficio Dæmones quoſdam homines ſubſtantialiter inhabitant, *ſuprà cap. 9.* ſatis patuit: quibus etiam de cauſis: quia non ſolùm pro grauibus criminibus propriis, imò interdum pro proprio ſuo maiori merito aliquando pro alieno leui delicto: aliquando pro ſuo veniali peccato: aliquando pro graui alieno peccato, & aliquando pro alieno facinore proprio pro quibus etiam diuersè diuerſimodè poſſidentur, quidam plus, alij minus, vt etiam Nider, *in ſuo Formicario* recitat. Non mirum ſi maleficio, ſeu ad inſtantiam Maleficæ Dæmon Deo permittente, hominem ſubſtantialiter, modo quo ibi declaratur, quod videlicet per ſubſtantiam ſit intelligendum, inhabitet.

Quibus autem remediis liberari poſſint, quòd videlicet per exorciſmos Eccleſiæ, & cùm hoc vera contritione, vel etiam confeſſione, vbi pro mortali quis eſſet obſeſſus, patuit ex ibidem deductis, & ex illius ſacerdotis Bohemi liberatione. Sed quòd vltra hæc duo remedia etiam tria alia valeant ſuffragari, videlicet Euchariſtiæ ſacra communio, ſanctorum locorum applicatio, vel bonorum oratio & excommunicationis abſolutio, præfati Doctoris diſcurſu, quem etiam deducere excedit, cùm non omnes neceſſariorum tractatuum copiam habent.

Sacram communionem ſaluare obſeſſos à maleficio.

Nam de ipſa ſacra communione, Caſſianus *collat. abbat. prima* loquitur in hæc verba: Communionem ſacroſanctam, nequitiæ ſpiritibus traditam, à ſenioribus noſtris, nunquam meminimus interdictam: Quinimo etiam, ſi poſſet eis quotidie impartiri, eam etiam debere cenſebant, quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæque peruenire credenda eſt, & quæ ab homine percepta, eum, qui in membris eius inſidet, ſpiritum ſeu in ipſis latitare conatur quodam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum Abbatem Andronicum nuper aſpeximus: inſultabit offenſo cùm eum à cœleſti medicina viderit ſegregatum: tanto enim durius & frequentius attentabit affligere, quanto eum à ſpirituali remedio ſenſerit longius abdicatum. Hæc Caſſianus.

Et iterum de eiſdem ibidem dicit: Duo hîc credere immobiliter oportet. Primò, quòd ſine Dei permiſſu nullus ab his ſpiritibus omninò tentetur. Secundò, quòd omnia, quæ nobis à Deo inferuntur ſiue triſtia ad præſens, ſiue læta videantur, velut à piiſſimo patre, clementiſſimóque Medico pro noſtris vtilitatibus irrogentur. Et idcirco eos, velut Pædagogos traditos humilitatis vt decedentes ab hoc mundo, vel purgationes ad vitam aliam transferantur, vel pœnali rigore plectantur, qui ſecùdùm Apoſtolum traditi ſunt in præſenti Satanæ, in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Diaboli ſunt pædagogi humilitatis.

Sed hîc oritur dubitatio: cum Apoſtolus dicat: probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, quomodo poſſunt obſeſſi, non habentes vſum rationis, communicare? Reſpondet S. Thom. de hoc *in 3. part. q. 80.* ſic diſtinguendum de hominibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur, non habere vſum rationis dupliciter. Vno modo quia habent debilem vſum rationis, ſicut dicitur non videns, qui malè videt. Et quia tales poſſunt aliquam deuotionem cõcipere huius ſacramenti, non eſt eis hoc ſacramentum denegandum.

Quibus obſeſſis ſacramentum non ſit dandũ.

Alio modo dicuntur aliqui non habere vſum rationis, quia ſic à natiuitate permanſerunt, & ſic talibus non

Digitized by Google

est hoc sacramentum adhibendum, quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio.

Aut non semper caruerunt vsu rationis, & tunc si prius quando erant suæ mentis compotes, apparuit in eis huius sacramenti deuotio, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus, vel expuitionis.

Vnde legitur ex Concilio Carthaginensi, & habetur *26. q. 6.* Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dum ad eum inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuit, vel in phreneſim conuersus fuerit, dent testimonium qui eum adierint. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem & infundatur ori eius Eucharistia. De baptizatis qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio & de aliis amẽtibus. Hæc Thom. Addit tamen *in 4. distin. 9.* quòd Dæmoniacis non est deneganda communio, nisi certum sit, pro aliquo crimine à Diabolo torqueri. Cui sic Petrus de Palude addit: In hoc casu pro excommunicandis sunt habendi, qui traditi sunt Satanæ.

Ex quibus liquet, quòd si aliqui sunt possessi à Dæmone etiam propter sua crimina, habentes tamen lucida intervalla, & rationis vsum posteà conteruntur de peccatis suis, vel debitè cõfitentur: tales cùm sint absoluti coram Deo, nullatenus sunt à communione diuinissimi sacramenti Eucharistiæ sequestrandi.

Sanctorũ merita abigunt Dæmones.

De sanctorũ applicatione, vel deuota oratione, quomodo per hæc obsessi etiã potenter liberentur, legendæ sanctorũ refertæ sunt. Merita enim sanctorum, martyrum, confessorũ, virginũ, exigũt, vt hi spiritus nequã, sanctorum in patria existentiũ oratione & intercessione vincantur, quos sancti in via vicerunt.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Cassia. vt *suprà*. Si, inquit, haberemus hanc sententiam, imò fidem, quam superius comprehendi, & vt omnia per dominum fieri pro vtilitate animarum & dispensari vniuersa, non solùm nequaquam despiciemus eos: sed etiam pro eis, tanquam pro membris nostris incessanter orabimus, eisque totis visceribus ac pleno compatiemur affectu.

De excõmunicatione.

De vltimo modo absoluendi aliquẽ ab excommunicatione, sciendum quòd nec iste communis est; nec fortè licitus, nisi habenti authoritatem & specialem reuelationem, vel probabilitatem, quòd possessus quis sit propter excommunicationẽ Ecclesiæ, sicut Apostolus *1. ad Corinth. 5.* excommunicatum à se & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi, id est, vt *gl.* dicit, vsque ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium.

Et pseudodoctores, qui fidem perdiderant, videlicet Himenæum & Alexandrum tradidit Satanæ, vt discerent non blasphemare, *1. Tim. 1.* Tantæ enim potestatis erat Apostolus (dicit *glos.*) tantámque gratiam habebat, vt recedentes à fide solo verbo traderet Diabolo.

Vnde S. Th, *in 4. dist. 18.* vbi magister tres effectus excommunicationis tradit: eosdem sic declarat idẽ Doctor. Ex hoc ipso, inquit, quòd aliquis suffragiis Ecclesiæ priuatur, triplex incõmodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragiis consequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ, eis, qui habent, vel ad merendũ ei, qui non habet. Et quãtum ad hoc, magister dicit, quod gratia subtrahitur per excommunicationem, valet etiam ad custodiam virtutis. Et quantum ad hoc, dicit quòd protectio subtrahitur, non quòd omninò à Dei prou*i*

Digitized by Google

prouidentia excludantur, ſed ab illa quæ filios eccleſiæ ſpecialiori modò cuſtodit. Valent etiam ad defendendū ab hoſte, quantum ad hoc dicit, quòd Diabolo maiori poteſtas ſæuiendi in ipſum datur, & corporaliter & ſpiritualiter.

Vnde in primitiua Eccleſia, quando oportebat per ſigna homines ad fidem inuitare, ſicut Spiritus ſanctus viſibili ſigno manifeſtatur, ita excommunicatus corporali vexationi à Diabolo innoteſcebat. Nec eſt inconueniens, ſi ille, qui non eſt deſperatus, hoſti datur, quia non datur ei quaſi damnandus, ſed quaſi corrigendus: cùm in poteſtate Eccleſiæ ſit, ex eius manu ipſum eripere cùm voluerit. Hæc Tho. vbi tamen Exorciſta ad cautelam obſeſſum abſoluat, non videtur inconueniens.

Cautela pro Exorciſtis.

Sed ſubdit Nider, quòd cauendum eſt valdè Exorciſtæ, ne de ſuis viribus faciliter præſumat, aut iocum & ludum ſerioſo Dei operi intermiſceat, aut ſuperſtitioſum vel ſuſpectum aliquid de maleficio adiiciat. Alioquin pœnam vix euaderet, vt declaratur per exempla.

Nam de primo refert B. Gregor. 1. *dialogo*, de quadam, quæ contra conſcientiam ſuam à marito petente obtinere debiti redditionem in vigilia dedicationis Eccleſiæ S. Sebaſtiani: & quia contra conſcientiam Eccleſiæ proceſſioni ſe immiſcuit, poſſeſſa eſt, & publicè furiebat. Quo viſo ſacerdos eiuſdem Eccleſiæ de altari ſyndonem tulit, eámque cooperuit, ſed & hunc ſacerdotem repente Diabolus ſimul inuaſit. Et quia vltra vires voluit quicquam præſumere, compulſus eſt in ſua vexatione cognoſcere quis eſſet. Hæc Gregor.

Ioculares exorciſtæ.

De ſecundo, vt nullus de officio exorciſatus ſanctum ordinem concernens iocum faciat. Refert Nider ſe vidiſſe in Conuentu Colonienſi fratrem verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi Dæmones famoſum. Hic cùm in terminis conuentus Coloniēſis Dæmonem in obſeſſo corpore arctaret, iam Dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauiſus frater, ait in ioco: In cloacam meam vadas. Exiit igitur Dæmon nocte, cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon eum tam dirè torſit prope cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.

Dæmoniaci non ad maleficos ducēdi.

Sed & hoc præcipuè cauendum, vt obſeſſi etiam per mālēficas, ad præſidia maleficarum non ducantur: Vnde & de præfata fœmina Greg. infert: Cùm, inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atque amando perſequentes ad obtinendum ſalutis remedium maleficis tradidiſſent, & per eas ad fluuium ducta & in aquam merſa multis incantationibus agitata fuiſſet: dum vnus Dæmon expelli debuit legio ſubintrauit, & eorum diſtinctis vocibus iam clamare cœpit: vnde conſanguinei tandem confitentes, & de hoc dolētes eam præſentarunt ſancto Epiſcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus & ieiuniis, eam ex integro ſananit.

An exorciſtis benedictæ herbæ vel petræ adhibendæ.

Sed quia dictum eſt, debere Exorciſtas cauere, ne ſuperſtitioſum vel ſuſpectum aliquid de maleficio adiiciant, dubitare Exorciſta poſſet; An certas herbas & petras, etiam non benedictas adhibere poſſet? Reſponſio. Si benedictæ ſunt herbæ, tantò melius, ſi verò non, vt herba quædam quæ aliàs nominatur Fuga Dæmonis, vel etiam naturas lapidum ſi quis adhibeat, non erit ſuperſtitioſum: dummodò credat, quòd non directè de ſui natura Dæmones compellunt, quia tunc incideret in errorem, quòd ſimili modo aliis herbis aut verbis poſſent cogi, vt errore Necromanticorum fatetur, putantes ſe efficere per naturales & inditas talium virtutes.

Vnde

Digitized by Google

Vnde S. Thom. *in 4. dist. 7. art. vlt.* Non est, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones subiacere, & ideò non cogũtur inuocationibus & factis quibusdam maleficis, nisi in quantum per hoc fœdus cum eis initur. Secundum quod dicitur *Esa.* 18. Percussimus fœdus cum morte & cum inferno fecimus pactum. Et illud *Iob.* 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo, &c. & sequentia verba sic finaliter exponit super Iob dicens: Si quis rectè considerat omnia præmissa videntur pertinere ad præsumptionem Necromanticorum confutandam, qui nituntur cum Dæmonibus pactum inire, ac eos sibi iniicere, vel qualitercumque constringere.

Locus Iobi explicatus.

Ostenso ergo, quòd homo non potest sua virtute Diabolum superare, concludit, dicens: Pone super eum manum tuam: subaudi, si potes, superatur tamen virtute diuina. Vnde subdit, Memento belli, quo scilicet, ego pugno contra eum, & potest dici, quòd ponitur præsens pro futuro, scilicet, pugnabo in cruce, vbi capietur Leuiathan per hamum, scilicet per diuinitatem occultatam sub esca humanitatis: æstimans, Saluatorem purum hominem. Vnde etiam postea 41. dicitur, Non est potestas super terram, quæ ei possit comparari. Per hoc, inquit, signatur, quòd nulla virtus corporalis, potest adæquari potestati Dæmonis, quæ est potestas purè spiritualis. Hæc Thomas.

Quomodo Dæmones mutent corpora.

Melodiis fugatur Dæmon.

Sed quia indirectè à Dæmone obsessus, potest virtute melodiæ, vt Saul per citharam Dauid, vel herbæ, vel corporalis rei alterius sibi à naturali proprietate in existenti releuari; ideò applicari possunt, quod quidem posse fieri authoritatibus & rationibus deducitur. Nam 26. *quæstione septima*, dæmonium sustinenti dicitur, licèt pectas vel herbas habere sine incantatione: hæc sunt Hieronymi verba.

Tobiæ historia comprobatur applicatione herbarũ.

Item magister in hist. tractans illud *Tobiæ*, Cordis particulam, scilicet, de pisce quem cepisti, si super carbones ponas, fumus eius exterret omne genus Dæmoniorum, siue à viro, siue à muliere, ita vt vltrà non accedat ad eos, dicit: Nec super hoc mirari debemus, cùm fumus cuiusdam arboris adustæ eandem vim habere videatur; quamuis etiam spiritualem in se contineat sensum, scilicet, de futuro spiritualis orationis.

Ad idem Albert. *super Lucam* 9. & Nicolaus de Lyra 1. *Reg.* 16. imò & Paulus Burdegalensis *super* 1. *Reg.* 16. hanc conclusionem tenet, quòd non non solùm concedẽdum videtur quòd per aliqua sensibilia possunt afflicti à Dæmonibus releuari, sed etiam per sensibilia aliqua possint totaliter liberari. Sed hoc intellige, quando non atrociter affliguntur, & probat per rationem. Nam cùm Dæmones non possint materiam corporalem secundùm suam voluntatem transmutare, sed debita actiua debitis passiuis coniungendo, vt Nicolaus dicit. Eadem ratione per aliquam rem sensibilem potest dispositio causari in corpore humano, per quam fiet aptum ad suscipiendum actionem Dæmonis. Verbi gratia: Mania est maximè dispositiua ad alienationem mentis, secundùm Medicos, & per consequens, ad suscipiendum afflictionem Dæmoniacam. Quæ quidem Dæmoniaca passio, vbi penitus curatur, penitus afflictio Dæmonis actiua recederet passiua in possesso recederet.

Idem posset dici de iecore piscis: Idem de melodia Dauid, ratione cuius licet primò refocillaretur Saul, & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per illam, vt dicit litera: Recedebat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literæ, dicere, quòd hoc fiebat ex merito

Dauidis cithara non oratione refocillauit Saul.

Digitized by Google

merito Dauid, ſeu per orationes eius, quia non eſt veriſimile, quòd hoc ſcriptura taceret, cùm eſſet in laude eius notabiliter dictum. Hæc de Paulo præfato, licet non poſuerimus *ſuprà in quæſt. 5. prima partis:* Quòd quia præfigurabatur virtus crucis per expanſionem venarum corporis Chriſti, ideò liberabatur Saul. Et plura ibi etiam continentur, quæ præſenti ſpeculationi ſeruire poſſunt: Tantùm concludamus, quòd rerum ſenſibilium applicatio in Exorciſmis licitis non eſt ſuperſtitioſum. Iam autem non expedit de ipſis Exorciſmis aliqua diſſerere.

quid citharа Dauidis ſignificet.

CAPVT VI.

Remedia per licitos exorciſmos Eccleſiæ, contra quaſcunque infirmitates à maleficiis illatas, & de modo exorcizandi maleficiatos.

QVia, vt in ſuperioribus tactum eſt, maleficæ omne genus infirmitatis corporalis inferre poſſunt: quare & ſub generali regula concludere oportet, quòd quicquid remedij in verbis, vel operibus, aliis infirmitatibus ſuprà notatis applicari poteſt, hoc etiam quibuſcunque aliis infirmitatibus præcedentibus non expreſſis: vt vbi epilepſia aut lepra eſſent inflicta conuenire poteſt. Et quia inter remedia verborum exorciſmi liciti computantur, de ipſo etiam ſæpè mentio, tanquam de quodam generali remedio habita eſt: tria principaliter de ipſo practicanda ſunt.

Primò, an non habens exorcizatus ordinem, vt ſcilicet laicus, vel ſecularis perſona valeat licitè Dæmones, aut eius maleficia exorcizare: Vbi tres aliæ annectuntur, qualiter videlicet ſunt liciti: Et de ſeptem conditionibus, quæ requiruntur ad carmina & benedictiones, vt quis valeat ſecum talia deferre: & tertio qualiter morbus ſit exorcizandus, & Dæmon coniurandus. Secundum principale, quid agendum vbi gratia ſanitatis per exorciſmos non obtinetur. Et tertio, quoad remedia, non iam verborum, ſed operum cum ſolutionibus certorum argumentorum.

Ad primum eſt Doctoris Thom. *in 4. diſt. 23. ſentent.* In ordine, inquit, exorcizatus & in aliis minoribus ordinibus omnibus, cum conferuntur, recipitur poteſtas vt quis hoc vel illud ex officio facere poſſit, puta exorcizare: & idem à non habentibus ordinem, licitè fieri poteſt quamuis illi hoc non habeant ex officio. Sicut in domo non conſecrata poteſt dici Miſſa, quamuis conſecratio Eccleſiæ ad hoc ordinetur, vt in ea miſſa dicatur, ſed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quam ad gratiam ſacramenti.

Miſſa in priuatis ædibus dici poteſt.

Ex quibus verbis dici poteſt, quòd licet ad liberationem maleficiati, bonum eſt concurrere exorciſtam habens poteſtatem exorcizandi morbos maleficiales, tamen etiam interdum deuotæ perſonæ abſque exorciſmis, vel cum ipſis fugare poſſunt huiuſmodi morbos.

Etiam licitum eſt laicis exorcizare.

Nam fertur de quadam virgine paupercula, & ideo plurimum deuota eius dum amicus in pede maximè per maleficium læſus fuerat, quod iudicio Medicorum patuit, eo etiam quòd nullis medicaminibus ſanari poterat contigit vt virgo infirmum viſitaret qui & ſtatim ab ea petiuit, vt pedi benedictionem aliquam applicaret. Annuit illa, & ſiléter tantummodo orationem Dominicam, & Apoſtolorum Symbolum cum geminatis viuificæ crucis ſignis applicuit. Tunc ſtatim infirmus curatum ſe ſentiens, ſcire voluit in remedium futurorum, quid carminationis virgo applicuiſſet. Quæ reſpondit. Vos debili fide diuinis & approbatis exer-

Læſi in anima rarò iuuantur corporе.

Digitized by Google

citiis Eccleſiæ non inhærentis, & carmina ac remedia prohibita crebrò veſtris infirmitatibus applicatis, idcirco rarò in corpore curamini, quia ſemper in anima lædimini. Sed ſi in orationem & ſignorum licitorum efficaciam ſperaretis, facilè ſæpe curaremini. Nihil enim tibi applicui, niſi dominicam orationem, & Apoſtolorum Symbolum, & iam ſanatus es. Gratia huius exempli quæritur, an non aliæ benedictiones & carminationes ſeu coniurationes per exorciſmos habeant efficaciam, cùm hic videantur reprobari. Reſpondetur quòd hæc virgo non reprobauit niſi illicita carmina, cum illicitis coniurationibus & exorciſmis.

Vnde abuſus exorciſmorum manauerit.

Pro cuius intellectu conſiderare oportet, vnde huiuſmodi habuerunt originem, & quomodo ad abuſum deuenerunt. Nam principium horum fuit ſanctiſſimum: ſed ſicut omnia Dæmonis inſtinctu depranantur mediantibus Dæmonibus & malis hominibus, ita & diuina nomina. Apoſtoli enim & ſancti viri ſecundùm illud *Marc. vlt.* In nomine meo Dæmonia eiicient: infirmòs viſitarunt, & orationes ſuper eos per ſacra verba fuderunt, deinde ſucceſſu temporis ſacerdotes deuotè ſimilia ritè peregerunt, propter quod deuotiſſimæ orationes & ſancti exorciſmi reperiuntur in antiquis hodie Eccleſiis ad omnia, quæ homines facere aut pati poterant, per deuotos viros applicari, olim ſine omni ſuperſtitione, ſicut etiam hodie literati & ſacræ Theologiæ Doctores reperiuntur, qui infirmos viſitantes ſimilia verba ægrotis applicant & non ſolùm dæmoniacis.

Exorciſmi ſuper ægrotos adhibiti.

Sed heu, ſuperſtitioſi homines à ſe multa vana & illicita ad inſtar horum inuenerunt, quibus hodiè vtuntur circa infirmos & iumenta: nec clerus amplius ex ſua deſidia licitis vtitur verbis, viſitando infirmos. Propter quod Guillelmus dictus Durandus gloſſator Raymundi dicit, quòd talia præfata ſacerdos religioſus aut diſcretus, etiam laicus vir, ſiue mulier excellentis vitæ probatæ diſcretionis facere poteſt, fuſa oratione licita ſuper infirmum non ſuper pomum aut ſuper cingulum aut ſimilia, ſed ſuper infirmitates. Iuxta illud Euangeliſtæ: Super ægros manus imponent, &c. Nec ſint huiuſmodi perſonæ prohibendæ à talibus: niſi fortè timeatur, quoad exemplum illorum indiſcreti & ſuperſtitioſi alij carminationis ſibi vſurpent abuſum, tuentes ſe exemplo illorum. Hi ergo ſuperſtitioſi carminatores reprehunduntur à prædicta virgine, & dixit illos habere debilem fidem, imò malam, qui tales conſuluerunt.

Etiã mulieribus concedi-tur exorcizare.

Iterum autem gratia huius declarationis quæritur quibus verbis carmina & benedictiones cenſentur licitæ vel ſuperſtitioſæ, & de modo quo debent applicari: & an Dæmon ſit coniurandus, & morbus exorcizandus.

Ad primum, quod quia hoc dicitur licitum in cultu Chriſtianæ religionis, quod non eſt ſuperſtitioſum, & ſuperſtitioſum dicitur (vt notatur ex gloſ. ſuper illud ad *Coloſſ. 2.* quæ ſunt rationem habentia in ſuperſtitione) quod ſuper modum religionis ſeruatur, vnde ibi dicitur: ſuperſtitio eſt religio ſuprà modum ſeruata, id eſt, religio modis vel circunſtantiis malis & defectuoſis practica.

Superſtitio quid ſit.

Etiam ſuperſtitioſum eſt, quicquid traditione humana nomen religionis vſurpat abſque ſuperioris authoritate, vt hymnos iungere ad Miſſas, defunctorum præfationem interrumpere, Symbolum in Miſſa cantandum abbreuiare, aut in organis & non in choro decantare, in Miſſa reſpondentem non habere & his ſimilia. Sed ad propoſitũ noſtrũ modo, quando fit aliquod opus ex virtute religionis Chriſtianæ, vt ibi

Adiurationes licitæ.

quiſque

Digitized by Google

quisque vellet infirmos subuenire per aliquam orationem & benedictionem per verba sacra; de qua materia nunc intendimus, talis habet considerare septem conditiones, quæ si reperiuntur, talis benedictio censetur licita, etsi fiat per modum adiurationis, per virtutem diuini nominis, per virtutem operum Christi, quæ ex sua natiuitate, passione, preciosa morte, &c. innotuerunt, per quæ etiam Diabolus victus & eiectus fuit, dicentur illæ benedictiones, carmina & exorcismi liciti: & hi qui practicant possunt dici Exorcistæ, aut Incantatores liciti iuxta Isid. 8. *Etym.* Incantatores dicuntur, qui artem aliquam verbis peragunt.

Necromanticæ imagines.

Et prima conditio considerandа, vt ex doctrina sancti Thom. 2. 2. *q.* 93. elicitur, vt verba non contineant aliquid, quod pertineat ad inuocationem Dæmonũ expressam vel tacitam. Quid sit expressa patet: quid sit tacita, hoc consideratur ex intentione & opere. Intentione, vt vbi operans non curat siue à Deo, siue à Diabolo habeat in suo opere intentum, dummodo finem optatum consequatur opere. Vt vbi opus quod facit, non habet aliquam proprietatem ex natura ad producendum talem effectum. De qua non solum Medici & Astrologi, imò Theologi habent iudicare. Per quem modum Necromantici faciunt imagines, annulos, & lapides artificiales, qui vtique nullam habent naturalem inclinationem ad effectus, quos ipsi expectant sæpissimè, vnde & in eorum operibus Diabolus se habet immiscere.

Nomina ignota sũt suspecta.

Secundò considerandum est, ne benedictiones seu carmina contineãt aliqua nomina ignota, quia secundùm Chrysostomum talia metuenda sunt, ne in eis aliquid superstitionis lateat.

Rithmicæ Incantationes.

Tertiò, ne materia verborum aliquid falsitatis contineat: quia sic eius effectus non posset expectari à Deo, cùm ipse non sit testis falsitatis. Sic quædam vetulæ in suis carminibus vtuntur rithmatizando: Beata virgo Iordanem transiuit, & tunc sanctus Stephanus ei obuiauit, & eam interrogauit, & multas alias falsitates.

Quartò, ne ibi contineantur vana & characteres inscripti præter signum crucis. Vnde Breuia, quæ portantur à soldatis reprehenduntur. *Breuiamilitum.*

Quintò, ne spes habeatur in modo scribendi, legendi, ligandi, aut in quacunque huiusmodi vanitate, quæ ad diuinam reuerentiam non pertinent, quia alias omnino iudicabitur superstitiosum.

Sextò, vt in allegatione & prolatione diuinorum verborum, vel scripturæ sacræ respectus solum habeatur ad ipsa sacra verba & ad intellectum eorum, & ad Dei reuerentiam, seu ad virtutem diuinam à qua expectatur effectus, vel ad sanctorum reliquias, à quibus præfata expectantur secundariò, licet à Deo principaliter.

Signatio credentium.

Septimò, vt committatur effectus qui expectatur, diuinæ voluntati: qui scit, vtrum sanitas vel tribulatio plus prosit inuocanti vel minus, vel an obsit. Et hanc conditionẽ ponit Thom. *in* 1. 2. *in materia, de gratia, & dist.* 15. *in* 4.

Vnde concludamus, quòd si nulla dictarum conditionum opus infecerit, illud erit licitum: probat Thomas *supra illud Marci vltimo:* Signa eos qui crediderint: & post. In nomine meo Dæmonia eiicient, &c. serpentes tollent. Ex quo elicit, quòd prædictis seruatis conditionibus, per diuina verba licitum est arcere serpentes.

Item probat præmissa vlterius. Non minoris sanctitatis sunt verba Dei, quàm sanctorum reliquiæ dicente Augustino. Non est minus verbum Dei, quàm corpus Christi. Sed secundum omnes, licet reliquias sanctorum secum reuerenter portare: ergo quali-

Verbum Dei non minus est quàm corpus Christi.

Digitized by Google

tercunque nomen Dei inuocemus, ritè per orationem Dominicam, per salutationem Angelicam, per eius natiuitatem, passionem, quinque vulnera, per septem verba, quæ protulit in cruce per titulum triumphalem per tres clauos, & aliorum armorum militiæ Christi, contra Diabolum & eius opera, omnino erunt licita, & spes potest haberi in eis committendo effectum diuinæ voluntati.

Serpentes licere coniurati nibus arcere.

Et hoc quod dictum est de coartatione serpentum, idem intellige de aliis animalibus, quando solus respectus habetur ad sacra verba, & ad ipsam virtutem. De ipsis tamen cautè est agendum incantationibus: quia, vt dicit Doctor, tales incantatores sæpè habent illicitas obseruantias, & per Dæmones sortiuntur effectum, præcipuè in serpentibus. Qui serpens fuit primum Dæmonis instrumentum ad hominem decipiendum.

Incãtator serpẽtum interimitur à serpente.

Nam in ciuitate Saltzburgensi quidam incantator erat, hic quadam die ad spectaculum aliorum, cunctos serpentes ad quemdam foueam incantare voluit, & interimere, ex spatio, vt fertur, vnius milliaris. Congregatis ergo vndique serpentibus, dum ipse supra foueam staret, nouissimè quidam ingens & horribilis serpens, foueam intrare difficultabat, & sæpè quasi ipsum abscedere permitteret, & liber serpere quo vellet, motibus inuebat. Sed cum ille ab incantatione eius desistere nolebat, aliis omnibus in fouea interemptis, quia statim ibi moriebantur, & necesse erat, vt & ille horribilis intraret, stans serpens ex opposito incantatoris, supra foueam saltum fecit & in ipsum incantatorem irruit, & ventrem eius, vt cingulum stringens, ipsum incantatorem secum in foueam traxit, & interemit. Qua ex re perpenditur, non nisi pro vtilitate ad fugandum videlicet ab hominum inhabitationibus, talia sunt virtute diuina practicanda, & cum Dei timore & reuerentia.

Quomodo scripti exorcismi gestandi & appendendi.

Quoad secundùm, videlicet, quomodo sint huiusmodi exorcismi, vel carmina deferenda, & ad collum suspendenda vel in vestimentis insuenda: videtur, quòd talia sint illicita. Nam Augustinus 2. *de doctrina Christiana*. Ad superstitionem: pertinent mille magicarum artium, & ligaturæ, & remedia, quæ Medicorum quoque disciplina condemnat, siue in precationibus, siue in quibusdam notis, quas characteres vocant, siue in quibusdam rebus suspendendis atque insignandis.

Nondum dictum Chrysostomi.

Item Chrysostomus *super Matthæum*. Quidam aliquam partem Euangelij scriptam circa collum portant: sed nonne quotidie Euangelium in Ecclesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus Euangelia posita nihil prosunt, quomodo eum possunt circa collum suspensa seruare? Deinde vbi est virtus Euangelij, in figuris literarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, benè circa collum suspendis, si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quàm circa collum suspensa.

Sed hîc est responsio Doctorum, præcipuè sancti Thomæ, *vbi suprà art.* 4. vbi quærit: An suspendere Diuina verba ad collum sit illicitum: quòd in omnibus incantationibus vel scripturis suspensis, duo cauenda videntur.

Primò quidem, quid sit quod scribitur, vtrum sit ad inuocationes Dæmonum pertinens, manifestè tunc non solùm superstitiosum imò illicitum, & apostasia à fide iudicatur, vt *suprà* tactum fuit sæpè.

Similiter etiam cauendum ne contineat ignota nomina, &c. accipe conditiones suprà positas: & tunc sicut licitum est huiusmodi super infirmos ore proferre: ita licitum est illa secum deferre.

Digitized by Google

deferre. Præfati autem Doctores respectum habent, & damnant: cùm quis ad figuras & literas scriptas maiorem haberet aduertentiam & respectum, quàm ad intellectum verborum.

Et si dicatur quod laicus non intelligens verba, non potest habere respectum ad intellectum eorum: Respondetur, habeat respectum ad virtutem diuinam, & illam committat diuinæ voluntati, vt faciat quicquid placitum fuerit suæ pietati.

Quoad tertium: an simul Dæmon sit coniurandus & morbus exorcizandus, vel è conuerso, aut vnum sine altero. Responsio, hîc plura sunt aduertenda. Primò, an Dæmon semper sit præsens, quando maleficiatus affligatur. Secundò, cuiusmodi res possint exorcizari aut adiuuari. Tertiò, de modo exorcizandi.

An Dæmõ semper præsens sit, cum maleficiatum affligit.

Ad primum, cùm iuxta Damascenum, Dæmon ibi est, vbi operatur: videtur quòd maleficiato semper præsens sit, cùm eum affligit. Item in legenda beati Bartholomæi tunc videtur sanare Dæmon, quando cessat à læsione.

Responsio, quod Dæmon præsens sit maleficiato & afflicto, hoc potest intelligi dupliciter, vel quoad suum esse, vel quoad suum effectum. Primo modo, præsens est in principio dum maleficium intromittit. Secundo modo, per se non dicitur præsens in suo effectu: Sicut etiam cum Doctores quærunt, an Diabolus cum qualibet culpa mortali hominem substantialiter inhabitet: dicunt quòd non per se, sed per suum effectum: sicut dominus inhabitare dicitur seruum, quantum ad suum dominium: aliud tamen de obsessis.

Quomodo Diabolus mortaliter peccantes inhabitet.

Quoad secundum, cuiusmodi res possint exorcizari, notandum est super Doctoris Thomæ *in 4. distinct. 6.* sententiam, vbi dicit, quòd quia propter peccatum hominis Diabolus accipit potestatem in hominem, & in omnia, quæ in vsum hominis veniunt in ipsius nocumentum. Et cùm etiam nulla conuenientia est Christi ad Belial, ideò quandocunque aliquid sanctificandum est ad cultum diuinum, prius exorcizatur, vt liberatum à potestate Diaboli, qua illud in nocumentum hominis assumere poterat, Deo consecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ & consecratione templi & in omnibus huiusmodi. Vnde cùm prima satisfactio qua homo Deo consecratur sit in baptismo, oportet quòd etiam homo prius exorcizetur, quàm baptizetur, multò fortiori ratione quam aliæ res. Quia in ipso homine est causa, quare Diabolus potestatem accepit in alia, quæ sunt propter hominem, scilicet peccatum originale, vel actuale. Et hæc significant ea, quæ in exorcismo dicuntur: vt cùm dicitur: Recede ab ea satana, & huiusmodi, & similiter ea quæ ibi fiunt.

Cur homo in baptismo exorcizandus.

Ad propositum ergo, cùm quæritur, an morbus sit exorcizandus, & Dæmon adiurandus, & quid illorum primò. Respondetur, morbus non exorcizatur, sed ipse homo morbatus & maleficiatus. Sicut in puero non exorcizatur infectio fomitis, sed puer infectus. Item sicut prius pue[illegible]orcizatur & pòst Diabolus adiuratur vt recedat, ita maleficiatus prius exorcizatur, & pòst Diabolo & eius facturæ imperat vt recedat. Item sicut sol & aqua exorcizantur, ita maleficiata omnia quæ in ipsius vsum conuerti possunt, vt cibaria & potagia exorcizare & benedicere plurimum expedit. Item licet ritus exorcismi teneat in baptizandis vt fiat exufflatio versus occidentalem partem & abrenunciatio: secundò manuum ad cœlum erectio, cum facta fidei confessione Christianæ religionis: & tertiò oratio, benedictio, & manus impositio: & quartò denudatio, & oleo sancto vnctio, & post baptismum communio, & candidioris vestis induitio. Tamen non est necesse, vt

Morbi nõ exorcizãtur, sed morbosi.

Cibaria & potagia maleficiatorũ exorcizanda.

Digitized by Google

hæc circa maleficiatum exorcizandum fiant, ſed quòd primò purè & debitè ſit confeſſus, candelam accenſam, ſi poteſt, teneat, & ſacram communionem recipiat, & loco veſtis candidæ, candela benedicta in longitudine corporis Chriſti, aut ligni crucis, nudo corpore circumligatus maneat. Dici ergo poteſt.

Maleficiatus accēdelam benedictam, in longitudine corporis Chriſti alligādus.

Exorcizo te Petrum, aut Barbaram infirmum, ſed ſacro ſancto baptiſmate renatam, per Deum viuum, per Deum verum, per Deum ſanctum, per Deum qui te ſuo pretioſo ſanguine redemit, vt fias homo exorcizatus, vt effugiat atque diſcedat à te omnis phantaſia & nequitia Diabolicæ fraudis, omníſque ſpiritus immundus, adiuratus per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos: & ſæculum per ignem, Amen. Oremus, Deus miſericordiæ, Deus clemens, qui ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, quos diligis, corripis, & quos recipis piè ad emendationem coërces, te inuocamus Domine, vt famulo, qui in corpore patitur membrorum debilitatem gratiam tuam conferre digneris, vt quicquid terrena fragilitate corruptum, quicquid diabolica fraude violatum eſt, vnitati corporis [illegible]eſiæ membrum redemptionis annecte. Miſerere Domine gemituum, miſerere lachrymarum eius, & non habentis fiduciam niſi in miſericordia tua ad tuæ ſacramentum reconciliationis admitte, per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, recognoſce ſententiam tuam, & da honorem Deo vero & viuo, da honorem Domino Ieſu Chriſto, vt recedas ab hoc famulo cum tua factura, quem Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſuo pretioſo ſanguine redemit. Demùm ſecundò & tertiò iterum exorcizet: vt *ſuprà* cum orationibus. Oremus.

Modus & forma exorcizandi maleficiatos.

Deus qui facturæ tuæ ſemper pio dominaris affectu: inclina aurem tuam ſupplicationibus noſtris, & famulum tuum ex aduerſa valetudine corporis laborantem, placatus reſpice & viſita, & ſalutari tuo, & cœleſtis gratiæ præſta ei medicinam per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, &c. vt *ſuprà*.

Pro tertio exorciſmo oratio. Deus infirmitatis humanæ ſingulare præſidium auxilij tui ſuper infirmum noſtrum oſtende virtutem, vt ope miſericordiæ tuæ adiutus, vel adiuta, Eccleſiæ tuæ ſanctæ incolumis repræſentari mereatur, per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Et ſemper aſpergat eum aqua benedicta. Et nota quòd hic præſcribitur, non quòd omninò ita fieri debeat, aut quòd alij exorciſmi non ſint maioris efficaciæ, ſed vt modus exorcizandi & adiurandi habeatur. In antiquis enim hiſtoriis & Eccleſiarum libris interdum deuociores & efficaciores exorciſmi reperiuntur, ſed quia in omnibus Dei reuerentia eſt præponenda, agat ſecundùm hoc vnuſquiſque quantum expediens fuerit.

Concluſiuè ex præmiſſis concludendo propter ſimplices, ſit modus iſte exorcizandi maleficiatum, vt primò puram faciat confeſſionem. Iuxta *cap. alle. ſæpè, ſi per ſortiaris.* Demùm fiat diligens inquiſitio per ſingulos angulos, & in lecti ſterniis, culcitris, & ſub limine oſtij, ſi fortaſſis inſtrumenta maleficij cautè poſſent inueniri. Iumenta etiam ſtatim ſunt ad ignem proiicienda. Expediret etiam, vt cuncta renouarentur in lecti ſterniis & indumentis, habitationem etiam & domum mutaret. In caſu verò quo nihil inuentum fuerit, tunc exorcizandus, ſi poteſt, Eccleſiam intrabit manè, & quantò dies ſanctiores, vt feſta beatæ Virginis, aut vigiliæ exiſtunt tantò melius ſacerdos etiam confeſſus, & in bono ſtatu, amplius proficiet.

Teneat

Digitized by Google

Teneat itaque exorcizandus candelam in manu benedictam, melius quo poterit ſedendo, aut genua flectendo: & qui adſunt deuotas orationes pro eius liberatione fundant: & incipiat Litaniam incantando. Adiutorium noſtrum in nomine Domini: & habeat reſpondentem & aſpergat ipſum aqua benedicta & ſtola circundabit collum, & ſubinferat Pſalmum: Deus in adiutorium: & proſequatur Litaniam, vt moris eſt ſuper infirmos, dicendo ad inuocationem Sanctorum, ora pro eo, vel orate, & propitius eſto, Libera eum Domine, ſingula proſequendo vſque ad finem: Vbi orationes ſunt dicendæ, tunc loco orationum incipiat Exorciſmum, & continuabit modo præſcripto, vel alio meliori vt ſibi videbitur: poſſent etiam huiuſmodi exorciſmi continuari ad minus in ſeptimana, vt ſic multiplicatis interceſſionibus gratia obtineatur ſanitatis.

Verùm poſt omnia communicandus eſt Euchariſtiæ ſacramento: licet quidam ante exorciſmum hoc faciendum putant: & in confeſſione attendat confeſſio ſi aliquo vinculo excommunicationis eſſet innodatus, vel ſi vnquam temerè innodatus abſolutionem à ſuo Iudice non recepiſſet, tunc enim licet ad cautelam eum abſoluat, tamen reddita ſoſpitate à ſuo Iudice, qui eum ligauerat, quærat.

Attendendum, quòd vbi exorciſta non habet ordinem Exorcizatus, tunc procedere poteſt per orationes, & ſi legere nouit ſcripturas, legat Euangelia quatuor prima Euangeliſtarum: item Euãgelium: Miſſus eſt Angelus: & paſſionem Domini, quæ omnia magnam habent virtutem ad expulſionem operũ Diaboli. Item Euangelium S. Ioan. In principio erat Verbum: ſcribatur, & ad collum infirmi ſuſpendatur, & ſic gratia ſanitatis à Deo expectetur.

Euangeliũ Ioannis ſuſpẽſum collo.

Verùm ſi quis quæreret differẽtiam aquæ benedictæ, aſperſionem, & exorciſmum, cùm vtrumque effectu contra Dæmonis moleſtiam ordinatur. Reſpõdit S. Tho. vt *ſuprà diſt. 6.* Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationem Diaboli, quæ eſt ab exteriori, ſed exorciſmus contra impugnationẽ Diaboli, quæ eſt ab interiori. Vnde illi contra quos datur, dicuntur energumeni, ab eo, quod eſt intra, & ergo, labor, quaſi intus laborantes. In maleficiato ergo exorcizãdo vtrunque adhibetur, cùm vtrobique moleſtentur.

Vis aquæ benedictæ.

Verùm quoad ſecundum principale, quid agendum vbi gratia ſanitatis per exorciſmos non obtineatur? Reſponſio, Licet ſex ex cauſis hoc fieri poſſit, eſt tamen vna ſeptimana ſuper quam iudicium noſtrum ſuſpenditur. Nam quod aliquis non liberatur, aut hoc eſt propter paruitatem fidei circunſtantium, aut ipſum agrorum offerentium, aut propter peccata maleficium ſuſtinentium, aut propter commoda remedia adhibere negligentium aut propter exorciſtæ aliquod in fide vitium aut propter reuerentiam virtutum in alio exiſtentium propter purgationem, vel meritum maleficium patientium.

Cauſæ cur exorciſmis non ſemper obtinentur ſanitates.

De primis quatuor docet Euangelica virtus, *Matt. 17.* & *Marc. 9.* In patris vnici filij ſui lunatici, & diſcipulorum Chriſti præſentia. Primò enim aſſerens, quòd turba fide careret: vnde pater eum lachrymis orauit: Credo Domine, adiua incredulitatem meam. Et ad turbam Ieſus ait: O generatio incredula & peruerſa quouſque ero vobiſcũ? De ſecundo, videlicet de ſuſtinente Dæmonem Ieſus increpabat eum; ſcilicet filium: quia B. Hieron. ibi dicit quòd propter peccata ſua à Dæmone fuerat oppreſſus.

De tertio, de neglectu debitorum remediorum patet, quia non fuerunt præſentes boni & perfecti viri. Vnde Chryſoſtomus ibi dicit:

Columnæ

Columnæ fidei inter Apostolos qui fuerint.

Columnæ fidei, videlicet, Petrus, Iacobus, & Ioannes non aderant, sicut in transfiguratione Christi præsentes erant: nec oratio & ieiunium aderant, sine quibus Chistus ait, hoc genus Dæmoniorum non eiicitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquando oportuerit circa orationem aliquid patientium remanere, non amitteremur, neque interrogemus, neque loquamur quasi audiente spiritu immundo, sed abigamus, ieiuniis & orationibus nostros spiritus malignos. Et glos. dicit: Hoc genus Dæmonij, id est, ista carnalium voluptatum mutabilitas, ad quem scilicet spiritus ille inclinabat, non vincitur, nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Dæmones expellendi, non interrogãdi.

De quarto Exorcistæ vitio, præsertim scilicet in fide, patet ibidem de Christi discipulis præsentibus: Vnde posteà secretò discipuli quærẽtes causam suæ impotentiæ: Respondit: propter incredulitatem vestram. Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis, monti huic: tolle te, &c. Vbi Hilarius: Crediderunt quidem Apostoli, sed nondum erant perfecti in fide; nam Domino in monte morante cum aliis tribus, & illis cum turba residentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

De quinto patet in vita patrum, vbi legimus aliquando obsessos non liberatos per S. Antonium, sed per discipulum eius Paulum fuisse liberatos. De sexto patuit *suprà*, quia non semper cùm quis liberatur à culpa, liberatur à pœnis, sed remanet interdum pœna in vindictam & satisfactionem præcedentis delicti.

Non sufficientes exorcismus ante baptismũ, magis subiacet potestati Dæmonũ.

Et adhuc illud remedium de quo fertur, quòd plures fuerint liberati, videlicet, quòd maleficiati de nouo fuerint baptizati licet sub conditione, super quo vt præmisi, nil determinare debemus. Verissimum tamen existit, quod cùm debitè quis ante baptismum non fuit exorcizatus, vtique diuina permissione Diabolus semper maiorem recipit in talem potestatem. Patet ex præmissis, nec ambiguum est, quin plures negligentiæ siue à sacerdotibus non benè dispositis, vbi iam quartum impedimentum prænotatum tangitur, videlicet Exorcistæ vitium, committatur, siue à vetulis, quæ tempore necessitatis debitum modum baptizandi non seruant.

Nec tamen asserere volo, quin sacramenta à malis conferri non possint, & quòd imò, quantumcúmque malus baptizat & conficit, dummodò debitè sub debita forma, verborúmque materia in intentione baptizat ordinatus & conficere intendat. Sic à simili in exorcizando ritè procedat, & non suffusus aut violentus. Vnde & sine actuali vel habituali intentione, & vtinam non respirando, & verba necessaria omittendo huiusmodi sacris officiis se immiscat. Reuera, sicut ad conficiendum quatuor essentialia deseruiunt, scilicet, materia, forma, intentio, ordo, modis tamen prætactis, & vbi vnum defuerit, nec conficere poterit, ita circa exorcismos suo modo asserere oportet.

Sacramẽta etiam ab impijs, administrari possunt.

Nec obiectio valet, quòd sine exorcismis in primitiua Ecclesia baptizabantur, aut etiam quòd nunc characterem baptismalem, sine exoreismo valeat baptizatus recipere, quia sic Gregorius in vanum Exoreismos instituisset, & Ecclesia in suis cæremoniis potius erraret. Quare ne ausus sum omninò reprehendere, qui maleficiatos sub conditione vellent rebaptizare, & neglecta fortassis recuperare.

In primitiua Ecclesia sine exorcismis baptismus peragebatur.

Fertur etiam de illis, qui de nocturno tempore in somniis per alta ædificia sine læsione solent incedere, quod vtique opus esse maligni spiritus, tales sic deferentes, plures afferunt, hi cùm rebaptizan-

Digitized by Google

Incedẽtes & scandentes noctu in somniis quomodo curentur.

baptizantur, melius habere noscuntur: Et mirum quòd vbi nominibus propriis vocantur, subitò ad terram colliduntur, ac si fortassis illud nomen non debitè in baptismo fuerit impositum.

Expedit lectorem esse attentum super sex illa impedimenta; licet enim super energumenos; aut possessos, & nõ super maleficiatos sonant, tamen quia æquá virtus vtrobique requiritur, diuina imò dici potest, quòd maioris sit difficultatis maleficiatum curare, quàm Energumenum aut possessum: ideò illa impedimenta si ibi possunt habere locum, & à fortiori super maleficiatos: quod tali ratione probatur.

Nam vt supra patuit *cap.* 10. aliqui possidentur interdum pro nullo proprio delicto, sed pro leui alieno, & variis aliis de causis. In maleficio autem quando adulti maleficiantur vt plurimùm eis contigit, quia in animæ necationem grauissimè à Dæmone ab intus possidentur. Vnde duplex labor circa maleficiatos, vbi simplex circa possessos ab extra requiritur: De hac grauissima possessione Cassia. *collat. abbat. Seremi* dicit. Illi sunt verè miseri ac miserabiles iudicandi, qui cum se vniuersis criminibus flagitiisque contaminant, non solùm nullum in eis verisimiliter signum Diabolicæ suppletionis ostenditur, sed nec aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis istius, expeditámque medicinam, quorum duricies & impœnitens cor, pœnam vitæ præsentis excedens, thesaurizant sibi ipsis iram & indignationem, in die iræ & reuelationis iusti iudicij, in quo vermis eorum non extinguetur.

Et iterum idem Cassianus, comparando corporalem passionem ad animum per peccatum, paulò ante dicit: Multò grauius, inquit, constat illos, vehementiúsque vexari, qui cùm corporaliter ab ipsis affligi minimè videantur, animo tamen pernicioſiùs possidentur, eorum scilicet vitiis & voluptatibus inuoluti. Secundùm Apostoli namque sententiam, à quo quis superatur, eius seruus efficitur: Nisi quòd in hoc isti desperatius ægrotant, & cùm sint eorum mancipia, nec impugnari se ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoscunt. Ex quibus elicitur quòd à fortiori, maleficiati in corpore non tamen possessi Dæmone ab extra, sed ab intra quoad animæ necationem, grauius propter plura impedimenta sanantur.

A quo quis superatur, eius seruus efficitur.

Quoad tertium principale, scilicet quoad remedia notandum, quòd quia opera illa sunt duplicia: Licita omninò & non suspecta, aut suspecta & non omninò licita: Et de primis suprà tactum est immediatè *cap. 5. circa finem*, vbi dubitatio ponitur super herbas, aut petras vt maleficia repellant, quomodo hoc licitum sit.

De secundis verò remediis, quæ videntur esse suspecta, non tamen omninò licita, nunc tractandum, & aduertere oportet ea quæ in secundo principali huius secundæ partis operis tacta sunt de quatuor remediis, quorum tria censentur illicita, quartum autem non omninò licitum, sed vanum, de quo & Canonistæ loquuntur, quòd licitum est vana vanis contundere. Sed quia nos Inquisitores huius opinionis sumus cum sanctis Doctoribus, quòd in casu, quo remedia per sacra verba & exorcismos licitos non sufficiunt, & hoc propter impedimenta superius tacta, in numero sex aut septem, quod tunc tales maleficiati hortandi sunt ad patientiam æquanimiter, ad tolerandum mala præsentis vitæ in suorum criminum purgationem, & non vlterius quærere quocunque modo superstitiosa, & vana remedia. Ideò si quis præmissis

Licet vana vanis contundere.

Digitized by Google

licitis exorciſmis non contentus, ad huiuſmodi vana ad minus remedia, de quibus ſuprà tactum eſt, ſe transferre voluerit, ſciat hoc non noſtra voluntate, aut admiſſione fieri, ſed quòd polita & enucleata fuerunt ibidem talia remedia, factum fuit: vt tantorum Doctorum, vt Scoti & Hoſtienſis, &c. ex parte vna, & aliorum Theologorum ex parte altera, dicta quocunque modo concordarentur. Fatemur ergo cum ſancto Auguſtino in quodam ſermone contra Sortilegos & diuinatores, & intitulatur ſermo de Auguriis, vbi dicit: Fratres noſtis, me frequentius ſupplicaſſe, vt conſuetudines Paganorum & maleficorum minimè ſeruare deberetis, ſed hoc proficit apud aliquos parum. Et quia, ſi vobis non dixero, pro me & pro vobis redditurus ſum in die Iudicij rationem, & vobiſcum mihi neceſſe erit æterna ſupplicia ſuſtinere. Ergo apud Deum me abſoluo, dum iterum atque iterum admoneo & conteſtor, vt nullus ex vobis Diuinos aut ſortilegos requirat, nec eos de qualibet re, aut cauſa, aut infirmitate interroget, quia quicunque fecerit hoc malum ſtatim peribit in eo Baptiſmi ſacramentum, & continuò Sacrilegus & paganus efficietur, & niſi pœnitentia ſubuenerit, ſtatim in æternum peribit.

Notandæ admonitiones S. Auguſtini contra cõſulentes magos.

Et poſteà ſubdit: Nullos dies exeundi & redeundi obſeruate: fecit enim Deus omnia bona valdè, & qui vnum diem, etiam alterum ſtatuit: ſed quoties neceſſitas vrget faciendi aliquid aut exeundi, ſignate vos in nomine Chriſti, & Symbolum vel Orationem Dominicam fideliter dicentes, ſecuri in Dei adiutorio agatis.

An naturalibus magicè vtendum

His autem quidam ſuperſtitioſi, & filij nimirum huius ſeculi, non contenti, errores erroribus accumulare volentes, vltra intellectum & intentionem Scoti, & Canoniſtarum, hìs argumentis ſe defendere conantur. Quia enim res naturales habent quaſdam virtutes occultas, quarum ratio ab homine aſſignari non poteſt, ſicut & magnes trahit ferrum: & multa alia quæ Auguſtinus 21. *de ciu. Dei* enumerat: ideò inquirere de huiuſmodi rebus pro ſanitate acquirenda, vbi exorciſmi & naturales medicinæ deficiunt, non erit illicitum, licet videatur vanum. Hoc autem fieret, vbi quis per imagines non necromanticas, ſed aſtrologicas, vel per anulos & huiuſmodi ſanitatem in ſe vel in alio procurare vellet. Item arguunt, ſicut corpora naturalia ſubduntur corporibus cœleſtibus, ita etiam corpora artificialia, puta imagines ſortiuntur quaſdam virtutes occultas, ſpeciem conſequentes ex impreſſione corporum cœleſtium: ergo etiam corpora artificialia, puta imagines, ſortiuntur aliquam virtutem occultam à corporibus cœleſtibus ad aliquos effectus cauſandos: ergo vti eis & aliis huiuſmodi non eſt illicitum.

De impreſſione cœleſti in corpora artificialia.

Prætereà Dæmones poſſunt multipliciter corpora tranſmutare, vt Auguſt. 3. *de Trinit.* dicit, & patet in maleficiatis: ergo licet vti etiam eorum virtute, ad tollendum illa. Sed reuera in oppoſitum ſunt dicta omnium ſanctorum Doctorum, vt ſatis & ſparſim hinc inde patuit.

Vnde ad primum dicitur, quòd ſi res naturales ſimpliciter adhibentur ad aliquos effectus producendos, ad quos putantur habere naturalem virtutem, non eſt illicitum. Si verò adiungantur vel characteres aliqui, vel aliqua quæcunque ignota, & vanæ obſeruationes quæ manifeſtum eſt naturalem non habere ſuper hoc efficaciam, erit ſuperſtitioſum & illicitum. Vnde S. Thom. *in* 2. *quæſt.* 96. *art.* 2. in fine quæſtionis tractans hanc materiam dicit, quòd in iis, qui fiunt ad aliquos effectus

Digitized by Google

Adhibitio characterum vitiat naturalia remedia.

ctus corporales inducendos, vt pote sanitatem, vel aliquid huiusmodi, considerandum est, vtrùm videantur naturaliter posse tales effectus causare: & quia licet causas naturales adhibere ad suos effectus, ideò non est illicitum. Si autem videantur non posse naturaliter tales effectus causare, consequens est, quòd non adhibentur ad hos effectus causandos tanquam causæ, sed solùm quasi signa: & sic pertinent ad pacta significationum cum Dæmonibus inita. Vnde Augustin. 21. *de ciu. Dei.* Alliciuntur Dæmones per creaturas, quas non ipsi, sed Deus condidit, delectabilibus, pro sua diuersitate diuersis non vt animalia cibis, sed vt spiritus, signis, per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum.

Dæmones quomodo alliciãtur creaturis & signis.

Ad secundum dicit idem Doctor, Virtutes naturales corporum naturalium, consequuntur eorum formas substantiales, quas sortiuntur ex impressione corporum cœlestium, & ideò ex eorundem etiam impressione sortiuntur quasdam virtutes actiuas. Sed corporum artificialium formæ procedunt ex conceptione artificis: Et cùm nihil aliud sint quàm compositio, ordo & figura, vt dicitur 1. *Physic.* non possunt habere naturalem virtutem ad agendum. Et inde est, quòd ex impressione cœlestium corporum, nullam virtutem sortiuntur, in quantum sunt artificialia, sed solùm secundum materiam naturalem. Falsum est ergo quod Porphyrio videbatur, vt Augustin. dicit 10. *de ciu. Dei.* Herbis, lapidibus & animantibus: & sonis certis, quibusdam etiam vocibus & figurationibus, ac figmentis quibusdam etiam obseruatis in cœli auersione, atque moribus syderum fabricari in terra ab hominibus potestates idoneas variis effectibus syderum exequendas: quasi effectus magicarum artium ex virtute cœlestium corporum proueniret. Sed sicut Augustinus ibi subdit, totum hoc ad Dæmones pertinet, ludifactores animarum sibi subditarum. Vnde etiam imagines, quas Astronomicas vocant, ex operatione Dæmonum habent, cuius signum est eis inscribi quosdam characteres, quæ naturaliter nihil operantur. Non enim est figura principium actionis naturalis. Sed in hoc distant Astronomicæ imagines à Necromanticis, quod in Necromanticis fiunt expressæ inuocationes: vnde & ad expressa pacta cum Dæmonibus inita pertinent Astronomicæ ad tacita pacta, propter figurarum & characterum signa.

Ex motu syderum non fabricari potestates in terris posse.

Astronomicæ imagines ex opere Diaboli.

Differẽtia inter Necromanticas & Astronomicas imagines.

Ad tertium, non est homini potestas super Dæmones commissa, vt eis licitè vti possit ad quodcunque voluerit: sed est ei contra Dæmones bellum indictum, vnde nullo modo licet homini Dæmonum auxilio vti per pacta tacita vel expressa. Hæc Thomas.

Ad propositum: quia dicit, Nullo modo: nec etiam quibuscunque vanis, quibus videlicet se Dæmon quocunque modo possit immiscere. Si tamen sunt adeò vana, vt & fragilitas humana, pro recuperanda sanitate illa aggreditur, doleat de præteritis, caueat de futuris, oret vt sibi debitum dimittatur, & in attentionem non amplius inducatur, inquit Augustinus in fine regulæ.

Homini nulla est potestas concessa, vtendi Dæmonibus.

CAPVT VII.

Remedia contra grandines & super iumenta maleficiata.

QVaeritur denique iumenta maleficiata possunt remediari, similiter & tempestates aëris, notanda sunt primò quædam remedia illicita, quæ à quibusdam. Nam ea fiunt aut quibusdam verbis aut factis superstitio-

Digitized by Google

sis, vt qui vermes in digitis aut membris per quædam verba & carmina illicita curant: de quibus carminibus, qualiter cognoscantur vt sint licita vel non, in præcedenti capite tactum est. Alij sunt qui super iumenta maleficiata: non aquam benedictam spargunt, sed ori infundunt.

Oratio vermis in digitis.

Aquam benedictã bestiis in os fundere.

Primum remedium verborum esse illicitum, vltra præmissa, Guilielmus sæpè allegatus sic demonstrat. Si enim verbis inesset virtus, & dicamus verbis, vt verbis: tunc ex quinque modis esset vnus, vel ex parte materiæ, id est, aëris, aut ex parte formæ, hoc est, soni, aut ex modo significandi, aut ex parte omnium simul. Nam primum, quia aër non interficit, nisi sit venenosus: sonus etiam non: quia excellens obiectum corrumpit potentiam: nec tertium, quia tunc hoc nomen diabolus, vel mors, vel infernus nocerent semper, & sanitas ac bonitas semper prodessent. Item nec omnia simul, quia toto aggregato ex partibus inualidis, etiam totum est inualidum.

Excellens obiectum corrumpit potẽtiam.

Totum ex partibus inualidis, facit totum inualidum.

Nec valet si obiicitur. Deus contulit verbis, sicut herbis, & lapidibus. Quia si quæ virtutes insunt quibusdam verbis, aut sacramentalibus, aut aliis benedictionibus & carminibus licitis, has habent in se, non vt verba, sed ex institutione, & ordinatione Diuina, & ex pacto Dei. Sicut si Dominus diceret: quicunque hoc fecerit, faciam ei hanc gratiam: Et sic verba in sacramentis efficiunt quod signant. Quamuis secundum alios etiam habent virtutem intrinsecam: Sed prima opinio, quia iam deseruit, ideò amplectenda. De aliis autem verbis & carminibus, patet ex præmissis, quòd vt verba sunt composita, vel prolata, aut figurata nihil efficiunt, sed inuocatio nominis Diuini, & obsecratio, quæ est per sacra quædam protestatio, ad committendum effectum diuinæ voluntati proſunt. Remedia etiam operum, quæ illicita videntur, vt supra tactum est.

Et etiam vbi in partibus Sueuiæ plurimùm practicatur, quòd prima die Maij ante ortum Solis mulieres villanæ exeunt, & ex syluis vel aboribus deferunt ramos de salicibus aut alias frondes & ad modum circuli plectentes, in introitu stabuli suspendunt asserentes quòd per integrum annum iumenta cuncta illæsa à maleficis remanent & præseruantur.

Salices 1. Maij incisæ præseruãt à maleficis.

Hoc quidem remedium secundùm opinionem illorum, qui dicunt vana vanis contundi posse, non esset illicitum: Sicut nec etiam qui per carmina ignota morbos expellerent. Sed sine offensione procedendo dicamus, quòd si prima die vel secunda, mulier vel quicunque egrediatur, non habens respectum ad Solis occasum vel ortum, colligit herbas, frondes, aut ramos, cum oratione Dominica, aut Symbolo fidei, & suspendit illa super ostium stabuli, bona fide, committens effectum custodiæ Diuinæ voluntati, non erit irreprehensibilis, vt suprà in præcedenti capitulo ex verbis Hieron. & *habetur 26. q. vlt.* licet herbas & petras habere etiam sustinenti dæmonium sine incantatione.

Ad idem sunt, qui intra vineas aut segetes, signum crucis, frondes, aut flores benedictos in die palmarum cõtinent ac erigunt, & asserunt, quòd vndique frugibus per grandines læsis, segetes in eorum campis illæsæ remanserunt. De quibus iuxta distinctionem tactam discernendum videtur.

Signum crucis intra segetes eas custodit.

Ad idem, sunt quædam quæ pro conseruatione lactis, ne videlicet vaccæ per maleficia priuentur, integrum liquorem lactis, quem die Sabbati colligunt, pauperibus gratis pro Deo distribuunt, & per huiusmodi eleemosynam asserunt vaccas etiam sub vbertate

Eleemosynæ ex lacte, præseruant.

Digitized by Google

vbertate ampliori lactis à maleficiis præseruari. In quo opere nihil superstitiosum iudicatur, dummodò pietatis causam, quam pauperibus exhibent, etiam Diuinam pietatem implorare pro conseruatione iumentorum taliter proponunt, vt tamen effectum custodiæ Diuinæ prouidentiæ pro suo beneplacito relinquant.

Prætereà Nider *in suo præceptorio, præcepto primo* dicit, quòd etiam per carmina scripta & verba sacra licet iumenta, sicut homines infirmos, benedicere, & per ea quæ incantationis speciem habere videntur, dummodò septem præmissæ conditiones seruentur. Dicit enim, quòd à deuotis personis & virginibus experientiam habuerit, quòd adhibito signo crucis super vaccam, & Dominica Oratione, cum salutatione Angelica, trinies, vel circiter, cessat opus dæmonis, si est per maleficium.

Et in suo Formicario constat, quòd malefici de ritibus Ecclesiæ veneratis & seruatis, sua maleficia præpediri fatentur: vt per aquæ benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelabrum in die purificationis & palmarum consecratarum vsum licitum, & similia. Quia ad hoc talia Ecclesia exorcizat vt vires Dæmonis imminuat.

Prætereà quia maleficæ, quando volunt iumentum priuare liquore factis, solent ex illa domo, in qua iumentum moratur, modicum lactis, vel butyri, ex illo iumento coagulatum petere, vt sic consequenter valeant per suam artem iumentum maleficiare. Ideò sint cautæ mulieres, à quibus suspectæ huiusmodi petunt ne eis in minimo mutuent aut donent.

Suspectis de maleficio nihil commodato dandum, aut donandū.

Prætereà sunt certæ mulieres, quæ dum sentiunt, quòd in coagulando butyrum, nihil proficiunt, sicut in vasis oblongis ad hoc aptis laborare solent, tunc si subitò ex suspectæ Maleficæ domo modicum butyri habere possunt, tria frusta seu bolos ex illo butyro faciunt, & sub sanctissimæ Trinitatis inuocatione, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, illa frusta in vasculum proiiciunt, & sic omne maleficium fugatur. Vbi iterum incidit, vanum vanis contundere, tantummodò ex eo, quòd butyrum à malefica suspecta habet mutuare. Quòd si absque hoc, sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis orationem Dominicam adiungēdo, etiamsi de proprio butyro, siue alieno, si proprium non haberet tres petias immineret, effectum Diuinæ voluntati committens, irreprehensibilis maneret, licet commendanda non esset propter tres videlicet petias butyri immissas: commendanda autem, si per aspersionem aquæ benedictæ, vel salis exorcizati, immissionem, cum oratione, vt suprà, maleficium fugaret.

Prætereà, quia sæpè omnia iumenta maleficiis interficiuntur, aduertere debent, quibus talia accidunt, vt sub limine ostij stabuli, aut præsepi, vel vbi adaquantur, terra amoueatur, & alia terra cum aspersione aquæ benedictæ ad illa loca reponatur. Quia sæpè maleficæ fassæ sunt, maleficij aliqua instrumenta ad illa loca se occultasse: fassæ etiam quod ad instantiam Dæmonum, tantummodò foueam facere habeant, Dæmonem autem maleficium reposuisse: quod quidem maleficium res viliſſima erat, vt lapis, lignum, vel mus, aut serpens aliquis. Constat enim quòd Diabolus maleficia operatur per se, nec in illis rebus indiget consensu. Aut & perditionem maleficæ quærit, vnde & ipsam aliquo modo cooperari cogit.

Sub limi-nibus ma-leficia in-quirenda.

Contra grandines verò & tempestates, vltra ea, quæ suprà de signo crucis erecto, hoc remedium practicatur: lapilli enim tres ex grandine

Digitized by Google

in ignem ſub inuocatione ſanctiſſimæ Trinitatis ſubiiciuntur, & oratio Dominica, cum Angelica ſalutatione bis aut ter adiungitur, atque Euangelium Ioannis, In principio erat Verbum, cum ſigno Crucis vndique contra tempeſtatem, antè & retrò, & ex omni parte terræ ſubinfertur. Et tunc, cùm in fine replicat trinies, Verbum caro factum eſt, & trinies ex poſt dixerit; Per Euangelica dicta, fugiat tempeſtas iſta, ſubitò, ſiquidem tempeſtas ex maleficio fuit procurata, ceſſabit. Hæc veriſſima experimenta nec ſuſpecta iudicantur. Hoc ipſum enim, quòd lapilli in ignem proiiciuntur, ſi abſque inuocatione Diuini nominis fieret, ſuperſtitioſum cenſetur.

Euangelium Ioannis pro tempeſtatibus arcendis legendum.

Quòd ſi dicatur, nunquid ſine illis lapillis ſedari poſſit tempeſtas? Reſpondetur, vtique per alia ſacra verba. Proiiciens autem intendit Diabolum moleſtare, dum eius facturam per inuocationem ſanctiſſimæ Trinitatis deſtruere conatur. Ad ignem potius quàm ad aquam proiicit, quia citius dum reſoluuntur, eò etiam citius eius factura deſtruitur, effectum tamen cuſtodiæ diuinæ voluntati committit.

Verba arcencia tẽpeſtatem.

Eſt ad hoc, quòd Malefica quædam à Iudice interrogata, an per aliquem modum tempeſtates à maleficiis concitatæ ſedari poſſent. Reſpondit, poſſunt, per hoc videlicet, Adiuro vos grandines, & ventos, per quinque vulnera Chriſti, & per tres clauos qui eius manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangeliſtas ſanctos Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem, vt in aquam reſoluti deſcendatis.

quinque rebus plurimùm impediũtur Maleficæ.

Fatentur etiam multæ licet quædam ſponte, quædam in torturis & difficulter, quòd quinque ſunt, per quæ multum impediuntur, aliquando in toto, aliquando in parte, aliquando ne in perſonam hominis fiant, aliquando ne in ſuis amicis: & ſunt, fidem integram, vel Dei præcepta ſeruantibus, ſe ſigno crucis, & orationibus munientibus, ritus & cæremonias Eccleſiæ colentibus publicam iuſtitiam benè exequentibus, & Chriſti paſſionem verbo vel mente ruminantibus: vnde & Nider, vbi ſuprà. Ea de cauſa vniuerſaliter, vel communiter in Eccleſia Campanæ contra auram pulſantur, tum vt tanquam tubas Deo conſecratas eas Dæmones fugiant & recedant à ſuis maleficiis, tum etiam vt populus excitatus Deum, contra tempeſtates inuocet. Et eandem ob cauſam, cum altaris ſacramento & ſacris verbis, ad auram ſedandam proceditur communiter, ex antiquiſſima conſuetudine Eccleſiarum, in Gallia, & in Germania.

Campanæ pulſatio, contra tempeſtates vtilis.

Sed quia hic modus circa deportationem Sacramenti ad auram ſedandam, videtur multis quiddam ſuperſtitioſum: non intelligentes regulas per quas agnoſcitur aliquid ſuperſtitioſum vel non.

Circumgeſtare ſacramẽtum contra tempeſtates an licitũ ſit.

Ideò conſiderandum eſt, quòd quinque dantur regulæ ſeu conſiderationes, per quas quilibet agnoſcere poteſt, an opus Deo exhibitum ſit ſuperſtitioſum, id eſt, ſupra modum Chriſtianæ Religionis obſeruatum, vel ſit ad debitum cultum & honorem Deo exhibendum, tam in cordis, quàm corporis actibus, ex vera virtute religionis progrediens. Iſta enim eliciuntur ex gloſſa ſuper illud Apoſtoli *ad Coloſſ.* 2. quæ ſunt rationem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione: quæ dicit: Superſtitio eſt religio ſupra modum ſeruata: vt etiam ſuprà tactum eſt.

Quinque regulæ ad quas examinantur ea quæ videntur ſuperſtitioſa.

Superſtitio eſt quicquid minuit gloriam Dei.

Prima eſt, quòd in omnibus operibus noſtris gloria Dei debeat eſſe principalis finis noſter: iuxta illud, Siue mãducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facietis. deò in omni opere, ad religionem pertinens Chriſtianam, attendatur an

opus:

Digitized by Google

opus ſit ad gloriam Dei, & homo in opere det principaliter gloriam Deo, ita quòd per ipſum opus & mens hominis Dei ſubiiciatur. Et quidem licet propter hanc regulam cæremonialia, vel etiam iudicialia veteris Teſtamenti in nouo non exercentur, cùm ſciamus illa ſub figura: hæc autem in veritate iam eſſe propalata, tamen deportatio ſacramenti vel reliquiarum ad auram ſedandam non videtur contra hanc regulam militare.

Item, cùm ſecunda regula ſit, quòd attendatur an opus quod fit, ſit ad exercitium vel refrenatiuum concupiſcentiæ, vel abſtinentiæ corporalis, modo tamen virtuti debito, hoc eſt, ſecundùm ritum Eccleſiæ vel ſecundùm moralem doctrinam. Quia Apoſtolus dicit *Rom.* 12. Rationabile ſit obſequium veſtrum. Et propter hanc ſecundam regulam fatuè faciunt vouentes non pectinare caput ſabbato vel ieiunare die Dominico, tanquam meliori die, & ſimilia, non videtur iterum, quòd deportatio ſacramenti, &c. ſit ſuperſtitioſa.

Die Sabbati caput non pectinandum. Conſuetudo generalis Eccleſiæ, pro lege eſt habēda.

Item cùm tertia regula ſit quòd attendatur, an opus ſit ſecundùm ſtatum vniuerſalis Eccleſiæ, vel ſecundùm ſacræ ſcripturæ teſtimonium, vel ſaltem ſecundum particularem Eccleſiæ ritum aut de conſuetudine generali, quæ ſecundùm Auguſtinum pro lege habenda eſt. vnde & beatus Gregorius ſcribit Anglorum Epiſcopo conquerenti, quòd ſint diuerſæ Eccleſiæ conſuetudines in Miſſarum celebratione. Reſpondit Gregorius, vt ſiue in Romana, ſiue in Galliarum, ſiue in quacumque Eccleſia aliquid inueniſti, quòd plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſollicitè eligas: Diuerſæ enim conſuetudines Eccleſiæ in cultu Diuino, in nullo veritati repugnant, & ideò ſeruandæ, & eas præterire illicitum eſt. Ideò, vt in principio tactum eſt, antiquiſſimæ cōſuetudines Eccleſiarum Galliæ, & quarumdam Germaniæ: cum decreuerint Euchariſtiam ad auram deportare, non poterit hoc eſſe illicitum: verum quòd non in patulo fiat, ſed in ſacrario abſcondito & incluſo.

Diuerſitas cultus diuini nō repugnat veritati.

Item cùm quarta regula ſit quòd inſpiciatur, an opus quod fit, habeat naturalem proprietatem ad effectum, qui expectatur: aliàs enim ſi hoc non habet, cenſetur ſuperſtitioſum. Ex qua conſideratione characteres ignoti, & nomina ſuſpecta, etiam imagines aſtronomicæ & necromanticæ refutantur omnia tanquam ſuſpecta. Ideò & ex hac conſideratione non poſſumus dicere, quòd deportatio reliquiarum, aut Euchariſtiæ contra diabolicas infeſtationes, ſint ſuperſtitioſa, imò religioſiſſima, cùm ibi tota ſalus noſtra contra aduerſarium contineatur.

Item cum quinta regula ſit, vt attendatur, quòd opus quod fit non præbeat occaſionem ſcandali vel ruinæ: quia tunc, licet non eſſet ſuperſtitioſum, tamen propter ſcandalum eſſet dimittendum, vel differendum, vel occultè ſine ſcandalo faciendum. Ideo ſi deportatio talis ſine ſcandalo fieri poteſt, vel ſaltem occultè tunc non eſt obmittenda. Ex iſta enim regula ſæpè obmittuntur benedictiones per verba deuota, ſiue ſuper infirmos, ſiue ad collum alligentur, & hæc à ſecularibus obmittuntur. Dico quòd ſaltem non publicè fiat, vbi occaſionem ruinæ in aliis ſimplicibus præſtare poſſet. Hæc ſufficiant quoad remedia contra grandines, per verba & opera licita.

CAP.

Digitized by Google

CAPVT VIII.

Remedia quædam contra quasdam occultas Dæmonum infestationes.

SEd iam iterum ſuſpenditur iudicium ad ſcribendum remedia contra quædam terræ frugum nocumenta, quæ per vermes interdum, & cinifes, per turmas ad longiſſima terrarum ſpatia in aëre volantes, ita vt ſuperficiem terræ cooperire videantur, radicitus cuncta virentia, tam in vinetis, quàm ſegetibus, & graminibus conſummatis immittuntur. Item remedia contra pueros opere Dæmonum ſubtractos.

Ad primum tamen dicendum iuxta
An liceat adiurare irrationalem creaturam.
S. Thom. 2. 2. q. 90. vbi petit: An liceat adiurare irrationalem creaturarum. Reſpondit quòd ſic: per modum tamen compulſionis, quæ referri tunc debet ad Diabolum, qui in nocumentum noſtrum vtitur irrationabilibus creaturis. Et talis eſt modus adiurandi in Eccleſia exorciſmis, per quas Dæmonum poteſtas excluditur ab irrationalibus creaturis. Si enim intentio referatur quoad irrationalem creaturam quoad ſe, quæ nihil intelligit, vana eſſet. Ex quo datur intelligi, quòd per exorciſmos licitos, & adiurationes, poſſunt depelli, diuina tamen aſſiſtente clementia: taliter, vt prius populo ieiunia, proceſſiones, & aliæ deuotiones iniungantur; propter adulteria enim & multiplicationem criminum, huiuſmodi mala, immittuntur: vnde & ad confeſſiones homines inducendi ſunt.

Excommunicatio irrationabilium creaturarum.

In nonnullis etiam prouinciis excommunicationes fulminantur, ſed tunc vim adiurationis ſuper Dæmones fortiuntur.

Eſt & alia horribilis Dei permiſſio ſuper homines, vbi interdum mulieribus ſubtractis propriis filiis & puerie alieni à Dæmonibus ſupponuntur: & hi quidem pueri vulgariter Campſo-
De Campſoribus dictis
res, in Alemanico *Vvechſelkinder* nuncupati, ſunt in triplici differentia. Nam
Vvechſelkinder.
aliqui ſemper macilenti & eiulantes, cum tamen quatuor mulieres nulla vbertate lactis vnum lactare ſufficerent. Aliqui verò ſunt Incuborum Dæmonum opere producti, quorum tamen filij non ſunt, ſed propriè illius hominis & viri, cuius ſemen recepe-
Incubi.
runt, vt Succubi, vel in ſomniis viros polluentes. Hos enim interdum pueros diuina permiſſione ſupponunt ſubtractis propriis filiis.

Eſt & tertium genus vbi interdum Dæmones ſpeciem paruulorum appa-
Dæmones nutricibus ſe coniungunt.
rentes, nutricibus ſe coniungunt. Commune in omnibus tribus, quòd
Cur Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi.
multum ponderoſi macilentes non creſcunt, & nulla vbertate lactis, vt præmiſſum eſt, lactentur: & ſæpius diuina permiſſione euanuiſſe.

Quare autem diuina pietas talia permittat, dici poteſt quòd ex duplici cauſa. Primò quia parentes pueros minis diligunt, vnde propter eorum vtilitatem talia permittuntur. Secundo, quia præſumendum eſt, quòd huiuſmodi mulieres quibus talia accidunt, vt plurimum ſunt ſuperſtitioſæ, & in multis aliis à Dæmonibus ſeducuntur, vnde & Dominus verus zeloſes, ſecundùm rectum zelum, qui eſt vehemens amor in propriam ſponſam, ex quo alium non ſolùm accedere non patitur, ſed nec ſigna adulterij vel ſuſpicionis, vt maritus zelotypus ſuper animam quam pretioſo ſanguine emit & per fidem deſponſauit, ſuſtinere poteſt in tactu, colloquio appropinquatione, quocunque modo cum inimico Diabolo & aduerſario ſalutis. Et ſi ſigna adulterij maritus zelotypus non patitur, quantum tunc turbatur quando adulterium committit? Vnde non mirum,

non mirum, si proprij subtrahantur filij, & adulterini supponuntur.

Et quidem vt fortius ista imprimantur, & quantum Deus animam zelatur, & non vult nec signa suspicionem causantia pati: patet ex antiqua lege, vbi vt populum suum funditus elongaret ab idololatria, prohibuit non solum idololatriam, sed multa alia, quæ occasionem possent præbere ad idololatriam, & quæ etiam in se non videntur habere vtilitatem, quam tamen in suo mystico sensu mirabiliter retinent. Vnde non solum dixit. *Exod.* 22. Maleficos non patieris viuere super terram: sed & hoc adiunxit. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant: Sicut copulatrix occiditur, & peruagari inter homines non permittitur.

Malefici leonibus comparãtur.

Nota zelum Dei. *Deuteron.* 22. Deus præcepit. Nidum cum ouis, aut pullis desuper cubantem matrem: non deberent simul seruare, sed matrem permittere auolare, quia hoc gentiles ad sterilitatem vertebant. Zelotes Dominus in suo populo noluit: tale signum ãdulterij pati. Sic iam vetulæ inuentionem denarij, signum magni fortunij, & per oppositum vbi thesaurum somniarent iudicant. Item præcepit omnia vasa cooperiri, & vasculũ non habens, operculum immũdum censeri.

Thesaurũ somnians infortunium notat.

Error erat vt venientibus de nocte Dæmonibus, aut vt vetulæ dicunt *Die Seeligen*, sed sunt Maleficæ vel Dæmones in earum effigijs, debeant omnia consumere, vt post abundantius tribuant. Colorant quidam & dicunt, *Schrettel.* Sunt contra determinationem Doctorum, quòd præter homines & angelos non sunt aliæ creaturæ rationales, vnde non sunt nisi Dæmones.

Schretel.

Item radentes barbam: illi enim faciebant idololatricè in venerationem Idolorum.

Item *Deut.* 22. vt viri non induerentur vestibus mulierum, nec è conuerso, quod illæ in venerationem Deæ Veneris faciebant, & alij in venerationem Martis, & Dei Priapi.

Aræ Idolorum destruendæ.

Item ea de causa iussit destrui aras Idolorum & Ezechias destruxit serpentem æneum, quando populus ei voluit offerre, dicens, cuprum est. Et ea de causa inhibuit somnia non obseruari & augurria, & præcepit vt vir aut mulier, in quo Pythonicus spiritus esset, occideretur, sicut iam sunt *Vvarsagerin* nuncupata, quæ omnia, quia suspicionem generant ad adulterium spirituale, ideò vt dictum est, ex zelo quem Deus habet ad animas sibi desponsatas, sicut sponsus ad sponsam, inhibuit.

Sic etiam & nos prædicatores aduertere debemus, quòd nullum sacrificium Deo magis acceptum, sit quàm zelus animarum, vt Hieronymus super Ezechielem testatur.

Vnde & consequenter in tertia parte operis, de exterminio maleficarum, quoad vltima remedia tractãdum erit. Hoc ipsum enim vltimum Ecclesiæ est refugium, ad quod etiam ex Diuino obligatur, vt dictum est: præcepto nempè: Maleficos ne patiaris viuere super terram vbi & remedia contra maleficos sagittarios includuntur: cùm & hoc ipsum genus nisi per seculare brachium poterit exterminari.

Remedium, dum quidam intuitu commodi temporalis sese ex toto Dæmoni deuouerunt: sicut experientia sæpè docuit per veram confessionem, licèt à Diaboli potestate liberabantur, tamen diù & post grauissimè molestati, & præcipuè nocturnis temporibus fuerunt. Et hoc in eorum pœnam Deus permisit. Signum autem quòd liberati erant, ex illo agnoscebatur, quia pecunia in bursis aut capsulis post confessionem de-

Digitized by Google

CAPVT VIII.

Remedia quadam contra quasdam occultas Dæmonum infestationes.

SEd iam iterum suspenditur iudicium ad scribendum remedia contra quædam terræ frugum nocumenta, quæ per vermes interdum, & cinifes, per turmas ad longissima terrarum spatia in aëre volantes, ita vt superficiem terræ cooperire videantur, radicitus cuncta virentia, tam in vinetis, quàm segetibus, & graminibus consummatis immittuntur. Item remedia contra pueros opere Dæmonum subtractos.

An liceat adiurare irrationalem creaturam.

Ad primum tamen dicendum iuxta S. Thom. 2. 2. q. 90. vbi petit: An liceat adiurare irrationalem creaturarum. Respondit quòd sic: per modum tamen compulsionis, quæ referri tunc debet ad Diabolum, qui in nocumentum nostrum vtitur irrationabilibus creaturis. Et talis est modus adiurandi in Ecclesia exorcismis, per quas Dæmonum potestas excluditur ab irrationalibus creaturis. Si enim intentio refertur quoad irrationalem creaturam quoad se, quæ nihil intelligit, vana esset. Ex quo datur intelligi, quòd per exorcismos licitos, & adiurationes, possunt depelli, diuina tamen assistente clementia: taliter, vt prius populo ieiunia, processiones, & aliæ deuotiones iniungantur; propter adulteria enim & multiplicationem criminum, huiusmodi mala, immittuntur: vnde & ad confessiones homines inducendi sunt.

Excommunicatio irrationabilium creaturarum.

In nonnullis etiam prouinciis excommunicationes fulminantur, sed tunc vim adiurationis super Dæmones sortiuntur.

Est & alia horribilis Dei permissio super homines, vbi interdum mulieribus subtractis propriis filiis & pueris alieni à Dæmonibus supponuntur: & hi quidem pueri vulgariter Campsores, in Alemanico *Vvechselkinder* nuncupati, sunt in triplici differentia. Nam aliqui semper macilenti & eiulantes, cum tamen quatuor mulieres nulla vbertate lactis vnum lactare sufficerent. Aliqui verò sunt Incuborum Dæmonum opere producti, quorum tamen filij non sunt, sed propriè illius hominis & viri, cuius semen receperunt, vt Succubi, vel in somniis viros polluentes. Hos enim interdum pueros diuina permissione supponunt subtractis propriis filiis.

De Campsoribus dictis Vvechselkinder.

Est & tertium genus vbi interdum Dæmones speciem paruulorum apparentes, nutricibus se coniungunt. Commune in omnibus tribus, quòd multum ponderosi macilentes non crescunt, & nulla vbertate lactis, vt præmissum est, lactentur: & sæpius dicuntur euanuisse.

Cur Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi.

Quare autem diuina pietas talia permittat, dici potest quòd ex duplici causa. Primò quia parentes pueros nimis diligunt, vnde propter eorum vtilitatem talia permittuntur. Secundo, quia præsumendum est, quòd huiusmodi mulieres quibus talia accidunt, vt plurimum sunt superstitiosæ, & in multis aliis à Dæmonibus seducuntur, vnde & Dominus verus zelotes, secundùm rectum zelum, qui est vehemens amor in propriam sponsam, ex quo alium non solùm accedere non patitur, sed nec signa adulterij vel suspicionis, vt maritus zelotypus super animam quam pretioso sanguine emit & per fidem desponsauit, sustinere potest in tactu, colloquio appropinquatione, quocunque modo cum inimico Diabolo & aduersario salutis. Et si signa adulterij maritus zelotypus non patitur, quantum tunc turbatur quando adulterium committit? Vnde non mirum,

Digitized by Google

non mirum, si proprij subtrahantur filij, & adulterini supponuntur.

Et quidem vt fortius ista imprimantur, & quantum Deus animam zelatur, & non vult nec signa suspicionem causantia pati: patet ex antiqua lege, vbi vt populum suum funditus elongaret ab idololatria, prohibuit non solum idololatriam, sed multa alia, quæ occasionem possent præbere ad idololatriam, & quæ etiam in se non videntur habere vtilitatem, quam tamen in suo mystico sensu mirabiliter retinent. Vnde non solum dixit. *Exod.* 22. Maleficos non patieris viuere super terram: sed & hoc adiunxit. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant: Sicut copulatrix occiditur, & peruagari inter homines non permittitur.

Malefici leonibus comparãtur.

Nota zelum Dei. *Deuteron.* 22. Deus præcepit. Nidum cum ouis, aut pullis desuper cubantem matrem: non deberent simul seruare, sed matrem permittere auolare, quia hoc gentiles ad sterilitatem vertebant. Zelotes Dominus in suo populo noluit: tale signum ãdulterij pati. Sic iam vetulæ inuentionem denarij, signum magni fortunij, & per oppositum vbi thesaurum somniarent iudicant. Item præcepit omnia vasa cooperiri, & vasculũ non habens, operculum immũdum censeri.

Thesaurũ somnians infortunium notat.

Error erat vt venientibus de nocte Dæmonibus, aut vt vetulæ dicunt *Die Seeligen*, sed sunt Maleficæ vel Dæmones in earum effigijs, debeant omnia consumere, vt post abundantius tribuant. Colorant quidam & dicunt, *Schrettel.* Sunt contra determinationem Doctorum, quòd præter homines & angelos non sunt aliæ creaturæ rationales, vnde non sunt nisi Dæmones.

Schretel.

Item radentes barbam: illi enim faciebant idololatricè in venerationem Idolorum.

Item *Deut.* 22. vt viri non induerentur vestibus mulierum, nec è conuerso, quod illæ in venerationem Deæ Veneris faciebant, & alij in venerationem Martis, & Dei Priapi.

Aræ Idolorum destruendæ.

Item ea de causa iussit destrui aras Idolorum & Ezechias destruxit serpentem æneum, quando populus ei voluit offerre, dicens, cuprum est. Et ea de causa inhibuit somnia non obseruari & augurria, & præcepit vt vir aut mulier, in quo Pythonicus spiritus esset, occideretur, sicut iam sunt *Vvarsagerin* nuncupata, quæ omnia, quia suspicionem generant ad adulterium spirituale, ideò vt dictum est, ex zelo quem Deus habet ad animas sibi desponsatas, sicut sponsus ad sponsam, inhibuit.

Sic etiam & nos prædicatores aduertere debemus, quòd nullum sacrificium Deo magis acceptum, sit quàm zelus animarum, vt Hieronymus super Ezechielem testatur.

Vnde & consequenter in tertia parte operis, de exterminio maleficarum, quoad vltima remedia tractãdum erit. Hoc ipsum enim vltimum Ecclesiæ est refugium, ad quod etiam ex Diuino obligatur, vt dictum est: præcepto nempè: Maleficos ne patiaris viuere super terram vbi & remedia contra maleficos sagittarios includuntur: cùm & hoc ipsum genus nisi per seculare brachium poterit exterminari.

Remedium, dum quidam intuitu commodi temporalis sese ex toto Dæmoni deuouerunt: sicut experientia sæpè docuit per veram confessionem, licèt à Diaboli potestate liberabantur, tamen diù & post grauissimè molestati, & præcipuè nocturnis temporibus fuerunt. Et hoc in eorum pœnam Deus permisit. Signum autem quòd liberati erant, ex illo agnoscebatur, quia pecunia in bursis aut capsulis post confessionem de-

Digitized by Google

ficiebat? super quæ plurima gesta deduci possent, sed breuitatis causa obmittuntur.

PARS TERTIA

AD OPVS IVDICIALE, tam in foro Ecclesiastico, quàm ciuili, contra Maleficos, ac omnes hæreticos pertinens, XXV. Quæstiones complectens.

IN QVIBVS REGVLA inchoandi processum Iudicij, continuatio & sententiandi modus lucu-lentissimè demonstratur.

QVÆSTIO I.

Quis sit competens maleficarum Iudex.

Inquisitorum limitata inquisitio.

VTRVM maleficæ & earum fautores, receptatores, & defensores, ita subiiciuntur iudicio Ecclesiastico dicœcesanorum, & ciuili, quòd ab earum inquisitione valeant hæreticæ prauitatis inquisitores esse exonerati: & arguitur quòd sic. Nam *in cap. accusatus, §. sanè, lib. 6.* dicitur: Sane cùm negotium fidei, quod summè priuilegium existit, per occupationes alias non deceat impediri, pestis inquisitores hæreticæ à sede Apostolica deputati, de diuinationibus aut sortilegiis, nisi hæresim saperent, manifestè intromittere se non debent, nec punire talia exercentes, sed relinquere suis iudicibus puniendos.

Nec videtur obstare, quòd hæresis maleficarum hic non exprimitur: tum quia eisdem pœnis in foro conscientiæ puniuntur, *de consecr. dist. 1.* pro dilectione. Si Diuinatorum & maleficarum peccatum occultum sit, interponitur pœnitentia quadraginta dierum: Si notorium, Eucharistia denegatur, & quorum eadem pœna, etiam idem iudicium decernitur. Tum etiam, quia eadem vtrobique videtur esse culpa: sicut sortilegi iudicium sortiuntur: ita maleficæ nocumenta creaturarum à Dæmonibus expectant & exigunt, quòd à solo Deo quærendum est à creaturis illicitè requirentes: vnde vtrobique peccatum Idololatriæ.

Ad quem sensum *Esaiæ 21.* notatur. quòd rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum, commiscens sagittas, interrogauit Idola.

Prætereà si dicatur, quòd cap. restringit Diuinatores & Sortilegos super crimen hæreseos, in quo subesse debent iudicio Inquisitorum, cùm dicit, nisi hæresim saperent manifestè, ita quòd ad minus Diuinatores & Sortilegi hæreticales sint eis subiecti. Contra, quia tunc essent dandi Diuinatores artificiales, de quibus nullibi in scripturis fit mentio.

Prætereà si maleficæ sunt Inquisitorum iudicio subiectæ, hoc erît propter crimen hæreseos: sed quod facta maleficarum sine hæresi possunt fieri, probatur. Nam sicut cõculcare Christi corpus in luto, quod valdè horrendum esset peccatum, potest fieri sine errore in intellectu, & per consequens etiam sine hæresi: quia stat firmiter, aliquem credere ibi esse corpus, proijcere tamen in lutum, ad complacendum Dæmoni ex aliquo pacto, ideò vt optatum

tum finem, puta thesauri inuentionem, vel simile obtineret. Ita & facta maleficarum sine errore fidei, licet non absque grandi peccato fieri possunt. Vnde in illo casu vtique iudicium Inquisitorum subterfugiunt, & suis iudicibus relinquuntur.

Salomon fuit Apostata.

Prætereà sicut Salomon Diis suarum vxorum reuerentiam exhibuit propter complacentiam, nec tamen propterea Apostasiam perfidiæ incurrebat, quia mente fideli & vera fidem semper retinuit: ita & maleficæ propter reuerentiam quam exhibent Diabolo, propter pactum initum, mente fidem retinentes, non sunt propterea hæreticæ nuncupandæ.

Prætereà si dicatur quòd omnes maleficæ fidem habent abnegare; vnde & hæreticæ iudicandæ. Contra, quia in casu quo etiam mente & corde abnegarent, adhuc non hæreticæ, sed apostatæ nuncuparentur. Et cum sit differentia inter Hæreticum & Apostatam, & Hæretici Inquisitorum iudicio subiiciantur, vtique maleficæ totum iudicium subterfugere habent.

Prætereà 26. *quæst.* 5. dicitur: Episcopi eorúmque ministri, omnibus modis elaborare studeant, vt pernicioſam & à Zoroastre inuentam Sortilegam & Magicam artem, ex parochiis suis penitus eradicare studeant, & si aliquem virum aut mulierem huius sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum de parochiis suis eiiciant. Vnde cum cap. 348. in fine dicat suis iudicibus relinquant, & quia loquitur in plurali, tam de Ecclesiastico quàm Ciuili iure; ideò ad minus per c. allegatum subduntur Diœcesanorum iudicio.

Qua ratione Diœcesani punitionẽ maleficarũ ad laicum forũ possint relegare.

Quòd si Diœcesani etiam seipsos exonerare vellent, provt Inquisitores præfatis iam tactis argumentis rationabiliter facere videntur, vellentque maleficarum punitionem ad temporales Iudices retorquere, his argumentis probabiliter hoc facere possent. *Habetur in cap. vt inquisitionis* §. prohibemus quoque districtius præfatis dominis temporalibus & rectoribus ipsorúmque officialibus, ne ipsi de hoc crimine, cùm sit merè Ecclesiasticum, quoquo modo cognoscant vel iudicent: & loquitur de crimine hæreseos: sequitur ergo, quod vbi crimen non est merè Ecclesiasticum, sicut est crimen in huiusmodi maleficis, qui propter damna temporalia, quæ ab eis inferuntur, à Ciuili & non ab Ecclesiastico, debent puniri.

Prætereà, *C. de Iudæis, l. vlt. in fine* dicitur: Cernat prætereà bona sua proscripta, & mox sanguinis pœnæ destinandus, quia fidem Christi expugnabat peruersa doctrina. Quòd si dicatur, quòd lex loquitur de Iudæis conuersis, & post redeuntibus ad ritum Iudæorum, instantia non valet: Imò argumentum amplius per hoc fortificatur, eò quòd cùm tales propter Apostasiam à fide, Iudex ciuilis habet punire; ergo etiam maleficas fidem abnegantes: Cùm abnegatio fidei in toto vel in parte sit fundamentum maleficarum.

Prætextu quæstionis hæresum nemo debet commotiones excitare.

Prætereà, licèt in salutatione dicatur, quòd pro eodem Apostasia & Hæresis sit capienda, adhuc tamen Ecclesiasticus Iudex non se habet de eis intromittere, sed ciuilis. Nam occasione quæstionis hæresum nullus debet populum commouere: Sed præses debet per se prouidere.

In Authent. *de man. princ. collat.* 3. §. *neque occasione*, vbi dicitur: Neque occasione religionum hæresúmque quæstionis permittas alicui prouinciam commouere, aut aliter quadam præceptione intingi prouinciam cui præsides, sed ipse prouidebis competenti vtilitate fiscalibus, & quæ alia sunt perscrutari, & non permittere

Digitized by Google

aliquid fieri circa noſtras præceptiones occaſione religionum. Patet ex his, quòd de expugnante fidem nullus debet ſe intromittere, niſi præſes.

Prætereà ſi cognitio iudicum, & punitio talium maleficarum non ſpectaret totaliter ad ciuilem Iudicem, quomodo leges de his tribus ſe intromittere poſſent. Nam *C. de maleficis, l. nemo, l. culpa, l. nullus*, omnes illos, quos vulgus maleficos vocat, capitali pœnæ ſubiicit, *& l. militi*, beſtiis obiicere decernit, qui magica arte vitæ innocentum inſidiantur. Item quòd quæſtionibus & tormentis ad interrogandum ſubiici debeãt: & quòd nullus fidelium ſub pœna exilij, amiſſionéque omnium bonorum, cum eis participet: cum multis aliis pœnis annexis, quæ legenti illas leges occurrunt.

Iudicem eccleſiaſticum & ciuilem coniũctim debere de maleficio iudicare.

E contrario verò & pro veritate, legum Doctores talium maleficarum punitionem in Eccleſiaſticum Iudicem poſſunt retorquere, vt ſimul copulatiuè habeant cognoſcere, & iudicare: Et hoc ſic probatur. In crimine canonico præſes cum metropolitano habet diſcernere, & non metropolitanus per ſe, ſed adiuncto præſide: patet in Authent. *de mand. princip.* §. Si verò canonicum ſit quod quæritur, vna cum metropolitano prouinciæ hoc diſponere & decernere prouidebis. Siue alij quidam dubitant gloſſ. id eſt, in fide, quo caſu ſolus cognoſcet: Siue alij quidam gloſſ. tunc Epiſcopus cum præſide ſcilicet cognoſcet, & cauſæ Deo dare amabilem, & decentem terminum, qui & decenter orthodoxam cuſtodiat fidem, & indemnitatem procuret fiſcalibus, & noſtros ſubiectos ſeruet inuiolatos gl. id eſt, eos non corrumpat in fide.

Prætereà princeps ſecularis licet puniat pœna ſanguinis, non tamen per hoc iudicium Eccleſiæ excludit, cuius eſt cognoſcere & definire. Imò neceſſariò præſupponit, vt patet *C. de ſumma Trinit. & fi. cath. l. 1. in fin.* & Extra *de hæret. c. ad abolendam, & c. vergentis, & c. excommunicamus* 1. & 2. Imò eadem pœna eſt & ſecundum leges & ſecundum Canones: vt patet *C. de hæret. l. manichæos, & l. Arriani.* Vnde & ad eos pertinet, præcipuè inſimul, & non diuiſim talium punitio.

Præterea ſicut leges decernunt clericos à propriis iudicibus emendare, & non à temporalibus ſeu ſecularibus, & quòd crimen eccleſiaſticum in eis cenſetur. Ita & maleficarum crimen, cùm ſit partim ciuile & partim eccleſiaſticum, propter damna temporalia & fidem quam violant: Ideò ad vtriuſque partis iudices pertinet ad cognoſcendum, iudicandum & puniendum.

Et fortificatur ratio *in Auth. vt cleric.* apud proprios iudices, §. *ſi verò, colla. 6.* vbi dicitur. Si verò Eccleſiaſticum ſit delictum, egens caſtigatione Eccleſiaſtica & mulcta, Deo amabilis Epiſcopus diſcernit, nihil communicantibus clariſſimis prouinciæ iudicibus. Neque enim voluimus talia negotia omnino ſcire ciuiles iudices: cùm oportet talia eccleſiaſticè examinari & emendari animas delinquentium per Eccleſiaſticam mulctam ſecundùm ſacras & diuinas regulas, quas & noſtræ ſequi non dedignantur leges. Hæc ibi. Vnde & per oppoſitum crimen mixtum ab vtriſque eſt puniendum.

Reſponſio, cùm principalis intentio noſtra in hoc opere fit, ab inquiſitione maleficarum, quantum cum Deo fieri poſſit, nos inquiſitores partium ſuperioris Allemaniæ exonerare, ſuis iudicibus ad puniendum relinquendo, & hoc propter negotij arduitatem, dum tamen indemnitati fidei & ſaluti animarum non eo minus prouideretur, quare & præſens opus aggreſſi ſumus:

ipſis

Digitized by Google

ipsis iudicibus modos cognoscẽdi, diffiniendi & sententiandi relinquendo.

Epiſcopi contra maleficas procedere poſſunt, excluſis Inquiſitoribus.

Ideò ad ostendendum quòd Epiſcopi contra maleficas in multis procedere poſſint, etiam ſecluſis Inquiſitoribus, licet ipſi Epiſcopi ſine temporali & ciuili iudicio, vbi punitio tranſit in vindictam ſanguinis, non ita procedere valeant. Expedit certas opiniones aliorum Inquiſitorum in diuerſis regnis Hiſpaniæ in medium deducere, & illos (ſalua eorum ſemper reuerentia, cum ſub ordine vno Prædicatorum militamus, infringere, vt eò clarior in ſingulis habeatur intellectus.

Hiſpanicam inquiſitionẽ ſibi nimiũ ſumere.

Eſt itaque eorum opinio, quòd omnes malefici, Sortilegi, Diuinatores, Necromantici, & breuiter ſub quocunque genere Diuinationum exiſtant, & qui fidem ſacram ſemel ſuſceperunt, & profeſſi ſunt, iudicio Inquiſitorum ſubiaceant, taliter vt in tribus quæ notantur in capitulo, multorum querela: in principio. *De hær.* in Clement. nec Inquiſitor ſine Epiſcopo, nec Epiſcopus ſine Inquiſitore procedere habeant. Licet in quinque aliis vnus ſine altero procedere valeat, ſi cui placet capitulum legat & inueniet. Vnum autem è tribus eſt ſententia diffinitiua ad quam vnus ſine altero non debet procedere, & hoc vbi præfati Hæretici ſunt habendi.

Auctoritas Epiſcoporum eneruatur per nimiã auctoritatem Inquiſitorũ

Addunt inſuper blaſphemos & quocunque modo Dæmones inuocantes, & excommunicatos, qui in excommunicatione ſtetiſſent per annum animo contumaci, in cauſa fidei, vel etiam in non cauſa fidei, ſub certis caſibus, & plura alia includunt, per quæ auctoritas Ordinariorum nimis eneruatur, & vobis Inquiſitoribus ampliora onera imponuntur, minus ſecurè coram tremendo iudice, qui vtique diſtrictam à nobis ſuper commiſſo officio exiget rationem. Et quia eorum opinio non infringitur, niſi eorum fundamentum ſit annullatum. Ideò notandum quòd principale fundamentum per gloſſatores canonum, & præcipuè *ſuper cap. accuſatus, & §. Sanè*, & ſuper verba hæreſim ſapiant, manifeſtè accipitur. Fundant inſuper ſe ſuper dicta Theologorum, Thom. Alberti, Bonauenturæ *in 2. ſent. diſt. 7.*

Sortileg i vel diuinatores ſunt aut artificiales aut hæreticales.

Et his ſpecialiter aliqua expedit recitare. Nam vbi cap. dicit, vt in argumento primo deductum eſt, quòd inquiſitores hæreticæ prauitatis, de ſortilegiis, & diuinationibus ſe non debeant intromittere, niſi hæreſim ſapiant manifeſtè dicunt, quòd ſortilegi vel diuinatores ſunt duplices ſcilicet, artificiales & hæreticales. Et primi dicuntur meri diuinatores, quia videlicet merè ex arte agunt: De quibus etiam loquitur capitulum ex tenore, Extrà: de ſortilegiis: vbi dicit, quòd Vdalricus presbyter cum quodam infami, hoc eſt, diuinatore, dicit gloſſ. ad ſecretum locum perrexit, non ea intentione vt Dæmonem inuocaret: quaſi dicat: quia hoc fuiſſet, hæreticum, ſed vt cum inſpectione aſtrolabij furtum quoddam inueniret: quaſi dicat quòd eſt mera diuinatio, vel ſortilegium.

De Diuinatoribus hæreticalibus.

Secundi verò Hæreticales dicuntur Diuinatores, qui in eorum arte Dæmonibus aliquem honorem latriæ vel duliæ impendunt, qui diuinando futura prædicere conantur, vel aliquid ſimile, quòd hæreſim ſapiat manifeſtè exercent, & tales indicio inquiſitorum, ſicut & alij hæretici ſubiacent.

Et quòd hæc ſit mens canonis, probant per canoniſtas, gloſſantes verbum ſaperent. Nam Ioannes Andreas ſuper allegatum canonem accuſatur, & verbum ſaperent, dicit, ita ſaperent, ſicut eſt circa aras Idolorum nefarias preces emittere, ſacrificia offerre, Dæmones conſulere, eorúmque reſponſa ſuſci-

Digitized by Google

De pueris rebaptizantibus, vt respõsa eliciãt.

pere, vel associant sibi propter sortes exercendas hæreticos vel faciunt prædicta cum sanguine, vel cum corpore Christi, vel in sortibus, vt possint habere responsa, puerum rebaptizant, vel his similia.

Ad eundem sensum allegãt Archid. *super eodem cap.& §.Sanè*, & super eodem verbo saperent. Item allegant Ioannem Mo. Raymundum, Guillelmum de monte Laudu. Item probant per determinationem Ecclesiæ, ex Cõcilio Acquitensi, 26.*q.*5. Episcopi, vbi huiusmodi mulieres superstitiosæ infideles nominantur, cùm dicitur vtinam hæ solæ in sua perfidia periissent, & perfidia in Christiano dicitur hæresis vnde & Inquisitorum hęreticorum iudicio sunt subiecti.

Probatur insuper per Theologos, primò per sanctum Thomam, *in 2.sent. dist.* 7. vbi quærit, vtrum vti auxilio Dæmonis sit peccatum, vbi inter alia hæc verba dicit super illud *Esaiæ.* 8. Nunquid non populus à Deo suo requiret visionem? In omnibus; in quibus complementum operis ex virtute dæmonis expectatur, est Apostasia à fide, propter pactum initum cum dæmone, vel verbotenus, si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiamsi sacrificia desint.

Bonauentura canonizatus.

Ad idem allegant Albertum in eodem suo scripto & distin. Item Petrus de Tarentasia, item Petrum de Bonauentura, nouiter canonizatum, qui tamen non Petrus nominatur, cùm fuerit verum nomen suum. Item Alexandrum de Ales, & Guidonem ordinis Carmelitarum, qui omnes dicunt, quòd dæmones inuocantes, sunt Apostatæ, & per consequens Hæretici, vnde Inquisitorum hæreticorum iudicio subiecti.

Sed quòd præfati Inquisitores per hæc & per quæcunque ab eis allegata, non possint sufficienter probare, quin etiam præfati sortilegi, &c. iudicio ordinariorum, seu episcoporum, secluſis Inquisitoribus possint subiacere: & quòd Inquisitores à talium Diuinatorum, Necromanticorum, seu etiam maleficorum, se possint exonerare, non quòd illi Inquisitores malè faciant inquirendo super tales, vbi episcopi non inquirunt: in quo casu potius Inquisitores illi sunt commendandi, sic probatur. Inquisitores non habent se intromittere nisi super crimen hæreseos, & cùm hoc oportet, quòd illud crimen sit manifestum: Patet per frequenter allegatum canonem *accusatus*, & *in* §. *Sanè.*

Quo stante, tunc iterum arguitur, cùm quis aliqua committit, quæ absque vitio hæreseos committere potest, quantũcunque illa sint grauia & enormia, adhuc non est vt hæreticus iudicandus, licet sit puniendus. Ex quo sequitur, quòd vbi quis non est iudicandus vt hæreticus, sed vt malefactor puniendus, Inquisitor non se debet intromittere, sed debet talem iuxta tenorem canonis suis iudicibus ad puniendum relinquere.

Quo iterum stante, sequitur q òd omnia inducta per glossatores Canonistas & Theologos, vt Dæmones inuocare, eis sacrificare, &c. vt suprà tactum est, nisi ex vitio hæreseos processerint, Inquisitores se non debeant intromittere, sed suis iudicibus vt suprà relinquere. Quo iterum stante, cùm præfata sæpissimè sine vitio hæreseos fieri possint, in quo casu talia facientes non sunt vt hæretici habendi, aut condemnandi, subscriptis probatur auctoritatibus & rationibus.

Quinque requirũntur, vt quis habeatur hęreticus.

Nam ad hoc quòd aliquis sit propriè hæreticus, quinque requiruntur. Primum est, vt sit error in ratione. Secundum est, quod error ille sit circa ea, quæ sunt fidei, vel contra veritatem

Digitized by Google

tem determinationis Ecclesiæ, in iis quæ pertinent ad fidem, vel bonos mores, & necessariò ad consequutionem vitæ æternæ. Tertium est, quòd error talis sit in illo qui Catholicam fidem professus est, aliàs enim esset Iudæus vel paganus, nõ hæreticus. Quartum est, quòd talis error in eo, qui fidem suscepit sit taliter quòd aliquam veritatem de Christo confiteatur pertinentem ad diuinitatem, vel humanitatem, aliàs si in totum discederet, esset Apostata. Quintum est, vt talem errorem pertinaci voluntate & obstinata eligat, & sequatur: & quòd de hæresi & hæretico sic sumpto *cap. allegat.* accusatus, & verbum, saperent, intelligatur. (glossam tamen canonistarum non reprobando, sed saluando) sic probatur.

Duæ res faciunt hæreticũ.

Nam quòd primum requiratur, scilicet error in intellectu, hoc notum est omnibus per communẽ regulam. Duo requiruntur, vt quis dicatur hæreticus, vnum materiale, scilicet, error in ratione, alterum formale, scilicet, pertinacia in voluntate. Patet & per Aug. Hæreticus est, qui nouas & falsas opiniones aut gignit, aut sequitur. Ratio etiam adest, quia hæresis est species infidelitatis, & infidelitas est in intellectu subiectiuè sicut & fides sibi contraria & oppositа habent fieri circa idem.

Qui credit illicita esse licita, est ex parte hæreticus.

Quo stante, factum vel opus quodcunque sine errore non facit hæreticum, vt puta, si quis fornicatur aut mœchatur licet agat contra veritatem, quæ dicit: Non mœchaberis, ex hoc non est hæreticus, nisi credat vel opinetur fornicari, esse licitum. Et ratio est, quia quandocunque aliqua duo necessariò requiruntur ad constitutionem alicuius, deficiente altero illorum, impossibile est, illud esse. Quia dato oppositо, quod sine illo possit esse, iam non necessariò requiritur ad constitutionem illius: sicut quia ad constitutionem domus necessariò requiritur fundamentum, paries, tectum, ideò altero deficiente, non habetur domus. Sic ergo, quia ad hæresim constituendam requiritur error in intellectu necessariò, nullum factum absolutè sine errore intellectus facit hæreticum.

Et propter hoc nos Inquisitores Germaniæ dicimus cum B. Antonino, *in 2. part. summæ sue*, hanc materiam pertractantis, quod baptizare imagines, adorare Dæmones, eis thurificare, conculcare corpus Christi in luto, & omnia huiusmodi, quæ sunt valdè horrenda peccata, nisi sit error in intellectu, non faciunt hominem hæreticum. Et ideò si quis faceret ista, vt puta baptizaret imaginem, non malè sentiens de sacramento baptismi, nec de eius effectu, nec credens istum baptismum esse aliquid, nec habere effectum ex vi sua: sed fecit hoc propter aliquem finem facilius assequendum à Dæmone, qui quærit propter hoc complacere ita quod aliquo pacto implicito, vel expresso illud agat vt Dæmon sibi vel alicui faciat quod petit secundum quod characteribus & figuris secundum artes magicas ab hominibus Dæmones pacto expresso vel tacito inuocantur, ad desideria eorum explenda: dummodò non petant à Dæmone quod sit supra facultatem eius, nec quantum ad potentiam, nec quantum ad cognitionem, sic scilicet, quod non male sentiat de potestate, aut cognitione Dæmonis. Sicut essent illi, qui crederent quòd Dæmon possit necessitare liberum arbitrium hominis: vel illi qui crederent, quòd Dæmon omnino ex tali pacto, & in omnem euentum, quantumcunque à Deo non permissus posset facere quod petunt: vel qui crederent quod possit scire alteram partem futuri contingentis, vel effectum aliquem facere qui est proprius soli Deo:

A Dæmone aliquid supra eius facultatem petere est hæreticum.

tales

Digitized by Google

tales enim non est dubium quòd haberent errorem in intellectu & male de potestate Dæmonis sentirent: & per consequens suppositis aliis conditionibus quæ requirũtur ad hæresim, essent hæretici, & ordinariorum simul & Inquisitorum iudicio subiecti.

Sed si ex causis prædictis facerent, non malè sentientes de baptismo, & aliis prædictis, prout communiter fit, eò quòd ipso facto malefici, & Nicromantici, cùm sciunt ipsum diabolum esse inimicum fidei, & aduersarium salutis, iam coguntur in eorum cordibus sentire magnam vim esse in fide, & quòd nulli falsitati subiacere potest, cui pater mendacij non præesse noscitur. Ideò licet talia facientes peccarent grauissime, non essent hæretici. Et ratio est, quia nõ malè sentiunt de sacramẽto, licet eo malè, & sacrilegè vtãtur. Vnde sunt magis sortilegi quam hæretici, & de numero illorum, de quibus *cap. alleg. cap. accusatus*, prætendit non subiacere iudicio Inquisitorum, cùm non manifestè sapiant hæresim, imò vix occultè & quasi nullo modo.

Et eodem modo de adorantibus Dæmonem, & sacrificantibus ei: quia si hoc faciunt credentes Diuinitatem esse in Dæmonibus, vel credentes quòd cultus latriæ sit ei exhibẽdus, vel quod omnino ex exhibitione talis cultus, assequantur quod requirunt à Diabolo, non obstante Dei prohibitione, seu etiam permissione, tales essent hæretici. Sed ista faciunt non ita sentientes de Dæmone, sed vt aliquo cum Dæmone facilius per ista exequantur ab ipso quod intendunt, tales non sunt hæretici ex natura rei, licet grauissimè peccent. Et quidem pro maiori declaratione sunt aliquæ obiectiones mouendæ. Nam obstare videtur, quod secundùm iura, Simoniacus non est hæreticus, vt 1. *q.* 1. quisquis per pecuniam: & tamen non habent errorem in intellectu. nam Simoniacus non est hæreticus propriè, sed largè, propter quãdam similitudinem. Quia ex quo vendit vel emit sacra, ita agit ac si æstimaret donum gratiæ pecunia posse possideri, secundùm Thomam. Sed non hoc æstimando sicut communiter accidit, non est hæreticus: quia hoc non credit: sed benè verum esset, si hoc crederet, scilicet, donum gratiæ posse pecunia possideri.

Item obstare videtur quod dicitur de hæreticis, quicunque *& alleg. cap. accusatus*, quòd adorans hæreticum, est hæreticus. Sed grauius peccat, qui adorat Dæmonẽ, quàm qui adorat hæreticum, ergo, &c. Item qui iudicandus est vt hæreticus, videtur esse hæreticus. Nam Ecclesia non potest iudicare nisi de iis quæ patent: occultorum enim cognitor est Deus & Iudex. *dist. 33*, erubescant. Sed ea quæ sunt in intellectu, non possunt patere nisi ex factis intrinsecis, visis vel probatis: ergo talis faciens talia, est iudicandus hæreticus.

Prætereà, impossibile videtur quòd aliquis faciens talia, scilicet, conculcando corpus Christi & huiusmodi, licet malè sentiat de corpore Christi, probatur hoc, quia impossibile est malitiam esse in voluntate, quin sit error in intellectu. Cùm & secundùm Philosophum omnis malus est ignorans seu errans, cùm ergo talia facientes, habeant malitiam in voluntate, ergo habent errorem in intellectu. Respondetur ad ista, & primò super primum & tertium, quia coincidunt. Duplex est iudicium, scilicet Dei, qui videt interiora hominum, qui non possunt iudicare de interioribus, nisi per exteriora, vt argumentum fatetur tertium: Modò ille qui iudicatur vt hæreticus, iudicio Dei est verè hæreticus, ex natura rei. Deus enim nullum iudicat hære-

Adorans hæreticũ est hæreticus Ecclesia non iudicat nisi de apertis.

Non est malitia in voluntate quin sit error in intellectu.

Argumẽtum à cõparatione Simoniacorum.

Digitized by Google

De cognitione hæretici, aliter Canonistæ & aliter Theologi sentiunt.

hæreticum nisi habentem errorem fidei in intellectu. Sed ille qui iudicatur hæreticus iudicio hominum, nõ oportet quòd sit hæreticus ex natura rei, sed quòd fecerit tale factum, per quod apparet ipsum malè sentire de fide, & per consequens iuris præsumptione hæreticus reputatur.

Et si quæratur, an Ecclesia habeat statim iudicare tales, qui sic adorant dæmones, vel baptizãt imagines hæreticos? Responsiones nota Primò, quod ad discernẽdum istud magis pertinet ad Canonistas, quàm Theologos. Canonistæ dicent, iuris præsumptione, hæreticus reputatur, & vt hæreticus est puniendus. Theologus dicet primo iudicio sub correctione sedis Apostolicæ, non quantum est ex natura rei quicquid sit iuris præsumptione. Et ratio potest esse ista, quia quandocunque aliquis effectus dependere potest ex duplici causa, numquam ex natura rei, ex illo effectu potest iudicari præcisè altera causa.

Cum igitur iste effectus, qui est adorare Dæmonem, vel eius auxilium ad maleficandum postulare, imaginem baptizando, vel infantem viuum offerendo, vel occidendo, vel aliud huiusmodi, possunt procedere ex duplici causa, scilicet, vel credendo Dæmonem esse adorandum, & ipsi sacrificandum, & imagines capere sacramentales effectus: vel quia aliquo pacto facto cum Dæmone, facio vt faciliùs obtineam, quòd volo à Dæmone, in iis quæ non sunt supra facultatem suam, vt suprà tactum est, non debeo statim iudicare ex tali effectu præcisè alteram causam, scilicet, quòd hoc faciat, vt malè sentiens de fide. Vnde quando constat de huiusmodi effectu, vlterius inquirendum est de causa, & si ex errore & peruersitate fidei hoc fecerit, iudicandus est hæreticus & iudicio Inquisitorum cum ordinariis subiacebit. Sed si ex alia causa, iudicandus vt Sortilegus & vilissimus peccator.

Qui statuũt imagines capere sacramentales effectus sunt hæretici.

Alia responsio ad nostrum propositum quicquid sit ex omnibus dictis & allegatis, constat quòd omnes diuinatores & malefici, qui iudicantur hæretici iuris præsumptione, & non ex natura rei Ordinariorum iudicio, & non Inquisitorum subiacent. Nec præfati Inquisitores aliorum regnorum, per allegationes canonum & glossatorum se tueri possunt, eo quòd tales Dæmonibus sacrificantes & adorantes, iudicant hæreticos iuris præsumptione & non ex natura rei. Textus autem dicit, quòd debeant sapere hæresim manifestè, id est; sapere intrinsecè, & ex natura rei. Et sufficit nobis Inquisitoribus, de hæreticis ex natura rei infectis se intromittere, alios suis iudicibus relinquendo.

Duplicer malefici, iuris præsumptione & ex natura rei.

Et quia dictum est, quòd inquirendum est de causa vtrum ex errore fidei hoc fecerit vel non: vtique hoc facile erit. Nam sicut habitus fidei cognoscitur per actum fidei, qui est credere & confiteri quæ sunt fidei: & habitus castitatis per castè viuere: ita Ecclesia potest iudicare aliquem hæreticum, inquirendo si habet actũ discernendi de aliquo articulo fidei. Sic etiã & malefica, quæ fidem in toto vel in parte abnegauit, vel corpus Christi vilissimè tractauit, homagium præstitit: vtrum huiusmodi ad complacendum Dæmoni tantum fecerit, imò si in toto abnegauit etiam corde, iam iudicabitur vt Apostata, & deficiet quarta conditio quæ habet cõcurrere ad hoc, vt quis propriè dicatur hæreticus.

Habitus cognoscitur ex actu.

Quòd si huic determinationi obijcitur bulla & commissio nobis ab Innocentio VIII. facta: vt maleficæ iudicio Inquisitorũm subiiciãtur. Respondetur: per illa non excluditur, quin & diœcesani etiam vsque ad sententiam

Bulla Innocentij VIII. Inquisitoribus data

Digitized by Google

diffinitiuam contra eos procedere possint per illa antiqua iura vt dictum est. Cum hæc bulla potius in partem sollicitudinis nobis Inquisitoribus tradita sit, quam & opere quantum possumus cum Dei adiutorio exhibemus.

Vnde & primum argumentum non suffragatur Inquisitoribus illis, sed potius contrarium concludit, cùm tales Simoniaci tantummodo iuris præsumptione censeantur hæretici, de quibus ordinarij per se iudicare possunt, irrequisitis Inquisitoribus: Imò nec Inquisitores de Simoniacis variis se intromittere habent, & pari ratione de aliis, qui tantum iuris præsumptione hæretici iudicantur. Nam contra Episcopos schismaticos procedere non possunt, & Prælatos alios superiores, vt patet in capitulo inquisitionis, *de hæret. lib. 6.* vbi sic dicitur: Inquisitores hæreticæ prauitatis ab Apostolica sede seu aliis quibuslibet deputatis, de huiusmodi crimine inquirere contra eos vt nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in literis commissionis sedis Apostolicæ quòd hoc possint, contineatur expressè.

Inquisitores debēt schismaticos prælatos iudicare, non punire.

Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint, circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de huiusmodi diffamatos existere, vel suspectos, id tenebuntur sedi Apostolicæ nunciare.

Ad secundum similiter patet, ex præhabitis responsio. Nam adorans hæreticum, est tunc hæreticus, si adoret ipsum credens esse adorandum, seu honorandum propter suam doctrinam & opinionem. Si autem honorat ipsum propter aliquod temporale, sine aliquo errore fidei in intellectu, non est propriè hæreticus, sed iuris fictione, vel præsumptione seu similitudinariè: quia agit ac si malè sentiret de fide, sicut ille quem adorat: vnde nec Inquisitorum iudicio subiacebit.

Ad tertium patet ex præmissis, quia licet iudicetur ab Ecclesia, vt hæreticus, propter facta extrinseca, visa & probata, non tamen sequitur, quòd semper sit hæreticus ex natura rei, sed iuris præsumptione sic reputatur. Vnde & in illo casu Inquisitorum iudicium subterfugit, quia non sapit hæresim manifestè.

Ad quartum, dicendum quòd falsum præsupponit, quia non est possibile, quòd aliquis conculcet corpus Christi absque hoc quòd malè sentiat, vel peruersitatem fidei habeat de corpore Christi: quia potest hoc facere sciens se peccare, & credens firmiter ibi esse corpus Christi. Facit tamen hoc vt placeat Dæmoni, & facilius obtineat quod vult ab eo. Et licet omnis malus erret, non tamen errore intellectus, qui est hæresis, seu errans male sentiens de his quæ sunt fidei, sed de his quæ sunt virtutis alicuius, cuius contrarium in vitiis operatur. Et tantùm de primo principali quoad hæresim propriè sumptam requiritur, & secundum quòd iudicio inquisitorum debet hæreticus propriè subiacere.

Nec obstat si dicatur, tamen etiam contra diffamatos aut suspectos leuiter, vehementer, aut violenter de hæresi, & qui non videntur sapere hæresim manifestè Inquisitor potest procedere. Respondetur: inquirere potest & procedere super tales, in quantum sunt suspecti, aut diffamati de hæresi propriè dicta, de qua etiam nunc loquimur (vt sæpè tactum est) quæ habet errorem in intellectu, & alia quatuor sequentia annexa: quorum secundum est, vt talis error sit circa ea quæ sunt fidei, vel contra veritatem determinationis Ecclesiæ, in his quæ pertinent ad fidem & bonos mores & necessaria ad consecutionem vitæ æternæ. Si enim error sit de his quæ

non

Digitized by Google

non pertinent ad fidem, puta quod credat quis solem non maiorem terra, & huiusmodi, non est periculosus error. Error autem contra sacram Scripturam, contra articulos fidei, contra determinationem Ecclesiæ, vt *suprà* tactum est, est hæresis, *art.* 24. *q.* 1. hæc est fides.

Item, quia determinatio dubiorum circa fidem, pertinet principaliter ad Ecclesiam & præcipuè ad pontificem summum Christi Vicarium, ac Petri successorem vt expressè dicitur 24. *q.* 1. *quotiens.* & contra determinationem Ecclesiæ, nullus Doctor vel Sanctus suam sententiam defendit, vt dicit Th. 2. 2. Nec Hieronymus, nec Augustinus, nec alius. Sicut ergo asserens pertinaciter contra fidem, est hæreticus ita & contra determinationem Ecclesiæ, in his quæ pertinent ad fidem, & necessaria sunt ad salutem, pertinaciter asserens est hæreticus, ipsa enim Ecclesia nunquam errasse in fide probatur, vt dicit 24. *q.* 1. à recta, & aliis *cap.* Signanter autem dicitur: quia asserens contra determinationem Ecclesiæ non simpliciter, sed in his duntaxat quæ pertinent ad fidem & salutem, est hæreticus.

Contra Ecclesiæ determinationem nullus Doctor vel Sanctus suam defendit sententiam.

Nam in aliis contrarium sentiens, non est hæreticus sicut quòd ius non potest separari ab vsu, in rebus vsu consumptibilibus, quod declarauit & determinauit *Ioan.* 22. *in Extra. ad conditor m*: vbi dicit: contradicentes huic sententiæ esse contumaces & rebelles Ecclesiæ, non hæreticos.

Tertium, quod requiritur, est, quòd error sit in illo, qui Catholicam veritatem est professus. Si quis enim nunquam esset professus fidem Christianam, non esset propriè hæreticus, sed simpliciter infidelis, vt Iudæus & Gentilis, qui foris sunt. Vnde Augustinus *de ciuitate Dei*, videns Diabolus genus humanum à cultura Idolorum & Dæmonum liberari, hæreticos mouit, qui sub vocabulo Christiano doctrinæ resisterent Christianæ. Oportet ergo quòd error sit in illo, qui in baptismo suscepit fidem Christianam ad hoc vt sit hæreticus.

Christiani solum possunt fieri hæretici.

Quartum quod requiritur, est, quòd talis error sit in eo; qui fidem suscepit taliter, quòd aliquam veritatem de Christo confiteatur pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem. Si enim nullam veritatem penitus confiteretur, magis propriè Apostata quàm hæreticus censeretur, sic Iulianus Apostata. Et distinguitur vnum ab altero, licet aliquando vnum sumatur pro alio. Sub hac conditione reperiuntur certi, qui interdum egestate & molestiis variis afflicti, corpus & animam tradunt Diabolo, & fidem abnegant, dummodò in eorum necessitatibus & ad possidendum diuitias & honores Diabolus eis assistat.

Nouimus certos nos Inquisitores, & post aliquos pœnitentes, qui vtique absque errore fidei in intellectu, quia tantummodò propter commoda temporalia talia commiserunt, vnde nec hæretici propriè, nec iterum Apostatæ ex corde, vt Iulianus, licet magis Apostatæ censentur.

Inquisitores tradentes se Diabolo.

Ex corde verò Apostatæ, si nolunt resilire, vt hæretici impœnitentes, tradentur curiæ seculari. Si autem velint, recipiuntur, provt hæretici pœnitentes. Iuxta *cap. ad abolendam, §. præsenti: de hæretic. lib. 6.* Concordat Raymundus, *tit. de Apostolica, cap. reuertentes*, vbi dicit. Quòd reuertentes ab Apostasiæ perfidia cum fuerint hæretici, tanquam reuertentes ab hæresi sunt recipiendi. Et hic sumitur vnum pro alio vt prius tactum est, & subdit: Illi verò qui metu mortis fidem abnegant (hoc tu accipe, qui propter commodum temporale Diabolo fidem abnegant, & erroribus non credunt,) licet iure hæretici

Digitized by Google

non ſint: nota hic quòd non ſunt propriè hæretici: ſubdit: poſtquam non habent in mente errorem iudicio Eccleſiæ quæ habent per exteriora de interioribus iudicare, hæretici habẽdi ſunt, nota hoc iuris fictione, & ſi reuertatur vt pœnitentes hæretici recipiendi ſunt. Non enim metus mortis, eſt metus cadens in conſtantem virum ad fidem Chriſti abnegandam. Sic & tu accipe propter commoda temporalia. Vnde cõcludit, ſanctius eſt mori quàm abnegare vel veſci idololatricis, vt dicit Auguſtinus & recitatur 22 *queſt.* 4.

Sanctius moritur, quam veſcatur idololatricis.

Simile iudicium de maleficis fidem abnegantibus eſſet, vt vbi reſilire vellẽt, reciperentur vt pœnitentes, abſque hoc quòd curiæ ſeculari relinquerentur. Omnibus tamen modis ad gremium Eccleſiæ recipiuntur, vbi petunt, & curiæ ſeculari, ſi nolunt reuerti, relinquuntur: & hoc propter damna temporalia illata: provt in modis ſententiandi patebit. Et omnia præfatus ordinarius exequitur, ita quòd etiam Inquiſitor ſuas vices illi committere poteſt, in hoc duntaxat caſu Apoſtaſiæ, ſecus eſt in aliis caſibus ſortilegorum.

Quantum quod requiritur ad hoc vt quis propriè ſit hæreticus, eſt, vt talem errorem firmata voluntate & obſtinata eligat, & pertinaciter ſequatur opiniones. Vnde ſecundum Hieron. hęreſis ab electione eſt dicta. Et ideò ſecundum Auguſtinum: non qui falſas opiniones gignit vel ſequitur, ſed qui pertinaciter defendit, hæreticus eſt cẽſendus. Vnde ſi quis non pertinaci malitia ſentiret aliquid contra fidem, ſed ignorantia; paratus corrigi, ſi quid ſentit falſum, & oſtendetur ipſi eſſe contra fidem vel ſacram Scripturam vel determinationem Eccleſiæ, 24. *q.* 3. dixit Apoſtolus. Et ideò ipſe Aug. dicebat. Errare potero, hæreticus non ero. Quia ſcilicet paratus corrigi, cum ſibi fuerit oſtenſus error. Et conſtat quòd quotidie inter Doctores circa diuina ſunt variæ opiniones, & aliquando contradictoriæ, ita quòd neceſſe eſt alteram eſſe falſam, & tamen nulla earum reputatur falſa, donec per Eccleſiam fuerit determinata: articulo 24. *q.* 3. qui in Eccleſia.

Errare S. Auguſtinus poterat, attamẽ Hæreticus non erat.

Ex quibus omnibus concluditur, quod probare maleficos ſubiacere iudicio Inquiſitorum, vel etiam alios, quocunque modo dæmones inuocantes, per dicta Canoniſtarum ſuper allegatum verbum ſaperent manifeſtè: *in c. accuſatus* comprehenſum, non ſufficienter probatur, cùm tales ab eis hæretici iudicantur quadam iuris fictione: Nec etiam per dicta Theologorum, cùm & ipſi tales nominant Apoſtatas verbo vel opere, non autem corde & mente, de quo errore verbum ſaperent prætendit.

Et licet iudicantur vt hæretici, non tamen propter hoc ſequitur, quòd Epiſcopus ſiue Inquiſitor non poſſit ſententia diffinitiua contra eos procedere, aut carceri ad pœnam deputare, aut tormentis exponere. Imò in caſu quo hæc deciſio non videatur ſufficere ad hoc, vt nos Inquiſitores ſimus à maleficarum Inquiſitione exonerati, nolumus tamen hoc via iuris exigere, cùm vires noſtras in his duntaxat ſuper ſententiam ferendam ipſis diœceſanis committere poſſumus.

Hoc enim habetur *in c. multorum, in prin. de hær. in Clem.* Vbi ſic dicitur. Multorum querela & inſtà vt negotium Inquiſitionis huiuſmodi proſperetur felicius, quo deinceps eiuſdem labis indago ſolertius, diligentius, & cautius peragatur, ipſum tum per diœceſanos Epiſcopos, quàm per Inquiſitores à ſede Apoſtolica deputatos, omni carnali odio, vel timore aut alicuius commodi temporalis affectione ſemotis, decernimus exerceri, ſic quòd quilibet de prædictis ſine alio citare, & arreſtare, ſeu capere, ac tutæ cuſtodiæ mancipare, ponendo in compedibus & manicis ferreis, ſi ei viſum

Explicatio cap. Multorũ Clem. de Hæreticis

Digitized by Google

visum fuerit. Super quibus faciendum ipsius conscientiam oneramus, nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiam viderit expedire, dum tamen tradere carceri, qui potius ad pœnam quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Diœcesano, aut eius vel Episcopali sede vacante capituli super hoc delegato, si sui ad inuicem copiam habere valeant infra octo dierum spatium, postquam inuicem se inquisiuerunt, non valebit, & si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure.

Pòst sequitur ad nostrum propositũ. Verùm si hoc Episcopus, vel eius seu capituli sede vacante delegato cum Inquisitore, aut Inquisitor cum altero eorundem, propter præmissa nequeant aut noluerint personaliter conuenire, potest Episcopus, vel eius seu capituli sede vacante, delegatus Inquisitori, & Inquisitor Episcopo vel eius delegato, seu sede vacante, illi qui ad hoc fuerit per capitulum deputatus, super illis committere vices suas, vel suum significare per literas consilium & consensum.

Ex quo patet, quòd licet in quinque casibus, vnus sine altero, in tribus verò minimè procedere possit, quia tamen vnus alteri vices suas committere potest, præsertim quoad sententiam ferendam, ideò & nos hoc per præsentes facere decreuimus aliis Inquisitoribus in suis limitibus remanentibus.

Malefica committitur Episcopis puniendæ.

Ad argumenta ergo respondendo patet ex præmissis, ad sex prima argumẽta pro Inquisitoribus militãtia decisio est quòd eorũ inquisitioni malefici & Sortilegi non videntur subiici. Ad alia autem argumenta pro Diœcesanis, in casu, quo & ipsi à maleficarum inquisitione se exonerare vellent, & ciuili iudicio relinquere, patet quòd non possint hoc eadem facilitate quo Inquisitores facere: Quia in crimine hæreseos iuxta *c. ad abolendam, & c. vergentis, & c. excommunicamus vtrumque.* Extra *de hær.* Iudicis ecclesiastici est cognoscere & iudicare, & iudicis secularis exequi & punire, vbi sententia transit in vindictam sanguinis, secus vbi ad alias pœnas pœnitentiales.

Crimen maleficarum est partim Ecclesiasticum, partim ciuile.

Videtur etiam quòd in hæresi maleficarum, licet non in aliis hæresibus, etiam ipsi Diœcesani suas vices ad cognoscendum & iudicandum in foro ciuili committere valeãt tum, vt in argumentis tangitur, quòd hoc crimen maleficarum non est merè Ecclesiasticum, imò potius ciuile, propter damna, quæ inferuntur temporalia, tum etiam, quia leges speciales in punitionem maleficarum, quoad omnem viam punitionis editæ cernuntur.

Videtur denique, quòd hæc via plurimùm in exterminium maleficarũ deseruiret, & in maximum iuuamen ordinarium coram tremendo iudice, super districtum examen quod exigetur, cùm teste scriptura iudicium durissimum iis qui præsunt immineat. Et secundum hanc differentiam procedemus, videlicet quòd iudex secularis cognoscere & iudicare potest, vsque ad sententiam diffinitiuam ad pœnitentiam, quam ab ordinariis recipiet, secus super sanguineum, quàm per se ferre potest.

Summarium tractandorum.

VT ergo iudices tam in foro Ecclesiastico, quàm ciuili modos cognoscendi, iudicandi, & sententiandi, semper in promptu habere valeant, consequenter circa tria principaliter procedendum erit. Primò quis modus inchoandi processum fidei. Secundò, quis modus continuandi. Tertiò, quis modus terminandi & sententiandi in hac materia maleficarum.

Digitized by Google

cto, ipſúmque contingentibus oportuerit : adhibeatis duas religioſas & diſcretas perſonas. Hinc *Archid. in gl.* Poſſunt intelligi perſonæ honeſtæ, ſiue ſint clerici, ſiue laici.

Sequitur, in quarum præſentia per publicam, ſi commodè habere poteſtis, perſonam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorum depoſitiones teſtium deſcribantur. Nota ergo, quòd his perſonis adhibitis mandet denuncianti Iudex, quòd det in ſcriptis, vel ſaltem dicat verbo. Et tunc Notarius ſeu Iudex incipiat proceſſum per modum qui ſequitur.

Delator poteſt in ſcriptis deferre maleficã.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini, &c. Tali die talis menſis, in præſentia mei Notarij, & teſtium infra ſcriptorum, talis de tali loco, & talis Diœceſeos, vt ſuprà, comparuit perſonaliter in tali loco coram honorabili iudice, & obtulit eidem ſchedulam tenoris ſequentis : inferatur tota. Si autem non per ſchedulam, ſed verbo, ponatur ſic. Comparuit, &c. & denunciauit eidem, quòd talis de tali loco, Diœceſeos talis aſſeruit & dixit, quòd ſciret hoc, vel quòd fecerit talia nocumenta ſibi vel aliis perſonis.

Iuramentum delatoris ſiue denunciantis. Interrogatoria delatoribus proponenda.

Quo facto incontinenti faciet iurare ipſum, denunciantem modo conſueto, vel ad quatuor Dei Euãgelia vel ſuper crucem, erectis digitis tribus, & duobus depreſſis, in Teſtimonium ſanctæ Trinitatis & damnationem animæ & corporis, de dicenda veritate ſuper denunciatis: & præſtito iuramento, interrogabit eum, vnde ſciat eſſe vera quæ denunciauit, & ſi vidit, vel audiuit. Si dicat ſe vidiſſe aliqua, vt puta, quia ibi repertus tali hora tempeſtatis, vel quia tetigit iumentum, vel quia intranit ſtabulum. Interrogabit iudex vbi eum vidit, & quando, & quoties, & per quem modum, & qui erant præſentes. Si dicat, quòd non vidit, ſed quòd audiuit: interrogabit eum à quibus audiuit, & vbi, & quando, & quoties, & quibus præſentibus audiuit, formando articulos de quolibet prædictorum ſingulariter & diuiſim : & Notarius ſeu ſcriptor ponat totum in actu ſeu in proceſſu immediatè poſt prædictam denunciationem, continuando ſic.

Qua quidem denunciatione, vt præmittitur, facta, ipſe Inquiſitor incontinenti fecit iurare ad quatuor Dei Euangelia: &c. vt ſuprà, ipſum denunciantem de dicenda veritate ſuper denunciatis, & interrogauit eundem, vnde & quomodo ea quæ denunciauerat, nouerat, vel ſuſpicionem habeat eſſe vera. Reſpondit, quia vidit, vel audiuit : Interrogauit, vbi vidit, vel vbi audiuit : & dixit : quòd tali die, tali menſe, tali anno in tali loco. Interrogauit, quoties vidit, vel audiuit, &c. & formentur articuli, vt dictum eſt, & totum ponatur in proceſſu, & ſpecialiter interrogetur, qui ſciant cum eo in tali cauſa, & qui poſſint ſcire.

Quibus omnibus peractis, vltimò interrogabitur, an denunciet mala voluntate, odio, vel rancore, vel omittat aliquid fauore & amore, vel alias denunciet rogatus, vel ſubordinatus.

Et poſtremò iniungetur ei, virtute iuramenti præſtiti, tenere ſecretum quicquid ibi dixit, vel per iudicem ſibi dictum fuit, & ponetur totum in proceſſu & in actis. Et in omnibus expletis, ponatur, paulò infrà. Acta ſunt hæc in tali loco, tali die, tali menſe, & tali anno, in præſentia mei Notarij, vel ſcriptoris, adiuncto mihi tali in vigorem officij tabellionatus, & talium teſtium ad hoc vocatorum & rogatorum.

Tertius modus proceſſum incipiendi, qui

Digitized by Google

De modo procedēdi, cùm fama de aliqua spargitur quòd sit Malefica.

di, qui etiam est communis & vsitatus modus, & cum hoc secretus esset, vbi nullus accusator vel denunciator se offerret, sed fama laboraret in aliqua ciuitate, vel loco, de aliqua malefica, & etiam tali, & propter famam iudex absque citatione generali, de qua suprà, seu monitione ex officio procedere vellet, eò quod talis clamor frequens perueniret ad aures eius, tunc iterum inchoare potest processum, in præsentia personarum, vt suprà.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

ANNO à natiuitate Domini, tali die, mense tali, seu mensibus talibus, ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit, pluries fama publica referente, ac clamosa insinuatione producente, quòd talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia, contra fidem ac communem vtilitatem Reipublicæ, & ponatur totum, prout fama laborat. Et paulò infrà. Acta sunt hæc die tali mensis talis, de anno tali, in præsentia testium talium vocatorum, rogatorum, & mei Notarij tali auctoritate seu scriptoris vigore tali. Sed tanquam secunda pars inchoetur, videlicet qualiter huiusmodi processus sit continuandus: præmittenda sunt aliqua super testes examinandos, quot in numero esse debeant, & cuius conditionis.

QVÆSTIO II.

De numero testium.

QVia dictum est in secundo modo de dictis testium, qualiter inscribi debeant, scire numerum & conditionem illorum opus est. Quæritur vtrum Iudex duorum testium legitimorum, non singularium, possit licitè aliquam de hæresi maleficarum condemnare: vel an plures, quàm duo necessariò requirantur. Et dicuntur testes singulares, quando in dictis sunt partiales, concordant tamen in substantia seu effectu rei, vt si diceret vnus, maleficiauit mihi vaccam, & alter diceret, puerum, concordarent in maleficio.

Testes singulares qui.

Hic autem quæritur, vbi testes non sunt partiales, sed omninò concordant? Et respondetur, quòd quamuis videātur sufficere duo testes de iuris rigore. Quia regula est, quòd in ore duorum vel trium stat omne verbum: tamen de iuris æquitate non videntur in hoc crimine duo sufficere, propter criminis immanitatem. In criminibus enim probationes debent esse luce clariores, *ff. de probat. l. si autem.* Et hæresis præcipuè talis inter maiora crimina enumeratur.

Et si dicatur, quòd in hoc crimine sufficiunt leuiores probationes, quia leui argumento quis detegitur, *Cod. de hæret. lib. 2.* Leui argumento recedendo à iudicio Catholicæ religionis & tramite, hæreticum se facit. Respondetur: verum est ad præsumendum, non autem ad condemnandum, tum propter iuris ordinis in hoc crimine detruncationem. In hoc enim ordo iudiciarius in fauorem fidei detruncatur: quia nec delatus videt testes iurare, nec etiam ipsi publicantur, vt possit eis graue periculum imminere, vt *in c. statuta. de hæret. lib. 6.* propter quòd delatus non posset diuinare. Sed tenetur ipse Iudex per se & ex officio de testium inimicitia perquirere, quia excluduntur, vt infrà patebit. Et etiamsi deposuerint confusè de causa conscientiæ, eos iterum interrogare, quòd potest facere, *Extra. de test. per tuas & ff. de quæstionibus repet.* Nam quantò magis via defendendi delatio subtrahitur, tantò magis incumbit Iudici sollicitudo diligentius inquirendi.

Leui argumento quis hæreticum se facit.

Digitized by Google

Vbi ergo inuenirentur duo teſtes concordantes & legitimi contra quenquam, nec ex hoc vellem eum de tanto crimine condemnare, ſed purgationem, ſi eſſet diffamatus indicere, vel propter vehementem ſuſpicionem quæ oritur ex dictis duorum teſtium facere eum abiurare vel quæſtionare, ſeu ſententiam differre. Non enim videtur tutum ad vocem duorum teſtium hominem bonæ famæ de tanto crimine condemnare, ſecus ſi fuerit malæ. De hoc Archid. plenius *in c. vt officium. §. verum, in prin. de hær. lib. 6. ſuper verbo teſt. & in c. fidei. in fine gloſſæ illius capituli.* Et Ioan. Andr. *ibidem. in c. etiam excommunicamus itaque. Extrà. de hær. §. addicimus.* dicitur quòd faciat Epiſcopus iurare tres, vel plures boni teſtimonij viros de dicenda veritate, ſi ſciuerunt in parochia tales hæreticos ibi eſſe.

Ad idem quod ſi quæritur, Vtrum Iudex per teſtes ſingulares ſolùm, vel ſaltem cum infamia poſſit iuſtè de tali hæreſi aliquem condemnare? Reſpondetur, quod non, nec per teſtes ſingulares ſolùm, nec etiam cum infamia: *Extrà de teſt. cum literis.* Præſertim cùm in criminibus probationes debeãt eſſe luce clariores, vt patuit: & in hoc crimine nemo ſit ex præſumptione dãnandus: Extra *de præſumpt. literæ.* Ergo tali indicitur purgatio ratione infamiæ, & abiuratio ratione ſuſpicionis vehementis, quæ conſurgit ex dictis teſtium. Tamen vbi teſtes ſunt ſingulares, concordant tamen in ſubſtantia facti, & in euidentia facti concurrunt, tunc iudicis conſcientia ibi oneratur, ex Directorio habetur quæſtio, quoties poſſint teſtes examinari.

Nemo ex præſumptione vt maleficus condemnandus.

QVÆSTIO III.

De teſtibus cogendis & iterando examinandis.

In crimine maleficij teſtes coguntur iurare.

QVòd ſi quæritur, Vtrùm iudex teſtes poſſit compellere ad iurandum, de dicenda eidem in cauſa fidei ſeu maleficarum veritate: & etiam pluries eos examinare. Reſpondetur quod ſic, præſertim Eccleſiaſticus iudex, vt *ſuprà* patuit *in ca. vt officium. §. verum.* Et quod teſtes cogendi ſint in cauſis Eccleſiaſticis veritatem deponere medio iuramento: Extrà. *de teſtibus cogend. cap. peruenit.* aliàs teſtimonium non valebit. Et extrà *de hære. cap. excommunicamus itaque §. addicimus.* dicitur, quòd Archiepiſcopus vel Epiſcopus parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habere, circumeat, & ibi tres vel plures boni teſtimonij viros, vel etiam ſi expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat. Et ſequitur infra. Si qui verò ex his iuramenti religionem obſtinatione damnabili reſpuentes, iurare fortè noluerint, ex hoc ipſo tanquam hæretici deputentur.

Pluries teſtes examinãdi.

Quòd autem pluries poſſint teſtes examinari, ita dicit *Arc. in c. vt officium. §. verũ, ſuper ver. teſtium.* vbi dicitur ſic: Inquiſitor, hic autem iudex: debet eſſe ſollicitus? vt ſi teſtes confusè depoſuerint, & de cauſa ſcientiæ minus plenè requiſiti fuerint, quòd iterato cum eis inquirat. Nam hoc de iure fieri poteſt. Extra de teſtibus cogendis, vt ſupra tactum eſt *ff. de quæſtionibus l. repeti.*

QVÆSTIO IV.

De conditionibus teſtium.

QVæſtio ſuper cõditionibus teſtiũ. Nota quòd excommunicati, item parti

Digitized by Google

participes & socij criminis, item infames, & criminosi, nec serui contra dominos admittuntur ad agendum, & testificandum in causa fidei quacunque. Item sicut hæreticus contra hæreticum ad testificandum admittitur, ita maleficus contra maleficum: in defectum tamen aliarum probationum, & semper contra, & non pro. Vxor etiam, & filij, & familiares, contra & non pro. *ar. per c. filij, de hæret. lib. 6.* Et hoc ideo, quia eorum testimonium est magis efficax ad probandum.

Maleficus contra maleficũ testificare potest.

De primis patet *in c. in fidei, de hæret. ibidem.* In fidei fauorem concedimus, vt in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis, excommunicati, & participes, vel socij criminis ad testimonium admittantur, in defectu aliarum probationum, contra hæreticos credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis & ex numero testium aut personarum, tam deponentium, quàm eorum contra quos agitur & deponitur, qualitate aut aliis circunstantiis sic testificantes, non falsa dicere præsumant.

Periuri admittentur in testimoniũ contra maleficos.

De periuris, quando præsumitur, quod deponunt zelo fidei: patet *in cap. accusatus, §. licet, vbi suprà*, vbi dicitur: Licet verò periuri & post pœnitentiam repellantur, si tamen hi qui coram. Et infrà: Si ex manifestis indiciis apparuerit, tales non animi leuitate, aut odij fomite seu corruptione pecuniæ, sed zelo fidei orthodoxæ, dictum suum vellent corrigere, ac modò quæ prius tacuerant reuelare in fauorem fidei, nisi aliud obstiterit, stare debet tam contra se, quàm reliquos attestationibus eorundem.

Et quòd infames & criminosi, & serui contra dominos admittuntur, Archid. *in cap. alleg. accusatus, in §. licet, super verbo exceptum*, dicit ita: Tanta est labes criminis hæreseos, quòd ad eius actionem etiam serui aduersus dominos suos, & quilibet criminosus, etiam infames aduersus quemlibet admittantur, *vt 2. quæst. 7.* huic opponitur.

QVÆSTIO V.

An inimici capitales ad testificandum admittantur.

SI verò quæritur, vtrum Iudex inimicos capitales alicuius delati possit in tali casu ad testificandum, seu agendum admittere contra illum. Respondemus quòd non, vnde Archid. *vbi suprà.* Non tamen intelligas, quòd in hoc crimine inimicus capitalis admittitur ad actionem. *3. q. 5. cap. 2. & de simon.* licet Hel. *in fin.* De hoc etiam satis notat Hostien. *in sum. de accus. §. quis possit*, sed dicuntur inimici capitales. Nota quòd quia solùm ratione inimicitiæ quis repellitur & non quæcunque repellit. Sed capitalis intelligitur, quia mors inter eos de facto illata, vel fuit intentata, seu ea quæ sunt ad mortem inductiua, aut via, vel vulnera grauia & lethalia sunt sequuta, & similia, quæ ad peruersitatem & malignitatem agentis contra passum indicant manifestè. Propter quod præsumitur, quod sicut intentauit contra istum mortem temporalem per illum modum, scilicet vulnerando, intentaret etiam per istum crimen hæreseos imponendo. Et sicut voluit ei auferre vitam, vellet auferre famam. Quare tales inimici capitales à testimonio legitimè expelluntur.

Qui dicantur capitales inimici.

Aliæ verò inimicitiæ, præsertim graues, & provt etiam faciliter mulieres ad inimicitias commouentur, & si non repellunt totaliter, tamen dictum eorum dubitant aliqualiter, vt non sit plena fides eorum attestationibus adhibenda, sed cum aliis adminiculis &

Digitized by Google

aliorum teſtium dictis poſſunt plenam facere probationem, præſertim vbi iudex delatum interrogat: An ne putet ſe habere inimicum, quòd tale crimen ad mortem ſibi ex inimicitia imponere auderet: ſi dicat, Ita: interrogabit, quæ illa ſit perſona, & tunc Iudex aduerteret, ſi illam perſonam, de qua ſuſpicio eſt, quòd ex inimicitia depoſuerit, denotauit ita: tali enim caſu, vbi Iudex etiam de cauſa inimicitiæ per alios honeſtos informatur, & alia adminicula non occurrunt, & aliorum teſtium dicta, poterit ſecurè talem teſtem repellere. Si verò delata perſona dicet; Non ſpero aliquem talem habere inimicum, licet interdum rixas cum mulieribus habuerim: vel ſi dicet, Habeo inimicum, & non expreſſit debitè, ſed quendam alium, qui fortaſſis non depoſuit, tunc dicta talis teſtis, etiamſi alij dicerent quòd cauſa inimicitiæ depoſuiſſet, Iudex tamen non debet repellere, ſed ad plenam probationem cum aliis adminiculis conſeruare.

Reperiuntur quamplures minus prouidi & circunſpecti, qui huiuſmodi depoſitiones mulierum refutare & annihilare quærunt, dicentes illis ſtandum non eſſe, eò quòd ſæpiſſimè, cùm rixoſæ ſint, ex inuidia deponere ſolent. Hi, qui ignorant aſtutias & cautelas Iudicum, loquuntur & iudicant vt cæci de coloribus, de quibus aſtutiis *in* I I. *& 12. quæſtione* patebit.

SECVNDA PARS.

QVÆSTIO VI.

Qualiter proceſſus eſt continuandus. Et qualiter teſtes ſint examinandi in præſentia quatuor aliarum perſonarum, & qualiter delata ſit interroganda dupliciter.

NAm nunc ſextò quæritur: Qualiter proceſſus huiuſmodi aduerſus maleficas in cauſa fidei ſit continuandus. Conſiderandum eſt primò, quòd quia in cauſa fidei proceditur ſummariè ſimpliciter, & de plano abſque aduocatorum, & iudiciorum ſtrepitu & figura, vt patet *c. ſtatuta lib. 6.*

Quid ſignificet de plano, abſque ſtrepitu iudicij procedere.

Qualiter etiam iſta verba intelliguntur, patet extra. *de verb. ſign. cap. ſæpè contingit, in Clement.* vbi dicitur: Sæpè contingit quòd cauſas committimus, & in eorum aliquibus ſimpliciter, & de plano ac ſine ſtrepitu & figura iudicij procedi mandamus. De quorum ſignificatione verborum multis contenditur, & qualiter procedi debeat dubitatur. Nos autem dubitationem huiuſmodi, quantum eſt nobis poſſibile, decidere cupientes, hanc in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt iudex cui taliter cauſam committimus, neceſſariò libellum non exigat, litis conteſtationem non poſtulet, tempore feriarum, ob neceſſitates hominum indultarum, à iure procedere valeat, amputet dilatationem, materiam litis, quantum poterit, faciat breuiorem, exceptiones, appellationes & dilationes fruſtratorias repellendo partium, aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia, teſtiúmque ſuperfluam multitudinem refrenando, non ſic tamen Iudex litem obruat, quin probationes neceſſariæ admittantur: citationem verò ad proteſtationem iuramenti de calumnia, ſiue de dicenda veritate, ne veritas occultetur: per commiſſionem huius intelligimus non excludi. Hæc *ibi.*

Et quia proceſſus (vt viſum eſt *ſuprà*) eſt ſimpliciter incipiendus. Quia vel propter inſtantiam accuſatoris, vel propter zelum denunciatoris, vel propter clamorem famæ laborantis, & proceſſus, qui fit ad inſtantiam partis accuſantis, Iudex in hac materia non debet acceptare, cùm maleficarum facta opere dæmonum occultentur, nec

Digitized by Google

nec accuſatos per euidentiam facti ſicut in aliis criminalibus procedere, & ſe defendere poſſit, imò conſulere debet accuſatori, quòd amoueat verbum accuſationis, & ponat denunciationis: Et hoc propter accuſatoris graue periculum, ideò ſuper ſecundum modum, qui & vſitatus & ſimiliter ſuper tertium, in quibus proceditur, & non ad inſtantiam partis.

Iudex cõſulit accuſatori.

Notandum quòd quia dictum eſt in præcedentibus, quòd Iudex ſpecialiter debeat interrogare denunciantem, qui ſciat cùm eo in tali cauſa & qui poſſint ſcire. Ideò Iudex faciet citari illos teſtes quos denuntians intimauit, & qui magis videntur ſcire in facto, & ſcriptor continuabit proceſſum ſcribendo ſic. Pòſt quæ attendens ipſe Iudex denunciata ſibi hæreticalia ante dicta fore ex ſui natura talia, & tam grauia, quæ non poſſint, nec debeant continentibus oculis tolerari, cùm cedant in opprobrium Diuinæ maieſtatis, & tam fidei Catholicæ quàm Reipublicæ detrimentum, deſcendit ad ſe informandum, & ad teſtes examinandum, per modum qui ſequitur.

Interrogatoria ſuper teſtes.

TAlis teſtis de tali loco, citatus, iuratus & interrogatus, ſi cognoſcit talem exprimendo nomen delati, & dixit, quòd ſic. Item interrogatus de cauſa cognitionis, & dixit, quòd pro eo quod vidit & locutus eſt ipſi pluries, vel ſic, vel aliàs, quia fuerunt ſocij, & exprimentur cauſæ cognitionis. Item interrogatus de cognitionis tempore, & dicit quòd ſunt decem anni vel tot. Item interrogatus de fama illius, & præſertim ad ea quæ ſunt fidei, & dixit, quòd quoad moralia eſt homo bonæ famæ vel malæ, quantum autem ad ea quæ ſunt fidei, dixit, quòd eſt fama in tali loco, quòd practicat aliqua contra fidem, vt maleficus. Item interrogatus, quid eſt fama, & dixit. Item interrogatus ſi vidit vel audiuit talem talia facientem, & dixit. Item interrogatus, vbi audiuit dici ſupra dicta, & dixit quòd in tali loco. Item interrogatus: in quorum præſentia, & dixit, quòd illorum.

Item interrogatus, ſi ex illius conſanguinitate aliqui propter maleficia fuiſſent dudum incinerati, vel ſuſpecti habiti, & dixit. Item interrogatus, an cum ſuſpectis maleficis habuit familiaritatẽ & dixit. Item interrogatus de modo & cauſa quòd dicta fuerunt, & dixit quòd ea de cauſa & tali modo. Item interrogatus, ſi videtur ſibi, quòd talis dixit ſeu fecerit tranſitoriè vel lapſu linguæ, ſeu recitatoriè, ſeu animo indeliberato, vel potius aſſertiuè & animo deliberato, & dixit quòd fecerit ſupra dicta iocosè & truſatoriè, ſeu recitatiuè & non animo ſic credendi, vel aſſertiuè.

Item interrogatus de cauſa credentiæ huius, & dixit, quòd credit pro eo ſic, quia ille qui dicebat ridendo dixit. Et de iſtis eſt multum diligenter inquirendum: quia nonnunquam dicunt aliqui recitando aliorum verba, vel truſando, vel conferendo, vt alios alliciant vel incitent, licet etiam interdum aſſerendo vel affirmando.

Item interrogatus, ſi hæc deponit odio, vel rancore, ſeu dimittit amore vel fauore: & dicit quòd, &c. Et ſequitur, iniunctum eſt ipſi, tenere ſecretum: Acta ſunt hæc in tali loco, die tali, & in præſentia talium teſtium, vocatorum & rogatorum, & mei Notarij ſeu ſcriptoris.

Quot perſonæ in examine maleficij requirantur.

Vbi ſemper aduertendum, quòd in tali examine ad minus perſonæ quinque debent præſentes eſſe, ſcilicet Iudex inquirens, teſtis, vel denuncians, reſpondens, vel ipſe delatus poſteà comparens, tertius eſt Notarius, ſeu ſcriptor. Vbi deeſt Notarius, tunc

Digitized by Google

adiungat ſibi alium virum honeſtum qui duo ſupplebunt vices Notarij, vt ſupra tactum eſt: & hoc Apoſtolica auctoritate, quia tunc in illo actu fungantur, vt *ſupra in c. vt officium. de hæret. lib. 6.* & duo honeſti viri, tanquam teſtes eorum quæ deponuntur.

Item aduertendum, quòd teſtis citatus debet etiam eſſe iuratus, id eſt, vt præſtet iuramentum, modo quo ſupra, de dicenda veritate, aliàs falsè inſcriberetur, citatus & iuratus. Conſimiliter examinentur alij teſtes. Quibus examinatis, ſi Iudex videat factum eſſe probatum plenè vel ſi non plenè, tamen eſſe maxima indicia & ſuſpiciones vehementes. Et nota quòd loquimur non de leui ſuſpicione, quæ ex leuibus coniecturis oritur, ſed quòd multum diffamata ſit ſuper maleficia puerorum, iumentorum, &c. Tunc Iudex ſi timet de fuga delati vel delatæ, faciat eum eámve capi: ſi autem non timet de fuga, faciat eum citari. Et ſiue capiatur, ſiue non, prius faciat Iudex eius domum improuisò ſcrutari, & cuncta ſcrinia aperiri, & in angulis pyxides & omnia inſtrumenta tolli quæ reperiuntur. Et ſic conſtituto, Iudex collectis his de quibus eſt delatus, & his de quibus eſt per teſtes conuictus vel habitus ſuſpectus, formet interrogatoria ſuper illis, ac inquirat, habito ſecum notario, &c. vt ſuprà, præſtito prius corporali iuramento ad quatuor Dei Euangelia de dicenda veritate, tam de ſe, quàm de aliis, & hoc per modũ, qui ſequitur, conſcribãtur, etiã ſingula.

Improuisò ſcrutandæ ædes maleficarum.

Interrogatoria generalia ſuper maleficam aut maleficum; & eſt primus actus.

TAlis de tali loco, delatus, iuratus ſuper quatuor Dei Euangelia corporaliter tacta, tam de ſe quàm de alijs dicere veritatem, & inde interrogatus: vnde ſit ſeu vnde originem traxerit. Et reſpondit, quòd tali loco, talis diœceſis. Item interrogatus: qui ſint eius parentes, an ſint viui vel mortui. Et reſpondit quòd viui in tali loco, vel mortui in tali loco.

Item interrogatus, vtrum naturali morte vel incinerati, & dixit quòd tali. Vbi nota, quòd hoc fit, qua vt plurimum, vt in ſecunda parte operis patuit, Maleficæ proprios infantes Dæmonibus offerunt, aut eos inſtituunt, & communiter tota progenies exiſtit infecta: & vbi deponentes affirmaſſent, & ipſa negaſſet, iam eſſet ſuſpecta.

Item interrogatus, vbi fuit nutritus, & vt in pluribus conuerſatus, & dixit, quòd in tali loco, vel tali. Et ſi videat quòd mutauit locum proprium, quia fortè mater non fuit ſuſpecta, nec aliquis ex parentela, & tamen conuerſatus in alieno, & præſertim in locis, in quibus conſueuerunt maleficæ vigere, interrogabit ſic.

Maleficæ mutant vt plurimùm loca.

Item interrogatus, quare mutauit ſuæ natiuitatis locum, & ſe tranſtulit ad commorandum in tali loco, vel talibus, dixit quòd ex tali cauſa. Item interrogatus, ſi in dictis locis vel alibi, audiuit loqui de materia maleficarum, puta quòd tempeſtates ſint concitatæ, vel iumenta maleficiata, & vaccæ liquore lactis priuatæ, &c. de tali materia, de qua eſt delata, & ſi dicit quòd ſic, interrogetur. Itẽ interrogatus quid audiuit loqui, & ſcribãtur ſingula quæ dicit. Si autẽ negat & dicit ſe nihil audiuiſſe, tunc ſic. Item interrogatus, ſi credit maleficas eſſe, & quòd talia poſſint fieri quæ referuntur, vt tempeſtates concitare, iumenta inficere & homines, & dixit.

Et nota quod maleficæ: vt plurimùm negant prima fronte, vnde ſuſpicio oritur magis quàm ſi reſponderent ſi ſint aut non ſint, committo ſuperioribus: vnde ſi negant, tunc interrogentur. Item interrogatus, quid ergo vbi

combu

Digitized by Google

comburuntur, tunc innocenter condemnantur? & dixit.

Interrogatoria particularia super eosdem.

ADuertat Iudex, quòd non procraſtinet ſubſequentes interrogationes, ſed indilatè proponat. Item interrogetur, cur communis populus eam timeret, & dixit. Item interrogetur an ſciret ſe eſſe diffamatã, & quòd odio haberetur, & dixit. Item interrogetur, cur illi perſonæ obiecit, dicendo: tu non tranſibis impunè, & dixit.

Inimicitiæ ſunt plerique cauſæ maleficij.

Item interrogetur quid mali ſibi feciſſet illa perſona, quod talia verba in eius damnũ protuliſſet, & dixit. Et nota quòd hæc interrogatio eſt neceſſaria, vt deueniatur ad fundamentum inimicitiæ: quia in fine delata allegabit inimicitiam: ſed vbi non eſt capitalis, ſed modo muliebri concitata, non impedit. Hoc enim eſt maleficarũ propriũ, concitare aduerſus ſe, vel verbis inutilibus, aut factis, puta petit ſibi præſtari aliquid, aut infert ei damnum aliquod in horto & ſimilia, ad hoc vt occaſionem arripiant, & ſe manifeſtent in verbo, vel in opere, quam manifeſtationẽ habent facere ad inſtantiam Dæmonum, vt ſic peccata aggrauentur Iudicum, dum manent impunita.

Dæmon cogit maleficas maleficare.

Nota enim, quòd talia faciunt non in aliorũ præſentia vt ſi deponens vellet teſtes producere & non haberet. Nota etiam quòd incitantur à dæmonibus, vt à multis maleficis, & pòſt incineratis, experti ſumus: ita quòd cõtra ipſarum voluntatem habent incitare & maleficare.

Item interrogatus, quomodo effectus potuit conſequi ſuper minas, vt puer aut iumentum tam citò maleficaretur, & dixit. Item interrogatus iterũ, & quare dixiſti quòd nunquam deberet habere ſanum diem', & ita factum eſt, & dixit. Item ſi omnia negat, interrogetur de aliis maleficiis, alijs teſtibus illatis, puta in iumentis, vel pueris. Item interrogata cur viſa fuerit in cãpis, vel in ſtabulo cum iumentis, tangendo, prout interdum ſolent facere, & dixit.

Item interrogata, cur tetigit puerum, & quòd poſteà malè habuit, & dixit. Item interrogata, quid egit in campis tempore tempeſtatis, & ſic de multis aliis. Item vnde, quòd cùm habeat vnã vaccam aut duas, plus tamen abundet in lacte quàm vicinæ, habentes quatuor aut ſex. Item cur maneat in ſtatu adulterij aut concubina, licet non ſeruiant ad propoſitum, tamen ſuſpicionem generant amplius quàm ſuper probas & honeſtas delatas.

Concubinatus ſuſpicionem de maleficio auget.

Et nota, quòd ſæpius ſuper articulos contra eam delatos interroganda eſt, vtrum maneat in eodem propoſito aut non. Qua confeſſione peracta & ſcripta, ſiue ad partem negatiuam, ſiue affirmatiuam, ſiue ſub ambiguo, ſcribatur poſtea. Acta ſunt hæc in tali loco, &c. vt *ſuprà*.

QVÆSTIO VII.

In qua varia dubia declarantur ſuper præmiſſa interrogatoria & reſponſiones negatiuas. An delata ſit incarceranda, & quando pro manifeſtè deprehenſa, in hæreſi maleficarum ſit habenda: Et eſt actus ſecundus.

QVæritur primò, quid agendum ſit, vt plurimùm contingit, quando perſona delata omnia negat. Reſpondetur: Iudex habet circa tria attendere, ſcilicet ſuper infamiam, ſuper indicia facti, & ſuper dicta teſtium: ſi videlicet omnia ſimul concurrunt: Aut ſi non omnia ſimul, vt plurimùm etiam contingit, eò quòd maleficæ

Digitized by Google

maleficæ ſtatim propter facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur: indicia etiam facti ſunt præ oculis, puta in pueris maleficiatis, aut in iumentis, quæ ſæpius inficiuntur, aut lacte priuantur. Numerus etiam teſtium eſt in ſcriptis, qui licet ſint ſingulares: puta quia vnus depoſuit quòd puerum ſibi maleficiauerit, alius verò iumentum, tertius verò ſuper infamiam, & ſic de aliis. Tamen in ſubſtantia facti concordant, puta in maleficiis, & quòd vt malefica ſit ſuſpecta, & iſti teſtes, licet non ſufficiant ad condemnandum abſque infamia, vel etiam cum infamia, vt *ſuprà* tactum eſt *quæſtio. 3. in fine*: tamen cum indiciis facti poſſet ex his tribus inſimul reputari, non vt ſuſpecta vehementer aut violenter, de quibus ſuſpicionibus inferiùs declarabitur, ſed reputari vt manifeſtè deprehenſa in hæreſi maleficarum, vbi videlicet teſtes idonei, id eſt, non ex inimicitia, & ſufficientes numero, puta ſex, octo, vel decem iurati concurrerent, & conſequenter deberet pœnis *in cap. ad abolendam. §. præſenti. de hæret.* ſubiacere, &c. excommunicamus. 2. Et hoc ſiue crimen ſit falſa, ſiue non. Et hæc ſic probantur.

Nam quod dictum eſt, quòd vbi omnia tria præfata concurrunt, tunc pro manifeſtè deprehenſa in hæreſi debeat reputari, non eſt intelligendum, neceſſariò omnia tria incurrere, ſed probatur ſic per argumentum à fortiori. Nam vnumquodque per ſe inter illa duo, quæ ſunt iudicium facti, & teſtium productio legitima, poteſt reddere aliquem: vt pro deprehenſo in hæretica prauitate habeatur, quanto magis, vbi ambæ probationes pariter concurrunt.

quot modis aliquis habeatur pro manifeſtè deprehenſo

Nam Iuriſtæ vbi quærunt, quot modis de iure aliquis habeatur pro manifeſtè deprehenſo in hæretica prauitate. Reſpondent, quòd tribus: vt notat Bernardus *in gloſſa ordinaria, in capitulo ad abolendam. §. præſenti, & verbo deprehenſi, extrà de hæret.* Et tactum eſt ſuprà in quæſtione prima in principio operis, ſcilicet, facti euidentia, puta quia publicè prædicauit hæreſim. Hîc autem ponimus iudicium facti propter publicas minas, quas intulit, dicendo: Nunquam ſanos dies habebis, vel ſimile: & effectus fuit ſubſequutus. Sequitur vel legitima probatione per teſtes, vel tertiò ex propria confeſſione. Vnde ſi vnumquodque illorum per ſe facit, & reddit aliquem tanquam manifeſtè ſuſpectum, quanto magis inſimul iungendo infamiam, & indicia facti, cum teſtium depoſitione. Licet ibi dicatur euidens factum, & hoc indicium facti. Et hoc eſt, quia diabolus non manifeſtè operatur, ſed occultè. Damna autem & inſtrumenta maleficij, quæ reperiuntur, dant indicium facti. Vnde vbi euidens factum in alia hæreſi ſolùm ſufficeret, hîc adiungimus tria.

De ſecundo verò, quòd talis deprehenſus, licet negaret, tamen iuxta illa capitula eſſet puniendus, ſic probatur. Nam deprehenſus facti euidentia, vel per teſtes, aut fatetur crimen vel non. Si fatetur & eſt impœnitens, tradendus eſt brachio ſeculari, vltimo ſupplicio feriendus, iuxta capitulum, *ad abolendam* (*vt ſuprà*) vel eſt carceri perpetuo detrudendus iuxta capitulum, *excommunicamus ſecundo.* Si autem non fatetur, ſed ſtat in negatiua, eſt vt impœnitens tradendus poteſtati curiæ ſecularis, animadùerſione debita puniendus, vt notat Hoſtienſis *in Summa, titulo de hæreticis, qualiter deprehendantur.*

Si ergo concluditur, quòd ſi Iudex iſto modo procederet ſuper interrogatoria & teſtium depoſitiones: cùm, vt dictum eſt, in cauſis fidei ſummariè, ſimpliciter, & de plano procedi poteſt:

& ipſam.

Digitized by Google

& ipſam delatam carceri deputaret ad tempus vel ad annos plures: ſi fortè poſt annum ſqualoribus carceris depreſſa crimina fateretur, non iniuſtè, ſed iniuſtè procederet. Attamen ne videatur ſententiam præcipitare: imò ſecundùm omnem æquitatum producere, quæritur quid conſequenter agendum ſit.

QVÆSTIO VIII.

Et precedenti annexa, an ſit incarceranda; & de modo capiendi. Et eſt actus tertius iudicis.

AN verò ſuper negatiuas reſponſiones malefica ſit carceri ad cuſtodiam mancipanda, ibi præfata tria concurrunt, ſcilicet fama, indicia facti, & productiones teſtium, aut ſub cautione fideiuſſorum dimittenda, vt denuò citata reſpondeat. Reſponderi poteſt ex tribus opinionibus.

Primò enim aliquorum ſententia eſt, quòd carceribus ſit mancipanda, & nullo modo ſub cautione dimittenda, & hi innituntur rationi tactæ in præcedenti quæſtione: quia videlicet habetur pro manifeſtè deprehenſa, vbi illa tria concurrunt. Alij verò, quòd ante incarcerationem poteſt cautioni fideiuſſorum relinqui, ita quòd ſi fugam caperet, quòd tunc pro conuicta haberetur, licet poſt incarcerationem ſuper negatiuas reſponſiones non ſit cautioni, vel manulentè relinquenda, quando videlicet illa tria concurrunt ſuper notata, eo quòd tunc non poſſet ſententiari & plecti ad mortem: & hic innititur conſuetudini.

Semel incarcerata malefica, non eſt manu lētè dimittenda.

Tertiò ſunt qui dicunt, quòd non ſit danda infallibilis regula, ſed Iudici ſit relinquendum, vt ſecundum dicta teſtium, & infamiam perſonæ: & ſi indicia facti concurrunt, tanto grauius diſcernatur, per modum patriæ conſuetudinem ſeruandi concludentes, quòd ſi non poſſet habere fideiuſſores notabiles, & fortaſſis ſuſpecta de fuga, quòd tunc carceri mancipetur. Et hæc tertia videtur rationabilior, ſic tamen quòd debitus ſeruetur modus, qui ſtat in tribus.

Primò, vt domus eius, quantum poſſibile eſt perluſtretur, ſub & ſuprà in omnibus angulis, foſſis, & ſcriniis: & ſi quidem famoſa malefica exiſtit, tunc abſque dubio, niſi prius ſint ab ea occultata, varia inſtrumenta reperiantur, ſicut ſupra tactum eſt. Secundò, vt ſi habet ancillam, aut conſodales, quòd & illæ vel illa ſeorſum includantur, etiam ſi non ſint delatæ, tamen præſumitur eas non latere ſecreta aliqua illius delatæ. Modus incarcerādi maleficam.

Tertiò, quòd in capiendo, ſi in domo propria capitur, non detur ei ſpatium intrandi cameram, eo quòd tunc ſolent certa maleficia accipere, & ſecum de iure pro taciturnitate procuranda.

Ratione cuius incidit dubium, an modus capiendi maleficas, qui ab aliquibus obſeruatur, vti à famulis, quando ſubitò à terra eleuatur, & in ſporta ſiue in ſpatulis, ne terram vltra tangat, defertur, ſit licitus. Reſponderi poteſt ex Canoniſtarum & quorundam Theologorum ſententia, quòd licitum ſit hoc triplici reſpectu. Primò, quia vt in quæſtione introductoria huius tertiæ partis patuit plurimorum ſententia, imò talium Doctorum, quorum dicta reprobare nemo audet, vt idem ſentit Scot. Hoſt. Goffr. & quòd licitum eſt vana vanis contundere. Experientia denique imò & maleficarum faſſiones demonſtrant, quòd ſæpiùs per talem modum captæ, taciturnitatis maleficium amiſerunt: imò quàm plures incinerandæ petentes vt ſaltem pede vno terram tangere permitterentur, An ſiccorum mos in capiendis maleficis probandus, quando illam captam, non ſunt amplius terram contingere.

tur, dum eis fuisset denegatum, & in fine scisscitatum, cur tantùm terram tangere optassent, responsum, quòd si tetigissent, seipsas liberassent, multis aliis fulminibus interemptis.

In manibus iustitiæ viret, maleficarum expirant.

Alia causa: nam hoc ipsum manifestum existit, vt in secunda parte operis patuit, quòd in publica iustitia omnes vires maleficij franguntur quoad præterita: sed quoad futura, nisi de nouo ei à diabolo succurratur in maleficio taciturnitatis, omnia crimina fatetur. Dicamus ergo iuxta Apostolum. Quæcunque verbo vel opere agimus, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi fiant. Siquidem innocens fueris, hæc captio non tibi nocebit.

Tertio respectu, quia si secundum Doctores licitum est per vana opera maleficia tollere: quia in hoc concordant omnes, licet discrepent in illo, quòd illa vana non debeant esse illicita. Vnde dictum Hostiensis, vbi dicit, quòd licitum sit vana vanis contundere: glossatur ab aliis: nota quòd dicit, vanis, non autem illicitis. A fortiori, illicitum est maleficia impedire, ad quod impedimentum hic respectus habetur, & non ad aliquid illicitum exercendum.

Duplex incarceratio.

Notet insuper Iudex, quòd est duplex incarceratio. Vna ad pœnam, vbi criminosi ponuntur, altera ad custodiam tantum, & hæc in prætorio fit. Et hæ duæ custodiæ notantur *in cap. multorum querela*, vt *suprà*, vnde ad minus ad custodiam est incarceranda. Si autem leuia essent, pro quibus esset accusata, ita quod non esset infamata, nec essent indicia facti in pueris & iumentis, tunc remittatur ad domum. Sed quia familiaritatem habuit fortè cum maleficis, & nouit eorum secreta, det fideiussores, quos si habere non potest, iuramentis & pœnis astricta, domum non exeat, nisi vocata. Ancillæ autem & domesticæ, de quibus *suprà*, ad custodiam & non ad pœnam detineantur.

QVÆSTIO IX.

Quid agendum post captionem, & an deponentium nomina sint ei manifestanda? Et est actus quartus.

DVo autem post captionem fiunt, sed quid primum inter illas Iudicij relinquitur, scilicet, defensionum concessio, & in loco torturæ, non tamen propter torturam examinatio. Primum non datur, nisi petierit. Secundum non fit, nisi prius ancillæ seu consodales, si habuit in domo, examinentur.

Procedamus tamen ordine posito. Si delata dicat se innocentem, & quòd falsè sit delata, & quòd libèter velit tales accusatores inspicere, & eos audire, tũc signum est quòd petit defensiones. Sed an Iudex teneatur ei deponentes manifestare, & ad conspectum eius præsentare. Hîc aduertat Iudex, quòd nullum illorum tenetur facere, nec nomina manifestare, nec ad conspectum præsentare, nisi deponentes per se & sponte ad hoc se offerunt, vt videlicet eorum aspectibus præsententur, & ea quæ deposuerunt eis in faciem obiicere. Quod autem non tenetur Iudex & hoc propter periculum deponentium probatur. Nam licet diuersi summi Pontifices diuersa senserunt, nullus tamen vnquam sensit, quòd Iudex teneretur in tali causa delata, nomina deponentium manifestare, nec etiam accusatorum, licet hîc non procedamus per modum accusationis. Sed potius aliqui senserunt, quod in nullo casu liceret: aliqui verò quòd in aliquo.

An accusatores sint producendi maleficis captiuis.

Tandem autem Bonifacius VIII. statuit, vt patet *in c. statuta. §. inhibemus. lib. 6.* vbi sic dicitur. Inhibemus tamen, quòd

Digitized by Google

quòd si accusatoribus vel testibus in causa hæreseos interuenientibus, seu deponentibus, propter potentiam personarum contra quas inquiritur, videant Episcopus & Inquisitor. Nota tu pro Inquisitore & Episcopo iudicem quemcumque contra Maleficas procedentem ex consensu Episcopi & Inquisitoris: Quia idem est: vices suas committere possunt, vt in quæstione introductoria patuit. Vnde & talis Iudex quicunque etiam secularis procedit Apostolica auctoritate, & non solum imperatoria. Sequitur, graue periculum imminere, si contingat fieri publicationem eorundem, ipsorum nomina non publicent, &c. Et sequitur infrà: cessante verò periculo supradicto accusatorum vel testium nomina, vt provt in aliis fit indiciis, publicentur.

Triplex potentia personarũ iudici attendenda

Attendat etiam circunspectus Iudex de potentia personarum: quia illa est triplex, scilicet potentia generis & familiæ, potentia pecuniæ & potentia malitiæ: quæ magis timenda est, quàm aliæ, quòd ex illa testibus grauia pericula possent inminere, si eis contra quos deposuerunt eorum nomina publicarentur. Et ratio est: maius enim est periculum nomina testium publicare alicui delato pauperi, habéti mali complices, rebelles & homicidas, qui nihil habent nisi personam perdere, quàm generoso vel diuiti, abundanti in temporalibus. Quòd autem sit graue periculum, & quale, declarat Ioan. super prædicto verbo, periculum, dicens ita periculum, quia timetur mors, vel detruncatio ipsorum, vel filiorum, vel parẽtum suorũ, vel deuastatio substãtiæ, vel his similia.

Aduertat insuper Iudex, quòd cum Apostolica auctoritate ex beneplacito ordinarij in his procedit, quòd ad illud secretum, scilicet, de non reuelando testificantium nomina, tam ipse quàm omnes alij assessores qui depositioni testium interfuerunt, aut in futurum circa sententiam ferendam interesse poterunt, tenentur sub pœna excommunicationis, quam contra eos si oppositum fecerint, Episcopus fulminare poterit: & ita ne reuelent à principio processus, ad minus implicitè fulminabit.

Excommunicantur qui accusatores & testes produnt.

Vnde *in alle. c. statuta. in §. & vt eorundem.* ita dicitur: Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius inquisitionis negotio procedatur: præsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopos & inquisitores (tu intellige sicut *suprà*) possint indicere illis, quibus, vt præmissum est, processum huiusmodi applicabunt, & in eos arcana consilij seu processus, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo & Inquisitoribus patefacta, præter ipsorum licentiam aliis patefacerent, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso actu incurrant, si eis videbitur promulgare.

Puniuntur qui indebitè celãt nomina testium.

Notandum vlterius, quòd sicut pœna annexa est, vbi nomina testium indebitè publicarẽtur, ita pœna est annexa, vbi indebitè occultarentur, scilicet illis, quibus meritò sunt manifestanda, scilicet peritis, & assessoribus, de quorum consilio est ad sententiam procedendum, vel vbi non publicarẽt, vbi sine periculo testium publicari possent, vt *in d. c. statu. circa finem sequitur.* Cæterùm in omnibus præcipimus, tam Episcopos, quàm Inquisitores puram & prouidam intẽtionem habere, ne accusatorum vel testium nomina supprimẽdo, vbi est securitas periculum esse dicant: nec in eorum discrimine securitatem asserant, vbi tale periculum inminneret, super hoc conscientias eorum onerãtes. Vbi Arch. ita dicit. O tu quicunque iudex, in tali casu benè aduerte verba illa. nam non dicit, leue periculũ, sed graue; Noli igitur, reum priuare iuris ordine sine magna causa, quoniam hoc fieri nõ potest sine offensione Dei.

Digitized by Google

tur, dum eis fuisset denegatum, & in fine scisitatum, cur tantùm terram tangere optassent, responsum, quòd si tetigissent, seipsas liberassent, multis aliis fulminibus interemptis.

In manibus iustitiæ vires maleficarum expirant.

Alia causa: nam hoc ipsum manifestum existit, vt in secunda parte operis patuit, quòd in publica iustitia omnes vires maleficij franguntur quoad præterita: sed quoad futura, nisi de nouo ei à diabolo succurratur in maleficio taciturnitatis, omnia crimina fatetur. Dicamus ergo iuxta Apostolum. Quæcunque verbo vel opere aginius, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi fiant. Siquidem innocens fueris, hæc captio non tibi nocebit.

Tertio respectu, quia si secundum Doctores licitum est per vana opera maleficia tollere: quia in hoc concordant omnes, licet discrepent in illo, quòd illa vana non debeant esse illicita. Vnde dictum Hostiensis, vbi dicit, quòd licitum sit vana vanis contundere: glossatur ab aliis: nota quòd dicit, vanis, non autem illicitis. A fortiori, illicitum est maleficia impedire, ad quod impedimentum hic respectus habetur, & non ad aliquid illicitum exercendum.

Duplex incarceratio.

Notet insuper Iudex, quòd est duplex incarceratio. Vna ad pœnam, vbi criminosi ponuntur, altera ad custodiam tantum, & hæc in prætorio fit. Et hæ duæ custodiæ notantur *in cap. multorum querelæ*, vt *suprà*, vnde ad minus ad custodiam est incarceranda. Si autem leuia essent, pro quibus esset accusata, ita quod non esset infamata, nec essent indicia facti in pueris & iumentis, tunc remittatur ad domum. Sed quia familiaritatem habuit fortè cum maleficis, & nouit eorum secreta, det fideiussores, quos si habere non potest, iuramentis & pœnis astricta, domum non exeat, nisi vocata. Ancillæ autem & domesticæ, de quibus *suprà*, ad custodiam & non ad pœnam detineantur.

QVÆSTIO IX.

Quid agendum post captionem, & an deponentium nomina sint ei manifestanda? Et est actus quartus.

DVo autem post captionem fiunt, sed quid primum inter illas Iudicij relinquitur, scilicet, defensionum concessio, & in loco torturæ, non tamen propter torturam examinatio. Primum non datur, nisi petierit. Secundum non fit, nisi prius ancillæ seu consodales, si habuit in domo, examinentur.

Procedamus tamen ordine posito. Si delata dicat se innocentem, & quòd falsè sit delata, & quòd libèter velit tales accusatores inspicere, & eos audire, tũc signum est quòd petit defensiones. Sed an Iudex teneatur ei deponentes manifestare, & ad conspectum eius præsentare. Hîc aduertat Iudex, quòd nullum illorum tenetur facere, nec nomina manifestare, nec ad conspectum præsentare, nisi deponentes per se & sponte ad hoc se offerunt, vt videlicet eorum aspectibus præsententur, & ea quæ deposuerunt eis in faciem obiicere. Quod autem non tenetur Iudex & hoc propter periculum deponentium probatur. Nam licet diuersi summi Pontifices diuersa senserunt, nullus tamen vnquam sensit, quòd Iudex teneretur in tali causa delata, nomina deponentium manifestare, nec etiam accusatorum, licet hîc non procedamus per modum accusationis. Sed potius aliqui senserunt, quod in nullo casu liceret: aliqui verò quòd in aliquo.

An accusatores sint producendi maleficis captiuis.

Tandem autem Bonifacius VIII. statuit, vt patet *in c. statuta. §. inhibemus. lib. 6.* vbi sic dicitur. Inhibemus tamen, quòd

Digitized by Google

quòd si accusatoribus vel testibus in causa hæreseos interuenientibus, seu deponentibus, propter potentiam personarum contra quas inquiritur, videant Episcopus & Inquisitor. Nota tu pro Inquisitore & Episcopo iudicem quemcumque contra Maleficas procedentem ex consensu Episcopi & Inquisitoris: Quia idem est: vices suas committere possunt, vt in quæstione introductoria patuit. Vnde & talis Iudex quicunque etiam secularis procedit Apostolica auctoritate, & non solum imperatoria. Sequitur, graue periculum imminere, si contingat fieri publicationem eorundem, ipsorum nomina non publicent, &c. Et sequitur infrà: cessante verò periculo supradicto accusatorum vel testium nomina, vt provt in aliis fit iudiciis, publicentur.

Triplex potentia personarū iudici attendenda

Attendat etiam circunspectus Iudex de potentia personarum: quia illa est triplex, scilicet potentia generis & familiæ, potentia pecuniæ & potentia malitiæ: quæ magis timenda est, quàm aliæ, quòd ex illa testibus grauia pericula possent imminere, si eis contra quos deposuerunt eorum nomina publicarentur. Et ratio est: maius enim est periculum nomina testium publicare alicui delato pauperi, habēti mali complices, rebelles & homicidas, qui nihil habent nisi personam perdere, quàm generoso vel diuiti, abundanti in temporalibus. Quòd autem sit graue periculum, & quale, declarat Ioan. super prædicto verbo, periculum, dicens ita periculum, quia timetur mors, vel detruncatio ipsorum, vel filiorum, vel parētum suorū, vel deuastatio substātiæ, vel his similia.

Aduertat insuper Iudex, quòd cum Apostolica auctoritate ex beneplacito ordinarij in his procedit, quòd ad illud secretum, scilicet, de non reuelando testificantium nomina, tam ipse quàm omnes alij assessores, qui depositioni testium interfuerunt, aut in futurum circa sententiam ferendam interesse poterunt, tenentur sub pœna excommunicationis, quam contra eos si oppositum fecerint, Episcopus fulminare poterit: & ita ne reuelent à principio processus, ad minus implicitè fulminabit.

Excommunicantur qui accusatores & testes produnt.

Vnde *in alle. c. statuta. in §. & vt eorundem.* ita dicitur: Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius inquisitionis negotio procedatur: præsentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopos & inquisitores (tu intellige sicut *suprà*) possint indicere illis, quibus, vt præmissum est, processum huiusmodi applicabunt, & in eos arcana consilij seu processus, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo & Inquisitoribus patefacta, præter ipsorum licentiam aliis patefacerent, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso actu incurrant, si eis videbitur promulgare.

Puniuntur qui indebitè celāt nomina testium.

Notandum vlterius, quòd sicut pœna annexa est, vbi nomina testium indebitè publicarētur, ita pœna est annexa, vbi indebitè occultarentur, scilicet illis, quibus meritò sunt manifestanda, scilicet peritis, & assessoribus, de quorum consilio est ad sententiam procedendum, vel vbi non publicarēt, vbi sine periculo testium publicari possent, vt *in d. c. statu. circa finem sequitur.* Cæterùm in omnibus præcipimus, tam Episcopos, quàm Inquisitores puram & prouidam intētionem habere, ne accusatorum vel testium nomina supprimēdo, vbi est securitas periculum esse dicant: nec in eorum discrimine securitatem asserant, vbi tale periculum imminneret, super hoc conscientias eorum onerātes. Vbi Arch. ita dicit. O tu quicunque iudex, in tali casu benè aduerte verba illa. nam non dicit, leue periculū, sed graue; Noli igitur, reum priuare iuris ordine sine magna causa, quoniam hoc fieri nō potest sine offensione Dei.

Digitized by Google

Et notandum lectori, quòd quia omnia præcedentia & etiam sequentia vsque quò perueniatur ad modos sentẽtiandi absque pœna sanguinis, in quibus Ecclesiasticus Iudex iudicare habet, fieri possunt cum consensu Diœcesanorum per secularem iudicem. Ideò non impediat lectorem, si in cap. allegatur iudex Ecclesiasticus & non secularis, qui modos sententiandi super sanguinem capiet ex modis sententiandi & pœnitentionandi ordinariorum.

QVÆSTIO X.

Qualiter sint defensiones concedenda cum deputatione aduocati. Et est actus quintus.

Aduocati maleficæ munus.

SI igitur defensiones petit, quomodo concedi possunt, vbi nomina testium omnino occultantur? Dicendum, quòd defensio stat in tribus. Primò, vt ei Aduocatus deputetur. Secundò, illi Aduocato nomina testium non publicentur, nec ad secretum etiam tenendum sub præstito iuramento, sed informetur de singulis contentis in processu. Tertiò delati causa, quantùm fieri potest, in meliorem partem interpretetur, scilicet, ne tamen scandalo fidei, & damno iustitiæ, vt patebit. Et procurator pari forma, cui processus totius copia, suppressis tamen testium & deponentium nominibus: Et idem aduocatus etiam procuratorio nomine procedere poterit.

Aduocatus clienti malam causam fouenti, non consulens vt cedat, perdit salarium.

Quoad primum, notatur, quòd aduocatus non deputatur ad beneplacitum delati, puta quia vellet habere vnum ad suum placitum: de illo omnino caueat Iudex, non concedere hominem litigiosum, maleuolum, qui faciliter pecuniis possit corrumpi, (prout sæpè tales inueniuntur,) sed concedat ipsi virum probum, & de legalitate non suspectum.

Et notare debet Iudex quatuor in Aduocato, quæ si obseruata fuerint ab Aduocato permittat eum aduocare, aliàs habet eum refutare. Nam Aduocatus primò debet examinare qualitatem causæ, & si viderit eam iustam, tunc, si voluerit assumat eam, si verò iniustam, renuat: & diligenter cauere debet, ne causam assumat iniustam & desperatam. Verùm quòd si ignoranter ab inimico acceptauit causam, & cum hoc pecuniam, in processu tamen cognouit causam desperatam, tunc sic clientulo suo, id est, delato, pro quo causam assumpsit, non consuluit vt cederet, salarium receptum tenetur restituere secundùm Goffred. Quod probare videtur per *C. de iud. l. rem non nouam.* Licet Host. dicat oppositum, scilicet de salario restituendo, nisi industriosè fecisset. Vnde si nequam Aduocatus clientulum suum scienter inducat ad defendendum causam iniquam, ad damna & ad expensas tenetur, *C. de admen. tut. l.* non tamen est ignotum.

Aduocato seruanda modestia, veritas & moderamen salarij.

Secundum quod obseruare debet, vt seruet in aduocando tria. Primò modestiam, vt non procaciter nec conuiciando nec vociferando proponat. *C. eod. l. quoniam.* Secundò veritatem, scilicet vt non mentiatur, falsas rationes vel probationes inducendo, nec falsos testes aut iura si peritus esset, nec delationes petat: præsertim in hac causa, vbi summariè, simpliciter, & de plano proceditur, vt *suprà in quæst. 6.* tactum est, & tangitur *2. q. 7. hæc tria.*

Et tertium, quòd obseruatur, est ex parte salarij, quod moderatur secundùm consuetudinem regionis, de qua materia tractatur *in quæst. 7. § arcentur, & § tria.*

Sed ad nostrum propositum redeundo, Iudex ita præscriptas conditiones aduocato proponat, & in fine adiungat, ne

Digitized by Google

ne fautoriam hæreſeos incurrat, quia tunc excommunicatus eſſet iuxta *c. extra. excommunicamus* 1. §. *credentes.*

Fautor hæreſeos ſiue maleficorum excommunicatur.

Nec valet, ſi dicat Iudici, quòd non defendit errorem, ſed perſonam. Quia non debet defendere quovis modo vt non procedatur ſummariè ſimpliciter & de plano: quod faceret, ſi petere vellet omnino dilationes, vel immiſcere appellationes: quæ omnia refutantur, vt ibi *in q. vltima* recitatur. Quia licet errorem non defendat, cùm ſic damnabilior ipſis maleficis eſſet, & potius hæreſiarcha quàm hæreticus maleficus, vt patet 24. *q. illorum.* Tum quia indebitè defendit iam ſuſpectum de hæreſi, tanquam fautorem ſe facit, & non ſolùm leuiter, ſed vehementer, ſecundùm defenſionem quam fecit, & debeat abiurare publicè coram Epiſcopo, iuxta *cap. accuſatus*, frequenter allegatum.

Hæc ad longum poſita ſunt, nec parui pendat iſta Iudex, quia ex Aduocato ſeu Procuratore, vbi falsè procedere nititur, plurima pericula euenire ſolent, vnde Iudex debet omnino eum refutare, & procedere ſecundùm acta & probata, vbi reprehenſibilis aduocatus fuerit. Veruntamen ſi Iudex habuerit Aduocatum irreprehenſibilem pro delato, virum zeloſum, & iuſtitiæ amatorem, nomina teſtium ei indicare poterit, ad ſecretum tamen tenendum ſub præſtito iuramento.

QVÆSTIO XI.

Quid faciet Aduocatus cùm ipſi nomina teſtium non publicantur. Actus ſextus.

QVòd ſi quæritur, quid ergo Aduocatus etiam procuratorio nomine pro delato faciet, vbi nec ſibi nec clientulo ſuo nomina teſtium publicantur, quam tamen publicationem delatus ſummè affectaret. Reſponſio: Informationem capiat à Iudice de ſingulis in proceſſu contentis, & ſi quidem copiam habere velit, ſuppreſſis tamen nominibus teſtium, tradatur ſibi: & ſic informatus accedat ad delatum, & ſingula ipſi proponat, & ſi materia poſtulat, vtpote quia multum oneroſa delato, tum ad patientiam quantum poteſt hortetur.

Quid delato reſpondendum, ſi plenè petat teſtes publicari.

Et delatus vbi iterum atque iterum inſtat, vt ſibi teſtes publicentur, reſpondere poteſt: Ex factis, quæ contra te delata ſunt, coniecturare teſtes poteris. Nam tali maleficiatus eſt puer, aut iumentum, aut tali mulieri ſeu viro dixiſti, eò quòd talem rem, quam petebas, tibi præſtare nolebant, tu ſenties quòd melius fuiſſet vt mihi rem accommodaſſes: poſt quæ verba talis infirmatus ſubitò, facta tua, vt teſtimonia clamant: quæ plus ponderantur quàm teſtimonia verborum. Vel etiam tu ſcis te infamatam, & à longo tempore ſuſpectam de multis maleficiis & damnis hominibus illatis. Et ſic replicando, finaliter ad hoc deueniet, quòd ipſa aut inimicitias allegabit, aſſerens ſibi ex inimicitia obiecta: aut dicet: Fateor me dixiſſe hæc verba, ſed non animo nocendi.

Quando à reo allegantur capitales inimicitiæ.

Quare Aduocatus tunc Iudici & Aſſeſſoribus, de primo, videlicet de inimicitia habet proponere, & Iudex inquirere. Et ſi quidem iſta capitalis inueniretur vtpotè quia inter maritos, vel conſanguineos fuiſſet mors intētata, vel ſequuta, vel alicuius criminis inculpatio, vt quis foret plectēdus per publicā iuſtitiam, vel fuerunt vulnera grauia ex controuerſiis & briguis illata, tunc prudens Iudex cum ſuis aſſeſſoribus diſcutiet, an ex parte delatæ inimicitia aggrauetur, vel ex parte deponētis, puta quia maritus aut delatæ amici alios ex parte deponentis iniuſtè oppreſſerunt, tunc quidem ſi non adſunt indicia facti in

Digitized by Google

pueris, seu iumentis, siue hominibus maleficiatis, nec etiam adsunt alij testes, aut etiam quòd publica infamia non laborat, tunc præsumitur, quòd ratione vindictæ contra eum deposuerit, & est delata omnino absoluenda, & liberè dimittenda sub debita cautione de non vindicando, &c. vt moris iudicum est.

Sed quæritur, Katharina habet puerum maleficiatum, seu ipsa per se est maleficiata seu in iumentis percepit plurima damna, & suspicatur super illam cuius maritus aut consanguinei per prius iniustè suum maritum aut consanguineum oppresserunt in publico iudicio: Vnde cùm hic duplex sit inimicitia ex parte deponentis, quia inimicatur ratione maleficij illati & ratione infamiæ iniustè obiectæ suo marito subitò: aut consanguineo, estne eius depositio repellenda, aut non: Et quidem ex vna parte videtur quòd sic, quia inimicitia ibi est, ex altera quòd non: quia profert indicia facti.

Respondetur, quòd in casu, quo non adsunt alij deponentes: nec etiam publica laborat infamia contra delatam, tunc non statur eius depositioni tantum, sed repellitur: & delata tamen redditur subiecta, si in quantum morbus est maleficiosus, & non ex naturali defectu. Et qualiter hoc cognoscitur, inferius patebit: quòd canonicè est purganda.

Sed si iterum quæritur, an alij deponentes habeant super indicia facti primùm deponere, quæ ipsis aut aliis contigerunt, aut solùm super infamiam? Respondetur, quòd si super alio indicia facti deponunt, bene quidem: si autem tantùm super infamiam, & ita in re existit, tunc Iudex licet repulerit deponentem propter inimicitiam, tamen indicium facti, quod protulit & ostendit Iudex ex aliis testibus, quæ super infamiam deposuerunt, capiet pro intersigno super suspicionem vehementem, ex qua ipsa delata detenta iudicari poterit à Iudice super triplicem pœnam, scilicet, canonicæ purgationis propter infamiam, iuxta *c. inter sollicitudines*, extra: *de purga. can.* Item sub abiuratione propter suspicionem, iuxta *c. accusatus. in prin.* & secundum varias suspiciones ad varias abiurationes, vt patebit in quarto modo sententiandi. Et propter indicia facti, si crimen fatetur & pœnitet, non relinquitur brachio seculari ad punitionem sanguinis, sed per Ecclesiasticum iudicem ad perpetuos carceres iudicatur. Per secularem tamen Iudicem, non obstante quòd ad perpetuos carceres sit per Ecclesiasticum iudicem iudicatus potest propter damna temporalia tradi igni. Iuxta *cap. ad abolendam. §. præsenti, & iuxta c. excommunicamus. 2. de hæret.* Quæ omnia patebunt inferius circa sextum modum sententiandi. *Triplex pœna maleficio irroganda.*

Epilogando. Attendat Iudex primò, quòd non sit facilis ad credendum Aduocato, vbi pro delato allegat inimicitiam capitalem, eò quòd rarissimè in tali crimine quis deponit sine inimicitia, cùm maleficæ semper exosæ omnibus habeantur. Secundò attendat, quòd cùm quatuor modis malefica possit conuinci, scilicet, per testes, per euidentiam facti, per indicia facti, & per confessionem propriam. Et hoc, vel super infamiam tantùm, quòd tamen fieret hoc per testes, vel super suspicionem, tunc per euidentiam facti, aut indicia fieret, ex quibus suspicio potest iudicari leuis, vel vehemens, vel violenta. Et hæc omnia absque confessione propria, quæ si concurreret tunc, vt dictum est procederetur.

Tertio applicet præmissa ad suum propositum super personam detentam ad obuiandum aduocato, sed videlicet si tantummodo super infamiam delata, aut quòd ibi concurrant aliqua indicia, vnde redditur suspecta vehementer,

Digitized by Google

ter, vel leuiter: & tunc aduocato ſuper inimicitiam allegatam reſpondere poterit. Et hæc quantum ad illam partem, vbi aduocatus pro delato inimicitiam deponentium allegauit.

De minis maleficarum quid ſit iudicandum.

Sed vbi allegat ſecundum, videlicet, quòd illa verba quæ protulit contra deponentem, tu ſenties in breui quæ tibi euenient, aut, tu non habebis plures dies ſanos, aut veniet in breui quòd tu velles mihi talem rem accommodaſſe, vendidiſſe, & ſimilia. Tunc Aduocatus adiungat, licet malum aliquod fuerit ſubſequutum deponenti, in rebus vel corporibus, non tamen propter hoc ſequitur, quod illa delata huius mali ſit cauſa tanquam malefica, eò quòd infirmitates variis modis accidere poſſunt. Item allegat quòd commune eſt mulierum, verbis huiuſmodi mutuò contendere: &c.

Coniectu-ræ de mor-bis male-ficialibus.

Super iſtas allegationes iudex debet obuiare per hunc modum: ſi quidem infirmitas ex defectu naturæ accidit, tunc excuſatio locum habere poterit. Sed quia ex ſignis & experimentis oppoſitum conſtat, vtpote quia nullo remedio naturali curari poterit. Item quia iudicio medicorum iudicatur vt morbus maleficialis, vulgariter, *Nachtſchaden*. Item indicio fortaſſis incantatricum aliarum, quæ aſſerunt, ſeu aſſeruerunt, morbum eſſe maleficialem. Item quia ſubitò ſuperuenit abſque alia præuia debilitatione, cùm tamen naturales infirmitates ſucceſſiuè ſolent debilitare. Item quia fortaſſis curata fuit, ideo quia reperit certa inſtrumenta ſub lecto, aut indumentis, ſeu aliis locis, & illis amotis, ſubitò ſanitati reſtituta fuit, provt ſæpiſſimè contigit, vt *ſuprà* in ſecunda parte operis patuit, vbi de remediis tractatur. Et per hæc, ſeu ſimilia iudex facillimè poteſt obuiare, quòd talis infirmitas potius ex maleficio quàm naturali defectu contigit & per minas obiectas ſuſpicatur de tali maleficio. Sicut à ſimili ſi quis diceret, volo tibi comburere horreum, & effectus ſubſequitur, vtique violentam cauſat ſuſpicionem, quòd ille, qui minas protulit, horreum ſuccenderit, licet fortaſſis alius, & non ipſe combuſſerit.

QVÆSTIO XII.

Sequitur ad idem, magis declarans qualiter inimicitia capitalis inueſtiganda.

Actus ſeptimus.

ATtento, quòd à teſtimonio ferendo tantummodò inimici capitales repelluntur, vt *ſuprà quinta quæſtione* tactum fuit. Inimicitiam autem talem declararet ex iis, quæ *in capitulo præcedenti* tacta ſunt, Iudici fortaſſis nimis obſcurum & difficile videatur: Attento quòd delatus vel eius procurator nollent faciliter eius acquieſcere deciſioni ſuper materiam tactam, quæ dicatur inimicitia capitalis: & quæ non. Ideo exprimendi ſunt alij modi, quibus in notitiam talis inimicitiæ Iudex deuenire poſſit, vt inſonté ſic minimè damnet, quòd tamen reum per debitam iuſtitiam puniat. Et hi etiam modi, licet ſint cauteloſi, ſeu doloſi, tamen Iudex illos practicare poteſt in bonum fidei & reipublicæ: Cùm & Apoſtolus dicat: Cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi, ſpecialiter etiam hi modi practicantur ſuper delatos, non diffamatos publicè, ſeu etiam non notatos per aliquod iudicium facti. Licet etiam Iudex ſuper quoſcunque delatos, vbi inimicitia contra deponentes allegarent, & nomina teſtium omnino ſcire vellent.

Modi cauteloſi, quibus iudex inimicitias diſcernere poſſit.

Primus modus eſt. Nam datur delato, ſeu ſuo Aduocato, copia proceſſus, ad partem ſuam: ſcilicet, deorſum, &

Digitized by Google

& nomina deponentium, seu deferentium ad partem aliam, non tamen eo ordine quo deponunt, sed isto modo, vt nomen testis, qui est primus in copia, sit sextus vel septimus in schedula, & qui secundus sit penultimus, vel vltimus: & sic delatus, qui hoc deponat, vel illud, & quis sit primus vel secundus in sua copia: quo stante aut dabis omnes inimicos aut non: Si omnes eo citius deprehendetur delatus de mendacio, vbi causa inimicitiæ per Iudicem scrutabitur, si quosdam verò, tunc facilius causa inimicitiæ inuestigabitur.

Secundus modus esset à simili, vbi daretur Aduocato processus copia ad partem vnam, & deponentium nomina ad partem aliam & adiunctis aliis extraneis, quæ alibi à maleficis fuerunt perpetrata, & non à deponentibus seu testibus in scriptis depositа, sic delatus non poterit assertiuè dicere illum vel istum inimicum capitalem, quia nescit, quæ sint ab illis contra eum deposita.

Tertius modus, qui & *suprà* tactus *capitulo quinto*: nam quando delatus examinatur in fine secundi examinis, antequam petit defensiones, & antequam Aduocatus ipsi deputatus, interrogetur, an reputet se habere inimicos capitales qui omni diuino timore postposito, falsò imponerent illi labem hæreseos maleficarum. Et tunc fortè impræmeditatus ac improuisus, & non visis deponentium attestationibus respondebit, quòd non reputet se habere tales inimicos: vel si dicit puto me habere, tunc nominet, & illi inscribantur, & causa etiam inimicitiæ, vt postmodum Iudex valeat eò certius inuestigare, postquam copia processus & nomina seorsim fuerint tradita modis quibus *suprà*.

Est & quartus modus, vt iterum in fine secundi examinis aut confessionis, de qua in sexta quæstione circa secunda interrogatoria, antequam dentur illi defensiones, interrogetur de testibus, qui grauius deposuerunt contra eum, per hunc modum: Cognoscis tu talem, vnum nominando de testibus, qui grauiora deposuit, & tunc dicit quòd sic, vel quòd non. Si dicit quòd non, tunc non poterit posteà dando sibi defensiones & Aduocatum ponere illum capitalem inimicum, cùm dixerit medio iuramento prius oppositum, scilicet non cognoscere illum. Si autem dicit quòd sic, tunc interrogetur, si scit, vel audiuit quòd ipsa, vel ipse egerint aliquid contra fidem Christianam sicut maleficæ facere solent. Si dicit quòd sic, talia enim & talia fecit. Interrogetur quoque, si est eius amicus, vel inimicus, statim respondebit, quòd amicus, & hoc ideo vt eius testimonio stetur: & ex tunc in illa causa, non potest dare illum inimicum capitalem per suum aduocatum cum medio iuramento, quòd antea dixerat eum amicum. Si autem respondeat quòd nihil scit de eo, tunc interrogetur an sit eius amicus vel inimicus, & ipse statim respõdebit quòd amicus: Quia allegare inimicum, de quo nihil mali nouit, non facit. Dicet ergo, sum eius amicus, attamen si scirem aliqua, non omitterem, quin illa reuelarem. In tali ergo causa non poterit eum ponere postea inimicum. Vel ad minus allegabit causas inimicitiæ capitalis à principio, & tunc Aduocato adhibebitur fides.

Quintus modus est, nam datur delato seu Aduocato copia processus, suppressis nominibus deponentium. Et vbi Aduocatus informabit eum de singulis, coniecturatur quis vel qui deposuerunt talia contra eum, & frequenter venit in cognitionem. Et tunc si dicet, talis est inimicus eius capitalis, & volo probare per testes, tunc Iudex habet considerare concorditer iuxta processum nominatum: & tunc quia dixit velle probare

Digitized by Google

bare per teſtes, illos examinabit, & cauſas inimicitiæ examinabit ſecretè conuocato ad hoc bono conſilio peritorum vel antiquorum, in quibus latet prudentia: & ſi ita inuenerit cauſas inimicitiæ capitalis ſufficientes, tunc repellat primos teſtes & illi dimittentur, ſi non adſunt alia grauamina teſtium.

Et hic modus quintus & communis obſeruatur & de facto maleficæ citò ex copia proceſſus elicitur, qui vel quæ aduerſus eam depoſuerunt: Et quia rariſſimè in tali cauſa inuenitur inimicitia capitalis, niſi ea quæ ex earum malis operibus oritur: Ideo Iudex de facili ſe habet per præfatos modos reſoluere: attento etiam quòd ſæpè deponentes affectant ſe perſonaliter maleficis præſentare, & in faciem obiicere ea quæ per maleficia eis ſunt illata.

Modus vltimus minus ſcrupuloſus & tractandus.

Eſt & alius & vltimus, ad quem finaliter Iudex recurrere poteſt, vbi prædicti modi fortaſſis iudicarentur ab aliquibus doloſi, & per aſtutiam practicati, præſertim quatuor primi, ideo omnino ad ſatisfaciendum & quietandum ſcrupuloſas mentes, & ne Iudici quicquam obiiciatur, aduertat, quòd poſtquam per præcedentes modos expertus eſt, non eſſe aliunde inter delatum & deponentem capitalem inimicitiam, vult tamen hoc idem conſilio aliorum aſſeſſorum concludere in finem, ne ſibi quicquam obiiciatur: faciat hoc: det delato ſeu eius Aduocato copiam proceſſus, deponentium tamen & deferentium nominibus ſuppreſſis: Et quia defendendo dicit ſe habere inimicos capitales, & fortaſſis cauſas inimicitiarum varias allegat, ſiue in re ita ſint, ſiue non, congregat tamen Iudex conſilium peritorum cuiuſcunque facultatis, ſi commodè haberi poteſt, vel ad minus ex prouidis & honeſtis perſonis quibuſcunque: quia ad hoc tenetur: iuxta *cap. ſtatuta*, frequenter allegatum, & illis totum proceſſum integraliter & perfectè per notarium ſeu ſcriptorem legi faciat: & cum teſtium ſeu deponentium nominibus publicè exponat, ita tamen quòd ad tenendum ſecretum ſub præſtito iuramento omnes aſtringat, & de illo an hoc facere velint, prius habeat inquirere, quia aliàs omnino non ſunt eis nomina illa exponenda.

Ex poſt dicat, qualiter per talem & talem modum inquirendo de inimicitia, nullam potuerit perpendere. Attamen ſubinferat, ſi videbitur, fiat è duobus vnum, aut per conſilium diſcernatur, qui ſint ex deponentibus repellendi tanquam inimici capitales, & quomodo eligantur tres, quatuor, aut quinque qui amplius nouerint in illa aut oppido amicitiam vel inimicitiam delati & teſtium: & qui non ſunt præſentes in conſilio, & publicentur illi tantummodo nomina delati & teſtium; non autem articuli proceſſus: & ſtabitur iudicio eorundem. Ex primo non poterunt benè teſtes repellere attento quòd Iudex ſuos modos inquirendi practicauit: ex ſecundo verò totaliter ſe immunem faciet, & omnem à ſe ſiniſtram ſuſpicionem excutiet. Tenetur etiam hunc vltimum modum ſeruare, vbi delatus in alieno loco & patria eſſet captus. Et hæc ſufficiant ad diſcernendum ſuper inimicitiam.

QVÆSTIO XIII.

Super ea quæ ante interrogatoria in loco carceris & torturæ proponenda habet iudex aduertere. Et eſt actus octauus.

QVid denique iudici agendum ſit, clarè patet. Si enim, vt communis exigit iuſtitia, ad pœnam ſanguinis non iudicatur, niſi propria confeſſione conuincatur.

Digitized by Google

uincatur. Quamuis ex aliis duobus habetur pro manifestè deprehensa hæretica prauitate, scilicet ex euidentia seu indicio facti, & ex testium productione legitima, vt supra quæstione prima tactum fuit, & de tali etiam delata ad præsens agitur: tunc vtique quæstionibus & tormentis, pro criminum fassione exponetur.

Casus euidens factis.

Et vt quæstio clara sit, ponatur casus, qui Spiræ contigit & ad multorum notitiam peruenit. Quidam vir honestus, dum quandam mulierem pertranseundo non ei ad nutum in venditione cuiusdam rei venalis complacere voluisset, illa indignata post tergum, clamauit; in breui optasses quod annuisses.

Et est vsitatus hic modus loquendi maleficarum, vel à simili, quando maleficium per auisamenta volunt inferre. Tunc ille indignatus, & non immerito super eam, vultum post tergum vertit, vt eam quo animo verba protulisset inspiceret, & ecce subitò maleficio percussus os suum in obliquum horribili deformitate vsque ad aures extenditur, nec retrahere potuit, sed multo tempore in illa deformitate perstitit.

Hoc euidens factum iudici proponitur, casum ponimus, & an pro manifesta deprehensa in hæresi maleficarum, sit habenda quæritur. Respondere oportet ex verbis Bernar. *in glo. ordinaria, & in c. ad abolendam, vt suprà quæstione notata*, tangitur quòd sic eò, quòd tribus modis, vt ibi tangitur, quis vt taliter deprehensus iudicatur: Et illa etiam tria non copulatiuè, id est, quòd omnia tria habeant insimul concurrere, sed vnum quodque per se, scilicet, euidentia facti, testium legitima productio, & propria confessio reddit maleficam, videtur manifestè deprehensam reputari.

Euidentia facti differt ab indicio facti.

Indicium autem facti differt ab euidentibus quia cùm minus sit quàm euidentia, tamen capitur etiam ex verbis & operibus Maleficorum, vt in illa quæstione septima tangitur, & iudicatur ex maleficiis non ita subitò. Sed processu temporis illatis, per minas tamen etiam præcedentes: sicque concludamus, quòd de similibus maleficis delatis, & quæ sub defensionibus, vt præmissum est, defecerunt etiam vel non defecerunt eo quòd non fuerunt concessæ? non concessæ autem quia non fuerunt petita: Iam nostra quæstio versatur, quid iudici agendum, & qualiter ad quæstiones sit procedendum pro dicenda veritate in punitionem sanguinis.

Cur iudici ad torturam non properandum.

Vbi plura sunt iudici propter ingentes labores contra maleficium taciturnitatis aduertenda, quæ etiam successiuè per capitula deducentur.

Et primum est, quòd ad maleficam quæstionandam non sit pronus, habeat tamen ad certa signa quæ sequentur aduertentiam. Quare autem non debeat esse facilis, causa est, quia nisi Diuina coactio per sanctum Angelum, vt maleficium Diaboli abscedat, concurrat, ita insensibilis in illis doloribus efficitur, vt membratim citius discerperetur, quàm aliquid veritatis fateri valeat.

Nec propter hoc omittendum, tum quia non æqualiter omnes sunt huiusmodi maleficiis irretitæ, tum etiam quia diabolus sponte interdum non coactus sancto Angelo Maleficam fateri crimina permittit. Pro cuius intellectu ea quæ *suprà in secunda parte operis*, de modo præstandi homagium diabolo tacta, sunt aduertenda.

Non primis statim annis quælibet malefica diabolo homagium præstat.

Sunt namque, quæ sub certis annis prius diabolo militant, vt sex, octo aut decem annis antequam ipsi homagium præstent, scilicet in corpore & anima se eis denouendo, vbi tamen aliæ à principio illi profitendo fidei abnegationem etiam subitò homagium præstant. Cur autem diabolus hoc spacium temporis postulatum acceptat? vtique ea

de

de cauſa, vt illo intermedio maleficam experiatur an ore tantum & non corde fidem abnegando ſimili modo etiam homagium ſibi præſtaret.

Diabolus non niſi per exteriora cordis intima coniecturis aſſequitur.

Nam cùm diabolus intima cordis non niſi per exteriora & coniecturaliter cognoſcere habeat, vt in prima parte operis, ſub difficultate, an dæmones ad odium, vel amorem mentes hominum immutare poſſint: plures etiam reperiantur, quæ neceſſitate aliqua, aut egeſtate inductæ, per alias maleficas, & ſub ſpe confeſſionis, euaſionis, à fide in toto vel in parte apoſtatant: tales vtique etiam non coactus à ſancto Angelo relinquit, vnde & faciliter ſua crimina fatentur: cùm tamen illæ, quæ ſicut ore, imò & corde ſibi adhæſerunt, pro viribus ab eo defendantur, & indurentur ad taciturnitatis maleficium.

Cur quædam maleficæ ad confitendum faciles ſint.

Et per hæc patet ſolutio ad quæſtionem, vnde proueniat, quòd certæ maleficæ de facili fateantur: aliæ verò minimè. Quia vbi diuinitùs diabolus non repellitur, adhuc tamen ſponte illas relinquit, vt per temporalem confuſionem & horribilem mortem ad deſperationem inducat, quos corde allicere nunquam poterat. Patent hæc etiam ex ſacramentalibus earum confeſſionibus, in quibus aſſerunt, ſe nunquam voluntariè adhæſiſſe, & plura maleficia coactas à dæmonibus intuliſſe.

Eſt & alia differentia, quòd cernuntur aliquæ poſt faſſionem criminum ſibi ipſis mortem intentare, vt laqueo vel ſuſpendio vitam ſibi ipſis auferant. Quod vtique inimicus ille operatur, ne per ſacramentalem confeſſionem veniam à Deo conſequantur. Et hoc præcipuè illis, quæ non voluntariè ſibi adhæſerunt: licet & aliis, quæ ſibi voluntariè adhæſerunt poſt criminum faſſionem intentet. Sed tunc cernitur, quòd diabolus coactè maleficam habuit relinquere.

Tam difficulter quæſtionatur Maleficam, quàm exorcizatur obſeſſus.

Concludamus, quòd tantus vel etiam maior præſupponitur labor ad quæſtionandum pro dicenda veritate maleficam, quantus ad exorcizandum à dæmone poſſeſſum. Ideo Iudex nec voluntarius nec facilis ad hæc eſſe debet, niſi, vt dictum eſt, in punitionem ſanguinis. Sed & in hac cauſa faciat diligentiam, provt ſequitur: primò ferendo ſententiam.

QVÆSTIO XIV.

De modo ſententiandi delatam ad quæſtiones. Et quomodo prima die ſit quæſtionanda, & an poſſit conſeruationem vitæ compromittere. Actus decimus.

QVid denique ſecundo loco Iudex habet aduertere; ſtatum poſt actus, in eo quòd refert ſententiam ſuam per modum qui ſequitur.

Sententia interlocutoria ad quæſtionem ſubmittenda.

Nos Iudex & aſſeſſores attendentes meritis, ſeu conſiderantes merita proceſſus facti per nos, contra te talem, talis loci, talis diœceſeos, & diligenter omnibus examinatis, inuenimus, quòd tu es varius in tuis confeſſionibus. vtpote quia dicis tales minas te protuliſſe, non autem in eo nocendi animo, & tamen nihilominus ſunt indicia, quæ ſunt ſufficientia ad te exponendum quæſtionibus & tormentis. Quapropter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures iudicum non offendas, interloquendo declaramus, indicamus & ſententiamus die præſenti, & hora tali, ſupponendum quæſtionibus, & tormentis. Lata fuit hæc ſententia, &c.

Secundò ſtat actus in eo, quòd & præmiſſum eſt, adhuc non ſit voluntarius ad quæſtionandum, ſed carceribus

Digitized by Google

Admonitionibus amicis eliciendæ confessionis.

ad pœnam mancipatus, & non iam ad custodiam tantùm vt prius,& adhibitis eius amicis, vt pœnas subterfugiat, & quòd fortassis morti non tradetur,licet aliàs punietur, vbi veritatem fatetur, illis proponat, & quòd ad hoc ipsum delatum inducere velint,hortatur.Nam meditatio frequens,& carceris calamitas, ac replicata informatio proborum virorum disponunt ad veritatem eruendam.

Et à nobis expertum est, quod per huiusmodi informationes maleficæ taliter confortatæ fuerunt, vt in signum resistentiæ in terram spuentes, quasi in faciem diaboli, dicebant, exeas maledicte diabole, faciam quod iustum erit, & consequenter crimina sua fatebantur.

Si verò conuenienter delato expectato, & tempore congruenter prorogato, & multipliciter informato:credat iudex bona fide ipsum delatum negare veritatem,quæstionent eum moderatè, vtpote sine sanguinis effusione:scientes quòd quæstiones sunt fallaces, & sæpius,vt tactum est, inefficaces.

Modus in tortura procedendi.

Est autem modus incipiendi talis,vt dum ministri se disponunt ad quæstionandum.pòst exspolient eum: vel si est mulier, prius antequam ad carceres pœnosos ducatur, ab aliis mulieribus honestis & bonæ famæ exspolietur: ea de causa,vt si maleficium aliquod insutum esset vestimentis, provt sæpè ex informatione dæmonum practicant ex membris pueri non baptizati, in finem vt pueri visione beatifica priuentur. Et dum instrumenta disponuntur, Iudex per se & alios bonos viros fidei elatores, inducat quæstionandam ad fatendum veritatem liberè, & si fateri noluerit,mandet ministris,quòd ad cordas ligetur,vel ad alia instrumenta applicetur, & ibi statim obtemperent non læti,sed quasi turbati. Pòst iterum soluatur ad petitionem aliquorum,& ad partem trahatur, & iterum inducatur, & inducendo informetur, quòd non tradetur morti.

An iudici liceat promittendo impunitatem reo pleadendo, veritatem elicere.

Vbi quæritur. An hic iudex super delatum infamatum,& per testes,& indicia facti legitimè conuictum, cùm nihil desit nisi in ore proprio crimen fateatur, possit licitè conseruationem vitæ compromittere, cùm tamen, si crimen fatetur, vltimo supplicio punitur.

Respondetur: A variis varia sentiuntur.Nam quidam ita sentiunt,quòd si delata est plurimùm infamata, & super indicia facti violenter suspecta: & quòd ipsa in magnum nocumentum sit, tanquam aliarum maleficarum magistra, etiam tunc securari posset de vita sub his circunstantiis,vt perpetuis carceribus, in pane & aqua adiudicaretur, dummodò alias maleficas sub certis & verissimis signis manifestaret; nec tamen illa pœnitentia carceris, vt ponitur,ei manifestanda esset, sed duntaxat securitas vitæ promittenda, & aliquali pœnitentia, puta, per exilium, vel alio modo puniēda.Et sine dubio pro maleficis famosis & præsertim quæ maleficis medicaminibus insistunt,& maleficiatos superstitiosis actibus curant, taliter seruandæ essent,vt aut maleficiatis subuenirent, aut maleficas proderent: Nec tamen eorum proditioni staretur, eò quòd diabolus mendax, nisi pariter & alia indicia facti cum testibus occurrerent.

Aliis videtur ad idem in casu, quo sic carceribus deputata esset,ad tempus promissionem seruandam esse, & post spatium temporis incinerandam.

Ad tēpus solùm hæreticis & maleficis fides seruanda.

Tertij sunt, qui dicunt Iudicem securè posse in conseruationem vitæ compromittere, ita tamen, quòd ex post à sententia ferenda se exoneraret, & in suum locum alium substitueret.

Inter quos modos primos, licet videretur vtilis propter maleficiatorum cura-

Digitized by Google

curationem, tamen quia non eſt licitum maleficia ſeu illicita opera tollere licet, vt in quæſtione prima, & introductoria huius tertiæ partis patuit, plurimorum opinio ſit, quòd licitum ſit maleficia per opera vana & ſuperſtitioſa tollere. Sed quia in his magis docet Iudices experientia atque vſus, & negotiorum varietas, quàm ars alicuius ſeu doctrina: ideo relinquitur hoc iudicibus. Certum eſt autem, vt experientia pluries docuit, quòd multi faterentur veritatem, niſi metu mortis retraherentur.

Experiẽtia docebit Iudices.

Quòd ſi nec minis, nec talibus promiſſis fateri voluerit veritatem, tunc miniſtri ſententiam latam exequantur, & quæſtionetur conſuetis modis & non nouis nec exquiſitis, leuius vel fortius, ſecundùm quòd crimen exigit delinquentis. Et dum quæſtionatur de certis articulis ſuper quibus quæſtionatur, & hoc ſæpè & frequenter à leuioribus incipiendo: quia citius concedet leuia quàm grauiora. Et dum hæc fiunt, notarius totum ſcribat in proceſſu, & quomodo quæſtionatur, & de quibus interrogatur, & quomodo reſpondetur.

Leuiora delicta primò interroganda.

Et nota, quòd ſi fatetur per tormenta, ducatur poſtea ad alium locum, vt denuò recognoſcat, & quòd non tantummodò vi tormentorum cognouerit.

Quartò ſtat actus in iſto, quòd ſi quæſtionatus decenter noluerit fateri veritatem, ponantur alia tormentorum genera coram eo, dicendo, quòd oporteat eum hæc ſuſtinere, niſi fateatur veritatem. Quòd ſi nec ſic poterit ad terrorem vel etiam ad veritatem induci, tunc pro ſecunda aut tertia die quæſtionanda ad continuandum tormenta, non ad iterandum: quia iterari non debent, niſi noua ſuperueniſſent indicia.

Sententia ad continuandam torturam.

Feretur coram eo ſentẽtia in modum qui ſequitur. Et nos præfati Iudex, vt ſuprà, aſſignamus tibi tali, diem talem, ad quæſtiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas audiatur, & totum ponatur in proceſſu à notario.

Et intra illud tempus aſſignatum Iudex per ſe, aut per alios probos viros, inducet eam ad fatendum veritatem, modo præmiſſo, cum ſecuritate vitæ, ſi ita videbitur expedire.

Aduertat etiam Iudex, vt intra illud tempus continuè apud eam ſint cuſtodes, vt videlicet ſola non relinquatur, quia à Dæmone frequentabitur, vt ſibi ipſi mortem inferat: ſi quantum Diabolus deſerere ipſam intendit, aut ad deſerendum ipſam diuinitus arcetur, hoc ipſum enim Diabolus melius noſcere poteſt, quam aliquis ſcriptis reſerare.

Maleficæ non ſolæ relinquẽdæ.

QVÆSTIO XV.

Super tormenta continuanda, & de cautelis, & ſignis quibus cognoſcere poteſt Iudex maleficam: & quomodo ſe ab earum maleficiis debeat præmunire. Item quomodo ſint abradendæ in locis vbi ſua habent maleficia abſcondita, cùm declarationibus variis, ad obuiandum maleficio taciturnitatis. Et eſt actus vndecimus.

QVid autem conſequenter reſtat Iudici ſuper tormenta continuanda? Eſt aduertendum primò, quòd ſicut non omnium membrorum eſt eadem medicina, ſed potiùs diuerſorum & ſingulorum ſunt diuerſæ & ſingulares medicinæ, ſic nec ad omnes hæreticos, ſeu de hæreſi delatos, idem modus interrogandi, inquirendi & examinandi, quoad articulos eſt ſeruandus, ſed ſecundùm veritatem ſectarum, & perſonarum, varius & diuerſus modus examinandi. Idcirco prudens iudex & me-

Digitized by Google

dicus,qui putrida membra,& ſcabioſas oues reſecare, & ſequeſtrare ab innoxiis nititur, tam æſtimare poteſt, delatam maleficio taciturnitatis infectam, quàm taciturnitatem euellere, non poteſt vna & infallibilis depingi regula, ſeu modus,imò etiam dare non eſſet tutum: eò quòd cum illum modum conſequenter aſſuetum,ac regulam generalem, tenebrarum filij præuiderent, ipſam tanquam laqueum ſuæ perditionis, facilius euitarent, ſeu etiam præcauerent.

De maleficio taciturnitatis.

Curet igitur prudens ac induſtrius index occaſionem & modum interrogãdi arripere,ſiue ex teſtium reſponſis, ſeu atteſtationibus,ſiue ex iis,quæ aliàs experiẽtia eum docuit, ſiue ex iis quæ proprij ingenij acumen aperit: ſubſcriptis cautelis vtendo.

Maleficæ non queãt lachrimas fundere.

Nam ſi inueſtigare affectat, an maleficio taciturnitatis ſit inuoluta,aduertat an lachrimari coram eo ſtando queat:aut tormentis exponendo. Hoc ipſum enim pro certiſſimo ſigno,ex fide dignorum antiqua relatione,ac propria experientia docente, adeò compertum eſt,quòd etiamſi ad lachrimandum coniurationibus aliqua hortetur, & compellatur: ſi malefica exiſtit,hoc ipſum, ſcilicet,lachrimas emittere non poteſt: dabit quidem flebiles, & ex ſputo, genas & oculos linire,ac ſi fleret attentabit, ſuper quo à circunſtantibus cautè aduertendum erit.

Modus coniurãdi ad lachrimas.

Modus autem coniurandi ad lachrimas veras,ſi innoxia fuerit,& cohibere lachrimas falſas, talis vel conſimilis in ſententia practicari poteſt,à iudice,ſeu presbytero: manum ſuper caput delati ſeu delatæ ponendo: Coniuro te per amariſſimas lachrimas à noſtro ſaluatore Domino Ieſu Chriſto in cruce pro ſalute mundi effuſas,ac per ardenditiſſimas lachrimas ipſius glorioſiſſimæ virginis Mariæ,matris eius, ſuper vulnera ipſius hora veſpertina ſparſas, & per omnes lachrimas,quas hic in mundo omnes ſancti & electi Dei effuderunt, & à quorum oculis iam omnem lachrimam abſterſit, vt in quantum ſis innoxia, lachrimas effundas, ſi nocens, nullo modo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Amen.

Experientia docuit, quanto amplius coniurabantur, tantò minus flere poterant,cùm tamen vehementer ſe ad fletum ſtimulabant, & genas ſputo humectabant. Poſſibile tamen, vt poſt in abſentia iudicis, & extra locum & tempus torturæ, coram cuſtodibus flere valeant.

Cauſa impedimenti fletus in maleficis.

Quòd ſi cauſa impedimenti fletus in maleficis quæritur, poteſt dici, quòd quia gratia lachrimarum in pœnitentibus præcipuis donis aſcribitur, cùm cœlum penetrare,& inuincibilem vincere, humilis lacrima à Bernardo, aſſeritur: nulli dubium, quin & inimico ſalutis diſplicere noſcitur,vnde & ſummis conatibus illas impedire nemo ambigat, vt finalis impœnitentia potius introducatur.

Humiles lachrimæ vincunt potentia ſuperbiſſimos.

Sed quid ſi aſtutia Diaboli, Deo permittente,etiam maleficam flere contingeret, cùm flere, nere, decipere etiam proprium mulierum dicatur. Reſponderi poteſt: cùm occulta ſint Dei iudicia, ſi aliàs non poſſit conuinci per legitimos teſtes, ſuper aliqua indicia facti, nec etiam ſuſpecta eſſet grauiter aut violenter, vtique eſſet abſoluenda,& pro leui ſuſpicione,in qua ſtaret propter infamiam, quam teſtes depoſuerunt, haberet hæreſim maleficarum abiurare: vt in ſecundo modo ſententiandi diſcutietur.

Flere, decipere,nere,eſt mulierum proprium verè.

Iudices non ferãt ſe à maleficis tangi.

Secunda cautela non ſolùm poſt hanc primam obſeruanda, verùm etiam omni tempore iudici & omnibus aſſeſſoribus aduertenda,quod non permittant ſe ab ea tangi corporaliter, præſertim ſuper nudam iuncturam manuum & brachiorum, ſed omnino ſecum deferant ſal exorgizatum

exorcizatum in Dominica die palmarum, & herbas benedictas. Hæc enim res inſimul cum cera benedicta inuolutæ, & in collo deportatæ, vt *ſuprà* in ſecunda parte operis de remediis contra maleficiales infirmitates & defectus patuit, miram habent efficaciam præſeruandi, non ſolùm ex maleficarum teſtimoniis, verùm etiam ex vſu & conſuetudine Eccleſiæ, quæ in hunc finem huiuſmodi exorcizat & benedicit, vt patet *in earum exorciſmis*, cùm dicitur ad effugandam omnem poteſtatem inimici, &c.

Et non videatur extraneum de tactu iuncturarum ſeu membrorum, quia diuina permiſſione interdum per auditum verborum ab eis prolatorum maleficare opere Dæmonum poſſunt, præcipuè eo in tempore, vbi quæſtionibus exponuntur.

viſu maleficia immittunt maleficæ;

Experientia nos edocente, nouimus quaſdam in caſtris detentas, quæ nihil aliud à Caſtellanis inſtantiſſimis precibus flagitabant, niſi vt in aduentu Iudicis, aut alterius præſidentis, eis concederetur, vt primum intuitum viſus in ipſum iudicem dirigere poſſent, antequam ab eo vel aliis eſſent viſæ, ex quo intuitu etiam ſortitæ, quòd talis iudex aut alij ſui aſſeſſores, ita alieni in eorum cordibus fuerunt, quòd omnem ſi quam habuerunt indignationem, amiſerunt, nec ipſas moleſtare quoquo modo præſumebant, ſed liberè abire permiſerunt. Qui ſcit, & expertus eſt, verum dat teſtimonium, & vtinam talia procurare non poſſent.

Non paruipendant Iudices talia auiſamenta & remedia, cùm vilipenſio talium poſt tantas admonitiones, in æternam eis cedet damnationem, iuxta ſaluatoris dictum: Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non haberent pro peccato. Muniant ergo ſe præmiſſis ex Eccleſiæ conſtitutione.

Et ſi commodè fieri poteſt, ipſa à tergo dorſum vertendo ad iudices & aſſeſſores introducatur. Et non ſolùm in præſenti actu verùm in omnibus præcedentibus & ſequentibus, ſigno crucis ſe muniendo, & viriliter aggrediendo, frangentur cum Dei adiutorio vires antiqui ſerpentis. Nec quis æſtimet ſuperſtitioſum, vt à tergo introducatur, cùm, vt ſæpè tactum eſt, Canoniſtæ ad tollendum & impediendum maleficia maiora concedant, & vana vanis contundere ſemper dicant eſſe licitum.

Maleficæ ita in iudiciũ producendæ vt tergum iudicibus vertant.

Tertia cautela in præſenti actu vndecimo obſeruanda, vt pili ex omni parte corporis abradantur: Et eſt eadem ratio, ſicut ſuprà de veſtimentis exeundi. Habent enim pro maleficio taciturnitatis aliquas ſuperſtitioſas alligaturas quarundam rerum, ſiue in veſtimentis, ſiue in pilis corporis, & interdum in locis ſecretiſſimis non nominandis.

De abradendis pilis maleficarum.

Quòd ſi obiiceretur: Nunquid diabolus abſque huiuſmodi ligaturis rerum poſſet mentem maleficæ indurare, vt crimina non valeat fateri, ſicut & alij ſceleroſi ſæpius inueniuntur, ſub quibuſcunque maximis tormentis, quantumcunque per indicia facti, aut per teſtes ſint conuicti. Reſpondetur, vtique verum eſſe, quòd abſque rebus quibuſcumque dæmon valeat talem taciturnitatem procurare: illis tamen rebus vtitur in animarum perditionem, ac offenſam maiorem Diuinæ maieſtatis.

Quod vt clarius pateat, maleficaquædam in oppido Haganonæ, de qua *ſuprà in 2. parte operis* tactum eſt, tale maleficium taciturnitatis procurare ſciebat, vt maſculus recenter natus, & non baptizatus, & cum hoc primogenitus interemptus, &

Procuratio maleficij taciturnitatis.

Digitized by Google

& in fornace aſſatus, cum aliis rebus, quas exprimere non expedit, incineratus & puluerizatus, ſi qua malefica aut flagitioſus, ex iis quicquam ſecum deferret, nullo modo ſua crimina fateri poſſet.

Hîc clarum eſt, quòd ſic centum millia puerorum adhiberentur ex naturali incineratione, nunquam talem effectum taciturnitatis cauſare poſſent: vtitur tamen, vt cuique intelligenti patet, in animarum perditionem, & Diuinæ maieſtatis offenſionem.

Facinorosa taciturnitas in torturis, vnde proficiſcatur.

Sed & hoc, quòd allegatur, quòd ſæpè flagitioſi homines, & non malefici, talem penes ſe taciturnitatem retinent. Dicendum eſt, quòd malefici taciturnitas triplici ex cauſa prouenire poteſt, primò, ex naturali quodammodò duritia mentis. Quia ſicut aliqui ſunt molles corde, aut vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent, etiam quæcunque falſa; ita aliqui ſunt ita duri, quòd quantumcunque vexentur, veritas ab eis non habeatur: Et præcipuè illi, qui aliàs fuerunt quæſtionati, quorum brachia citò ſicut trahuntur, ita & flectuntur.

Maleficæ etiã alios ad taciturnitatẽ maleficare poſſũt.

Secundò, prouenit ex maleficio penes ſe retento provt dictum eſt, ſiue in veſtimentis, ſiue in pilis corporis. Tertiò, quòd interdum, licet penes ſe non habeant maleficia inſuta, aut alligata, maleficiuntur tamen ab aliis maleficis, quantumcunque remotis. Provt malefica quædam in *Iſburg* ſe iactare ſolebat quòd vbi ad minus filum ex veſtimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere poſſet, quòd quantumcunque tormentaretur, etiam vſque ad mortem, nihil fateri poſſet: quare patet reſponſio ad obiectionem.

Hæretici manent in igne illæſi.

Sed quid in Diœceſi Ratisbonenſi caſu contigiſſe aſſeritur? Quòd dum quidam hæretici ex propria confeſſione deuicti, non ſolùm vt impœnitentes, imò & defenſores illius perfidiæ, morti fuiſſent adiudicati, accidit, vt illæſi in igne remanerent: Tandem per aliam ſententiam ad ſubmerſionem adiudicati, nihil proficere potuerunt: Stupentibus omnibus, & fidem ipſorum vt iuſtam defendere dum quidam conabantur, ſollicitus præſul ſuper gregem, triduanum ieiunium indixit, quo deuotè expleto cuidam notificatur, quòd in certo loco corporis, videlicet ſub brachio vno, maleficium quoddam inter pellem & carnem inſutum haberent, quo reperto & amoto, continuo incendio conſumpti fuerunt. Licet ab *aliis* opinetur, quòd quidam Necromanticus ex Dæmonis conſultatione, qui ſibi hoc indicauerat, prodidiſſet. Sed quocunque modo factum fuerit, veriſimile eſt, quòd diuina virtute Dæmon coactus, dum ſemper ad ſubuerſionem fidei machinatur, hoc manifeſtauerit.

Maleficia contra ignem inter carnẽ & pellem inſotum.

A ſimili, vbi talis Iudici acciderit caſus, quid faciendum foret, elicere poteſt, vt videlicet ad Diuinum recurreret præſidium, vt ieiuniis & orationibus deuotarum perſonarum hoc genus Dæmoniorum à maleficiis expellatur, in caſu, quo nec per mutationem indumentorum, aut tonſuram pilorum ad veritatem fatendam ſub tortura induci valeant.

Cera benedicta immiſſa, maleficiũ taciturnitatis abigit, ſi bibatur.

Et licet in Alemaniæ partibus, talis abraſura, præſertim circa loca ſecreta, plurimùm cenſetur inhoneſta: qua de cauſa nec nos Inquiſitores vſi ſumus: Sed tonſis capillis capitis cum calice aut cipho aquæ benedictæ, guttulam ceræ benedictæ immittendo, & inuocatione ſanctiſſimæ Trinitatis ieiuno ſtomacho trinies in potum miniſtrando, per Dei gratiam à pleriſque taciturnitatis maleficium abſtulimus. Tamen in aliis regnis Inquiſitores talem per totum corpus ac raſuram fieri mandant. Vnde & Cumanus Inquiſitor nobis inſinuauit, quòd anno elapſo, qui

fuit

Digitized by Google

fuit 1485. vnam & quadraginta maleficas incinerari mandasset, omnibus per totum corpus abrasis. Et hoc in districtu & comitatu Burbiæ, vulgariter dicitur *Mormbserbad* in confinibus Archiducis Austriæ, versus Mediolanum.

Quòd si quæritur: an tempore necessitatis, quo nullis remediis congruis maleficium remouerint, vti præmissum est, licitum foret, diuinatrices, quæ etiam maleficia curare & tollere solent, pro amotione talis maleficij consulere. Responsio. Quicquid sit de negotio Ratisbonæ peracto, exhortamur in Domino, vt in nullo casu, quantumcunque necessario, pro Republica diuinatrices consulantur, & hoc propter magnã offensam Diuinæ maiestatis, cùm tot alia sint nobis remedia concessa, per quæ omnino assequi poterimus, aut in propria potiri forma, aut in æquiualenti, ita quòd omnino veritas experiatur, vel ab eius ore, vt incinerari valeat, vel Deus auferet ipsam de medio; aliam mortem super eam permittendo.

Nullæ sũt Diuinatrices pro Repub. consulendæ.

Hæc autem nobis remedia proponuntur: vt primò faciat homo id quod potest ex propria industria, & ex propria virium suarum exercitatione, modis *suprà* tactis insistendo pluries & præsertim certis diebus, vt iam in sequenti quæstione patebit. 2. *Cor.* 9. Abundetis in omne opus bonum.

Media licita pro obstinata taciturnitate subiectorum quæstioni attendẽda.

Secundò, quòd si deficit recursum habeat pro consilio ad alios homines, qui fortè sibi remedium, de quo nunquam cogitauerat, impertiretur eò quòd varij sunt modi ad maleficia tollenda.

Tertiò si prædicta deficiunt, habeat recursum ad deuotas personas, iuxta illud *Ecclesiast.* 37. Cum viro sancto assiduus esto, quemcunque agnoueris obseruantem timorem Dei. Item vt sancti in patria innocentur per eos. Quæ si omnia defecerint, recursum habeat immediatè ad Deum iudex & omnis populus ieiuniis & orationibus, vt tale maleficium sua pietate amoueatur. Sicut Iosaphat. 2. *Paral.* 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te: & sine dubio Deus in necessariis nostris non deficiet.

Vnde & Augustinus & habetur 26. q. 7. *non obseruabitis.* Qui has & quascunque Diuinationes, aut facta, aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit, scilicet opere prosequendo, aut ad domum earum vadit, aut in domum suam propriam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam & baptismum præuaricasse, & Paganum, & Apostatam, & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauiter incurrere, nisi Ecclesiastica emendatus, Deo reconcilietur. Non deficiat ergo iudex semper licitis vtendo iuxta præmissa, remediis, & finaliter subscriptis cautelis.

QVÆSTIO XVI.

De tempore, & de secundo modo interrogandi. Et est adhuc duodecimus super finales cautelas à iudice obseruandas.

SVper præmissa sunt aliqua aduertenda: Primò quòd sacratioribus diebus, & infra missarum solemnia sint maleficæ interrogandæ, ita vt populus adhortetur ad implorandum Diuinum auxilium, in generali nihil specificando, nisi vt contra quascumque Dæmonum infestationes sancti inuocentur.

Precationes publicæ Ecclesiæ conducunt cõtra obstinationẽ maleficarum.

Secundò, ea quæ *suprà* tacta sunt de sale & aliis rebus benedictis: cum septem verbis, quæ Christus protulit in cruce, in schedula conscriptis: insimul colligatis, collo eius alligentur, longitudo Christi super nudum corpus,

Digitized by Google

& extra benedicta circumcingatur: Siquidem longitudo ipsa commodè haberi potest: Experientia docuit miro modo his rebus ipsa molestari, vixque retinere: præcipuè autem reliquias sanctorum.

Longitudo Christi alligata corpori cogat maleficas confiteri.

His sic dispositis, & aqua benedicta in potum porrecta, disponatur iterum ad quæstiones, continuò exhortando, vt prius. Dum aurem à terra eleuatur, & si per talem modum tormentatur, iudex legat vel legi faciat dicta testium, submissis nominibus, taliter dicendo, ecce per testes conuicta es, item si testes vellent se facie ad faciem adfrontare tunc iudex interrogaret, an fateri vellet, si testes sibi in faciem præsentarentur. vbi si annueret, tunc inducendi testes essent, & coram ea statuendi, si fortè robore, seu verecundia quicquam criminum fateretur.

Adfrontatio testiũ.

Vltimò si videat, ipsam non velle detegere flagitia sua, interrogabit eam, an pro sua innocentia indicia candentis ferri vellet subire: Et quia illud omnes affectant, scientes quòd per Dæmones à læsione præseruantur: Vnde etiam quòd veræ maleficæ existant cognoscuntur: replicabit iudex: qua temeritate se tantis periculis submittere possit, & omnia conscribantur. Sed quod illud candentis ferri indicium non sit eis concedendum *inferiùs* patebit.

De indiciis candentis ferri.

Aduertat etiam iudex, quòd sextis feriis præcipuè vsque dum fit compulsus pro expectatione nostri Saluatoris interrogatæ, sæpè fassæ fuerunt.

Feriarum tempore magis confitétur mage, quàm alio tempore.

Sed quia super extremum nos procedere oportet videlicet super omnimodam eius negatiuam, in qua si perstiterit, iudex relaxabit eam, & sequentibus adhuc vtatur cautelis educendo eam de carcere pœnoso ad alium, pro custodia tamen benè munitum, ita tamen, quòd sibi omnino caueat, quòd nullo modo, & tradatur cautionibus, seu fideiussor bus, nec alias manulenta decreto. Quia à talibus manulentè datis veritas nunquam haberetur, imò semper peiores efficiuntur.

Quomodo quidam maleficis agendum, si nihil prorsus confiteantur.

Sed hoc primò procuret quòd humaniter in cibo & potu tractetur, & interim intrent honesti, & non suspecti, qui etiam frequenter de diuersis impertinentibus ei colloquantur, & tandem vt confidenter consultent, quòd fateatur veritatem, promittendo quòd iudex sibi faciet gratiam, & quòd velint esse tanquam mediatores: Et in finem huius intrabit iudex, & promittet facere gratiam, sub intelligendo vel sibi aut *Reipublicæ*: in cuius conseruationem totum quod fit est grãtiosum.

Nota effectum vocabuli sibi, pro ipsi.

Si verò sibi ad vitam promittere, quæ *suprà quæst.* 14. super tres modos tacta sunt, scribantur singula à notario, & sub qua forma verborum ac intentione sit gratia promissa. Et si quidem delata sic gratiam petierit, & facta detexerit, dicantur verba generalia, quòd amplius fiet illi quam ipsa petierit, in eũ finẽ vt ampliori confidentia loquatur.

Secunda cautela in hoc actu, quòd si omnino noluerit detegere veritatem, habeat iudex, vt *suprà* tactum est, de eius complicibus, sine ipsius scitu examinare. Et si quid huiusmodi deposuissent, per quæ conuinci posset, hæc iudex proponat, & diligenter de singulis inuestiget: Et ad idem, si quæ instrumenta vel vnguenta, & pixides in domo fuerint reperta: sibi offerantur, & ad quæ vsa fuerit, &c.

Tertia cautela, si adhuc perseuerat in sua pertinacia & habere consodales examinatas, quæ contra & non pro ea deposuissent, vel si non habet, procuret alium fide dignum quem nouit sibi non ingratum, sed tanquam amicum & fautorem qui quodam sero intret ad maleficam, protrahendo locutiones, & tandem, si quidem non est de complicibus, fingat nimis esse tardè pro recessu, & remaneat in carcere cum eadem,

Digitized by Google

eadem, & de nocte pariter colloquantur: Si verò de complicibus, tunc edentes & bibentes, mutuò etiam conferant de rebus commissis: Et tunc sit ordinatum quòd stent extra carcerem in loco congruo explorantes eos, auscultantes & verba colligentes, & si opus fuerit, scriptor sit cum eisdem.

Quarta cautela, vt si tunc incipiat dicere veritatem, nullo modo differat iudex recipere eius confessionem, etiam media nocte, sed continuet quantum potest: & si in die non curet, si proroget prandium vel cœnam, sed instet quoadusque dixerit veritatem, saltem quoad principalia. Nam per dilationes, & interruptiones frequentius est repertum, quòd redeunt ad vomitum & non aperiunt veritatem quam detegere inceperant habito consilio deteriori.

In fine interrogatorum de incubo interrogandę maleficæ.

Et aduertat iudex, quòd post confessionem nocumentorum, hominibus aut iumentis illatorum, inquirat, quot annis Incubum Dæmonem habuerit, & à quanto tempore fidem abnegarit. Quia sicut de iis nunquam fatentur, nisi prius alia fuerint fassæ, ita etiam omnino in fine sunt interrogandæ.

Quinta cautela, si prædicta omnia deficerent, tunc si fieri potest, ducatur ad aliquod castrum, & ibi certis diebus custodia mancipata, fingat castellanus se ad partes longinquas peregrinaturum, & interim familiares aliqui, vel etiam mulieres honestæ eam visitantes, promittant ei, quòd velint eam omninò dimittere liberè abire, dummodo informet eos, vel eas, de certis experimentis. Et aduertat iudex, quòd sæpissimè per talem modum fassæ fuerunt & conuictæ.

Et nouissimè in Diœcesi Argentinensi prope oppidum *Schletstatt* & castro *Ronigsheym* malefica detenta, nullis tormentis & quæstionibus deduci potuerat ad fatendum sua crimina: tandem modo supra dicto da castellano seruata, licet præsens erat in castro, ipsum tamẽ malefica æstimabat abesse, mulieres familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiserunt, dummodo super certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & quòd dolosè cum ea agerent proponeret: tandem interrogans de quibus informari vellent, vnus dixit, super grandinem excitandum alter super carnalia facta. Tandem vbi super grandinem illum informare volebat, & scutella aqua plena appararetur malefica sibi iniũxisset, vtque digito paululum aquam moueret, & ipsa certa verba protulisset, subito locum quem explorator nominauerat, scilicet syluam adiacentem castro, tanta tempestas & grando repleuit, sicut à multis annis visum non fuerat.

In casu tamen quo omnia deficerent, vel etiam in casu quo crimina faterentur, quid vlterius iudici per sententiam faciendum sit, vt totus processus finiatur in quo vltima pars huius operis terminatur, restat declarare.

Qualiter processus iste fidei sit debito fine per sententiam definitiuam terminandus.

PEr Dei gratiam iis expeditis, quæ ad cognitionem proprietatum super hæresim maleficarum deseruiunt: insimul etiam qualiter processus fidei aduersus illam sit initiandus & continuandus: restat nunc discutere, qualiter talis processus per debitam sententiam sit congruo fine terminandus.

Vbi primò notandum, quòd cum hæresis hæc, vt in principio huius vltimæ partis tactum est, præ aliis hæresibus simplicibus hoc habeat, quod non est pura, sed mixta crimine Ecclesiastico & ciuili, vt de se patet. Ideò de modis sententiandi tractando, primò tractandum est de quadam sententia, ad quam

Digitized by Google

maleficæ ſolent appellare, de qua ſecularis iudex per ſe irrequiſito ordinario agit. Secundò, de his, in quibus ſine ordinario agere non poteſt. Et ſic tertiò, quomodo ordinarij ſe exonerare poſſunt, patebit.

QVÆSTIO XVII.

Super purgationem vulgarem & præcipuè ſuper examen candentis ferri, ad quod maleficæ appellant.

AN autem malefica vulgari purgatione, de qua 2.q.4. conſuluiſti, & *cap. monomachiam.* ſuper reatum tentatiuè purgando, & per iudicem ſecularem ad hoc aſtringenda, vel admittenda ad iudicium candentis ferri, ſi ad hoc appellat, & videtur quòd ſic.

Appellatio ad candens ferrum.

Nam ſicut duellum ad conſeruationem vitæ propriè in cauſa criminali, vel rerum ſuarum in cauſa ciuili ordinatur: ita & iudicium candentis ferri, per tactum vel aquæ bullientis per totum: Sed primum licitum eſt in aliquo caſu, iuxta ſanctum Thomam 2.2.q.95. *in fine vltimi articuli.* vbi dicit: quòd tunc duellum poteſt eſſe licitum, vbi ad communem rationem ſortium appropinquat: ergo etiam in aliquo caſu iudicium ferri candentis.

Item multi principes ſanctæ vitæ, & qui bonorum conſilio vtebantur, vt ſanctus Henricus Imperator erga coniugem virginem Kunigundam, quam de adulterio ſuſpectam habuerat, exercuit.

Si tollantur meretrices, omnia turbabuntur libidine.

Item ſicut index, qui habet curam communitatis, licitè poteſt minora mala permittere ad vitandum peiora, vt meretrices in ciuitatibus, ne omnia turbentur libidinibus: iuxta Auguſtinum *in libero arbitrio.* Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine. Ita per tale iudicium, vbi quis ab inſultibus & iniuriis alicuius communitatis ſuper cauſam criminalem aut ciuilem liberari poſſet.

Item quia minus eſt læſio membrorum per candens ferrum, quàm vitæ interfectio per duellum, ideo ſi duellum admittitur, vbi conſuetudo habetur: à fortiori & examen candentis ferri.

Tentatur Deus per duellum & candens ferrum.

Contrarium habetur 2.q.4. *monomachiam.* Vbi dicitur: hæc & huiuſmodi ſectantes Deum tentare videntur. Vbi attendendum eſſe dicunt Doctores, quòd quia non ſolùm à malo iuxta Apoſtolum 1. *Theſſal.5.* ſed etiam *ab* habente ſpeciem mali abſtinendum eſt: ideò non dicitur in illo c. omnes hæc ſectantes tentant Deum, ſed videntur tentare, vt intelligatur, quòd poſito caſu, quòd aliquis talia exercens intendat alium finem, fortè rectum: quia tamen apparentia eſt mala, cauendum eſt.

Reſpondeo, quòd tale iudicium ſeu examen ſit illicitum præcipuè candentis ferri, deducitur ex duobus: Primò, quia ordinantur ad indicandum occulta, quæ Diuino iudicio reſeruantur. Secundo etiam, quia huiuſmodi iudicium non eſt authoritate diuina, aut etiam documentis ſanctorum patrum ſancitum. Vnde *in c. conſuluiſti* 2.q.5. Quòd Sanctorum patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinuentione eſt præſumendum. Et Stephanus Papa in *eod. cap.* Spontanea confeſſione vel teſtium approbatione, delicta conceſſa ſunt veſtro regimini iudicari: Occulta enim & incognita illi ſunt relinquenda, qui ſolus nouit corda hominum.

Quæ non docent ſcripta patrum ſunt ſuperſtitioſa.

Eſt tamen differentia inter duellum & ferri candentis examen, ſeu etiam potum bullientis aquæ: Quia duella magis accedunt ad communem rationem ſortium, vtpote, quia pugiles ſunt penitus pares virtute & arte quàm examen candentis ferri. Quia licet vtrumq; ordi

Differentia inter duellum & examen potus bullientis aquæ vel candentis ferri.

Digitized by Google

ordinetur ad alicuius facti occulti inquisitionem, per aliquod factum ab homine: tamen quia in iudicio candentis ferri aliquis miraculosus effectus expectatur, quod non contingit in duello, vbi solummodò contingit interfectio vnius vel amborum. Ideò examen illud est omnino illicitum, licet duellum non sit ita illicitum. Incidenter tamen propter principes & iudices seculares super duellum admittendum est.

Aquinas & Lira probant duella.

Notandum quòd occasione horum verborum sancti Thomæ, qui hanc distinctionem ponit, Nicol. de Lira *in Postilla sua super Biblia.* 1. *Reg.* 17. occasione etiam duelli seu conflictus ipsius Dauid cum Philistæo, vult elicere, quòd in aliquo casu duellum possit esse licitum. Ideo quòd hoc non sit de mente Doctoris Thom. sed potiùs oppositum probat Paulus Burdegalensis contra Nicolaum præfatum: Cuius probationem benè aduertere debent principes & iudices seculares.

Dauidis cõgressus cum Goliath non fuit duellum.

Primò per hoc, quia duellum, sicut & examen alterum ordinatur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur, vt *suprà* tactum est. Nec potest dici, quòd institutionem habuerit ex conflictu Dauid. Quia illi reuelatum fuit à Domino interiori instinctu, vt tale certamen inire deberet, & quòd iniuriam sibi illatam per eum vindicare contra Philistæum vellet: quod ex verbis Dauidis elicitur. Ego venio contra te in nomine Dei viuentis. Et sic non fuit propriè duellator, sed diuinæ iustitiæ executor.

Secundò ex hoc, quòd præcipuè iudicibus est aduertendum, quia in duello datur potestas, vel saltim conceditur licentia vtrique interficiendi se mutuò: etiam cùm alter eorum sit innocens: adeò præstatur auctoritas, vel saltem licentia interficiendi innocentem, quòd cùm simpliciter sit illicitum quid contra dictamen iuris naturalis & Diuinum præceptum; ideò omninò illicitum tam ex parte appellantis, quàm recipientis, quàm etiam iudicantis & consulentium, qui omnes homicidæ reputantur.

In duellis & pugnãtes & iudices cõsulẽtesq; sunt homicidæ.

Tertiò, ex hoc, quia cùm Duellum sit singularis pugna duorum, vt per victoriam vnius appareat iustitia, tanquam per diuinum iudicium, alterius iniustitia non obstante, quia tunc Deus tentatur: Vnde redditur illicitum ex parte appellantis & recipientis. Tamen cùm ipsi iudices illis mediis iustum iudicium aut terminationem litis procurare possent, cùm hoc non faciunt, sed consulunt, vel omnino permittunt, cùm prohibere possent, consentiunt vtique ad interfectionem innocentis.

Verùm quia non est verisimile, postillatorem Nicolaum hæc latuisse aut ignorasse, ideò vbi dicit in aliquo casu duellum absque peccato committi mortali, loquitur ex parte iudicantium aut consulentium: vbi, non per ipsorum inductionem aut consilium, sed per ipsos appellantem & recipientem tale examen exercetur sine alio respectu.

Et quia non est nostræ speculationis his immorari, sed de ipsis maleficis differere, clarè patet, quòd in aliis criminalibus causis circa furtum aut latrocinium tale examen inhibetur. Quantò magis hic, vbi constat, maleficas cuncta maleficia auxilio Dæmonum procurare, siue in læsionibus inferendis, siue curandis, siue tollendis, aut impediendis.

Diabolum per media naturalia posse candens ferrũ inefficax reddere.

Nec mirum quòd opere Dæmonum à læsionibus in tali examine præseruantur maleficæ: cùm, vt naturales tradunt, succus cuiusdam herbæ, vbi manus inunguntur à combustione possit præseruare. Et cùm ipsum Dæmonem virtutes herbarum minimè lateant, dato quòd per interpositionem alicuius corporis inter manus deferentis, &

Digitized by Google

ipsum ferrum læsionem non intercipere, provt inuisibiliter procurare potest: Tamen per huiusmodi naturales rerum proprietates hoc efficere posset, vnde minus quàm quibuscunque aliis malefactoribus ipsis maleficis, propter intimam familiaritatem, quàm cum Dæmonibus tenent tali examine sunt purgandæ: sed ipso facto, vbi ad hoc appellant, iam vt suspectæ maleficæ sunt habendæ.

Deseruit ad hoc factum, quod in Constantiensi Diœcesi tribus annis vix iam elapsis contigisse fertur. Nam in dominio Comitum de *Furstenberg* ad quod pertinent Nigræ sylnæ, fuit malefica quædam famosa, & plurimùm ab incolis diffamata, quæ vbi per Comitem ad instantiam plurimorum fuisset comprehensa, & de plurimis indiciis super varia maleficia delata, tandem cùm inter tormenta & quæstiones interrogaretur, manus omnium volens euadere, ad examen candentis ferri appellauit. Iuuenis Comes non multùm in his expertus, examen admisit, & dum candens ferrum per tres duntaxat passus deferre adiudicata fuisset, per sex deportauit, offerens se denuò ad ipsum longiori spatio deportare. Qua ex re, dum manifestum habuissent iudicio maleficij iudicare: quia nullus sanctorum præsumpsisset taliter Diuinam assistentiam tentare, ipsa tamen absoluta à vinculis, & illæsa vsque in præsens perseuerat, non tamen sine fidelium scandalo.

QVÆSTIO XVIII.

De Sententia Diffinitiua in se qualiter est ferenda.

COnsequenter ad tractandum de his, in quibus secularis iudex per se cognoscere & sententiare potest diœcesanis, si libet, manentibus exoneratis. Hoc ipsum enim præsupponimus, vt ne dum nos ipsi Inquisitores salua fide, & iustitia simus ab his sententiandi modis exonerati. Verùm & ipsos Diœcesanos eadem sinceritate exoneratos affectamus, ipsorum facultatem & iurisdictionem minimè amputando. Qua tamen si vti vellent, necesse foret, & nos inquisitores, iuxta *cap. multorum querela. de hære. in Clem.* pariter concurrere.

Attendant tamen, quòd quia hoc crimen maleficarum non est merè Ecclesiasticum: Vnde nec potestatibus, nec dominis temporalibus adiudicandum & sententiandum, vt *in cap. inquisitoribus. §. inhibemus: de hær. lib. 6.* interdictum. In quibus tamen præfata potestas diffinire & cognoscere sine diœcesanis non potest, similiter deducet.

Sed primò videndum de ipsa sententia in secundò qualiter sit ferenda. Tertiò quot modis.

De primò: Cùm secundùm Aug. vt *2. q. 2. c. 1.* Nos in quenquam sententiam ferre non possumus, nisi aut conuictum, aut sponte confessum. Et sententia sit triplex, vt dicit gl. summaria *in 1. q.* scilicet interlocutoria, diffinitiua & præcepti. Et Ray. explicans dicit, interlocutoria sententia dicitur, quæ non super principali, sed aliis quæstionibus profert inter principium causæ & finem emergentibus: vt est de teste repellendo, vel de dilatione causanda, vel non, & huiusmodi. Vel fortè dicitur Interlocutoria, quia inter partes loquendo profertur sine scripturæ solemnitate.

Quæ interlocutoria sententia dicatur.

Diffinitiua autem sententia dicitur, quando principalis quæstio diffinitur. *ff. de re iud. l. 1.*

Sententia præcepti est, quando maior præcipit minori. De primis duabus nostra consequenter erit speculatio, præcipuè super sententiam diffinitiuam.

Quid sententia præcepti dicatur.

Notandum secundò, quod licet in glossa præfata dicatur, quod iure nulla sit.

Digitized by Google

sit. 2. *q.* 2. *Si quando.* §. *diffinitiua.* Et post dicatur: Scias quòd duplex est ordo iuris. Vnus, qui est de necessaria substantia iudiciorum, vt fiat litis contestatio, & lites recipiantur, si contra hunc ordinem feratur, sententia non tenet. Est alius ordo qui non est de substantia iudiciorum, vt scilicet sententia non feratur sub conditione, & vt prius non pronuncietur de possessione, quam de proprietate: si tamen hoc non seruet, tenet sententia. 2. *q.* 6. *Anteriorum.* §. *biduum.*

Duplex ordo iuris, vnus de substantia, alter non.

In hac tamen causa, quia est causa fidei, & hæreseos crimen, licet mixtum, proceditur summariè, simpliciter & de plano, vt patet *in cap. statu. lib.* 6. Et qualiter ista verba intelligantur, habes *suprà q.* 6. & vt ibi deducitur, Iudex necessariò libellum non exigat, litis contestationem non postulet, &c. sequenti. Probationes tamen necessarias admittat, similiter citationem & protestationem iuramenti de calumnia, &c. Vnde & alius modus procedendi iam per iura noua declaratur.

Quid in processu summario attendendum in diffinitiua.

De secunda autem, qualiter sit ferenda, vt nota quòd proferri debet à iudice, & non ab alio, aliter non valet. Item, in loco publico & honesto etiam sedendo, vt 3. *q.* 3. *inducia.* §. *spacium.* Et similiter de die, & non in tenebris: & sic de multis, quæ ibi notantur: Tum quæ ibi continentur, quòd non diebus feriatis, & non in scriptis feratur.

Notandum, quòd quia hîc summariè, simpliciter & de plano, vt *suprà* tactum est proceditur, & *de verb. signific. cap. Sepè contingit in Clem.* dicitur, quòd tempore feriarum, ob necessitates hominum indultarum, à iure procedere valeat: & quòd iudex amputet dilationem. Ideo si Iudici libet, seruare illa poterit, nec scripto proferre tenetur. Cùm secundum Io. Andr. plures sint casus, in quibus sine scripto sententia valet, & inter illos enumeratur consuetudo loci, vel fori *dist.* 11. *consuetudinis.* Episcopus etiam, si est iudex, potest per alium sententiam recitare, ad instar illustrium.

Item nota, quòd licet in actionibus criminalibus exequutio sententiæ non sit differenda, fallit tamen hoc in aliquibus casibus, præcipuè quatuor: sed pro hac materia capiuntur duo. Primò si lata est in muliere prægnante: differtur enim vsque ad tempus partus. *ff. de re iudic. in l. prægnantis.* Item cum quis est confessus crimen, & postea negat. Et intellige, si confessio prius non fuit reiterata, modo quo *suprà* tactum fuit *q.* 15.

Quando executio sententiæ sit differenda.

De tertio autem, quot scilicet modis sit ferenda, quia consequenter vsque in finem operis de his tractabimus, sunt tamen adhuc aliqua præmittenda, de modis quibus persona delata redditur suspecta, eò quòd variæ sententiæ super varias suspiciones sunt ferendæ.

QVÆSTIO XIX.

Quot modis capiatur suspicio pro sententia ferenda.

SVspecti de hæresi, vel alio crimine, quot modis & quibus dicendi sint, & an in tali casu pro tali crimine, ex illis indicandi & sententiandi sint vbi quæritur: Respondendum est & per antiqua & noua iura. Nam *gl. super cap. nos in quenquam, in præcedenti quæstione allegato*, dicit quòd quatuor sunt modi conuincendi reum, aut scilicet iure, vt instrumentis & testibus, aut facti euidentia: Extrà *de cohab. cler. c. tua*, aut iuris interpretatione, vt sæpius citatum esse reum. 3. *quæst.* 9. decreuimus, aut violenta suspicione 32. *q.* 1. dixit.

Quatuor modi conuincendi reum.

Notant etiã Canonistæ, quod triplex est suspicio. Prima temeraria, de qua canon. Nullũ iudicetis suspicionis arbitrio 2. *q.* 1. Secunda probabilis, & hæc purgationem inducit, non autem prima;

Triplex suspicio.

vt

Digitized by Google

vt 2.q.4.*presbyter*. Tertia est violenta, quæ condemnationem inducit. Et de hac intelligitur dictum. Hieron. quòd vxor dimitti potest propter fornicationem, aut fornicationis suspicionem 23.q.1.dixit.

Nota insuper quòd secunda, quæ est probabilis, admittitur ad semiplenam probationem, vt extra de præsumpt. in multis. Vnde coadiuuat ad probationem, si adsint alia adminicula: vnde non solùm admittitur ad purgationem inducendam, sed etiam ad arbitrationem. De violenta etiam quæ ad condemnationem sufficit, nota quòd est duplex, dum quædam iuris & de iure: Vt cùm ius fingit & statuit aliquid super facto, & contra hanc non admittitur probatio extra: de sponsa, nec qui fidem. Vbi dicitur, quòd si quis dederit fidem mulieri de contrahendo matrimonio cum ea, & postea copula sequitur matrimonium esse præsumitur, & probatio in contrarium non admittitur. Quædam est iuris, sed non de iure, vt vbi ius præsumit, sed non statuit aliquid, vt si vir diu mulieri cohibitauit, præsumitur ab eo cognita. 27. *quæst.* 1. dixit: Et contra hanc admittitur probatio.

Duplex suspicio violenta. Suspicio Iuris & de iure.

Applicando ad propositum nostrum super hæresim maleficarum & super noua iura, dicimus, quòd in iure triplex suspicio seu crimen hæreseos habetur: prima est modica, secunda magna, tertia maxima.

De triplici suspicione hæreseos.

Prima quæ est modica, in iure vocatur suspicio leuis. Ita habetur *capit. Accusatus, de hæret. lib.6.in princip.* vbi dicitur: Si autem leuis & modica suspicio illa fuit, & relabatur, quanquam ex hoc sit grauiter puniendus, non tamen debet pœna in hæresim relapsorum puniri. Et hæc suspicio ideo dicitur modica siue leuis, tum quia modica & leui defensione tollitur, tum quia ex modicis & leuibus oritur coniecturis. Vnde dicitur modica à modicis indiciis, & dicitur leuis à leuibus coniecturis.

Vtpote in simplici hæresi circa fidem, si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, vel vita, vel moribus à communi conuersatione fidelium deuiantes, vt patet c. excommunicamus primo extra, de hæresi. circa maleficarum hæresim. Simili modo vbi conuenticula in angariis, aut sacratioribus anni temporibus, in campis, aut syluis, siue de die, siue de nocte conuenirent, aut aliquæ seorsim reperirentur, aut non frequentare diuina temporibus consuetis, & modis consuetis, aut cum suspectis maleficis familiaritates secretas contrahere. Tales enim leuiter ad minus de hæresi habentur suspecti, eò quòd talia frequenter facere huiusmodi hæretici comprobantur. De qua etiam leui suspicione habetur *C.de hær.lib.2.in fine*, vbi dicitur, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sententiis debent succumbere, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ Religionis & tramite detecti fuerint deuiare.

Exempla leuis suspicionis de malefica.

Et huic sententiæ concordat Hostiensis *in summa, titulo. de præsumptione, §.finali.* vbi dicit, Notandum, quòd quamuis hæretici leui argumento detegantur, scilicet, ad hoc quòd suspecti habeantur, tamen non debent vt hæretici haberi: & probatur per præcedentia.

Secunda suspicio quæ est magna, in iure vocatur vehemens, siue fortis, de qua iterum in allegato capitulo, Accusatus, in principio etiam sic habetur. Accusatus de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens suspicio orta erat, &c. Ibi enim hæc coniunctio. Et non tenetur copulatiuè, sed expositiuè, vt notat Ioannes Andreas ibidem. Vehemens

De vehementi suspicione hæreseos vel maleficij.

Digitized by Google

mens autem idem eſt quod fortis, vt dicit Archidiaconus ſuper allegatum canonem, accuſatus. Et verbo vehemens, vt dicit Papias & Hugitio, quòd vehemens idem eſt quòd fortis ſine grandis. Allegat etiam Gregorium, primo moralium. Ventus vehemens irruit: Vnde dicimus aliquem vehementem habere caſum, cùm habet fortem. Hæc ibi.

Ergo ſuſpicio magna dicitur vehemens, ſiue fortis: & ſic nominatur, quia non niſi vehementibus & fortibus defenſionibus repellitur, & etiam quia ex magnis & vehementibus ac fortibus oritur coniecturis, argumentis & indiciis. Vt pote in ſimplici hæreſi, ſi aliqui comperiantur, qui eos ſciunt hæreticos fore occultant, fauorem impendunt, aſſociant, viſitant, munera offerunt, recipiunt, defendunt & ſimilia exercentes. Tales namque de hæreſi vehementer ſuſpecti ſunt: Et ſimiliter cognoſcuntur circa hæreſim maleficarum, eò quòd ſuſpicio oritur, quòd participent cum eis in crimine.

Et præcipuè notantur hîc mulieres aut viri, qui ad amorem vel odium inordinatum, licèt non ad alias læſiones hominum tendant, aut iumentorum, ſolent maleficiare. Similia enim, vt præmiſſum eſt, in quacumque hæreſi exercentes, vehementer ſunt ſuſpecti. Vt patet *prealleg. ca. accuſatus. §. illo verò*, & per notata *ibidem* per Archidiaconum. Cùm non ſit dubium eos talia facere in fauorem hæreticæ prauitatis.

Tertia ſuſpicio eſt maxima, & in iure vocatur violenta. *ca. cum contumacia, &c. cùm accuſatus lib. 6. de hæreſi.* & per notata per Archidiaconum & Ioan. And. *ſuper cap. accuſatus, & verbo vehemens*: vbi dicunt: dicit vehemens non violenta, *ſuprà de præſumpt. c. literas*. De hac ſuſpicione loquitur Canon *diſtinct. 34.* quorundam: & hæc

De violẽta & maxima ſuſpicione hæreſeos.

præſumptio ſeu ſuſpicio dicitur violenta, tum quia violenter cogit & arctat iudicem ad credendum, nec tergiuerſatione refellitur qualicunque. Tum quia ex violentibus, conuincentibus atque coërcentibus oritur coniecturis.

Exempli gratia, in ſimplici hæreſi, ſi aliqui reperiantur qui hæreticos adorauerunt, id eſt, reuerentiam ſuo amore exhibuerint, conſolationem vel communionem ab eis acceperunt, vel ſimilia quæ ad ritum eorum pertinent, perpetrauerint: Tales namque violenta ſuſpicione de hæreſi & hæreticorum credentia ſunt conuicti, per *caput. filij*, & *per caput. accuſatus, de hæreſi, lib. 6.* & per notata per Archidiaconum, *ſuper caput. quicunque hæreticos, & verbo credentes, eod. lib. 6.* cum non ſit dubium eos talia facere in credentiam hæreticæ prauitatis.

Super hæreſim verò maleficarum à ſimili, qui perpetrant ea, quæ ad ritum maleficarum pertinent. Et talia cùm ſint varia, videlicet aliquando per verba ſolùm contumelioſa, dicendo: Tu ſenties in breui quæ tibi euenient, vel ſimilia in effectu: & per tactum, ſolùm tangendo hominem, aut beſtiam manibus: aut per viſum tantùm ſe manifeſtando nocturno vel diurno tempore cæteris dormientibus in cubilibus: Et hoc vbi homines aut iumenta nituntur maleficiare. Licet circa grandines varios alios obſeruant modos, ſe aliis offerendo cæremoniis, circà flumen aliquod ſe agitando diuerſimodè, vt in præcedentibus circa modos maleficia inferendi patuit. Tales vtique violenta ſuſpicione ſuper hæreſim maleficarum, vbi reperiuntur, & fama laborat, ſunt conuicti: Præſertim vbi effectus eſt ſubſecutus in maleficio ſiue ſtatim, ſiue per ſucceſſum temporis. Quia tunc euidens factum concurrit ſiue iudicium facti, vbi inſtrumenta

Exempla præſumptionis violentæ.

Digitized by Google

maleficij in aliquo loco repoſita reperirentur : Licet ſucceſſus temporis non ita aggrauaret ad euidentiã facti, manet tamen ſuſpecta vehemẽter, & à fortiori amplius circa ſimplicem hæreſim.

Et ſi quæritur, nunquid diabolus abſque viſu, aut tactu mulierum maleficiare poſſit homines ſeu iumenta. Reſpondetur vtique, ſi Deus permittit. Sed quia maior Dei permiſſio vbi creatura Deo dicata, per fidei abnegationem, & aliis horrendis ſceleribus concurrit, ideo & diabolus amplius talem modum maleficiandi creaturas affectat. Imò & dici poteſt, quòd diabolus etiamſi abſque malefica poſſet, adhuc ſummè, per maleficam talia exercere affectat, variis reſpectibus, vt in præcedentibus patuit.

Diabolus libentius agit per creaturas, quàm ſolùm quò creatorem magis offendat.

Epilogando ad noſtrum propoſitum ſuper modos & præſumptiones iudicandi, dicendum, quòd ſuper præfatam diſtinctionem, ſuſpecti de hæreſi maleficarum ſunt in triplici genere, cùm quidam leuiter, quidam vehementer, & quidam violenter. Leuiter ſuſpecti qui talia modica vel leuia peragunt, quod ex eis oritur modica vel leuis ſuſpicio contra eos de tali hæreſi. Et licet, vt dictum eſt, vbi quis ſic inuenitur ſuſpectus, non ſit hæreticus habendus, tamen debet ſibi indici canonica purgatio, vel iniungi tanquam pro leui abiuratio.

Etiam propter leuem ſuſpicionem maleficij iniungitur purgatio vel abiuratio.

Et quidem quòd purgatio poſſit ipſi indici habetur *c. excommunicamus 1. in prin. Extrà de her.* vbi dicitur. Qui autem inuenti fuerint ſola ſuſpicione notabiles ſuſpicione probabili, hoc eſt, leui, & quæ leuiter apparet dicit Hoſt. Sequitur, niſi iuxta conſiderationem ſuſpicionis, qualitatémque perſonæ propriam innocentiam congrua purgatione monſtrauerint, anathematis gladio feriantur, & vſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus euitentur. Ita quòd ſi per annum in excommunicatione perſtiterint, & tunc velut hæretici condemnentur. Hæc ibi.

Et nota quòd indicta ſibi purgatione canonica ſiue conſentiat, ſiue non, ſiue deficiat, ſiue non, ſit per omnia iudicandum ſicut de diffamato de hæreſi, cui eſt purgatio canonica indicenda.

Sed & hoc, quòd abiuratio poſſit tali indici tanquam leuiter ſuſpecto de hæreſi, patet *per c. accuſatus, in prin.* vbi dicitur: Accuſatus de hæreſi vel ſuſpectus contra quem de hoc crimine magis & vehemens ſuſpicio orta erat, *ſi* hæreſim in iudicio abiurauit, & *poſtea* committit in ipſam, cenſeri debet quadam iuris fictione relapſus, licet ante abiurationem ſuam, hæreſeos crimen probatum non fuerit contra ipſum. Si autem modica & leuis fuit ſuſpicio, illa quanquam ex hoc ſi grauiter puniendus, tamen non debet in hæreſim relapſorum pœna puniri. Hæc ibi.

De vehementer ſuſpectis.

Quidam autem, cum ſint ſuſpecti vehemẽter, & ſunt illi qui talia vehementia & fortia peragunt, quòd ex eis oritur vehemens & magna ſuſpicio: & tales, licet non ſint hæretici, nec vt hęretici condemnandi, eo quòd expreſsè habetur extra *de præſump. c. literis. §. quo circa.* Nullus pro ſuſpicione vehementi eſt de tanto crimine condemnandus. Nam ibi ita dicitur.

Quocirca mandamus, quatenus cùm propter ſolam ſuſpicionem, quamuis vehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, tamen de tali ſic vehementer ſuſpecto debet ſibi mandari quòd abiuret generaliter omnem hæreſim & ſpecialiter in quam incidit, tanquam vehementer ſuſpectus per allegatum *cap. accuſatus, in principio.* vt eſt dictum, & per *c. inter ſollicitudines, extrà de pur. cap. & per c. litera, extrà de præſumptione.*

De relapſis hæreticis & maleficis.

Quòd ſi poſtmodum relabatur vel in priſtinam, vel in aliam, vel in eos quos ſcit maleficos, aut hæreticos aſſociet,

Digitized by Google

ciet, visitet, vel deducat, vel consulet munera donando vel mittat, seu fauorem eis impendat, relapsorum pœnam non euadet: per allegatum *c. accusatus*. Vbi dicitur sic. Eum verò, qui in vna hæreseos specie vel secta commisit, aut in vno articulo fidei seu sacraméto Ecclesiæ errauit, & postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliam speciem hæreseos, siue sectam ac alio articulo, seu sacramento committit, volumus vt relapsum in hæresim iudicari. Ille ergo de cuius relapsu in hæresim ante abiurationem constiterit, vel nunc constat, si post illam abiurationem receptet hæreticos, deducat, visitet, siue associet, ac dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat, & *infrà*, &c. meritò debet iudicari relapsus: cùm illum ex approbato à se prius errore non sit dubium illud fecisse. Hac ibi.

Tres casus quibus abiurãtes plectuntur pœna relapsorum.

Ex quibus verbis apparet, quòd in tribus casibus in genere suspectus de hæresi vehementer, postquã abiurauit, pœna plectitur relapsorum. Primus est, quando relabitur in eandem & pristinam hæresim, de qua suspectus fuerat vehementer. Secundus, quando hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, & relabitur tamen in aliã hæresim: esto quòd de ea antea nunquam suspectus habitus fuerit, nec delatus. Tertius, quando hæreticus receptat, & eos deducit, & fauorem impendit. Et hic casus cõplectitur multos casus, & habet multos sinus, vt patet *in allegato* §. *cum verò, in c. accusatus*, frequẽtius repetito.

An renuẽs abiurationem statim seculari Iudici sit ad pœnam tradendus.

Sed quæritur, quid agẽdũ, si talis vehementer suspectus ad mandatum sui iudicis non consenserit continuè abiurare, an tradendus sit seculari arbitrio potestatis animaduersione debita puniendus, *per caput. ad tollendam.* §. *in præsenti verò.* respõdetur nequaquã, quia *c. illud* & §. *eius*, expresè loquitur non de suspectis, sed de manifestè deprehẽsis in hæresi, &c. Et rigorosis cõtra deprehensos manifestè, quàm contra suspectos tantũmodo est agendum.

Et si quæritur, qualiter ergo sit procedendum contra talem. Respondetur, quòd procedet contra eum per *cap. excommunica. 1. & per* §. *qui verò sola suspicione*, &c. superius inserto, & excommunicabitur: In qua excommunicatione, si per annum steterit, est vt hæreticus condemnandus, per *alleg. cap.*

Quidam autem suspecti sunt violenter, & sunt illi, quia talia violenta peragunt, quòd ex illis oritur violenta suspicio contra eos, talis est hæreticus habendus, & sicut de deprehenso in hæresi est de eo per omnia iudicãdum: *per c. excõmunicamus, 1. extra de hæresi.* §. *qui verò*, & *per c. cum contumacia*, & *per c. vt officium, lib. 6.* Nam vel fatentur crimẽ, vel non si sic, & volunt redire: & hæresim abiurare ad pœnitentiã recipiẽdi sunt: *per c. ad abolendam*, & *per c. excommunic. 2.* §. *fi.* Quòd si non consenserint abiurare, tradendi sunt curiæ seculari, animaduersione debita puniendi, *per 6. ad abolendam* §. 1. *allegatum.*

Summus hæreticus & maleficus qui cẽsendus.

Si autem non fatetur crimen, postquam est conuictus, nec consentit abiurare, est vt hæreticus impœnitens condemnandus, per *c. ad abolendam.* Violenta enim suspicio ad condemnandum sufficit, & probationem in contrarium non admittit. Vt habetur *extrà. de præsum. c. literis. & c. afferre.* Et cùm hæc discussio locum habet in simplici hæresi, absque euidentia aut indicio facti. Sicut in sexto modo sententiandi patebit: vbi quis vt hæreticus condemnatur, etiamsi non sit hæreticus in re: Quanto magis circa hæresim maleficarum, vbi semper concurrit aut euidens factum in pueris, hominibus aut iumentis maleficiatis, aut indicium facti, puta per instrumenta reperta.

Et licet in simplici hæresi pœnitẽtes, & abiurãtes, vel pœnitentiã & ad per-

Digitized by Google

petuos carceres recipiantur, vt tactum est, in hac tamen hæresi, licet Ecclesiasticus Iudex recipiat vt sic ad pœnitentiam, ciuilis tamen propter malefacta circa damna temporalia, vltimo supplicio punire potest, nec Ecclesiasticus ipsum impediat, qui licet non eum tradat ad puniendum, tamen relinquere potest.

QVÆSTIO XX.

Super primum modum sententiandi:

Repetitio omnis generis maleficorum.

QVia ergo delata persona, vel reperitur immunis: & absoluenda totaliter, vel reperitur solùm diffamata de hæresi generaliter, vel reperitur vltra infamiam quæstionibus & tormentis exponenda aliqualiter, vel reperitur suspecta de hæresi leuiter, vel reperitur suspecta de hæresi violenter, vel reperitur diffamata de hæresi & suspecta insimul, & communiter, vel reperitur confessa hæresim, & pœnitens, & non relapsa veraciter, vel reperitur confessa hæresim, & pœnitens, sed relapsa probabiliter, vel reperitur confessa hæresim & impœnitens, sed non relapsa realiter, vel reperitur confessa hæresim & impœnitens, atque relapsa certitudinaliter, vel reperitur confessa: sed conuicta de hæresi legitimis testibus, & alias iudicialiter, vel reperitur conuicta de hæresi, sed fugitiua vel absens contumaciter, vel reperitur maleficia non inferendo, sed tollendo per remedia illicita & incongruenter, vel reperitur vt maleficus sagittarius & armorum incantator interimendo lethaliter, vel reperitur vt malefica obstetrix, infantes Dæmonibus execrando hostiliter, vel reperitur remedio appellationis se tuendo friuolè & fraudulenter. Et si quidem reperitur immunis totaliter erit per sequentem modum sententiandum finaliter.

Vbi notandum, quòd persona delata, tunc reperitur immunis totaliter, quando processus, meritis diligenter cum bono consilio peritorum discussis, non conuincitur, nec confessione propria: nec facti euidentia, nec testium productione legitima: quia videlicet discrepant in principali: nec etiam aliàs illa persona fuit suspecta aut diffamata publicè de antedicto crimine. Quia secus, si de aliquo alio crimine esset diffamata. Nec etiam sunt indicia facti contra talem personam, circa tale *talis* practica, seruatur, quia absoluenda est per Episcopum aut Iudicem per sententiam tenoris sequentis.

Forma sententiæ absolutoriæ & diffinitiuæ.

NOs N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis, &c. Attendentes, quòd tu talis de tali loco, & talis Diœceseos fuisti nobis delatus, vel delata, de tali hæretica prauitate, scilicet maleficarum, attendentes etiam illa esse talia, quòd non valebamus, nec debuimus conniuentibus oculis pertransire, descendimus ad inquirendum, si prædicta fulciantur aliqua veritate, testes recipiendo, te examinando & alia faciendo quæ decebant secundùm canonicas sanctiones. Quapropter visis & diligenter examinatis omnibus actis & actitatis in hac causa, habitóque consilio peritorum in iure ac etiam in Theologica facultate illóque sæpius repetito sedentes pro tribunali more iudicis iudicantis ac habentes præ oculis solum Deum, & negotij veritatem, sacrosanctis Euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem ad nostram diffinitiuam sententiam procedimus in hunc modum, Christi nomine inuocato. Quia per ea quæ vidimus & audiuimus & producta & oblata, acta & actitata sunt coram nobis in præsenti causa, non inuenimus

Digitized by Google

mus aliquid contra te legitimè probatũ fore de iis de quibus delatus fueras coram nobis, pronunciamus, declaramus, & sententialiter diffinimus, contra te non esse actum legitimè coram nobis, propter quod possis & debeas vt hæreticus aut maleficus iudicari, nec suspectus haberi aliqualiter de hæretica prauitate. Quare à præsenti instantia, inquisitione, & iudicio, totaliter te relaxamus. Data fuit hæc sententia, &c.

Caueatur, vt non ponatur in sententia quacunque, quòd delatus sit insons, vel immunis, sed quòd non fuit probatum legitimè contra eum, quia si postmodum temporis processu iterum deferatur, & legitimè probetur, potest non obstante prædicta absolutoria sententia condemnari.

Nota etiam quòd eisdem modis absoluendus est quis, quando est delatus de receptione, defensione, seu alia fautoria hæreticæ prauitatis, vbi nihil probatur legitimè contra eum, Secularis Iudex commissione Episcopi modo suo iudicabit.

QVÆSTIO XXI.

Super secundum modum sententiandi delatam, & tantummodò diffamatam.

quomodo sententia concipiẽda super magam quæ sola fama laborat.

SEcundus modus sententiandi est, quando delatus vel delata, processus, meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum, reperitur tantummodò de tali hæresi diffamatus, in aliqua villa, ciuitate, vel prouincia. Et hoc est, quando delatus talis non conuincitur, nec propria confessione, nec facti euidentia, nec testium productione legitima: nec sunt quæcunque indicia alia probata contra eum, nisi præcisè sola infamia: ita quòd in speciali nullum probatur maleficium perpetratum, quòd quidem probare potest super vehementem aut violentam suspicionem, quando verba comminatoria super læsionem inferendam, protulisset, dicendo in effectu, vel in sententia: In breui tu senties quæ tibi euenient: & post effectus aliquis fuisset subsequutus in læsione corporum, aut iumentorum.

Circa istum igitur contra quem nihil probatur, nisi præcisè infamia, talis practica est seruanda. In tali enim casu, quia sententia non potest pro delato ferri, absoluendo eundem, sicut in primo modo tactum est: sed contra indicendo ipsi canonicam purgationem: Ideò Episcopus, seu eius officialis aut Iudex, aduertant primò, quòd in causa hæreseos non refert, an aliquis sit tantummodo apud bonas & graues personas: Imo attenditur hîc, quòd etiam apud quoscunque viles & simplices sit diffamatus.

Et ratio est, quia à quibus quis potest accusari in crimine hæreseos, apud illos etiam potest quis infamari. Sed quilibet hæreticus potest à quibuscunque personis accusari, cùm tantummodo inimici capitales, vt suprà patuit, excipiuntur. Ergo apud illos potest infamari.

Feret ergo Episcopus, seu Iudex super canonicam purgationem sententiam per hunc modum, vel consimilem.

NOs N. miseratione Diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis dominij, considerantes quòd meritis processus facti per nos contra te talem, talis Diœceseos nobis delatum de tali hæretica prauitate, diligenter discussis, &c. Non inuenimus te confessum, nec etiam conuictum de prædicta labe, nec aliàs suspectum ad minus leuiter, nisi quod te reperimus legitimè & veraciter, in tali villa, aut ciuitate, vel Diœcesi, & apud bonos, Sententia definitiua.

Digitized by Google

& malos publicè diffamatum. Quapropter ad purgandum huiusmodi infamiam, & vt bonos odor in cœtu fidelium existat, tibi indicimus canonicam purgationem, vt est iuris, assignando tibi talem diem talis mensis, & talem horam diei, in qua compareas personaliter coram nobis, vt purges tuam infamiam tanta manu ordinis tui. Qui quidem compurgatores sint homines fide Catholici, ac vita probati, & qui conuersationem tuam ac vitam nouerunt, non tam moderno tempore, quàm transacto: Significantes, quòd si in purgatione defeceris, te habebimus pro conuicto provt volunt canonicæ sanctiones.

Compurgatores purgandi canonicè.

Hîc autem considerandum est, quòd quando aliquis reperitur de aliqua hæresi publicè diffamatus, & contra eum aliquid non probatur nisi infamia ipsa, sola indicitur illi Canonica purgatio, hoc est, quòd habeat aliquos viros, septem, decem, viginti vel triginta, secundum quod plus vel minus & in locis pluribus vel paucioribus magis vel minus insignibus, fuerit diffamatus, qui sunt suæ conditionis seu ordinis: Vt si diffamatus sit religiosus, & illi sint religiosi, si clericus secularis, & illi clerici seculares, siue milites, & illi milites qui purgant eum à crimine, de quo est diffamatus. Qui compurgatores dicuntur esse homines fide Catholici, & vita probati, qui & illius conuersationem & vitam non tam moderno tempore, quam antiquo nouerunt: Vt habetur *extrà. de purg. ca. inter sollicitudines.*

Quid vocetur purgatio canonica.

Si autem se purgare noluerit, excommunicetur, quam excommunicationem si per annum sustinuerit animo indurato, ex tunc vt hæreticus condemnatur, iuxta *ca. excommunicamus itaque. §. qui autem.*

Renuens purgari canonica purgatione, excommunicatur.

Si autem se purgare decreuerit, sed in purgatione defecit, hoc est, quòd purgatores tales & tantos, provt ei injunctum fuit, qui eum purgent, non inuenerit, pro conuicto habetur, & sic vt hæreticus condemnatur. Vt habetur *extra. de hær. excommunicamus. 1. §. adiicimus. & ver. qui non se. & de purg. cap. cùm dilectus.*

Considerandum autem est hîc, quòd quando dicitur, quòd indicatur diffamato, quatenus purget se trina vel quarta manu ordinis sui quòd ordo sumitur ibi in genere, & non in specie. Vnde si Episcopus purgandus est, non negatur, quin cùm Episcopis purgandis possint admitti Abbates, & religiosi presbyteri, & in aliis pari forma, *de* purgatione canonica. Quotiens purgabit autem se diffamatus per modum qui sequitur: Vt colligitur *extra. de purg. c. quotiens. §. porro. & c. accepimus.* Quoad secundum.

Quid significat manu ordinis sui se purgare.

Adueniente autem termino eidem diffamato ad se purgandum canonicè assignato, comparebit personaliter purgandus, cum suis coniuratoribus coram Episcopo inquisitore, in loco vbi noscitur infamatus: & illæ qui diffamatus est ponens manum super librum Euangeliorum ante eum positum dicet sic.

Coniuratores purgantis se.

Ego iuro super ista quatuor Euangelia sancta Dei quòd talem hæresim (exprimendo eam) de qua sum diffamatus, nunquam tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo.

Negabit scilicet illud cum iuramento, de quo est diffamatus, quicquid sit illud.

Iuramentum purgantis se canonicè.

Quo facto omnes Compurgatores ponent manum super librum prædictum Euangeliorum. Et quilibet dicet ita. Et ego iuro super ista sancta Dei Euangelia, quòd credo ipsum verum iurasse. Et tunc canonicè est purgatus.

Considerandum est etiam, quòd diffamatus de hæresi, ibi est purgandus, vbi noscitur diffamatus: Et si fuerit in multis locis infamatus impo-

Diffamatus in pluribus locis etiam multis locis purgatur.

natur

natur, illi, vt in omnibus illis fidem catholicam publicè profiteatur, & detestetur hæresim, de qua noscitur infamatus: de purga. cano. inter solicitudines.

Nec contemnat qui canonicè de hæresi se purgauit, nam si post purgationem incidit in hæresim iam purgatam, pro lapso habetur, & vt relapsus tradendus est curiæ seculari. Iuxta *caput. excommunicamus.* 1. §. *adjicimus*, & *versic. vel si est post purgationem*, & *cap. ad abolendam.* §. *illos quoque.* Secùs autem si in aliam hæresim incidit de qua se ante non purgauit. Iuxta *capitulum allegatum.*

Semel purgatus, si recidat, habetur pro lapso.

QVÆSTIO XXII.

Super tertium modum sententiandi diffamatam, & quæstionibus exponendam.

TErtius modus processum fidei finiendi, & terminandi est, quando delatus de hæresi, processus meritis diligenter consideratis, cum bono consilio peritorum reperitur varius, vel habens indicia contra se ad quæstiones, quod scilicet exponatur quæstionibus & tormentis: Vt si quæstionatus nihil concesserit, & propterea pro immuni & innocente habeatur. Et hoc est, quando delatus non est deprehensus, nec propria confessione, nec etiam facti euidentia, nec testium legitima productione, nec sunt indicia ad talem suspicionem, vt habeat hæresim abiurare. Est tamen in suis confessionibus varius: Vel aliàs sunt indicia sufficientia ad quæstiones & tormenta. Circa istum talis practica est seruanda.

In tali autem casu, quia sententia interlocutoria est contra delatum ferenda, & non pro eo; Ideò per inquisitorem coniunctim & non diuisim est ferenda: iuxta *c. multorum.* In primis si talis steterit in negatiuis firmiter, & nullatenus, licet inductus per probos viros, fateri voluerit veritatem, feretur sententia, quæ videtur sapere vim diffinitiuæ sententiæ, per modum tenoris sequentis.

Sententia super varium reum ad quæstioni subiiciẽdum.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut iudex in terris ditioni talis domini subiectis, attendentes meritis processus facti per nos contra te talem, talis loci, talis Diœceseos, & diligenter examinatis, quòd tu es varius in tuis confessionibus, & nihilominus sunt indicia multa, quæ sunt sufficientia ad te exponendum quæstionibus & tormentis. Eapropter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures Iudicum non offendas interloquendo, declaramus, indicamus, & sententiamus die præsenti, & hora tali, te supponendum quæstionibus & tormentis. Lata fuit hæc sententia.

Si verò quæstionandus reperiatur varius & insimul sint indicia alia ad quæstiones sufficientia, ponetur vtrumque in sententia, vt in prædicta positum est. Si autem hæc duo non concurrant, sed vnum tantùm, vtpotè varietates, scilicet, ne aliis indiciis vel alia indicia, sine varietate ponetur in sententia, vt inuenitur. Sententia autem lata mox exequatur, vel exequi simuletur. Non sit tamen Iudex multùm voluntarius ad quæstionãdum aliquem: Nam quæstiones & tormenta non inferuntur nisi in defectu aliarum probationum. Et ideo perquirat alias probationes: quòd si non inuenerit, & tenet probabiliter, quòd delatus est culpabilis sed metu negat veritatem bonis modis, & quandoque cautelosis interdum adhibitis, eius amicis inducentibus ad veritatem dicendam, faciat suam diligentiam, vt ab ore eius habeat veritatem, & negotium non festinet. Nam meditatio frequens & carceris calamitas, ac replicata informatio

Executio simulãda.

Informatio discretorum virorum disponit ad veritatem dicẽdam.

proborum

proborum virorum deponunt ad veritatem eruendam.

Quòd si delato conuenienter expectato, & tempore congruenter prorogato, ac delato multipliciter informato, credant fide bona Episcopus & iudex omnibus consideratis, ipsum delatum negare veritatem, quæstionent eum moderatè, sine tamen effusione sanguinis, scientes quod quæstiones sint fallaces & inefficaces. Nam aliqui sunt ita molles corde, & vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent quæcunque falsa. Aliqui autem sunt ita pertinaces quod quantumcunque vexarentur, ab eis veritas non haberetur. Aliqui sunt, qui fuerunt aliàs quæstionati, & istorum aliqui melius sustinent quæstiones, quia brachia statim trahuntur & flectuntur, aliqui autem remanent debiliores, & sic minus sustinent quæstiones, aliqui etiam sunt maleficiati, & in quæstionibus maleficiis vtuntur, qui ante morerentur, quàm aliquid faterentur: efficiuntur enim quasi insensibiles. Quare in quæstionibus cum maxima prudentia est agendum, & ad conditionem quæstionandi quam plurimum attendendum.

Continuatio & iteratio tormentorum multum differunt.

Cùm autem lata fuerit, mox ministri se disponant ad quæstionandum delatum. Et cùm disponunt se, Episcopus aut iudex, & per se, & per alios bonos viros fidei zelatores inducant quæstionandum ad fatendum liberè, etiam compromittendo, ad conseruationem vitæ, si opus sit, vt suprà tactum est.

Quòd si nec sic poterit ad terrorem, vel etiam ad veritatem fatendam induci, poterit secundum diem vel tertium assignare, ad continuandum tormenta, non ad iterandum. Quia iterari non debent, nisi nouis superuenientibus indiciis contra eum, & tunc possunt. Sed continuari non prohibetur.

Dicitur ergo sic. Et nos N. & Episcopus & N. Iudex (si adsit) præfati assignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas eruatur, & totum ponatur in processu, & infra tempus eidem assignatum, & per se & per alios probos viros, inducent eum ad fatendum veritatem.

Quòd si fateri noluerit, die assignata poterunt quæstiones continuari: Et sic quæstionetur eisdem vel aliis grauioribus tormentis, fortius, vel leuius, secundum maiorem culparum grauitatem. Et poterunt Iudices multas cautelas licitas adhibere, & in verbis & in factis, vt veritas habeatur, quas magis docet experientia atque vsus, & negociorum varietas, quàm ars alicuius, seu aliqua doctrina.

Experientia & varietas negotiorum docet iudicem.

Vbi autem decenter quæstionatus, & tormentis expositus, noluerit detegere veritatem, amplius non vexetur, sed liberè abire dimittatur: Si autem perstiterit in ipsa confessione, & prodiderit veritatem, culpam propriam cognoscendo, & ab Ecclesia veniam postulando, tanquam deprehensus in hæresi, propria confessione, sed pœnitens: iuxta *c. ad abolendam. §. præsenti:* abiuret, & sententialiter vt deprehensus publicè condemnetur, per modum, quo condemnantur in hæresi, deprehensi propria confessione: Vt dicetur infrà in octauo modo expediendi huiusmodi deprehensos, videatur ibi.

Maleficissimus maleficus vt puniatur.

Vbi verò veritatem proderit, & non pœnituerit, sed in hæresi pertinaciter perstiterit, & relapsus non fuerit, condemnabitur, iuxta *cap. ad abolendam. §. præsenti.* & expectatus competenter informatus decenter tradetur brachio seculari, vltimo supplicio feriendus, vt vt dicitur *infrà in* 10. *modo.* Si autem relapsus fuerit, condemnabitur per modum, quo dicetur *infrà in decimo modo processum aliquem terminandi.* Videatur ibi.

Hîc

Digitized by Google

Hîc autem eſt diligentius attendendum, quòd ille qui quæſtionandus eſt, ante quæſtiones, interdum contra ſe nihil confitetur, nec aliquid probatur propter quod poſſit nec debeat hæreſim abiurare, nec propter hæreſim condemnari, & de talibus agitur hîc, & dictum eſt ſtatim. Interdum autem ipſe delatus eſt in hæreſi deprehenſus, vel aliàs ſunt alia contra eum prolata indicia, propter quæ debet abiurare, vt leuiter vel vehementer de hæreſi ſuſpectus, propter quæ non eſt quæſtionandus. Sed ſi vltra hoc negat aliqua quæ non probantur, ſed ſunt indicia ſufficientia ad quæſtiones, & cùm pro talibus quæſtionantur, ſed nihil propter quæſtiones confiteantur, nihilominus iſte non eſt abſoluendus, iuxta primum modum: ſed ſecundùm probata contra eum procedatur, & abiurabit vel vt ſuſpectus, vel vt deprehenſus, ſi vir: prout proceſſus merita exigent & requirent. Si verò propter quæſtiones confiteatur illa, vel eorum aliqua, propter quæ quæſtionatur, tunc abiurabit hæc, & illa, & pro iſtis & illis ſententia contra eum eſt ferenda.

QVÆSTIO XXIII.

Super quartum modum ſententiandi delatum & ſuſpectum leuiter.

QVartus modus proceſſum fidei ſententiandi & terminandi, eſt quando delatus de hæreſi, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in Iure peritorum, reperitur tantum ſuſpectus de hæreſi leuiter. Et hoc eſt, quando delatus de hæreſi non comprehenditur, nec confeſſione propria, nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima, nec alia ſunt indicia fortia, ſeu vehementia de illa hæreſi contra eum: ſed tantummodò modica & leuia, & talia eſſe per conſilium iudicata, propter quæ vt ſuſpectus leuiter de hæreſi, poteſt & debet, vt talem illam hæreſim, de qua delatus extitit, abiurare, & talis ſi relabatur pœna relapſi non debet puniri, licet grauius tunc fuerit puniendus, quàm ſi non ante abiuraſſet, iuxta *cap. accuſatus in prin. de hær. lib. 6.* Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda. Talis enim ſi habetur reſpectus publicè, abiurabit publicè in Eccleſia, per modum qui ſequitur in ſententia.

Modus abiurandi in Eccleſia ob leuem ſuſpicionem hæreſeos.

EGo talis Diœceſis, talis habitator ciuitatis, vel loci talis in iudicio conſtitutus, coram vobis domino Epiſcopo talis ciuitatis, ſacro-ſanctis Euangeliis poſitis coram me, & propriis manibus eis per me tactis iuro me credere corde, & profiteor ore, illam ſanctam fidem Catholicam & Apoſtolicam, quam ſacroſancta Romana Eccleſia credit, confitetur, prædicat & obſeruat. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd Dominus Ieſus Chriſtus cum omnibus ſanctis deteſtetur hæreſim peſſimam maleficarum: Et quod omnes illam aſſequentes, ſeu illi adhærentes æternis ignibus cruciabuntur cum diabolo & angelis eius æternaliter, niſi reſipiſcant, & Eccleſiæ ſanctæ per pœnitentiam reconciliati fuerint. Et conſequenter abiuro, abnego, & reuoco illam hæreſim, de qua habetis me ſuſpectum, vos Domini, Epiſcopus & officialis: videlicet quòd familiaritatem cum maleficis habui, eorum errorem ignoranter defendi, odio habui inquiſitores, & illorum perſecutores: ſeu etiam quòd eorum crimina non detexi. Item iuro, quòd nunquam prædictam hæreſim credidi, neque credo, nec illi adhæſi, nec adhæreo, nec vnquam credam, neque hærebo, nec illam docui, nec docere intendo. Quod ſi aliquid prædictorum fecerim in futurum, (quod Deus auertat) pœnis iuris taliter

Digitized by Google

abiuratis, prompto animo me ſubmitto : paratus ſubire omnem pœnitentiam, quam pro iis quæ feci, & dixi, meritò me habetis ſuſpectum, volueritis mihi iniungere, illam iuro pro viribus adimplere, & nullatenus contrauenire, ſicut me Deus adiuuet, & hæc Euangelia ſacroſancta.

Adhortatio Epiſcopi malefico poſt abiurationem faciendа.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus intelligatur. Qua facta, Iudex ſi adeſt aut officialis, poteſt illi dicere publicè in vulgari talia verba, vel ſimilia effectu, Fili vel filia, tu ſuſpicionem quam de te habebamus, vt non immeritò abiuraſti, & purgaſti per abiurationem plenariam, de cætero caueas tibi, quòd non incidas in hanc hæreſim abiuratam. Nam licet ſi pœniteres non traderis brachio ſeculari, quia abiuraſti tanquam ſuſpectus leuiter, & non vehementer, tamen tunc multò fortius punieris, quàm ſi non abiuraſſes, & à modo pro modico, haberis ſuſpectus vehementer, & vbi vt talis abiurares, & prolaberis, pœna relapſi debita punieris, & abſque miſericordia traderis curiæ ſeculari vltimo ſupplicio feriendus. Si autem abiurat ſecretè in camera Epiſcopi, vel camera Iudicis, quando ſcilicet non eſt factum publicum modo conſimili abiurabit. Quibus peractis, feretur ſententia in hunc modum.

Nos miſeratione Diuina, Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex ſi adeſt, in terris talis domini ditioni ſubiectis, attendentes quòd viſis & diligenter conſideratis proceſſus meritis per nos facti, contra te talem delatum nobis de hæretica prauitate, reperimus te talia & talia commiſiſſe. Dicantur illa quæ te reddunt ſuſpectum leniter de hæreſi, & propter quæ te talem meritò habentes, te fecimus vt leuiter ſuſpectum de prædicta, labe, eandem hæreſim abiurare. Verùm ne prædicta parte commiſſa remaneant impunita: & vt efficiaris cautior in futurum de multorum & magnorum conſilio, in Iure peritorum, ac etiam religioſorum, in & ſuper his habito maturo pariter & digeſto, habentes præ oculis ſolum Deum, ac irrefragabilem ſanctæ fidei catholicæ veritatem, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, ſedentéſque pro tribunali, more iudicum iudicantium, te talem hîc in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutum per modum, qui ſequitur, condemnamus, ſententiamus, ſeu potius pœnitentiamus : ſcilicet ne de cætero vnquam ſcienter teneas, aſſocies, verbis defendas, legas, ſi habeas talem, & ne deinceps, &c. Ponatur illa quæ commiſit, propter quæ ſuſpectus fuit habitus de prædicta hæretica prauitate. Lata fuit hæc ſententia ſeu pœnitentia, &c. caueátque Notarius, quòd in proceſſu ponat, quòd talis abiuratio eſt facta tanquam per ſuſpectum habitum de hæreſi leuiter, & non vehementer, aliàs periculum magnum eſſe poſſet.

QVÆSTIO XXV.

Super quintum modum ſententiandi ſuſpectam vehementer.

QVintus modus proceſſum fidei finiendi & terminandi, eſt quando delata de hæreſi, proceſſus, meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum reperitur ſuſpecta de hæreſi vehementer. Et hoc eſt, quando delata de hæretica prauitate non reperitur legitimè deprehenſa, nec confeſſione propria, nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima, ſed ſunt magna & grauia probata indicia contra eam, & talia per conſilium indicata, quæ illam reddunt ſuſpectam

vehe

Digitized by Google

vehementer de prædicta hæretica prauitate.

Circa iſtam talis practica eſt ſeruanda. Talis namque debet, vt ſuſpecta vehementer de tali hæreſi, abiurare illam hæreticam prauitatem: ita quòd ſi poſtmodum relabatur, pœna relapſis debita puniatur, hoc eſt, quòd tradatur brachio ſeculari, vltimo ſupplicio ferienda, iuxta *c. accuſatus in pri. de hæreſi. lib. 6.* Et abiurabit publicè vel ſecretè, ſecundum quod ſuſpecta eſt habita publicè vel ſecretè, & apud plures, vel pauciores, & graues vel leues, vt dictum eſt ſtatim de illo qui eſt ſuſpectus leuiter de hæreſi, & habet vt talem hæreſim abiurare.

Modus diſponendi abiurationem publicam.

Modus autem diſponendi ad abiurationem talis eſt. Adueniente namque die dominica ad abiurationē faciēdam, & ad audiendā ſententiam, ſeu pœnitētiam abiurando imponendā, prædicator ſermonem faciet generalē. Quo facto legantur publicè per notarium vel clericum, ea de quibus ipſe abiurandus eſt conuictus, & alia ex quibus habitus eſt ſuſpectus de hæreſi vehementer.

Poſt dicetur illi per Iudicem vel officialem: Ecce quòd ex illis recitatis, tu es nobis ſuſpectus de tali hæreſi vehementer, quare oportet, quòd tu purges te & abiures hæreſim ſupra dictam. Et tunc ponetur coram abiurando liber Euangeliorū: & ipſe ponet manū ſuper illum, & ſi ſcit legere competenter, tradetur ipſi ſequens abiuratio in ſcriptis, & leget coram omni populo.

Si autem neſciat legere competenter, notarius legat ea ſpatiosè, & abiurandus reſpondebit alia, & intelligibili voce per hunc modum. Nam notarius, vel clericus dicet ſic. Ego talis de tali loco. Et reſpondebit per eadem verba, & ille qui in iudicio conſtitutus eſt, attamen in vulgari ſemper. Et ſi quouſque abiuratio ſit finita: Et abiurabit per formam tenoris ſequentis.

Ego talis de tali loco, talis Diœceſis, in iudicio perſonaliter conſtitutus coram vobis, reuerendis dominis, Epiſcopo talis ciuitatis & iudice in terris ditioni talis domini ſubiectis, ſacro-ſanctis Euangeliis poſitis coram me, propriis manibus per me tactis, Iuro me credere corde, & profiteor ore illam ſanctam fidem Catholicam & Apoſtolicam, quam ſacro-ſancta Romana Eccleſia docet, profitetur, prædicat & tenet. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd, &c. Explicetur articulus catholicus contrarius illi hæreſi, de qua vehementer eſt ſuſpectus.

Et verbi gratia, ſi eſt de hæreſi maleficarum, dicetur ſic: Iuro me credere, quòd non ſolùm ſimplices hæretici, aut ſchiſmatici æternis ignibus cruciabuntur, verùm ſuper omnes hæreſi maleficarum infecti, Dæmoniis fidem quam in ſacro fonte baptiſmatis perceperunt, abnegantes, & ſpurcitiis diabolicis pro implendis eorum prauis deſideriis inſiſtunt, hominibus, iumentis, terræ frugibus, plurima nocumenta inferentes. Et conſequenter, abiuro, abnego, & renuoco illam hæreſim, ſeu potius infidelitatem, quæ falsè & mendaciter aſſerit, non aliquam maleficam in terris, & quòd nemo credere debeat, illas poſſe nocumenta inferre auxilio dæmonum cùm talis infidelitas expreſsè militet, vt iam cognoſco, aduerſus determinationem ſanctæ matris Eccleſiæ omnium catholicorum Doctorum, imò & aduerſus leges imperiales, quæ huiuſmodi comburendas decreuerunt.

Hæreſis eſt maxima, opera maleficarum non credere.

Item iuro, quòd nunquam prædictæ hæreſi credidi, ſupple pertinaciter, neque credam, nec adhæreo de præſenti, nec adhærere intendo, nec docui, nec docere intendo, nec docebo. Item iuro & promitto, quòd talia & talia exprimantur, propter quæ habetis me ſuſpectum de huiuſmodi hæreſi vehe-

Digitized by Google

menter,nunquam faciam, nec operam, vt fiant,dabo. Quòd si aliquid de prædictis fecero in futurum (quod Deus auertat) pœnis de iure relapsis debitis, prompto animo me submitto, paratus subire omnem pœnitentiam quam pro his, quæ feci & dixi, propter quæ habetis me suspectũ de dicta hæresi vehementer,decreueritis mihi iniungere. Et illam iuro, & promitto pro viribus adimplere,& nullatenus contraire, sic me Deus adiuuet,& hæc Euangelia sacrosancta.

Abiuratio quomodo secretè facienda.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari,vt ab omnibus capiatur,nisi fieret solummodo coram personis Ecclesiasticis, qui linguam latinam intelligerent competenter. Si autem abiurauerit secrete, scilicet in Palatio Episcopi,vel camera Episcopi : quando scilicet factum non est publicum, modo consimili abiurabit. Facta autem prædicta abiuratione, iudex auisabit eum vt *suprà* quòd non incidat relabendo in pœnam relapsorum. Si cautus notarius, quòd ponat in actis,quomodo talis abiuratio facta est per talem, vt per suspectum de hæresi vehementer, ad hoc, vt si relaberetur, qualiter puniretur quis pœna relapsis debita.

Quibus peractis fertur sententia,seu pœnitentia in hunc modum. Nos, N. Episcopus talis ciuitatis,& frater,si adsit N. Inquisitor hæreticæ prauitatis, in terris talis Domini ditioni subiectis, à sancta Sede Apostolica specialiter delegatus : attendentes, quòd tu talis de tali loco,& talis Diœceseos, talia & talia commisisti, (dicantur illa) vt ex processus meritis diligenter discussis legitimè nobis constat, propter quæ meritò habemus te suspectum vehementer de tali hæretica prauitate,& vt taliter suspectum te fecimus abiurare, de magno consilio in iure peritorum, iustitia suadente. Verùm vt efficiaris cautior in futurum,& ne reddaris procliuior ad similia peragenda, & ne crimina permaneant impunita,vt sis cæteris delinquentibus in exemplum, de multorum & magnorum in iuris consilio peritorum ac etiam in facultate Theologica magistrorum, seu Doctorum : & super his habito maturo & digesto, habentes præ oculis solùm Deum, ac sanctæ fidei Catholicæ & Apostolicæ veritatem sacrosanctis Euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciũ nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, sedentésque pro tribunali,more Iudicum *iu*dicantium,talem hic in nostra præsentia personaliter constitutum,forma qua sequitur condemnamus,seu potius pœnitentiamus : Videlicet ne deinceps talia vel talia facere, vel dicere, aut docere præsumas. Ponantur illa quæ conuincitur commisisse, propter quæ fuit suspectus habitus de prædicta hæresi vehementer, & nonnulla, quæ si committeret, incideret leuiter in relapsum : sed alia ipsi imponantur, provt negocij varietas expostulat & requirit,vt pote, quòd nunquam scienter habeat talia exercitia, vel ne eos, quos sciuerat abiurasse, receptet & similia. Lata fuit hæc sententia, &c.

Alia forma sententiæ pœnitentiariæ.

Qui hæretici perpetuo carceri mancipentur.

Attendendum autem, quòd suspecti de hæresi,& non deprehensi, siue sint suspecti vehementer, siue leuiter, non debent perpetuò incarcerari, nec perpetuò immutari. Quia hæc est pœna illorum,qui fuerunt hæretici,& postea pœnituerunt,vt patet *in cap. excommunicamus, 2. de hær.& in ca. quoniam de hære. lib. 6.* Sed possunt propter illa, quæ commiserunt ex quibus habiti sunt suspecti, ad certum tempus carceri mancipari,& postmodum,vt videbitur, dispensari,iuxta *cap. vt commiss. de hære. lib. 6.*

Nec huiusmodi suspecti sunt crucibus consignandi. Nam cruces sunt insignia hæretici pœnitentis : Suspecti autem

Digitized by Google

autem non fuerunt hæretici habiti, quare non ſunt conſignandi. Poteſt tamen eis imponi, quòd ſtent certis diebus ſolemnibus in valuis talium Eccleſiarum, vel circa altaria, dum miſſarum ſolemnia celebrantur, habentes in manibus cereum ardentem tanti ponderis: vel quòd vadant ad talem peregrinationem, & ſimilia, provt negotij qualitas expedit & requirit.

Conſignãdi crucibus & cereis.

QVÆSTIO XXV.

Super ſextum modum ſententiandi delatum violenter ſuſpectum.

SExtus modus proceſſum fidei terminandi, eſt quando delatus de hæretica pranitate, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum, reperitur de hæreſi ſuſpectus vehementer. Et hoc eſt, quando delatus ipſe non reperitur legitimè deprehenſus confeſſione propria, nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima, ſed ſunt indicia non leuia ſolùm vel vehementia ſed fortiſſima, & violentiſſima, quando ipſum delatum reddunt meritò ſuſpectum de dicta hæreſi violenter, & propter quæ talis debet vt ſuſpectus violenter de dicta hæreſi iudicari.

Et vt modus iſte clarius intelligatur, demus exempla tam de ſimplici hæreſi in fide, quàm & de hæreſi maleficarum. Nam in ſimplici hæreſi caſus contingeret, quando delatus ipſe non reperitur legitimè deprehenſus, confeſſione propria, &c. vt *ſuprà*. Tamen propter aliquid quod dixit vel egit, vtpote citatus in non cauſa fidei, ſuſtinuit excommunicationem, per annum, vel plus, talis eſt iam ſuſpectus leuiter de hæreſi Quia hoc non caret ſcrupulo hæreticæ prauitatis, *de pœn. c. grauem.* Citatus autem reſponſurus de fide, vbi non comparet, ſed tenuit contumaciter comparere, propter quod excommunicatur, tunc fit ſuſpectus de hæreſi vehementer. Nam tunc leuis ſuſpicio tranſit in vehementem: & ſi ſuſtinet illam excommunicationem per annum animo pertinaci, tunc fit ſuſpectus de hæreſi violenter: Nam & tunc vehemens ſuſpicio tranſit in violentam, contra quam non admittitur defenſio. Imò ex tunc talis eſt vt hæreticus condemnandus, vt patet per *c. cum contumacia*, & notatur *ibidem. lib. 6.*

Suſtinens excommunicationem per annũ, habetur hæreticus.

In hæreſi verò maleficarum exemplificatur ſuper violentam ſuſpicionem, quando dixit & egit aliqua quæ à maleficis practicantur, quando volunt aliquem maleficiare: & quia hoc commune eſt, vt verbis comminatoriis, aut factis per viſum, vel tactum ſe habeant manifeſtare. Et triplici ex cauſa, vt peccatum à iudicibus aggrauetur, & vt ſimplices eò facilius ſeducantur, & vt Deus per amplius offendatur, & maior ſæuiendi in homines ſibi facultas relinquatur, vnde violenter malefica fit ſuſpecta, quando poſt verba comminatoria, dicendo: Faciam tibi quòd in breui ſenties, vel ſimilia in ſententia, & poſt verba effectus aliquis in ipſo, vel in alio fuit ſubſecutus. Tunc enim non leuiter fit ſuſpecta, ſicut qui propter familiaritatem, habitam cum maleficis, fuerunt ſuſpecti, aut qui prouocare ad amorem inordinatum aliquem voluiſſent: Vide *ſuprà* de tribus ſuſpicionibus, leui, vehementi, & violenta.

Nunc videndum eſt qualis practica ſit cum talibus ſeruanda. Nam circa violenter ſuſpectum in ſimplici hæreſi hæc practica ſeruatur. Nam licet in re fortaſſis non ſit hæreticus: vt pote quia non habet errorem in mente, nec de illo pertinaciam in voluntate, vt notat *Archid. ſuper alleg.* Nihilominus eſt vt hæreticus condemnamdus propter prædictam ſuſpicionem violentam,

Practica contra violenter ſuſpectos ſeruanda.

Digitized by Google

contra quam non est probatio admittenda.

Condemnatur autem hæreticus sic, quòd si noluit resilire, & hæresim abiurare, & satisfactionem condignam exhibere, traditur brachio seculari animaduersione debita puniendus, iuxta *cap. ad abolendam. §. præsenti.* Si autem velit & consentiat cum effectu, abiurat hæresim, & carceri perpetuo mancipatur, iuxta *c. excommunicamus. tit. de hære.* Pari forma ille qui sic est suspectus de hæresi maleficarum violenter.

Circa suspectum autem violenter super hæresim maleficarum, licet idem modus est obseruandus, tamen minori modo procedendo: aduertendum, quòd si stabit in negatiua asserens provt facere solent, quòd non ea intentione verba illa protulerint, sed ex vehementi & muliebri passione, vnde & iudici non videtur ipsam igni posse adiudicari, non obstante violenta suspicione, tunc iudex ea in carceribus detenta, inquirat, & proclamare faciat, si in similibus dudum norata fuisset. Et si sic, vtrum publicè sit de tali hæresi diffamata, ex quibus procedere ad vlteriora potest, taliter vt ante omnia quæstionibus & tormentis exponatur. Et si indicia apparuerint super talem hæresim, aut super maleficium taciturnitatis: puta quia lachrimas non effudit, imò & quasi insensibilis ad tormenta reperitur quia videlicet citò post tormenta omnibus viribus restituitur, tunc procedat per varias cautelas supra positas, vbi de similibus agitur.

Et in casu, quo omnia deficerent, tunc aduertatur, quòd si similia dudum perpetrauit, tunc omnino non est dimittenda, sed per annum ad minus squaloribus carceris mancipanda & crucianda, sæpissimè etiam examinanda, præcipuè sacratioribus diebus. Si autem diffamata cum hoc, licet tunc iudex per ea quæ *suprà* tacta sunt circà

Diebus festis vt plurimum debent maleficæ examinari.

simplicem hæresim, ipsam posset igni adiudicare, præcipuè propter multiplicationem testium, & quia sæpius in similibus, vel in aliis maleficiis fuit notata: tamen quia cum pietate procedere vult, ideo iudicet ei canonicam purgationem, vt videlicet viginti, aut triginta purgatores habeat, & procedat provt in secundo modo sententiandi tactum est: ita videlicet indicando illi quòd si in purgatione defecerit, tunc tanquam rea igni adiudicabitur. Et secundùm hoc iudex procedere potest.

In casu verò, quò se purgaret, *tunc* abiurationem omnis hæreseos, cùm pœna relapsorum, ac perpetua pœnitentia per modum, qui sequitur, in sententia formanda faciat: Et modus disponendi, ad abiurationem, talis est, vt dictum est in quarto & quinto modis præcedentibus, processum fidei terminandi. Nota etiam quòd in sequentibus modis omnibus sententiandi, vbi iudices per viam pietatis procedere vellent, tunc per modum iam tactum procedere possent. Sed quia seculares iudices variis suis vtuntur modis, iuxta rigorem, & non semper iuxta æquitatem procedentes, ideo ipsis infallibilis regula & modus assignari non potest, sicut iudici ecclesiastico, qui abiurationem recipere potest sub perpetua pœnitentia, per modū qui sequitur.

Ego talis, de tali loco, talis Diœceseos, in iudicio personaliter constitutus coram vobis venerabilibus dominis. Episcopo talis ciuitatis, & iudicibus sacrosanctis Euangeliis positis coram me eísque propriis manibus per me corporaliter tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam sanctam fidem Catholicam & Apostolicam quam sacrosancta Rom. Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat, atque docet. Et consequenter abiuro omnem hæresim, & abnego & reuoco omnem extollentem se aduersus sanctam Roman. & Apost.

Seculares iudices taxantur.

Eccle

Eccleſiam : cuiuſcunque ſectæ fuerit vel erroris. Item iuro & promitto, talia & talia (exprimantur illa) quæ egi, ſeu dixi propter quæ, & ex culpa mea, habetis me ſuſpectum de dicta hæreſi violenter deinceps nunquam faciam, vel dicam, vel quòd fiant operam dabo. Item iuro, & promitto, quòd omnem pœnitentiam quam mihi iniungere volueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo, ſic me Deus adiuuet, & iſta ſacroſancta Euangelia. Quòd ſi contra abiurata fecero in futurum, (quod Deus auertat), ex tunc pœnis de iure relapſis debitis nunc pro nunc obligo & aſtringo, quatenus illis ferior.

Cautela pro Notario.

Sit cautus Notarius, quòd ſcribat in actis, quòd dicta abiuratio ſit facta per vnum de hæreſi violéter ſuſpectũ, vt ſi probaretur poſt relapſus vt tunc talis iudicaretur talis, & traderetur brachio ſeculari. Ergo talis de tali loco : talis Diœceſeos in iudicio perſonaliter cõſtitutus corã vobis Venerabilibus Dominis N. Epiſcopo talis ciuitatis, iudicibus in terris talis domini, ſacroſanctis Euãgeliis poſita coram me eiſque propriis manibus per me corporaliter tactis iuro me credere corde, & profiteor ore illã ſanctam fidẽ Catholicam & Apoſtolicam quã ſacroſancta Rom. Eccleſia tenet, profitetur, credit, prædicat atque docet. Et conſequenter abiuro, abnego & reuoco omnem hæreſim, extollentem ſe aduerſus ſanctam Romanam, & Apoſtolicã Eccleſiã cuiuſcunque ſectæ fuerit, vel erroris. Item iuro & promitto talia & talia (exprimantur illa,) quæ egi, ſeu dixi, propter quæ & ex culpa mea habetis me ſuſpectum de dicta hæreſi violenter, deinceps nũquam faciam, vel docebo, nec quòd fiant, operam dabo. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitẽtiam quã mihi iniungere volueritis pro prædictis, pro viribus adimplebo: nec cõtraueniam in aliquo, ſic Deus me adiuuet & iſta ſacroſancta Euangelia. Quòd ſi contra abiurata, vel iurata fecero in futurum, Diabolo inſtigãte, quod Deus auertat, pœnis de iure relapſis debitis, nunc pro tũc me obligo & aſtringo, quatenus illis ferior, cùm legitimè conſtiterit me contra feciſſe.

Sit cautus Notarius, quòd adſcribat in actis, quòd dicta abiuratio eſt facta per talem, tanquam per habitum ſuſpectum de hæreſi violenter, vt ſi probaretur, abiuratus relapſus iudicaretur, & vt talis traderetur brachio ſeculari.

Quibus ſic actis, abſoluat eum à ſententia excommunicationis, de qua eſt ſuſpectus habitus violéter quod inciderit, ſicut in hæreſibus ſuprà dictis: Vnde ſicut hæreticus cùm rediit & abiurat, eſt à ſententia Excõmunicationis abſoluendus, quia omnis hæreticus eſt excõmunicatus, iuxta *c. excom. & 2. de hære.* & etiam iuxta *ca. ad abolendam in prin.* Sic talis, de quo agitur cùm ſit vt hæreticus condemnandus, vt dictũ eſt, prius poſtquam abiurauerit, eſt ab excommunicationis ſententia abſoluendus, & abſolutione facta, ferietur ſententia per modum tenoris ſequentis.

Forma ſententiæ abſolutoriæ ab excommunicatione.

Nos N. Epiſcopus talis ciuitatis, & ſi adeſt, index in terris talis domini, attendentes quòd tu talis de tali loco, talis Diœceſeos fuiſti nobis delatus de talibus, & talibus, fidem ſanctam tangentibus [exprimantur illa] & quòd nos proceſſimus ad informandum, nos ſuper illis vt iuſtitia ſuadebat, & meritis proceſſus diligenter examinatis, & omnibus actis & actitatis in cauſa præſenti inuenimus te talia & talia commiſiſſe (explicentur illa). Quapropter & non immerito de tali hæreſi (explicentur illa) te ſuſpectum violenter habentes, fecimus te vt taliter ſuſpectum, omnem hæreſim generaliter, publicè abiurare, provt nobis mandant Canonicæ ſanctiones. Sanè cum ſecundùm eadem canonica inſtituta,

Digitized by Google

instituta, omnis talis ficut hæreticus condemnandus, & tu saniori consilio inhærendo, & ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ redeundo, abiuraueris, vt præmittitur, omnem hæreticam prauitatem, propter quod absoluimus te à sententia excommunicationis, qua, vt obnoxius Dei Ecclesiæ astrictus meritò tenebaris. Si tamen de corde vero, & fide non ficta reuersus ad Ecclesiæ vnitatem idcirco inter pœnitentes deinceps computeris, ad misericordiæ sinum sacrosancta Ecclesia te recipiens de præsenti. Verum quia indignum valdè existit offensas diuinas impunitas conniuentibus oculis pertransire, & iniurias hominum castigare, cum grauius sit Diuinam quam humanam lædere maiestatem, & ne tua crimina incentiuum existant aliis delinquendi, & vt efficiaris cautior in futurum, ac minus procliuis reddaris in posterum ad prædicta seu similia committenda, vt in futuro seculo leuius patiaris: Nos Episcopus & iudex præfatus præhabito in & super iis sano & maturo consilio peritorum sedentes pro tribunali, more Iudicũ iudicantium, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem veritatem, sacrosanctis Euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, te talem, in nostra præsentia personaliter constitutum, hac die & hora tibi in antea assignatis sententialiter per modum qui sequitur, condemnamus, seu potius pœnitentiamus. In primis quòd statim induaris super vestes omnes, quas defers, veste liuida ad modum scapularis monachi, sine caputio facta ante & retro habente cruces de panno croceo, longitudinis palmarum trium & latitudinis duorum, quam vestem deferre habeas super omnes vestes alias per totum tempus. Exprimatur vnius anni vel duorum, vel plus ad minus prout culpa exegerit delinquentis. Et nihilominus cum dicta veste & crucibus, stet in porta talis Ecclesiæ, tali & tanto in tempore, scilicet in quatuor festis principalibus virginis gloriosæ, vel talibus & talibus ciuitatibus, in valuis talis & talium Ecclesiarum, téque ad talem carcerem, ad perpetuum vel ad tale tempus, sententialiter condemnamus.

Vestes liuidæ, ad modum scapularis, habentes cruces pro pœnitentibus.

Ponantur illa, quæ videbuntur magis ad honorem fidei expedire, attenta culpæ maioritate seu minoritate, seu contumacia delinquentis. Et sequitur: Retinentes nobis ex certa scientia & expresè, vt nobis concedunt canonica instituta quatenus dictam pœnitentiam possumus mitigare, aggrauare, mutare, tollere, in toto & in parte, toties quoties nobis visum fuerit faciendum. Lata fuit hæc sententia, &c. Qua lecta, mox executioni debitè demandetur, & induatur veste prædicta cruces huiusmodi continente.

QVÆSTIO XXVI.

Super modum sententiandi debitum suspectum, & diffamatum.

SEptimus modus processum fidei finiendi, & terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur suspectus de hæresi, & etiam diffamatus. Et hoc est, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus, nec propria confessione, nec facti euidentia, nec etiam testium legitima productione, sed reperitur publicè diffamatus: ac etiam reperiuntur indicia contra eum, quæ ipsum reddunt suspectum aliàs de hæretica prauitate leuiter vel vehementer, vt pote quia habuit magnam familiaritatem cum hæreticis, qualis fuit ille de quo agitur *in c. inter sollici*

Digitized by Google

sollicitudines, de purg. canon. Et tali ratione infamiæ est indicenda canonica purgatio, & ratione suspicionis debet hæresim abiurare, iuxta *cap. allegatum, inter sollicitudines.*

Circa istum talis practica est secunda. Talis enim sic publicè de hæresi diffamatus, & vltra infamiam ex aliis indiciis suspectus habitus de hæretica pranitate in primis purgabit se publicè, per modum qui in secundo modo tactus est. Qua purgatione expleta per ipsum diffamatum, mox idem diffamatus, vt suspectus aliter & ex aliis indiciis hæreseos, de qua est suspectus habitus prædictum habens librum Euangeliorum, coram posito abiurabit per hunc modum.

Iuramentum suspecti & diffamati.

Et ego talis, de tali loco, talis Diœceseos coram vobis venerabilibus dominis meis N. Episcopo talis ciuitatis & iudice in terris talis domini, in iudicio constitutus personaliter, sacrosanctis Euangeliis positis coram me, eisque propriis manibus corporaliter per me tactis, iuro me credere corde, ac profiteor ore, illam sanctam fidem Apostolicam, quam Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat & obseruat. Et consequenter abiuro, detestor, & abnego, & renoco omnem hæresim extollentem se aduersus sanctam & Apostolicam Ecclesiam, cuiuscunque sectæ fuerit, seu erroris, & postea, vt *suprà* tactum est.

Item iuro & promitto, quòd talia & talia, quæ egi, propter quæ & meritò sum de tali hæresi diffamatus, & vltra vos me habetis suspectum (exprimantur illa) nunquam deinceps faciam, seu dicam, neque operam dabo, quod fiant. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere decreueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo: Sic me Deus adiuuet, & ista Euangelia sacrosancta. Quòd si contra prædicta iurata & abiurata fecero in futurum, (quòd Deus auertat) à pœnis talibus de iure debitis, me nunc pro tunc liberè suppono, obligo & astringo, quatenus illis plectar, cùm probatum legitimè extiterit, me talia commisisse.

Aduertendum tamen hoc, quòd si indicia sunt talia & tam fortia, quòd cum infamia prædicta, vel absque ea, reddant prædictum diffamatum, & suspectum de hæresi vehementer, tunc abiurabit omnem hæresim generaliter, vt habitum est. Et si relabatur in quancunque hæresim, pœna relapsis debita punietur, vt *in c. inter sollicitudines, de purgatione canonica.* & *in cap. accusatus. De hæres. lib. 6.*

Si autem indicia illa sunt ita modica & leuia, quòd cum prædicta infamia non reddant eum suspectum de hæresi vehementer, sed solùm leuiter, tunc sufficiet, quòd abiuret non generaliter, nec simpliciter, sed singulariter hæresim, de qua habitus est suspectus: ita, quòd si prolabitur in aliam speciem hæreseos, pœna relapsis debita non punietur. Sed si in eadem ratione abiurationis, quia scilicet suspectus leuiter abiurauit, pœna relapsis debita non punietur: licet durius, quàm si alias non abiurasset. Vt omnia hæc patent in *c. accusatus. in prin. de hære. lib. 6.*

Ratione autem purgationis canonicæ, est dubium, an videlicet, si post purgationem canonicam in eandem speciem hæreseos, de qua se purgauit canonicè, prolabatur, pœna relapsis debita, hoc est, vltimo supplicio feriatur. Et videtur quòd sic, per *c. excommunicamus. 1. §. adiicimus*: verbo, *vel si post purgationem*, & per *canonem, ad abolendam. §. illos quoque. de hære. in antiquis.* Sit cautus notarius, quòd scribat in actis, an talis abiurauerit tanquam suspectus de hæresi leuiter vel vehementer: quia multùm interest, vt aliàs frequenter dictum est. Quibus sic actis,

fertur ſententia ſeu pœnitentia, per formam tenoris ſequentis. Nos N. Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris ditioni talis domini ſubiectis: Diligentius attendentes, quòd tu talis, de tali loco & talis Diœceſis, fuiſti delatus nobis de tali hæretica prauitate (exprimantur illi.) Et nos volentes, vt tenemur, iudicialiter informari, an tu incidiſſes in prædictã hæreſim condemnatam ad inquirendum, teſtes examinandum, téque citandum & interrogandum, medio iuramento, & ad alia facienda, quæ facienda erant per nos, deſcendimus & proceſſimus vt decebat.

Quibus peractis, viſis, & diligenter inſpectis, pariter & diſcuſſis proceſſus meritis huiuſmodi cauſæ, & omnibus & ſingulis productis, actis, & actitatis, habitóque in & ſuper illis theologorum, atque in iure peritorum pluries, maturo conſilio, ac digeſto, reperimus te de prædicta hæreſi in tali loco, ſeu talibus locis, apud bonos graues publicè diffamatum, propter quod, vt nobis mandant canonica inſtituta, indiximus tibi purgationem canonicam, de qua coram nobis hîc publicè te purgaſti, & ipſi compurgatores pariter te purgarunt. Inuenimus etiam te talia commiſiſſe (exprimantur illa) propter quæ & non immeritò ſuſpectum te habuimus vehementer, vel leuiter (dicatur, ſi eſt illud vel illud) & hoc de prædicta hæretica prauitate, propter quæ fecimus te vt taliter ſuſpectum, hæreſim abiurare: dicatur omnem hæreſim, ſi abiurauit vt ſuſpectus vehementer, vel hæreſim ſupra dictam, ſi vt ſuſpectus leuiter.

Verùm quia non poſſumus & debemus talia, quæ peregiſti, nullatenus tolerare, ſed cogimur ea vitare, inſtitia ſuadente ad hoc vt reddaris cautior in futurum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt cæteri non reddantur procliuiores ad ſimilia committenda, & vt creatoris iniuriæ non æquanimiter tolerentur.

Quapropter talem prædictum purgatum & abiuratum, hîc in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutum in hoc loco, & hora tali tibi in antea aſſignatis: Nos Epiſcopus aut Iudex præfati, ſedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, ſententiamus ſeu pœnitentiamus, per modum qui ſequitur, ſcilicet, quòd tenearis, &c.

Ponantur illa quæ videbuntur magis ad honorem fidei eſſe, & exterminationem hæreticæ prauitatis: vtpote quòd certis diebus dominicis & feſtiuis, habeat ſtare ad portam talis vel talis Eccleſiæ, cum cereo tanti ponderis in manu, dum miſſarum ſolemnia celebrantur, capite diſcooperto & pedibus nudatis, & offerre ad altare cereum antedictum: Et quòd habeat ſextis feriis ieiunare, & quòd certo tempore locum illum non audeat exire, ſed certis diebus hebdomadæ ſe habeat Epiſcopo vel Iudici præſentare: & ſimilia, quæ iniungenda videbuntur, ſecundum culparum exigentiam & varietatem, quia non poteſt dari regula vna generalis. Lata fuit hæc ſententia, &c. Qua lata, exequatur, poteritque diſpenſari, vel mitigari, vel commutari ſecundum quod negotium pœnitentis, correctio, & humilitas hæc requirunt, quia poteſtatem habet Epiſcopus, & hoc de iure, vt *in cap. vt commiſſi, de hæret. lib. 6.*

QVÆ

QVÆSTIO XXVII.

Super modum sententiandi hæresim confessum, sed impœnitentem.

OCtauus modus processum fidei terminandi, sententiandi, finiendi, est quando delatus de hæretica prauitate, meritis processus diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur confessus hæresim, sed impœnitens, & aliàs non relapsus veraciter. Et hoc est quando delatus ipse confitetur iudicialiter coram Episcopo & Inquisitore medio iuramento, fore videlicet, quòd ipse tanto tempore steterit & perseuerauerit in illa, seu alia, de qua delatus est, hæretica prauitate, & illi credidit, & adhæsit: sed postmodum ad informationem Episcopi & aliorum vult resilire, & ad gremium Ecclesiæ redire, & illam, & omnem aliam hæresim abiurare, & satisfacere, prout ipsi voluerunt ordinare, & non reperitur, quòd nunquam aliam hæresim aliquam abiurauerit, sed nunc abiurare prompto animo est paratus.

Circa istam talis practica est seruanda. Talis enim esto, quod multis annis steterit in hæresi prædicta, ac aliis quibuscunque illáque crediderit, praticauerit, multósque induxerit in errores, si tandem cum effectu illas hæreses consenserit abiurare, & satisfactionem congruam ad arbitrium Episcopi & iudicis Ecclesiastici exhibere, non est tradendus brachio seculari vltimo supplicio feriendus, nec si est clericus degradandus, sed est ad misericordiam admittendus, iuxta *c. ad abolendum. §. præsentis. extra, de hære.* Et abiurata primitus hæretica prauitate est in perpetuum carcerem retrudendus, iuxta *cap. excommunicamus. 2. §. si* quis ei absolutionis beneficio impartito & iniuncto eidem quòd talibus iniungi consueuit. Iuxta *c. vt officium*, promisso tamen solerter ne simulata fictione redeat fraudulenter, seculare etiam brachium impedire non possunt.

Modus autem abiurandi est, vt *suprà* tactum est, tantummodò additur vt coram populo festiuo die in Ecclesia crimina sua ore proprio confiteatur. Ita videlicet, vt dum ab Officiali interrogatur, tu tot annis perseueraſti in tali hæresi maleficarum, & ille respondebit, ita: & post, tu hæc, & hæc feciſti, vt confessus es, & ille respondebit, ita: & sic consequenter, & tunc post omnia abiurabit flexis genibus. Et quia iste, qui est sic deprehensus in hæretica prauitate excommunicatus, iuxta *c. excommunicamus. 1. & 2. de hær.* & per abiurationem rediit ad gremium Ecclesiæ, ideo est ei absolutionis beneficium impendendum. Iuxta *c. vt officium, in prin. de hær. lib. 6.* Quare post prædictam abiurationem est absoluendus, vt modum habent Episcopi absoluendi à maiori excommunicatione, qua vtuntur Apostolica auctoritate, & statim feratur sententia per hunc modum.

Nos talis Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini ditioni subiectis: Attendentes quòd tu talis de tali loco, talis Diœcesis fuisti nobis, fama publica referente, ad fidem dignorum insinuatione delatus de hæretica prauitate. Et quia illa infectus fueras multis annis, in magnum tuæ animæ detrimentum, quæ delatio nostra præcordia acrius vulnerauit, nos, quibus incumbit ex officio nobis tradito, sanctam fidem Catholicam, in cordibus hominum complantare, ac prauitatem hæreticam ab eorum mentibus enernare, volentes, vt tenemur, in & super certius informari, & videre, si clamor, qui ad aures nostras peruenerat, veritate aliqua fulciretur.

Digitized by Google

Vt ſi ſic veritas ſe haberet prouideremus de ſalubri remedio opportuno, deſcendimus ad inquirendum, teſtes examinandum, téque vocandum, ac vt congruentius potuimus, in & ſuper contra te denunciatis te interrogandum medio iuramento, & ad peragendum omnia & ſingula: quæ per nos erant facienda, iuſtitia exigente, ac vt nobis mandant canonicæ ſanctiones.

Sanè cùm vellemus cauſæ tuæ huiuſmodi congruum finem dare, & videre clarè quòd compertum fuerat, an ſcilicet ambulares in tenebris, vel in luce, & an eſſes infectus hæreſeos labe, nec ne: proceſſus meritis actitatis, ſolemne tam in Sacra Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili peritorum, coram nobis conſilium ordinauimus congregari, ſcientes quòd ſecundum canonica inſtituta, integrum eſt iudicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur. Et habito in & ſuper omnibus & ſingulis actis & actitatis in cauſa præſenti ſano maturo ac digeſto conſilio peritorum prædictorum, viſiſque ac diligenter inſpectis proceſſus meritis, omnibúſque & ſingulis in eo contentis, libratis, inuenimus te propria confeſſione in iudicio recepto per nos medio iuramento multiplici prauitate maleficarum deprehenſum: exprimantur articuli.

Vtrùm cùm miſericors & miſerator Dominus nonnullos prolabi permittat aliquando in hæreſes, & errores: non ſolùm vt viri Catholici literati in ſacris eloquiis, exerceantur; verùm etiam vt fide lapſi humiliores deinceps fiant & in pœnitentiæ operibus excitentur, eiuſdem proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, reperimus quòd tu ad informationem noſtram frequentem, noſtroque & aliorum proborum adhærendo conſilio ſaniori, ad gremium Sanctæ matris Eccleſiæ, & ad eiuſdem vnitatem ſalubriter euolaſti, prædictos errores & hæreſes deteſtando, ac fidei ſanctæ Catholicæ agnoſcens irrefragabilem veritatem, tuis internis viſceribus infligendo, propter quod illius veſtigiis inhærentes, qui neminem vult perire, te admiſimus ad adiuratoriam & abiuratoriam publicam cautionem: faciendo te in præſentiarum præfatas hæreſes, & aliam omnem hæreſim publicè abiurare. Quia completa abſoluimus te à ſententia excommunicationis maioris, qua ex lapſu in hæreſim extitiſti innodatus, & te reconciliando ſanctæ matri Eccleſiæ, reſtituimus Eccleſiaſticis ſacramentis: dum tamen de corde vero, & fide non ficta, redieris ad Eccleſiæ vnitatem, provt te feciſſe credimus & ſperamus.

Sanè, cùm indignum valdè exiſtat, dominorum temporalium iniurias vlciſci, Deíque cœlorum creatoris omniũ iniurias æquanimiter tolerare, cùm multò grauius ſit æternam quàm temporalẽ lædere maieſtatẽ, & vt ipſe peccatorum miſerator tui miſereatur, ſíſque cæteris in exemplum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt efficiaris cautior in futurum, & non reddaris procliuior, ſed difficilior ad prædicta, & quæcunque alia illicita committenda. Nos Epiſcopus & Iudex, ſeu iudices, in cauſa fidei, antefati, ſedentes pro tribunali, more, vt ſuprà, quòd induatur veſte liuida, &c. Item te ſententialiter condemnamus ad perpetuum carcerem, & ibi ſemper pane doloris, & aqua anguſtiæ crucieris. Retinentes nobis ex certa ſcientiâ & expreſsè, quatenus poſſumus liberè dictam ſententiam mitigare, aggrauare, commutare, tollere totaliter, vel in parte, ſi & quando & provt nobis & toties quoties videbitur faciendum. Lata fuit hæc ſententia, &c.

Qua lecta, Iudex aſſumat per puncta, & dicat ſententiando hæc vel ſimilia in effectu: Fili, ſententia vel pœnitentia

Digitized by Google

tentia tua stat in hoc, quòd scilicet portes tempore vitæ tuæ cruces, quòd stes in scala cum eis, in porta talium Ecclesiarum, & quòd sis in carcere perpetuo ad panem, & aquam. Sed fili, ne sit tibi graue, quia certifico te, quòd si patienter toleres, misericordiam apud nos inuenies: non dubites, neque desperes, sed firmiter speres. Quibus dictis sententia executioni debitè demandetur, & statim vestis prædicta ipsi induatur, & in gradu scalæ in alto ponatur, vt ab egredientibus eminenter videatur, circundantibus reum ministris curiæ secularis. Hora autem prandij ducatur à ministris ad carcerem, & post fiant alia, provt ponuntur in sententia. Dum autem ipse inducitur, & ad portam Ecclesiæ deducitur, Iudex Ecclesiasticus non se amplius intromittat, si curia secularis contentatur benè quidem, si non agat ad libitum.

QVÆSTIO XXVIII.

Super modum sententiandi hæresim confessam, seu relapsam, licet pœnitentem.

NOnus modus processum fidei terminandi, & sententiandi, est quando delatus pro hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio reperitur confessus hæresim & pœnitens, sed relapsus realiter. Et hoc est, quando delatus ipse confitetur iudicialiter coram Episcopo, aut iudicibus, aliàs se omnem hæresim abiurasse, & ita legitimè reperitur: & quòd pòst cecidit de tali hæresi, seu errore: Vel quòd specialiter hæresim abiurauit, scilicet maleficarum, & post rediit in eandem, sed post adhærens consilio saniori pœnitet, credit Catholicæ, & reuertitur ad Ecclesiæ vnitatem. Tali enim non sunt, si humiliter petat, deneganda pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta, sed quantumcunque pœniteat, nihilominus vt relapsus, est tradendus brachio seculari, vltimo supplicio feriendus. Hoc autem intelligitur sic, vbi etiam reperitur, quòd abiurauerit tanquam deprehensus in hæresi, seu tanquam suspectus de hæresi vehementer, non autem leuiter tantùm.

Circa istum autem talis practica est seruanda. Nam conclusio in consilio peritorum maturo pariter & digesto, & si oportuerit replicato, quòd prædictus delatus de iure est relapsus, Episcopus aut Iudex mittent ad dictum relapsum delatum, in carcere inclusum, duos vel tres probos viros, & præsertim religiosos, seu clericos, fidei zelatores, eidem relapso non suspectos, nec ingratos, sed familiares & gratos: & illi intrabunt ad eum captata hora competenter, & loquentur isti de contemptu mundi, & miseriis vitæ præsentis, & gaudiis ac gloria paradisi. Et demum his præmissis, indicabunt illi ex parte Episcopi seu iudicis, quòd non possit euadere mortem temporalem, & ideo curet de salute animæ suæ, ac disponat de peccatorum suorum confessione, & sacramenti Eucharistiæ perceptione. Et isti frequentabunt eum, inducentes illum ad pœnitentiam, ac etiam ad patientiam, confirmantes eum pro viribus in Catholica veritate: taliter vt ipsum diligenter faciant confiteri, ac conferri eidem petenti humiliter Eucharistiæ sacramentum. Nam huiusmodi sacramenta non sunt talibus deneganda, iuxta *c. super eo. de hære. lib. 6.*

Loqui de cõtemptu mundi.

Quibus sacramentis receptis, eóque benè dispositio ad salutem iudicio prædictorum, post duos vel tres dies: in quibus per prædictos in fide Catholica confirmetur, & ad pœnitentiã inducatur, Episcopus seu Iudex loco eius mandabunt Baliuo loci, seu potestati

Digitized by Google

curiæ ſecularis, quatenus tali die & hora ſcilicet non feſtiua, ſit cum ſua familia, in tali platea ſeu loco, extra Eccleſiam tamen ad recipiendum de foro ſuo quendam relapſum, quem, ipſe Epiſcopus & Iudex tradent ei.

Et nihilominus quod die præfixa de mane ſeu præcedente faciat publicè præconizari per ciuitatem ſeu locum, in locis illis ſeu vicis, in quibus præconizationes aliæ communiter ſolent fieri: Quòd tali die & hora, in tali loco, prædicator pro fide ſermonem faciat, & Epiſcopus & alij iudices condemnabunt quendam relapſum in hæreticam prauitatem, tradendo eum brachio ſeculari.

Conſiderandum autem hîc eſt, quòd iſte, qui ſic relapſus eſt, ſi fuerit in ſacris ordinibus conſtitutus, vel aliàs ſacerdos vel cuiuſcunque ordinis ſeu religionis obumbratione fuſcatus, prius antequam tradatur, eſt totius Eccleſiaſtici ordinis prærogatiua nudandus. Et ſic omni officio Eccleſiaſtico expoliatus, relinquatur arbitrio ſecularis poteſtatis, animaduerſione debita puniendus: vt *in c. ad abolendam. §. præſenti. de hæreſi.*

Quando igitur talis eſt à ſuis ordinibus degradandus, & ſeculari Curiæ derelinquendus, Epiſcopus conuocet Prælatos, & viros religioſos ſuæ Diœceſis: Quia licet non olim, nunc tamen ſolus Epiſcopus cum Prælatis, & aliis viris religioſis & peritis ſuæ Diœceſeos, poteſt in ſacris ordinibus conſtitutum degradare, cùm eſt relinquendus brachio ſeculari, vel perpetuò immutandus pro hæretica prauitate, iuxta *cap. quoniam de hæret. lib. artic. 6.*

Adueniente autem die præfixa degradando relapſo, ac tradendo, ſi fuerit in ſacris ordinibus conſtitutus in brachio ſeculari, aut relinquendo, ſi fuerit laicus, ad audiendam diffinitiuam ſententiam, in aliqua platea ſeu loco extra Eccleſiam, populo congregato: & facto ſermone per Inquiſitorem ac ipſo relapſo inibi in alto loco conſtituto, & præſenti curia ſeculari, ſi degradandus ipſe relapſus fuerit, Epiſcopus in Pontificalibus indutus, & Prælatis ſuæ Diœceſeos eidem aſſiſtentibus, ipſum degradatum coram eo exiſtentem, & indutum ac diſpoſitum, ac ſi deberet in ſuo ordine miniſtrare, à ſuo ordine degradabit, à ſuperiori ordine incipiendo, & ſic gradatim vſque ad infimum: Et ſic conferendo ordinem, verbis vtitur Epiſcopus ad hoc per Eccleſiam ordinatis, in degradando in qualibet depoſitione & caſulæ & ſtolæ: & ſic de aliis poterit vti aliquibus verbis contrariis primis.

Qua quidem degradatione facta, faciendo ſuper modũ, ſecundum quem de iure ſeu cõſuetudine eſt facienda, officialis mandabit notario, ſeu religioſo, vel clerico, quatenus legat ſententiam, quæ ſententia, ſiue relapſus laicus, ſiue clericus degradatur, feretur per modum tenoris ſequentis.

Nos N. miſeratione diuina Epiſcopus talis ciuitatis, & Iudex in terris talis domini ditioni ſubiectis, attendentes legitimè informati, quòd tu talis de tali loco, talis Diœceſeos fuiſti grauiter coram nobis, ſi rita fuerit, ſeu contra; talibus Epiſcopo & iudicibus, delatus de tali hæretica prauitate, ſeu talibus (explicentur.) In quibus hæreſibus, vt legitimè fuit compertum, fuiſti à confeſſione propria deprehenſus, ac teſtibus conuictus, & quod tu in illis præſtiteras tanto tempore, animo indurato, (dicatur prout fuit,) ſed poſt adhærens conſilio ſaniori, illas hæreſes in tali loco publicè abiuraſti, in forma Eccleſiæ conſueta, abnegaſti & reuocaſti, propter quæ prædicti Epiſcopus, & Inquiſitor, credentes te veraciter conuerſum ad gremium Eccleſiæ ſanctæ Dei,

Digitized by Google

Dei, te ab excommunicationis ſententia, qua aſtrictus tenebaris abſoluentes: ſi tamen de corde vero & fide non ficta reuerſus eſſes ad ſanctæ Eccleſiæ vnitatem : iniunxerunt tibi pœnitentiam ſalutarem. Verùm poſt omnia ſuprà dicta, & tot annorum curriculis iam elapſis, tunc nouiter iterum delatus nobis extitiſti, quòd iterum incideras in tales hæreſes abiuratas explicentur, nóſque licet diſplicenter de te talia audiſſemus, tamen inſtitia nos cogente, deſcendimus ad inquirendum teſtes examinandum, tèque vocandum & interrogandum medio iuramento : nec non ad omnia & ſingula facienda, quæ per nos facienda erant, ſecundùm canonica inſtituta.

Sanè cùm vellemus præſentem cauſam ſine debito terminare ſolemne concilium tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico ac ciuili peritorum, iuſſimus congregari, & habito prædictorum conſilio maturo, pariter & digeſto, in & ſuper omnibus & ſingulis, actitatis, ac viſis, & diligenter diſcuſſis proceſſus meritis, & omnibus æqua lance libratis, provt fieri exigebat, reperimus legitimè tam per teſtes quàm per propriam tuam confeſſionem iudicialiter receptam, quòd tu incidiſti in hæreſes abiuratas. Nam reperimus quòd talia & talia dixiſti vel feciſti, (explicentur omnia,) propter quæ & meritò de prædictorum conſilio te habuimus & habemus pro relapſo, iuxta canonica inſtituta, quòd dolenter referimus, & referendo dolemus.

Sed quia ad informationem noſtram, & probos virorum Catholicorum, Diuina gratia inſpirante, iterum es reuerſus ad gremium Eccleſiæ, & ad eiuſdem fidei veritatem, prædictos errores & hæreſes deteſtando, & credendo Catholicè, fidémque Catholicam proteſtando, admiſimus te ad recipiendum pœnitentiæ & Euchariſtiæ petita per te humiliter Eccleſiaſtica ſacramenta. Verùm, cùm Eccleſia Dei in te & circa, vltra non habeat quod faciat, cùm ita miſericorditer ſe habuerit erga te, vt prædiximus, & tu illa abuſus fueris in abiuratas hæreſes incidendo. Quapropter nos Epiſcopus, & iudices antefati, ſedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem habentes præ oculis ſolum Deum, & ſanctæ fidei irrefragabilem veritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis: te talem, hoc loco, die & hora, tibi ad audiendam diffinitiuam ſententiam in antea aſſignatis, ſententialiter iudicamus, te eſſe veraciter relapſum in hæreticam prauitatem, licet pœnitentem : Et vt veraciter lapſum in eandem de foro noſtro Eccleſiaſtico te proiicimus, & relinquimus brachio ſeculari traditum. Rogamus tamen etiam efficaciter dictam curiam ſecularem, quatenus circa te citra ſanguinis effuſionem, & mortis periculum ſuam ſententiam moderetur. Et ſic Epiſcopus & ſui aſſeſſores recedentes curia ſecularis ſuum officium exequetur.

Aduertendum eſt, quamvis Epiſcopus & Inquiſitor debeant eſſe ſummoperè diligentes, & per ſe, & per alios facere, vt relapſus pœniteat, & ad fidem Catholicam conuertatur, tamen poſtquam pœnituerit, & concluſum fuerit in concilio, quòd licet pœniteat, nihilominus veraciter eſt relapſus, & vt talis tradendus eſt brachio ſeculari ipſi perſonaliter, quòd tali ſententia debet plecti & eidem non indicent : Quia facies Iudicis terret condemnandum: Et ipſius verba magis inducunt plectendum ad impœnitentiam, quàm ad patientiam. Et ideò nec ex tunc, neque ante ſententiam nec poſt, eum ſibi faciant præſentari, vt non moueatur animo

Facies Iudicis terret reum.

Digitized by Google

mo contra eos, quòd in casu tali mortis diligentius est cauendum: Sed, vt est dictum, mittant ad eum aliquos viros probos, præsertim religiosos, seu clericos ei non ingratos, qui futuram sententiam atque mortem infligendam indicant, eum ad fidem confirment, ad patientiam exhortentur, & post sententiam eum associent, consolentur, cum eo exorent, & ab eo non discedant, donec spiritum reddiderit creatori. Sint igitur cauti, ne quid agant seu dicant, propter quod relapsus morte præueniatur, & ipsi efficiantur irregulares. Et vnde debebant meritum deportare, deferant secum pœnam pariter atque culpam.

Sententiæ condemnatoriæ, nullo die festo, nec in templis sunt ferendæ.

Considerandum est etiam, quòd tales sententiæ tradendi aliquem curiæ seculari, non consueuerunt fieri: die festiua, vel solemni, nec etiam in Ecclesia, sed extra in aliqua platea: Quia sententia est quæ ducit ad mortem, & honestius est, quòd feratur in die feriali & extra Ecclesiam, cùm dies festiua & Ecclesia Domino sint dedicata.

QVÆSTIO XXIX.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed impœnitentem, non tamen relapsam.

DEcimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur confessus hæresim, & impœnitens, non tamen relapsus. Sed quia rarissimè inuenitur talis casus, licèt interdum nobis Inquisitoribus contigerit, tamen Episcopus & Iudices cum tali non debent festinare, sed benè custoditum & compeditum, ad conuersionem inducere, etiam per plures menses proponendo, quòd in corpore & anima, si impœnitens, damnabitur.

Qui si tandem ne prosperis, nec aduersis, nec minis, nec blanditiis poterit emolliri, vt resiliat ab erroribus suis, & fuerit prædicto congruo tempore, expectatus Episcopus, & iudices disponent se ad tradendum eum seu relinquendum brachio seculari & mandabunt per schedulam nuncio, seu baliuo, seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die non festiua, & tali hora, sit in tali loco, extra Ecclesiam tamen, cum sua familia, & ipsi tradent sibi *quendam* hæreticum impœnitentem. Et nihilominus, quòd ex parte eorum faciat publicè præconizari in illis vicis, seu locis, in quibus aliæ præconizationes sunt fieri consuetæ, quòd die & hora, ac loco prædictis Prædicator faciet sermonem pro fide, ac tradet Hæreticum quendam brachio seculari: & ideo quòd omnes veniant & intersint, & habebunt indulgentiam consuetam.

Quibus expletis, tradetur curiæ seculari, per modum tenoris sequentis, sæpius tamen admonendo per prius, vt resiliat ab hæresi & pœniteat: quòd si omnino noluerit feratur sententia.

Nos N. miseratione diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini: attendentes quòd tu talis, de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis delatus fama publica deferente, ac fide dignorum insinuatione, de hæretica prauitate, (explicentur hæreses) & quòd in illis hæresibus & factis persteteras multis annis, in tuæ animæ detrimentum, nósque quibus ex officio incumbebat prauitatem hæreticam extirpare volentes, vt tenebamur, in & super iis certius informari, videre an ambulares in tenebris vel in luce, diligenter inquisiuimus de prædictis téque citantes, & efficaciter interrogantes, reperimus

Digitized by Google

reperimus te prædicta infectum hæretica prauitate.

Sanè cum præ cunctis noſtræ mentis deſiderabilibus inſidat cordi noſtro, fidem ſanctam Catholicam in populorum præcordiis cõplantare, & eradicata hæretica prauitate, modos diuerſos, varios & cõgruos, tam per nos quàm per alios adhibuimus quatenus reſilires ab hæreſibus, & erroribus ante dictis, in quibus ſteteras atque ſtabas, prout & nunc ſtas contumaciter ac pertinaciter animo indurato. Verùm cum humani generis inimico tuis præcordiis aſſiſtente téque in dictis erroribus voluente & inuoluente, nolueris, neque velis à ſæpè dictis hæreſibus reſilire, plus eligens mortẽ animæ incurrere gehénalẽ, & corporis tẽporalẽ, quàm antefatas hæreſes abiurare, ac ad gremiũ Eccleſiæ aduolare & animã lucrifacere in reprobũ ſẽſũ datus.

Quapropter, cum ſis ab Eccleſia ſancta Dei excommunicationis vinculo innodatus, & meritò à numero & grege dominico ſeparatus, ac participatione bonorum Eccleſiæ priuatus, Eccleſia circa te non habeat vltra quòd faciat, cum ad te cõuertendũ fecerit iuxta poſſe. Nos Epiſcopus & iudices in cauſa fidei ſæpe fati, ſedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, ſacroſanctis Euangeliis poſitis corã nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatẽ habentéſque præ oculis ſolum Deum, & ſanctæ fidei veritatem ac extirpationem hæreticæ prauitatis hac die, hora, & loco tibi in antea aſſignatis ad audiendam ſententiam diffinitiuam, cõdemnamus, ac ſententialiter iudicamus, te eſſe veraciter hæreticum impœnitentem, & vt veraciter talem tradendum & relinquendũ brachio ſeculari. Et ſic vt hæreticum impœnitentem per hanc noſtram ſententiam de foro noſtro Eccleſiaſtico te proiicimus, & tradimus ſeu relinquimus brachiò ſeculari ac poteſtati curiæ ſecularis: dictam curiam ſecularem efficaciter deprecantes, quatenus circa te citra ſanguinis effuſionem, & mortis periculum ſuam ſententiam moderetur. Lata fuit hæc ſententia.

QVÆSTIO XXX.

Super hæreſim confeſſum & relapſum & impœnitentem.

VNdecimus modus proceſſum fidei terminandi & finiendi eſt quando delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum reperitur confeſſus hæreſim, ac impœnitens, & relapſus. Et hoc eſt quando delatus ore proprio confitetur, iudicialiter talia & talia ſe credere, & practicaſſe: circa iſtũ eſt practicandum vt ſuprà. Et feratur ſententia coram Epiſcopo & iudicibus quæ tamen ſunt hæreticalia manifeſtè per formam tenoris ſequentis.

Nos N. miſeratione diuina Epiſcopus talis ciuitatis, aut iudex in terris talis domini, attendentes quòd tu talis, de tali loco, talis Diœceſis, fuiſti nobis ſeu talibus prædeceſſoribus noſtris delatus de hæretica prauitate (explicentur) in quibus vt legitimè eſt compertum fuiſti confeſſione propria iudicialiter ac fide dignis teſtibus deprehenſus, & quòd in illis perſtiteras tanto tempore, animo indurato (dicatur prout fuit) ſed quòd poſt ſano conſilio inhærendo illas hæreſes publicè abiuraſti, in tali loco, in forma Eccleſiæ conſueta, propter quæ prædicti Epiſcopus & Iudex, credentes te veraciter reſiliiſſe ab erroribus antelatis, & ad gremium Eccleſiæ credendo Catholicæ aduolaſſe, tibi abſolutionis beneficiũ impertirent abſoluentes te ab excõmunicationis ſententia, qua aſtrictus in antea tenebaris: ſi tamen de corde vero, & fide non ficta conuerſus extiteris ad ſanctæ Eccleſiæ vnitatem, tibi ſalutarem pœnitentiam iniungentes

Digitized by Google

iniungentes, ad misericordiam receperunt. Quia Ecclesia sancta Dei non claudit gremium reuertenti.

Verùm post omnia antedicta fuisti nobis delatus, quod displicenter accepimus, quòd iterum incideris in damnatas hæreses per te publicè in antea abiuratas, seu talia & talia commisisti contra abiurationem prælibatam, in tuæ animæ detrimentum [explicentur] nósque quanquam displicentia sauciati, quòd de te talia audissemus, nihilominus iustitia nos cogente descendimus ad inquirendum, testes examinandum, téque vocandum & interrogandum, vt decebat, medio iuramento & ad faciendum omnia & singula, quæ per nos facienda erant, secundùm canonica instituta. Sanè cùm vellemus præsentem causam sine debito terminare, solemne iam peritorum in Theologica facultate, quàm in iure canonico & ciuili, concilium fecimus congregari.

Et habito cum prædictis in & super omnibus & singulis in præsenti causa productis, deductis, actis & actitatis consilio maturo, pariter ac digesto, ac etiam replicato, visisque ac diligenter discussis processus meritis huius causæ, ac omnibus provt ius & iustitia suadebant comperimus legitimè tam per testes dignos fide, quam per tuam confessionem propriam pluries per nos receptam, te incidisse ac rediisse in hæreses abiuratas. Nam reperimus, quòd talia & talia dixisti, vel egisti, (explicentur omnia) propter quæ & meritò de prædictorum consilio te habemus tuis exigentibus excessibus pro relapso, secundum *c. sanctiones.* Quod dolenter referimus & referendo dolemus: nouit ille, qui nihil ignorat, cordium intima perscrutans. Et cum totis nostris præcordiis cuperemus, provt adhuc cupimus, te reducere ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem, ac eneruare à tuis visceribus præfatam hæreticam prauitatem, vt sic saluares animam tuam, ac mortem euaderes corporis & animæ gehennalem, conatus nostros exercuimus ad te salubriter conuertendum, modos congruos varios adhibentes, sed tu in reprobum sensum datus maligno spiritu ductus pariter & seductus prælegisti torqueri diris ac perpetuis cruciatibus in infernum, & hîc temporalibus ignibus corporaliter consumi, quàm adhærendo consilio saniori, ab erroribus damnabilibus ac pestiferis resilire & ad gremium & misericordiam sanctæ matris Ecclesiæ aduolare.

Quapropter cùm Ecclesia Dei vltra non habeat erga te quid faciat, cùm ad te conuertendum totum exercuit posse suum: Nos Episcopus ad Iudices in hac causa fidei memorati, sedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangeliis positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentésque præ oculis solum Deum, & honorem sanctæ fidei orthodoxæ, hac die, hora & loco ad audiendum sententiam diffinitiuam tibi in antea assignatis te talem in nostra præsentia constitutum sententialiter condemnamus & condemnando iudicamus esse veraciter impœnitentẽ, hæreticum & relapsum: & vt talem realiter tradendum seu relinquendum brachio seculari, & sic vt verum hæreticum impœnitentem pariter & relapsum per hanc nostram sententiam diffinitiuam de foro nostro Ecclesiastico te proiicimus & tradimus seu relinquimus brachio seculari ac potestati curiæ secularis. Deprecantes efficaciter secularem curiam ante latam, quatenus circa sanguinis effusionem & mortis periculum, erga te suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.

QVÆ

QVÆSTIO XXXI.

Super conuictum & deprehenſum, omnia tamen negantem.

DVodecimus modus proceſſum fidei terminandi & finiendi eſt, quando delatus de hæretica prauitate proceſſus meritis diligenter diſcuſſis cum bono conſilio in iure peritorum reperitur in hæreſim deprehenſus facti euidentia, vel teſtium productione legitima, non tamen confeſſione propria. Et hoc eſt, quando ipſe delatus conuincitur legitimè de aliqua hæretica prauitate, vel facti euidentia. Vtpotè quia hæreſim publicè practicauit, vel per teſtes legitimos, contra quos excipere delatus legitimè non potuit, tamen ipſe ſic conuictus & deprehenſus perſiſtit firmiter in negatiua, & confitetur conſtanter: iuxta notata per Hoſt. *in ſum. tit. de hære.* §. qualiter quis in hær. deprehendatur, patuit ſuprà *q.* 34.

Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda. Talis duro carcere eſt tenendus in compedibus & catena, frequenter ab officialibus coniunctim & diuiſim, & per ſe ac per alios eſt efficaciter admonendus, quòd eis detegat veritatem, in dicendo ei quòd ſi faciat, & confiteatur errorem ſuum, quòd ad miſericordiam admittatur, abiurando primittus illam hæreticam prauitatem. Si autem noluerit, ſed ſteterit in negatiua, ad finem relinquatur brachio ſeculari: & mortem non poterit euadere temporalem.

Quòd ſi diutius infamatus & expectatus, ſteterit in negatiua, Epiſcopus & officiales modò coniunctim, modò diuiſim, nunc per ſe, nunc per alios probos viros, trahant ad ſe modò vnum teſtem, modò alium, informando eum vt attendat quid diſpoſuit, & ſi dixit verum vel non vt non ſeipſum damnet æternaliter, & alium temporaliter. Et quòd ſi vereatur, ſaltem eis ſecretè dicat, ne ille delatus moriatur iniuſtè. Et verba talia ſtudeant, ei dicere, vt clarè videant, ſi diſpoſuerint veritatem nec ne.

Quod ſi teſtes, ſicut, informati, ſteterint in affirmatiua, & delatus in negatiua, nec ad hoc ſtatim velint Epiſcopus, & officiales, negotium per ſententiam determinare, & tradendo taliter deprehenſum brachio ſeculari, ſed diutius eum teneant, nunc inducendo deprehenſum ad affirmatiuam, nunc teſtes diuiſim tamen, ad excutiendum benè conſcientiam ſuam. Et ſingulariter attendant Epiſcopus & Officialis ad illum teſtem quem viderint melius diſpoſitum ad bonum, & qui videtur melioris conſcientiæ. Et circa illum inſtent diutius, ſi res ita ſe habuit vt diſpoſuit, nec ne eius conſcientiam onerando. Et ſi viderint teſtem aliquem vacillare, vel aliàs habeant indicia contra eam, propter quæ ſuſpectus, quod falſitatem dixerit, meritò habeatur, de bono conſilio peritorum atteſtent eum & procedant vt iuſtitia ſuadebit.

Compertum namque eſt frequenter & frequentius, quòd ſic deprehenſus teſtibus fide dignis, poſtquam in negatiua diu perſtitit, ad cor reductus præſertim veraciter informatus, quòd non tradetur brachio ſeculari, ſed ad miſericordiam admittetur, ſi ſuam detegit prauitatem: & veritatem, quam iam diutius negauit, tunc liberè confitetur. Et frequenter repertum eſt, quòd teſtes malitia agitati, ac inimicitia ſuperati, ſe ad inuicem colligarunt, ad imponẽdum inſonti hæreticam prauitatem. Poſtquam ad informationem frequentem Epiſcopi & Officiales, remorſu conſcientiæ fatigati, ac diuinitus inſpirati, reuocant, quam dixerunt & fatentur malitiosè ſe illi impoſuiſſe tantam labem, propter quod talis & taliter deprehenſus,

Digitized by Google

prehenſus,non eſt per ſententiam feſtinandus, ſed diutius per vnum annum & pluries expectandum, antequam ſic tradatur curiæ ſeculari.

Quo expectato tempore competenti, & adhibita diligentia condecenti,ſi ſic delatus legitimè deprehenſus, recognouit culpam ſuam,ac confeſſus fuerit iudicialiter, ſe fuiſſe illaqueatum tempore præfato hæretica prauitate, ac illam, ac omnem hæreſim conſenſerit abiurare, & ſatisfacere ad arbitrium Epiſcopi,& Inquiſitoris congruum,exhibere tanquam in hæreſi deprehẽſus, & propria confeſſione,& teſtium legitima productione : vt hæreticus pœnitens abiuret omnem hæreſim publicè: per formam,de qua agitur, octauo modo ſupra poſito proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Si verò ſit confeſſus, quòd incidit ſic in hæreſim,nihilominus ſtat in illo animo pertinaci,vt impœnitens relinquetur brachio ſeculari:& agatur circa illum per modum, quo ſupra agitur in decimo modo proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Teſtes falſi quomodo puniendi.

Si autẽ ipſe deprehẽſus ſteterit conſtanter in negatiua ſed ipſi teſtes reſilierint à ſua affirmatiua, ſuum teſtimonium reuocando,ac culpam ſuam recognoſcendo:Quia inſonti tantam labem impoſuerunt, rancore & odio agitati, prece ſeu pretio adducti ipſo delato vt immuni à iudicio relaxato) punientur ipſi vt falſi teſtes accuſantes ſeu deferentes. Vt notat Paulus ſuper *c. multorum & verb. illos, in prin. de hær. in Cle.*& feretur ſententia ſeu pœnitentia contra eos ad arbitrium Epiſcopi & iudicum:omnino tamen ad perpetuos carceres tales falſos teſtes condemnando, & in pane & in aqua ad dies vitæ pœnitentiando,ponendo etiam poſt ad ſcalas ante portas Eccleſiæ tales, &c. Habent tamen poteſtatem Epiſcopi mitigare,aut etiam aggrauare poſt annum, & tẽpora,per formã tenoris ſequentis.

Si autem taliter deprehenſus per annũ vel plus, vel alio maiori congruo tempore expectatus perſtiterit in negatiua continuè, & teſtes legitimi in affirmatiua diſponant ſe Epiſcopus & iudices ad relinquendum eundem brachio ſeculari, mittendo eidem aliquos probos viros, fidei zelatores & præſertim religioſos,eidem non ingratos,ſed familiares &gratos,qui illi indicẽt,quòd mortem non poſſit euadere temporalem, dum ſtat in negatiua, ſed tradetur tali die vt hæreticus impœnitens poteſtati curiæ ſecularis.Et nihilominus Epiſcopus & Officialis mittat Baliuo ſeu poteſtati curiæ ſecularis, quatenus tali die & hora,& in tali loco,extra Eccleſiam tamen,veniat cum familia ſua recipiendum quendam hæreticum impœnitentem,quem tradent ei.Et etiam quòd faciet publicè præconizari in locis illis,in quibus præconizationes aliæ fieri conſueuerunt, quòd omnes ſint tali die & hora,in tali loco ad audiendum ſermonem quem prædicator faciat de fide,& tradent Epiſcopus & Officialis quẽdam hæreticum pertinacem brachio ſeculari.

Adueniente autem die prædicta,ad ferendum ſententiam aſſignatam, erunt Epiſcopus & Officialis in loco prædicto ipſo tradendo ibidem exiſtente in alto, clero & populo congregato,vt eminenter ab omnibus videatur, ac præſente poteſtate curiæ ſecularis, ſtante coram ipſo tradendo.Quibus lectis feretur ſententia per hunc modum.

Nos N.miſeratione Diuina Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini,attendentes,quod tu talis de tali loco,talis Diœceſis,fuiſti nobis de tali hæretica prauitate. Exprimantur. Et vellemus certiorari,an ea quæ de te, & contra te nobis dicta fuerunt, veritate aliqua fulcirentur, & an tu ambulares in tenebris aut in luce,deſcendimus ad nos informandum, teſtes diligentius examinan-

Digitized by Google

examinandum, teque vocandũ ac interrogandũ sæpius, medio iuramento, defensioneſque exhibendum, ac ad omnia & singula faciendũ, quæ per nos faciẽda erant secundũ canonicas sanctiones.

Verùm cùm vellemus præsens tuum negotium fine debito terminare, solenne consilium tam in Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili, coram nobis fecimus congregari: Et visis ac diligenter discussis processus meritis, & omnibus, & singulis in præsenti causa productis, deductis, actis & actitatis, prædictorum consilio digesto pariter & maturo, reperimus contra te legitimè probatum, quòd fuisti tanto tempore infectus hæretica prauitate, & iam reperimus, quòd fecisti & dixisti talia & talia (exprimatur) ex quibus apparet manifestè, quòd es legitimè deprehensus in prædicta hæretica prauitate.

Sanè cùm cuperemus, prout adhuc cupimus, te veritatem fatendo resilire ab hæresi antedicta, & reduci ad gremium Ecclesiæ sanctæ, ac ad sanctæ fidei veritatem, vt sic saluares animam tuam, & tam animæ quàm corporis mortem euaderes gehennalẽ, tam per nos quàm per alios nostram diligentiam exercentes, ac per te longa tempora expectantes, tu in reprobũ sensum datus, cõtempsisti acquiescere nostro consilio saniori imò perstitisti, & persistis in negatiua pertinacia, ac contumaci animo indurato: quod dolentes referimus, & referendo plangimus ac dolemus. Verùm cùm Ecclesia Dei tanto tẽpore expectauerit, quatenus resilires recognoscendo propriam tuam culpam, & nolueris, neque velis, & non habeat vltra quod gratiæ faciat ac mercedis.

Quapropter vt sis cæteris in exemplũ, & alij ab huiusmodi hæresibus arceantur, & tanta facinora non remaneãt impunita. Nos Episcopus & Iudices in causa fidei memorati, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantiũ, sacrosanctis Euangeliis positis corã nobis, vt de vultu Dei iudiciũ nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem habentes præ oculis solum Deũ & sanctæ fidei gloriam, & honorẽ, te talem in nostra præsentia cõstitutum, hac die & hora, & loco, ad audiendam diffinitiuam sententiã assignatis, diffinimus, declaramus & sentẽtiamus, te esse hæreticum impœnitentem, tradendum seu relinquendum vt talem brachio seculari, ac per nostram sententiam, vt verè hæreticum pertinacem, impœnitentẽ, à foro ecclesiastico te proiicimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis: eandem curiam secularem efficaciter deprecantes, quatenus circa & citra sãguinis effusionem, & mortis periculum, suam sententiã moderetur. Lata est hæc sentẽtia, &c.

Poterunt autem, Episcopus & iudices disponere, quòd aliqui probi viri fidei zelatotes ipsi relicto curiæ seculari, non ingratos, sed familiares & gratos, associent dicto relicto, dum curia secularis in eum suum officium exequetur, qui eum consolentur, & adhuc inducant, quòd fatẽdo veritatem, & recognoscẽdo culpã suam, resiliat ab erroribus suis.

Quòd si forsan post sententiam & iam relictus ad locũ vbi est comburendus, deductus, dixerit se velle fateri veritatem, & recognoscere culpam suam, & ita fecerit, ac paratus fuerit huiusmodi hæresim & omnem aliam abiurare licet præsumatur, quòd hoc faciat plus metu mortis quàm amore veritatis: credere quòd ex misericordia possit recipi vt hæreticus pœnitens, & perpetuò immutari, *iuxta gl. sup. c. ad abolendam. §. præsent. & ver. audientia, &c. excommunicamus, 2. de her.* Quamuis de rigore iuris, nec tali conuersioni est magna fides à iudicibus adhibenda, imò propter damna temporalia illata ipsum semper punire possunt.

Conuersio hæreticis non est fides adhibenda.

Digitized by Google

QVÆSTIO XXXII.

Super conuictum, sed fugitiuum, vel se contumaciter absentantem.

TRedecimus & vltimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur conuictus de hæretica prauitate: est tamen fugitiuus, seu absens contumaciter, sed congruo tempore expectatus. Et hoc est in tribus casibus.

Primus est, quando delatus est deprehensus in hæresi, vel in confessione propria, vel facti euidentia, vel testium productione legitima, sed fugerit, vel se absentauerit, & citatus legitimè noluerit comparere. Secundus casus est, quando aliquis est delatus & receptus aliquali informatione contra eum, habetur aliqualiter seu leuiter suspectus: & sic citetur responsurus de fide, & quia renuit contumaciter comparere, excommunicatur, & excommunicatus sustinet illam excommunicationem animo pertinaci, & semper contumaciter se absentat.

Sustinens excomunicationē per annū est vt hæreticus condemnandus.

Tertius casus est, quando aliquis impediuit directè sententiam seu processum fidei Episcopi vel iudicum, vel qui ad hoc dederit auxilium, consilium vel fauorem, talis est excommunicationis mucrone percussus: quam si sustinuerit per annum animo indurato, ex tunc est, vt hæreticus condemnandus, per *cap. vt inquisitionis. §. prohibemus, de hær. lib. 6.* & contumaciter se absentauit.

In primo casu ille talis est impœnitens hæreticus condemnandus, iuxta *cap. ad abolendam. §. præsenti.* In secundo casu & tertio, non est hæreticus impœnitens iudicandus, sed tanquam vt pœnitens hæreticus condemnandus: iuxta *cap. cum contumacia,* & per *cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hær. lib. 6.* Circa quemlibet istorum talis practica est seruanda. Talis enim congruo tempore expectatus, citetur per Episcopum & Officialem, in Ecclesia cathedrali illius Diœcesis in quo deliquit, & in aliis Ecclesiis illius loci, vbi domicilium contrahebat, & specialiter vnde fugit: & citabitur per formam tenoris sequentis.

Forma accuratæ & acris sententiæ contra conuictum de hæresi & fugitiuum latæ.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, &c. aut Iudex *talis* Diœcesis spiritum consilij sanioris. Præterea cunctis nostræ mentis desiderabilibus: Illud potissimum infigitur cordi nostro, temporibus nostris, in dicta tali Diœcesi, vberem florentémque Ecclesiam, vineam in quam Domini Sabaoth, quam summi patris dextera virtuosis complantauit, quam eiusdem patris filius proprij ac viuifici vnda cruoris vberius irrigauit, quam ipse almus Spiritus paracletus, miris ineffabilibúsque donis intimis fœcundauit quam tota ipsa incomprehensibilis atque inattingibilis Trinitas beata, grandissimis variísque priuilegiis sanctius dotauit, paritérque ditauit: aper de sylua, qui est, & qui dicitur hæreticus quilibet, absorbeat & depascat, fructus fidei vberes deuastando, ac lacerantes hæresum vepres, palmitibus inferendo, serpénsque tortuosus nostri improbus humani generis inimicus, efflans virus, qui est Satanas & diabolus, eiusdem vineæ Dominicæ palmites inficiat atque fructus, virus prauitatis hæreticæ immittendo: Nec etiam ager ipse Dominicus, populus inquam Catholicus, ad quem excolendum pariter & serendum, descendit de summorum polorum arce Dei patris vnigenitus, atque primogenitus, seminauit miris, sanctísque prædicationibus, discurrit per villas, & *castella*, docens non sine magnis fatigationibus,

Digitized by Google

tionibus, Elegit Apoſtolos viros vtique operarios induſtrios ac conduxit, ditans illos æternis retributionibus, expectans ipſe Dei filius, de agro iſto magno, illo die iudicij extremo vberes manipulos colligere, & per manus ſanctorum Angelorum recondere in cœleſti horreo ſancto ſuo, Samſoníſque vulpeculæ inſertatæ, quæ ſicut perſona, labe hæretica depranatæ, facies quidem habentes diuerſas, ſed caudas ignitas, adinuicem colligatas, quia de varietate flammæ conueniunt in idipſum vt ſegetem dominicam, iam albam ad meſſem, ſplendoribus fidei relucentem, morſu amariſſimo demoliantur, ac diſcurſu ſubtiliſſimo pergant, impetúque validiſſimo accedant pariter & accendant, diſſipent & deuaſtent ſinceritatem ſanctæ fidei Catholicæ, ſubtiliter & damnabiliter ſubuertendo.

Quapropter, cùm tu talis incideris in damnatas hæreſes maleficarum, illas publicè in tali loco practicando (ſeu taliter dicatur) ſeu fueris per teſtes legitimos conuictus de hæretica prauitate, ſiue propria deprehenſus confeſſione in iudicio per nos receptus, & poſt captus, fugeris, medicinam refutans ſalutarem: citauerimus te, vt de & ſuper iis coram nobis manifeſtius reſponderes, túque ductus maligno ſpiritu, pariter & ſanctam renueris comparere. Vel ſic.

Quapropter cùm tu talis declaratus nobis de hæretica prauitate, & recepta informatione contra te: aliàs de eadem eſſes nobis ſuſpectus leuiter, quoniam eras infectus labe prædicta, citauimus te, quatenus coram nobis perſonaliter comparens de fide Catholica reſponſurus. Cúmque citatus renueris contumaciter, excommunicauimus te, ac excommunicatum fecimus publicari. In qua ſtetiſti per annum, ſeu annos tot, animo pertinaci, latitans hinc inde, ita quòd nunc, quo te duxerit ſpiritus malignus ignoramus, & cùm te expectauerimus miſericorditer & benignè, vt reuertereris ad gremium ſanctæ fidei vnitatem, tu facere contempſiſti, in reprobum ſenſum datus. Sanè volumus & tenemur, iuſtitia nos cogente, cauſam tuam huiuſmodi ſine debito terminare, nec valeamus tua nefanda crimina conniuentibus oculis tolerare.

Nos Epiſcopus & iudices in cauſis fidei ſupradictis, te talem ſæpè fatum latitantem profugum & fugitiuum, per præſens noſtrum edictum publicum, requirimus pariter & citamus peremptoriè, quatenus die tali, talis menſis, tali anno, in tali Eccleſia cathedrali talis Diœceſis, hora tertiarum compareas perſonaliter coram nobis, diffinitiuam ſententiam auditurus. Significantes quòd ſiue comparueris ſiue non, procedemus ad noſtram diffinitiuam ſententiam, contra te provt ius & iuſtitia ſuadebunt. Et vt prius noſtra citatio perueniat ad tui notitiam, ne valeas ignorantiæ velamine te tueri, præſentes literas dictas requiſitionem & citationem noſtram in ſe continentes, volumus & mandamus affigi in valuis publicè talis prædictæ Eccleſiæ cathedralis. In quorum teſtimonium ſingulorum, præſentes noſtras literas impreſſione noſtrorum ſigillorum iuſſimus communiri. Datum.

Adueniente autem die præfixa, ad audiendam diffinitiuam ſententiam aſſignata, ſi profugus comparuerit, & conſenſerit, publicè omnem hæreſim abiurare, humiliter petens admitti ad miſericordiam, poſtulando, ſi relapſus non fuerit, admittetur, & ſi fuerit deprehenſus propria confeſſione, vel teſtium legitima productione, abiurabit & pœnitebit, vt hæreticus pœnitens ſecundùm modum quo agitur ſuprà in octauo modo proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur, ſi fuerit

Digitized by Google

fuerit ſuſpectus violenter, ita quòd citatus reſponſurus de fide noluit comparere, & fuit ex hoc excommunicatus, & ſtetit in excommunicatione per annum, animo pertinaci, & pœnitebit, admittetur, & abiurabit omnem hæreſim, & pœnitebit vt hæreticus ſuſpectus de hæreſi violenter. Pœnitens ſecundùm modum quo agitur ſuprà in ſexto modo proceſſum fidei terminandi. Si autem comparuerit, & non conſenſerit abiurare, tradetur, verus hæreticus impœnitens brachio ſeculari, per modum quo dictum eſt ſuprà, & agitur in decimo modo proceſſum fidei terminandi. Si autem contumaciter tenuerit comparere, tunc formetur ſententia per modum tenoris ſequentis.

Nos N. Epiſcopus miſeratione diuina, talis ciuitatis, attendentes, quòd tu talis, de tali loco, talis Diœceſis, fuiſti nobis de hæretica prauitate, fama publica referente, ſeu fida dignorum inſinuatione delatus. Nos quibus ex officio decumbit deſcendimus ad videndum ac inquirendum, an clamor qui ad aures noſtras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Verum cùm inueniſſemus te in hæreſi deprehenſum, deponentibus contra te quam pluribus teſtibus fide dignis te coram nobis aduocatum iuſſimus detineri, dicatur ſicut factum fuit, an videlicet comparuerit, & medio iuramento interrogatus, faſſus fuerit, vel non. Sed poſt maligni ſpiritus conſilio ductus & ſeductus, metuens tua vulnera vino & oleo ſalubriter confoueri, aufugiſti, (aut ponatur, ſi eſt) carcerem & arreſtum fregiſti pariter & aufugiſti latitans hinc inde, & quo te malignus ſpiritus duxerit, totaliter ignoramus. Vel ſic.

Verùm cum inueniſſemus contra te taliter, vt prædicitur, nobis delatum de hæretica prauitate, multa indicia propter quæ ſuſpectum leuiter de hæretica prauitate prædicta, te meritò habeamus, citauimus te per publicum edictum in talibus & talibus Eccleſiis, talis Diœceſeos, quatenus infrà certum terminum tibi præfixum coram nobis in tali loco perſonaliter compareres, in & ſuper prædictis contra te depoſitis, & aliàs de fide Catholica, & eius articulis reſponſurus. Tu verò inſano conſilio adhærendo, renuiſti contumaciter comparere: cumque iuſtitia exigente, te excommunicauerimus, ac fecerimus excommunicatum publicè denunciari, tu medicinam refutans ſalutarem, dictam excommunicationem vltra quàm per annum ſuſtinuiſti, & adhuc ſuſtines in reprobum ſenſum datus, animo pertinaci, & profugus, latitans hinc inde, vt quò te malignus ſpiritus duxerit, ignoramus.

Sanè cùm tam longo tempore expectauerit Eccleſiæ ſancta Dei miſericorditer & benignè, quatenus ad eius miſericordiæ gremium euolares: ab erroribus reſiliendo, & iuxta fidem Catholicam profeſſam operando: ipſáque te clementiæ vberius enutriret, malignorum ſeductus conſilio, acquieſcere recuſaſti, in tua pertinacia perſeuerans. Verùm cùm vellemus provt volumus & debemus, iuſtitia nos cogente, cauſam tuam ſine debito per ſententiam terminare citauimus te, quatenus hac die & hora, & hoc loco compareres perſonaliter coram nobis, diffinitiuam ſententiam auditurus. Et quia renuiſti contumaciter comparere, meritò te oſtendis velle perpetuò in tuis hæreſibus & erroribus remanere: quod dolentes referimus, & referēdo dolemus.

Sed cùm non poſſimus nec velimus iuſtitiam ſubterfugere, nec tantam inobedientiam & contumaciam ad Dei Eccleſiam tolerare: Ad exaltationem fidei orthodoxæ, & ad extirpationem hæreticæ prauitatis iuſtitia exigente, & tua inobedientia & contumacia requirente, hac die & hora, & loco tibi in

antea

Digitized by Google

antea ad audiendam diffinitiuam ſententiam peremptoriè aſſignatis, præhabito multorum conſilio peritorum tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico & ciuili, proceſſus meritis viſis & diligenter diſcuſſis, ſedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, ſacroſanctis Euangeliis poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, habentes præ oculis ſolum Deum, & ſanctæ fidei irrefragabilem veritatem, contra te talem, abſentem & præſentem, beati Pauli Apoſtoli veſtigia imitantes, ſententiam diffinitiuam taliter ferimus in his ſcriptis, Chriſti nomine inuocato.

Nos Epiſcopus & iudices in cauſa fidei memorati, attendentes in cauſa iſta fidei, ac proceſſibus inde confectis, ordinem iuris fore ſeruatum. Attendentes etiam quòd legitimè citatus non comparuiſti, nec per te, nec per alium te aliqualiter, excuſaſti. Attendentes etiam, quòd in præfatis hæreſibus longo tempore pertinaciter perſtitiſti, & adhuc etiam perſeueras, & excommunicationem per tot annos in cauſa fidei ſuſtinuiſti, provt ex nunc ſuſtines animo indurato. Attendentes etiam quòd Eccleſia ſancta Dei non habet vltra erga te quid faciat, cùm perſeueres & perſeuerare velis, in excommunicatione & hæreſibus prælibatis. Propterea beati Pauli Apoſtoli veſtigia ſectantes, declaramus, diffinimus, & ſententiamus, te talem abſentem & præſentem eſſe hæreticum pertinacem, & vt talem relinquendum brachio ſeculari. Et per noſtram ſententiam diffinitiuam à foro Eccleſiaſtico repellimus, & relinquimus poteſtati curiæ ſæcularis, tandem curiam affectuosè deprecantes, vt ſi quando te habuerit in ſua poteſtate, erga te citra ſanguinis effuſionem & mortis periculum ſuam ſententiam moderetur. Lata fuit hæc ſententia, &c.

Conſiderandum hic, quòd ſi iſte profugus & contumax fuerit deprehenſus in hæreſi, vel propria confeſſione, vel teſtibus legitimis, & ante abiurationem fugit eſt per ſententiam verè hæreticus iir pœnitens iudicandus, & ita in ſententia ponendum eſt. Si autem aliter non fuit deprehenſus, niſi quia delatus & ſuſpectus habitus, fuit citatus, reſponſurus de fide, & quia renuit comparere, fuit excommunicatus, & in excommunicatione tali ſtetit vltrà quàm per annum: animo indurato, & tandem nolunt comparere, iſte non eſt iudicandus hæreticus, ſed vt hæreticus, vt talis condemnandus, & ita procedendum eſt in ſententia, vt dictum eſt prius.

Quidam iudicandi hæretici, quidam vt hæretici.

QVÆSTIO XXXIII.

Super perſonam delatam ab alia malefica incinerata, vel incineranda, qualiter ſit ſententiandum.

QVartus decimus modus proceſſum fidei terminandi & ſententiandi, eſt quando delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis circa deponentem diligenter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum, reperitur de tali hæretica prauitate tantummodo ab altera, malefica incinerata vel incineranda, delatus, vel delata. Et hoc contingere poteſt tredecim modis, tanquam per tredecim caſus. Quia ſic delatus vel reperitur immunis & abſoluendus totaliter: vel reperitur cum hoc diffamatus de tali hæreſi generaliter: vel reperitur vltra infamiam quæſtionibus exponendus aliqualiter: vel reperitur ſuſpectus de hæreſi vehementer, vel violenter, vel reperitur diffamatus & ſuſpectus inſimul & communiter. Et ſic conſequenter in aliis caſibus provt *in* 20. *queſt.* tactum eſt, vt *ad* 13. inclusiuè.

Tredecim modi, quibus malefici reducunt vel defe-runt.

Digitized by Google

Primus modus fit, quando tantummodò ab ipsa malefica detenta delatus est, & non conuincitur, nec confessione propria, nec testium productione legitima, nec aliàs reperiuntur indicia, ex quibus verisimiliter tanquam suspectus iudicari possit talis omnino venit absoluendus, etiam per ipsum iudicem secularem, qui deponentem aut incinerauit, aut incinerandum propria auctoritate, aut ex commissione Episcopi, iudicis ordinarij habuit; & absoluetur per sententiam in primo modo processus fidei terminandi, circa 20. *quæst.* contentam.

Secundus modus incidit, quando vltra hoc, quod à detenta delatus est, etiam per totam illam villam, seu ciuitatem diffamata existat, ita quòd tantummodò infamia præcisè & sola laborauit semper: licet postea per depositionem detentæ maleficæ infamia sit aggrauata.

Circa talem talis practica est seruanda. Quia iudex considerando, quòd, vltra infamiam nihil in particulari aduersus eam ab aliis fide dignis in villa, aut oppido probatur, licet fortè detenta, certa grauia aduersus eum deposuit: quia tamen fidem perdidit abnegando illam Diabolo: vnde difficulter eius dictis à Iudicibus fides adhibetur, nisi ex aliis circunstantiis illa infamia aggrauaretur, & tunc in tertium jam sequentem modum inciderit: ideo Canonica purgatio erit tunc in dicenda, & procedetur per sententiam in secundo modo processum fidei terminandi, circa 22. *quæst.* contentam.

Et si Iudex ciuilis illam purgationem coram Episcopo decreuerit fieri & solemniter, in finem, vt si deficeret, vt tunc per Ecclesiasticum & ciuilem Iudices in exemplum aliorum, eò firmiori sententia puniretur, benè quidem fit. Si autem per se voluerit exequi mandet vt decem vel viginti compurgatores ordinis sui habeat, & procedat, vt in secundo modo sententiandi tales, tactum est, nisi quòd vbi excommunicandus esset, quod tunc ad ipsum ordinarium recursum habeat: Et hoc contingeret, vbi se purgare nollet.

Tertius modus igitur incidit super talem delatum, vbi licet non vincatur confessione propria, nec testium productione legitima, nec facti euidentia, nec etiam sint indicia super aliquod factum, in quo vnquam notatus fuisset ab aliis inhabitatoribus villæ aut oppidi: nisi quòd infamia tantum laborauit apud eos. Aggrauatur autem infamia ex detentæ, maleficæ detentione, vtpotè quia asseruit, illum per illam in omnibus fuisse sociam, & secum in criminibus participasse. Hoc ipsum tamen, sicut constanter delata negat, ita & aliis inhabitatoribus, vel non est notum, vel de nulla nisi de honesta conuersatione, seu etiam participatione ipsis constat.

Circa talem talis practica seruatur. Primò, quòd adfrontare se habent facie ad faciem, & obiectiones mutuæ & responsiones diligenter sunt considerandæ, & si quidem varietas aliqua in verbis incideret, vnde iudex verisimiliter ex concessis & negatis præsumere potest, ipsam delatam meritò quæstionibus exponendam, procedatur per sententias in tertium modum processum fidei terminandi, circa 23. *quæst.* contentas, ipsam tormentis leuiter exponendo: adhibitis cautelis aliis quam plurimis & necessariis, de quibus circa principium huius tertiæ partis suprà patuit ad longum, & ex quibus præsumitur talem esse aut innoxiam aut ream. Adfrontatio maleficarum se inuicem accusantium.

Quartus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus leuiter, & hoc vel confessione propria, vel depositione alterius detentæ. Et sunt qui ad hanc leuem suspicionem reducunt illos, qui ad pronocandum mulieres maleficas consuluissent, vel vbi inter coniugatos

Digitized by Google

coniugatos odio se mutuo prosequentes, amorem procurassent, aut etiam pro aliquo commodo temporali apud maleficas laborassent. Sed quia tales vtique excommunicati sunt, tanquam hæreticis credentes, iuxta *c. excommunicamus. 1. §. credentes. lib. 6. de hær.* vbi dicitur: Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Quia etiam ex factis præsumitur de effectu *ad hoc argum. 32. q. 2. qui viderit.* Ideò videtur quòd acrius sunt puniendi, & sententiandi, quam illi, qui de hæresi leuiter habentur suspecti, provt iudicandi sunt aliqui ex leuibus coniecturis: Puta quia eis seruitia exhibuissent, literas detulissent, eorum erroribus sic nullam fidem adhibuissent, quòd tamen illos non manifestassent, alimoniam ab iis accepissent. Sed siue illi, siue isti intelligantur, hoc quod in consilio peritorum concluſum fuerit super leuem suspicionem, prosequendum erit à iudice, per talem prãcticam: Talis enim aut abiurabit, aut Canonicè se purgabit, secundum quod in quarto modo processum fidei terminandi, sub *quæstione vicesima quarta* tangitur.

Ex factis præsumitur de effectu.

Sed tamen, quia potius videtur, quòd abiuratio sit indicenda, & hoc propter *alt. g. cap. excommunicamus. 1. §.* qui verò inuenti fuerint sola suspicione notabili, &c. tamen non debent, si relabantur, pœna relapsorum puniri, & procedatur, provt in quarto modo processum fidei terminandi, circa 24. *quæst.* tactum est.

Quintus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur suspectus vehementer & hoc simili modo, vel confessione propria, vel depositione alterius maleficæ detentæ. Et sunt qui ad hanc leuem depositionem reducunt impeditores iudicum, directè, vel indirectè eorum officium inquirendo, maleficas impediendo: dummodò hoc scienter fecerint; ex *cap. vt inquisitionis negotium, libro 6. de hæret.*

qui impedimenta præstant maleficis, qua suspicione laborent.

Item reducunt omnes, qui impedientibus præstant scienter auxilium, consilium, vel fauorem: patet per *alle. c. inquisitionis.* Item reducunt qui citatos, aut captos hæreticos instruunt de celanda veritate, & vt illam subticeant, vel falsitatem asserant. Et hoc ex *cap. accusatus. & §. fi.* Item reducunt omnes qui eos, quos sciunt hæreticos, receptant, scienter deducunt, visitant, vel associant, munera mittunt, seu fauorem impendunt: quæ omnia in fauorem non personæ, sed culpæ fiunt vbi scienter fiunt. Et ideo dicunt, quòd vbi delata persona participat de præmissis, & hoc per consilium ita iudicatum fuerit, tunc iuxta quartum modum processum fidei terminandi sub *quæst. 25.* sententianda est. Taliter vt omnem hæresim sub pœna relapsorum, vbi reciderit, habeat abiurare.

Possumus tamen asserere, adiiciendo, quòd Iudices respectum habeant super vniuscuiusque maleficæ incineratæ aut detentæ familiam, prolem, seu etiam progeniem eò quòd vt plurimùm tales reperiuntur infectæ. Familiæ Maleficæ.

Cùm maleficæ etiam proprios infantes ex Dæmonum informatione ipsis habent offerre. Vnde & indubiè in quibuscunque flagitiis informare: patent hæc ex prima parte operis.

Probatur & ex eo, quòd sic in simplici hæresi propter agnitorum hæreticorum familiaritatem, dum quis de hæresi infamatus existit, etiam consequenter ratione familiaritatis est de hæresi vehementer suspectus, ita & in hac hæresi maleficarum.

Præfatus autem casus patet *in c. inter follicitudines, extra. de purgatione ca.* vbi apparet: quod ratione infamiæ de hæresi fuit. Decano quidam indicta canonica purgatione, & ratione familiaritatis hæreticorum, abiuratio Triplex pœna vni malefico Decano inflicta.

Digitized by Google

publica & ratione ſcandali fuit priuatus beneficio, quouſque ſcandalum ſopiretur.

Sextus modus incidit, vbi talis delatus efficitur ſuſpectus violenter, hoc autem fit non ad ſimplicem vel nudam depoſitionem alterius maleficæ detentæ, ſed ad indicia facti, quæ eliciuntur ex quibuſdam verbis & factis à maleficadetẽta perpetratis, & prolatis, quibus ad minus delata aſſeritur interfuiſſe & operibus deponentis communicaſſe.

Pro quorum intelligentia, aduertenda ſunt ea, quæ *ſuprà quæſtione* 29. tacta ſunt præcipuè ſuper violentam ſuſpicionem quomodo ex violentibus & conuincentibus oritur coniecturis, & qualiter Iudex violentatur ad credẽdum ex ſola ſuſpicione aliquem eſſe hæreticum, qui tamen fortaſſis bonus Catholicus in corde exiſtit. Sicut Canoniſtæ exemplificant circa ſimplicem hæreſim, de eo qui citatus in cauſa fidei ad reſpondendum renuit comparere contumaciter: propter quam contumaciam excommunicatur. In qua vbi per annum perſeuerauit, efficitur ſuſpectus de hæreſi violenter.

Quare & à ſimili circa talem perſonam delatam aduertenda ſunt indicia facti, ex quib. efficitur violenter ſuſpecta. Et ponatur caſus, quod detenta malefica aſſeruit illam interfuiſſe ſuis maleficiis, quæ tamen delata conſtanter negat, quid ergo faciet? vtiq; opus erit conſiderare, an ex aliquibus operibus ſit vehementer ſuſpecta, & an vehemens ſuſpicio in violentam valeat tranſire: ſicut in præfato caſu, citatus reſponſurus, vbi non comparet, ſed renuit contumaciter, fit ſuſpectus leuiter de hæreſi, etiam vbi citatus fuit in non cauſa fidei. Si autem in cauſa fidei citatus renuit comparere, & propter contumaciam excommunicatur, tunc fit ſuſpectus vehementer: quia tunc leuis ſuſpicio tranſit in vehementem, & ſi per annum perſiſtat, tunc vehemens tranſit in violentam. Ita conſiderabit Iudex ſi ratione familiaritatis contractæ cum detenta malefica ſit delata vehementer ſuſpecta, vt immediatè in quinto modo incidenti tactum fuit, tunc opus erit conſiderare, an ipſa vehemens ſuſpicio in violentam tranſire poſſit: Præſumitur enim quòd tranſire poſſit, id eſt, quòd flagitiis detentæ ipſa delata interfuit, vbi familiaritatem cum ea frequenter habuit. Eſt ergo procedendum Iudici iuxta ſextum modum proceſſum fidei terminandi, prout in 26. quæſt. tangitur. Quòd ſi quæritur, quid faciat Iudex ſi adhuc talis delata ab altera malefica detenta, omnino perſiſtat in negatiua non obſtantibus quibuſcunque indiciis aduerſus eam productis? Reſpondetur primò, quòd Iudex debet aduertere ſuper earum negatiuas reſponſiones, an ex vitio ſeu maleficio taciturnitatis proueniant, ſiue non: & quidem, vt *in primis quæſt. quæſt.* 15. *&* 16. *huius* 3. *partis* patuit, Iudex cognoſcere poteſt, ſi flere & lachrimas emittere valeat, & vbi in quæſtionibus quaſi in ſenſibilibus redditur, ita quòd ad priſtinas vires faciliter redit, tunc quidem violenta ſuſpicio aggranatur, & tunc omnino non eſt liberè dimittenda, ſeu ſecundum, vt in ſexto modo ſententiandi & proceſſum fidei terminandi patuit, ſupra allegato, perpetuis carceribus ad pœnitentiam peragendam deputanda.

Qui leuis in vehementem, vehemens in violentam ſuſpicionem tranſeat.

Si verò maleficio taciturnitatis non ſit infecta propter vehementes dolores quos in quæſtionib. ſuſtinet verè & realiter, cùm tamen aliæ ex maleficio taciturnitatis quaſi inſenſibiles reddantur, vt dictum eſt, tunc vltimum refugium Iudex habere poteſt ſuper Canonicam purgationem. Quæ ſi à ſeculari Iudice inducitur, dicetur vulgaris licita, quia non de numero purgationum vulgarium, de quibus 2. *quæſt.* 4. conſu-

Digitized by Google

Vulgaris licita canonica purgatio.

conſuluiſti. & monomachiam dicitur. In qua purgatione ſi defecerit, vt reus vel rea iudicabitur.

Septimus modus incidit, vbi delatus ipſe non reperitur legitimè deprehenſus, nec propria confeſſione, nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima, ſed tantum reperitur à detenta malefica delatus vel delata, & cùm hæc reperiuntur indicia, quæ ipſum reddunt ſuſpectum leuiter, vel vehementer: Vtpotè quia ſolummodò habuit magnam familiaritatem cum maleficis, tunc tali ratione infamiæ eſt dicenda canonica purgatio, iuxta canonem allegatum, inter ſollicitudines: & ratione ſuſpicionis hæreſim abiurare cum pœna relapſorum, vbi recidiuaret ſi vehementer ſuſpectus, vel ſine illa ſi leuiter, & procedatur, vt in proximo modo proceſſum fidei terminandi, *circa c. 27. q.* tactum eſt.

Octauus modus incidit, vbi ſic delatus reperitur confeſſus hæreſim illam, ſed pœnitens & nunquam relapſus. Vbi notandum, quòd conſequenter, vbi agitur de relapſis & non relapſis, pœnitentibus & non pœnitentibus, tales diſtinctiones tactæ ſunt propter iudices, qui de vltimis inferendis ſuppliciis non ſe intromittunt. Ideò ciuilis iudex ſuper confeſſum ſiue pœniteat, ſiue non, ſiue relapſus fuerit ſiue non, per ciuiles & imperiales leges procedere poteſt, vt iuſtitia ſuadebit: tantummodò recurſum ad ipſos tredecim modos ſententiandi habere poteſt, & ſecundùm illos ſe reſoluere, vbi aliquod ambiguum interuenerit.

QVÆSTIO XXXIV.

Super modum ſententiandi maleficam maleficia tollentem, inſuper etiam ſuper maleficas obſtetrices & maleficos ſagittarios.

QVintus decimus modus proceſſum fidei terminandi, & ſententiandi eſt, quando delatus de hæretica prauitate reperitur, quòd maleficia non inferat, ſed tollat. Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda, quia aut vtitur remediis licitis, aut illicitis: Et ſi quidem licitis, non vt maleficus, ſed vt Chriſticola eſt iudicandus. De quibus licitis remediis ſuprà circa principium huius tertiæ partis ad longum patuit.

Si verò illicitis, tunc diſtinguendum, quia aut ſunt illicita ſimpliciter, aut ſecundùm quid. Si ſimpliciter adhuc dupliciter, quia vel nocumento proximi, vel ſine nocumento: vtroque tamen modo ſemper cum expreſſa Dæmonum inuocatione. Si verò illicita ſecundùm quid, puta quia abſque expreſſa, licèt non abſque tacita Dæmonum inuocatione fiunt, talia iudicantur vana potius quàm illicita nominari à Canoniſtis & certis Theologis, vt *ſuprà in quæſt. huius vltimæ partis totius operis* patuit.

Illicita remedia vel ſecundùm quid vel ſimpliciter.

Iudex ergo quicunque, ſiue eccleſiaſticus ſiue ciuilis, licet primos & vltimos non habeat reprobare, & ſignanter primos potiùs commendare, & vltimos tolerare, provt Canoniſtæ aſſerunt, licitum eſſe vana vanis contundere. Illos tamen qui cum expreſſa Dæmonum inuocatione maleficia auferunt, nullo modo tolerare debet, præcipuè illos qui cum nocumento proximi talia committunt. Et dicuntur cum nocumento proximi practicare, quando maleficium ita ab vno auferetur

Digitized by Google

& alteri infertur. Nec obstat, si illa cui infertur sit malefica per se, siue non: siue sit illa, quæ maleficium intulit siue non: & siue sit homo siue quæcunque alia creatura, patent super hæc omnia acta & gesta deducta *in prima quæstione suprà allegata.*

Si quæritur, quid faciat Iudex, vbi talis asserit se maleficia tollere per licita & non illicita remedia, aut quando possit talia veraciter Iudex cognoscere? Respondetur, quod citato illo interrogetur quibus mediis vtatur: nec tamen verbis suis standum, sed Ecclesiasticus Iudex cui ex officio incumbit, diligenter inquirat, siue per se, siue per plebanum aliquem, qui à singulis parochianis exactè sub præstito iuramento, quod exigere potest, perquirat, quibus remediis vtatur: & siquidem inuentum fuerit, provt communiter inueniuntur cum superstitiosis remediis, omnino non sunt propter horribiles pœnas à canonibus inflictas, vt inferius patebit, tolerandæ.

Quomodò illicita remedia ab illicitis discernantur.

Et si quæritur, vnde possunt remedia licita ab illicitis discerni, cùm semper asserant, se quibusdam orationibus, & herbarum applicationibus, huiusmodi amouere? Respondetur, hoc facilè foret, dummodò diligens inquisitio fieret. Nam quia necesse habent superstitiosa remedia occultare, vt non reprehendantur, seu vt facilius mentes simplicium illaqueare valeant, ideò huiusmodi verbis aut herbarum applicationibus insistunt: tamen ex quatuor superstitiosis eorum actibus tanquam sortilegæ & maleficæ manifestè deprehenduntur.

Sunt enim de occultis diuinantes, & ea quæ non nisi malorum spirituum reuelatione scire possunt, referantes. Exempli gratia, Vbi pro sanitate acquirenda frequentantur à læsis, causam læsionis, aut maleficij aperire & manifestare sciunt: vt si ratione altercationis cum vicino acciderit, vel aliqua ex causa, hoc ipsum perfectissimè noscunt, & indicare frequentantibus sciunt.

Secundò, vbi ad vnius nocumenti seu maleficij curam se intromittunt; alterius verò minimè. Provt in Diœcesi Spirensi, malefica quædam in loco quodam, *zum Hofe* nuncupato, existit, quæ licèt plures sanare videatur, certos tamen minimè se posse curare fatetur: nullam ob aliam causam, nisi vt ab incolis fertur, quòd maleficia talibus illata, sint tam fortiter ab aliis, vt asserit, maleficis impressa, & hoc vtique virtute Dæmonum, quòd illa amouere non valeat. Quia videlicet Dæmon non semper Dæmoni cedere potest, aut nō vult.

Tertiò, vbi super huius maleficia illata singulares exceptiones facere noscuntur. Provt in ipsa ciuitate Spirensi contigisse noscitur: dum quædam honesta persona maleficiata in tibiis, huiusmodi diuinatricem ob sanitatis gratiam aduocasset illa domum ingressa, & eam dum intuita fuisset talem exceptionem fecit, si, inquit, squamas & capillos in vulnere non habuerit, reliqua omnia extrahere potero. Causam etiam læsionis aperuit, licèt ex rute, & ad duo miliaria aduentasset dicens, quia cum vicina altercasti, tali die, ideò tibi accidit præter squamas etiam & pilos, alias quamplures diuersorum generum res extraxit, & sanitati restituit.

Quartò: vbi superstitiosis insistunt aut insistere faciunt cæremoniis, & sic ante solis ortum, vel alio determinato tempore, se frequentari volunt, dicentes quòd infirmitates vltra angariam illatas sanare nequeant, aut quòd tantummodò duas aut tres personas per annum sanare valeant, licèt non sanando, sed à læsionibus cessando, sanare videantur.

Possunt & addi quamplures aliæ considerationes, circa talium personarum conditiones, quia vt plurimum

Non sanat malefica, sed facit cessare læsiones.

Digitized by Google

retroactis temporibus malæ & reprehenſibilis vitæ fuerunt diffamatæ, ſeu adulteræ, aut maleficarum ſuperſtites: vnde ex nulla ſanctitate vitæ hæc gratia ſanitatis à Deo collata.

De obſtetricibus ſagis.

Incidentaliter reducuntur & obſtetrices maleficæ omnes, alias maleficas in flagitiis excedentes, de quibus & in prima parte operis deductum eſt: Quarum etiam tantus numerus, vt ex earum confeſſionibus compertum eſt, quòd non æſtimatur villula, vbi huiuſmodi non reperiantur exiſtere. Cui periculo vtique à præſidentibus foret in parte ſuccurrendum, vt non niſi iuratæ obſtetrices à præſidentibus deputarentur, cum aliis remediis quæ in ſecunda parte operis tacta ſunt.

Magi ſagittarij.

Incidit & maleficis ſagittariis, in contumeliam vtique Chriſtianæ religionis tantò periculoſius detegentes quanto & ſecuriores habent in terris optimatum & principum receptatores, fautores, & defenſores. Sed quòd omnes tales receptatores, fautores, &c. omnibus maleficis plerunque in certis caſibus damnabiliores exiſtãt, ſic declaratur. Nã talium defenſores à Canoniſtis & Theologis in duplici genere aſſignãtur. Quidam namque errorem, alij verò perſonam ſunt defendentes: Et hi quidem, qui errorem, damnabiliores ipſis qui errant, exiſtunt: cùm non ſolùm hæretici, imò hæreſiarchæ habendi ſunt, vt patet 24. *quæſt. 3. qui illorum.*

Fouentes ſagittarios magos, quo loco habendi.

Et de his defenſoribus communiter non loquuntur iura, eò quòd ab aliis hæreticis non diſtinguuntur. In quibus etiam habet locum *cap. ad abolendam §. præſenti.* ſæpè alleg.

Quidam alij ſunt qui licèt non defendunt errorem, defendunt tamen perſonam errantem: vtpotè qui reſiſtunt viribus & potentiæ, tales malefici, ſeu quicunque alij hæretici veniant ad manus Iudicis fidei, ad examinandum, vel puniendum, & ſimilia.

Simili modo etiam fautores talium ſunt in duplici genere.

Spirituales domini fouentes ſagittarios maleficos.

Quidam namque ſunt, qui publica funguntur authoritate, hoc eſt, publicæ perſonæ, vt domini temporales, ſeu etiam ſpirituales temporalem iuriſdictionem habentes; qui etiam fautores eſſe poſſunt duobus modis, omittendo & committendo.

Obmittendo, ſcilicet facere ea circa maleficos vel ſuſpectos infamatos, vel credentes, receptatores, defenſores & fautores, ad quæ ex eorum officio obligantur. Cùm tamen ab Epiſcopis vel Inquiſitoribus; vel eorum alter requiruntur. Vtpotè ſi eos non capiant, vel captos non diligenter cuſtodiant, vel infra diſtrictum ſuum ad locum, de quo eis mandatur, non deducant, aut executionem promptam de eis non faciant, & ſimilia, vt patet *in cap. vt inquiſitionis. in princip. libr. 6. de hære.*

Committendo autem, vtpotè, ſi captos huiuſmodi, ſine Epiſcopi aut iudicis eius licentia vel mandato, à carcere liberent, vel proceſſum, iudicium, vel ſententiam eorum directè vel indirectè impediant, vel ſimilia peragant, vt patet cap. allegato, vt officium. §. *prohibemus.* Pœnæ talium in præcedentibus circa ſecundùm principale huius operis, & circa finem, vbi de maleficis ſagittariis, & aliis armorum incantatoribus tactum eſt, declaratæ ſunt.

Ad præſens ſufficiat, quòd omnes tales, ipſo iure ſunt excommunicati, & duodecim magnas pœnas incurrunt: patet *extra, de hære. excommunicamus. §. credentes. & cap. allegato. vt inquiſition. §. prohibemus.* In qua excommunicatione, ſi per annum perſtiterint animo pertinaci, ex tunc ſunt vt hæretici condemnandi, vt eo. *cap. & §. alleg.*

De receptoribus maleficorum.

Qui verò dicendi ſint receptatores, & an habendi ſint, vt hæretici. Reſpondetur, quòd recipientes huiuſmodi maleficos,

Digitized by Google

maleficos, ſagittarios, aut quoſcunque armorum incantatores, necromanticos, ſeu maleficos hæreticos, de quibus in toto opere tractatum eſt, ſint in duplici genere, ſicut etiam de eorum defenſoribus & fautoribus tactum eſt.

Quidam namque ſunt, qui non tantùm ſemel verbis, ſed pluries & frequenter tales ſuſcipiunt, & iſti propriè, & ſecundùm vim vocabuli, dicuntur receptatores à receptando, quod eſt verbum frequentatiuum. Et tales receptatores, quandoque ſunt ſine culpa, vtpote ſi ignoranter hoc faciunt, nec aliquid vnquam ſiniſtri de eis ſuſpicati ſunt. Alij quando ſunt in culpa, vtpotè quando eorum [illegible]tores ſciunt & non ignorant, quia Eccleſia tales ſemper perſequitur tanquam crudeliſſimos fidei hoſtes, & ſi non minus domini terrarum eos receptant, tenent, defendunt, &c. Tales propriè ſunt & dicuntur hæreticorum receptatores. Et de talibus etiam loquuntur iura, & quòd ſunt excommunicati, iuxta *c. excom. 1. §. credentes.*

Quidam autem non pluries & frequenter, ſed tantùm ſemel vel bis huiuſmodi maleficos aut Hæreticos receperunt, & iſti non videntur propriè dici receptatores, quia non frequentarunt, ſed receptores, quia eos receperunt, & non receptauerunt. Licet Archidiac. dicat contrarium *in c. quicunque ſuper ver. receptatores.* De quo tamen nō eſt magna vis, quia non de verbis ſed de factis curandum eſt.

Ponitur tam differentia inter Receptatores & Receptores: eò quòd Domini terrarum ſemper dicuntur talium receptatores, vbi ſimplices, qui eos expellere non habent, nec poſſunt. Et ſi receptores ſint, ſunt tamen ſine culpa.

Differētia inter Receptatores & Receptores.

Vltimò autem de impeditoribus officij inquiſitionis Epiſcoporum, contra huiuſmodi maleficos hæreticos, qui ſunt, & ſi hæretici dicendi ſint. Ad quod reſpondetur, quòd huiuſmodi impeditores ſunt in duplici genere. Quidam namque ſunt qui impediunt directè, vt qui captos pro hæreſeos crimine à carcere propria temeritate liberant, vel proceſſus inquiſitionis lacerant, teſtes in cauſa fidei, pro eo quòd teſtificati ſunt, vulnerant: Vel ſi dominus temporalis ſtatuat, quòd nullus niſi ipſe in hoc crimine cognoſcat, aut quòd nulli niſi ſibi de hoc crimine deferri poſſit, nec teſtificari niſi coram eo, & ſimilia. Et iſti impediunt directè: iuxta no. per Io. And. *in c. ſtatutum, ſuper ver. directè, lib. 6. de hære.* Et qui proceſſum, iudicium, vel ſententiam in tali cauſa fidei directè impediunt, vel qui ad hæc agenda præſtiterint auxilium, conſilium, vel fauorem, & tales licèt ſint multùm culpabiles, non tamen ex hoc ſunt hæretici iudicandi, niſi aliter apparet, quòd eſſent conſimilibus erroribus maleficorum inuoluti cum pertinaci voluntate, ſunt tamen ipſo excommunicationis mucrone percuſſi; iuxta *cap. inquiſitionis. §. prohibemus.* Sic quòd ſi in illa excommunicatione ſteterint per annum animo pertinaci, ex tunc ſunt vt hæretici condemnandi, vt patet *c. & §. alleg.*

qui impediunt, officium Inquiſitionis, quomodo hæretici habendi.

Quidam verò ſunt qui impediunt indirectè, vtpotè qui ſtatuunt quòd nullus portet arma ad capiendum hæreticos, niſi de familia Domini temporalis, & ſimilia, iuxta no. per Io. And. *in c. ſtatutum, ſuper ver. indirectè.* Et tales ſunt minus culpabiles, quàm primi, nec ſunt hæretici, ſed ſunt excommunicati, iuxta alleg. *c. vt inquiſitores.* Et etiam præſtantes ad hoc conſilium, auxilium, vel fauorem: taliter quòd ſi ſteterint in illa excommunicatione per annum animo pertinaci, ex tunc velut hæretici ſunt condemnandi, per allega. *c. & §. prohibemus.* Quod ſic eſt intelligendum, quòd hæretici condemnantur taliter, quòd ſi volunt redire, recipiuntur ad miſericordiam,

Digitized by Google

diam, errore prius abiurato, aliàs vt impœnitentes tradentur curiæ seculari: Vt patet per *c. ad abolendam. §. præsenti.*

Epilogando. Maleficæ obstetrices, provt aliæ maleficæ maleficia inferentes, secundùm qualitatem criminum condemnantur & sententiantur, & à simili, maleficæ maleficia superstitiosè, vt dictum est, opere diaboli tollentes. Cùm non dubium sit, quòd sicut auferre, ita & inferre possunt. Vnde & ex quodam pacto totaliter Maleficæ ex dæmonum informatione conueniunt, vt hæ quidem lædere, aliæ verò sanare debeant, vt sic eo facilius mentes simplicium illaqueando, suam perfidiam augmentent. Sagittarij verò & alij armorum incantatores malefici, cùm nonnisi ex fauore, defensione, receptatione præsidentium sustententur, omnes tales, pœnis præscriptis subiacent: & qui officiales quoscunque contra huiusmodi maleficos, aut eorum fautores, &c. in eorum officio impedirent, simili modo excommunicati sunt, & omnibus pœnis vti fautores subiacent. Verùm vbi steterint per annum in illa excommunicatione animo pertinaci, si redire voluerint, abiurent impedimentum & fautoriam, & ad misericordiam admittuntur, aliàs vt impœnitentes hæretici traduntur brachio seculari. Et vbi non stent per annum, nihilominus contra impeditores huiusmodi potest procedi, vt contra fautores hæreticorum. per *c. accusatus. §. vltimo.*

Qui possunt maleficia auferre præsumitur etiam posse inferre.

Abiuratio impedimenti & fautoriæ.

Et quod dictum est de fautoribus, defensoribus, receptatoribus & impeditoribus, super maleficos, sagittarios, &c. idem & per omnia intelligendum est erga quascunque maleficas, aut maleficos hominibus, iumentis, & terræ frugibus varia nocumẽta inferẽtibus. Verùm & ipsi malefici quicunque vbi in foro pœnitentiæ spiritu contrito & humiliato peccata deflentes, & purè confitentes, veniam petierint, ad misericordiam recipiuntur. Aliàs vbi innotescunt, contra eos procedere debent, quibus ex officio incumbit, citando, attestando, capiendo, & procedendo in omnibus iuxta criminum qualitatem, vsque ad sententiam definitiuam inclusiuè, vt tactum est, si & in quantum huiusmodi præcedentes æternæ damnationis laqueum, propter excommunicationem eis ab Ecclesia inflictam, euadere velint.

QVÆSTIO XXXV.

Huius vltimæ partis, super modos sententiandi, maleficos quousque friuolè, aut etiam iustè appellantes.

SI verò ad appellationis remedium finaliter delatum confugere Iudex cerneret, notandum: primò quòd hæc interdum valida atque iusta, interdum friuola atque nulla decernitur. Cùm enim in negotiis fidei summariè, simpliciter & de plano sit procedendum, vt ex præcedentibus sæpè tactum est, ex *cap. multorum querela. in Cle.* vbi & appellationis remedium interdicitur. Attamen quia Iudices interdum sponte, propter negotij arduitatem libenter ipsum prorogant & dilatant: ideò aduertere possunt, quòd vbi delatus sentiret, se à Iudice realiter & de facto contra ius, & iustitiam aggrauatum, vtpotè quia eum ad defendendum admittere noluit, vel quia solus sine consilio aliorum, vel etiam sine assensu Episcopi, vel eius vicarij pronunciauit delatum quæstionare, cùm aliàs sufficientes probationes pro & contra habere potuisset, & huius similia: tunc quidem appellatio foret iusta, aliàs non.

De appellantibus maleficis.

Secundò notandum, quòd Iudex appellatione huiusmodi sibi præsentata, tunc absque perturbatione & motu debet petere copiam appellationis, protestando verbo quòd non currat sibi tempus, & cùm ipse delatus tradiderit

Digitized by Google

sibi copiam appellationis, aduertat, quòd adhuc habet duos dies ad respondendum, & post hos duos, adhuc triginta ad Apostolos exhibendum. Et licet statim possit respondere, & Apostolus dare istos vel illos, vbi sit multùm expertus & peritus, tamen vt cautius procedatur, melius est vt aliquem terminum 10. vel 20. vel 25. dierum eidem ad dandum pariter & recipiendum Apostolos, quales dare decreuerit, assignare cum potestate prorogandi.

Tertiò notandum est iudici, quòd infrà tempus iuris, & infrà tempus assignatum debet diligenter attendere & discutere causas appellationis, seu grauamina allegata: & si videt habito bono consilio peritorum, quòd iniustè & indebitè delatum aggrauauit, ad se defendendum non admittendo vel quæstionibus non debito tempore exponendo, vel similia, adueniente termino assignato, corrigat errorem suum, & reducat processum ad punctum, & statim in quo erat quando defensiones ille petiuit, vel terminum ad interloquendum assignauit, & similia, & tollat grauamen: quo ablato procedat provt ante. Quia per amotionem grauaminis, appellatio quæ erat aliqua, fit nulla iuxta *c. cessante. extrà de appellationibus.*

Grauamina reparabilia & irreparabilia.

Sed hîc tamen diligenter attendat circumspectus & prouidus iudex, quòd quædam sunt grauamina reparabilia, & sunt illa, de quibus iam dictum est, & tunc habent locum ea quæ dicta sunt. Quædam autem sunt irreparabilia, vtpotè si delatus fuerit quæstionatus realiter, & de facto, & post euadens appellat: vel si clenodia & aliquantilia, simul cum vasis & instrumentis, quibus malefici vtuntur, fuerunt recepti & combusti, & similia quæ nequeunt reparari nec reuocari: Et tunc non habet locum, prædictus modus scilicet processum ad statum reducere in quo fuit grauamen huius irrogatum.

Quarto notandum iudici est, quòd licet à die responsionis habeat triginta dies ad Apostolos exhibendum, iuxta *c. de appel.* & possit petenti assignare vltimum diem iuris, hoc est trigesimum ad Apostolos recipiendum, tamen ne videatur, quòd velit vexare delatum, & de vexatione indebita reddat suspectum: & ne videatur confirmare grauamen sibi impositum propter quod extitit appellatum, melius est quòd assignet infrà tempus iuris terminum competentem, vtpotè decimum diem, vel vicesimum, & potest postmodum, si expedire noluerit, adueniente termino prorogare, dicendo, se fuisse aliis negotiis implicatum, vel huiusmodi.

Quintò notandum iudici est, quòd quando præfixit terminum appellanti, & Apostolos petenti, quòd non assignet solùm ad Apostolos dandum, sed ad dandum pariter & recipiendum: Quia si assignaret ad dandum tantùm, tunc Iudex, à quo appellaretur, haberet appellanti mittere. Assignabit ergo ei terminum, hoc est, talem diem talis anni, ad dandum eis, & recipiendum à iudice Apostolos, tales quales dare decreuerit.

Sextò, notare debet, quòd in assignatione huius termini, non citat respondendo, quòd dabit Apostolos negatiuos aut affirmatiuos, sed vt plenius deliberare possit, dicet quòd exhiberit tales, quales tunc decreuerit exhibendos.

Attendat etiam quòd in assignatione huius termini, appellanti, vt tollatur omnis cautela & astutia, & malitia appellantis, assignet locum in specie, diem & horam: vtpotè quòd assignet vigesimum diem Augusti, anni præsentis, & horam vesperam, & cameram ipsius Iudicis, in domo tali, talis ciuitatis vel loci sitam, tali appellanti ad dandum & recipiendum Apostolos tales quales decreuerit exhibendos.

Septimò notet, quòd si decreuerit in animo suo, detinere delatum crimine

requirente,

Digitized by Google

requirente, & iuſtitia exigente: in aſſignatione termini ponat, quòd aſſignet talem terminum ad dandum vel recipiendum perſonaliter Apoſtolos, ipſi appellanti, aſſignétque talem locum eidem appellanti, ad dandum eidem, & recipiendum ab eo Apoſtolos, de quo ſit in poteſtate Iudicis appellantem liberè retinere, datis tamen prius ſtatim Apoſtolis negatiuis, aliàs non.

Octauò notet, Iudex, ne aliquid innouet circa appellantem, ipſum capiendo, vel quæſtionando, ſeu è carcere liberando, vel alias ab hora, qua fuit ſibi appellatio præſentata, vſque ad horam qua tradidit Apoſtolos negatiuos.

Epilogando nota; ſæpè contingit, quòd delatus, quando dubitat, quòd contra eum feratur ſententia, quia conſtat ſibi de culpa ſua, frequenter recurrit ad appellationis remedium, vt ſic ſubterfugiat Iudicis ſententiam, vnde ab ipſo appellat, & cauſas friuolas aſſignat, vtpotè quòd Iudex cum captum tenuit, & cautioni idoneæ eũ tradere noluit, & ſimilia friuola colorata, qua appellatione Iudici præſentata, copiam appellationis petat: qua habita ſtatim vel poſt duos dies reſponſionem, diem, & horam, & locum appellanti ad dandum & recipiendum Apoſtolos tales quales decreuerit præfigat, infra terminum tamen iuris, vtpotè 25. 26. vel 30. diem talis menſis: infra quem terminum aſſignatum Iudex copiam appellationis, & grauamina ſeu cauſas, propter quas appellat, diligenter diſcutiat, & cum bono conſilio iuris peritorum deliberet, an exhibeat appellanti Apoſtolos negatiuos, hoc eſt, reſponſiones negatiuas appellationem non admittendo. Vel affirmatiuas & reuerentiales mittendas ad iudicem, ad quem appellat, appellationi deferendo.

Si enim videat, quòd cauſæ appellationis ſunt falſæ vel friuolæ atque nullæ, & quòd appellans non vult niſi iudicium ſubterfugere, ſeu protogare, det Apoſtolos negatiuos ſine refutatorios: Si autem videat quòd grauamina ſunt vera, & iniuſtè ſibi illata, & non ſunt irreparabilia, vel dubitat, ſi eſt ita, vel aliàs fatigatus propter malitiam appellantis, vult ſe à tanto onere liberare, exhibeat appellanti Apoſtolos infirmatiuos ſeu reuerentiales. Adueniente igitur appellanti termino aſſignato, ſi Iudex nondum formauit Apoſtolos ſeu reſponſiones, vel aliàs non eſt diſpoſitus, peremptoriè poteſt rogare ſimul vel ſucceſſiuè vſque ad trigeſimum diem, qui eſt vltimus terminus iuris ad exhibendum Apoſtolos aſſignatos.

Si autem formauit, & eſt diſpoſitus, poteſt ſtatim dare Apoſtolos appellanti. Si igitur decreuerit dare Apoſtolos negatiuos, ſeu refutatorios, adueniente termino peremptorio aſſignato, exhibebit per modum, qui ſequitur in ſcriptis.

ET dictus Iudex reſpondens præfatæ interiectæ appellationi, ſi dici appellatio mereatur, dicit quod ipſe Iudex, & ſecundùm canonicas ſanctiones, ſeu etiam imperialia ſtatuta ſeu leges, proceſſit, & procedere intendit, & à iuris vtriuſque tramite non diſceſſit, nec diſcedere intendit, minúſque ipſum appellantem aggrauauit, nec aggrauare intendit, aut intellexit, quod patet per cauſas coloratas allegatas ſingulas decernendo. Non enim grauauit in hoc, quòd eum cepit & captum tenuit: Quia cùm ſit ſibi delatus de tali hæretica pranitate, & teſtes multos habeat contra eum, meritò ipſum tanquam conuictum de hæreſi, vel ſibi vehementer ſuſpectum, captum tenere debuit, atque debet, nec grauauit eum, quia dare ipſum noluit cautioni. Nam cùm crimen hæreſeos ſit crimen de maioribus, & ipſe appellans eſſet conuictus & ſtatim in negatiua nequaquam errat, nec eſt cautioni etiam maximæ dandus, ſi eſt &

Digitized by Google

erat in carceribus detinendus : & ſic diſcurrat per alias rationes.

Quo facto, dicat ſic : Quare apparet quòd ipſe iudex debitè & iuſtè proceſſit, & à iuris ſemitis minimè deuiauit, minúſque ipſum in aliquo aggrauauit: ſed ipſe appellans per quaſdam cauſas coloratas atque fictas nititur ſubterfugere iudicium iniuſtè & indebitè appellando : propter quæ eius appellatio eſt friuola atque nulla, vtpotè à nullo grauamine interiecta ; peccans enim in materia & forma. Et cum appellationibus friuolis nec iura deferant, nec ſit à iudice deferendum, ideò dixit iudex ipſe quod interiectam appellationem non admittit, nec admittere intendit, nec ei defert, nec deferre proponit : Et hanc reſponſionem offert dicto tali ſic indebitè appellanti pro Apoſtolis negatiuis, & mandat inſeri ſtatim immediatè poſt appellationem prædictam eidem præſentatam. Et ſic tradat notario, qui appellationem eidem præſentauit.

QVibus Apoſtolis negatiuis ſic adhibitis appellanti, ſtatim iudex continuando ipſum ſuum officium exequatur, mandando eundem capi ſeu detineri, vel ipſum arreſtando, vel terminum ad comparendum coram ſe eidem aſſignando, vel aliquid ſimile propter quod appareat, quòd non deſinit eſſe Iudex continuabítque proceſſum ſuum, contra appellantem, quouſque à iudice ad quem appellatum ſit prohibitus ne procedat.

Caueat tamen Iudex, quòd nullam nouitatem faciat contra appellantem perſonam, nec ipſum capiendo, nec ſi captus eſt, carcere liberando, nec aliàs ab hora, qua fuit ſibi appellatio præſentata quouſque Apoſtolos ei tradiderit negatiuos : Sed ex tunc, vt prædicitur, poterit, ſi iuſtitia hoc requirat, quouſque ſit prohibitus à iudice ad quem fuerat appellatum : Et tunc cum proceſſibus clauſis & ſigillatis, & cum fide ac tuta cuſtodia, idonea cautione, ſi oportuerit, remittat eum ad iudicem ante dictum.

Si autem Iudex exhibere decreuerit Apoſtolos affirmatiuos & reuerentiales, aduenientè eidem termino peremptorio aſſignato ad dandum & recipiendum Apoſtolos : exhibebit per modum qui ſequitur in ſcriptis.

ET dictus Iudex, reſpondendo præfatæ interiectæ appellationi, ſi dici appellatio mereatur. Dicit quòd ipſe iuſtè, & prout debuit, in cauſa præſenti proceſſum, & non alias, nec dictum aggrauatum ſe appellaſſe, aggrauare intendit. Quod patet per allegatas rationes ſingulas diſcurrendo. Non omninò ipſum aggrauabit in hoc quod dixit, &c. diſcurrat per cauſas ſingulas appellationis, meliori modo & cum veritate, qua poterit, reſpondendo.

Concludendo ſic, quare apparet, quòd ipſe iudex dictum appellantem nullatenus aggrauauit, nec cauſam dedit eidem appellanti, metuens ne ſecundùm eius demerita ad iuſtitiam procedatur, propter quod eius appellatio eſt friuola atque nulla, quia à nullo grauamine interiecta, nec ei eſt iure à Iudice deferendum. Verùm propter reuerentiam Sedis Apoſtolicæ, ad quam extitit appellatum, dicit ipſe iudex, quòd dictam appellationem admittit, éique defert, & deferre intendit, totum præſens negotium ad ſanctiſſimum dominum noſtrum Papam, & ſanctam Sedem Apoſtolicam remittendo : aſſignando eidem appellanti certum tempus, ſcilicet tot menſes proximè ſubſequentes, infra quos cum proceſſibus, clauſulis & ſigillatis, ſibi per ipſum iudicem tradendis, vel aliàs data idonea cautione de præſentando, ſeu in Romana curia, vel cum fida & tuta cuſtodia, eidem per ipſum iudicem exhibenda, habeat in Romana curia præſentare

Domino

Digitized by Google

Domino noſtro Papæ. Et hanc reſponſionem offert ipſe iudex eidem appellanti, pro Apoſtolis affirmatiuis, & mandatur eam inſeri immediatè poſt interiectam appellationem eidem præſentatam. Et ſic tradet eam notario, qui appellationem eidem præſentauit.

ATtendat autem prudens iudex, quòd mox, vt Apoſtolos reuerentiales appellanti exhibuit, in cauſa illa pro qua ille appellauit, ſtatim ipſe deſinit eſſet iudex, nec poteſt amplius de illa cognoſcere, niſi ſibi cauſſa remiſſa per ſanctiſſimum dominum noſtrum Papam. Quare de cauſa illa ſe amplius non intromittat, niſi mittendo dictum appellantem per modum prædictum ad dominum noſtrum Papam, aſſignando eidem terminum competentem, vtpotè vnius menſis, duorum vel trium: quatenus interim poſſit ſe ad eundem diſponere & parare, recipiátque ab eo de comparendo, & ſe præſentando in Romana curia, infra eundem terminum aſſignatum, idonea cautione. Vel ſi appellans non poteſt illam præſtare, mittatur cum fida & tuta cuſtodia. Vel obligat ſe melius quo poterit, quatenus ſe infrà terminum aſſignandum in Romana curia præſentabit domino noſtro Papæ, vel per ipſum non ſtabit.

Si autem iudex habet cauſam aliam, ac procedit contra eam in alia cauſa, in qua delatus non appellauit: In ipſa illa cauſa iudex remanet provt ante Iudex: etiam ſi poſt admiſſam appellationem, & datis Apoſtolis reuerentialibus ipſe appellans accuſatur, & denunciatur iudici de aliis hæreſeos criminibus, de quibus non agitur in cauſa, pro qua appellauit, non deſinit eſſe iudex, imò poteſt pro ſe ad informandum, & teſtes examinandum liberè, provt prius. Et finita prima cauſa, in Romana curia, vel ad iudicem remiſſa, poteſt procedere liberè in ſecunda.

Aduertant autem iudices, quòd proceſſus clauſos, & ſigillatos ad Romanam curiam mittant, iudicibus aſſignatis, qui iuſtitiam faciant, proceſſus meritis actitatis. Nec Inquiſitores ibi curent agere contra appellantes: ſed dimittant eos prædictis ſuis iudicibus iudicandos: Qui iudices, ſi inquiſitores nolint facere partem contra appellantes, procedant ex officio ad procurationem appellantium, ſi voluerint expediri.

Aduertant etiam iudices, quòd ſi ad appellantium inſtantiam citentur perſonaliter, & compareant, caueant tamen omnino litem non iurare, ſed attendant proceſſus exhibere, & totam cauſam ad illos reducere, & procurent vt citiùs poterunt remeare ne ibi tædiis, miſeriis, laboribus & expenſis, damnabiliter fatigentur: Sequuntur namque damna Eccleſiæ, & hæretici confortantur, & ex poſt non inueniunt iudices tantum fauorem & reuerentiam, nec timentur, provt eorum præſentia facit. Item ipſi hæretici alij quicunque videntes iudices in Romana curia fatigari, & detineri, erigent ſibi cornua, & contemnent, ac malignabuntur, & audacius hæreſes ſeminabunt, & vbi agitur contra eos, ſimili modo appellabunt. Alij etiam iudices efficiuntur debiliores, ad negotia fidei proſequendum, & ad hæreticos extirpandos, metuentes ne per conſimiles appellationes tædiis, & miſeriis fatigentur. Hæc omnia cedent in magnum præiudicium fidei Eccleſiæ ſanctæ Dei à quibus ſingulis ſponſus ipſius Eccleſiæ eam præſeruare dignetur.

Digitized by Google

SEQVITVR IN præcedentem Tractatum Approbatio & ſubſcriptio Doctorum almæ Vniuerſitatis Colon.

IVXTA FORMAM publici inſtrumenti.

IN Nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen. Nouerint vniuerſi præſentes, publicum inſtrumentum lecturi, viſuri, & audituri. Quòd anno à Natiuitate eiuſdem Domini noſtri, milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo ſeptimo: Indictione quinta, die verò Sabbati, decima nona menſis Maij, hora quinta poſt meridiem, vel quaſi, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri Domini Innocentij, diuina Prouidentia Papæ Octaui, anno tertio, in mei Notarij publici & teſtium infrà ſcriptorum, ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia, perſonaliter conſtitutus, Venerabilis & Religioſus Frater Henricus, ſacroſanctæ Theologiæ profeſſor, Ordinis Prædicatorum, hæreticæ prauitatis Inquiſitor, à ſancta Sede Apoſtolica, vnà cum Venerabili & Religioſo Fratre Iacobo Sprenger, etiam ſacræ Theologiæ profeſſore, ac Conuentus Prædicatorum, Colonien. priore collega ſua ſpecialiter deputatus, pro ſe & dicto collega ſuo propoſuit atque dixit modernus Summus Pontifex, ſcilicet dominus Innocentius Papa, præfatus, per vnam potentem Bullam commiſit ipſis Inquiſitoribus Henrico & Iacobo Ordinis Prædicatorum, & ſacræ Theologiæ profeſſoribus prædictis, facultatem inquirendi Apoſtolica auctoritate ſuper quaſcunque hæreſes: præcipuè autem ſuper Hæreſim maleficarum modernis temporibus vigentem, & hoc per quinque Eccleſias Metropolitanas, videlicet Moguntinen. Colonien. Treuiren. Saltzburgen. & Bremen, cum omni facultate contra tales procedendi, vſque ad vltimum exterminium, iuxta tenorem Bullæ Apoſtolicæ, quam ſuis habebat in manibus, ſanam, integram, illæſam, & non vitiatam, ſed omni prorſus ſuſpicione carentem.

Cuius quidem tenor Bullæ ſic incipit. Innocentius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam, ſummis deſiderantes affectibus, prout paſtoralis ſollicitudinis cura requirit, vt fides Catholica noſtris potiſſimè temporibus vbique augeatur & floreat, &c. Finit autem ſic. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo quarto, Nonas Decembris. Pontificatus noſtri anno primo.

Et quia nonnulli animarum rectores, & verbi Dei prædicatores, publicè in eorum ſermonibus ad populum aſſerere & affirmare non verebantur, maleficas non eſſe, aut qui nihil in nocumentum creaturarum quacunque operatione efficere poſſent. Ex quibus incautis ſermonibus, nonnunquam ſeculari brachio ad puniendum huiuſmodi maleficas amputabatur facultas: & hoc in maximum augmentum maleficarum & confortationem illius hæreſeos. Ideò prafati Inquiſitores, totis eorum viribus, cunctis periculis & inſultibus obuiare volentes, tractatum quendam non tam ſtudioſè, quàm laborioſè collegerunt. In quo, non tam huiuſmodi Prædicatorum ignorantiam, pro Catholica fidei conſeruatione repellere niſi ſunt, quantum etiam in exterminium maleficarum debito modo ſententiandi & eaſdem puniendi, iuxta dicta Bullæ tenorem, & ſacrorum canonum inſtituta laborarunt.

At quoniam conſonum ratiori eſt, vt ea quæ pro communi vtilitate fiunt, etiam communi approbatione Doctorum roborentur. Ideò ne prafati Rectores dyſcoli, & prædicatores ſacrarum literarum ignaris eſtimarent

æstimarent prædictum tractatum, sicut præmittitur, collectum, minus benè Doctorum determinationibus, & sententiis fulcitum: eundem almæ Vniuersitati Colonienſi ſeu nonnullis ibidem ſacræ paginæ profeſſoribus ad diſcutiendum & collationandum obtulerunt, vt ſi quæ reprehenſibilia, à Catholica veritate diſſona reperirentur, eorum iudice ſic refutarentur: quod tamen conſona Catholicæ veritati approbarentur: Quod ſubſcriptis modis factum fuit.

In primis egregius dominus Lambertus de Monte, manu ſua propria ſe ſubſcripſit, prout ſequitur.

Ego Lambertus de Monte, ſacræ Theologiæ humilis profeſſor, Decanus pro tempore facultatis Sacræ paginæ eiuſdem ſtudij Colonienſis, fateor, ac manu mea propria iſtum tractatum tripartitum, per me luſtratum, & diligenter collationatum, quoad eius partes primas nihil continere, ſaltim meo humili iudicio, quod ſit contrarium, aut ſententiis non errantium Philoſophorum, aut contra veritatem ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ fidei, aut contra Doctorum determinationes, à ſancta Eccleſia approbatorum aut admiſſorum. Tertia etiam pars vtique ſuſtinenda & approbanda, quoad illorum hæreticorum punitiones: de quibus tractat, in quantum ſacris canonibus non repugnat.

Iterum propter experimenta in hoc tractatu narrata, quæ vtique propter famam tantorum virorum præcipuorum, etiam inquiſitorum creduntur eſſe vera. Conſulendum tamen videtur, quòd iſte tractatus doctis & viris zeloſis, qui ex eo ſana, varia, & matura conſilia in exterminium maleficarum conferre poſſunt, communicetur ſimul & Eccleſiarum Rectoribus timoratis, & conſcientioſis duntaxat, ad quorum doctrinam ſubditorum corda in odium tam peſtiferæ hæreſeos incitari poterunt ad cautelam bonorum pariter & malorum inexcuſabilitatem atque punitionem, & ſic miſericordia in bonis, & iuſtitia in malis luce clarius pateat, & in omnibus Deus magnificetur, ipſo præſtante, cui laus & gloria.

Deinde ad idem Venerabilis magiſter Iacobus de Stralen *etiam propria manu ſua ſubſcripſit, in hunc modum. Ego Iacobus de* Stralen *Sacræ Theologiæ profeſſor minimus, poſt viſitationem tractatus memorati, ſentio conformiter per omnia, his quæ per Venerabilem magiſtrum noſtrum Lambertum de Monte, Decanum Sacræ Theologiæ ſuperius annotata ſunt: quod atteſtor hac ſcriptura manus mea ad laudem Dei.*

Pariformiter eximius magiſter Andreas de Ochſenfurt *etiam propria manu ſe ſubſcripſit, vt infrà de materia oblati tractatus, quantum prima facie apparuit: Quod conteſtor manus meæ ſcriptura, ad finem in eodem expreſſum promouendum.*

Conſequenter autem egregius magiſter Thomas de Scotia, ſimiliter ſe propria manu ſua ſubſcripſit: prout ſequitur. Ego Thomas de Scotia, Sacræ Theologiæ Doctor, licèt immeritus conformiter ſentio per omnia venerabilibus magiſtris noſtris præcedentibus, in materia præfati tractatus, per me examinati, quod atteſtor manu propria mea.

Subſequenter & ſecunda ſubſcriptio contrà præfatos Prædicatores incautos ſic acta fuit; inprimis poſiti fuerunt articuli prout ſequitur.

Primò Inquiſitores hæreticæ prauitatis, deputatos auctoritate Sedis Apoſtolicæ, iuxta formam canonum, commendant magiſtri Sacræ Theologiæ ſubſcripti: & hortantur, quòd dignentur proſequi cum zelo eorum officium.

Secundò, quòd maleficia poſſe fierì permiſſione diuina ex cooperatione diaboli, per maleficos, aut maleficas, non eſt contrarium fidei Catholicæ, ſed conſonum dictis

Digitized by Google

dictis ſacræ Scripturæ : imò neceſſarium eſt, iuxta ſententias ſanctorum Doctorum, illa quandoque poſſe fieri, admittere.

Tertiò, prædicare erga maleficia, non poſſe fieri, erroneum eſt. Quia ſic prædicantes impediunt, quantum in eis eſt, opus pium inquiſitorum, in præiudicium ſalutis animarum. Secreta tamen, quæ quandoque ab inquiſitoribus audiuntur, non ſunt omnibus reuelanda.

Vltimò, exhortandi veniunt omnes principes, & quicunque Catholici, vt aſſiſtere dignentur tam piis votis inquiſitorum, pro defenſione ſanctæ Catholicæ fidei.

Demùm verò ſubſcripti & ſuprаſcripti Doctores prædictæ facultatis Theologicæ, manibus propriis ſe ſubſcripſerunt, prout ego Arnoldus Notarius infraſcriptus ex relatione honeſti Ioannis Vorda de Mechlinia, almæ Vniuerſitatis Colonienſis Pedelli iurati, qui mihi hoc retulit, audiui, & ex manibus etiam ſupra & infraſcriptis apparuit, vidi & in hunc qui ſequitur modum.

Ego Lambertus de Monte Sacræ Theologiæ humilis profeſſor, ita ſentio vt præſcribitur, teſte hac manu mea propria. Ego Vdalricus Tridenvveis de Eſslingen, Sacræ Theologiæ profeſſor nouiſſimus, vt præſcriptum eſt, ita ſentiendum, hac manus propria ſubſcriptione cenſeo. Et ego Conradus de Campis, Sacræ Theologiæ profeſſor humillimus, prout ſuprà cum maioribus meis in idem concurro iudicium. Ego Cornelius de Breda, minimus profeſſor ita ſentio, vt præſcriptum eſt, quod teſtificor manu mea propria. Ego Thomas de Scotia, Sacræ Theologiæ profeſſor, licèt immeritus, conformiter ſentio Venerabilibus profeſſoribus præſcriptis, teſte manu mea propria. Ego Theodoricus de Bummell. Sacræ Theologiæ humillimus profeſſor, ita ſentio, ſicut ſcriptum eſt per magiſtros meos præſcriptos, quod teſtor manu mea propria.

In aſſertione articulorum præſcriptorum, conformis iudicij ſum cum venerandis magiſtris noſtris, præceptoribus meis, Ego Andreas de Ochſenfurt, Sacræ Theologicæ facultatis profeſſor, ac Theologorum Vniuerſitatis Colonienſis collegij minimus.

Nouiſſimè autem & finaliter iam dictus Venerabilis & Religioſus frater Henricus Inſtitoris, Inquiſitor, habuit & tenuit in ſuis manibus quandam aliam literam pergamenam Sereniſſimi Regis Romanorum, ſigillo ſuo rubeo rotundo, in capſa cerea, glauca impreſſa, impreſſula pergameni inferius impendentis, ſigillatim, ſanam & integram, non vitiatam, non cancellatam, neque in aliqua ſui parte ſuſpectam, ſed omni prorſus vitio & ſuſpicione carentem. Ita quòd in faciliorem expeditionem huius negocij fidei, idem Sereniſſimus Dominus Romanorum Rex præfatus, ipſam eandem Bullam Apoſtolicam ſupra tactam, tanquam Chriſtianiſſimus Princeps, tueri & defendere voluit, atque vult, & ipſos Inquiſitores in ſuam omnimodam protectionem ſuſcipit.

Mandans & præcipiens omnibus & ſingulis Romano Imperio ſubditis, vt in executione talium negociorum fidei, ipſis inquiſitoribus omnem fauorem & aſſiſtentiam exhibeant, nec aliàs faciant, prout in eadem litera plenius continetur & habetur.

Cuius quidem literæ regalis principium & finis hic infrà annotantur in hunc modum. Maximilianus, Diuina fauente clementia, Romanorum Rex, ſemper Auguſtus, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgiæ, & Geldriæ, Comes Flandriæ, &c. Finis verò. Datum in oppido noſtro Bruxellenſi, noſtro ſub ſigillo, menſis Nouembris die ſexta, Anno Domini, Milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto, regni noſtri anno primo.

De

Desuper præmissis omnibus & singulis iam dictis, Venerabilis & Religiosus frater Henricus, inquisitor, pro se & collega suo ante dicto, ipsis à me Notario publicum, seu publica instrumentum & instrumenta, in meliori forma petiit.

Acta sunt hæc Coloniæ, in domo habitationis Venerabilis magistri Lamberti de Monte prædicti, infrà emunitatem Ecclesiæ Sancti Andreæ Coloniensis sita, in camera negotiorum & studij eiusdem magistri Lamberti inferius. Sub Anno Domini, indictione, mense, die & horis, & pontificatu, quibus suprà præsentibus ibidem prædictis magistro Lamberto, & Ioanne Pedello: nec non honestis viris Nicolao Cuper de Venroide, Venerabilis Curiæ Coloniensis Notario iurato: & Christiano Vintzen de Enskichen *clerico Coloniensis Diœcesis, testibus, ad præmissa fide dignis rogatis & requisitis.*

Et ego Arnoldus Kolich de Enskirchen *clericus Coloniensis iuratus: Quia præmissis omnibus & singulis, dum sic, vt præmittitur, fierent & agerentur, vnà cum præmemoratis testibus præsens fui, eique sic fieri vidi, & vt præfertur ex relatione Pedelli audiui: idcircò præsens publicum instrumentum, manu mea propria scriptum & ingrossatum, & inde confeci, subscripsi, publicaui, & in hanc publicam formam redegi, signóque & nomine meis solitis & consuetis signaui, & rogatus, & requisitus in fidem, & testimonium omnium & singulorum præmissorum.*

FR. IOANNIS NIDER SVEVI,

Ordinis Prædicatorum; Sacræ Theologiæ Professoris, & hæreticæ pestis Inquisitoris: Liber insignis de maleficis, & eorum deceptionibus, singulari studio ex ipsius Formicario ad explicationem præsentis negotij selectus, & propter affinitatem, atque conuenientiam materiarum aliis Malleis maleficarum, nunc primùm nouiter adiunctus.

CAPVT PRIMVM.

NVNC per libellum quintum sub formicarum proprietatibus de maleficis & eorũ deceptionibus agere placet. Sunt autem formicæ in coloribus variæ: Quia quædam nigræ, aliæ rufæ, aut pallidæ. Per colores autem talium varia conditio vitiorum potest intelligi, quamvis ipsa animalia de se bona sint, sicuti omnes Dei creaturæ.

Simile à coloribus formicarũ ad vitia.

Per colores vestiũ indicantur in 5 scrip. virtutes & vitia.

Sicut enim per albedinem & candorem vestium, secundùm beatum Gregorium, virtutum puritas & munditia: ita per colores declinantes ab albedine secundùm maius & minus vitiorum fœtulentia, sacro testante eloquio, consuevit accipi.

Hinc est quòd beatus Ioannes vidit in *Apocal. 6.* sub quatuor coloribus equorum vnum nigrum. Nam primus albus, secundus rufus, tertius niger, &

Equi diuersi coloris in Apocalypsi explicati.

Digitized by Google

quartus pallidus fuiſſe deſcribitur. Vbi per album Chriſti caro puriſſima: per rufum, qui ſub ſpecie religionis, vel virtutis homines decipiunt. Per nigrum, qui manifeſta habent vitia. Et per pallidum ad modum mortis colorati, perſecutores honorum ſecundùm gloſſam debent intelligi. Inſeſſores verò equorum talium trium, tres differentias Dæmonum, tales malos regentes homines deſignant. Quia omnes malorum hominum huius vitæ acies informantur & ducuntur per certos dæmones.

Piger. Deſidero igitur noſcere, primò, quot modis & qualiter malefici & ſuperſtitioſi illiſque ſimiles reguntur, equitantur & dementantur per Dæmones: quos non ambigo in vitiis eſſe varios & malitia carbonibus nigriores: Iuxta illud *Threnorum* 4. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & non ſunt cogniti in plateis. *Theologus:* Humanus animus in huius vitæ exilio mole preſſus corporis, & captus in eiuſdem ergaſtulo, multimodis phantaſiis deluditur: de quibus dicetur in ſequentibus, Quantum tamen præſentibus ſufficit, tres poſſunt occurrere interiorum vel exteriorum apparentiæ ſenſuum rarè & admirabiles.

De tribus phantaſiis & apparentiis ſenſuum.

Quidam enim vigilando vident mira ex Diuina gratia: alij per cerebri vitia: & alij ex Dæmonis aſtutia. Per primum conſtituuntur quidam Prophetæ. Per ſecundum decipiuntur tales maniaci: Et per tertium deluduntur multi Dæmoniaci. De primis latè dictum eſt *libro* 3. *Formicarij.*

Contingit tamen quòd magnis peccatoribus Dei clemẽtia aliquando oſtẽdit animarum pœnas, quas hîc manendo demeruerunt habere in vita alia. De ſecundis certum eſt, dominum Albertum legentibus in tertio libro de ſomno & vigilia, & Auicennam & Galenum in ſuis medicinalibus, quòd ex vitio & debilitate cerebri & melancholia

Mania ex melancholia.

varia, infirmitas, quam vocant maniam, contrahitur naturaliter ſine Dæmonis opere, per quam multa apparent homini, quæ in re nulla ſunt, ſed in imaginatione & phantaſia tantummodo. De tertio autem ſunt exempla innumera, quo modo deluduntur ſenſus hominum per Dæmones.

Piger: Audiuimus aliquando ab antiquioribus, eos, vt aſſerebant, vidiſſe nocturno tempore exercitus velut armatorum, in variis apparentiis armorum, equorum, rhedarum, & ſimilium: quid hoc veritatis habeat, edoceri cupio.

Armatæ acies nocturnæ viſæ.

Theologus: Monſtra talia aliquando bella futura prægnoſticant: aliquando, per hoc Dæmones incautos decipiunt: aliquando etiam quales ſint malorum pœnæ, innuunt, de quibus omnibus exempla habemus tam in ſacra Scriptura, quàm alibi.

Nam quando *Ioſuë* 2. primò terram promiſſionis ad capiendum Hiericho intrauerat: vidit virum in agro ſtantem contra ſe, & euaginatum tenentem gladium, quo reſpondente, quòd princeps eſſet à Deo miſſus ad regendum Iſraëlis exercitum, Ioſuë lapſus in terram, virum, veriùs Dei Angelum, veneratus eſt.

Armatus vir comparens Ioſuë.

Sic & 2. *Machabæorum* 3. cùm Heliodorus mente ſpoliandi templum introiſſet, apparuit quidam equus terribilem habens inſeſſorem, optimis indumentis adornatus. Iſque Heliodoro impetu priores calces illiſit. Qui etiam inſidebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiam apparuerunt duo iuuenes virtute decori optimi gloria, ſpecioſique amictu, qui circunſteterunt eum, & ex vtraque parte flagellabant eum ſine intermiſſione multis plagis.

Angelus eques.

Angeli flagellantes.

Sícque etiam ibidem quinto capite ante immaniſſimam perſecutionem Iſraël, factam per Antiochum dicitur, contigit per vniuerſam Hieroſolymo-

rum

Digitized by Google

rum ciuitatem videri diebus 40. per aëra equites discurrentes inauratas stolas habentes, & hastis quasi coïre armatis, & cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis districtis, & telorum iactus, & aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti.

Acies in aëre visæ.

Et ibidem iam finita persecutione, cùm Iudas Machabæus in prælio consisteret, apparuerunt aduersariis de cœlo viri in equis, frenis aureis, decorum ducatum Iudæis præstantes: de quibus duo Machabæum medium habentes armis suis circumseptum incolumem conseruabant. Ibidémque 11. procedentes Iudam cum suis in aliud bellum Israëlis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis, hastam vibrans. Et capitulo vltimo ibidem vidit Onyam & Ieremiam sibi gladium porrigentem pro victoria.

Angeli custodes exercitus.

Sic etiam tertio famulo Helisæi, qui vidit Syros montem circundare in infinita multitudine, oratione facta, vt oculi famuli aperirentur, vidit idem montem plenum equorum & curruum igneorum in circuitu Helisæi, vnde & dixit: Noli timere, plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis.

Exercitus Angelorū custodes piorum.

Similia legimus de visis armatorum exercitibus in aëre ante euersionem vltimam Ierosolymorum, factam per Titum & Vespasianum. Nam Iosephus libro septimo, de bello Iudaïco, dicit de eodem: Supra ciuitatem sidus stetit gladio simile, & per annum perseuerauit. Cometes ante solis occasum visi sunt in aëre, ferrei currus totis regionibus & armatæ acies circumfusæ: & plura ibi ponit similia.

Sidera forma gladiis, cursus ferrei.

Similiter ante effusum sanguinem Christianorum tempore Gothorum vel Longobardorum in Italia visæ sunt præfatæ acies, vt refert beatus Gregorius in Homilia super illud *Luce* 21. Erunt signa in Sole & Luna: Priusquam, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus, ipsum, qui postea humani generis fusus est sanguinem coruscante.

In quem finem appareant exercitus cœlestes.

Ex quibus iam liquet exercituum apparentias Dei nutu futura guerrarum mala præferre, vt iis aut spes victoriæ apud eos, quæ metuerunt, acquiratur, aut à malignis hominibus pœna Diuina agnoscatur, aut apud bonos, & innocentes patientiæ scutum contra infausta arripiatur. Quæ omnia Dei munera sunt, à thesauro Diuinæ prouidentiæ mundo transmissa.

Prodigia visa ante bellum Bohemicum siue Hussiacū. Pugnantium irruptiones auditæ.

Præterea eo tempore quo regno Bohemiæ & adiacentibus sibi partibus per diuersarum sectarum tam in fide honore, & rebus ac hominum cædibus iactura grauissima imminebat provt multis Germaniæ Episcopis præsentibus in Nurenbergia, à Domino Petro Episcopo Augustēsi, viro fide digno audiui, circa metas regni præfati nocturno tempore versus vallem quandam auditi sunt clamores, & congressiones equestrium virorum, induti variis coloribus, visi sunt sæpius. Quidam enim equorum insessores rubris, alij nigris & similibus erant induti coloribus. Stupebant ex iis plurimi, & diuersi variè hæc intrepretabantur.

Cum potentiis nō iocandū.

Fuerunt pro tunc duo armigeri audaces satis in castro non multum distanti à loco monstrorum, quæ omnino scire volentes, quid veritatis sibi visa prætenderent, nocte quadam versus vallem, vbi solita videri censuerunt, iter arripiunt: Antequam autem iis appropinquare auderent, compunctus vnus dixit alteri: Sufficiat nobis ista vidisse, ego iis non approximabo: dictum est veterum, cum talibus nullum debere iocari.

Digitized by Google

Exploratori monstrorum caput præciditur.

Quem aliter velut pauidum increpans, equum pupugit, & cum eo congressu omnibus antedictis exercitibus appropinquauit: De quibus vnus egrediens caput audaci illi amputauit, & ad suos rediit: quo viso ille qui timidus substiterat fugam iniit & funesta noua annunciauit. In crastino autem truncatus reperitur, & caput quidem in valle, vbi acies visæ fuerant, nullius hominis autem vel equi vestigium repertum est, sed tantummodo in lutosis locis signa quædam & vestigia auium visa sunt.

Morbi inflicti pictori Colmarienſi à phantasmate quodam.

Prætereà pictorem quendam in Ecclesia nostra Colmariensi laborantem habuimus, infirmitatibus tribus læsum. Nam in colore mortuo videbatur similior quàm viuenti, semisurdus fuit auditu, & multum in lingua balbutiens. Quas infirmitates cùm audissem sibi per quoddam phantasma inflictas, à pictore quæ sequuntur ipse audiui. Cùm inquit, iunior in taberna cum sociis versus noctem conuixissem, nocte tetra solus iter arripui accinctus gladio, & versus villam aliam, quam mihi nominauit; properaui: visum est autem mihi cùm essem inter vineas, quædam terribilia obuiare non in ipso itinere, sed propè viam. Quo facto, de itinere salij, gladium eduxi, & versus locum phantasmatis iuuenili fatuitate & vini calore animatus, percussi in incertum. Cùm autem neminem viderem in ipso ictu, aërem nescio quem me pertranseuntem sensi, quo statim infectus, quas in me videtis infirmitates trinas contraxi.

Tempore etiam quo sacri imperij electores in causis fidei pro bonis regni Bohemiæ dietam in Nuremberga celebrarent: conuenerunt in eadem materia quadam die simul vno in conclaui multi Episcopi, & tam sacræ paginæ, quam Canonici iuris quidam Doctores. Ibi enim Archiepiscopus Moguntinus fuit, itémque Episcopus Herbipolensis, Augustensis & si benè memini, Bambergensis: Et ego inter hos inferior & minimus. Seclusis igitur secularibus post finem tractatus fidei dominus Moguntinus, de quo præmisi, vir magnæ industriæ, & fide dignus, coram præfatis quod sequitur recitauit. Nominauit enim nobis quendam Rheni sibi benè notum militem cuius pro tunc filius viuebat, qui miles, super omnes penè inferioris Alemaniæ nobiles semper extiterat minus in rebus bellicis imperterritus; gerebat autem & patiebatur nonnunquam propter suam animositatem, vel fortitudinem ab aliis graues guerras, propter quas non semper de die, sed nocturno tempore ad loca sibi commoda equitare solebat. Hic igitur quadam nocte coassumptis famulis per siluam circa Rhenum equitare voluit, & principium eiusdem intrauit. Antequam verò finem siluæ haberent, vltra quam campus latus iacebat, provt moris est eorum qui verentur insidias, præmisit famulum, vt in termino siluæ videret, anne in campo insidiæ aliquæ essent: Luna insplendente, vel astris lucentibus hæc videri poterant. Famulus igitur cùm per arborum ramos exploraret commissum, vidit per campi longitudinem exercitum satis mirabilem appropinquare in equis: quo viso considerata nuntiauit militi qui ait: Stemus modicum, quia verisimile est, pro huius exercitus posterioris custodia subsecuturos alios. Ad hos properabimus, & an inimici sint, quæ præcesserunt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde morula transacta, de sylua cum suis miles recessit, in campum venit & neminem nisi quemdam equestrem, in equo sedente & in manu alium ducentem equum eminus sequentem suos intuitus est. Ad hunc cùm miles veniſſet, quis esset quæsiuit in hæc verba.

Digitized by Google

verba. Nunquid tu cocus meus es? Ita enim sibi à longinquo videbatur, paulò etiam antea cocus eiusdem militis vita functus fuerat. Qui respondit: Sum domine: Quid, ait miles, hic facis? & qui sunt hi qui præcesserunt? Cui defunctus respondit: Domine hi qui præcedunt sunt nobiles & armigeri tales & tales (multos enim nomine expressit proprio) quos oportet & me cum eis ista nocte esse Hierosolymis: quia hæc pœna nostra est. Et miles iterum: Quid sibi vult equus iste quem ducis nullo insedente? Ad vestrum respondit obsequium erit, si mecum ad terram sanctam venire velitis. Securus esto, per fidem Christianam recedendo & reuertendo vos viuum reducam, si meis obtemperabitis monitis. Tunc miles ait, Diebus meis mira attentaui, his hoc addam etiam mirabile. Dissuadentibus igitur illud famulis de equo proprio miles prosiliit, defuncti equum ascendit, & ab oculis famulorum vterque equester subtractus est. Sequenti autem die, famulis iuxta condictum expectantibus, miles & defunctus redierunt ad locum vbi primum conuenerant. Tunc defunctus militi ait: Me phantasmate omnino fictum fuisse non credatis, duo quæ vobis donata, reseruate in mei memoriam: vnde protulit mappulam paruam de salamandra, & cultellum in vagina. Primum, inquit, cùm immundum fuerit, igne purgate, nec ei nocebit. Alterum cautè tractetis: quia ab eo vulneratus, intoxicatus erit. Et ita defunctus ab oculis militis euanuit.

Miles nobilis cum spectro quodam Hierosolymam eques profiscitur.

Dona à spectro militi donata.

Ex his prudens Lector colligere poterit nocturnos exercitus nonnunquam videri à bonis & à malis. Qui autem latius de talium natura scire cupit, legat deinde Domini Guilhelmi Parisiensis partem vltimam de vniuerso, & me ab eiusdem sententia declinasse non videbit.

Guilhelmus Parisiensis de Vniuerso.

Piger: An animæ defunctorum sua exeunt receptacula, & si sic, quæ hoc facere possunt, & etiam quis præfatas apparitiones faciat bonus vel malus angelus quæro. *Theologus:* Sanctus Doctor tibi desuper respõdet *in* 4. *dist.* 45. *quæst.* 1. sic dicens, (sed pondera verba, quia grauida sunt sententijs.) Secundum, inquit, dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ conspectibus hominum præsentantur, sicut Augustinus probat libro de cura pro mortuis, & de bonis exemplificat, vt de sanctis in cœlo. Et hoc etiam credi potest, quòd aliquando de damnatis contingat, quòd ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinentur, vt per multa exempla patet 4. *libro* Dialogorum beati Gregorij. Nam glorificati, quando volunt, sed alij non nisi quando permittit Deus, nobis apparere possunt, quia si ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant, quàm curent viuis apparere. Et quamuis aliquando animæ sanctorum vel damnatorum præsentialiter adsint vbi apparent, non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo, vel in vigilando, operatione bonorum vel malorum spirituum ad instructionem vel deceptionem viuentium. Sicut etiam & viui homines aliquando aliis apparent, & eis multa dicunt in somnis, cùm tamen constet eos non esse præsentes, sicut Augustinus per multa exempla probat libro de cura pro mortuis agenda. Hæc de Thoma.

An defunctorum animæ sua exeant receptacula.

Animæ mortuorũ, suffragia petentes viuorum.

Animæ pœnis obrutæ magis de sua miseria dolent, quàm curent viuis apparere.

Digitized by Google

CAPVT II.

Formicæ in publico ædificantes, multùm inquietantur.

FOrmicæ quæ domos ædificant extra solitudines propè homines vel bestias, deuastationes sæpè patiuntur. Nam modò hominum curiositate, modò pecudum conculcatione, nunc canum inuestigatione, nunc etiam auium comesticne, & aliis diuersis deturbationibus in mundo vel prope mundum nidificantes inquietantur. Eísque accidit sicut grano illi, quod secus viam cecidit, & venerunt volucres & comederunt illud: *Matth. 13.* Venit enim malus, id est, Diabolus, dicit glossa, & rapit quod seminatum est in corde eius. Hic est scilicet ager, qui seminatus est secus viam: ita exponit ipsa veritas Christus.

Memorandum est in proposito verbum allegatum Beati Gregorij 31. *mora. suprà libro 4. huius Formicarij, quinto cap.* qui dicit super isto. Struthio obliuiscitur quòd pes conculcet oua, & bestia agri conterat ea. Quid, inquit, in pede nisi transitus operationis accipitur? Quid in agro, nisi mundus iste signatur, de quo in Euangelio Dominus dicit? Ager autem est mundus? Quid in bestia, nisi antiquus hostis exprimitur, qui huius mundi rapinis insidians humana quotidie morte satiatur.

Diabolus humana satiatur morte.

Quæ domum contra diabolum muniant.

Possunt autem per formicas istas, quæ stultè domum propè hostes collocant, hi homines intelligi, qui domum & habitationem propriam contra insidias Diaboli Ecclesiasticis ceremoniis non studiosè muniunt. Nam aqua benedicta, omni die Dominica provt ipse exorcismus notanter in habitationibus fidelium deberet aspergi, & sal exorcizatum pro tunc fideliter sumi: se & sua, mane & sæpe quisque fidelis crucis charactere insignire, & à peccatis præsertim grauibus se immunem custodire, Angelúmque proprium sæpè pro tutela inuocare, cum Diuino auxilio.

Vade Dæmones in quibusdã ædibus tumultuentur.

Piger. Iam coniicio, vnde fortassis quibusdam plaga quædam venit, vt in eorum habitationibus Dæmonum tumultus sæpè inquietudines ponant admirandas.

Theologus. Hæc multis ex causis permittit Dei iustitia, aut misericordia, non tamen semper ex obmissione alicuius de prætactis circunstantiis, sed aliquando pro merito acquirendo patientiæ. De primo sume taliusmodi exemplum.

Res gestæ in minori Basilea de Dæmone in scrinio.

In minori Basilea paulo ante præsens generale concilium, domicilium habuit quidam vir de mala vita, & fortè de maleficio satis suspectus: filiam hic habuit, quam in domo iuueni cuidam nuptui tradidit, & tandem senex pater ægrotare cepit. Ad filiam & ad filiastrum demonstrato quodam scrinio dixit. Hoc, ait, vasculum non moueatis, alioquin pœnitentia docebimini, sed in loco stare permittite post meum decessum: Et ita in breui vetulus expirauit. Transacto autem tempore plurimo: nec filia nec eius maritus magni pendit patris iussum. Sed de domo priori in aliam domunculam se transferentes, scrinium, quod satis modicum fuit, portauit extra domum versus nouum hospitium, sed in ipso itinere tanti ponderis esse cepit, vt in ipso viriles artus deficerent, & exinde vxorem pro adiutorio inuocauit. Hæc autem vxor an postmodum in domo scrinium aperuerit, vel quo alio modo incautè se circa vas habuerit, obliuioni tradidit. Vnum constat, quòd in domum nouam cum infantulo, quem genuerant parentes prædicti venerunt. Et ecce subito vxor velut rabida, super cunas infantis irruit, eum necare volens. Quod maritus intuens, vt vxorem inuasit, & eam à Dæmone obsessam esse didicit, qui cum exorcizaretur minatus est Dæmon, se non exiturum nisi

Digitized by Google

niſi eam necaret:& ita factum eſt ſuper exorciſtæ manibus. Altera die maritus per viam ſtratæ incedens publicè,caſum lapidis recepit inopinatiſſimè de ſuperiori parte cuiuſdam canalis cadentis,& in facie cooperatione, vt videbatur, Dæmonis percuſſus eſt tam deformiter, vt homo vix videretur eſſe.

Res geſta in Diœceſi Argentinenſi, de virginibus obſeſſis.

In Argentinenſi diœceſi duæ ſorores vnà cohabitabāt domo:ſenior Margareta,iunior verò Barbara vocabatur. Senior matura, deuota & experta ſatis erat,& ambæ caſtitatis propoſitum habuerunt:& ideo hoſtem eis inſidiantem Dæmonem palam & clam multis annis ſuſtinuerunt. Clam aliquando per ſerpentis iuniorem Dæmon ſequebatur, vbi inceſſit in domo: aliquando verſus aures ſibi clamitabat,nonnunquam ſonitus & ſtrepitus terribiles faciebat quouſque extranei etiam talia perciperent,qui domum eandem intrauerant gratia alicuius operis expediendi.

Quia antiquus ſerpens vocatur.

Appropinquabat poſt tres circiter annos feſtum omnium Sanctorum, ſuper quo ſenior, quæ valdè deuota fuit, confiteri volebat: hanc dum ſacerdotem, in Eccleſia vellet accedere gratia confitendi, quidam malignus ſpiritus impulit ictu quodam tam valido vt ferè ad terram caderet: nec tamen virgo à propoſito deſtitit, ſed poſtmodum confeſſa eſt, non curans impulſum Dæmonis, quem tamen grauiter ſenſerat infra modicum tempus, poſtea ſub ſpecie magnæ muſcæ venit aliquotiens Dæmon auribus ſe appendens iunioris: aliquando per dorſum eius extrinſecus: aliquando verò capiti inſidebat. Et quandocunque ſibi appropinquare voluit, prius ad ſpatium modicum ſonitu quodam ſignum dare ſolebat ſui aduentus.

Quia Beelzebub vocatur.

Tandem cum iunior quadam nocte in ira notabili ſe ad lectum poſuiſſet: ob quam cauſam neſcio: venit more ſolito Dæmon, qui virginem poſſedit, & in capite tam validè preſſit, vt putaret ſe perdidiſſe vſum rationis. Hoc autem coniacenti ſibi ſorori indicauit,ſed illa eam iuuare de cætero non valebat. Nihil præterea poſt hanc obſeſſionem inquietudinis auditum eſt in domo,ſed in vigilia Paſchæ,& in ſacris noctibus ſequentibus iuuenis crudeliter à Dæmone vexabatur.

Hæc cùm ad me deducta eſſet (ſemper enim vitebatur ratione) adhortatus ſum, vt confiteretur mihi ſacramentaliter. Quod cùm prompto animo & deuoto incepiſſet, ita Dæmon ſe eius immerſit faucibus, vt nullatenus loqui valeret concepta; probabam autem poſtea per certa verba, an aliqua lateret fictio fœminea. Sed luce clarius Diabolum in ea intuebar certis ex ſignis.

Piger. Scio quod per exorciſtam tentatum fuit,quicquid circa eam fieri potuit, vt liberaretur, & tamen non fuit liberata à Dæmone pro tunc,quæ ergo cauſa huius fuit.

quod ex cauſis quidam à Dæmonibus non liberentur.

Theologus. Sex ex cauſis aliquis non liberatur, aut propter paruitatem fidei offerentium: aut propter peccata Dæmonium ſuſtinentium, aut propter accommoda remedia adhibere negligentium: aut propter exorciſtæ aliquod in fide vitium, aut propter reuerentiam virtutum in alio exiſtentium.

Incredulitas parētum impedit quominus Dæmon exturbetur.

De primis duobus habes exemplum, *Matth.*17. & *Marci* 9. In parte vnici filij ſui lunatici & diſcipulorum in Chriſti præſentia. Primo enim offerens & turba fide carebat, vnde pater cum lachrimis orauit. Credo Domine,adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Ieſus ait: O generatio incredula & peruerſa, quouſque ero vobiſcum. De ſecundo videlicet de ſuſtinente Dæmonium, Ieſus increpabat eum, ſcilicet filium: quia vt beatus Hieronymus ibi dicit, propter peccata ſua à Dæmone fuerat oppreſſus.

De

Digitized by Google

De tertio, de neglectu debitorum remediorum patet, quia non fuerunt parentes boni & perfecti viri, vnde Chryſoſtomus ibi dicit: Columnæ fidei non aderant, videlicet Petrus, Iacobus, & Ioannes. Sed in transfiguratione Chriſti iam præſentes erant, nec oratio & ieiunium aderant, ſine quibus Chriſtus ait: Hoc genus Dæmoniorum non eiicitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquando oportuerit nos circa curationem tale aliquid patientium permanere, non admiremur, nec interrogemus, nec loquamur quaſi audienti ſpiritui immundo, ſed abigamus ieiuniis & orationibus ſpiritus malignos. Et gloſſa dicit. Hoc genus Dæmonij, id eſt, iſta carnalium voluptatum mutabilitas, ad quam ſcilicet ſpiritus ille inclinabat, non vincitur niſi ſpiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Tres columnæ fidei Apoſtolicæ.

Ieiunia & orationes Dæmonibus reſiſtunt.

De quarto exorciſtæ vitio præſertim in fide patet ibidem de Chriſti diſcipulis compræſentibus: vnde poſtea ſecretò diſcipuli quærentes cauſam ſuæ impotentiæ: Reſpondit, propter incredulitatem veſtram: Amen dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi, & tranſibit. Vnde Hilarius: Crediderunt quidem Apoſtoli, nondum tamen erant perfectæ fidei. Nam Domino in monte demorante, & ipſis cum turba reſidentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

Defectus in Exorcizante

De quinto patet in vitis patrum, vbi legimus aliquando obſeſſos non liberatos per ſanctum Antonium, eius autem diſcipulum Paulum liberaſſe.

De Dæmonibus inquietãtibus domos exempla.

De ſexto patebit infra, vbi de maleficiatis habebimus.

Piger: De inquietantibus domos da exempla.

Theologus: Vix iam decem ſunt anni tranſacti, quòd in ciuitate Nurembergenſi monaſteriũ noſtri Ordinis ſanctæ Catharinæ dictum, cum extrema difficultate reformabatur per vndecim illuc tranſmiſſas deuota reformatrice ab alio reformato loco. Fuerant enim omnes ſorores in dicto monaſterio ad reformationẽ inuoluntariæ, & pro ſe complices ſibi in ciuitate non paucas habuerunt. Poſtquam igitur locus regulariter clauſus eſt & ceruicoſa gens ſexus fragilis colla iugo ſubmiſit obedientiæ, venit in monaſterium quidam Dæmon, qui primum ſonitibus nocturnis inſolitis moniales quaſdam infeſtabat. Quod cùm ad me venit perſuaſi vt talia non crederent eſſe à Dæmone, ſed à muribus & gliribus, vel ex debilitate capitis: quia deliramenta ſuſpicabar affuiſſe mulierum.

Moniales S. Catharinæ Nurembergæ à Dæmone vexata.

Altera nocte venit Dæmon, & vnam de iis quæ rebelles extiterant: vt puto ſacriſtanam, matutinas pulſare volentem, ita compreſſit, vt eadem die putaretur ſepulturæ tradi debere & tandem tam de die quàm de nocte ſic inquietabat conuentum præfatus Dæmon, vt per totam noctem oporteret per vices cuſtodias vigilantium ſororum ponere, quia nulla audebat ſola incedere. Fuit autem totus ſtupidus effectus ſexus mollis & fœmineus, ita vt neque ego ſcirem quid cum eis eſſem facturus: tamen orationes priuatas ſingulis iniunxi & publicas, patientiam habere prædicaui, & vt in domino confiderent ſæpè ſuaſi.

In præfato verò opere, licèt Dæmonis malitia aliquid adquireret (quædam enim dixerunt: Ecce quando latam viam & antiquam ambulauimus, hæc nobis nunquam acciderunt) Sed tamen per Dei gratiam Diabolus plus perdidit hoc in ludo quàm acquiſierit. Quia quaſdam ceruicoſas fœminas, quas ad plenum pietas reformatarum non valebat trahere, hoc phãtaſma adeò terruit, vt totius vitæ ſuæ facinora confiterentur ſacramẽtaliter, veſtes veteres deponerent, & nouas ſecundùm ordinis formam induerent, & in

Bonus finis vexationis Dæmonis.

Digitized by Google

in aliam vitam nouam se transformarent. Hoc cùm Dæmon videret, tandem per Dei gratiam destitit, & nescio quo deuenit.

Tempore Constantiens. concilij in curia sororum deuotarum, quæ canonistæ regulares sunt, & vocantur monasterij Pilluruet propè Nurẽbergam, Eystetensis diœceleos, quidam spiritus nocturnis temporibus multos inquietare solebat, sed monasterium sororum ab intra nullatenus perturbabat, in domo verò Capellani & locis eidem conuicinis molestus multis extitit quibusdam strepitibus & sibilis ac pulsibus non multum excellentibus sed manifestis: aliquando enim ad parietes percutiebat, aliquando verò ioculator varias mimorum fistulas, vt videbatur, flabat, & talia non nocina multùm faciebat.

Fistuens Dæmon. I.

Quidam interea frater, de Conuentu Nurembergensi deuotus, & indè notus, circa festa quædam petitus est, vt Capellanum in Diuinis iuuaret, qui cùm in superiorem partem domus poneretur, & spiritum ignoraret, nocte phantasmata sen sit, quòd sibi tunicam, quam circa se positam habuit, abstraxit. Et exinde frater clamare cæpit: Fures, fures, succurrite homines. Hoc campanarius, qui in eadem domo iacebat audiuit: & negotium intellexit, lumen accendit & clamantem adiit, eúmque stupidum reperit, & vestimenta, quibus tectus fuerat, distincta vidit per spiritum in camera. Scapulare autem fratris nullibi reperire potuerunt, quousque tandem foramen quoddam satis paruum in pariete conspexerunt. In illud enim spiritus ille scapulare strictissimè conuolutum & glomeratum absconderat. Finito verò anno vno aut circiter phantasma illud abscessit.

Dæmon exuens scapulari & vestibus.

Piger: Quales, quæso, mihi dicas, illi spiritus sunt, qui sic inquietant homines: an animæ sunt separatæ vel maligni spiritus Dæmonum.

Theologus: Prout ex fine præcedentis capituli elicere potes, animæ non sunt verisimiliter, sed omnino Dæmones, qui in multiplici sunt differentia. Nam quidam neminem possunt lædere graniter saltem, sed solùm principaliter ioculationes exercent. Alij incubi sunt vel succubi, prementes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos: alij verò sunt, qui homines lacerandi vel necandi habent potestatem. De quibus ita dicit Cassianus *collat. senten.* 1. Tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia non dubiè comprobantur. Nam nonnullos eorum quos etiam paganos vulgus appellat, ita seductores & ioculatores esse manifestũ est: vt certa quæq; loca seu vias iugiter obsidẽtes, nequaquam tormẽtis eorũ, quos prætereuntes poterũt decipere, delectentur, sed derisu tantummodo & illusione contenti, fatigare eos potius studeant quàm nocere. Quosdam verò solumodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora, quos possederint, atroci delaceratione vexare, sed etiam irruere super eminus transeuntes, atque affligere illos sæuissima cæde festinent, Quales illi in Euangelio, videlicet *Matth.* 8. describuntur. Similia dicit Vuihelmus vbi supra de vniuerso.

Differentia multiplex Dæmonum.

Dæmones pagani.

Ioculatorij dæmones.

Truculentissimi dæmones.

CAPVT III.

FRigus graue ouis formicarum superueniens prolem impedit, aut nasci retardat, vel in toto necat. Niuium enim algor & frigoris magnitudo vitam adimit viuentibus & viuificandis sæpè nocet.

In frigore autem malorum corda intelligi possunt, quæ calore charitatis & à sole iustitiæ aliena, torpore malitiæ vel perfidiæ sunt plena: quo contra de

Diaboli nimi comparantur.

Digitized by Google

forti muliere *Prou. vltimo* dicitur. Non timebit domui ſuæ à frigoribus niuis. Vbi gloſſa: Frigora niuis ſunt corda malorum perfidiæ torpore algentia. de quibus dicitur videlicet *Mat.* 23. Quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum, quia corda niue illa opprimuntur, quæ ob ſuperbiam de cœlo corruentes in tenebris adhuc velut Angelum lucis oſtendere præſumunt, & habitum niueum præferunt, quod Dei & angelorum eius proprium eſt, ſcilicet niueo habitu ſuæ virtutis claritatem ſignare.

Quid ſignificent duplices veſtes domeſticorum Eccleſiæ.

Non timebit autem domui ſuæ à frigoribus niuis hæc mulier, quia credidit Deo dicenti, quòd portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus, ſapientia ſcilicet ad hæreſes reuelandas, & patientia ad tollendas per totum hoſtium pugnas. Vel veſtiti ſunt duplicibus, quia promiſſionem habent vitæ quæ nunc eſt, & futuræ. Nunc adiuti à Deo ne deficiant, tunc autem in beatitudine Diuina viſione ditati. Item veſtiti ſunt duplicibus, vna veſte operis, altera mentis, fide ſcilicet & factis, ſacramentiſque redemptoris imbuti & exemplis. Hæc in gloſſ.

Per frigus igitur, quod prolificationi formicarum eſt nociuum, Maleficarũ ſuperſtitiones accipere poſſumus maleficus enim dicitur quaſi malefaciens, vel malè fidem ſeruans, & vtrumque in maleficis, qui ſuperſtitionibus & operibus proximum lædunt, ſatis reperitur.

Quot modis malefici nocere poſſunt.

Piger: Superſtitionum ex beato Iſidoro ſcio multæ ſunt ſpecies, ſed quia de maleficis mentionem feciſti: Quot modis nocere poſſint proximis, nunc edito.

Theologus. Septem mihi modi occurrunt, quibus ex parte eorum quæ ſunt hominis nocere poſſunt, ſed nunquam niſi Deo permittente: Neque eo quo nocere dicuntur tempore actionem vel paſſionem per ſe immediatè inferunt, ſed per verba ritus vel facta quaſi per pacta inita cum Dæmonibus lædere dicuntur. Nam potius Dæmones hæc & immediatè læſiua inferunt.

Vnus igitur modus eſt, quo amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem aliquam, vel mulieri ad virum. Alius eſt quando odium vel inuidiam in aliquo ſeminare procurant. Tertius eſt in iis, qui maleficiati dicuntur, ne vi generatiua vti valeant ad fœminam, vel viceuerſa fœmellæ ad virum. Quartus modus eſt, cùm in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus cùm vita priuant. Sextus quando vſu rationis aliquem priuant. Septimus, cum quocunque prædictorum modorum aliquem in ſuis rebus vel animalibus lædere quærunt cum effectu.

Piger. Peto de his funditus omnibus informari, quia quidam talia aut negant omnino, aut cauſis naturalibus ſolùm aſcribunt, in parte non ea concedunt.

Theologus. Funditus noſcere talia ad modicum vtile eſſet, imò fortè quibuſdam noceret; oporteret enim prohibitos inſpicere libros, vel ſuperſtitioſa aliqua, quæ conſcientioſum eſſet in tanta temporis egeſtate perlegere. Nec opus eſt ſcire talia latè, tibi præſertim, qui ex conditione ſtatus ad id non obligaris.

Verum tamen exempla tibi tradam, & doctrinas aliquas petito tuo accommodas quas habeo partim à Doctoribus noſtræ facultatis, partim etiam per experientiam cuiuſdam probi iudicis ſecularis & fide digni, qui quæſtionibus & faſſionibus ac publicis experientiis & priuatis talia multa didicit, cum quo latè & profundè ſæpè contuli, domino Petro videlicet ciue

Bernenſi

Bernenſi in Lauſanenſi Diœceſi, qui multos vtriuſque ſexus incinerauit maleficos, & alios fugauit è territorio dominij Bernenſium. Contuli inſuper etiam cum domino Benedicto monacho ſancti Benedicti ordinis, qui licet modò ſit religioſus multum Viennæ in reformato monaſterio, tamen ante decennium adhuc in ſæculo degens, fuit Necromanticus, ioculator, mimus & trufator apud ſæculares nobiles inſignis & expertus. Audiui ſimiliter quædam de ſequentibus ab inquiſitore hæreticæ prauitatis Eduenſi, qui noſtri Ordinis fuit in Conuentu Lugdunenſi deuotus reformator & in Eduenſi Diœceſi multos de maleficiis reos inquiſierat.

Ex Necromantico ioculatore & trufatore fit monachus.

Sunt igitur, vel nouiter fuerunt, vt idem inquiſitor & dominus Petrus mihi retulerunt, & fama communis habet circa diſtrictum Bernenſ. dominij, quidam malefici vtriuſque ſexus, qui contra humanæ naturæ inclinationem, imò aduerſus conditiones ſpecierum omnium beſtiarum, lupina ſpecie excepta tantummodo, propriæ ſpeciei infantes vorant & comedere ſolent. Nam in oppido *Poltingen* Lauſanenſis Diœceſis, quidam dictus *Stadelin* grandis Maleficus, captus per præfatum Petrum iudicem loci, qui fatebatur ſe in certa domo vbi vir & vxor ſimul manebant, vir per ſua maleficia ſucceſſiuè in vtero vxoris præfatæ ſeptem circiter infantes occidiſſe, ita vt ſemper abortum faceret fœmina annis multis. Simile fecit in eadem domo omnibus pecoribus ſetoſis, quorum nullum viuum partum edidit in eiſdem annis prout rei euentus probauit.

De maleficis vorantibus infantes.

Cumque antedictus nequam quæſtionaretur, an in ij & qualiter reus eſſet, facinus aperuit, dicens: Subter limen oſtij domus ſe lacertam poſuiſſe, & ſi amoueretur, fœcunditatem inhabitantibus reſtituendam prædixit. Cùm autem ſerpens ille quæreretur ſub limine, nec inueniretur, quia in pulueren, fortaſſis redactus erat, pulueres ſeu terram deſuper poſitam aſportabant: & in eodem anno vxori & omnibus iumentis domus fœcunditas reſtituta eſt. Præfato autem torto non ſponte fatebatur: & demum per prædictum iudicem ignibus traditus eſt.

Lacerta ſub limine oſtij impedit fœturam.

Cautela obſeruanda ſi animantia ſub liminibus non reperiantur.

Deinde antefato inquiſitore mihi referente hoc anno percepi, quòd in Lauſanenſi ducatu quidam malefici proprios natos infantes coxerant & comederant. Modus autem diſcendi talem artem fuit, & dixit, quòd malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum viſibiliter Dæmonem in aſſumpta imagine viderunt hominis. Cui diſcipulus neceſſariò dare habebat fidem de abnegando Chriſtianiſmo, de Euchariſtia nunquam adoranda, & de calcando ſuper crucem, vbi latenter valeret.

Fuit inſuper fama communis, dicto Petro iudice mihi referente, quòd in terra Bernenſium tredecim infantes deuorati eſſent intra panca tempora à maleficis: quamobrem etiam publica iuſtitia ſatis durè exarſit in tales paricidas. Cùm autem Petrus quæſiuiſſet à quadam capta malefica, per quem modum infantes comederent. Illa reſpondit. Modus iſte eſt. Nam infantibus nondum baptizatis inſidiamur: vel etiã baptizatis, præſertim ſi ſigno crucis non muniuntur, & orationibus hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentum, ceremoniis noſtris occidimus quos poſtquam putantur oppreſſi eſſe, vel aliunde mortui, de tumulis elam furto recipimus, in caldari decoquimus quouſque eoulſis oſſibus tota penè caro efficiatur ſorbibilis & potabilis. De ſolidiori huius materia.

Maleficarum aurum potabile.

Digitized by Google

materia vnguentum facimus noſtris voluntatibus & artibus ac tranſmutationibus accommodatum: de liquidiori verò humano flaſcam aut vtrem replemus, de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cerimoniis, ſtatim conſcius efficitur, & magiſter noſtræ ſectæ.

Modum autem eundem alius iuuenis maleficus captus & incineratus, tandem licet vt credo verè pœnitens, diſtinctius reſerauit, qui manus dicti Petri iudicis vnà cum vxore malefica in perſuaſibili paulò antea euaſerat. In Bernenſium namque iudicio captus dictus iuuenis cum vxore, & ab eadem in diſtinctam turrim repoſitus, dixit: Si meorum facinorum veniam conſequi poſſem, omnia quæ de maleficiis ſcio, libens patefacerem. Mori enim video me oportebit. Cumque per literatos, ſi verè pœniteret, audiſſet ſe veniam conſequi poſſe omnimodam, tunc lætè ſe morti obtulit, & modos primævæ infectionis oſtendit.

Ordo, inquit, talis eſt quo etiam ſeductus ſum: oportet primò, vt Dominica die, antequam aqua benedicta conſecratur, Eccleſiam introire mox futurum diſcipulum cum magiſtris, & ibidem abnegare coram eis Chriſtum, eius fidem, Baptiſma & vniuerſalem Eccleſiam. Deinde homagium præſtare magiſterulo, id eſt, paruo magiſtro, (ita enim dæmonem & non aliter vocant.) Poſtremo de vtre bibit ſupradicto: quo facto, ſtatim ſe in interioribus ſentit imaginem noſtræ artis concipere & retinere, ac principales ritus huius ſectæ. In hunc modum ſeductus ſum, & vxor mea, quam tantæ pertinaciæ credo, vt potius incendium ſuſtineat, quàm minimam fateri velit veritatem. Sed heu, ambo rei ſumus. Sicut dixit iuuenis, ita reperta eſt per omnia veritas. Nam præconfeſſus iuuenis in magna contritione mori viſus eſt, vxor verò teſtibus conuicta, veritatem nec in ipſa tortura fateri voluit, nec in morte, ſed incendio præparato per lictorem eidem verbis peſſimis maledixit, & ſic incinerata eſt. Ex prædictis iam liquet, quàm noxium ſit frigus perfidiæ, quod infantes & partus ſolet occidere.

Vnico potu mutãtur animi abnegantiũ Deum.

Piger: Eſt ne licitum maleficium de loco tollere. An liceat maleficia ex locis, vbi ponuntur auferre.

Theologus. Antiqui negant, moderni concedunt, vtique benè. Sed ſola opus eſt vnica diſtinctione: Quia aut tolli poteſt per aliud maleficium, ſeu per ritus alicuius malefici illicitos. Et id conſtat eſſe illicitum, imò potius homo mori deberet quàm in talia conſentire. Aut tolli poteſt ſine nouis ſuperſtitionis operibus, vt per motum localem: velut dictum fuit de puluere lacertæ. Et illud eſt licitum.

Exemplum de priori caſu. Nam inquiſitor Eduenſ. mihi referebat, quòd modus tollendi maleficium aut ſe vindicandi in maleficio, talis practicabatur ſuo tempore. Venit enim aliquis læſus in ſe vel in ſuis, ad maleficam, ſciſcitans ſcire malefactorem. Tunc malefica plumbum liquefactum aliquotiens fundebat in aquam, quouſque opere dæmonis in plumbo imago aliqua videretur: qua viſa imagine, malefica quæſiuit ab explorante. In qua parte vis lædi maleficum tuum, & in eodem vulnere eum agnoſcere. Cúmque explorator locum eligeret, ſtatim malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat, fixuram vel vulnus per cultrum poſuit, & locum vbi reum inueniret indicauit. Nomen tamen nullatenus manifeſtauit, ſed experientia teſte maleficus per omnia lædi reperiebatur, ſicut ſua imago plumbea. *Modus explorationis an aliquis maleficiatus ſit.*

An maleficis malefici non nominentur propriis nominibus.

CAPVT IV.

Comparatio alarum formicarum.

ALis carentes formicæ, vel nimium progredientes in publicum ab aliis

aliis beſtiis faciliter necantur: quia aliis pennatæ multum ſe ſubleuant, ne beſtiis terræ præda fiant.

Per alas notantur virtutes.

Per alas autem virtutes intelliguntur, quia talibus multum boni feruntur. Vnde *Ezech.* 3. Deſcriptis volantibus animalibus dicit: Audiui poſt me vocem commotionis magnæ, Benedicta gloria Domini de loco ſuo, & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram. Sic exponit beatus Gregorius *libro* 24. *moral.* Quid namque per alas animalium niſi virtutes debemus ſentire ſanctorum, quæ dum terrena deſpiciunt, ad cœleſtia volando leuantur.

Deſpicientes terrena, ſubuolant vt Aquilæ.

Vnde iam directè per *Iſaiam* dicitur: Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem, aſſument pennas vt aquilæ. Volantia itaque animalia alis ſuis ſe viciſſim feriunt: quia ſanctorum mentes, in eo quòd ſuprema appetunt, conſiderantes, inuicem alternis virtutibus excitantur. Ala enim ſua is me percutit qui exemplo ſanctitatis propriæ me ad melius accendit, & ala mea vicinum ferio ſi aliquando alteri opus bonum quod imitetur oſtendo.

Ala alam feriens.

Formicæ Moniales alatæ.

Illæ verò formicæ moniales, quæ virtutum pennis non ſunt alatæ, vel quæ nimium ſuæ domus, Eccleſiæ videlicet Catholicæ limites incautè exeunt, in perfidiam incidendo, tales ab vrſis, per quos malefici vel Necromantici poſſint intelligi, faciliter deuorantur, ſicut ij ſimplices pueri in figura, qui domos egredientes parentum, & Eliſeum deridentes, ab vrſis deuorati eſſe leguntur. 4. *Reg.* 2.

Differētia inter necromanticos & maleficos.

Piger. Quia de Necromanticis mentionem feciſti, quæro anne differentia eorum ſit à Maleficis, & ſi ſic, quæ eorum ſint opera.

Theologus. Necromantici propriè hi dicuntur, qui de terra ſuperſtitioſis ritibus mortuos ſe poſſe ſuſcitare ad loquendū occulta oſtentāt. Qualis fuit illa olim pythoniſſa, quæ ad preces Sauli Samuēlem ſe ſuſcitare velle aduocabat, vt euentum belli patefaceret Regi, 1. *Reg.* 28. Qualis etiam Simon magus fuit peſſimus, qui ſupra principis Apoſtolorum ſe auctoritatem præferens, defunctum ſe ſuſcitare finxit. Ex accommodatione tamen vſus, nec necromantici dicuntur, qui per pacta dæmonum per fidem cæremoniis futura prædicunt, aut occulta reuelatione dæmonum aliquid manifeſtant, aut qui maleficiis proximos lædunt, & à dæmonibus ſæpè læduntur.

Necromātici qui communiter habeantur.

Fuit, & hodie viuit Viennæ in monaſterio, quod ad Scotos dicitur, Frater de quo præcedenti capitulo retuli, ſancti Benedicti ordinis, hic in ſeculo exiſtens, famoſiſſimus fuit Necromanticus. Nam libros dæmonum de Necromantia habuit, & ſecundum eoſdem ſatis miſerabiliter & diſſolutè vixit plurimo tempore. Habuit autem ſororem virginem deuotam multum, de ordine pœnitentium, cuius vt puto precibus frater à faucibus dæmonis erutus eſt. Compunctus enim, ad diuerſa loca diuerſorum reformatorum monaſteriorum venit, petens ſibi ſanctæ conuerſationis tradi habitum. Sed quia giganteæ ſtaturæ & terribilis aſpectu erat, & in maleficiis ac ioculationibus princeps aliorum, fidem vix alicui viro dabat. Tandem autem receptus in antedicto monaſterio in ipſo ingreſſu nomen mutauit & vitam, Benedictus enim vocari cæpit: & ſecundum beati patris Benedicti regulam adeò profecit, vt infra paucos annos ſpeculum religionis effectus, in Prioratus poneretur officiū: & in Ambone pro ſæcularibus profectus, gratioſus eſt prædicator factus ad populum. Hic cùm adhuc eſſet nouitius, prout eo referente audiui, multas vexationes à Dæmonibus quos reliquerat ſuſtinuit. Cùm enim confeſſus fuiſſet

Mutatio nominis in ſuſceptione monachiſmi.

ſacramen

Digitized by Google

sacramentaliter quadam die, & virus suæ peruersæ vitæ euomuisset ob spem veniæ, sequenti nocte lucernam in manibus deferens, Dæmonem adesse sensit. Eandem namque lucernam violento ictu de nouitij manibus Dæmon excussit, & eum non modicum lædere molitus est. Sed vicit Christi miles huius vrsi tyrannidem, quia virtutum alas iam assumpserat, quibus per orationes sacras ab ore bestiæ liberatus est.

De Schafio in murem se cõuertente.

Præterea quemadmodum à supradicto Petro iudice audiui. In territorio Bernensium, & in locis eidem adiacentibus, à sexaginta circiter annis suprafata maleficia à multis practicata sunt: Quorum primus auctor fuit quidam Schafius dictus, qui publicè de hoc gloriari audebat, quòd quandocunque vellet, ipse se in omnium suorum æmulorum oculis velut murem facere valeret, & dilabi à manibus inimicorum suorum læthalium, & ita capitalibus inimicorum suorum manibus sæpè, vt dicitur, euasit. Sed cùm terminum suæ malitiæ Diuina iustitia facere voluit, tandem per hostes suos in stuffa quadam prope fenestram quandam sedere explorabatur cautè: quo in loco, cùm nullum sibi insidiantium suspectum haberet, per fenestram gladiis & hastis inopinatè transfixus est, & ob sua facinora mortuus ibi miserabiliter. Hæc fraudis commenta discipulo qui Hoppo vocabatur, reliquit. Et idem suprad ictum *Stadelin* in maleficiis magistrum fecit.

Huius Hopponis etiam Sprenger meminit.

Malefici protrudẽtes in aquam infantes, & propè aquam ambulantes.

Sciuerunt hi duo, quando sibi placuit, tertiam partem fimi, fœni vel frumenti, aut cuiuscunque rei vicini agro nemine vidente ad proprium agrum deferre, grandines vastissimas & auras læsiuas cum fulminibus procurare, in aspectu parentum infantes prope aquam ambulantes in ipsam nullo vidente proiicere. Sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, in rebus & corporibus proximos lædere, equos sub insessoribus, si strepam ascendere teneret, phreneticos facere de loco ad locum per aëra, vt putabant transmeare, à se cum capi deberent, fætores pessimos emittere, in se capientium manus & animos tremorem magnum incutere, occulta aliis manifestare, & quædam futura prædicere, absentia velut præsentia conspicere, ictu fulminis nonnunquam quem vellent interimere, & multa alia pestifera procurare sciuerunt, vbi & quando Dei iustitia hæc fieri permisit.

Malefici deludentes se prosequentes.

Piger. Duo hîc scire vellem. Primum vtrum ne Dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, grandinibus & similia, quæ dixisti, facere possent, de quibus aliqui dubitant. Secundo quæro, fateantur ne tales miseri, per quæ Diuina opera in suis machinamentis impedirentur.

Exemplo Iobi probatur potestas Satanæ in tempestates.

Theologus. Ad primum respondeo, haud dubiè possunt, sed non nisi Deo permittente. Nam *Iob* 1. & 2. Accepta potestate à Deo, statim Dæmon procurauit vt Sabbæi quingenta iuga boum & quingentas asinas auferrent, vt deinde ignis de cœlo descendens septem millia ouium incenderet, & vt Chaldæi per tres turmas tria millia camelorum raperent, item septem filij & tres filiæ per vehementem ventum lapsu domus occumberent, & semper pueri multi vno dempto, vtique vlcere pessimo corpus sancti viri percuteretur, & vxor, & tres amici eius eum vexarent grauiter.

Quomodo natura corporalis subsit Naturæ spirituali.

Vbi sanctus Doctor dicit: Necesse est confiteri, quòd Deo permittente Dæmones possunt perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis non obediat ad nutum Angelis nec bonis nec malis ad susceptionem formarũ, sed soli creatori Deo, tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturæ obedire. Cuius indicium in homine apparet:

nam

Digitized by Google

nam ad ſolum imperium voluntatis mouentur membra, vt opus à voluntate diſpoſitum proſequantur: quæcunque igitur ſolo motu locali fieri poſſunt, hæc per naturalem virtutem non ſolùm boni, ſed etiam mali facere poſſunt, niſi diuinitus prohibeantur. Venti autem & pluuiæ & aliæ huiuſmodi aëris perturbationes ſolo motu vaporum reſolutorum ex terra & aqua fieri poſſunt, vnde ad huiuſmodi procuranda naturalis virtus Dæmonis ſufficit. Hæc Thomas.

Angeli boni & mali motui locali imperant.

Mala enim, quæ noſtris exigentibus peccatis in mundo fiunt, Deus velut per ſuos tortores iuſtè per Dæmones ſolet infligere. Vnde gloſſ. *ſuper illud Pſalmi.* Vocauit famem ſuper terram, & omne firmamentum panis contriuit, dicit ſic: Hæc mala permittit Deus per angelos malos, quæ talibus præpoſiti ſũt. Vocat ergo famem, id eſt, angelum fami præpoſitum. Hæc ibi.

Diaboli ſunt Deo loco tortorum.

Porrò quoad ſecundum dubium, noueris indubiè maleficos multipliciter impediri poſſe. Nam ita fatebantur multi in torturis, & difficulter quidam alij verò ſponte.

De impedimentis maleficorum.

Et quantum ex prædicti Petri verbis in ſumma collegi, quinque ſunt per quæ multum impediuntur. Aliquando in toto, aliquando in parte, aliquando ne in perſona hominis fiant, aliquando ne in ſuis amicis, videlicet fidem integram vel Dei præcepta in charitate ſeruantibus, ſe ſigno crucis & oratione munientibus ritus & cæremonias Eccleſiæ colentibus, publicam iuſtitiam benè exequentibus, & Chriſti paſſionem verbo vel memoria ruminantibus.

De primo & ſecundo exempla talia mihi Petrus quæ ſuprà retulit, quæ audierat de ſupradictis maleficis.

Cum, inquit, quidam ſimplex, ſed non rectus, maleficum me inuocaret; vt inimicum ſuum vita priuarem aut in corpore læderem grauiter fulminis ictu vel modo alio, vocaui ego magiſterulum, id eſt, Dæmonem, qui mihi reſpondit, quod neutrum facere poſſet: Habet, inquit, fidem bonam & diligenter ſe ſigno crucis munit: idcirco non in corpore, ſed in vndecima parte fructuum ſuorum in campo ſi libet, ei nocere poſſum.

Noui veteranam quandam virginem, quæ Serioſæ nomen habuit, in diœceſeos Conſtantien. finibus: hæc mater omnium in vicina exiſtens virginum, & ſpeculum ad viuificæ crucis ſignum & ad Chriſti paſſionem ſummam gerebat fiduciam: manebat autem in tugurio villagij pauperculi, ipſa voluntate pauper in terra: vbi nonnunquam maleficia ſatis locum habere dignoſcuntur. Huius amicus in pede graui læſus fuit maleficio, à quo nulla arte ſanari poterat. Poſt multa autem in caſſum adhibita remedia, viſitauit prædicta virgo infirmum qui ab ea petiuit vt pedi benedictionem aliquam applicaret, annuit illa: & ſilenter tantummodo orationem dominicam & Apoſtolorum ſymbolum cum geminatis viuificæ crucis ſignis applicuit.

Tunc ſtatim infirmus curatum ſe ſentiens, ſcire voluit in remedium futurorum, quid carminationis virgo applicaſſet. Quia reſpondit: Vos mala fide vel debili, Diuinis & approbatis exercitiis Eccleſiæ non inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebrò veſtris infirmitatibus applicatis. Idcirco rarò in corpore & ſemper in anima per talia lædimini. Sed ſi in orationum & ſignorum licitorum efficaciam ſperaretis, faciliter ſæpè curaremini. Nihil enim tibi applicui, niſi Dominicam orationem & Apoſtolorum ſymbolum, & iam ſanatus es.

Maleficia impediri cæremoniis Eccleſiæ.

Præterea conſtat, quòd malefici de ritibus Eccleſiæ ſeruatis & veneratis ſua maleficia præpediri fatentur: vt

vt per aquæ benedictæ aſperſionem, per ſalis conſecrati ſumptionẽ, per candelarum die purificationis, & palmarũ, in die palmarum conſecratarum, vſum licitum, & per ſimilia: quia ad hoc talia Eccleſia exorcizat, vt vires Dæmonis minuantur.

De publica verò iuſtitia hoc omnes malefici, qui ſuprà verbo & experientia teſtimonium dederunt, quòd eo ipſo, quo per reipublicæ iuſtitiæ officiales capiuntur, ſtatim omnis maleficorum eneruatur poteſtas. Vnde cùm ſæpè dictus iudex Petrus antefatum *Stadelin* capere vllet per ſuos famulos: tantus tremor manibus eorum in cuſſus eſt, & corporibus & naribus illapſus tam malus fœtor, vt ferè deſperarent an maleficum inuadere auderent. Quibus iudex ait: Securè miſerum inuadite quia publica tactus iuſtitia omnes vires perdet ſuæ nequitiæ. Et ita rei probauit exitus ſiue effectus.

Veneratio Magiſtratus eneruat maleficia.

Idem iudex tale dedit exemplum. Cum, ait, *Stadelin* captiuaſſem, qui grandinibus terram ex fame grauiſſimè læſerat, & per fulmina plura vaſtauerat, quæſiui à reo de veritate, qui poſt quartum ad chordas tractum, primò reſponſum mihi dedit tale: Faciliter grandines procuro, ſed ad libitum lædere non valeo, ſed eos tantummodo, qui Dei deſtituti ſunt auxilio, qui ſigno crucis ſe muniunt, fulmine meo non interibunt. Cui iudex, Quomodo ad tempeſtates & grandines concitandas proceditis. Reſpondit reus. Primò verbis certis in campo principem omnium Dæmoniorum imploramus, vt de ſuis mittat aliquem à nobis deſignatum, percutiat deinde, veniente certo Dæmone, in campo aliquo viarum pullum nigrum immolamus, eundem in altum proiiciendo ad aëra. Quo à Dæmone ſumpto obedit, & ſtatim auram concitat, non ſemper in loca deſignata à nobis, ſed iuxta Dei viuentis permiſſionem grandines & fulgura proiiciendo.

Quomodo tempeſtates maleficæ concitent

Pulli nigri immolantur.

Subintulit iudex tertio quærendo: Poſſunt ne per aliqua tempeſtates tales remediari, à vobis concitatæ & à Dæmonibus? Reſpondit, poſſunt per hæc verba. Adiuro vos grandines & ventos per tres Chriſti diuinos clauos, qui Chriſti manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangeliſtas ſanctos Matthæum, Marcum, Lucam & Ioannem, vt in aquam reſoluti deſcendatis.

Quomodo tempeſtates aduerationibus impediantur.

Ex quibus iam liquet, quòd omnipotentis Dei clementia & ſapientia, quæ attingit à fine vſque ad finem fortiter, diſponit etiam iſtorum peſſimorum hominum & Dæmonum malefieia ſuauiter: ita vt dum perfidia ſua Chriſti regnum & fidem quærant minuere & infirmare: eandem in multorum cordibus firment & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex *præfatis* malis poſſunt euenire: quia ſic *fides* roboratur, Dæmonis malitia inſpicitur, Dei miſericordia & poteſtas manifeſtantur, homines ad cuſtodiam ſui actuantur: & ad reuerendam Chriſti paſſionem & cæremonias Eccleſiæ accenduntur.

Vtilitates ex maleficiis paſſis emergentes.

CAPVT V.

Viſcoſis humoribus & tempeſtate ab inceſſu & à labore formicæ præpediuntur: quia per viſcoſa incedẽtes, vel bituminoſa loca talibus imbecilla animalia adhærent, ſicuti tempeſtatibus concutiuntur in corpore, & via eis incedendi præcluditur.

Viſcoſa præpedire formicas.

Occaſiones voluptatum comparantur cũ bitumine.

Per viſcoſa aut bituminoſa loca occaſio carnalium voluptatum deſignatur ſimulatè in Chriſtiana fide viuentium, quia his allectamentis ad benè operandum non valet egredi, ſed in eiſdem potiùs terreni captiuatur deliciis.

In cuius typum, in loco vbi ceciderũt Rex Sodma & Gomorrhæ, cum ſuis

Montana ſignificant virtutes.

Digitized by Google

ſuis complicibus, per quos luxurioſi & incontinentes deſignantur, fuiſſe leguntur, in valle ſilueſtri multi bituminis putei, in quos tuentes prolapſi ſunt, in corporis videlicet voluptates varias: inculti enim mores, vt dicit gloſſa ibidem, in profundum malorum pertinaces trahunt. Qui autem remanſerant non occiſi, vt ibidem ſequitur, ad montana, id eſt, ad virtutum culmina fugerunt.

Hic Bernardus *homilia* 9. ſuper cantica dicit: Viſcus quidem praui deſiderij & delectationis terrenæ animam volare non patitur, & citius retrahit mentem, ſi fortè aliquando ſubleuatur per tempeſtatem: etiam voluptuoſi à bonis exercendis præpediri dicuntur. Quia carnalium voluptatum ſectatores, humano deliniti fauore velut effæminatæ ad ardua virtututum opera efficiuntur. De quibus *Iob.* 36. dicitur: Morietur in tempeſtate anima eorum, & vita eorum inter effœminatos: vel, vt alia tranſlatio habet: & vita eorum vulnerabitur ab angelis.

Vel ipſas effeminati.

Vbi beatus Gregorius *libro.* 26. *moralium* dicit: Simulatores, qui vitæ ſuæ cuſtodiam negligunt, in tempeſtate mori referuntur: hinc quippe eos turbo ſubitus internæ percuſſionis eiicit, quos arrogantia externi fauoris extollit, & vita eorum inter effœminatos. Si enim veriſimiliter viuerent, laus tranſitoria nulla eos corruptione vitiaret. Vnde electis Propheta ſuadet, dicens: Viriliter agite & confortetur cor veſtrum. Illicò ſubdit (quaſi ſexum cordis minuere curauerit) Luxurioſa quippe mens corrumpitur, ſi rebus tranſitoriis delectatur. Igitur ſimulatorum vita inter effœminatos moritur, quia luxuria corrupta reperitur. Tranſlatione verò vulneratus ab angelis. Vtrumque tamen, & ſi ſermone diſcrepat, tamen ratione concordat: quia effœminatorum vitam angeli vulnerant, dum nuncij veritatis eam iaculis ſanctæ prædicationis impugnant.

Luxuria mutat ſexum cordis.

Piger. Multos audiuimus noſtris temporibus per maleficos ad amorem alienarum fœminarum adeò ſuccendi, & fœminarum ad viros non ſuos, vt nulla confuſione, plagis, verbis aut factis ad deſiſtendum cogi valerent. E diuerſo inter ſexum vtrumque matrimonij ſacramento coniunctum nonnunquam experti ſumus odia talia ſuſcitari per maleficia. & ſimiliter infrigidationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole valerent habere. Cùm igitur amor & odium in anima exiſtant, animam ſecundùm omnes tuæ profeſſionis cõpotes Dæmon intrare nequit. Quid hic ſit veritatis vel falſitatis ſcire expedit, quia amore muliebri velut viſco irretitur animus, & odio radicato quaſi tempeſtate frigidiſſima ad proximi fauorem frigeſcit homo, & ita ad laborem meritorium progredi ratio non valet.

De amore vel odio maleficiato.

Quomodo Dæmon intret & regat interdum animam hominis.

Theologus: Quamuis ſecundùm concordem noſtrorum doctrinam, Dæmon in intellectum vel voluntatem hominis operari immediatè nequeat; tamen ſecundum eoſdem in corpus & in potentias alligatas corpori Deo permittendo agere valet, ſiue ſint ſenſus interiores ſiue exteriores. Vnde Iob: Et Dæmoni Deus ait: Ecce in manu tua, id eſt in poteſtate eſt Iob quoad corpus, veruntamen animam illius ſerua. Tangis itaque in tua quæſtione tres difficultates: videlicet, quomodo philocaptio & odium in voluntate, & maleficium in potentia generatiua cauſentur.

De philocaptione igitur, ſeu amore inordinato vnius ſexus ad alterum, ſcire debes quòd triplici de cauſa oriri poteſt. Aliquando ex ſola incautela oculorum: Aliquando ex tentatione Dæmonum tantum: aliquando verò ex

De philocaptione triplici.

Digitized by Google

maleficio necromanticorum ſimiliter & Dæmonum.

De primo dicitur *Iacobi* 1. Vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus, deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò conſummatum fuerit, generat mortem: Sic Sichem cùm vidiſſet Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata eſt anima eius cum ea. Et ſecundum gloſſ. infirmæ animæ ſic accidit, quando poſtpoſitis propriis aliena negotia curat, ſeduci conſuetudine, & fit vna vnitate conſenſus cum illicitis.

Gen 34.

De philocaptione ex Dæmonum tentatione orta.

De ſecundò, quòd oriatur ex tentatione Dæmonum principaliter. Sic Ammon ſororem ſuam Thamar ſpecioſiſſimam adamauit & deperierat in ea valde, ita vt propter amorem eius ægrotaret. 2. *Reg.* 13. Non enim in toto, vel vix tam corruptus eſſe videretur, vt in tantum facinus ſtupri proſiliret, grauiter tentatus à Diabolo ſi non fuiſſet. Vnde gloſſ. ibidem. Hoc monet nos, vt ſemper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur. Et princeps peccati qui falſam pacem periclitantibus ſpondet, nos paratos inueniens de improuiſo trucidet.

De philocatione Eremitarum.

De hoc ſecundo genere amoris refertus eſt liber ſanctorum patrum, qui refert omnem tentationem carnalis amoris ſibi in eremis ſubtraxiſſe quoſdam: qui tamen vltra quam credi poteſt amore mulierum tentabantur aliquoties. Vnde & 2. *Corinth.* 12. Apoſtolus dicit: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet: Vbi gloſſa ſic dicit tentando per libidinem, Datus eſt mihi ſtimulus, vt quidam aiunt. Tentatio autem cui non conſentitur, non eſt peccatum, ſed materia exercendæ virtutis. Hoc intellige dictum de tentatione, quæ eſt ab hoſte, non à carne, quæ peccatum eſt veniale, ſi ei non conſentiatur: hæc ibi. Et de amore habes exemplum etiam in Formicarij noſtri *lib.* 1.

Apoſtoli Pauli philocaptio.

Tentatio cui non conſentitur an ſit peccatum.

De tertio, quòd amor illicitus proueniat ex maleficiis Dæmonum & idololatrarum oſtenditur hoc *Ezech.* 23. ſub metaphora mulieris de Iſraële, qui populus iam ſequebatur idola & maleficia Aſſyriorum. Inſanauit, inquit, in amatores ſuos in Aſſyrios propinquantes, veſtitos hyacintho, principes & magiſtratus, iuuenes cupidinis vniuerſos, equites aſcenſores equorum. Quos omnes conſtat maleficos habuiſſe vel idololatras.

Quibus modis Dæmon in Imaginatiuam & generatiuam poſſit agere.

Per quem modum autem Dæmon in potentiam imaginatiuam, in phantaſiam & in generatiuam poſſit agere reſpondet Petrus de Palude 4. *diſt.* 34. quinque modis. Habet enim ex hoc, quod eſt ſpiritus, poteſtatem ſuper creaturam corporalem ad motum localem *prohibendum* vel faciendum: vnde poteſt corpora impedire ne ſibi appropinquent vel directè vel indirectè, interponendo ſe in corpore aſſumpto ſicut accidit ſponſo, qui deſponſauerat idolum, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoſcere.

Deſponſat ſibi quidã idolum.

Dæmon poteſt intercludere vias ſeminis.

Impotẽtia ex gallorũ teſticulis procurata.

Cur actus Venereus multum afflictetur.

Secundo modo hominem inflammare ad actum illum vel refrigerare ab actu illo, adhibendo occultas virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. Tertio turbando æſtimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exoſam. Quia poteſt in imaginatione imprimere. Quarto reprimendo directè vigorem membri fructificationi accommodi, ſicut & motum localem cuiuſcunque organi. Quinto prohibendo miſſionem ſpirituum ad membra: in quibus eſt virtus motiua, quaſi intercludendo vias ſeminis, ne ad vaſa generationis deſcendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excitetur, vel emittatur, vel multis aliis modis.

Cùm

Serpentes magis incantationibus subiacent, quàm aliæ animãtes.

Cùm autem faciunt mulieres fortilegia cum fabis & gallorum teſticulis non eſt credendum, quòd virtute illarum rerum vir impotens reddatur: ſed occulta virtute Dæmonum, illudente ſortilarias per iſta corporalia. Plus autem permittit Deus ſuper hunc actum, per quam primum peccatum diffunditur, quàm ſuper alios actus humanos, ſicut & ſuper ſerpentes qui magis incantationibus deſeruiunt, quàm alia animalia.

Exemplum autem de inflammando ad actum illum habetur in legenda beati Baſilij de virgine, quæ ſeruum parentum concupiunt, & defrigerando ſponſum, ſeruum cognoſcere non potuit, vt de illo qui idolum deſponſauit, & ſponſam cognoſcere non potuit.

Idem etiam de muliere eſt, quia poteſt imaginationem eius ſic dementare, vt exoſum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittat ſe cognoſci, iterum per motum localem corpore interpoſito, vel vaſe obſtructo, poteſt Dæmon per maleficium impedire mulierem, licet virum in pluribus modis, ideò vir ſæpius maleficiatur quàm mulier. Et magis permittit Deus in peccatores deſæuire Dæmones, quàm in iuſtos. Vnde Angelus dixit Tobiæ: In illos, qui libidini vacant, accipit Dæmonium poteſtatem. Licet aliquando in iuſtos, ſicut in Iob: propter quod debent facere confeſſionem & huiuſmodi: ne ferro manente in vulnere, fruſtra ſit malagma apponere.

An philoſophantur exiſtentes in charitate.

Piger. Mihi adhuc occurrit de viſco carnalis amoris dubium, vtrum in charitate extes amore tali maleficiari valeant.

Theologus: Reſponſum huius aceipe ex Caſſiani verbis, quibus *collatione* 2. *abba.* Sereni, in hæc verba concludit: Diffinit, inquit, beatus Antonius, nullatenus Dæmonem poſſe mentem cuiuſquam vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuſlibet animam penitus irruendi, niſi eam primò deſtituerit omnibus cogitationibus ſanctis, ac ſpirituali contemplatione vacuam nudámque reddiderit. Non tamen iſta ita intellige, vt Dæmones amore præfato in charitate exeuntes non impugnent, & ſimilibus, ſed tales expugnare nõ valent, ſi armis virtutum & naturalium donorum reſiſtere volunt. Talia, inquit Philoſophia primo de conſolatione ad Boëtium, tibi contuleramus arma, qui prior niſi abieciſſes, inuicta te firmitate tuerentur.

Vnde Caſſianus ibidem refert de duobus paganis, Philoſophis & maleficis, qui per tres gradus differentes in malitia, ſucceſſiuè per ſua maleficia Dæmones miſerunt ad cellam beati Antonij, vt cum tentationibus exinde fugarent, odio viri ſancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidie veniret. Qui Dæmones beatum Antonium, vt poſtmodum ad fidem conuerſi, fatebantur Philoſophi, amariſſimis cogitationum ſtimulis pulſauerunt: quos tamen repulit crucis ſignopectori & fronti impreſſo, & orationum incubationibus inſiſtendo.

Exemplum tamen ſatis terribile nouiter tactum Vincentius in ſpeculo refert hiſtoriali ex geſtis beati Baſilij magni: cuius tempore dines quidam vnicam filiam habuit, quam conſecrare domino diſponebat: quam ſeruus diuitis habere non valens in coniugio, maleficam adiit, Dæmonem inuocauit, eidem chartam abnegationis fidei tradidit & fornicationis, Dæmonem mitti obtinuit ad filiam, quam accendit adeò, vt in terram volutata clamaret ſe propter ſeruum torqueri, & pro liberatione ſui ſeruo per patrem in matrimonium tradi: Quod etiam ideo factum eſt per patrem mœſtiſſimo corde, tandem iuuenis ſeruus liberatus eſt per beatum Baſilium.

Matrimonium ex maleficio impetratum.

Digitized by Google

Et in primo Dialogorum refert beatus Gregorius de quodam maleficorum principe, qui à Roma incineratis sociis, in monachi habitu fugit. Basilius nomine, qui etiam tunc se à sancto Equitio pro monacho recipi procurauit, & in monasterio monialium statim absente Equitio monialem pulchriorem in tanto maleficauit, vt febricitaret, anxiaretur, magnísque vocibus & stridoribus clamaret. Modò moritura sum, nisi Basilius monachus veniat, & ipse mihi per suæ curationis studium salutem reddat. Quod cum sancto Equitio nunciaretur, virginem verbo sanauit absens, & maleficum expelli de loco iussit.

Maleficus sub monachi habitu maleficia exercet.

Piger. Cùm potestas Dæmonis impediatur aliquando diuino nutu, quæro quot modis hoc fiat.

Theologus: Quinque modos exprimit Hugo *super 2. dist. 7.* Primò per terminum suæ potestati à Deo impositum, sicut *Iob primo & secundo* tangitur. Secundò per miraculum impossibilitatis exterius factum, vt in asina Balaam, *Num. 22.* Tertiò per impedimentum exterius adhibitum, vt in duobus discipulis acrisia percussis. *Luc. vlt.* Quartò per Dei iudicium de intus disponentis per obstaculum boni Angeli, vt de Asmodæo interficiente sponsos Saræ vxoris Tobiæ, eiusdem 11. Quintò per cautelam sui ipsius, quia non vult aliquando quod potest vt peius fiat, vt 1. *Cor. 5.* de Corinthio, quem vexauit excommunicatum. Aliquando etiam non vult propter peccati abominationem & pudorem, vt Angeli mali propter nobilitatem sui, in qua creati sunt, abominantur tentare de vilibus peccatis, & de Sodomia, vel etiam de fornicatione simplici, neque ad hominem, quando fornicatus est accedunt, maximè prima die vel secunda, propter peccati recentiam. Vnde *Ezech. 16.* Multiplicasti fornicationem ad irritandum me, &c. Ibid. Dabo te in animas odientium te, id est, Dæmonum, qui erubescunt in via tua. Hæc Hugo 2. *sententiarum.*

Quinque modis impeditur dæmonis potestas diuino nutu.

Intelligit discipulos in Emaüs euntes.

Deus non vult semper quod potest.

Dæmones quidam peccata quædam abominantur.

CAPVT VI.

QVæ formicæ sibi à vino vel à vappa non cauent, subitò in ebrietate, & grauiter quasi amentes nutabundæ incedunt, ita vidi per experientiam, dulcia enim sequuntur auidè, quæ si conspersa fuerint pane, vino intincto, ex his cibis inebriantur.

Formicæ ebrietate amentes.

Per tales formicas fatuas inebriatas vino, hi possunt intelligi, qui voluptatibus inebriari huius seculi, velut amentes & ratione carentes carnalia prosequuntur per insanias falsas: Quos in persona Dei *Isaiæ* 10. sic alloquitur: Audi hæc, paupercula, & ebria, & non à vino, hæc dicit dominator Dominus tuus & Deus tuus. Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adiiciam vt bibas illum vltra. Per vinum autem luxuriam debere intelligi docet *Prouerb.* 20. Salomon, cùm dicit: Luxuriosa res vinum & tumultuosa ebrietas, quicunque his delectatur, non erit sapiens. Et 21. *ibid.* Qui diligit epulas in egestate erit, qui amat vinum & pinguia non ditabitur. Et in *Psal.* 106. de his, qui inebriati sunt à vino, iterum dicitur: Anima eorum in malis tabescebat, turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata est propter quod ad *Ephes. 5.* dicit Apostolus. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed impleamini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis & Hymnis, & Canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino gratias agentes.

Voluptates inebriant mentes & ideo faciunt amentes.

Ebrietas est res tumultuosa.

Pinguia non amanda.

Piger. Ex superioribus satis iam video, non minorem vesaniam vel ebrietatem pati philocaptum, quàm eum

Digitized by Google

eum qui vino madere conſpicitur. Idcircò nunc edoceri cupio in tribus quæ remedia adhiberi debeant talibus vt ſanentur, nedum ipſi, ſed qualitercumque in potentia generatiua maleficiati. Deinde quomodo hi ſanari valeant qui ſine maleficio philocapiuntur. Poſtremo vtrum ne bonus ſpiritus tantum caſtitati conferre poſſit in beneficio, ſicut malignus ſpiritus per ſuos dare conſueuit in maleficio.

Quomodo maleficiati in potentia generatiua ſanandi.

Theologus. Pro ſolutione primi noſcere debes, quòd quinque ſunt remedia, quæ pro talibus licite applicari valent: videlicet ad ſanctorum aliquorum limina peregrinatio, ſigni crucis & orationis deuotæ multiplicatio, peccatorum ſuorum vera confeſſio vel contritio, per verba ſobria, licita exorcizatio, & cauta maleficij ablatio. De primo, habuiſti exemplum ſuprà *lib. primo c.* 4. Et idem eſt de ieiuniis, abſtinentiis & aliis reuerentialibus obſequiis, ſanctis certis oblatis. De ſecundo præcedenti capitulo audiſti: quomodo talibus ſe Beatus Antonius à tentatore defendit. De tertio ibidem Petri de Palude conſilium, quod ante eum ſanctus Thomas & alij Doctores ſuaſerant, etiam perpendiſti. De vltimo dictum eſt *nuper 3.c.* Et in penultimo de exorciſmis omnes penè de hoc loquentes catholici ita fieri poſſe admittunt, vnde in 4, *diſtinct. 6.* Sanctus Thomas dicit: Propter peccatum hominis Diabolus poteſtatem accipit in hominem, & in omnia quæ in vſum hominis veniunt in ipſius nocumentum. Et quia nulla conuentio eſt Chriſti ad Belial: Ideo quandocumque aliquid ſanctificandum eſt ad cultum Diuinum prius exorcizatur, vt liberatum à poteſtate Diaboli qui illud nocumentum hominis aſſumere putatur, Deo conſecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ, in conſecratione templi, & in omnibus huiuſmodi: Vnde cùm prima conſecratio qua Deo homo conſecratur, fit in baptiſmo oportet etiam quòd homo prius exorciſetur multò fortiori ratione quàm aliæ res. Quia in ipſo homine eſt cauſa, quare Diabolus poteſtatem accipit in hominem, & in quæ ſunt propter hominem, ſcilicet peccatum originale vel actuale. Et hoc ſignificant ea, quæ in Exorciſmis dicuntur, cum dicitur: Recede ab eo, Satana. Hæc Tho.

Exorciſatio ad ſanctificandā ea, quæ adhibentur ad diuinum cultum.

Idem dicunt Doctores, licitum eſſe de applicatione Exorciſmorum contra poteſtates Dæmonis. Sed ibi cauendum eſt ne character aliquis ignotus, aut verba ignota ſint, aut aliud ſuperſtitioſum.

Sed tamen non obſtante applicatione omnium præfatorum remediorum, adhuc aliquando maleficatus à pœna non abſoluitur, licet à reatu vel peccato, per quod incurrit maleficium, abſoluatur. Vnde ſanctus Thom. *in* 4. *diſt.* 3 4. dicit. Maleficium quandoq; ita eſſe perpetuum, quod non poſſit habere remedium humano opere, quamuis Deus poſſit præſtare remedium, dæmonium cogendo, vel etiam dæmoni reſiſtendo. Non enim ſemper oportet, vt quod per maleficium aliquod factum eſt, poſſit per maleficium aliud deſtrui, vt ipſi malefici confitentur. Et tamen ſi poſſit per maleficium remedium adhiberi, nihilominus peccatum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare.

Maleficia quædam reperiuntur perpetua.

Similiter non oportet, quòd ſi propter peccatum aliqua data eſt diabolo poteſtas in aliquem, quòd ceſſante peccato ceſſet poteſtas: quia pœna interdum remanet, culpa tranſeunte. Similiter etiam exorciſmi Eccleſiæ non valent ad reprimendum dæmones ſemper, quantum ad omnes moleſtias corporales iudicio Dei hoc exigente. Sem-

Digitized by Google

per tamen valent contra illas infestationes dæmonum, contra quas principaliter instituti sunt. Hæc Thomas. Sed multum cauendum iis, qui diuinis præcepit & Ecclesiæ humanam sanitatem præponunt, ne maleficos inuocent pro remedis. Quia eorundum inuocatione posteriora nonnunquam peiora prioribus fiunt: Vt in exemplo dedicit S. Gregorius primo dialogorum, de fœmina, quæ ab vno dæmone possessa, per maleficos, dum liberari attentabatur, legio sub maleficorum operibus statim eam intrauit.

Remediis Maleficorum sæpe res in deterius eunt.

An non habens ordinem exorcizare valeat.

* *Piger.* Habeo adhuc tria dubia de Exorcismo: An non habens exorcizator ordinem exorcizare dæmones licitè valeat. Secundò, quæ sit differentia inter effectum aquæ benedictæ, & exorcismi, cùm vtrunque contra dæmonis molestiam ordinetur. Tertiò. an exorcismus tantum significet, vel etiam an aliquid efficiat.

Theologus: Ad primum & ad alia respondet sanctus Doctor. Ad primum *dist.* 23. *quòd sic in* 4. In ordine, inquit, exorcizator, & in aliis minoribus ordinibus omnibus, cùm conferuntur, recipitur potestas, vt qui hoc vel illud ex officio facere possit, puta exorcizare.

In non consecratis ædibus missa dici potest.

Et idem; à non habentibus ordinem licitè fieri potest, non vt ex officio: quamuis illi hoc non habeant ex officio Sicut in domo non consecrata potest dici Missa quamuis cõsecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur. Sed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quam ad gratiam sacramenti.

Quare Energumeni dicti.

Ad secundum respondet *dist.* 6. dicens: Diabolus impugnat nos ab exeriori & interiori: aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationem diaboli, quæ est ab interiori Vnde illi, contra quos datur, dicuntur Energumeni, id est, intus laborantes, aut propter infectionem fomitis,, aut propter possessionem corporalem à dæmone.

Ad tertium respondet ididem; quod Exorcismus etiam efficit, quod patet, quia per modum imperij dicuntur, non per modum orationis tantum, vt, Exi maledicte diabole. Tum etiam, quia B. Grego. super Ezch. dicit: Sacerdos dum per exorcismi gratiam manus credentibus imponit, & habitare malignos spiritus in eorum mente contradicit, quid aliud facit nisi quòd dæmonia eiicit. Nec est inconueniens, quòd etiam, quando iam Baptizato exorcismus prius neglectus adhibetur, dicere quòd tunc aliquid efficiat cohibendo ab impugnatione diaboli. Cùm etiam post baptismum per aquam benedictam aliqua potestas dæmonis reprimatur: Imò si exorcizatur puer, & ante baptismum moritur, sibi in vita sua tantum valuit, vt in eo potestas dæmonis debilitata fuerit & *sit.*

Exorcismus loco Baptismi.

Et ideo exorcismi non tantùm significant, sed etiam efficiunt aliquid, non tantùm in corpore, sed etiam in anima, quia in vtroque est infectio fomitis. Effectus autem iste est debilitatio potestatis dæmonis, ne tantum possit in homine, sicut ante baptismum, & alia bona in ipso impediat. Hæc omnia Thomas.

Quomodo explorandum, in quæ quis captus sit.

Ad secundum dubium de amore illicito seu philocaptione vel Hissithi, vt Auicenna loquitur, quæ est ægritudo, quam aliquis incurrit proper amorem. Tradit enim Auicenna septem remedia inter cætera *lib.* 3. Vnum est agnoscere personam, in qua quis captus est: quod experitur aliquis ex fassione infirmi, vel ex variatione pulsus ad nominationem amati, quia sic radix ægrotationis habetur: Vt etiam beatus Ambrosius ponit in passione sanctæ Agnetis de filio iudicis. Aliud est copula per matrimonium, si lex sustinet, quia ita quidam sanantur cùm obeditur naturæ.

Tertium

Digitized by Google

Quomodo medendū sit amori inordinato.

Tertium est, applicatio medicinalium, de quo ibidem tractat & docet. Quartum est, vt amorem suum dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat: quod priori præeligere debet, & ita fugere potentiam amati: quia sic distrahitur animus. Quintum, si irrationabilis est, corrigatur, portetur, tribuletur, & amoris opus ostendatur, esse miseria. Sextum est, vt potissimum vetulæ ad ipsum dirigantur, qui quantum cum veritate & Deo possunt vituperent corpus & dispositionem dilecti & mores, cum transfiguratione facierum, turpi seu deformi, Tamen quidam ex hoc plus inflammantur, quia in relatione de amato delectātur, licet alij sanentur. Septimum est, vt occupetur in rebus arduis distractiuis officiis & huiusmodi: Similiter de similibus dicendum est: persecutio autem horum ad Medicum pertinet, sed Theologica præcedenti dubio dicta, præ aliis applicari debent.

Vetularū aspectus & colloquia amorem excutiunt.

Quod boni Angeli beneficio sicut mali maleficio afficiant.

Ad tertium dubium: An ne bonus Angelus aliquando iustos viros beneficiet sicut constat malum Angelum maleficiare iniustos? Responsum habes ex patrum sanctorum exemplis, quòd sic, imò multiplicius in infinitum. Quicquid enim boni à fonte totius bonitatis Deo in nostra temporalia & corporalia bona emanat, totum secundùm Beatum Dionysium per mysterium Angelorum habemus: & vt sanctus Doctor in quodam loco super 3. sententiarum tradit: Cùm Deus gratiam menti nostræ notabilem, vult infundere, ad quam licèt se nulla creaturæ potestas extendit, tamen ad hanc dispositiuè Angelus bonus cooperatur: sicut etiam, licet ad verbi Dei conceptionem in virgine beatissima, per quam Deus homo factus est, sola diuina virtus efficienter affuerit, tamen Angelico ministerio mens virginis per salutationem, per confortationem, & per informationem multùm excitata, vel ad bonum prædispositā fuit.

Deus per Angelos dispositiuè gratiā hominibus infundit.

Salutatio Angelica prædispositā S. Mariam ad accipiendam cōceptionem

Est præterea communior, & magis consonam sacræ paginæ, quàm Philosophiæ naturalis ista opinio, quæ tradit omnia corpora cœlestia regi & moueri virtute Angelica: quamobrem à Christo, & ab Ecclesia, virtutes cœlorum vocantur. A cœlestibus autem influentiis simpliciter omnia huius mundi corporalia reguntur, teste Philosopho primo Meteororum.

Angeli vocantur virtutes cœlorum.

Est insuper doctrina sancti Doctoris, quòd in homine tria sunt, in quæ spiritus separati agere valent. Sed differentes voluntas intellectus & potentiæ aliæ, ipsius animæ, affixæ membris organicis corporalibus. In primum solus Deus. In secundum tantummodò Deus & bonus Angelus vt illuminet. Et in tertium Deo permittente malus spiritus agere potest & imprimere. Sed in potestate voluntatis humanæ est immissiones factas par Angelos malos acceptare, vel refutare & talia cum Dei inuocata gratia propulsare, vel eadem neglecta admmittere posse.

In voluntate solus Deus agit.

An Angeli boni quosdam castificent sicut mali infrigidāt.

Piger. Licet hæc sint innumerabilia bonorum Angelorum etiam iniustos profluxa beneficia, de quibus heu nescius fui hactenus, sed gratus ero in antea, tamen de his non quæro principaliter, sed de beneficiis eorum circa generatiuam potentiam, vt pote an quosdam castificent, sicut mali spiritus quosdam malos infrigidant per sua maleficia.

Theologus. Haud dubiè ita faciunt, sed vbi & quando expedit. Nam ita factum est de S. Sereno, abbate, de quo refert Cass. in coll. par. aba. Sereni, prima. Hic, inquit, pro interna cordis atque animæ castitate nocturnis diurnisque precibus ieiuniis quoque ac vigiliis infatigabiliter insistens cunctos æstus carnalis concupiscentiæ tandem per diuinam gratiam in se extinxisse percepit: Deinde maiori zelo castitatis succensus, præfatis

vsus

Digitized by Google

Angelus eximit Abbati S. Sereno vi. ſcera libidinis.

vſus remediis, à Deo petiit, vt interioris hominis caſtitas in corpus redundaret Dei dono; poſtremò autem aduenies ad eum Angelus in viſione nocturna, eiúſque velut aperiens vterum, quandam ignitam carnis ſtrumam, de eius viſceribus euellens ac proiiciens, ſuiſque omnia, vt fuerant, locis inteſtina reſtituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abſciſſa ſunt, & obtinuiſſe te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem, iuxta votum quo id popociſti, vt ne ipſe quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atque lactantibus euitatur, vlterius pulſeris.

Angelus eunuchat S. Equitiũ Abbatem.

Sicut de B. Equitio Abbate dicit B. Gregorius primo libro Dialogorum. Hunc, inquit, cùm iuuentutis ſuæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipſæ ſuæ tentationis anguſtiæ ad orationis ſtudium ſolertiorem fecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam aſſiſtente Angelo eunuchari ſe vidit, eiúſque viſioni apparuit, quod omnem motum ex genitalibus membris eius abſciderit, atque ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione ac ſi ſexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex Dei omnipotentis auxilio vt viris ante præerat, ita cepit poſtmodum etiam fœminis præeſſe.

S Heraclidis Paradiſus patrum.

Ita in vitas patrum, illorum quos ſanctus Heraclides, vir religioſiſſimus collegit, in libro ſuo quem Paradiſum nominat, meminit cuiuſdam ſancti patris & monachi, quem Heliam vocat, hic miſericordia motus, trecentas fœminas in monaſterium colligit & regere cœpit. Tranſacto autem biennio, iam triginta quinque annos circiter habens vitæ tentatus à carne in eremum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ad Deum ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Veſperi igitur ſomnus cùm irrepſit, tres Angelos ibi ad ſe venientes vidit: quibus quærentibus: Cur à monaſterio virginum fugiſſet: nec ille præ verecundia reſpondere auderet, dixerunt Angeli: Si liberaberis: num redibis, curam fœminarum gerendo? Reſpondit ille: Quàm libens. Tunc illi iuramentum ab Helia recipientes quod exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula teſtes eius viſus eſt abſcindere, non quòd ita verè eſſet, ſed quia ita eſſe videbatur, quærentibúſque, an ne remedium ſentiret. Reſpondit ille, ſe plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per 40. annos, quibus ſuperuixit, nec priſtinæ tentationis deinceps ſcintillam ſenſit.

S Heliæ monachi viſio de abſciſſis ab Angelo teſtibus.

Non minus beneficium collatum eſſe legimus beato Thomæ Doctori noſtri ordinis, qui à conſanguineis propter ingreſſum dicti ordinis incarceratus, vt per meretricem ſeduceretur, ad ſeculum tentatus eſt, quæ per ſanguineos immiſſa eſt veſte & ornatu compoſitiſſimo. Hanc enim S. Doctor intuens ad ignem materialem cucurrit, titionem ignitum arripuit, & vi fœminam è carcere fugauit, in orationéque ſtatim pro caſtitatis dono poſitus obdormiuit: vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei te ex parte cingimus cingulo caſtitatis, quòd nulla poſſis de cætero impugnatione diſſolui, & quòd humanæ virtutis non conquiritur merito, tibi ex parte Dei confertur ex dono. Senſit igitur cincturam ſanctus vir, ſcilicet tactum cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincépſque tanto munere caſtitatis ſe dotatum ſenſit, vt ab eodem tempore omnem horreret luxum, vt ſine neceſſitate fœminis colloqui poſſit, ſed perfecta caſtitate polleat, vt eius tradit legenda.

Caſtitas non acquiritur merito virtutis

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT VII.

Formicæ si comeſtæ dicitur nemini conducunt præterquam vrſis

FOrmicæ comeſtæ ab homnibus, eis nocent, non beſtiis omnibus, ſed quibuſdam proficiunt; vt vrſis, qui eas auidè quærunt. Formicarum nomine iuſti deſignantur, vt ſuprà dudum habuimus.

Comedere autem vitæ alienæ detrahere eſt, aut in fama, aut in ſana doctrina, de qua comeſtione cautum reddit filium, qui *Prouerbiorum* 23. *cap.* dicit, Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec in comeſſationibus eorum, qui carnes ad veſcendum conferunt, quia vacantes potibus, & dantes ſymbolum (gloſſa, id eſt, detractionum) conſumentur: Vbi gloſſa iterum dicit: Carnes ad veſcendũ conferre, eſt in communi locutione derogationis viciſſim vitia proximorum dicere. De quorum pœna ſubditur, quia talibus vacantes conſumuntur. Quò contra verbis bonis Diuinam continentes ſapientiam operã dare cõgruit, quibus anima ſatiari licitè poterit. De quo *prouerb.* 24. Salom. ſubdit. Comede fili mel (gloſſa, doctrinam ſapientiæ) quia bonum eſt, & fauum, dulciſſimum gutturi. Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ, quam cum inueneris, habebis in nouiſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit, Melli enim & fauo, dicit gloſſa, cõparat doctrinam ſapientiæ, quia ſicut illa cæteris cibis, ita hæc doctrinis prævalet aliis.

Vt mel cæteris præfertur cibis ſic doctrina ſapientiæ cæteris doctrinis,

Iterumq; denoratoribus humanarum carnium per detractionis vitium, & per ſuperſtitionis maleficiũ, dicitur in Pſal. Elij hominum, dentes eorum arma & ſagittæ, & linguæ eorum gladius acutus. Et *prouerb.* 3. Inter quatuor generationes peruerſas hæc vltima eſt, de qua dicit, Generatio, quæ pro dentibus gladio habet, & commandit molaribus ſuis, vt comedat inopem de terra, & pauperes ex hominibus, vbi *gloſſa.* Generatio quæ pro dentibus gladios habet, hæc eſt, quæ ſuam perfidiam aliis immittere conatur: & ſicut corpora gladiis, ita audientium animas veneno allocutionis occidit. Vnde dicitur, vt comedat, id eſt, ad hoc vt deuoret inopes id eſt, innocentes & pauperes; id eſt, humiles.

Deuoratio tamen formicarum non hominibus, ſed beſtiis, vt vrſo prodeſt, quia maleficorum officium, & detractionis vitium non iuſtos, ſed perfidos delectat. in cuius figura *Danielis.* 7. ſecunda beſtia, quæ de mari aſcendit, ſimilis vrſo erat, quæ in parte ſtetit, & ordines dentium erant in ore eius & in dentibus eius & dicebant. Surge, comede carnes plurimas. Per quæ triplex nocumentum maleficorum innuitur, videlicet bonorum temporalium, humanorum corporum & animarum rationalium, quæ lædi ſolent per talia maleficorum exercitia. Vnde *Prou.* 17. Semper iurgia quærit malus. Angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis vrſæ occurrere, raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti ſibi in ſtultitia ſua. Vbi gl. Angelus crudelis, immundus ſpiritus eſt, qui à domino contra peccatores mittitur, vt in præſenti affligat, vt Ægyptos: vnde immiſit in eos iram indignationis ſuæ per Angelos malos. Et ſubdit. Poteſt in vrſo hoſtis antiqui malitia intelligi, cui fœtus rapimus, cum eos qui filij ſui erant, catechizando & baptizando Dei filiis adiungimus: & hoc ſæpè facilius fit, quàm hæreticum ad fidem rectã reuocare, vel catholicum prauè agentem ad bonum opus reducere.

Hic comedere carnes, ſignificat bellũ gerere, ſecundum quoſdam.

Vrſus Diabolum denotat.

Piger: Per beſtias, vt dicis, formicas deuorantes, fide reprobi, & malefici intelligi valent, dic exemplum, quomodo id opere perficiunt, humana lædendo corpora de ſanitate in infirmitatem.

Quomodò Dæmones infirment corpora.

Thologus. Audi ergo, quid beſtiæ tales Petro iudici de quo ſuprà retuli

Digitized by Google

nefas fecerint. Diu enim se in eo vindicare studebant, sed quia fidem bonam gerebat & se diligenter crucis signo munire solebat, séque, auisatus aliquotiens, ab occasione eorum abstinebat, per quæ maleficia procurari solent. Idcirco illæsus propter astutiam talium euadebat, vno excepto tempore, in quo ex delicto proprio meruit non in toto custodiri à domino provt mihi retulit. Consueuerat enim in territorio Bernensium, castro *Blanckenburg*. habere residentiam, tempore quo terram eandem gubernabat. Postquam autem officio resignauit, & ciuitatem Bernensem reintrauit, ibique domicilium tenebat, die quadam rediens ad castrum prædictum, vbi cognatus eius in ipsius officium substitutus fuerat, in eodem castro Petrus quædam expedire negotia apud sibi notos volebat.

Tunc vna malefica & quatuor consortes eiusdem malitiæ viri conuenerunt deserto in loco vno, machinamenta suæ artis voluentes pro viribus, vt Petrum grauiter veneficiis læderent, vel occiderent, quem hæc latebant fraudis commercia.

Adueniente igitur nocte, Petrus se benedicendo crucis signo cubitum iuit, sed nocte surgere omnino proposuit ad scribendum necessariò quasdam epistolas, vt mane recedere à loco valeret. Euigilans igitur intempesta nocte sibi videbatur exopinatò quòd dies adesset, luce deceptus fictitia, de quo in se iratus, quia vt putabat, noctem neglexerat, non se vt debuit, muniendo more solito, vestimentis induit, per gradus altos versus locum, vbi pugillarem habuit, descendit, & locum clausum repe-

In nomine Diaboli cubitu se conferens præcipitur de scalis.

rit. De quo maiori ira exardescens, cum murmure per gradus quos descenderat versus lectum iteratò scandebat: emittendo vnicam ex indictione maledictionem, per verbum satis breue: ac si diceret. In nomine diaboli. Et ecce statim in tenebris densissimis Petrus, proiectus est in præceps per graduum prædictorum passus, adeo grauiter, vt famulus, qui de se subter scalam in commodo dormiebat, excitaretur, & exiens, qui adesset conspicere volens, reperit dominum suum Petrum accenso lumine solùm in terra, priuatum rationis vsu iacentem, & collisum per omnia membra: sanguinem plurimum è corpore emittentem. Excitatur familia, & nemo erat qui lapsus causam aperire posset.

Tandem tamen Diuina arridente gratia, vsum rationis recuperauit, sed sanitatem corporis vix in tribus septimanis rehabuit. Et quanquam maleficos haberet suspectos, quos pro viribus de terra radere cupiebat, tamen reos ignorabat huius sceleris sibi illati.

Verùm quia nihil opertum quod non reueletur, euentu quodam factum est postmodum, vt quidam latens maleficus veniens de terra Bernensium, vbi domicilium habuit in ciuitate Friburgensi, Lausanensis diœceseos, die quadam in taberna cum bibulis sederet, & ad conscios diceret. Ecce, ait video quòd talis, quem nominauit in aqua, vbi circa habitationem meam hamum in aquam pro captura piscium posui, mihi eum furto leuat & furripit. Distabant autem ab inuicem loca per sex magna Teuthonica milliaria, per quæ opere Dæmonis furtum intuebatur. Hoc verbum ponderauere fideles: reum accusauerunt, & postmodum iudicialiter carceri mancipatus est, vbi biduo duriter quæstionatus, nihil penitus fateri voluit de propriis facinoribus. Tertia autem die, quæ fuit sabbatum, in qua communiter, ob reuerentiam Beatissimæ virginis, eadem colitur officiosè tortus iterum, virus suum euomuit. Nam præfati sui verbi, & furti veritatem se dixit fuisse expertum.

Quidam in conuiuio sex milliaribus distantem furem videt.

Digitized by Google

tum. Et quòd quatuor viri malefici Petrum & præsenti malefica, quam nominauit, per manus eiusdem vetulæ dictum Petrum in præceps proiecissent, fatebatur: Et causam huius iracundiæ in vetulam venisse asserebat, quia scilicet sibi iustitiam aliquando ad libitum iudex existendo non ministrasset. Addidítque se aliis duobus diebus, Dæmonum machinamentis detentum, non potuisse in tormentis respondere, sed quia, vt ait, festum beatæ virginis, quoad officium celebrabatur, dixit, se iam liberum ad dicendum veritatem: & ita tandem iuxta patriæ municipalia igni traditus est.

Maleficos sæpè contradictoria confiteri.

Notandum tamen, quod tales Pseudoprophetæ aliquando omnino contradictoria dicere solent, per patrem mendacij decepti: vt idem Petrus expertum se esse retulit. Nam quædam malefica per eum capta est & inturrita; habuit autem maritum talis maleficij non magistrum, qui curiositate ductus, ad quandam illarum partium vetulam properauit, de qua cuncti referebant, quòd futura prænosceret: Ad hanc cum venisset supplex petiuit, vt sibi diceret: Anne spem habere deberet quòd cum vita vxor sua iudicem euaderet, sua quæ iam capta erat vxor. Cui respondit vetula: Noli timere, indubiè liberabitur, nec hac captiuitate morietur. Quo vir factus alacrior obuiauit iudici Petro altera die. Cui Petrus, Vbi quæso fuisti; At ille: apud Prophetissam ait, fui, quæ mihi retulit, vxorem meam de sua captiuitate liberandam esse, nec mori ex hac captiuitate. Deinde regressus Petrus in hospitium, vocabatur à capta malefica, quæ Petro dixit: Vidi quòd maritus meus vetulam accersiuit, quæ me liberandam esse prænunciauit: Scio, mentitur, quia proxima die tuo sub iudicio incinerabor. Hæc cùm postmodum iudex marito dixisset, ridendo expectabat quæ inter maleficas veritatem dixisset: sed secutum proxima die inturritæ fœminæ incendium per publicam factum iustitiam, veritatem maleficæ, quæ virum habuit, palam fecit.

Nec tamen credere debes, Petrum, vt in primo exemplo habitum est, manibus maleficorum, qui in castro non erant, corporaliter per gradus iactatum ad literam: sed maleficorum sacrificiis vel cæremoniis allecti Dæmones præsentes illud præcipitium fecerunt Petri. Et vt mentes maleficorum reciperent, in imaginatione superstitiosorum hominum effecerunt, vt ibi viderentur præsentes esse. Ita etiam in secundo & tertio exemplo, Dæmonis impressione in imaginatiuam maleficorum factum est, vt absentia velut præsentia cernerentur, sicuti *suprà lib. præsenti, cap.* 1. audisti ex verbis sancti Doctoris, & etiam *cap.* 5.

CAPVT VIII.

Quid moraliter denotet comedere mortua animalia.

QVibus Formicarum, nonnunquam sunt cadauera animalium mortuorum. Ad moralem intelligentiam, comedere mortua animalia, est aliquando frui peruersa luxuria, vnde illecti aliquando fœminarum peccatricum, propter famem luxuriosæ voluptatis, mortua animalia comederunt, eisdem in non modicam displicentiam Dei fruentes: vt in *Psalm.* 105. sub compendio in veritate, & sub typo de Israëlitico populo tangitur. Initiati, inquit, sunt Beelphegor, & comederunt mortuorum. De quo Num. apertius dicitur 25. Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua: At illi comederunt & adorauerunt Deos earum. Incitatúsque est Beelphegor Israël, & iratus dominus dixit ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis,

Digitized by Google

vt auferatur furor meus ab Iſraël. Hæc autem omnia fecit Iſraël ſeductus occulta machinatione Balaam malefici, qui ſuo conſilio illius morticinæ fornicationis exordium in Iſraël extitit. Super quo gloſſ. libidini quis ſeruiendo doctrinam Balaam tenet.

Duplex fornicatio.

Eſt ergo execrabilis etiam corporis fornicatio, quæ violat templum Dei, & tollit membra Chriſti, & facit membra meretricis. Sed execrabiliſior eſt generalis fornicatio, in qua omne genus peccati pariter continetur: cum anima ſcilicet conſortio verbi Dei fulcita, & matrimonio eius aſſociata ab aduerſario eius qui eam ſibi in fide deſpondit, corrumpitur.

Eſt ergo ſponſus & vir animæ mundæ verbum Dei, id eſt, Chriſtus. Deſpondi vos omnes, ait Apoſtolus, vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Dum igitur animæ adhæret ſponſo, & complectitur, & audit verbum eius, ab ipſo ſuſcipit ſemen verbi, & concipit, & facit filios: pudicitiam, iuſtitiam, patientiam, & omnes virtutes, vt ſalua ſit per generationem filiorum, ſi permanſerit in fide & charitate. Si autem ſe Diabolo & Dæmonibus proſtituerit, faciet filios adulterij, ſcilicet omnia peccata.

Liberi procreandi ex ſpō. ſo verbo. & anima.

Et iterum gloſſa Origenis ibidem: Per omnia peccata quæ committimus, maximè ſi non ſubreptione aliqua, ſed ſtudio peccamus, illi Dæmoni, cui curæ eſt quod admittimus, conſecrantur: Et fortè tot Dæmonibus conſecramur, quot peccata committimus, & myſteria Idoli illius pro illo ſuſcipimus.

Peccata ſunt myſteria Dæmonum. Meretrices vocãtur ſtercora viæ

Aſſimilantur autem corpora fornicantium merito fœtidorum animalium corporibus. Quia vt *Eccleſiaſtici* 9. dicitur: Omnis mulier fornicaria quaſi ſtercus in via conculcabitur. Propter quod Propheta, poſtquam de his, qui potentes ſunt ad bibendum vinum, in quo eſt luxuria, locutus eſt *Eſaiæ* 5. Paulo poſt ita ſubiungit de eiſdem Facta ſunt morticina eorum quaſi ſtercus in medio platearum. In omnibus his non eſt auerſus furor eius: ſed adhuc manus eius, ſcilicet Dei extenta.

Piger. Sunt ne noſtro tempore boni viri aliqui decepti per magas vel maleficas tuo iudicio.

Henricus Kalteiſen Inquiſitor.

Theologus. Meum in ſequentibus ſuſpendo iudicium: ſed ea, quæ publica vox tradit & fama, referam. Habemus hodie ſacræ Theologiæ profeſſorem inſignem, fratrem Henricum Kalteiſen, Inquiſitorem hæreticæ pranitatis. Hic cum anno proximè præterito inquiſitionis officio in ciuitate Colonienſi inſiſteret, vt mihi ipſe retulit, percepit circa Coloniam quandam virginem eſſe quæ in habitu virili omni tempore inceſſit, arma deferebat, & veſtimenta diſſoluta, velut vnus de nobilium ſtipendiariis, choreas cum viris ducebat, & potibus ac epulis adeo inſiſtebat, vt metas fœminei ſexus, quem non negabat, omnino excedere videretur. Et quia eodem tempore, ſicut heu hodie, ſedem Treuerenſis Eccleſiæ duo pro eadem contendentes, grauiter moleſtabant, gloriabatur ſe vnam partem poſſe & velle introuiſare: ſicut virgo Iohanna de qua ſtatim dicetur, Regi Karolo Francorum paulo antea fecerat, in ſuum eum regnum confirmando: imò illa ſe eandem Iohannam à Deo ſuſcitatam eſſe affirmabat.

Noua virgo Iohanna (quàm Galli Ioãne pucelle vocant) exorta in Epiſcopatu Colonienſi.

Cum igitur die quadam cum Comite iuniori de *Birnenburg* qui eam tuebatur & fouebat, Coloniam intraſſet: Et ibidem mira in conſpectu nobilium feciſſet, quæ magica arte videbantur fieri. Tandem per prædictum Inquiſitorem, vt inquireretur, diligenter inueſtigabatur & citabatur publicè. Mappam enim quandam dicebatur laceraſſe, & ſubito in oculis omnium reintegraſſe. Et vitrum quoddam ad parietem à ſe iactatum

Vitrum confractū magæ reſtituit.

Digitized by Google

iactatum & confractum, in momento reparasse, & similia plura inania ostentasse. Sed misera parere mandatis Ecclesiæ renuit, comitem antefatum in tutelam ne caperetur habuit, per quem clam de Colonia educta, manus quidem Inquisitoris, sed excommunicationis vinculum non euasit. Quo tandem arctata, partes Allemaniæ exiuit, metásque Galliæ intrauit, vbi militem quendam, ne Ecclesiastico interdicto vexaretur & gladio, duxit in matrimonium. Deinde sacerdos quidam, leno vocandus potius, magam hanc verbis deliniuit amatoriis: cum quo postremò furtim recedens Metensem ciuitatem intranit, vbi velut concubina secum habitans, quali spiritu ducta fuerit, cunctis patenter ostendit.

Fuit præterea infra decem annorum spatia nouiter in Francia quædam de qua præmisi, virgo Iohanna nomine, tam prophetico spiritu, quam miraculorum potestate, vt putabatur, clara. Hæc enim veste virili semper vtebatur, nec vllis Doctorum quorumcunque persuasionibus molliri potuit, vt tales deponeret vestes, fœmineis contenta, præsertim cum se palam virginem & fœminam esse protestaretur. Sub hoc, inquit, habitu virili in signum futuræ victoriæ, vt verbo prædicem & habitu, à Deo missa sum iuuare verum Francorum regem Carolum, & in suo firmare regno, à quo eum fugare nituntur rex Angliæ & dux Burgundiæ. Pro tunc enim hi iuncti mutuò cædibus & armis Franciam premebant grauissimè. Igitur cum suo domino Iohanna continuè velut miles equitabat, futura & fausta multa prædicebat, victoriis bellicis quibusdam intererat, & alia mira talia perpetrabat: de quibus nedum Francia, sed omnia Christianorum regna stupebant.

Ad tantam denique præsumptionem venit Iohanna, vt nondum adepta Francia, iam Bohemis, vbi hæreticorum multitudo tunc fuit, minas intentaret per literas. Dubitabant exinde seculares & Ecclesiastici regulares & monastici, quo spiritu regeretur, Diabolico an Diuino. Scripserunt proinde quidam viri literatissimi tractatus eius ex parte, in quibus non modo diuersa, sed etiam aduersa de virgine senserunt.

Postquam autem regem Carolum in multis iuuisset, & firmasset regnum annis quibusdam, demum nutu, vt creditur Diuino, per Anglorum armatum capta est & incarcerata. Accersitis autem & vocatis in magna multitudine Magistris tam diuini quam humani iuris multis diebus examinata est. Et provt à Magistro Nicolao Amici Licentiato in Theologica audiui, qui Ambasiator fuit Vniuersitatis Parisiensis, tandem ipsa fassa est se habere familiarem Dei Angelum, qui iudicio literatissimorum virorum iudicatus est, esse malignus spiritus ex multis coniecturis & probationibus: per quem spiritum, velut magam effectam, ipsam ignibus per publicam iustitiam consumi permiserunt, provt de hac Historia Rex Angliæ nostro Imperatori Sigismundo satis latè scriptotenus significauit.

Familiar is spiritus virginis Iohannæ Franciæ.

Eodem tempore duæ fœminæ prope Parisios surrexerunt à se publicè dicentes missas esse à Deo, vt virgini Ioannæ essent in subsidium, & quemadmodum à prædicto Magistro Nicolao viuæ vocis organo audiui, subinde velut magæ vel maleficæ per Inquisitorem Franciæ captæ sunt, & per plures Sacræ Theologiæ Doctores examinatæ, tandem repertæ sunt maligni spiritus deliramentis deceptæ. Vnde cum vna ex eisdem fœminis se per Angelum Sathanæ seductam conspiceret, ex magistrorum informatione à ceptis resipuit, & errorem provt debuit statim reuocauit. Alia verò in pertinacia permanens, ignibus consumpta est.

Plures maleficæ volebant virginem Iohannam imitari.

Digitized by Google

Piger: Mirati non sufficit, quomodo fragilis sexus in tantas audeat prosilire præsumptiones.

Theologus: Apud simplices tui similes mira sunt ista, sed in prudentum oculis hæc rara non sunt. Sunt enim tria in rerum natura, quæ si suæ cognitionis limites excedunt, aut in diminutione, aut in excessu bonitatis vel malitiæ apicem sibi vendicant. Lingua videlicet, Ecclesiasticus, & Fœmina. Quæ si bono reguntur spiritu, optima, si verò malo, pessima fieri consueuerunt.

Nota tria optima & tria pessima.

Linguæ enim vnius bono ministerio (vt de lingua primo exemplificemus) fidei Christianæ plurima regna subiugata sunt, vt in sanctis Christi Apostolis, & in sapientibus patet Prædicatoribus. Prudentis etiam viri lingua nonnunquam infinitorum hominum strages præpeditur. Propter quod Salom. *Prouerb.* 10. dicit. In labiis sapientis inuenitur sapientia, & virga in dorso eius qui indiget corde. Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo, labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Cuius causa *ibidem* 16. subditur quia hominis est præparare animum, & diuini gubernare lingua.

Bonum linguæ.

Indocti in cordis egestate morientur.

De malitia linguæ *Eccles.* 28. dicitur, Lingua testificans adducit mortem, lingua tetra multos commouit, & dispersit, illos à gente in gentem, ciuitates munitas diu, tum destruxit, & domos magnatum effodit, vide ibi multa mala. Et Iacobi 3. similiter, quæ mala lingua facit. Est autem tetra lingua eorum, qui inter duas contrarias partes incautè vel malitiosè loquuntur aliqua.

Malum linguæ. Lingua tertia.

De Ecclesiasticis secundò plurima exempla habemus. Sub Ecclesiasticis autem clerici & religiosi intelliguntur in vtroque sexu. Quò ad malos clericos dicit beatus Hieronymus in epistola ad Nepotianum, Negociatorem clericum ex inope diuitem, ex ignobili glorioſum, quasi quandam pestem fuge.

Malitia Ecclesiasticorum siue Religiosorum.

Et beatus Bernard. *Homil.* 33. super cantica loquens de clericis dicit: Si insurgeret apertus Hæreticus, mitteretur foras & aresceret. Si violentus inimicus, absconderent se forsitan ab eo, boni scilicet pastores. Nunc verò quem eiicient aut à quo abscondent se omnes amici? Et tamen omnes inimici & omnes aduersarij, omnes domestici & nulli pacifici: Omnes proximi, & omnes quæ sua sunt quærunt.

Amicos se Ecclesiæ simulantes peiores sunt hostibus apertissimis.

Hinc beatus Gregorius in Pasto. dicit, Nemo amplius in Ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet.

Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

De Religiosis etiam dicit beatus Augustinus ad Vincentium Donatistam. Simpliciter fateor claritati vestræ coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo seruire cæpi, quantùm difficilè sum expertus meliores quàm qui in monasteriis profecerunt, ita & non sum peiores expertus, quàm qui in monasteriis defecerunt.

De Religiosis dictum S. Augustini.

De mulierum verò malitia *Eccles.* 25. dicitur: Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris: Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura quæ sequuntur & præcedunt ibidem de nequam muliere concludit breui, nulla malitia super malitiam mulieris.

Malitia mulierum.

Hinc Chrysost. super isto *Matth.* 19. Non expedit mulier nubere. Quid est mulier, quàm amicitiæ inimica, inefugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio.

Mulier necessarium malum, naturalis tentatio.

naturalis.

Digitized by Google

naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura, boni colore depicta? Ergo si dimittere illam peccatum est, tenere aut ferè tormentum est, necesse est, aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas tenentes habeamus.

Omnium muliebriū vitiorum fundamētum est à natura.

Tullius denique secundo Rhetorices dicit. Viros ad vnum quodque maleficium singulæ cupiditates impellunt & mulieres ad omnia maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim virorum omnium fundamentum est à natura.

Duo genera lachrymarum in oculis fœminarum. Bonum & mulieris.

Et Seneca in suis Prouerbiis : Aut amat, aut odit mulier, vel tertium dedisse, flere fœminam, est mendacium. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarum, veri doloris vnum, insidiarum aliud. Mulier cum sola cogitat mala cogitat.

De bonis autem mulieribus tanta laus est, vt etiam beatificasse viros legantur & saluasse, atque gentes, terras & vrbes, vt de Delbora, Iudith patet & Hester. Hinc Apostolus 1. *Cor.* 7. Si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem.

Ideò *Eccle.* 26. dicitur: Mulieris bonæ beatus vir, Numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilissima per totum capitulum, de excellentia bonarum. Similiter Salomon, imò Spiritus sanctus *Prouerb. vltimo* per totum cap. de muliere forti. Præfata satis in noui testamenti fœminis claruerunt. Primò in virginibus & aliis fœminis sanctis, quæ ad Christianam gentem perfidos traxerunt, vt Magdalena, Catharina, Margareta, Martha, & eis similes.

Vngariæ regnum fœminæ contra Christi

Sic etiam totum Vngariæ regnum ab olim idololatriæ deditum, per Gillam, sororem Christianam Imperatoris, fidei Catholicæ adiunctum est per regem Vngariæ, cui præfata Gilla in matrimonium est tradita, per quam etiam conuersus est rex, & in baptismo Stephanus nominatus, posteáque miraculis clarus canonizatus : vt Vincentius ponit in historiæ speculo *lib.* 26. *c.* 9.

fidem suscipit, sicut & Francia

Si præterea per Clothildem Christianam virginem, natam de Burgundorum stipite, Rex Francorum Clodouæus passim persuasus, tandem Idololatrias reliquit, & eum regno ad Christi fidem deuenit, vt Vincentius narrat *lib.* 22. *cap.* 4. 5. & 6.

CAPVT IX.

Duæ potentiæ vnicuique rei à Deo tributæ.

SE lædentes homines, humore acuto formicæ pungunt, non tamen tam lædunt grauiter, quàm apes suos persecutores.

Sunt enim duæ potentiæ, quas vnicuique rei diuina prouidentia tribuit, irascibilis & concupiscibilis. Ista, qua commodum desideratur, illa qua nociuum fugatur. Per concupiscibilem namque necessaria affectantur & delectabilia : sed per irascibilem noxia refutantur & tristabilia.

In spiritualib. esse iram & concupiscentiam.

Ista primis elementis quatuor conspicimus esse in omnibus vegetabilibus & animantibus vsque ad rationale animal hominem, imò suo modo in separatis spiritibus.

Sed in hoc est differentia, quòd apertius rei delectabilis, & repulsa rei tristabilis in sola rationali creatura virtus fieri potest vel vitium, non in inferioribus.

Et sicut inter minuta animalia triplex reperitur punctio formicæ, & minima, quæ statim transit lapis durior, sed scorpionis pessima, ita inter rationales creaturas triplex reperitur vindicatio, leuis eorum, qui charitate repleti sunt, dura eorum qui indiscreto zelo feruent, & pessima in Dæmonibus & eorum sequacibus.

Triplex vindicta.

Primi in punitione similitudinem gerunt

gerunt formicæ, quæ, ſine aculeo humoris tantummodo percuſſione iniuriam vlciſcitur. De tali ſe emendare cupiebat, qui in Pſalmo ait, Corripiet me iuſtus in miſericordia, & increpabit me. Et Apoſtolus ad *Galat.* 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto vos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans temetipſum ne & tu tenteris.

Per ſe ſatis erubeſcentem confundere non eſt neceſſe.

Vnde beatus Hieronymus in Epiſtola ad Oceanum. Quid neceſſe eſt bis pungere niſi recalcitrantem, per ſe ſatis erubeſcentem confundere amplius, cui ſui ratio magiſter eſt, cui propria conſcientia virga, & ingenita verecundia lex & diſciplina eſt. Et Greg. *lib.* 19. *moralium.* Regat diſciplinæ vigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet vigorem, & ſic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta.

Exemplũ ceruicoſæ vxoris.

De huius primæ punitionis modo parabolicum ſatis accommodum fertur de noſtris tale formicis exemplum. Fuit enim quidam villanus, qui nimis ceruicoſæ voluntatis vxorem habebat, quæ virgo in cũctis ferè mãdatis recalcitrauit. Anxius autem diu vir per quid rebellem compeſceret diſcretè & rationabiliter. Quadam die contra ſe jurganti reſpondit. Fœmina es, nec verbis emendata es meis, per verbera grauia in te miles effici nolo, nec contractam per meas plagas te in lecto iacentem deſidero, ſed tibi dico niſi te emendaueris, paruis meis amicis de te querela vno proponam die contra te effrenem. Cui illa. In hoc, inquit, liquet tuus effœminatus animus atque genealogia ignobilis, qui de parui ſtatus tuis mihi minaris amicis. Non enim mulieri minaris plebeiæ. At ille reſpondit: Hac vice tibi tantum parcam & die iſta: ſed reuera, ſi te non emendaueris, paruis meis conquerar amicis.

Formicæ ſiue Myrmidones, vocantur humilium & paruorum hominum paruiq; ſi.

Cúmque miſera non melior, ſed efficeretur peior: ſeruauit vir diſcretus & prudens ſuarum minarum veritatem adimplere in craſtino. Tunc enim illa velut antea virum inuadere cepit verbis plurimùm contumelioſis. Cui maritus, Modo tempus adeſt vt factis verba compenſem. Vxorem igitur propriam inuadit, veſtimentis omnibus præter camiſiam exuit, manibus & pedibus in vrſi pellem ligauit, & humeris propriis clamantem & maledicentem in proximum ſui horti cumulum formicarum proiecit: vbi aliquantiſper formicarum humore ſolito perfuſa & correcta, animum ad meliora conuertere cepit. Nam beſtiolæ more ſolito in auribus & naribus, in ore & in aliis mulieris artubus eam cruciabant grauiter. Tunc illa eiulatu grandi iuramenti & ſacramentis promiſit grauibus, ſe de cætero viro velle ad nutum obedire, tantùm vt cruciatum *amicorum* paruulorum euaderet. Exhinc liberata per virum mulier, mirum in modum emendata eſt, & felix effecta, quem fecerunt deinceps propria pericula cautiorem.

Mulier obſtinata ligatur & ad formicas obijcitur.

De indiſcretis correctionibus.

Hic igitur modus corrigendi ſatis diſcretus & temperatus fuit. Indiſcretè verò corrigentes pro læſionibus, iratis apibus ſunt ſimiles, quæ lædendo alium, dum aculeus manet in vlti vulnere, ſeſe perpetuo fructu laboris priuant. Tales crudeles ſunt, de quibus Seneca de clementia ad Neronem dicit. Crudelitas nihil aliud eſt, quàm atrocitas animi in pœnis exigendis. Crudeles vocabo, qui puniendi cauſam modò habent, modò non habent. Et tamen vt Hugo de S. Victore dicit libro de inſtitutione nouitiorum, Difficile eſt, cor malitia induratum ad formam diſciplinæ & ſpeciem honeſtatis incuruare: ſed neceſſe eſt, vt dura materia, cùm facilè ad formam non flectitur, ei & acrioris flammæ incendium, & mallei grauioris tunſio adhibeatur.

Crudeles qui ſint.

De vindicta Maleficorum.

Scorpio

Digitized by Google

Scorpionum autem percuſſionibus vindicatio Maleficorum & Dæmonum deſignatur. In quibus, vt beatus Dionyſius dicit 4. *cap. de diuinis nominibus*, eſt furor irrationabilis,& phãtaſia proterua. Cuius *Gen.* 49. Iacob maledixit in perſona, Simeon & Leui in furore ſuo, ait occiderunt virum, Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia durà, diuidam eos.

De his beatus Hieron. in prologo ſuper Ioſuë dicit, Ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua deſiſtat. Tales ſunt illæ monſtruoſæ locuſtæ & mortiferæ,de quibus *Apoc.* 9. dicitur, habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum, & poteſtas eorum nocere hominibus menſibus quinque. Et habebant ſuper ſe regem Angelum abyſſi, cui nomen exterminans. Secundum gloſſ. autem per beſtias tales veram fidem peruertere molientes intelliguntur,quia ſuis doloſis ſententiis, vt ſcorpius, coram blandiuntur, & latenter pungunt. Cumque tumultu nocere nequeunt, quærunt auxilium principum qui caude adigant, & vt aſtringant terrent & blandiuntur. Et ſuper ſe habent Angelum abyſſi,Diabolum dominantem terrenis,cuius nomen exterminans,quia à patria vitæ ſecludit ſuos.

Locuſtæ aculeatæ in Apocalypſi, quid deſignent.

Piger. Satis de correctionis punctione diſcreta irrationabili diuerſi varios ediderunt tractatus. Sed vnum eſt, quod de maleficio Dæmonum multi non credunt,eos videlicet qui inter dæmones Incubi vocantur & Succubi: non enim in phãtaſia,non realitate aliquo humore nociuo & reali pungere, fœdare, quid igitur de hoc verum ſit, vel fictitium vel eis nodare.

De Succubis & Incubis.

Theologus. Hanc quæſtionem S. Auguſt. *de ciuit. Dei, lib.* 3. *cap.* 5. quidem mouet,ſed non determinat: vbi ſic dicit:Vtrum potuerit Venus ex cõcubitu Anchiſis Æneam parere, vel Mars ex concubitu iunioris filiæ Romulum gignere : hoc in medio relinquamus. Nam penè talis quæſtio etiam de ſcripturis noſtris aboritur, qua quæritur: Vtrum præuaricatores Angeli cum filiabus hominum concubuerint : vnde natis gigantibus, id eſt, nimium grandibus & fortibus viris tunc terra completa eſt. Sed *lib.* 15. *cap* 22. quæſtionum determinat in hæc verba. Et quantum creberrima fama eſt, multíque ſe expertos vel ab eis, qui experti eſſent, de quorum fide dubitandum non eſſet audiſſe confirmant:ſyluanos & faunos, paucos, quos vulgò Incubos vocant, ſæpè improbos extitiſſe mulieribus, & earum appetiiſſe ac peregiſſe concubitum. Et quoſdam dæmones, quos Duſios Galli nuncupant aſſiduè hanc immunditiam & tentare & efficere plures taléſque aſſeuerant, vt hoc negare impugnantiæ videatur. Hæc ille.

De præuaricatoribus Angelis; an cum mulieribus rem habuerint.

Fauni.

Duſij.

Poſtea ibidem determinat ſecundam quæſtionem, videlicet, quòd illud *Gen.* 6. videntes filij Dei, id eſt, Seth, hominum, id eſt, Cham, non de Incubis intelligitur. Quod autem Incubos eſſe non ſit incredibile,ad illub ibidem eſt gloſſ.quæ dicit ſic. Non eſt incredibile ab hominibus non ab Angelis, ſen quibuſdam dæmonibus, qui mulieribus ſunt improbi, eiuſmodi homines, id eſt, gigantes eſſe procreatos,ſcilicet de quibus in Lira dicitur, Gigantes autem erant ſuper terram. Quia & poſt diluuium corpora non ſolùm virorum, ſed etiam mulierum incredibilis magnitudinis extiterunt.

De Gigantibus.

Ad idem eſt gloſſ. vbi prophetia *Eſa.* 13. deſertionem, Babyloniæ ciuitatis prædicit, & monſtra in ea habitanda. Ibi,inquit,habitabunt ſtruthiones & piloſi ſaltabunt in loco, vnde gloſſ. dicit Piloſi ſunt ſilueſtres homines, hiſpidi, qui incubones vel ſatyri

Piloſi ſa-tyri.

Digitized by Google

vel genera dæmonum sunt. Et *Isa.* 34. super illo loco, vbi prophetat desolationem terræ Idumæorum, qui persequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent Dæmonia. Glossa interlinearis, id est, monstra Dæmonum ad inuicem. Et glossa beati Gregorij ibidem: Hìc alij pilosi nomine figurantur, non hi, quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

De Dæmonibus etiam Cassianus collatione prima Abbatis Sereni passum exponit præfatum. Ad idem est beatus Isidorus *lib.* 8 *c. vlt.* sic dicens: Pilosi, qui Græcè Panitæ, Latinè Incubi appellantur, siue Innij ab ineundo passim cum animalibus: vnde & Incubi dicuntur ab incumbendo, hoc est stuprando. Sæpè enim improbi existunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitum, quos dæmones Galli Dusios nuncupant, quia assiduè hanc peragunt immunditiam.

Innij.

Incubones Fauni vicarij.

Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum vicarium dicunt. Ad quem Horatius dicit: Faune Nympharum fugientium amator, meos per fines & pura rura lenis incedas. Insuper illud Apostoli 1. *Corinth.* 11. Mulier debet velamen habere super caput suum, propter Angelos: Multi Catholici exponunt quòd sequitur propter Angelos, id est, Incubos.

Propter Incubos velanda sunt capita mulieribus.

Ad idem est Iosephus super textu *Geneseos* 6. præallegato. Item Guilhelmus *libro de vniuerso, parte vltima, circa finem, cap.* 6. *multipliciter*. Præterea hoc determinat sanctus Doctor *parte prima, quæst.* 51. *& in secundo scripto dist.* 8. *& quodlibeto* 7. *q.* 10. atque super Isaiam *cap.* 13. *&* 14. cuius motiua sunt verba B. Augustini in lib. de ciuitate Dei, vnde talia negare dicit Thomas imprudentiæ est. Id enim, quòd multis videtur, non potest omnino falsum esse, secundum Philosophũ in lib. de somno & vigilia, in fine, & in 7. *Ethicorum*. Sileo de historiis multis & authenticis, tam Catholicorum quàm Ethnicorum, qui Incubos esse palàm asseuerant.

Quòd multis videtur, non est omnino falsũ.

Cur Dæmones incubarum affectant.

Causa autem quare Dæmones se Incubos faciunt vel Succubos, esse videtur, vt per luxuriæ vitium hominis vtriusque naturam lædant corporis videlicet & animæ, qua in læsione præcipuè delectari videntur.

Vnde enumeratis per altissimum multis luxuriæ vitiis, à quibus suum populum mundum esse voluit, in quibus infideles irretiti erant: ait *Leuit.* 18. Ne polluamini in omnibus his quibus contaminatæ sunt gentes, quas ego eiiciam ante conspectum vestrum, à quibus polluta est terra, cuius scelera ego visitabo: Dicit gloss. super verbo gentes, Dæmones, inquit, qui propter multitudinem dicuntur gentes vniuersæ, qui cum omni peccato gaudeant, præcipuè fornicatione & Idololatria, quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo qui terra dicitur. Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo extra corpus est: Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat. An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur cum ea, vt patet 1. *Cor.* 6. Historias de Incubis, & Succubis si intueri libet, Guilhelmum, *vbi suprà, in suo vltimo lib. de vniuerso*. Et Thomam Brabantinum *in libro suo de vniuerso*, qui vulgò de Apibus intitulatur legito, & mirabilia conspicies.

Fornicatione & Idololatria corpus & anima contaminatur.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Præterea virginis cuiusdam multum pulchræ corporis dispositione, & quoad animam valdè deuotæ in Basilienſi constituta Diœceſi bonam & diuturnam notitiam habui, quia confessor illius fui, cuius Dæmon cellulam sæpissimè & dormitionis locum perturbabat, modò strepitibus, modò terrificis apparitionibus: Verum quia in cunctis quæ virgo gessit, omni plena fuit custodia,

Vestes exuendæ sunt illis, quæ ab Incubo vexantur.

Digitized by Google

custodia, Christi assistente gratia, à cunctis viris & ab Incubo semper remansit intacta. Nam secum ipsa consistens, nullo teste conscio, præter boni Angeli sui custodis reuerentiam, cui diligentissimè semper obsequebatur, pede nudo sese conspicere non audebat, & abinde vestita die noctúque iacebat.

Incredibilis multitudo meretricũ in Concilio Constantiensi.

Fuit denique fama communis virorum fide dignorum, eo tempore, quo Constantiense Concilium generale celebrabatur, in quo, hoc est, in ciuitate ipsa Constantiensi, quòd verecundum est dictu, propter principum secularium & mechanicorum præsentiam, incredibilis meretricum multitudo adèrat. Eodem inquam tempore in eadem Diœcesi prope oppidum in *Minterhaur* in campi latitudine, quædam, vt videbatur, fœmina pulcherrima secundùm corporis pulchritudinem cursori cuidam obuiauit in ipso itinere. Quæ cùm virum istum Deum timentem ad opus nefarij concubitus inuitaret, facinus horruit, Dei protectus adiutorio, cúmque simplici animo cursor, vnde fœmina veniret ab ea quæsisset, respondit, de Constantiensi venio Concilio. Et aperta, quam in latere portabat, crumena, subintulit, Ecce has omnes pecunias in præfato loco corporis mei mercede conquisiui. Et hoc dicto, velut fumus protinus euanuit. Et quòd Succubus fuerit spurcissimis verbis & fuga respondit.

Incubus publicè in Concilio Constantiensi se inter alias meretrices prostituit.

CAPVT X.

INquinant formicæ manus, eas multùm tangentium, & inquinantur potiùs vel sese maculant qui incautè eas contrectant. Cùm enim conditionis sint liberæ, sua libertate carere nolentes, sicut se molestantes humore acuto pungunt: Ita captiuitatem earum quærentes manibus polluuntur.

In quo contactus omnis illicitus nobis prohiberi moraliter innuitur, ne in interiori præsertim homine coram domino & angelico maculati appareamus conspectu. Sumus enim dicit Apostolus 2. *Corinth.* 6. & 7. templum Dei viui, sicut dicit Deus, quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo: & ipsi mihi erunt populus: propter quod exite de medio eorum & separamini, dicit dominus, & immunda ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Has igitur habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Verba hæc sunt Apostoli per totum.

Templum Dei vnde simus.

Contra quod maximè luxurioſi delinquere reperiuntur, corpus coinquinantes, & spiritus, qui virgines vel fœminas tangunt illicitè, vel vbi sexus fœmineus seipsum palpat vel tractare sinit inuerecundè.

De quibus beatus Petrus 2. *sua canonica* 2. c. sic dicit, Hi sunt velut irrationabilia pecora, voluptatem existimantes dici delicias coinquinationis & maculæ deliciis affluentes, in conuiuiis suis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij & incessibilis delicti, pellicientes animas instabiles.

Quamuis enim formica inter minuta animalia sit ingenio & sagacitate nobilissimum, tamen incautè tactum quantumcunque quis sit nitidus eum reddit immundum. Ita humanum corpus, licet à peccato sit actuali innoxium, tamen à dispari sexu tactum faciliter nimis vtrumque hominem facit pollutum. Cinis quippe tactus à cinere modicissimo, adhibito humore, in lutum conuertitur: Argentum insuper etiam si ad nitorem purgatum fuerit septuplum, vel minera qualiscumque alba, etiam si aurum fuerit obrisum, cùm in

Vt cinis facilè in lutum coalescit, humore perfusus, sic homo peccatori sociatus facilè peccat.

Digitized by Google

charta munda ſuo tractu ducitur: protinus in liquorem ex motu inſenſibiliter reſoluitur, & macula de mundo ſuper nitido contrahitur.

Hinc huius in typum olim Deus vetaſſe legitur, ne ſuper terram reptantia, vel eidem multùm hærentia, ab electo tangerentur populo, alioquin pœna inquinationis quis mulctabatur. Vnde *Leuitici* 11. omne quòd reptat ſuper terram (gloſſ. terrena ſapiens) abominabile erit, nec aſſumetur in cibum. Quicquid ſuper pectus quadrupes graditur (gloſſa: gaſtrimargiæ ſtudens,) & multos habens pedes (gloſſ. ex variis ſcripturis & varia doctrina ſibi ſalutem futuram affirmans) ſiue ſuper humum trahitur (Euangeliorum prædicatione abutens luxuriosè viuendo) non comedetis, quia abominabile eſt. Nolite contaminare animas veſtras, nec tangatis quicquam eorum, ne immundi ſitis: Ego enim ſum dominus Deus veſter, ſancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. Gloſſ. notat, hic non omnem pollutionem in mortuis corporibus notari, vnde ſequitur, Ne polluatis animas veſtras in omni reptili, quod mouetur ſuper terram.

Gradiētia ſuper pectus gaſtrimargiā notant.

Piger. Quia hîc locum habet adhuc ſibi cauendi ab inquinatione vtriuſque hominis, qua quis inficitur potiſſimè per luxuriam, provt probaſti ſcire cupio de Incubis, quædam mihi occurrentia dubia: primum, an Incubi generent aliquando fœtus. Secundò, cur plus improbati ſint vel eſſe videantur fœminis quam viris. Tertiò, quibus remediis liberari poſſint, qui ab Incubis vexantur.

An incubi generent aliquando fœtus.

Theologus. Ad primi ſolutionem tria aduertas: videlicet quòd Dæmones propriè non generant, nec concupiſcentiam ſenſitiuam in venenis habent, licet generationem prolis procurare poſſint, non ſuæ, ſed illius viri, cui ſe fecit ſuccubum Dæmon aliquis, vel illius, cuius virtus ſementina eſt: & fœmellæ huius, cuius deluſor eſt incubus. Primi dicti rationem ſi ſcire libet, videre poteris in Sancto Doct. vbi prius, & in Guillhelm.

Secundum deducit idem, & præcedens, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, neque generationis inſtrumēta, per quæ ſola & voluntas cōcupiſcibilis, & generatio carnalis explentur. Præterea, vt verbis vtar Guillhelm. Si concupiſcentiam libidinoſam haberent, cùm peſſimi ſint, vtique à Sodomitico vitio ſe non continerent in viros, quod tamen nullibi reperimus. Benedictus autem altiſſimus, qui virilem ſpeciem in hominibus à flagitio eorum vſque hodie ſic ſeruauit.

Dæmones magis infeſtare mulieres quam viros.

Quod autem generationem procurent aliquando ex præcedentis capituli auctoritatibus palam eſt. Et ex Guilhelmi dictis ſic claret: Quia gentem Hunorum ab huiuſmodi Dæmonibus generatam eſſe euidenter hiſtoria regnorum Occidentalium narrat, & inſulam Cypri totam populatam eſſe & inhabitatam à filiis Incuborum fama prædicat.

Cyprum inhabitari à filiis Incuborum.

Denique quòd Gigantes procreare valeant, vt naſcantur vel concipiantur, cauſas S. Doctor aſſignat. Quia ſcire poſſunt virtutes virtutis ſementinæ ex diſpoſitione viri huiuſmodi, à quo deciſa eſt, & mulieris eidem proportionatæ complexionem agnoſcere, & ita conſtellationem optimè ad hoc cooperantem. Quibus ſimiliter occurrentibus, poſſibile eſt genitos magnos eſſe, & fortes corpore.

Dæmones gigantes poſſe procreare.

Quo etiam non obſtante: Incubi vi calliditate & maleficio, vir poſſit habere filium, & fœmella eundem, ſalua vtriuſque virginitate: non tamen in dignitate tali, qualis in beatiſſima Virgine extitit, licet cum vtriuſque aureola, ſi ſcire deſideras, in quarto ſcripto quæſtione decima. S. Thomam legas,

illæſa virginitate liberi procreentur, Dæmones efficere poſſunt.

Digitized by Google

legas, & ita esse possibile clarè discès.

Nec mireris in hoc. Nam in Bambergesi Diocesi virginis notitiam habui, quæ puerum genuit, & virgo vera post partum permansit, non integritate carnis, quod solius Dei genitricis priuilegium est, sed in experientia voluntariæ libidinis. Fuit enim virgo pulchra valdè, & formæ elegantis, dominæ nobili obsequens, quam quidam iuuenis dolosus & potens cognoscere quæsiuit viis quibus potuit.

Exemplū de Bambergensi virgine, quæ virgo peperit.

Hunc cùm virgo deuota, velut hostem vitaret, virúsque hominis, ipse nocturno tempore insidias virgini posuit, & quod obdormiens fortissimè, & inexcitabiliter quodammodò in primo somno iacere consueuisset: nescio vnde didicit, ex hac occasione in cubiculum virginis venit, dormientem cognoscit, nescit virgo, vt dicit in conscientia sua, quomodo imprægnauerit, & ita recessit. Cùm autem virgo doli etiam postmodum penitus ignara signa imprægnationis habere inciperet, & ad examen coram honestis matronis posita imprægnata esset reperta, fugit reus de patria qui aliàs palo transfixus fuisset. Ipsa autem virgo incredibilibus lachrymis sese deplanxit.

Fuerunt tunc multi, qui virgini, vt sine periculo pareret, matrimonium suaserunt: alij quòd deterius extitit, ea abuti concupierunt, præfatam partus difficultatem allegantes. Sed virgo deuota, votum quod Christo de virginitate statuerat seruandum, etiam si mors sequeretur, constanter seruare decreuit, & perfecit. Nam tempore opportuno peperit, & in magna deuotione iam plurimis annis vixit, séque mundi huius concupiscentiis, ita nudam fecit, vt aureolam virginum eam tandem percepturam non dubitet. Discant ex hac virgine, quam cautè thesaurus ille necessariò seruandus sit, quem saltem de corporis integritate aliquando incubus, aliquando homo insidiosus, aut in dormitionis naturali fortitudine, aut in potus artificialis collatione rapere potest.

Ad secundum dubium respondet Vuilhelmus, quòd verisimiliter nec Succubi nec incubi amore concubitus nec desiderio voluptatis talia viris & mulieribus faciunt, sed potiùs malignitatis studio, videlicet vt vtrumque poluant eos & eas spurcitia. Similem causam audisti in gl. vna præcedēti capite.

Cur magis ab Incubis vexentur puellæ pulchros crines habentes.

Cur autem Incubi amplius vexare reperiantur mulieres & etiam puellas pulchros crines habentes, respondet dominus Vuilhelmus: Non mihi alia causa occurrit nisi vna istarum: quia aut curæ aut ornatui crinium nimium incumbunt huiusmodi: Aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel consueuerunt: aut quia in eis inaniter gloriantur: Aut quia diuina bonitas hoc permittit vt terreantur mulieres inflammare viros per ea, per quæ etiam Dæmones inflammare viros volunt.

Cur autem Dæmones in Veneris vitio potentiam generatiuam plus molestent etiam in sexu masculino per maleficia habuisti causam ex Sancto doctore *cap.* 5. huius libelli.

Quibus remediis liberari possint, qui ab Incubis vexantur.

Ad tertium de remediis propellendi incubos in diuersis diuersa legi & reperi: quòd per quinque modos quidam liberari reperiuntur. Videlicet per exorcismorum applicationem per sanctam exercitationem, per sacramentalem confessionem per loci certi mutationem, & per cautam sanctorum excommunicationem. De primo satis habitum est suprà *præsenti lib. cap. 6.*

Angelicā salutationem Incubos propellare.

De secundo sanctis exercitiis videlicet crucis consignatione vel Angelica salutatione. Refert Cæsarius in suo Dialogo, quòd in Bunna, postquam sacerdos quidam se suspendit, eius concubina monasterium intrauit, & per

Digitized by Google

Incubum ad luxum prouocata est, quē per crucis consignationem repulit, & per aquæ benedictæ asperſionem, ſed ſtatim poſtea rediit. Quando autem angelicam ſalutationem dicebat, longè velut ſagitta diſparuit, & receſſit: ſed interdum rediit licet prope accedere ad eam non auderet.

Confitendo peccata pelli Succubos.

De tertio ſacramentali confeſſione videlicet, patet per eundem Cæſarium qui dicit quòd concubina antedicta, cum iam confeſſa eſſet purè, in toto derelicta eſt ab Incubo.

Refert idem, quòd quidam vir in Leodio paſſus Succubum confeſſione ſacramentali finita, totaliter liberatus eſt. Ponit inſuper exemplum ibidem, de quadam incluſa propter Deum, quam Incubus nec crucis ſigno, nec oratione, nec confeſſione, nec propter aliud ſpirituale exercitium reliquit quando eius lectum aſcenderet. Sed cùm ad informationem cuiuſdam viri religioſi diceret: Benedicite, eam ſtatim Dæmon reliquit.

Mutatio loci mutat Incubos.

De quarto videlicet loci mutatione, dicit qui priùs: quòd filia cuiuſdam ſacerdotis ſtuprata per Incubum, & facta ex dolore phrenetica, trans Rhenumque elongata ab Incubo dimiſſa eſt. Sed parte eius, quia à loco filiam depoſuerat à Dæmone percuſſus eſt, adeo vt moreretur in triduo. Hinc de Apib. prope finem ſermo fit de quadam, quæ per Incubum crebrò in lecto vexata proprio, conſociam deuotam petiit, vt loco vexatæ iaceret, quod cùm feciſſet tota nocte quaſdam inquietudines grauiſſimas ſenſit, & prior tunc quieta fuit.

Excōmunicatione incubos pelli.

De quinto, de excommunicatione, quæ fortaſſis aliquando eadē eſt exorciſationi: patet in Legenda beati Bernardi, In Aquitania ſiquidem quædam mulier ab Incubis ſex annis iam vexata, incredibili abuſu libidinis, audiuit, ſibi incubum ne ad virum ſanctum qui venturus erat, appropinquaret, minantem. Nihil, inquit, tibi proficiet, ſed eo recedente tuus crudeliſſimus ero perſecutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quæ cùm virum S. Bernardum inuocaret, Reſpondit: Tolle meum baculum, & loco tuo infige, & faciat malignus quod poteſt. Hoc cùm feciſſet, Dæmon, Cameram fœminæ non eſt auſus intrare, ſed foris minabatur atrociſſimè eam velle perſequi Bernardo recedente: Quo per fœminam audito conuocat populum S. Bernardus, omnes iubet accenſas candelas geſtare in manibus, & Dæmonem cum vniuerſo, qui aderat cœtu, excommunicauit, ac ne ad illam vel ad aliam deinceps acceſſum habeat interdixit. Et ita illa plenè liberata eſt.

S. Bernardi baculus in lectum poſitus, Incubum abigit.

Aliquando verò nullum prædictorum remediorum iuuat, vt Dæmonis abſcedat nequitia, vt de Apibus circa finem ponit Thomas Brabantinus exemplum de quadam quæ Incubum paſſa, nullo confeſſionis remedio vel crucis aut huiuſmodi applicatione liberabatur, licet cauſam vexationis ſuæ ſatis nudè confeſſa eſſet.

Similis ratio aſſignata eſt ſuprà *c. 6. de maleficio*, quare non ſemper tollitur. Tunc enim pœna eſt vexatio Dæmonis & pro peccatis ſatisfactio: ſi prout oportet ſuſtineatur in charitate, ſicut alia mala huius mundi, quæ nos premunt, ſed ad Deum ire compellunt.

Piger. Cùm fœminæ ſint timidæ, & faciliter mirabilium formarum imaginatione ſuſceptiuæ, nunquid contingit quibuſdam ex eis, quòd in veritate per incubum non vexantur, ſed tantummodo ita ſe vexari putant. Sicut etiam quædam ex eadem radice falsò ſe impræ gnatas eſſe putant per Incubos, vt fertur, quæ tamen grauidæ non ſunt.

Theologus. Vtrumque verum eſſe agnoſcitur, vt dicit dominus Vuilhelmus

An quædam se Incubo vexari sibi imaginentur.

mus vbi prius ; Multæ, inquit de apparitionibus fantasticis ex morbo melancholico in multis fiunt : sed in mulieribus maximè, sicut apparet de visionibus & reuelationibus. Et causa in hoc est præter eam quam norunt Medici, ipsa natura muliebrium animarum, ob hoc videlicet quoniam longè facilioris & leuioris impressionis sunt quàm animæ viriles.

Quædam sibi imaginari se grauidas.

Et subdit idem : Scio me vidisse mulierem, quæ credebat se cognosci âb intus & à Diabolo, & alia incredibilia se sentire dicebat. Nonnunquam etiam imprægnatæ sibi videntur mulieres ab Incubis, & intumescunt vehementer ventres earum. Et cum partus tempus aduenisse credunt, sola emissione multæ ventositatis detumescunt. Nam de ouis formicarum in potu sumptis incredibilem ventositatem & tumultum in ventre generant hominis : Similiter de granis catapuriæ : Et de granis arboris, quæ dicitur Nigrapinus consimilia in ventre fiunt. Facillimum est autem Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum procurare.

Qua formicarum ventositatem & tumultum in ventre generant.

Ludificatoria experimẽta Maleficorum.

Et si libris Maleficorum creditur, scripserunt experimentum ludificatorium, quo apparere dicebant mulieribus se in lecto pluries cognosci, quàm cognoscerentur. Verbi gratia, cùm cognoscerentur nisi semel aut bis ab eo, qui experimentum illud operaretur putaret se cognosci quadragesies aut sexagesies. Essent ergo similes ludificationes Incuborum. Etiam ex testimonio sanctæ cuiusdam mulieris sciri potuit, quòd quidam ex huiusmodi Dæmonibus, cùm sic ludificasset eam, videlicet concubitu fantastico, tanto fluxu seminis inquinauit eam realiter, vt mille homines non tantùm emitterent. Hæc omnia de Vuilhelmo.

CAPVT XI.

RAdices lædunt arborum formicæ, vbi iuxta arbores nidificare sinuntur. Quia radices inde rodunt, & succo exinde exhausto arescit radix & exinde stipes & rami.

Exterior, superior & interior homo.

In hominis natura tres particulares homines sunt qui radices suas habent, quas lædere valent nociuæ formicæ. Est enim exterior & interior homo, qui oculis etiam patet alienis in figura quantitatis corporeæ. Superior homo, qui spiritualis dicitur homo, & interior, & est sensualis tamquam medius & animalis homo dicitur. Quisquis autem horum, quia radicem suam habet propriam, ramos & stipitem, arbori assimilatur.

Homo inuersæ arboris similitudinem præfert.

Nam primi hominis figura, arboris, sed euersæ similitudinem præfert secundùm Philosophos, quia crines radicibus in capite assimilantur, truncus pectus & eidem adiacentia dicuntur, membra verò, reliqua rami vices habere videntur, & operatio talium fructus sunt corporei. Vnde *Marc.* 8. legimus de cæco, quem Dominus paulatim iuxta fidei suæ crementum sanabat, quòd primo sputo eius tetigit oculos, & an videret quæsiuit : Cui ille respondit : Video homines velut arbores ambulantes. De hac arbore corporis non curandum esse Dominus docet, dicens Matthæi sexto. Quis vestrùm cogitans potest adiicere ad staturam suam cubitum vnum. Omnes, inquit, *Matth.* 10. vestri capitis capilli numerati sunt, nolite ergo timere.

De homine animali, secundum vitã vel secũdum sensum.

Alius autẽ est homo animalis : de quo 1. *Cor.* 2. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, stultitia. n. est illi, & nõ potest intelligere : Vbi gl. Animalis homo dicitur vel vita vel animi sensu. Vita autem animalis dicitur quæ fertur dissoluta lasciuia animæ suæ, quàm intra naturalis metas ordinis

Digitized by Google

ordinis ſpiritus rector non continet, eo quòd ipſe Deo ſe regendum non ſubiicit. Animi verò ſenſu dicitur animalis, qui de Deo iuxta corporum phantaſiam, vel legis literam, vel rationem phyſicam iudicat. Quare autem animalis non percipit, ſubdit: Stultitia eſt illi ſecundùm humanum ſenſum: Ideo non poteſt intelligere ſpiritualia.

Huius hominis, id eſt, ſenſualitatis radices ſunt ſecundum medicos humidum radicale & calor naturale, & elementorum quatuor qualitates: cuius cura ſpectat ad medicos: Qui tamen in omnibus non ſunt imitandi: dicente B. Ambroſio ſuper *Pſalm.* 13. Contraria diuinæ conditioni præcepta medicinæ ſunt. A ieiunio reuocant, lucubrare non ſinunt, ab omni intentione meditationis abducunt. Et concludit, itaque qui ſe Medicis dederit, ſe ipſum ſibi abnegat. Hominis enim animalis membrum mortificare iubet Apoſtolus *Col.* 3. Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam & auaritiam Huius hominis membra, manus, pedes & oculos abſcindere Chriſtus iubet, cùm ſcandalizant nos. *Matth.* 18. Hoc, inquit Apoſtolus *Rom.* 6. Scientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ſcilicet cum Chriſto, vt deſtruatur corpus peccati, & non vltra ſeruiamus peccato.

Medicis non in omnibus eſt obſequendum.

Tertius verò ſpiritualis homo eſt interior: de quo 1. *Cor.* 2. *dicit*, Spiritualis autem homo iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur. Vbi gloſſ. Spiritualis autem homo eſt vita vel ſcientia. Spiritualis eſt vita, qui ſpiritum domini habens rectorem, animam regit. Scientia verò ſpiritualis eſt, quia & ſic ex parte & per ſpeculum videt, tamen de Deo ſecundùm imagines corporum, vel legis literam, vel humanam philoſophiam non ſapit, ſed Spiritui Dei ſubiectus, certiſſimè ac fideliter iudicat omnia, certa fide, occultorum non patenti cognitione, & ipſe à nemine, ſcilicet à nullo homine animali iudicatur, id eſt, intelligitur, vtrum benè vel malè intelligat.

De ſpirituali homine.

Huius hominis ſpiritualis radix eſt gratia, fides & charitas; Stirpes animæ eius eſſentia, rami potentiæ, gemmæ cogitatus, folia verba, flores voluntates, & fructus virtutes & earum opera. De quibus Apoſtolus *Rom.* 6. dicit, liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. Gratia autem Dei vita æterna in Chriſto Ieſu, Domino noſtro. Et ad *Epheſ.* 3. Flecto genua mea ad patrem domini noſtri Ieſu Chriſti, à quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, vt det nobis ſecundùm diuitias gloriæ ſuæ virtutem corroborari, per ſpiritum eius interiorem hominem habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati, & fundati, vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas & profundum.

Arboris forma ſpiritualis hominis.

Hinc beatus Gregorius in Homilia quadam, vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt, ſic multæ virtutes, ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis.

Bona opera, quæ.

Ex quibus iam patenter conuincitur, quanta damna hominibus inferant, qui velut nociuæ formicæ fidem, gratiam vel charitatem de cordibus hominum caſſant.

Ex vna charitate multæ ſolent virtutes prodire.

Piger. Puto Dæmones in huiuſmodi radicibus damna maxima inferre quando eos conſtat alicuius hominis corpus potenter poſſidere. Quia in hoc omnium trium quas deſcripſiſti arborum radices lædere videntur. Quamobrem ſcire cupio de hac materia, vtrum tantummodò pro grauibus criminibus poſſideant. Quibus modis vexent

Bona opera, niſi in radice charitatis maneant, nihil viditatis habent.

Digitized by Google

vexent & quibus remediis iuuari valeant poſſeſſi.

Theologus. Satis benè conſideras, ſed non diſtinguis. Diuerſimodè enim diuerſi poſſidemur, quidam plus, alij minus, per Dæmones, à quibus non ſemper potenter poſſidentur, nec propter quodlibet mortale peccatum quis poſſidetur.

Propter quæ crimina homines à Dæmonibus poſſideantur.

Vnde ad primam tuam quæſtionem audi Sancti Doctoris, *quodlibeto 3.q.3.* reſponſum. Quantum, inquit, ad corpus poteſt Diabolus hominem ſubſtantialiter poſſidere ſicut patet in arreptitiis. Sed hoc magis pertinet ad rationem pœnæ, quàm ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ non ſemper ſequuntur culpam eius qui punitur, ſed quandoque non peccantibus inferuntur, vt dicitur *Ioa.9. de cæco nato.* Et hoc modo eſt ſecundum altitudinem incomprehenſibilium iudiciorum Dei. Vnde non cum qualibet culpa mortali Diabolus habitat in homine ſubſtantialiter etiam quantum ad corpus. Hæc ille.

Quinque ob cauſas obſideri homines à Diabolis.

Reperio autem quòd quinque de cauſis aliquem contingit poſſideri. Aliquando pro proprio maiori ſuo merito. Aliquando pro alieno leui delicto. Aliquando pro ſuo veniali peccato. Aliquando pro graui peccato alieno. Et aliquando pro magno facinore proprio.

Diaboli pelluntur cilicio & epiſtola.

De primo patet in Dialogo Seueri, beati Martini chariſſimi diſcipuli, vbi fertur quendam patrem ſanctiſſimæ vitæ tantum dotatum in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis ſuis propriis fugarentur, ſed etiam eiuſdem patris epiſtolis & cilicio. Cùm autem coram mundo pater eſſet celeberrimus, ſe tentari ſenſit vana gloria. Cui vitio licèt viriliter reſiſteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordiis Deum precabatur, quatenus quinque menſibus à Dæmone poſſideretur. Quod & factum eſt. Nam eum ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat & omnia applicare ſibi Dæmoniacis communia. Finito autem quinto menſe, prorſus & ab omni vana gloria, & à Dæmone liberatus eſt.

Quomodo ex alieno delicto quis poſſideatur.

De ſecundo quomodo ex alieno leui delicto, aliquis poſſidetur, ponit exemplum B. Gregorius de B. Eleutherio Abbate, viro ſimpliciſſimo, qui cùm propè monaſterium virginum pernoctaret, ei ignoranti ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulum puerum: qui omni nocte vexabatur à Dæmone, ſed eadem nocte à Dæmone liberatus eſt per patris præſentiam. Hic cùm rem didiciſſet geſtam, & puer iam poſitus eſſet in monaſterio ſancti viri, & tranſactis multis diebus, paulò immoderatè lætus de liberatione pueri ait ad confratres ſuos. Fratres, Diabolus ſibi cum illis ſororibus iocabatur. Sed vbi ad ſeruos Dei venit, puerum hunc accedere non præſumpſit. Et ecce ſtatim Diabolus puerum vexare cœpit, & per lachrymas & ieiunia ſancti viri & confratrum difficulter, ſed eadem die liberatus eſt.

De tertio videlicet de proprio veniali peccato patet, per Caſſian. collatione Abba. Sereni, prima dicentē de Moyſe. Moyſes, inquit, in eremo cùm ſingularis & incomparabilis vir eſſet, ob reprehenſionem vnius ſermonis, quem contra Abbatē Macharium diſputans paulò durius protulit, quadam ſcilicet opinione præuentus, diro confeſtim traditus eſt Dæmoni, vt humanas egeſtiones ori ſuo ab eo ſuppletus ingereret.

Quod flagellum purgationis gratia ſe dominus intuliſſe, ne ſcilicet in eo vel momentanei delicti macula reſideret velocitate curationis eius, atque auctore medio demonſtrauit. Nam continuò, Abbate Machario in oratione ſubmiſſo dicto citius, nequam ſpiritus ab eo fugatus abceſſit.

Lactucam ſine ſignatione crucis comedens corripitur à Diabolo.

Simile videtur huic, quod primo Dialogorum refert B. Greg. de quadam Dei famula in monaſterio virginum, quæ hortum ibidem ingreſſa, lactucam conſpiciens & concupiſcens, quam ſigno crucis benedicere oblita, auidè mordit,

Digitized by Google

mordit, arrepta à Dæmone cecidit & vexabatur, quouſque ſtatim vocato beato ibidem patre Equitio per eundem liberata eſt.

De quarta cauſa, qua dictum pro alieno graui peccato aliquem poſſideri patet ibidem per B. Greg. Nam vt refert Fortunatus Epiſcopus, Diabolum ab obſeſſo homine propulerat. Serò igitur Dæmon idem in ſpecie peregrini per plateas ciuitatis clamare cœpit. O virũ ſanctum Fortunatum, eiecit de hoſpitio peregrinum, quem quidam vir inuitauit ſuum ad hoſpitium. Et quærendo cauſam expulſionis, eſt gauiſus ſuper derogatione ſancti viri, quàm à peregrino ficto audiuit. Exinde autem Diabolus puerum inuaſit, & prunis iniecit ac animam eius excuſſit, ſicque pater miſer primum quem recepiſſet hoſpitio, intellexit.

De quinta verò cauſa proprij facinoris & magni communiter, tam in ſacra ſcriptura, quàm in ſanctorum paſſionibus legimus. Nam ſic 1. *Reg.* 15. Saul inobediens Deo poſſeſſus eſt.

Tempore quo in vniuerſitate Colonienſi ſacræ Theologiæ ſtudio aſcriptus fui quædam virgo quindecim vel ſexdecim annos habens, moribus ſecundum ſeculum ſatis compoſita, in domo cuiuſdam ſuæ conſanguineæ nutriebatur extra domum parentum. Cũmque cognatæ ſuæ ſcyphum ſatis vilem terreũ quendam à caſu fregiſſet, cognata ira replebatur in lapſus negligentiam, & in ream virginem, quæ virgo tantò hoc moleſtius tulit, quò vaſculum vilius extitit. In iram igitur cõmota virgo hora ſumendi cibum, nec comedere nec ad menſam præ ira ſe præſentare voluit. Cuius cognata ait: Oportet vt comedas. At virgo apud ſe (vt mihi poſt modum & exorciſtæ retulit ſuo) huiuſcemodi verba ſubmurmurando dicebat. Si me oportet edere, in nomine diaboli fiat. Sic menſam accedit, benedictionem menſæ quam benè ſciebat, dicere neglexit, & in primo morſello, vt putabat, muſcam ori illatam ſenſit, quam cum nulla arte eiicere valeret, deglutiuit, & immediatè obſeſſa fuit, ſemper tamen vſum rationis bonum habuit licèt ſæpè ſatis vexaretur à dæmone.

Diabolus in ſpecie muſcę deglutitus.

Cùm autem in domum parentũ cum magna mœſtitia reduceretur, & diutiſſimè nullus reperiretur, qui liberare poſſet, tandem quidam frater noſtri ordinis, nũc Magiſter Gotfridus *Echluſſel* ſacræ Theologiæ profeſſor, calamitati parentum & puellæ compatiens, ſe de eius exorcizatione intromiſit, pacto tali præuio, vt, ſi liberaretur, nihil terreni exorciſtæ daretur, ſed puella in caſtitate ſolita, ſi vellet, liberè & non in matrimonio de cætero Deo militaret. Legit igitur pater præfatus miſſam, obtulit obſeſſa oblationem conſuetã, in eadem affuit per totum, & in nullo vexari videbatur. Finitóq; officio poſt ſatis diutinum exorciſmi actum, membris omnibus virginei corporis penè præcontuſis, exiit dæmon, & ita virgo deinceps domino in caſtitate ſeruiuit.

Puellæ voto caſtitatis deſtinata, liberatur à Cacodæmone.

Porrò quoad ſecundum dubium: Quibus modis dæmon poſſideat vel homines lædat? ad plenum puto nullus in hac vita ſine miraculo poſſet edicere. Sunt tamen ſex modi ſatis conuenientes vt perfunctoriè tranſeamus, quibus poteſtatem exercent in homines, ſed tantummodò pro quanto à Deo permiſſi fuerint.

Sex modi quibus Cacodæmon homines poſſidet & ledit.

Nam vexant aliquando tantum in rebus fortunæ exterioribus. Aliquando etiam aliquos in propriis vexant tantummodo corporib. aliquando in corpore ſimul, & in potentiis interioribus, aliquando quidem per eos intus & extra ſolum tentantur: Alij caſtigatione eorum ad tempus tantummodo vſu rationis priuantur: Alij verò velut beſtiæ irrationales redduntur.

De tribus primis manifeſtum eſt in B. Iob. Deum dæmonem licentiaſſe in res exteriores eius tantummodo, quãdo Deus

Digitized by Google

Deus Satanæ ait, Ecce vniuersa quæ habet in manu tua sunt, tantum in eũ ne extendas manum tuam, *Iob primo.* In corpus, vbi postmodum ait *ibid.* 2. Ecce in manu tua est, verumtamen animam eius serua, id est, vitam eius ne auferas. In potentias interiores verò agendi potestatem dedit *ibid.* 7. vbi dicit Iob ad dominum: Si dixero consolabitur me lectulus meus, & reuelabor loquens mecum in strato meo: Terrebis me per somnia & visiones horrore concutiens, dæmone scilicet procurante, secundum Nicol. de Lyra.

Iob quoad potentias interiores, affligebatur à Satana.

Nam vt S. Thom. ibidem ad literam exponit, homines sapientes quando solitarij sunt, & tumultibus hominum & negociorum semoti, tunc magis loqui possunt secundum rationem aliquid cogitando, sed ista remedia Iob iuuare nõ poterant, quia tempore quo his remediis vti debebat, aderant sibi alia impedimenta, quibus perturbabatur, scilicet somnia terribilia, & horribiles visiones. Et hoc est quod subdit: Terrebis me per somnia, quæ scilicet dormienti apparent, & per visiones quæ scilicet apparent, vigilanti ab vsu exteriorum sensuum alienatio.

Nocturna phantasmata.

Solent nocturna phantasmata conformia esse diurnis cogitationibus. Vnde quia Iob de die mortis suæ cogitabat, similibus phantasmatibus perturbabatur in nocte. Infirmitas enim corporis ad hoc operatur, vt perturbata phantasmata dormientibus appareant. Sic igitur vndique consolatione exclusa, nullus modus Iob remanere videbatur, tot angustias euadendi, nisi per mortem. Horrore, inquit, concutiens.

Quomodò Sathan missus fit in cor Iudæ.

De quarto diabolicæ vexationis modo, patet in Iuda *Io.* 13. Cùm iam diabolus misisset in cor vt traderet Iesum Iudas. Vbi B. Augustin. dicit: Missio illa spiritualis suggestio est, & non fit per aurem, sed per cogitationem.

De quinto modo habes. *Mat.* 17. in lunatico exemplum, cuius pater ait ad Iesum: Domine miserere filij mei, quia lunaticus est, & malè patitur. Et de Saul 1. *Reg.* 15. & in sequentib.

Lunatici irrationales à Dæmonibus redditi. Quinque remedia liberandi obsessos.

De sexto modo typum gessit illa mulier, quam vt Christus ait alligauit Satanas 18. annis, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere, sicut nec bestiæ: vt patet *Luc.* 13. Vbi glossa Basilij: Brutorum siquidem caput humi deflexum est, & terram cernit, caput hominis erectum est in cœlum, & oculi superna conspiciunt.

De tertij solutione dubij, quibus remediis liberentur possessi à dæmone: Quando reperiũtur pro talibus experta antidota: Aliqui enim liberati sunt per exorcismos Ecclesiæ: aliqui verò contritione vera vel confessione: aliqui Eucharistiæ sacra communione: aliqui sanctorum locorum applicatione vel bonorum oratione. Aliqui etiam in excõmunicationis absolutione. De primo satis dictũ est. Et de secundo præced. cap.

An obsessi debeant communicare sacræ synaxi, liberationis causa.

De tertio dicit Cassian. *colla. abbat. prima.* Communionem sacrosanctam nequitiæ spiritibus traditis à senioribus nostris nunquam memini interdictum: quinimò si possibile esset, & quotidie eis impartiri eã debere censebant, quæ ad purgationẽ ac tutelam corporis animæque peruenire credenda est: quæ ab homine percepta, cum, qui in membris eius insidet spiritum seu in ipsis latitare conatur, velut quodam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum & Abbatem Andronicum nuper aspexinnus, alióque quam plures. Magis namq; ac magis inimicus insultabit offensæ, cùm eum à cæleſti medicina viderit segregatum tantóq; durius & frequentius attentabit: quantò eum à spirituali remedio senserit longius abdicatum. Hæc Cassianus.

Eucharistiæ sacramentum exurit Dæmones.

Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hic credere immobiliter oportet: primò quòd sine Dei permissu, nullus ab eis spiritibus omnino tentatur. Secundò, quòd omnia, quæ à Deo no-

Digitized by Google

bis inferuntur, siue tristia ad præsens, siue læta videantur, velut à piissimo patre, Clementissimóque Medico pro nostris vtilitatibus irrogãtur: Et idcirco eos velut pædagogis traditos humiliari: vt discedentes ex hoc mundo, vel purgatiores ad vitam aliã transferantur, vel pœnali rigore plectantur. Quia secundum Apostolum traditi sunt in præsenti satanæ in interitum carnis, vt spiritus salui fiant in die Domini nostri Iesu Christi.

Corpus hic affligitur, vt spiritus saluus fiat.

Piger. Quid ergo erit de vsum rationis non habentibus qui se probare non possunt, & sic edere de cibo hoc secundum Apostolum non valent.

Theologus: Sanctus Doctor de hoc *in 3. parte, q.* 8. sic distinguit de omnibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur non habere vsum rationis dupliciter. Vno modo, qui habent debilem vsum rationis, sicut dicitur non videns qui male videt: Et quia tales possunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere vsum rationis, quia sic à natiuitate permanserunt, & sic talibus non est hoc sacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio. Aut non semper caruerunt vsu rationis. Et tunc si prius, quando erant suæ mentis compotes, apparuit eis huius sacramenti deuotio, dent eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus vel exspuitionis.

Amentes quomodo distinguẽdi, quoad sumptionem sacræ cœnæ.

Quomodo amentibus in articulo mortis sacramentum adhibendum.

Vnde legitur in Concilio Carthaginensi, & habetur in decretis *dist.* 28. *q.* 6. Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, si casu, dum ad eum inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesin conuersus fuerit, debet testimonium quæri ab his, qui eum audierũt. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manuũ impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. De baptizatis, qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio, & de aliis amentibus.

Infirmis infundẽda Eucharistia.

Hæc Thomas. Et ad hoc Cassianum allegat. Addit tamen *in 4. dist.* 9. dæmoniacis non est deneganda communio: nisi fortè certè certum sit pro aliquo crimine à diabolo torqueri. Cui sic Petrus de Palude addit. In hoc casu pro excommunicandis sunt habendi qui traditi sunt Sathanæ. Hæc Petrus.

Ex quibus liquet, quod si aliqui sunt possessi à dæmone etiam propter sua crimina, habentes tamen lucida interualla & rationis vsum, postea conuertuntur de peccatis, vel debitè confitentur, tales cùm sint absoluti coram Deo, nullatenus sunt à cõmunione diuinissimi Sacramenti Eucharistiæ sequestrandi.

De sanctorum locorum applicatione vel deuota oratione, quod pro quinto remedio tactum fuit, legendæ Sanctorum refertæ sunt. Merita enim sanctorum Martyrum, confessorum & virginum exigunt, vt hi spiritus nequam sanctorũ in patria existentiũ intercessione vincantur, quos sancti in via vicerunt.

Sanctorũ intercessiones obsessos iuuant.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Cassianus *vbi suprà*. Si inquit, haberemus hanc sententiam, imò fidem, quam superius comprehendi, vt & omnia per dominum fieri, & pro vtilitate animarum dispensari vniuersa crederemus non solùm nequaquam despiceremus eos, sed etiam pro eis inquit, tanquam pro membris nostris incessanter oraremus, eísque totis visceribus pleno compatiremur affectu.

De sexto modo absoluendi ab excommunicatione sciendum, quòd nec iste communis est, nec fortè licitus, nisi habenti auctoritatem & spiritualem reuelationem vel probabilitatem, quòd possessus quis sit, propter excommunicationem Ecclesiæ. Sicut Apostolus 1. *Cor.* 5. excommunicatum à se, & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus

De remedio excommunicationis in obsessis.

fieret

fieret in die Domini noſtri Ieſu Chriſti, ideſt, vt glo. dicit: vſque ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium. Et Pſeudodoctores, qui fidem perdiderant, videlicet Hymeneum & Alexandrum, tradidit Satanæ, vt diſcerent non blaſphemare: 1. *ad Timoth.* 1. Tantæ enim poteſtatis, dicit gloſſa, erat Apoſtolus, tantámque gratiam habebat, vt recedentes à fide ſolo verbo traderet diabolo. Vnde S. Thom. *in* 4. *diſt.* 18. vbi Magiſter tres effectus excommunicationis tradit, eoſdem ſic declarat ſanctus Doctor.

Triplicia incommoda ex excommunicatione proueniẽtia.

Ex hoc ipſo verò, inquit, quòd aliquis ſuffragiis Eccleſiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria, quæ quis ex ſuffragiis Eccleſiæ conſequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eius qui habent, vel ad merẽdum eis qui non habent. Et quantum ad hoc, Magiſter dicit, quòd gratia ſubtrahitur per excommunicationem. Valent etiam ad cuſtodiam virtutis. Et quantum addicit, quòd protectio ſubtrahitur, non quòd omnino à Dei Prouidentia excludantur, ſed ab illa protectione, qua filios Eccleſiæ ſpecialiori modo cuſtodit.

Valent etiam ad defendendum ab hoſte, & quantum ad hoc, dicit quòd diabolo maior poteſtas ſæuiendi in ipſum datur, & corporaliter & ſpiritualiter. Vnde in primitiua Eccleſia, quando oportebat per ſigna ad fidem homines inuitare, ſicut Spiritus ſanctus viſibili ſigno manifeſtabatur, ita excommunicatus corporali vexatione à diabolo innoteſcebat. Nec eſt inconueniens, ſi ille, qui eſt deſperatus, hoſti datur: quia non datur ei quaſi damnandus, ſed quaſi corrigendus, cùm in poteſtate Eccleſiæ ſit ex eius manu ipſum eripere cùm voluerit. Hæc Thom.

In primitiua Eccleſia cur ſigna & miracula requirebantur.

Remedia exorcizationis.

Ex quo vltimo verbo patet ſextum remedium. Sed cauendum eſt valdè exorciſtæ cuilibet, ne de ſuis viribus faciliter præſumat, aut iocum aut ludum ſerioſo Dei operi intermiſceat: aut ſuperſtitioſum, vel ſuſpectum aliquid de maleficio adiiciat: Alioquin pœnas vix euadet, vt declaratur per exempla.

Nam de primo refert B. Greg *primo Dialog.* de quadam contra conſcientiam ſuam à marito petente & obtinente debiti redditionem in vigilia dedicationis Eccleſiæ S. Sebaſtiani, quia contra conſcientiam ſe proceſſioni Eccleſiæ immiſcuit poſſeſſa eſt, & publicè furiebat. Quo viſo, ſacerdos eiuſdem Eccleſiæ ex altari ſindonem tulit, eáque cooperuit. Sed & hunc ſacerdotem, repente ſimul diabolus inuaſit. Et quia vltra vires voluit quicquam præſumere, compulſus eſt cognoſcere in ſua vexatione quis eſſet. Hæc Gregorius.

Nec de officio, quod Exorcizatus ſanctum ordinem requirit, quis iocum faciat. Nam vidi in Conuentu Colonienſi fratrem, verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi Dæmones valdè famoſum. Hic cùm in terminis conuentus Colonienſi Dæmonem in obſeſſo corpore arctaret. Iam Dæmon petiuit à Fratre locum recedendi: quo gauiſus frater, ait in ioco. In cloacam meam vadas. Exiit igitur Dæmon & nocte cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon tam dirè eum torſit propè cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.

Diabolus illudentem ipſi exorciſtã in cloaca inuadit.

Ad dæmoniacos curandos malefici non adhibendi.

Cùm præterea maleficorum præſidia ſuper poſſeſſos inuocantur finis deterior quàm principium ſæpè efficitur. Vnde de præfata fœmina refert Greg. vbi *ſuprà*. Cùm inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atque amando perſequentes ad obtinendum ſalutis remedium maleficis tradiderunt. Ducta igitur per eos ad fluuium, atque in aquam merſa, & multis incantationibus agitata, dum vnus Dæmon ab ea expelli debuit, legio eam intrauit: cuius diſtinctis vocibus iam clamare cœpit. Quod tandem conſanguinei confitentes, & de hoc dolentes, eam præſentarũt Sancto Epiſcop. Fortunato, qui diuturnis orationib. duobus diebus eam ex integro ſanauit.

Digitized by Google

CAPVT XII.

Flores & folia quid in sacra Scriptura significét.

AD summitates arborum formicæ scandunt, & ibi earum flores, aliquæ sæpè gramina & fructus lædunt. Qui radices sint arboris & rami in morali intellectu, qui lædi possunt à nociuis formicis dictum est præcedentis capit. principio.

Flores autem sunt bona proposita, & fructus opera, verba verò velut folia. Vnde *Eccles.* 24. Ego quasi therebintus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ: Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honestatis. Vbi gloss. Therebintus arbor est fructuosa, flos ramecosus, sicut oliuæ; sed rubeus: folia habet densa & folliculos, emittentes quædam animalia quasi culices, plenior resina quæ de cortice erumpit.

Therebintus quid.

Per Therebintum significatur Ecclesia, quæ per totum orbem ramos prædicationis & fidei extendit: cuius resina præcipua, id est, animarum medicina. Masculi huius arboris sine fructu sunt, quia qui in se confidunt, fructum virtutis non faciunt. Fœminarum autem duo genera sunt, & cum vite matureſcunt. Qui enim infirmitatem suam agnoscunt, & spem suam in domino ponunt, fructum martyrij sibi acquirunt. Aut per continentiam aut munditiam cordis & corporis spirituale præmium possidebunt.

Quid fructus vineæ Salomonis denotet.

Qui etiam sint flores & fructus vineæ spiritualis in hæc verba tradit beatus Gregorius *libro* 11. *Moralium.* Benè, inquit, per Salomonem dicitur manè sagittamus ad vineas: Videamus si floruit vinea, flores si fructus parturiunt. Florent quippe vineæ, cùm mentes fidelium bona opera proponunt, sed fructus non pariunt si ab eo, quod proposuerunt aliquibus victi erroribus infirmantur.

Non ergo intuendum est, si vineæ floreant, sed si flores ad partum fructuum conualescunt. Quia mirum non est, si quis bona inchoat, sed valdè mirabile est si intentione recta in bono opere perduret. Vnde fit plerumque vt si in bono opere recta intentio non tenetur, etiam ipsum hoc opus quod bonum creditur amittatur. Hæc ille.

Orandum ergo nobis est deuotè cum Psalmis, Domine Deus virtutum, vide & visita vineam istam, quam plantauit dextera tua, & ne singularis ferus eam depascat, aut per eam exterminat de silua. Ne etiam dominus de vobis sicut de gente maligna committetur illud *Ezech.* 39. Feris auibus, omníque volatili & bestiis terræ dedi te ad deuorandum. Gl. Aduersariis potestatibus, Dæmonibus scilicet qui iuxta viam comedunt sementem. Venit enim Diabolus & tollit verbum de corde hominum, ne credentes salui fiant: vt ipsa veritas ore expresso proprio.

Piger. Finem tractatus propè habemus. De maleficis igitur adhuc operationibus scire desidero: vtrum ne alij modi sint, quibus possidere consueuerunt dæmones in hac vita homines.

Theologus. Tres adhuc mihi occurrunt, vnus est in corporali vexatione alius est in animæ necatione. Tertius est in sola opinione. Primus aliquando fit sine delicto præuio. Secundus semper cum mortali peccato. Tertius oritur ex complexionis vitio. Primus est de quo latè dictum est in præcedentibus.

Num herbis, lapidibus & musica expellantur Dæmones.

Piger. Vnum adhuc est mihi dubium de præfata materia vtrum ne herbis, petris & melodiis valeant expelli Dæmones.

Theologus. Valent certè talia nonnunquam debitè applicata, & si non semper ex toto: tamen vt pro parte liberentur: patet illud *Tobiæ* 6. vbi Raphaël ait Tobiæ: Cordis particulam piscis nempe quem cepisti si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum siue à viro siue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos.

Idem

Digitized by Google

Fumus arboris cuiusdam abigit Cacodæmones.

Idem in effectu patuit *ibidem* 8. vbi Magister in Historia sic addit: Nec super hoc mirari debemus, cùm fumus cuiusdam arboris adustæ eandem vim habere prohibeatur. Nec hoc venerabilis Hugo negat, communicando eandem historiam. Imò beatus Hieronymus dicit, Dæmonium sustinenti licet petras vel herbas habere sine incantatione: & habetur in forma 26. q. 7. Dæmonium sustinenti.

Salomonis regis exorcismi.

Ad idem allegat Dominus Guilhelmus Parisiensis vltima parte summæ suæ de vniuerso, satis probabiliter. Præterea certum est, exorcismos iure aliquos fideles in vsu habuisse. Vnde *Act.* 19. de septem refertur. Super quo dicit Magister in Historia, licet per exorcismos Salomonis eiecerint non tamen absque labore multo, sed quibusdam herbis & gemmis adhibitis, vt tradit Iosephus. Hæc ibi.

Dæmones corporalibus virtutibus non subiacent

Detur quòd prænominata, non directè de sui natura aduocant vel compellunt Dæmones, videlicet verba, herbæ & petræ, vt dicit S. Th. *in* 4. *dist.* 7. *art. vlt.* Non est, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones subiacere, & ideo non coguntur inuocationibus, & factis quibusdam maleficis, nisi inquantum per hoc fœdus cum eis initur: secundum quod dicitur *Isaiæ* 18. percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.

Necromantici non possunt sibi Dæmones subiacere.

Et illud *Iob.* 40. An extrahere poteris Leuiatham hamo, & sequentia sic finaliter exponit secundùm Thomam dicentem: Si quis rectè considerat omnia, præmissa videntur pertinere ad præsumptionem Necromanticorum confutandam, qui nituntur cum dæmonibus pactum inire, ac eos sibi subiicere vel qualitercunque constringere. Ostenso ergo, quod homo non potest vllo modo sua virtute Diabolum superare, quòd ex omnibus præmissis concludit dicens & subdens. Pone super eum manum tuam: subaudi si potes, quasi diceret, nullo modo tua virtute potes, Superatur tamen virtute diuina. Vnde subdit. Memento belli: quo scilicet ego contra eum pugno. Hæc de Thoma.

Vnde etiam postea *c.* 41. dicitur: Non est potestas super terram, quæ ei comparetur. Super quo idem, per hoc, inquit, signatur, quod nulla virtus corporalis potest adæquari potestati Dæmonis, quæ est potestas spiritualis naturæ. Et sequitur: Qui factus est vt nullum timeret. Diabolus enim ex ordinatione suæ naturæ, in qua factus est à Deo vt nec hominem timeat, nec aliquam creaturam corporalem. Hæc de Thom.

Diabolus factus est, vt nemo timeat.

Indirectè autem quodam modo Dæmone obsessus, potest virtute melodiæ, vel herbæ, vel corporalis rei sibi à naturali proprietate inexistente cerebrum vel partem corporis læsi à Dæmone sanare, vel reducere vt tolerabilius habeant. Vt tenet dominus Albertus *Luca* 9. & Nicolaus de Lira primo *Reg.* 16. & Doctores ibidem. Nec omnino certum est Dæmones aliquos nisi in pœnam in potestate eorum impediri, qui igne corporali cruciantur, & sanctorum orationibus. Certum etiam est, eos præfatis rebus, si in laude Dei vel sanctorum assumuntur, vel in inuocatione diuina & beatorum, sæpè cruciari, vt in multis Legendis sanctorum patet.

Per sensibilia posse obsessos liberari.

Præterea quòd his maius est, tenet Paulus Burgensis in additionibus super primum *Reg.* 16. hanc conclusionem: videlicet. Non solùm concedendum videtur quòd aliqua sensibilia possunt afflicti à dæmonibus leuius ferre, vt scilicet Nicolaus de Lira tenet. Sed quòd etiam per sensibilia aliqua à dæmonibus afflicti possunt totaliter liberari, quod probatur per eandem rationem, quam Nicolaus adducit. Nam cùm dæmones non possunt materiam corporalem secundùm suam voluntatem transmutare, sed mediantibus actiuis qualitatibus, quæ disponunt materiã ad

susci

Digitized by Google

ſuſcipiendum actionem afflictiuam in corporibus ab eis obſeſſis: vt Nicol. dicit. Eadem ratione per aliquam rem ſenſibilem poteſt curari diſpoſitio in corpore humano, per quam non ſit aptum ad ſuſcipiendum actionem dæmonis. Verbi gratia, Mania eſt maximè diſpoſitiua ad alienationem mentis, ſecundùm medicos, & per conſequens ad ſuſcipiendum afflictionem Dæmoniacam. Quæ quidem Manica paſſio ſicut poteſt alienari per ſenſibilia medicamina ſic & penitus curari & per conſequens curata eſſet talis diſpoſitio in corpore humano ad ſuſcipiendum afflictionem dæmonis correſpondẽtem tali diſpoſitioni: & ſic recedet penitus afflictio dæmonis actiua recedente paſſiua in poſſeſſo.

Exemplũ de manica paſſione.

Idem poteſt dici de iecore piſcis Tobiæ. Idem de melodia Dauid. Ratione cuius licet primore focillaretur Saul & leuius haberet, tamen totaliter expulſus fuit per eam. Vnde dicit litera: recedebat ab eo ſpiritus malignus. Nec conſonum eſt literæ, dicere quòd hoc fiebat ex merito Dauid, ſeu per rationes eius: quia non eſt veriſimile, quòd hoc ſcriptura taceret cùm eſſet in laudem Dauid notabiliter, de quo tamen nullam mentionem facit. Hæc de Paulo. Secundus verò modus, quo dæmones poſſident homines eſt grauiſſimus: de quo Caſſian. *col. Abba. Sereni prima* dicit. Illi ſunt verè miſeri ac miſerabiles iudicandi qui cum ſe vniuerſis criminibus, flagitiiſque contaminent, non ſolum nullum in eis viſibiliter ſignum diabolicæ ſuppreſſionis oſtenditur, ſed ne aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis iſtius expeditámque medicinam, quorum durities & impœnitens cor pœnam vitæ præſentis excedens, theſaurizant ſibi ipſis iram & indignationem in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. In quo vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguitur.

Non per meritum Dauidis ſaruatur Saül.

Grauiſſimus modus obſeſſionis.

De deſperatis loquitur.

Et iterum idem Caſſianus comparando corporalem obſeſſionem, & animæ peccatum: paulò antea dicit: Multo grauius, inquit, conſtat illos vehementiúſque vexari, qui cùm corporaliter ab ipſis ſupprimi minimè videantur, animo tamen pernicioſius poſſidentur: eorum ſcilicet vitiis vel voluptatibus inuoluti. Secundùm Apoſtoli namque ſententiam: A quo quis ſuperatur, eius ſeruus efficitur. Niſi quod in hoc iſti deſperatius ægrotant, quòd cum ſint eorum mancipia, nec impugnari ſe ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoſcunt.

De puratiua obſeſſione.

Tertius modus poſſeſſionis non eſt verus nec proprius, ſed tantùm aut putátiuus, quo quidam, ex tentatione mera dæmonis, aut ex vitio corporeæ complexionis ſeſe poſſeſſos exiſtimant.

Res geſta Norimbergæ.

Noui in ciuitate Nurembergenſi quandam iuuenem de ditioribus & maioribus honeſtam dominam, in matrimonij lege ſub viro conſtitutam. Hæc per quatuor circiter annos, ſe ſola conſcia, & quadam denota ſibi famula, putabat omnino ſe eſſe poſſeſſam à dæmone. Et quia ſe notari timuit, & natos quos habuit ſi proderet, apud ſemetipſam tabeſcere cœpit in corpore tam grauiter, vt nec pueri, quos habebat pulchros, nec mariti admodum probi præſentia, neque amicorum vel epularum quarumcunque delitiæ eam lætificare valerent.

Veni ego ad locum prædictæ ciuitatis, & quia mei notitiam habuit, ideò in porta conuentus me de animæ ſalute & de aliis conſulere cœpit. Cúmque inter mea verba dæmonem neſcio quo caſu, nominarem, diuertere cœpit fœmina à me cautè caput, vt faceto more ſaliuam eiiceret. Ex phantaſiis enim præteritis quoties nomen dæmonis nominari audierat, horruit eius animus ex contracta aſſuetudine. Poſt quædam igitur verba cum in geſtu fœminæ timorem

Digitized by Google

morem eius quem celauerat agnouiſſem, illi dixi: Domina, ſi mihi veritatem fateri volueritis, ſecretam veſtram tentationem, quam celatis, indicabo. Quæ reſpondit admirando. Ita faciam, ſi veritatem dixeritis. Tun cego. Vos putatis, vos eſſe poſſeſſam. De quo ſtupens reſpondit, Veritas eſt, & hæc mea grandis dudum triſtitia extitit & durat hodie. Viſa itaque conditione fœminæ, & auditis ſui timoris circumſtantiis: illi dixit, Secura eſtote, poſſeſſa non eſtis. Sed aut tentatio eſt, aut maniæ naturalis paſſio. Quo audito, cœpit gaudere & melius dictim habere. Multóque tempore poſteà viuebat alacriter & honeſtè.

Aliud exemplũ imaginatæ obſeſſionis.

Tempore quo in Viennenſi ſteti ſtudio, fuit ibidem ciuis vnus vxoratus de meliori ciuitatenſium proſapia, mihi multíſque notus: Hic in forma ſtrepitus cuiuſdam ſecularis iudicij cautionem quandam litteratoriam produxit in medium inſcius, vt multis videbatur, quæ oppoſita ſolis radiis quibuſdam videbatur per raſuram falſificata. Super quo poſtmodum clam auiſatus coram amicis, quia probus & fide dignus ſemper extiterat, ſatis erubuit, & ſe die noctúque perpetuæ infamiæ maculam contraxiſſe ſuſpicabatur, nec ſuper hoc conſolationes cuiuſcunque recepit. Ductus igitur ad examen in medicinis expertorum, adeſſe iuueni viderunt infirmitatem ſcilicet maniæ.

Vnde poſtquam multa ipſi adhibita eſſent remedia, nec quicquam adiuuarent, ſuaſerunt cauti medici multum prudenter & catholicè, vt ſacramentalem confeſſionem faceret, Euchariſtiæ ſacramentum inciperet, & ſe per omnia diſponeret ac ſi mori vellet, ne ex mania futura impersuaſibilis ſine talibus moriendo, putaretur à dæmone poſſeſſus: & factum eſt ita. Nam paulò poſt ipſi viſum fuit quòd mortuus eſſet: & quia mortui nec comedunt nec bibunt, nec alia communia viui faciunt, ita nec iſte facere vlla perſuaſione voluit. Vnde tandem mera fame interiit, nec iuuabat remedium quòd quidam ſe mortuum fingens & comedens, ſimilem vt fertur, aliquando ſanauerat Maniacum.

Quidam ſe mortuũ putat, ſe necat fame.

Vidi alium non de infimis in ciuitate Colonienſi virum literatum & diuitem, ac multùm honoratum: de cuius ore audiui, quòd quadam via periculosè infirmabatur: Etiam lecto decumbenti, vbicunque ſe inſpexit, ſibi apparebat, quod ipſe duo homines eſſet: de quo ſtupens, & an dormiret vel amens eſſet, ambigere cœpit. Deinde concludens, quòd hoc impoſſibile eſſet, ne ab aliis vſu rationis priuatus eſſe videretur, clam vocauit medicum corporis: qui maniam adeſſe conſpiciens, confortabat infirmum bona ſpe animum euadendi dedit, dummodo Diuina ſacramenta reciperetur. Quo facto de die in diem conualeſcebat infirmus, & cum gratiarum actione recedente infirmitate, abſceſſit etiam maniaca paſſio, quàm ſe habuiſſe poſtmodum ferè cunctis celauerat, quouſque me coram audiuit, quod infirmitas hæc naturalis eſſet.

Quidam imaginatur ſe corpora duo habere.

In ciuitate alia notitiam alterius magni & diuitis atque probi viri habui, qui licet eſſet ditiſſimus, & perpetuis multis poſſeſſionibus reddituatus, & vir magni conſilij, tamen timere cœpit, quòd tandem eum mendicare oporteret: cum tamen omnium iudicio tantarum eſſet diuitiarum homo, & prouiſus redditibus, vt ad comedendum argentum ſatis haberet, ſi vellet. Præfata igitur mania territus, ſupra modum grauabatur, nec vlla perſuaſione ſibi iſta à ſuo remoueri poterat capite, & ita catholicè, ſine nota tamen vita functus tandem. Habuit pro tunc filium iam adultum, nouiter traditum nuptui, qui nouiter ſimili vexatus mania grauius tam in præfata materia, quàm poteſt haberi, fert.

De Mania diuitis qui ſatiari non poterat.

Piger: Si iſta paſſio, quam tu ex me-

Digitized by Google

dicorum libris maniam vocas, imaginationes tam firmiter ſolidat in mente hominis, vt in poteſtate liberi arbitrij non ſit eas deponere, quale remedium adhibendum eſt talibus quæro?

Quomodo imaginata mania poſſit ſanari.

Theologus: Medicorum intereſt taliuſmodi dare remedia, qui quidem ſæpiſſimè ſalubria leguntur inueniſſe antidota.

In Diœceſi Bambergenſi aliquando fui vocatus ad domum cuiuſdam mechanici ſatis infirmi, qui de animæ ſuæ ſalute totaliter deſperatè loquebatur: & crebrò arma, vt ipſe ſeipſum perimeret ſollicitè quæſierat: Suaſi quantum occurrit de ſacræ Scripturæ paſſibus viro præfato mechanico: videlicet maniaco, vt verè dolens de peccatis ſuis veniam ſe à Deo plenè conſecuturum firmiter ſperaret, ſed mihi profeci. Peccatum enim quoddam ſatis modicum ipſe allegabat ſe feciſſe, nec non ingeminaſſe, & idcirco ſe putabat atque dixit non poſſe ſaluari. Inſtiti autem acrius, replicando, maiores peccatores fuiſſe gratiam conſecutos, Verumtamen ille verba mea explodit dicendo: Domine experientiæ credo. Nam actu video ad inferni baratra, & exinde verſus me flammas terribiliter aduolare conſpicio. Tunc ſuaſi, vt medicus aduocaretur & remedia dormiendi vel alia neceſſaria ſecundùm medici conſilium applicarentur, & receſſi. Sequenti die redij, & vt antea de ſpeciebus veniæ perſuadebam. Ait illic: Putatis ne me veniam peccatorum poſſe conſequi? Reſpondi lætus quòd ſic. Dormierat enim, & per medicinalia melancholica requierat. Vnde quia iam dubitauit de animæ ſalute, quietior factus, ad ſpem veniæ faciliter reductus eſſe videbatur.

Maniacis ſoporifera miniſtranda.

Piger: Fortaſſis hi, quicontra fidei articulos nonnunquam per inquiſitores hæreticæ prauitatis reperiuntur duri, tali maniaca laborant paſſione, & iſta ignorantes, tales ſtatim ſeculari tradunt brachio, vbi cremantur præcipitantur nimis.

Inquiſitores in inquiſitione ſæpè præcipitanter agere.

Theologus: Fieri poteſt per incautos Inquiſitores provt tangis, & fortaſſis ita factum fuiſſet cum iſto ſacerdote Vngarico, de quo *libro tertio, Formicarij cap.* 10. relatum eſt, niſi magna literatorum prudentia hoc præueniſſet. Quamobrem probandi ſunt ſpiritus, an ex deo ſint, vel an ab infirmitate dæmonis, vel à maleficio pertinacitatis. Tempus in his, locus & perſuaſiones ſalubres atque conſiderationes prudentes dandæ ſunt ab his, qui tales curare habent, ne quid de contingentibus omittatur, Vbi non modo de ſalute corporum, ſed de periculo animarum perpetuò agitur.

Præterea noui quendam in *artibus*, & in ſacra pagina profeſſorem excellentem plurimum, qui premi cœpit imaginatione graniſſima & mania de interficiendo ſe cum proprio cultro. De quo erubuit valdè ſe manifeſtare, nec tamen poterat phantaſiam amouere. Venit tandem ad me occultè, fleuit vbertim & remedium petiuit. Cui expurgationem conſcientiæ per ſacramentalem confeſſionem primum certis de cauſis ſuaſi aggredi, quam & fecit, nec liberatus eſt, quia iudicio medici corporalis, maniam patiebatur. Vnde aliquando idem maniacus, qui in aliis magnæ prudentiæ fuit, mihi flendo dixit. Mirabile, inquit, negocium. Ego me vti ratione experio, & ſcio me eſſe contradictoriè liberum, nec valeo iſtam phantaſiam de me necando cum tota animali libertate deponere. Talibus ſæpè opus eſt longè plus medico corporis quàm animæ.

FINIS FORMICARII FRATRIS IOAN. NIDER, De Maleficis & Dæmonibus.

INDEX

Digitized by Google

INDEX

ALPHABETICVS RERVM, ac Sententiarum memorabilium, quæ ſparſim in hoc opere continentur.

A

ABACVCH per Angelum bonum in momento transfertur in Chaldæam. p.114.col.1

Abiurandi modus in Eccleſia ob leuem ſuſpicionem hæreſeos. 265.c.2

Abiuratio quomodo ſecretè facienda. 268 c.1

Abrahæ precatio ſanat impotentiam Abimelech. 184.c.1

Abuſus Sacramentorum ad maleficia. 124.c.1

Abuſus feſtorum ſacrorum ad maleficia. ibid.c.2

Accuſatio ad pœnam rationis eſt periculoſa. 235.c.2

Actus actiuorum ſunt in patiente prædiſpoſito. 39.c.2

Actus carnalis cur reſpectu vnius & non alterius mulieris impeditur. 56. c.2

Actus intellectus voluntatis & corporis in homine conſiderari oportet. 32.c.2

Actus matrimonij coniugalis tribus impeditur. 2.c.1

Actus venereus cur multum afflictetur. 322.c.2

Actus venereus cur facilius maleficiatur. 126.c.1

Adæ peccatum cur maximum. 88.c.1

Adæ peccatum non excedit Maleficarum crimen. ibid.c.2

Adam ſi non peccaſſet, an qui nunc ſaluantur, ſaluati fuiſſent. ibid.c.2

Ad accuſationem malefici quilibet admittitur. 4.c.2

Adfrontatio Maleficarum ſe inuicem accuſantium. 290.c.2

Adfrontatio teſtium. 250.c.1

Admonitio S. Auguſtini notanda contra conſulentes Magos. 202.c.1

Aduocati Maleficæ munus. 236.c.1

Aduocatus ad delati beneplacitum non deputatur. ibid.

Aduocato ſeruanda modeſtia, veritas & moderamen ſalarij. ibid.c.2

Aduocatus clienti, malam cauſam fouenti, non conſulens vt cedat, perdit ſalarium. ibid.

Aduocatus quid reſpõdere debet ſuper inimicitiæ allegationem. 237.c.2

Æneas an ex concubitu Veneris & Anchiſis oriri potuerit. 21.c.2

Digitized by Google

Aër figurabilis, quomodo. 116.c.2
Aëreum corpus Dæmon non potest assumere. ibid.
Agens ex proposito cognoscit suum effectum. 47.c.2
Alchimistæ verum non conficiunt aurum. 9.c.1
Alexander & Hymeneus per excommunicationem à Diabolo oppressi. 190.c.2
Amentes quomodo distinguendi quoad sumptionem sacræ cœnæ. 348.c.2
Amicos Ecclesiæ se simulantes peiores sunt hostibus apertissimis, 334.c.2
Amon Thamar suam sororem adamauit. 184.c.2
Amor inordinatus ex Diabolo & maleficio procedit. ibid.& 185.c.1
Amor hæreos vnde proueniat. 185. c.1
Amor hæreos quid sit. ibid.
An asserere Maleficas esse, sit ita Catholicum, quòd eius contrarium defendere sit hæreticum. 1.c.1
Angeli cooperantur ad gratiæ infusionem. 33.c.2
Angelus eques. 300.c.1
Angeli flagellantes. ibid.
Angeli boni an quosdam castificent, sicut mali infrigidant. 327.c.2
Angelus eximit Abbati Sancto Sereno viscera libidinis. 328.c.1
Angelus eunuchat S. Equitium Abbatem. ibid.
Angeli cur malis hominibus appareant. 118.c.2
Angeli cooperantur cometis. 31.c.2
Angeli vocantur virtutes cœlorum. 337.c.2
Angeli lapsi quomodo voluerint Deo æquales esse. 74.c.2
Angeli boni & mali motui locali imperant. 419.c.1
Angeli nunquam assumunt corpora. 133.c.1
Angeli & Dæmones quomodo videantur. ibid.c.2
Angelus prædisposuit S. Mariam in conceptionem Christi. 97.c.2
Angelus non cognoscit ea, quæ sunt animæ. 54.c.1
Anima complexiones corporis imitatur. 309.c.1
Anima est actus corporis physici. 19. c.1
Anima mouetur per aliquod extrinsecum. 29.c.2
Animal visum Ictericis prodest. 15. c.1.2
Animæ pœnis obruptæ magis de sua miseria dolent, quam viuis apparere. 309.c.2
Animæ humanæ nulla apprehensio sufficit ad immutationem corporis exterioris. 17.c.1
Anima suo corpori dominatur potissimùm quando est in vita per gratiam. 30.c.2
Anima proprio corpori vnitur vt *forma*. 17.c.1
Anima quando operetur in corpore alieno, sicut in proprio. 10.c.1
Animæ defunctorum an exeant in sua receptacula. 309.c.2
Animæ illabi soli Deo est possibile. 51. c.2
Animalium noxæ sunt pœnæ diuinæ. 67.c.1
Anni Christi non superantur à maleficis. 27.c.1
An omnis actio infidelis sit peccatum. 80.c.1
Apostasia quid importet secundùm D.Thom. 79.c.1
Apostata seu fugitiuus quis habendus. ibid.
Appellatio ad candens ferrum. 252.c.1
Aqua benedicta ordinatur contra diaboli impugnationes exteriores, Exorcismus contra interiores. 326.c.1
Aqua benedicta ad quid ordinetur. 96. c.1
A quo quis superatur, eius seruus efficitur. 201.c.2

Arboris

Digitized by Google

INDEX.

Arboris forma ſpiritualis hominis. 344. c. 2
Arreptitius vnde dicatur. 50. c. 2
Armatæ acies noctu viſæ. 300. c. 2
Armatus vir comparens Ioſuæ. ibid.
Ars præſtigioſa triplex. 61. c. 1
Aſpectus vi imaginationis mouet corpus aliquod. 14. c. 2
Aſtronomi quare vera prædicant. 31. c. 2
Aſtronomicæ imagines ex opere diaboli. 203, c. 2
Auaritia fundamentum omnium vitiorum mulierum. 42. c. 1
Auditus Angelorum. 118. c. 2
Auguſtini dictum de religioſis. 334. c. 2
Auctoritas Epiſcoporum eneruatur per nimiam auctoritatem Inquiſitorum. 213. c. 2
Auicennæ dictum de virtute imaginatiua immutante corpora extranea, quomodo intelligatur. 10. c. 1
Auri forma ſubſtantialis non eſt per calorem ignis Alchimiſtarum, ſed per calorem ſolis. 9. c. 1
Aurum maleficorum portabile. 315. c. 2

B

BAptizati infidelitas hæreſis nominatur. 2. c. 2
Baptizati infantes nõ vorantur. 105. c. 2
Baculus Bernardi liberat ab incubo. 180. c. 1
Barbam radere cur Deus inhibuerit. 209. c. 1
Baſiliſcus quando hominem interficiat. 15. c. 2
Bona opera niſi in radice charitatis maneant, nihil viriditatis habẽt. 344. c. 2
Bonum ſine malo inuenitur, ſed non contrà. 28. c. 1
Bonus finis vexationis dęmonis. 312. c. 2
Bulla Innocentij VIII. Inquiſitoribus data. 217. c. 2
Butyrum maicum ex aqua formare. 157. c. 2

C

CArmina in collo geſtanda. 186. c. 2
Canonis intellectus declaratur. 5. c. 2
Characterum adhibitio vitiat naturalia remedia. 230. c. 1
Caſus de homine in Aſinum mutato. 187. c. 2
Capita mulieribus velanda propter incubos. 338. c. 1
Caſus in oppido *Iesbrud*. 148. c. 2
Cautela per iudicẽ obſeruanda. 247. c. 2
Caſus in Diœceſi Conſtantienſi. 148. c. 1
Caſus in Diœceſi Argentinenſi inter oppidum *Freſſen* & montem Ferrerum. 159. c. 1
In oppido *Rauenſpurg*. 119. c. 2
In comitatu *Burbie*.. ibid.
In Baſilea in villa *Vberueſter*. 110. c. 2
Caſus inter Briſiacũ &. *Presburg*. 148. c. 1
Caſus euidentis facti. 234. c. 1
In oppido *Marburg*. 142. c. 1
In oppido Briſiaci Baſi. 106. c. 1
In villa *Buchel*. 110. c. 2
Caſus in oppido Argentinenſi notabilis. 136. c. 2
In oppido *Danni*. 152. c. 2
In Bernenſi iudicio. 106. c. 2
In oppido *VValdſſhut*. 114. c. 2
In ciuitate Salzburgenſi. 196. c. 1
Ciuitas Spirenſis. 92. c. 2
Caſus in Diœceſi Argentinenſi cuiuſdam virginis. 104. c. 1
Cauſa impedimenti fletus in maleficis. 246. c. 2
Cauſæ cur Exorciſmis non ſemper obtineatur ſanitas. 199. c. 2
Cauſæ quinque cur homines à dæmonibus obſideantur. 139. c. 2
Cauſa alicuius dicitur dupliciter. 48. c. 1
Cauſæ cur dæmon profeſſionis iuramentum differat. 108. c. 1
Cauſæ vnde futura ſciant dæmones. 109. c. 2
Cauſa apparitionis ſomniorum. 60. c. 2
Caſus obſtetricis. 151. c. 2
Caſus in Lauſanienſi ducatu. 106. c. 2
Caſtitas non acquiritur merito virtutis. 328. c. 2

Digitized by Google

Castitas non acquiritur merito virtutis. ibid.
Cautela obseruanda si animantia sub liminibus non reperiantur. 315.c.2
Cautelæ pro exorcistis. 123.c.2
Cautela Notario obseruanda. 271.c.1
Cautelæ quibus à Iudice obseruandæ vt delata veritatem fateatur. 250.c.1
Cautioni fideiussorum quando malefica relinquatur. 233.c.1
Cera benedicta in calice aquæ benedictæ immissa, maleficium taciturnitatis abigit, si bibatur. 248.c.2
Cereum benedictum licet accendere. 96.c.1
Cibaria & potagia maleficiatorum exorcizando. 197.c.2
Circe non reuera mutauit socios Vlyssis. 64.c.2
Cyprum inhabitari à filiis Incuborum. 340.c.2
Cythara Dauid vanitatem diuinæ essentiæ significat. 39.c.2
Cognitio intellectus ex rebus accusatur. 37.c.1
Corpora cœlestia non possunt imprimere intellectum. ibid.
Cogitatio cognoscitur non solùm per actum exteriorem, sed etiam per immutationem. 53.c.2
Cholerici sunt iracundi. 30.c.2
Columnæ fidei inter Apostolos qui fuerint. 200.c.2
Columna Salomonis Romæ. 142.c.1
Comestio Angelorum qualis. 118.c.2
Cometa, mortis Regũ indicium. 32.c.1
Cometæ non sunt ex his, quæ à principio genita sunt astra. ibid.c.2
Comparatio alatarum formicarum. 316. c.2
Concordia dæmonum est nequitiæ, non amicitiæ. 28.c.1
Concubinatus suspicionem de maleficio auget. 231.c.2
Concupiscentia mater peccati. 52.c.1
Coniecturæ de morbis maleficialibus. 239.c.2
Coniugum confirmatur offic. 58.c.2
Coniuratio ad lachrymas emittendas. 246.c.1
Consolat. pro metentulosis. 54.c.1
Consulentes maleficos de sanitate accersunt sibi mortem. 173.c.2
Consuetudo generalis Ecclesiæ pro lege habenda. 207.c.1
Conuersio Nabuchodonosoris. 133. c.1
Contractus dæmonis est virtualis, non corporalis. 24.c.1
Continentia Iob. 130.c.1
Contra Ecclesiæ determinationem nullus Doctor vel sanctus suam defendit sententiam. 219.c.1
Contra mulierem prægnantem sententia differri potest. 256.c.2
Contra negantem confessam, sententia differenda. ibid.
Corpus immutari potest ex forti imaginatione & apprehensione ad varias ægritudines. 34.c.2
Corpus hic affligitur, vt spiritus saluus fiat. 348.c.1
Corpora cœlestia cur immutari non possint. 224.c.1
Corpora cœlestia mouentur ab intelligentiis. 114.c.1
Cum portentis non est iocandum, 307. c.2
Cur circa serpentes magis vis maleficorum versetur. 46.c.2
Cur in venereis magis maleficiuntur viri, quàm fœminæ. 56.c.2
Cur Sathan odio habeat virginitatem. 154.c.1
Cur quædam in tormentis nihil fateantur. ibid.
Cur vocati Dæmones in certis constellationibus adueniant. 38.c.2
Clauium vigor notatur. 180.c.1
Clericus ducens vxorem Apostata est. 79.c.1
Clericus negotiator quasi pestis fugiendus. 42.c.1
Clericus maleficus deponendus & in monasterio

Digitized by Google

monasterio detrudendus. 4.c.2
Clothildes virgo miranda fecit. 42.c.1
Crimen Maleficarum est partim Ecclesiasticum, partim ciuile. 221.c.1
Christus quomodo comederit. 118.c.2
Christianæ Ducissæ Brabantiæ consilium. 182.c.2
Christiani solùm possunt fieri Hæretici. 219.c.1
Chrysostomi dictum notandum contra portantes exorcismi causa Euangelia. 196.c.2

D

DAmascenì opinio de Cometis. 31. c.1
Deus punit vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ. 83.c.2
Deus an sinat hominem suo arbitrio viuere. 91.c.2
Deus & natura nec abundant in superfluis, nec deficiunt in necessariis. 170.c.1
Deus amplius permittit super vim generatiuam propter maiorem eius corruptionem, quàm super alios actus humanos. 55.c.2
Deus iustè permisit Angelos & primum hominem cadere. 90.c.1
Deo non conuertit Diaboli malitiam impedire. ibid.
Deus non vult semper quod potest. 327.c.1
Deus per Angelos dispositiuè gratiam hominibus infundit. 327.c.1
Deus solus agit in voluntatem. ibid.
Deus vniuersa mala permittit casibus Angelorum, & hominum permissis. 71.c.1
Deus solus quomodo miracula facere dicatur. 56.c.1
Deus potest ex malis particularibus bona plurima elicere. 71.c.2
Deus non potest facere creaturam ex sui natura impeccabilem. 72.c.1
Deus iustè permittit hominem peccare. ibid.
Deus neque vult mala fieri, neque mala non fieri. 70.c.1
Dæmones carent pulmone & lingua. 117.c.2
Dæmones in obsessis quomodo loquantur. 118.c.1
Dæmones ex virtute propria corpora localiter mutare possunt. 60.c.4
Dæmones habere potestatem supra corpora & supra imagines hominum Deo permittente. 56.c.1
Dæmon potest interiorem phantasiam immutare & intellectum obtenebrare. 81.c.2
Dæmones seu malefici an verè possint facere animalia. 66.c.1
Dæmones sine diuina permissione nihil efficere possint. 146.c.2
Dæmones quomodo mutationes in corporibus operentur. 53.c.1
Dæmonum opera, aliqui non præstigiosè, sed essentialiter in lupos transformantur. 6.c.2
Dæmonis virtus corporali virtute fortior. 2.c.1
Dæmones esse non credunt asserentes non esse maleficos, nisi in vulgi existimatione. 3.c.1.2
Dæmones quare constellationibus constringantur. 8.c.2
Dæmon motui cœlesti non subiicitur. ibid.
Dæmon colligit determinata actiua applicando determinatis passiuis. ibid. c.1
Dæmon quare maleficis vtatur. 9.c.2
Dæmones cuncta per intellectum & voluntatem exequuntur. 20.c.1
Dæmones triplici scientia vigent. ibid.
Dæmon semper superbia & inuidia peccat. ibid.
Dæmones non mouent corpora localiter. 19.c.1
Dæmones corpora non viuificant. ibid. c.1.2
Dæmones non sunt Spiritus immundi, licet sint impuri. 20.c.2
Dæmon licet neminem timeat, Sanctorum

Digitized by Google

INDEX.

ctorum tamen meritis ſubiacet. ibid. c. 1

Dæmon poteſt adminiculo alterius agentis corpora ſubſtantialiter & accidentaliter tranſmutare. ibid.

Dæmones præcipuè gaudent peccato fornicationis & Idololatriæ. 22.c.1

Dæmones abſque aſſumptione corporis poſſunt tranſmutationes in ſeminibus facere. 23.c.2

Dæmon poteſt aliqua reponere vt conſeruetur ſemen: ne calor vitalis euaporetur. 25.c.1

Dæmon mouet voluntatem, quæ eſt cauſa peccati. 29.c.2

Dæmones de quolibet ordine cecidiſſe creduntur. 27.c.1

Dæmones per homines ad decrementa Lunæ vexant. 38.c.1

Dæmones ſemper cum maleficis concurrunt. 13.c.1

Dæmon etiam memoriam corrumpit. 128.c.2

Dæmones ſanctorum virorum oculos non decipiunt. 63.c.2

Dæmon homagium petit. 106.c.1

Dæmones ex prophetis prædicere poſſunt futura. 110.c.1

Dæmones expellendi non interrogandi 200.c.1

Dæmones corporalibus virtutibus non ſubiacent. 351.c.1

Dæmon poteſt intercludere viam ſeminis. 322.c.2

Dæmon exuens fratrem ſcapulari & veſtibus. 313.c.1

Dæmones ad exercitum deputati non ſunt in inferno, ſed in iſto aëre caliginoſo. 28.c.1

Dæmones fœtum in vtero inficiunt. 121.c.1

Dæmones cur incubatū affectēt. 338.c.2

Dea fortunæ cæca. 32.c.1

Dedecus culpæ non eſt ſine dedecore vindictæ. 76.c.1

Delatus cum omnia negat tria faciat iudex. 251.c.2

Deprehenſus in hæreſi euidentia facti aut teſtibus eſt puniendus, licet non confiteatur. 232.c.1

Dei auctoritate quando Malefici creaturam vanè tranſmutant. 8.c.2

Deus permittit mala fieri propter perfectionem vniuerſi. ibid.

Deus eſt creaturæ obiectum, & vltimus finis. 54.c.1

Deus punit per malos Angelos. 58. c.2

De cognitione hæretici aliter Canoniſtæ & aliter Theologi ſentiunt. 217.c.1

De teſtium inimicitia index per ſe inquirere tenetur. 256.c.2

Diabolus à Dia, & Bolus, dicitur. 27. c.2

Diabolus vexat pios in ſomnis. 54. c.2

Diabolus cogit voluntatem per modum perſuadentis. 48.c.2

Diabolus inſtigat inuiſibiliter per modum diſpoſitionis. 51.c.1

Diaboli inter ſe differunt ſpecie. 26. c.1

Diabolus non eſt ſcrutator cordium. 47.c.1

Diabolus cauſat etiam circa animam. 5.c.1.2

Diabolus eſt vbi operatur. 73.c.2

Diabolus vocatur Magiſterulus. 107. c.1

Diabolus ſemel tantùm vertibilis. 7. c.2

Diaboli opere Cham filius Noë naſcendo riſit. 12.c.1

Diabolus in forma ſacerdotis prædicat. 138.c.2

Diabolus etiam malis torquetur. 90. c.2

Diabolus cur magis affectat lædere bonos, quàm malos. 91.c.1

Diaboli facta an dicantur miraculoſa. 66.c.2

Diabolus ſolùm per media ſæuit. 159. c.1

Digitized by Google

Diabolus plus mali perpetrat, quàm maleficæ iubeant. 148.c.1
Diaboli ex inferiori choro. 112.c.2
Diabolus non est causa omnium peccatorum. 48.c.1
Diabolus, quot modis sit causa peccati. 37.c.2
Diaboli sunt veluti pædagogi humanitatis. 189.c.2
Diaboli pelluntur cilicio, & Epistola sancti patris alicuius. 345.c.1
Diabolus in specie muscæ deglutitur. 346.c.2
Diaboli sunt Deo loco tortorum. 319. c.1
Die beatæ virginis malefici torti, plerumque confitentur maleficia. 330. c.2
Die Sabbathi caput non pectinandum. 207.c.1
Diffamatus in pluribus locis, etiam multis locis purgatur. 262.c.2
Differentia inter Necromanticas, & Astronomicas imagines. 203.c.2
Differentia imaginum Astrologicarum, magicarum, & maleficarum. 37.c.2
Differentia inter præstigium & imaginariam visionem. 133.c.2
Differentia inter aquam benedictam & Exorcismum. 199.c.2
Differentia inter fauorem personæ & culpæ. 291.c.1
Differentia Dæmonum multiplex. 313. c.2
Diuersitas cultus diuini, non repugnat veritati. 207.c.1
Diuinatio est secundum genus superstitionis. 12.c.2
Diuinatio est per expressam Dæmonum inuocationem. ibid.
Diuinatrices consulere non licet. 249. c.1
Diuinatores, & malefici, qui hæretici iudicantur iuris præsumptione, non ex natura rei iudicio ordinariorum, & non inquisitorum subiacent. 217. c.2
Dominica die ieiunare est Diabolicum. 108
Dona à spectro militi donata. 309. c.1
Duarum maleficarum casus. 62.c.1
Duellum ad vitæ conseruationem ordinatur. 252.c.1
Duellum Dauidis cum Philistæo diuina reuelatione fuit. 253.c.1
Duo fratres simul infirmabantur & curabantur. 30.c.2
Duo spiritus non possunt esse in vno & eodem loco. 134.c.1
Duo testes concordes. 225.c.2
Duo testes legitimi non singulares sufficiunt. ibid.
Duo testes de iuris æquitate non sufficiunt in crimine hæresis. ibid.
Duo genera lacrymarum in oculis fœminarum. 335.c.1
Duæ potentiæ vnicuique rei à Deo tributæ. ibid.c.2

E

EBrietas est res tumultuosa. 324. c.2.
Ecclesia Monialium *Hohenzorn.* 164. c.1
Effectus maleficiales phantasticos esse & imaginarios quibusdam videtur. 2.c.2
Effectus maleficiales quomodo sint miracula. 36.c.1
Effectus pœnales quadruplices sunt. 11.c.1
Eleemosyna ex lacte, præseruat lac. 204.c.1
Episcopus maleficiatur à concubina sua. 172.c.1
Episcopi contra maleficas procedere possunt, exclusis inquisitoribus. 213.c.1
Equi diuersi coloris in Apocalypsi explicati. 305.c.2
Equitare cum Diana vel Herodiade, est cum Diabolo transmeare. 6.c.1

Digitized by Google

Errant dicentes, extrema maleficia realia, medium autem phantasticum esse. 5.c.2
Error in mente, hæreticum non facit. 12.c.2
Esus stercorum amorem operatur. 51. c.1
Esus infantum qualis apud maleficas. 107.c.1
Eucharistiæ sacramentum exurit Dæmones. 347.c.2
Euæ peccatum non induxisset mortem, nisi culpa Adam accessisset. 45.c.2
Euidentia facti differt ab indicio facti. 242.c.1
Excommunicatione incubos pelli. 342. c.1
Excusatio à tanto non excusat à toto. 8.c.1
Executio sententiæ quando sit differenda. 255.c.2
Ex effectibus deuenitur in cognitionem caussæ. 36.c.1
Exempla mulieres infantes vorare. 68. c.1
Exemplum constantis casti iuuenis. 186.c.2
Exemplum pœnæ iniustè mouentis bellum. 169.c.1
Exempla de vexatis ab incubis. 180. c.1
Exempla de Dæmonibus inquietantib. domos. 312.c.1
Exemplum de magica possessione. 352. c.1
Exemplum de virgine Bambergensi, quæ virgo peperit. 341.c.1
Exemplum imaginatæ obsessionis. 353. c.1
Exercitus Angelorum custodes piorum. 307.c.1
Exercitus cœlestes in quem finem appareant. ibid.c.2
Exorcismus ad quid ordinetur. 199.c.2
Exorcisatio cur fiat in baptismate. 197. c.2
Exorcista quomodo possit vti herbis, & petris. 191.c.2
Exorcizatio ad sanctificanda ea, quæ adhibentur ad diuinum cultum. 525.c.1
Exorcismi olim irriti. 174.c.1
Exorcismus loco baptismi. 326. c.2
Exorcismi Ecclesiæ quando conducant. 180.c.1
Exorcismi scripti quomodo gestandi & appendendi. 196.c.2
Exorcismi à D. Gregorio instituti. 200.c.2
Ex malitia quantumcunque humana maleficorum opera oriri non possunt. 35.c.1.2
Ex melancholia apparitiones mulieribus phantasticæ videntur. 181.c.1
Ex natura peccant omnes Dæmones. 25.c.1
Experientia docebit iudices. 245. c.1
Ex præsumptione cuiusdam Sacerdotis quid acciderit. 179.c.2
Ex quibus signis dignoscantur maleficæ. 170.c.2
Extra vnum Deum nihil est numinis. 6.c.2

F

FAtum esse aliquid, & dari assertio hæretica. 33.c.1
Fatum quid sit. ibid.c.2
Fatum dupliciter consideratur. ibid.
Fato non subduntur maleficarum opera, sed aliis causis. 34.c.1
Fati & prouidentiæ discrimen. ibid.
Fascinatio tripliciter accipitur. 13. c.2
Faunus sicarius quis. 21.c.1
Fœlix per se, fœliciſſimus si cœlebs. 43.c.2
Feriarum tempore magis confitentur magæ, quàm alio tempore. 250.c.1

Digitized by Google

Fides quando hæreticis & maleficis seruanda. 244.c.2
Fidei & rationi non repugnat asserere mores hominum dispositiuè & contingenter, à syderum dispositionibus variari. 101.c.1.
Fides est vita animæ. 166.c.2
Fide muniti sunt signo crucis muniti 94.c.2
Fides quando Aduocato adhibeatur. 240.c.1
Filij Dei in Scriptura Geneſis filij Seth dicuntur. 24.c.2
Filiæ hominum in 6.c.Geneſis, filiæ Cain dicuntur. ibid.
Filius quomodo portet iniquitatem patris. 84.c.2
Fieri dupliciter sumitur. 132.c.1
Figuræ in plumbo liquefactæ. 81. c.2
Flegmatici pigri. 30.c.2
Flores & Folia quid in sacra scriptura significent. 350. c.1
Fœminæ viris sunt semper studiosiores propter tria. 43.c.1
Fœmina vnde deriuetur. ibid
Fœmina duo genera lachrymarum habet. 42..c.1
Forma sententiæ absolutoriæ & diffinitiuæ. 260.c..2
Forma accuratæ & acris sententiæ contra conuictum de hæresi & fugitiuum latæ. 286.c.2
Forma sententiæ absolutoriæ ab excommunicatione. 271.c.2
Fornicatio duplex. 332.c.1
Fornicatione & idololatria corpus & anima contaminantur. 338.c.2
Frigiditas naturæ quomodo à maleficio dignoscatur. 6.c.1
Frigus quod denotet. 313.c.2.
Fructus vineæ Salomonicæ quid denotet. 350.c.1.
Fulmina & grandines eandem habent causam. 162.c.2
Fumus arboris cuiusdam abigit cacodæmones. 353.c.1
Fundamentum omnium muliebrium vitiorum est à natura. 335.c.1

G

GAudens detractionibus possidetur à dæmone. 140.c.2 & 141.c.2.
Genethliaci dicuntur propter natalium syderum considerationem. 32. c.1
Geniti ex spurcitiis diaboli an sint maioris virtutis quam alij. 120.c.1
Gigantes an dæmonibus procreati. 20.c.1.
Gilia Christianissima mulier Vngariæ regnum ad Christum deduxit. 42. c.1
Gradientia super pectus gastrimargiam notatur. 340.c.1.
Gratia quid sit. 73.c.2

H

HAlec dum capitur, extra aquam subitò vocem emittit & moritur. 118.c.1
Helias.S. Pater & monachus; inter trecentas fœminas tentatur. 328. c.2
Heraclides vir sanctus vitas sanctorum patrum compilauit. ibid.c.1
Henricus Imperator candentis ferri iudicium erga suam coniugem exercuit. 252.c.1
Herba quædam accensa fumigans facit trabes apparere serpentes. 61.c.1
Hæresis quare dicatur maleficarum & non maleficorum. 46.c.1
Hæresis est maxima opera maleficarum non credere. 267.c.2
Hæretici comparantur catis 138.c.1
Hæreticus simplex relapsus etiamsi pœniteat, est occidendus. 167.. c.1
Hæreticus summus quis censendus. 259.c.2

Digitized by Google

INDEX.

Hæreticus qui in ſacræ Scripturæ expoſitione errat. 3.c.1
Hæretici quidam propria confeſſione morte adiudicati, illæſi in igne manſerunt. 248.c.1
Hæretici inquiſitorum iudicio ſubiiciuntur. 217.c.2
Hæreticis conuerſis non eſt fides adhibenda. 285.c.2
Hifithi Auicennæ quid ſit. 326.c.2
Hippocratis ſententia laudatur.
Hypocritæ non ſunt Apoſtatæ. 79.c.2
Hominis eſt præparare animum, Dei gubernare linguam. 41.c.1
Hominem procreare eſt actus corporis viui. 19.c.1
Homini non licet vti dæmonum auxilio per pacta tacita vel expreſſa. 203.c.2
Homines à dæmonibus procreari. 20.c.2
Homines hominibus, dæmones dæmonibus præſunt. 25.c.2
Homines an transformentur in beſtias. 64.c.2
Homo videns lupum vocem amittit. 15.c.1.2
Homo quinque modis declarat voluntatem. 91.c.2
Homo inuerſæ arboris ſimilitudinem præfert. 343.c.2
Homo animalis quid. ibid.
Homo ſpiritualis & interior. 344.c.1

I

IEiunia & orationes abigunt dæmones. 312.c.1
Idololatria primum ſuperſtitionis genus. 12.c.2
Ignis & aër dæmonibus ſubſunt. 13.c.1
Ignorantia multiplex. 7.c.2
Imaginari & phantaſiari idem ſunt. 128.c.1
Imagines duplices. 37.c.2
Ima à ſummis. 30.c.1
Imagines ex influentiis cœleſtium corporum. 10.c.2
Imaginibus vti illicitum ſemper. 17.c.1
Imago Saluatoris cruorem emittit. 164.c.1
Impatientia mulierum. 43.c.1
Impeditores officij inquiſitionis, quomodo Hæretici habendi. 296.c.2
Impoſſibile eſt malitiam eſſe in voluntate, quin ſit error in intellectu. 216.c.2
Impotentia ex maleficio procreata, aut eſt temporalis aut perpetua. 58.c.2
Impotentia duplex. 183.c.1
Impotenter facientes ſunt homicidæ. 57.c.1
Incantator ſerpentum interimitur à ſerpente. 196.c.1
Incantatores qui dicantur. 168.c.1
Incarceratio duplex. 234.c.1
Inconuenientia ex fato. 33.c.2
In Eccleſia primitiua ſine Exorciſmis baptiſmus peragebatur. 200.c.2
Incredibilis multitudo meretricum in Concilio Conſtantienſi. 339.c.1
In criminalibus ſententia non differatur. 255.c.2
Incubi vnde dicantur. 20.c.2
Incubi ex quo elemento formentur. 116.c.2
Incubi an generent aliquando fœtus. 340.c.1
Incubi pelluntur Angelica ſalutatione. 179.c.1
Incubi plus vexant mulieres & puellas pulchros crines habentes. 180.c.1
Incubones Fauni Vicarij. 338.c.1
Infirmis infundenda Euchariſtia. 348.c.1
Infirmiſſimi ſæpè fiunt martyres. 350.c.1
Informatio diſcretorum virorum diſponit ad veritatem dicendam. 263.c.2
In fornicatione iuuenis peccat, ſenex inſanit. 78.c.1

Inimici

Digitized by Google

Inimici capitales qui dicantur. 227.c.2
Inimicus capitalis non admittitur ad actionem. ibid.
Inimicitiæ sunt plerunque causæ maleficij. 231.c.1
In iusto bello an liceat magorum opera vti. 165.c.2
In monasteriis neminem meliorem, vel peiorem inuenies, quàm qui profecerunt in illis, aut defecerunt. 41. c.2
Inquisitoribus maleficæ non possunt nocere. 95.c.2
Indenotæ orationes claustralium. 214. c.1
Inquisitorum Hispaniarum opinio de iudice competenti. 213.c.1
Inquisitores non se intromittunt, nisi in his quæ sapiunt hæresim. 281.c.2
Inquisitores debent schismaticos prælatos iudicare, non punire. 218.c.1
Inquisitores in inquisitione sæpè præcipitanter agere. 353.c.1
Inquisitorum limitata inquisitio. 210. c.1
Intelligere est aliquid pati. 48.c.2
Intellectus humanus potest ab Angelo adiuuari. ibid.
Intellectus substantiæ bonæ. ibid.
Intellectus benè dispositus virtuti non contrariatur. 49.c.1
Intendere superstitiosè rebus naturalibus quomodo licitum. 16.c.1
Interrogatoria delatoribus proponenda. 224.c.1
Interrogatoria generalia quomodo formari debeant. 230.c.1
Interrogatoria super testes. 229.c.1
Interrogatoriæ particularis datur modus. 231.c.1
Intestinis cadauerum intestinæ Maleficarum affliguntur. 176.c.2
Iob etiam in anima à Satana affligebatur. 142.c.2
Irrationales à Dæmonibus redditi. 347. c.2
Iudex secularis Episcopi consensu potest Maleficos iudicare & punire. 166.c.2
Iudex Ecclesiasticus propter solam inconstantiæ suspicionem relapsum curiæ seculari tradat. 167 c.1
Iudex rigorosius procedat contra deprehensos manifestè, quàm contra suspectos. 232 c.1.2
Iudex in crimine Hæresis persequatur, & Malefici libellum non exigat, nec litis contestationem postulet. 255. c.1
Iudicium de priore obsesso sacerdote. 144.c.1
Iudicium durissimum iis qui præsunt. 167.c.1
Iudicium ferri candentis, neque auctoritate diuina, neque sanctorum patrum sancitum. 252.c.2
Iudicium Dei duplex. 216.c.2
Iudici an liceat promittendo impunitatem à reo plectendo, veritatem elicere. 244.c.2
Iuliani Apostatæ perfidia minor apostasia Maleficarum. 79.c.2
Iuramentum purgantis se canonicè. 262.c.2
Iuramentum suspectæ & diffamatæ. 273.c.1
Iustitia diuina est in vniuerso, sicut lex in ciuitate. 36.c.2

L

LAcerta sub limine ostij impedit fœturam. 315.c.1
Lactucam sine signatione comedens corripitur à diabolo. 345.c.2
Lachrymæ donum in pœnitentibus præcipuum. 246.c.1
Lachrymas non potest Malefica in tormentis emittere. ibid.
Laodices vxoris regis Antiochi casus. 44.c.2
Litaniæ institutæ Viennæ contra lupos. 67.c.2
Leges ciuiles tolerant maleficia male-

Digitized by Google

ficiis pelli. 177.c.1.
Lepram & Epilepſiam à Maleficis inferri. 147.c.2
Lex Diuina mandat Maleficas occidere. 3.c.1
Liberi quomodo portent peccata parentum. 154.c.1
Liberti procreandi ex ſponſo, ex verbo, & anima. 332.c.1
Liberum arbitrium eſt peccabile. 73.c.1
Liberi Necromantici. 100.c.1
Ligatio rationis à Dæmonibus. 50.c.1
Linguæ bonum. 334.c.1
Linguæ malum. ibid.
Lingua tertia multos commouit. ibid.
Locuſtæ arcentur excommunicatione. 180.c.2.
Locuſtæ aculeatæ in Apocalypſi quid deſignent. 337.c.1
Ludificatoria experimenta Maleficorum. 343.c.1.
Lunatici vſu rationis ad tempus per Dæmones priuantur. 347.c.2
Luxuria mutat ſexum cordis. 321.c.1
Lupus vigilibus, gladium ſurripuit. 67.c.2

M

MAgi qui ſint. 11.c.2
Magia quando inuenta. 12.c.2
Magi Pharaonis veros ſerpentes produxerunt. 49.c.1
Magi & Aſtronomi vtrùm ſint Apoſtatæ. 80.c.1.
Magi caballo per aëra equitant. 112.c.1
Magici ſagitttarij & ſclopetarij in aulis principum fouentur. 164.c.1
Magnatum concubinæ. 46.c.1
Maleficæ cur principibus non noceant. 93.c.1
Maleficæ ſunt ſpecies Pythonum. 5.c.2
Maleficæ an creent creaturas. 6.c.1
Maleficæ quot modis impediantur. 206.c.1
Maleficæ committuntur Epiſcopis, puniendæ. 221.c.1.
Maleficæ ante Noam non fuerunt. 120.c.2.
Maleficæ quomodo fidem abnegent. 78.c.2.
Maleficæ quomodo lacte priuent. 156.c.2.
Maleficæ pactum pangunt cum inferno. 79.c.2.
Maleficæ vnde dicantur. 17.c.2
Malefica aliquando Diaboli opere in quæſtionibus efficitur inſenſibilis. 242.c.2.
Maleficæ faciliter crimina ſua fatentes, quæ. 243.c.1
Maleficæ cur offerant pueros Diabolo 155.c.2.
Maleficæ an valeant ad amorem corda ſuccendere. 51.c.1
Maleficiæ cur non ditentur. 93.c.1
Maleficæ an reuera auferant virilia. 59.c.2
Maleficæ non ſanant, ſed faciunt ceſſare læſiones. 294.c.2
Maleficæ quomodo mutentur in catos. 137.c.2
Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt. 62.c.1
Maleficæ triplices ſunt. ibid.
Malefici quando inceperint cum Dæmonibus colludere. 12.c.2
Malefici quomodo animalia interimant. 158.c.2
Malefici procurant odia per ſerpentes. 186.c.2.
Malefici leonibus comparantur. 209.c.1.
Malefici non adhibendi ad Dæmoniacos curandos. 349.c.1.2
Malefica maleficam necat. 172.c.2
Maleficarum artes enervantur quàm primùm à magiſtratu capiuntur. 95.c.2
Mleficia inuertunt propria hominis. 35.c.1
Maleficia vbi inquirenda ſint. 205.c.2.

Digitized by Google

Malefici relegãtur ad medicos. 171.c.1
Maleficia impediuntur ceremoniis Eccleſiæ. 319.c.2
Maleficorum peccata primorum parẽtum peccata excedunt. 78.c.1
Maleficos eſſe Necromanticos. 85.c.1
Maleficus contra Maleficum teſtificare poteſt. 227.c.1
Maleficus vnde dicatur. 314.c.1.
Maleficia quædam reperiuntur perpetua. 325.c.2
Maleficium manet perpetuo. 169. c.2
Maleficium auferre de loco an ſit licitum. 316.c.2
Maleficium quòd ſit reuera non opinione. 57.c.1
Malitia linguæ. 41.c.1
Malum fieri, eſt bonum propter perfectionem vniuerſi. 70.c.1
Mania imaginata quomodo poſſit ſanari. 354.c.1
Maniacis ſoporifera miniſtranda. ibid.
Materia corporalis naturaliter obedit bono vel malo Angelo ad motum localem. 49.c.1
Mathematici propriè qui dicantur. 32. c.1
Matrimonium eſt meritorium. 3.c.2.
Maleficiis pœna imponitur. ibid.c.1
Matrimonium contractum dirimitur per maleficium ſuperueniens. ibid. & 4.c.1
Matrimonium ex maleficio impetratum. 323.c.2
Maleficus ſub monachi habitu maleficia exercet. ibid.
Medium participat naturam extremorum. 5.c.2.
Medicis non in omnibus eſt obſequendum. 344.c.1.
Melancholici ſunt inuidi. 30.c.2
Membra occultari non ſegregari. 128. c.1.
Memoria eſt theſaurus intentionum. 50.c.1
Mens impiorum eſt ſicut nauis in mari ſine gubernatore. 139.c.1
Meretrices vocãtur ſtercora vitæ. 332 c.1
Merita ſanctorum abigunt Dæmones. 190.c.1.
Migratio in alias ædes amouet maleficia. 186.c.2
Miles nobilis cum ſpectro quodam Hieroſolymam eques proficiſcitur. 309.c.1.
Minimus Angelus humanan virtutem incomparabiliter excedit. 113.c.2
Minora mala tolerantur ad vitanda maiora. 252.c.1
Miracula bonorum fiunt per publicam iuſtitiam. 36.c.2
Miracula quomodo faciãt ſancti. 11.c.1
Miracula malorum per ſigna publicæ iuſtitiæ fiunt. 36.c.1.
Mira opera Dæmonum & Maleficorum an pro miraculis habeantur. 135.c.2.
Modi impediendi vim generatiuam. 56.c.2
Modi 13. ſeruandi circa ſententiam ferendam contra Maleficam ab alia Malefica incinerata vel incineranda delatam. 289.c.2
Modus interrogandi, inquirendi, & examinandi Maleficos & Hæreticos non eſt idem in omnibus 245.c.2
Modus in tortura procedendi. 244.c.1
Modus profitendi duplex 105.c.2
Modus ſciendarum tempeſtatum. 160. c.2
Modus explorationis an aliquis ſit maleficiatus. 316.c.2
Modus & forma exorcizandi maleficiatos. 198.c.1
Modus idem eſt totius & partis, ſicut totius terræ glebæ. 24.c.1
Monachi prædicatores comparantur canibus. 138. c.1
Monialis non ſignans ſe cruce in eſu lactucæ à diabolo poſſidetur. 61.c.2
Moniales S. Catharinæ Nurembergæ. à Dæmone vexatæ. 312.c.2
Mores hominum quomodo cauſentur ab aſtris. 30.c.1

Morbi

Digitized by Google

Morbi inflicti Pictori Columbariensi à phantasmate quodam. 308.c.1
Morbi non exorcisantur, sed morbosi: non infectio, sed infecti. 197. c.1
Morbi maleficiales & naturales quomodo dignoscantur. 92.c1.
Moses percussit Ægyptum ministerio bonorum Angelorum. 11.c.2
Motores orbium inclinant, semper ad bona. 35.c.1
Motores bonorum & virtutes cœlorum quid sint. 98.c.1
Mulier pro carnis concupiscentia intelligitur. 42.c.1
Mulier est minoris fidei quàm vir. ibid.
Mulier virum decipere laborat. ibid.c.2
Mulieres sunt vindicabiles. 44.c.1
Mulieres natura sunt immorigeræ. ibid.
Mulier non vult regi, sed impetu suo procedere etiam in damnum suum. ibid.c.2
Mulier quæ sit. 41.c.2
Mulier aut amat au odit. 42.c.1
Mulier cum sola cogitat, mala cogitat. ibid.
Mulier bona beatificat viros, saluat gentes & vrbes. ibid.
Mulieres minùs valent intelligendo quàm viri. 43.c.1
Mulieres sunt incontinentes linguæ. 41.c.2
Mulier fuit formata de costa pectoris tortuosa quasi contraria viro. 43. c.1
Mulier Samsonis infesta. ibid.
Mulieris procliuitas ad odia. 43.c.i
Mulier amicitiæ inimica. 334.c.2
Mulieres aut blanditiis, aut importunitate instigant viros. 44.c.2
Mulier obstinata ligatur & ad formicas proiicitur 336.c.2
Mulier amarior morte, & quare. 41. c.1
Multiplicatio ex Incubo natorum. 120. c.1.
Munitio contra præstigias. 129.c.1
Mundus sine mulieribus esset conuersatio Deorum 45.c.2
Mutatio loc. mutat Incubos. 179.c.2

N

NAtura bona, creatura mala, secundùm voluntatem. 34.c.2
Natura corporalis non obedit Angelis, nisi quoad motum localem. 159. c.2
Natura corporalis quomodo subsit naturæ spirituali. 318.c.2
Natus ex Incubo, cuius filius dicatur. 22.c.2
Necromantici non possunt sibi Dæmones subiicere. 351.c.1
Necromantici qui dicantur. 317.c.2
Necessitas non requirit prudentiam. 69.c.3.
Nemo noscens malum operatur illud. 36.c.1.
Nemo illabitur animæ, nisi eius creator. 47.c.2
Nemo innocens infamatur. 146.c.2
Nocturna phantasmata conformia sunt diurnis cogitationibus. 347.c.1
Nomina Diabolorum. 27.c.1
Nomina in baptismo ritè imponenda. 201.c.1
Non semper cessante peccato cessat potestas Diaboli ibid.
Notarius totum scribat in processu, quod delatus in tortura fatetur. 245. c.1
Non confitens vno tormento illud experiatur. ibid.
Nouum dicitur dupliciter. 66.c.2

O

OBiectum excellens corrumpit potentiam. 204.c.1
Obsessi an debeant communicare sacræ synaxi liberationis causa. 347. c.2

Digitized by Google

Obstetrices maleficentissimæ. 68.c.2
Oculi Angelorum sunt picti. 118.c.1.
Oculi Maleficarum corrumpunt Iudices. 150.c.2
Oculi mala qualitate infecti aërem medium inficiunt. 15.c.1
Olla plena capitum infantium. 106. c.2
Oliua à meretice plantata non fert fruges. 33.c.1
Omne quod incipit de nouo habet aliquam causam. 29.c.2
Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme. 28.c.2
Omne quod non est ex fide, peccatum est. 80.c.1.2
Omnis actio est per contractum. 19.c.2
Omnis alteratio fit per qualitates actiuas. 64.c.1
Omnia creata sunt ordinata. 71.c.2
Omnis malitia & immunditia à Diabolo excogitata sunt. 48.c.1
Omnia fere mundi regna propter mulieres euersa. 44.c.2
Opera Antichristi qualia. 66.c.2
Operationes sequuntur naturales conditiones. 158.c.1
Oppidi Zaberni casus. 151.c.2
Opinio Philosophorum de cometis. 31 c.2
Opus Dei licet per Diabolum vitietur, non tamen est potentior illo. 8.c.2
Orat Iudex Ecclesiasticus secularem, ne abiuratum & relapsum pœna sanguinis puniat. 282.c.2
Ordo seruandus cum conuicto legitimè, omnia tamen negante. 283. c.1
Ordo iuris duplex. 256.c.1
Ordinis sui manu se purgare, quid significet. 262.c.2
Ordo in purgatione canonica seruandus. ibid
Ordo inter Dæmones. 26.c.1
Origo adorationis imaginum. 12. c.1
Oua formicarum ventositatem & tumultum in ventre generant. 261. c.1.& 343.c.1
Oua cum mortuis tumulata. 148.c.1
Oues lupum, & carnem naturali imaginatione discernunt. 51.c.2

P

PAssio sensibilis non est sine immutatione. 14.c.2.& 15.c.1
Passionis Christi tempore, fides B. Virg. non defecit. 43.c.1
Peccatum nisi veniisset, lateret gratia. 74.c.1
Peccatum non corrumpit totum bonum naturæ. 80.c.1
Peccatum non consistit in imaginatione, sed in voluntate. 65.c.1
Peccare quid sit. 73.c.1
Peccatum quot modis vnum dicatur maius altero. 78.c.1
Peccatum quid sit. ibid.c.2
Peccatum primi Angeli aliorum Angelorum peccata excessit. 75.c.1
Peccati prima corruptio in nos per actum generationis prouenit. 46. c.2
Peccatum eorum qui palpant homines. 343.c.2.& 344.c.1
Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit. 28.c.2
Per colores vestium indicantur in sacra Scriptura virtutes & vitia. 305. c.2
Per Dauidis Musicam prorsus recessisse à Saule Sathan. 352.c.1
Perfectæ & imperfectæ creaturæ. 132, c.1
Peripateticorum opinio de motibus. 57. c.2
Periuria admittuntur in testimonium contra Maleficos. 227.c.1
Pœna triplex vni Decano imposita. 291.c.2
Pœnas patientes sustinens satisfacit pro culpa. 82.c.1

Digitized by Google

Pœna hæreticorum multiplex. 80.c.2
Pœnæ corporales non ſemper conſequuntur culpam. 139.c.2
Pœnæ irrogatæ de iure canonico receptatoribus Maleficorum. 165.c.1
Pœnitentiæ ſacramentum eſt remedium contra maleficium. 62.c.1
Pili Maleficæ omni ex parte abraduntur in tormentis. 247.c.2
Piloſi Satyri quid ſint. 337.c.2
Pinguia non amanda. 327.c.2
Phantaſia quid ſit. 49.c.2
Phantaſma non eſt ſine quantitate. 63. c.2
Philocaptio quid ſit. 321.c.2
Philocaptio triplex. ibid.
Philocaptio ex Dæmonum tentatione orta. 322.c.1
Philocaptio Eremitarum. ibid.
Philocaptio Pauli Apoſtoli. ibid.
Philocaptio ex triplici cauſa oriri poteſt. 184.c.1.2
Poteſtas Luciferi æqualis poteſtati Angelorum bonorum. 113.c.2
Poteſtas Dæmonis quot modis impediatur. 324.c.1
Poteſtas Satanæ in tempeſtates probatur exemplo Iouis. 318.c.2
Practica cognoſcendi morbos maleficiales. 92.c.2
Practica contra violenter ſuſpectum ſeruanda. 269.c.2
Precationes publicæ Eccleſiæ conducunt contra obſtinationes Maleficarum. 249.c.2
Prædicatores 4. debent populo prædicare. 6.c.1
Prædicatores habent linguas canum. 41.c.1
Prædicator cautè loquatur de mulieribus, propter beatam virginem. 42. c.2
Præfixa poteſtas Diaboli. 94.c.2
Præſtigium quid ſit & vnde dicatur. 60.c.1
Præuaricatores Angeli an cum mulieribus rem habuerint. 337.c.2
Princeps quando dicatur reſipiſcere. 166.c.1
Priuilegium viri à maleficio. 46. c.1
Prodigia viſa ante bellum Bohemicum ſiue Huſſiticum. 307.c.2
Prouidentia eſt ordinantia ad finem aliquem. 71.c.1
Prouidentia humana non ſe extendit ad neceſſaria quæ ex natura. proueniunt. 76.c.2
Puella vota caſtitati deſtinata liberatur à Cacodæmone. 346.c.2
Puella pluuiam & tempeſtatem concitans. 156.c.1
Puncleri circulus in *Borbach*. 163. c.2
Pugnantium irruptiones audiri. 307. c.2
Puncler Maleficus. 163.c.2
Purgatio canonica quid vocetur. 262. c.1
Pythones qui dicantur. 3.c.2
Pythoniſſa in Actis Apoſtolorum. 86. c.2

Q

Quadraginta & vna Maleficæ combuſtæ. 68.c.2
Quare Dæmones ſe Incubos faciant. 2.c.2
Quare Dæmon plus mali poteſt in actibus venereis. 46.c.2
Quare iudicium extremum protrahatur. 152.c.2
Quare Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi. 208.c.2
Quatuor inſatiabilia. 46.c.1
Quatuor modi conuincendi reum. 255.c.2
Quærere mulierem per fluuium. 44. c.2
Quidam imaginatur ſe duo corpora habere. 254.c.1
Quid delato reſpondendum, ſi plenè petat teſtes publicari. 237.c.2

Qui

Digitized by Google

Qui Hæretici perpetuò carceri mancipentur. 268.c.2
Quilibet eſt cauſæ ſuæ malitiæ. 28. c.2
Qui maleficium negant non credunt Dæmones eſſe. 2.c.2
Qui per annum in excommunicatione perſiſtit velut Hæreticus condemnandus. 258.c.2
Quinque officia ſenſuum. 49.c.2
Quinque cauſæ cur Deus flagellat. 83.c.2
Quinque remedia liberandi obſeſſos. 315.c.1
Quinque modi impediendi Venerem. 55.c.1
Quinque regulæ, ad quas examinantur ea quæ videntur ſuperſtitioſa. 206. c.2
Quinque perſonæ adſint in teſtium examinatione. 229.c.2
Quod multis videtur non poteſt omninò falſum eſſe. 24.c.2
Quomodo Dæmones alliciantur carminibus, Muſica, herbis. 38.c.2
Quomodo Deus ſinat malum fieri. 90.c.1
Quomodo probetur an aliqua ſit maleficata. 149.c.2
Quo tempore ſint faciendæ interrogationes. 249.c.2

R

RAtio condemnationis Maleficarum. 4.c.2
Receptatores qui dicendi & an hæretici habendi ſint. 295.c.2
Receptatores & fautores Maleficiorum puniendos eſſe. 164.c.2
Refrænare appetitum venereum, ſubiacet libero arbitrio. 48.c.1.2
Regna an per aſtra mutentur. 31. c.1
Remedia pro à Dæmone obſeſſis ſunt Exorciſmi Eccleſiæ, confeſſio, ſacra communio, locorum ſacrorum viſitatio, ab excommunicatione abſolutio, & bonorum oratio. 189.c.1
Remedia ſuper maleficiatis ad amorem vel odium. 184.c.1
Remedia contra quaſdam occultas Dæmonum infeſtationes. 208.c.1
Remedia quædam iudici proponantur ad veritatem cognoſcendam. 249. c.1
Remedia contra grandines & ſuper iumenta maleficiata. 203.c.2
Remedia contra Incubos & Succubos. 177.c.2
Remedium exorciſationis. 349.c.1
Remedia Eccleſiaſtica duplicia. 183. c.1
Remedia illicita ſunt, vel ſecundùm quid, vel ſimpliciter. 169.c.2
Remedia licita quomodo ab illicitis diſcernuntur. 185.c.2
Remedia contra amores non prouenientes ex maleficio. 285.c.1
Remedia pro illis qui contra vim generatiuam maleficiuntur. 181.c.1
Remediis Maleficorum ſæpè res in deterius eunt. 326.c.1
Remedium Eccleſiaſticum optimum. 177.c.2
Remedium vanum toleratur. 176. c.1
Res geſta de maleficiato obſeſſo. 141. c.1
Repetitio omnis generis Maleficorum. 260.c.1
Res geſta in Diœceſi Argentinenſi, de virginibus obſeſſis. 311.c.1
Res geſta Nurembergæ. 352.c.2
Res geſta Minor Baſileæ de Dæmone in ſcrinio. 310.c.2
Roſa flos Veneris. 45.c.1

S

SAcramentum quibus obſeſſis non ſit dandum. 189.c.2
Sacramenta etiam ab ineptis adminiſtrari poſſunt. 200.c.2

Digitized by Google

Sacramentum circumgestare contra tempestates an licitum sit. 206.c.2
Sacerdos frustra maleficiis virginem ad amorem propellit. 186.c.1
Salices I.Maij incisæ,præseruant à Maleficis. 204.c.2
Salomonis regis exorcismi. 351.c.1
Sancti etiam amore mulierum tentati. 52.c.1
Sanctius est mori, quàm abnegare, vel vesci idololatricis. 220.c.1
Sanctorum scientia excrescente etiam artes Dæmonum excrescunt. 12.c.2
Sanctorum intercessiones obsessos iuuant. 348.c.2
S. Antonius in massa auri reperit Dæmonem. 61.c.2
S. Macharius curat virginem visam equam. 65.c.1
Sanctus quidam petit quinque mensibus à Dæmone possideri humiliationis causa. 345.c.1.2
Saluia putrefacta excitat tempestates. 9.c.2
Sanguis occisi hominis quare ad præsentiam interfectoris remanet. 10. c.2
Sanguinei sunt benigni. 30.c.2
Sapiens dominatur astris. 31.c.1
Satan quomodo sit missus in cor Iudæ. 347. c.1
Satyri genus dæmoniorum. 21.c.2
Saturnus dominatur plumbo. 135.c.1
Sententia ad continuandam torturam. 245.c.1
Sententia diffinitiua absolutoria ad pœnam purgationis canonicæ. 260.c.2
Sententia super varium rerum ad quæstioni subiiciendum. 265.c.2
Sententia interlocutoria ad quæstionem submittendam. 243.c.2
Sententia absolutionis contra totaliter immunem. 261.c.1
Sententia non feratur sub conditione. 255.c.1
Sententia diffinitiua quomodo ferenda. 254.c.1
Sententia non nisi in conuictum aut sponte confessum fertur. 255.c.1
Sententiandi formula contra præcisè diffamatum. 261.c.1
Sententia contra vehementer suspectum. 266.c.2
Sententiandi modus contra confessam relapsam, sed pœnitentem. 279.c.1
Sententia hæreticis pœnitentibus danda. ibid.
Sententiæ condemnatoriæ nullo die festo nec in tempus sunt ferendæ. 280.c.1
Septem maleficia ad actum venereum pertinentia. 46.c.2
Septem, decem, viginti & triginta testes aliquando in purgatione canonica requiruntur. 262.c.1
Septem modi quibus maleficia nocere possunt. 314.c.1
Sex fines cur maleficia tela in ligna crucis dirigant. 162.c.2
Sexta feria dies ad crimina detegenda. 250.c.1
Sex modis quibus Cacodæmon homines possidet & lædit. 346.c.2
Signatio credentium. 195.c.2
Signum dignoscendi maleficium. 173. c.1
Siluani & Fauni cum mulieribus extiterunt. 21.c.1
Simonis Magi artes. 65.c.1
Simile à coloribus formicarum ad vitia. 305.c.2
Sine culpa, nisi subsit causa nemo est puniendus. 83.c.1
Scopis aquam spargere excitat pluuiam. 146.c.1
Scutum fidei formatæ. 91.c.1
Solis virtus. 9.c.1
Solitarij cùm sunt prudentes magis secundùm rationem loqui possunt. 347.c.1
Somniorum apparitiones. 50.c.1
Somnia secundùm complexiones. 86. c.1
Somnia Maleficarum. ibid.

Sortilegi

INDEX.

Sortilegi vel diuinatores duplices. 213. c.2
Specula noua impuritatem contrahunt ex mulieris menſtruatæ aſpectu. 9.c.2
Stella cometa eſt impreſſio calida & ſicca. 31.c.2
Stella in tranſitu D. Thomæ quomodo formata. ibid.
Succubi ex maleficio immiſſi. 178.c.1
Succubus publicè in Concilio Conſtantienſi ſe inter alias meretrices proſtituit. 339.c.1
Summariè & ſimpliciter procedatur. 254.c.2
Summæ Maleficæ & earum opera. 124. c.2
Super actum venereum quare diabolus magis maleficia exercitet. 22.c.1.2
Superſtitio quid ſit. 206.c.2
Suſpectus de vehementi generaliter abiuret. 258.c.2
Suſpectus de maleficio nihil commodato dandum aut donandum. 205. c.1
Suſpecti de hæreſi Maleficarum ſunt in triplici genere. 256.c.1
Suſpicio vehemens quæ ſit & quomodo tollatur. 257.c.1
Suſpicio Hæreſis triplex. 256.c.1
Suſtinens excommunicationem per annum hæreticus habetur. 269.c.1

T

TAciturnitatis maleficium Haganoæ. 248.c.1
Taciturnitas in torturis vnde proficiſcatur. ibid.
Tam difficulter quæſtionatur magus, quam exorciſatur obſeſſus. 243.c.2
Telonium impoſitum conſulentibus Maleficam. 174.c.1
Tempeſtates à Maleficis quomodo concitentur. 320.c.1
Tempeſtates adiurationibus quomodo impediantur. ibid.c.2
Templum Dei vnde ſimus. 339.c.2
Tentatio cui non conſentitur an ſit peccatum. 322.c.1
Teſtes cogendi ſunt in cauſis Eccleſiaſticis. 226.c.2
Teſtes pluries examinari poſſunt. ibid.
Teſtes duo quando ſunt concordes quid faciendum. 225.c.2
Teſtes ſingulares non ſufficiunt in cauſa hæreſis. 226.c.2
Teſtes ſingulares qui ſint. 225.c.1
Teſtes falſi quomodo puniendi. 284. c.1
Tormenta continuanda non iteranda. 245.c.2
Tormenta non iterantur niſi ſuperueniant indicia noua. ibid.
Transformatio Sathanæ in S. Siluanum Nazarenum Epiſcopum. 145.c.1
Traditur brachio ſeculari abiuratus de hæreſi vehementer, non autem leuiter tantùm. 280.c.2
Tradendus brachio ſeculari prius ordine eſt denudandus. 278.c.2
Tranſmutatio quotuplex. 132.c.1
Tres ſpecies infidelitatis. 78.c.2
Tres columnæ fidei Apoſtolicæ. 312. c.1
Tres homines particulares in hominis natura. 343.c.2
Tredecim modi, quibus Maleficæ Maleficas traducunt vel deſerunt. 289. c.2
Tria attendat Iudex cùm delatus omnia negat. 231.c.2
Tria genera hominis tuti à maleficiis. 94.c.2
Tria præcipua vitia mulierum. 46.c.2
Tria in rerum natura ſunt quæ medium tenere neſciunt, Lingua, Eccleſiaſticus, & Fœmina. 40.c.2
Triplex Pœna Malefico irroganda. 238. c.1
Triplex genus Incuborum. 177.c.2
Triplex malum & bonum. 77.c.2
Triplici modo punitur quis iuſtè ob aliena peccata. 81.c.2

Digitized by Google

V

VBi maior culpa, ibi maior pœna. 25.c.2
Vbi granior est culpa maior vindicta exerceatur. 165.c.1
Veneratio magistratus eneruata maleficia. 320.c.1
Veritatem multi faterentur nisi metu mortis retraherentur. 244.c.2
Verbum Dei non minus quàm corpus Christi. 135.c.2
Veste liuida ad modum scapularis monachi induitur abiuratus. 272.c.1
Vestes non exuendæ sunt illis quæ ab incubo vexantur. 338.c.2
Vetula quatuor Abbates interimens amore. 50.c.2
Vetularum aspectus & colloquia amorem excutiunt. 327.c.1
Vetularum aspectus venenosus. 13.c.2
Vilia non sunt scienda. 69.c.2
Vinum quomodo maleficæ comparent. 158.c.1
Vindicta triplex. 335.c.2
Violenta suspicio ad condemnationem sufficit, & est duplex. 256.c.1
Viri plus maleficiuntur, quam fœminæ. 181.c.2
Virtus Angeli ibi est vbi operatur. 131. c.1
Virgo Iohanna (quam Galli *Ieanne pucelle* vocant) exorta in Episcopatu Colonienſi. 332.c.2
Virgo Iohanna Bohemis Hussitis bellum denunciat, sed incassum. 333. c.1
Virtus sensitiua an sit dignior nutritiua. 54.c.2
Vi crucis Dauid cythara pulsans Dæmonem abegit. 40.c.1
Vir vxorem non sustinens. 65.c.1
Vis aquæ benedictæ. 107.c.1
Vis salis benedicti. 96.c.2
Vis tituli crucis. 97.c.1
Visu maleficia immittunt Maleficæ. 247.c.1
Vis verbi Benedicite. 179.c.2
Verum & Ens conuertuntur. 53.c.1
Vnguenta ex carnibus infantum. 114. c.2
Voces fœminarum sunt mortiferæ. 45. c.1
Voluntas recipit obiectum suum ab intellectu suo ratione boni. 54.c.1
Voluntas hominis soli Deo subiacet. ibid.
Voluntas regitur à Deo, sicut intellectus ab Angelo. 53.c.1
Voluptas carnalis effœminat. 321.c.1
Voluptates inebriant mentes. 324.c.2
Vulgaris licita canonica purgatio. 235. c.1
Vt cinis facilè in lutum coalescit, humore profusus, sic homo peccatori sociatus facilè peccat. 339.c.2
Vtilitates ex maleficiis pulsis emergentes. 320.c.2
Vxor quando propter suspicionem fornicationis possit dimitti. 256.c.1
Vxor Loth à Diabolo fuit conuersa in statuam salis. 59.c.1

Z

ZOroastres artis Magicæ & Mathematicæ primus inuentor. 112.c.2

Digitized by Google

AVCTORES

EX QVIBVS HOC OPVS desumptum est, & ab Auctoritate citati.

DIonysius Areopagita.
Ioann. Chrysostomus.
Ioan. Cassianus.
Ioan. Damascenus.
Heraclides.
Hilarius.
Augustinus.
Gregorius Papa primus.
Isidorus Episc. Hispanien sis.
Itinerarium Clementis.
Remigius.
Albertus Magnus.
Thomas Aquinas.
Bernardus Abbas.
Bonauentura Cardin.
Antonius Archiep. Florent.
Petrus de Bonauentura.
Petrus Damianus.
Nicolaus de Lyra.
Glossa ordinaria.
Paulus Burgensis.
Magister Historiarum.
Magister Sententiarum.
Vincentius Beluacensis.
Guilielmus Parisiensis.
Petrus de Palude.
Petrus de Taranthasia.
Scotus.
Guido Carmelita.
Alexander de Ales.
Ioan. Nider.
Rabbi Moyses.
Compendium Theologicæ veritatis.
Vitæ sanctorum Patrum.
Concilia.
Iura Canonica.
Boëtius.
Hostiensis.
Gratianus.
Thomas Brabantinus.
Raymundus.
Vbertinus.
Goffredus.
Cæsareus.
Bernardus.
Mich. Psellus.
Martinus Planstch.
Actesanus de Ast.
Bartholomæus de Spina.
Ioan. Franciscus Picus Mirandolanus.
Constantinus Parentinus.
Iacob Sprenger.
Henricus Institor.
Bernard. Basin.
Vlricus Molitor.
Ioan. Gerson.

Thom.

Digitized by Google

INDEX AVCTORVM.

Thom. Murner.
Ioan. Laur. Ananiæ.
Paul. Gryllandus.
Bernard. Comenſis.
Franc. Penna.
Ioan. Franc. Leo.
Ambroſius de Vignate.
Alij etiam ſunt (Amice Lector) quicquid auxilij Maleficorum,& Dæmonis naturæ cognitionem appetentibus præſtare valeant: tuo calculo relinquimus diiudicandum.

FINIS TOMI PRIMI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google